

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Arch Cur

B.S. 8th

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΕΧΝΗΣ ΠΗΤΟΡΙΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΤΡΙΑ.

ARISTOTELIS

DE RHETORICA

LIBRI TRES.

IN USUM JUVENTUTIS ACADEMICÆ.

OXONII,

E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO,

1805.

Char. Press

50. a. 6.

.....
.....
.....

MONITUM LECTORI.

QUO quidem consilio suscepta sit nova hæc Aristotelis Librorum de Rhetorica Editio, et quid tandem in eadem adornanda præstitum fuerit, paucis monendus est Lector. Cum primum satis pro comperto habuimus, Operis hujusce summi Philosophi desiderari omnino exemplarium copiam, quæ Juventutis Academicæ usibus inserviret, statim gravi adeo atque indies urgenti incommodo remedium aliquod, quantum in nobis fuerit, afferendum esse duximus. Textum igitur Editionis Goulstonianæ, Londini A. D. 1619 editæ, eundem scilicet illum, quem, levissima immutatione facta, A. D. 1728 repetivit Editio Cantabrigienfis, omiſſa tamen Sectionum minuscularum distinctione, utpote parum utili, ac sensum Auctoris sæpiſſime perturbanti, jam denuo imprimendum curavimus. Deinde variantes Lectiones, collectas illas quidem ex Animadversionibus Criticis Jo. THEOPHILI BUHLE, ad imum paginæ cujuscvis, uno quasi intuitu conspiciendas, subjunximus : et porro ex schedis Viri ejusdem cl. qui in Editione sua Operum Aristotelis, licet nondum ad finem perducta, tam de orbe literato, quam de ipso Aristotele, optime meritus est, desumpsimus Argumentum Librorum de Rhetorica, quod et huic nostræ Editioni non sine magna studiosæ Juventutis utilitate

præfixum iri judicavimus. Ne vero Lectori negotium faceffant ſcribendi compendia, quibus in notanda lectionum varietate, ipſo quidem BÜHLE præeunte, uſi ſumus, ſedulo notandum eſt, quod

Ed. Ald. denotat Editionem Aldi Manutii inter Rhetores Græcos, Venetiis, 1508.

Bafil. 1. 2.—Editiones Baſileenſes Opp. Ariſtot. 1531, et 1539.

Froben.—Editionem Frobenii, Baſil. 1529.

Iſing.—Editionem Iſingrinii Opp. Ariſtot. Baſil. 1550.

Ven.—Editionem Franciſci Trincaveli, Venetiis, in ædibus Barthol. Zanetti, 1536.

Cam.—Editionem Jo. Baptiſtæ Camotii Opp. Ariſtot. Venetiis, 1551.

MSS. Viæ. et Ed. Viæ. Codices manuſcriptos, atque Editionem, Petri Viætorii, Florent. 1579.

Spir.—Editionem Spirenfem Æmilii Porti, 1598.

Ricc.—Editionem Ant. Riccoboni, Francof. 1588.

Maj.—Textum Græcum Verſioni et Commentario M. Ant. Majoragii additum, poſt mortem ipſius, cura Fabii Paulini Utinenſis, Venetiis, 1591.

Morel.—Editionem Gulielmi Morelii, Pariſ. 1559, et 1575.

Sylb.—Editionem Sylburgii, Francof. 1584.

Cafaub.—Editionem Caſaubonianam Opp. Ariſtot. Lugduni, 1590.

Duval.—Editionem Gulielmi Du Val, Opp. Ariſtot. Pariſ. 1629.

Schrader.—Editionem Chriſtophori Schraderi, Helmſtad. 1661.

Accellit inſuper, tironum in uſum, Goulſtoni Paraphraſis Latina; huic vero, perpetui quaſi Commentarii loco, jam iterum integra ſubjicitur Viri ejuſdem cl. Methodus Analytica, quam plurimis in

MONITUM LECTORI.

v

locis, ac praesertim per totos fere libros secundum et tertium, Editio illa anni 1728 supra memorata nunquam non mancā atque mutilam exhibuit.

Denique adjecti sunt Indices tres; quorum prior Locorum notationem continet, vel ex ipso Aristotele citatorum, vel *ἐκ παραλλήλων* similium, eandem scilicet quam margini interiori Editionis suae adscripserat Goulstonus, sed hic illic, prout occasio tulerit, auctam nonnihil atque emendatam. Hunc excipit Index Locutionum ac Vocabulorum notatu digniorum quae in Libris hisce de Rhetorica inveniuntur. Ac tandem ultimo in loco subsequitur Index Nominum Propriorum, praecipue Auctorum veterum, quorum loci in hoc opere ab Aristotele citantur.

Id tantum restat monendum, fuisse nobis aliquando in Votis, ut Editioni huic Animadversiones nonnullae adjicerentur; istiusmodi praecipue, quae, vel allatis undiquaque exemplis, vel appositis variorum locorum verbis ipsis, tam ex reliquis Aristotelis operibus, quam ex aliis Scriptoribus antiquis, Græcis ac Latinis, ad sensum Auctoris explicandum plenius atque illustrandum maxime facerent. Interea vero paulatim eam in molem accrevit volumen, ut Animadversionibus nullus fere relinqueretur locus, atque adeo labore hoc, qualiscunque demum fuerit, saltem in praesens, nobis esset omnino super sedendum.

DABAMUS EX ÆDIBUS CLARENDONIANIS,

Die 1mo. Feb^{rii}. 1805.

PRÆFATIO

THEODORI GOULSTON.

ARISTOTELES, Academiarum quotquot nutriit orbis felicissimus Parens, in Lyceo quadragenarius Scholam aperuit; ubi, dum Philosophiæ matutinis, Rhetoricæ pomeridianis, viginti annorum decursu incumberet, quantum Rhetoricorum voluminum exaraverit, non est facile divinare. Unum inter cætera, Theodectia *εισαγωγή* nuncupatum^a, sub Theodectis, tanquam genuini Auctoris, nomine; (quum in illius tantum gratiam effet conscripta^b), aliquandiu circumferebatur; cui etiam confimilem libellum; quo populari subveniret captui, adjunxit Auctor, nec infaceto nomine, Gryllum^c. Sed ista, ut et alia, crassiori filo. Cætera, quum secundis curis (qui ipsi in omnibus mos fuit) expolienda essent, aureum tandem opus, quod præ manibus est, pertexuit, universæ artis compendium absolutissimum; hoc est, Aristotelieum; sive acumen inventionis, rerumque copiam spectes, sive methodum præceptorum, sive orationis stylum. Cujus eum operis, tanquam genuini sui, non puduisse, indicio est; quod in eo mentionem passim fecerit scriptorum, quæ tunc ediderat, *Ἀναλυτικῶν, Τοπικῶν, Ἠθικῶν, Παιητικῶν*. Neque hujus commentarii laudem in alium quenquam transmovit Laertius^d; qui, quum hosce libros, non tres, ut ætate nostra, sed duos tantum, ut sua, distinctos nominet, (sive memo-

^a Vide lib. iii. cap. 9. in fine. Rhet. ad Alex. cap. i. pag. 160. *Edit. Sylb.* et Quinçil. lib. ii. cap. 15.

^b Valer. Max. lib. viii. cap. 14.

^c Diogen. Laert. in vit. Arist. lib. v. p. 119. *Edit. Londin. 1664.*

^d Diogen. Laert. ubi supra.

ria lapsus, five libraria fide læsus,) eo tamen nomine excusabilis fit, quod, argumento librorum retento, numerum mutarit solum, quum ex duobus prioribus de Fide conficeret unum. Utunque habet, his libris continetur dicendi methodus univërſa. Cujus naturam, qui, hodierno Scholarum more, simplicem synonymamque quæſerit, nugas egerit. Ut enim Logicæ, cæterisque id genus artibus, natura communis nulla, nulla definitio; ita nec, Rhetoricam quæ definiat, essentia comparet una; quum, ut corpori humano, ita huic oratorio, natura multiplex sit, partes etiam variæ coagmentatæ. Solidum ei artificium est ipsa enthymematica fides, tanquam corporis elementaria basis; qua teneas, quid, et ex quibus, dicas*: huic supervenit, quasi cutaneus color, elocutionis venustas; qua docere, quomodo dicas: tertia, quæ restat, harmonia membrorum, justaque partium dispositio, edisserit, quo ordine, rerumque collocatione, dicas. Prima igitur viget eminetque oratoria fides: reliquæ duæ, elocutio et dispositio, si ad artis normam exigantur^f, supervacaneæ illæ, et appendiculæ quædam: si ad fidem revocentur, ut analogæ ad suum caput, et (ut Scholæ balbutiunt) ad unum, eam tanquam exemplar ideamque intuentur atque imitantur sui. Ex quibus conficitur, de Rhetorica, in communi significato, nihil commode, sine magna perturbatione potuisse dici: quicquid in prima illa parte præceptum fuerit, id duabus reliquis, analogica ratione, lumen addere. Unde, ut in cæteris, ita in hac methodo, permixtus Aristoteles, cui, cum in genere, quod diceret, nihil esset; quæ ad communem Rhetoricæ materiam definitionemque spectant, in prima ac principali ejus specie, (id est, enthymematica fide,) artificio accurato exposuit; id quod ex sequenti tabella, quasi prælucente funali, summatim hauries.

* Lib. iii. cap. 1.

^f Ibid.

Prima pars Rhetoricæ [de Fide Enthymematica]
exprimitur Lib. I. et II.

LIB. I.

Præmissis duobus (quæ cap. 2. §. 1. dicuntur *propria*)
de similitudine Rhetoricæ et Dialecticæ: deque Utili-
tate hujus Artis: } Cap. 1.
Accedit ad ipsam Methodum, seu Artem: ubi
Definita Rhetorica, [Quid sit,] et divisa Fide in suas spe- } Cap. 2.
cies:

Tum eam, quæ huic aut illi generi dicendi *Propria* est:

Præmissis igitur, Genera Orationum esse tria:
et Fidem illorum *Propriam* esse duplicem:
[Unam de *Questionibus* singulorum gene-
rum *Propriis*; An sit utile: An honestum,
&c. Alteram de *Questionibus* *communium*
generum *Communibus*; An sit Factum, An
Futurum, &c.] } Cap. 3.

1. Illam, quæ su- mitur de <i>Pro-</i> <i>priis</i> <i>Questioni-</i> <i>b</i> us <i>singulorum</i> <i>Generum</i> .	<i>Deliberativi.</i> <i>Demonstrativi.</i> <i>Judicialis.</i>	Usque ad cap. 9. Cap. 9. Usque ad fin. lib.
--	---	---

LIB. II.

Pertrac-
tat Fi-
dem En-
thyme-
mati-
cæ du-
pli-
cem:
Viz.

Decla-
rat Fi-
dem
propri-
am:
Ac

Ad <i>Judicia</i> imprimis, necnon ad <i>Deliberatio-</i> <i>nes</i> , pertinet, Tum	<i>Morata Fides</i> , ea qua morēs suos exprimit qui dicit. <i>Affecta Fides</i> , qua audienti- um <i>Affectus</i> ex- citantur.	Cap. 1. Usque ad cap. 14.
---	--	-------------------------------------

Ad omnia tria Gene- ra referuntur <i>boni-</i> <i>num Morēs</i> , atque ingenia varia; (Sive sint <i>Actoris</i> et <i>Rei</i> : Sive eorum quibus consultum volumus: Sive eorum quos or- namus laudibus &c.) <i>bi morēs</i> , consequun- tur cujusque	1. <i>Af-</i> <i>fectus</i> animi. 2. <i>Ha-</i> <i>bitus</i> <i>Mora-</i> <i>les</i> . 3. <i>Æ-</i> <i>sthes</i> . 4. <i>For-</i> <i>tunas</i> .	Cap. 14, 15 et 16. Cap. 17, 18, et 19.
---	---	---

2. Illam, quæ est de *Questionibus*
trium Generum Communibus: [An
sit Factum, An Possibile, &c.] } Cap. 20.

Tum eam, quæ non tantum sumitur de *Questio-*
nibus singulorum *Generum Propriis*, vel *Commu-*
nibus; sed latissime quoque extenditur ad *Ques-*
tiones quorumcunque generum *Indefinitas*: Un-
de dicitur *COMMUNIS Fides*: eaque triplex;
Exemplum, *Enthymema*, et *Sententia*. } Usque ad fin.
lib. II.

Tabula generalis, seu ἀνακεφαλαιώσις, Librorum trium.

LIB. I.

1. Fidem de propriis questionibus singulorum generum sc.	Deliberativi :	An sit utile :	a cap. 4. ad 8.
	Demonstrativi :	An bonestum :	Cap. 9.
	Judicialis :	An iustum :	a cap. 10. ad 15.
	De Fide Artis experte.		Cap. 16.

LIB. II.

Rhetorica partes tres :

1a pars, de Fide : ubi [præmissis quibusdam de Rhetorica, c. 1. et definita ipsa, ac divisa Fide in suas species, c. 2.] pertractat Fidem Enthymematicam,	Tum Propriam : Præmissa itaque, [genera illa essetria ; eorumque Fidem propriam, aliam esse de questionibus singulorum generum Propriis ; aliam de questionibus ipsorum Communibus, cap. 3.] Exponit	Ad Fidem Propriam de questionibus Propriis pertinet, Tum	Morata Fides, quæ mores dicentis exprimit :	a cap. 1.
		Juxtaque Mores etiam audientium spectandi ; qui consequuntur illorum	Affecta Fides, quæ affectus audientium commovet :	a cap. 2. ad 13.
		2. Fidem de questionibus trium generum Communibus ; ut, An possibile sit ; An factum, &c.	Affectus animi : Habitus morales : Ætates varias : Fortunās :	a cap. 14. ad 16. a cap. 17. ad 19.
	Tum Communem : sive ea communiter sit de Questionibus singulorum Generum Propriis, vel Communibus ; sive de questionibus quarumcunque rerum Indefinitis :			Cap. 20.
				a cap. 22. ad finem libri.

Rhetorica partes tres :	2a pars, de Elocutione et Actione : ubi (præmissa historia utriusque) proponit dicendum esse de Elocutione Oratoria : cap. 1. Ac	1. De ipsius Constitutione, tum	1. Quid sit, et ex quibus nominibus constet : 2. Quæ sint ejus Ideæ, seu formæ :	2. ad 4. 2. ad 9.
	3a pars, de dispositione partium orationis : Ac	De Urbanitate Elocutionis, seu Facetiis : 2. De ipsius differentiis, seu specialibus modis : 1. Quod partes ad summum sint quatuor ; Proœmium, Propositio, Fides, et Peroratio : 1. De Proœmio : Juxtaque de Criminatione : 2. De Propositione, seu Narratione : 3. De Fide : Juxtaque de Contentione : 4. De Epilogo :	Cap. 10. et 11. Cap. 12. Cap. 13. Cap. 14. Cap. 15. Cap. 16. Cap. 17. Cap. 18. Cap. 19.	

ARGUMENTUM

LIBRORUM ARISTOTELIS

DE

RHETORICA.

LIBRIS hisce tribus de arte dicendi præmisit Aristoteles nonnulla, quæ universam artem rhetoricam, ejusque historiam, proprietatem, utilitatem, et finem attinent.

(Lib. I. cap. i.) Rhetorica quasi ex altera parte respondet Dialecticæ; nam utraque in rebus communibus versatur, omniumque hominum interest, aliorum opiniones tentare aut refellere, suas vero tueri et defendere. Cum vel consuetudine, vel casu, bene dicentes id quod volunt consequantur, hujusque rei rationes esse necesse sit, patet, tam Dialecticam, quam Rhetoricam, *arte* comprehendendi posse. Prisci Rhetores artem rhetoricam vitiose tradiderunt, ad ea, quæ extra rem sunt, tantum respicientes, (velut ad artem criminandi, excitandi commiserationem, iram, omninoque animi affectiones,) nihil autem præcipientes de *probationibus*, quæ solæ ad artem referendæ sunt. Quare nihil efficere possunt oratores ad illorum præcepta efformati, in iis civitatibus, ubi *legibus* pleraque definita sunt, et *judicis* arbitrio parum relictum est. Hoc vero in omnibus civitatibus legibus bene temperatis locum habere deberet. Rhetores enim, docentes ea, quæ extra rem sunt, aut quomodo conformatum esse oporteat proœmium, aut quomodo narratio sit facienda, nihil aliud agunt, quam ut, quomodo judex hoc vel illo modo afficiendus sit, præcipient, quem tamen afficere, et oratione a vero deflectere, haud fas est. Fit etiam hinc, ut iidem, methodo orationum concionalium neglecta, de judicialibus tantum loquantur, quia in illis minus utile est extra rem evagari,

quam in his. Quod si igitur Rhetorica circa probationes versatur, probatio autem nititur syllogismo quodam, Logicæ peritus ad Rhetoricam discendam aptior erit. Studium Rhetoricæ quadruplicem fructum affert. 1. Ut vera et iusta, ad persuadendum in vulgus difficiliora, facilius probemus, falsa vero et iniqua refellamus. 2. Ut scientiam exquisitam nec vulgi captui accommodatam cuicunque alii impertire possimus, usi argumentis et rationibus communibus. 3. Ut aliorum artificiis iniustis non vincamur. 4. Ut oratione semper nobis bene et recte opitemur. Differt *Rhetor* a *Dialectico*, quod *hunc* scire oporteat, *quis sit syllogismus verus, et quis falsus*, illum vero, *quid persuadendi vim habeat, et quid eam habere videatur*. Potest syllogismus esse verus, sed ad persuadendum minus idoneus; idcirco perfectum Oratorem Dialectica simul et Rhetorica instructum esse oportet.

(Cap. ii.) His præmunitis, Aristoteles ipsam artis rhetoricæ tractationem aggreditur. Ars rhetorica est *facultas in quaque re perspicendi id, quod ad persuadendum idoneum est*. Rationum autem faciendæ fidei aliæ sunt *artificiales*, aliæ *non artificiales*. Ad *harum* genus pertinent, quæcunque non artificio nostro comparatæ prius erant; (velut, testes;) ad *illas* vero, quæcunque demum excogitandæ sunt. Proficiscuntur rationes artificiales tum a moribus dicentis, tum ab affectione auditoris, tum denique ab ipsa oratione, ut aut demonstrèt, aut demonstrare videatur. Honestis viris facilius creditur, inprimis si eorum mores boni in ipso orationis genere se exferunt; pendet quoque sæpius fides a motu animi auditoris; et oratione ipsa eadem efficitur, si per apta ad persuadendum aliquid verum esse probatur. Hæc tria fidei instrumenta non nisi is consequi potest, qui syllogismo scit perite uti, et qui simul perspicit non solum ad mores et virtutes facientia, sed etiam, quæ sint animorum permotiones, quibus rebus, et quomodo excitentur. Quocirca Rhetorica est quasi propago quædam et Dialectices et Politices. Argumenta orationis demonstrativa aut sunt *enthymemata*, (syllogismi oratorii,) aut *exempla*, (inductiones oratoriæ,) quorum illa magis adhuc valent ad animorum motum efficiendum. Non est

Rhetoricæ, considerare quid *cuique*, sed quid omnino iis, qui nec remota videre, nec ex longe distantibus ratiocinari possunt, probabile sit. Proprium est Rhetoricæ munus, dicere de ejusmodi rebus, de quibus deliberamus; deliberamus autem de iis, quæ utroque modo se habere possunt. Jam vero, si ad persuadendum orator adhibeat exempla aut enthymemata, fugere eum oportet quæ per se probabilia non sint; neque tamen eligere talia, de quibus plerique eodem modo opinantur; sed ea, quæ etiam aliter se habere possunt. Ducuntur autem *enthymemata* ex *verisimilibus*, et ex *signis*. *Verisimile* est, quod plerumque fit, et ad id quod probari debet ita affectum est, quemadmodum universale ad particulare. *Signorum* alia se habent ad rem probandam, ut universale ad particulare. Hæc partim *necessaria* sunt, (*τεκμήρια*,) quando syllogismus ex iis confici poterit; partim *non necessaria*, quando syllogismus ex iis confici nequit. Alia signa affecta sunt ad rem probandam, ut singulare ad universale, et hæc quidem omnia non necessaria sunt. *Exempla* ad rem probandam se habent, ut pars ad partem, simile ad simile, cum ambo ejusdem quidem generis sint, alterum vero altero notius sit.

(Cap. iii.) In omni oratione considerari debent, 1. dicens, 2. res, de qua dicitur, 3. is, ad quem verba fiunt, et, tanquam ad finem, diriguntur. Audiens vel auscultator modo est, vel disceptator, adeoque judicat vel de vi et facultate dicentis, vel de re. Tria sunt genera orationum, *deliberativum*, *judiciale*, et id, quod ad *ostentationem* comparatum est. Deliberatio modo est suasio, modo dissuasio; iudicium modo accusatio, modo defensio; ostentatio modo tendit ad laudem, modo ad vituperationem. Deliberans spectat tempus futurum; vocans in iudicium tempus præteritum; dicens ostentationis causa plerumque tempus præsens; nonnunquam tamen præterita in memoriam revocat, et futura tanquam præfagit. Generi orationum deliberativo propositus est finis, utile aut damnosum; iudiciali, iustum aut iniustum; ostentativo, honestum aut turpe, sicut et alia. His de rebus dicturo propositiones eo pertinentes in promptu esse debent.

(Cap. iv.) Deliberatur tantum de iis, quæ fieri et non

fieri possunt, eam tamen naturam habent, ut in potestatem nostram forte redigantur. Sunt fere quinque præcipua eorum, quæ in consiliis agitari solent. Agitur enim plerumque de *vestigalibus*, de *ballo*, de *tuerenda regione*, de *annonæ*, de *legibus*. Cognoscere itaque oportet oratorem deliberantem civitatis redditus, et sumptus faciendos; civium res gestas; totius civitatis vires et copias, tam quæ suppetunt, quam quæ parari possint; nec non vicinarum civitatum historiam, indelem, et conditionem; et bellorum ab aliis gestorum causas, rationes, et exitus. Similiter eundem oportet scire, quis sit alicujus regionis custodiendæ situs; quot et quales adsint milites præsidarii; qua ratione custodiri regio possit; quæ et cujus generis sit annonæ copia; quis terræ proventus; quæ possint importari aut exportari; quæ sint cum aliis civitatibus pacta his de rebus et conventiones. Ad deliberationem de legibus denique intelligere eum necesse est, quot sint rerum publicarum genera, quæ sint cuique utilia aut exitiosa, propria aut contraria; et quibus legibus alii populi utantur.

(Cap. v.) Omnis suasio et dissuasio propositam habet *felicitatem*, quæ est sive bonus rerum successus cum virtute conjunctus, sive rerum ad vitam necessariarum abundantia, sive suavissima vita extra omne periculum posita, sive firmus status possessionum et corporum una cum potestate eum parandi et conservandi. Partes igitur felicitatis sunt nobilitas, vel publica, vel privata, amicorum copia, honorum amicitia, liberi virtute præditi, commoda senectus; præterea bona valetudo, corporis pulchritudo, robur, magnitudo, vires ad publica certamina aptæ, honor, prospera fortuna, prudentia, fortitudo, temperantia, justitia, alia. Hæc omnia spectare debent deliberantes, ut quæ futura vel defutura sint, hoc vel illi consilio inito.

(Cap. vi.) Cum suadens vel dissuadens utilitatem societatis, deliberetur autem non de fine, sed de iis, quæ in singulis rebus agendis utilia sunt, et ad finem ducunt, pergit hinc Aristoteles id quod *simpliciter bonum atque utile est* diligentius persequi; recensetque tam quæ bona dicuntur omnium consensu, quam quibus non sine controversia hoc nomen impossi-

tam est. (Cap. vii.) Jam vero sæpe accidit, ut, cum duorum utilium alterum sit utilius altero, utrum sit utilius, dubitetur, oportet etiam oratorem doctrinam de *meliori* et *utiliori* memoria tenere; quare ab Aristotele propositiones lxxvii. huc spectantes allatæ sunt. (Cap. viii.) Maximum vero ad persuadendi facultatem et ad genus orationum deliberativum adjumentum est, si orator omnes rerumpublicarum formas animo comprehensas habeat, et cujusque instituta, leges, et mores, et quid cuique earum utile sit, distinguere possit.

(Cap. ix.) Differuit post hæc Aristoteles de *virtute* et *vitiis*, de *beneficio* et *turpi*, utpote quæ materiæ inserviunt illis, qui *laudandi* vel *vituperandi* causa dicunt. Definiit singulas virtutes, et vitia iis contraria, sicut etiam quid sint Honestum et Turpe, tam per se, quam in singulis rebus peragendis. Quibus expostis, oratori præcipit, assumenda ei esse, quæ vicina sint alicujus virtuti aut vitio, tanquam cum his sint eadem; quæ quæque consequantur, semper in meliorem partem esse detorquenda, si laudare velit; videndum esse, apud quos laudet; memorandum esse, si quis digna majoribus, et decore *jura* peto; aut si quis melius rem gesserit, quam ipsi *convenire* videbatur; necnon si quis idem sæpius egerit. Ex temporibus quoque et rerum momentis multa ad laudandum, vel vituperandum, duci possunt. Comparatio cum aliis est instituenda. Omnino autem generi orationum ostentativo (*enidaximus*) *amplificatio* maxime accommodata est.

Sequitur nunc, ut explicetur, quid in *genere orationum judiciali*, in accusando et defendendo, oratori faciendum sit. (Cap. x.) Consideranda sunt tria, primum, per quæ et quot *impulsus* sit aliquis ad inferendam injuriam; deinde, quomodo ipse affectus fuerit; denique, qualis sit, et quomodo se habeat. Facere alicui injuriam est sponte aliquem lædere *adversus legem*. Lex alia est propria, alia communis; illa, ex qua certa quedam respublica administratur, hæc, quæ omnium gentium consensu nititur. Sponte autem lædit, quicumque consulto, nec coactus, lædit. Consilii aliquem lædendi *sponte* *adversus legem* duæ causæ sunt, improbitas et *incontinentia*. Accusanti igitur videndum est, utra et cujus-

modi in adversarium cadat, defendenti autem, quatenus non in eum cadat. Quaecunque homines agunt, ob unam ex his septem causis agant necesse est: fortunam, viam, naturam, consuetudinem, rationem, iram, et cupiditatem. Evenit autem, ut habituum varietatem consimiles animorum motus consequantur. Ad hæc oratori judiciali respiciendum est. Maxime vero impelluntur homines ad alios injuria afficiendos, seu voluptate, seu molestia. (Cap. xi.) Jucundum, quo voluptas efficitur, est aut id quod naturæ consentaneum est, aut cui assuevimus, aut quod violentum non est, (velut vacatio laborum,) aut quidquid cupimus. His contraria sunt molesta.

(Cap. xii.) Proni sunt ad faciendam injuriam, qui putant, rem et effici, et a se effici posse, sperantes fore ut, eum fecerint, lateant, sive ut, re detecta, impune abeant, sive ut poena minor sit lucro, quod consecuturi sint. (Cap. xiii.) Læduntur autem potissimum divites, absentes, proximi, (quibus cito eripi aliquid potest,) negligentes, incuriosi, vulgo contempti, amici et inimici, amicis destituti, imperiti et imbecilles, hospites, (quibus otium non suppetit ad judicium expectandum,) injuriosi, petulantes et contumeliosi, ii denique, quibus læsis gratum sit amicis, aut quos alii eadem injuria affecturi sint, nisi ipsi lædentes occuparint. In quibus injuriæ fiant, sunt præcipue illa, quæ facile est occultare, quæ proferre ii, quibus facta injuria est, pudore prohibentur, &c.

(Cap. xiv.) Justa et injusta dupliciter distinguuntur, tum ratione legum, tum ratione eorum, ad quos referuntur. *Lex* alia est propria, quam sibi quisque populus statuit, (conf. supra, cap. x) alia naturalis. *Est enim justum quoddam naturæ et injustum; de quo homines quasi divino quodam instinctu videntur, etiamsi nulla de eo inter illos communicatio aut pactio intercesserit.* Deinde, quæ facienda vel non facienda sunt aut totam communitatem, aut aliquem ex communitate attinent. Omnes itaque accusationes et defensiones aut ad commune, aut ad privatum quendam referuntur. Cum autem sæpe lædentes criminis definitionem non agnoscant, aut negent factum suum tale esse, ut definitio ad illud quadret, do-

his accurate providendum est. Improbitas enim et injustitia a consilio ledentis, non ab actione, pendent. Addidit his Aristoteles præclara nonnulla de legum scriptarum, et non scriptarum, ex quibus actiones dijudicantur, discrimine; de interpretatione legum; et quomodo litigantes agere oporteat. Suadet in his, ut malint injuria affecti ad arbitrum ire, quam ad judicem. (Cap. xv.) Majores injuriæ sunt, quæ a majore injustitia manant; cujusmodi injuriarum exempla plura ab Aristotele excitata sunt; velut, si injuriæ remedium nullum adhiberi potest, aut si is, qui injuriam accepit, ipse grave de se supplicium sumpsit, aut si quis solus, vel primus, vel non multorum exemplo scelus admisit, &c. Definit hic liber (Cap. xvi.) enumeratione et explicatione rationum fidei faciendæ, quæ sine artificio nostro comparatæ prius exstant. Sunt illæ: *leges, testes, pacta conventa, quæstiones, jusjurandum*. Quod si oratori lex scripta adversetur, provocandum illi est ad legem communem, ut æquitati magis consentaneam; et videndum quoque est, an lex alii legi, aut ipsa sibi contraria sit; quod si e contrario lex scripta illi faveat, defendenda ea est et tuenda. Testes sunt vel antiqui, vel recentes; et horum alii qui in periculum veniunt, alii qui extra periculum sunt. Antiqui testes sunt v. c. poetæ, quorum judicia nota et testata sunt, oraculorum interpretes, proverbia; recentes sunt aut viri illustres, et qui aliqua de re judicarunt, aut qui ipsi rei ipsius veritatem et rationem affirmare possunt. Illi tantum idonei sunt ad testandum, rem fuisse, aut non fuisse; utrum aliquid sit justum an injustum, testari nequeunt. Si quis testes non habet, oratori ad argumenta provocandum est; si qui adsint, dicendum est contra adversarium, nihil opus fore testibus, si argumentis cujusque rei veritas cognosci possit. Cum testimonia alia sint de aliquo ipso, alia de adversario, alia de re, alia de moribus, patet, nunquam utilibus testimoniis aliquem destitutum fore. Cæterum testium conditio et rationes ponderandæ sunt. Quoad pacta officium est oratoris, ut ea vel exaggeret, vel deprimat; vel fidem iis conciliet, vel detrahat, id quod variis modis effici potest. Quæstiones testimonia quædam sunt, quibus id-

circo fides tribuitur, quod necessitas quædam adjuncta sit. Facile est perspicere, quomodo aut confirmentur, aut dissolvantur. Rationis fidei faciendæ a jurejurando petitiæ diversa tractatio est, si quis jusjurandum desert, aut accipit; aut desert, sed non accipit; aut accipit, sed non desert; cujus tamen præcepta ipsa res facile suppeditat.

(Lib. II. Cap. i.) Quoniam omnis oratio ad judicium audientium dirigitur, videndum est oratori, non tantum, ut oratio ad fidem faciendam apta sit, sed etiam ut ipse sit talis, qui fidem mereatur. In deliberationibus quidem utilius est, si dicens bene moratus videatur; in judiciis autem, si audiens hoc vel illo modo affectus sit. Præter argumenta, tria sunt, quibus fidem nobis conciliemus, prudentia, virtus, et benevolentia; nam, quod hæc dotes omnes, aut una vel altera, deficiant, oratores mentiri solent. Quibus prudentiæ et virtutis existimatio acquiratur, e doctrina de virtute constat. Benevolentia et amicitia ab iis pendent, quibus aut voluptas, aut molestia consequens est, ut ab ira, misericordia, metu, aliis, et ab iis quæ his adversantur. Uniuscujusque autem horum tractatio tripartita esse debet, velut, cum de ira sermo sit, quomodo homines propensi sint ad iram, et quibus, quasque ob causas, irasci soleant.

(Cap. ii.) *Ira* est appetitio ulciscendi cum ægritudine conjuncta. Exoritur inde, quod opinamur alium nos, vel nostrorum aliquem, neglexisse, cum id eum facere non conveniret. Irascens igitur certo et cuidam definito irascitur, et aliqua de causa. Omnem iram comitatur voluptas quædam ex spe futuræ ultionis. Neglectus genera sunt tria, *contemptio*, *incommodatio*, et *contumelia*, ad quæ omnes iræ causæ ab Aristotele fufius declaratæ facile revocari possunt. Irascens semper ægro animo sunt, quoniam aliquid appetunt, quod quo minus consequantur alii impediunt. Prout igitur affecto et perturbato aliquis animo est, ita in eo opportunitas adest ad iram ex hac aut illa re concipiendam. (Cap. iii.) Iræ opposita est *lenitas*. Delinitio igitur est sedatio et restinctio iræ. Omnino ad leniendum valent, quæcunque adversantur iis, quibus ira excitatur. Oratori igitur lenire volen-

ti ex iis locis argumenta sumenda sunt, quibus eos, quos placare studet, mites efficiat, v. c. esse eum, cui aliquis irascatur, metuendum, aut verendum, aut aliis in rebus eum gratificatum esse; sive gratificari posse, aut invitum fecisse, aut de facto supra modum dolere &c.

(Cap. iv.) *Amare* est velle esse alicui ea, quæ bona arbitris, idque ejus causa, non tua, et ad ea pro viribus procuranda propensum esse. *Amicus* est, qui amat, et contra amatur, qui ergo una gaudet bonis, doletque adversis alterius, propter hunc ipsum. Varias amoris et amicitiae causas et rationes Aristoteles deinceps exposuit. Quæ amicitiam efficiunt, sunt præcipue beneficia, si quis ea fecerit non rogatus, et si, cum fecisset, aliis non prædicaverit. (Cap. v.) Inimicitiae causæ et rationes his contrariæ sunt. Efficiunt maxime inimicitias ira, incommodatio, et criminatio. Inimicitia et odium ab ira distinguenda sunt. Irascimur tantum iis, quæ ad nos pertinent; odimus vero etiam, quæ ad nos non pertinent; irascimur semper singulis, odimus etiam totum aliquod hominum genus; ira tempore sanari potest, odium non item; ira molestiam tantum inferre studet, odium potius malo afficere; ira cum ægritudine conjuncta est, odium ea vacat; ira misericordiae capax est, odium flecti nequit. Ut orator probet, intercessisse inter aliquos amicitiam vel odium, ex his argumenta petenda sunt.

(Cap. vi.) *Metus* est molestia, aut perturbatio quædam ex objecta specie imminentis mali, in quo insit vis aut interimendi, aut molestiæ inferendæ. Terribilia igitur sunt, quæcunque videntur magnam vim habere interimendi, aut ita nocendi, ut magna aliqua molestia consequatur. Terribilia varia esse, et a variis causis proficisci possunt. (Cap. vii.) *Fiducia* metui adversatur, et id quod fiduciam gignit ei quod terret. Efficitur etiam fiducia variis modis. Recensuit Aristoteles plures propositiones tum ad metum, tum ad fiduciam pertinentes, unde oratori enthymemata conficere licet.

(Cap. viii.) *Pudor* est molestia quædam et perturbatio animi, orta ex malis aut præsentibus, aut præteritis, aut fu-

turis, quæ ignominia notam inurere videntur. *Impudentia* est contemptio quædam horum malorum, et firmitas animi adversus ea. Omnia mala alicui pudorem incutiunt, quæ turpia videntur ipsi, et iis quos curæ habet. Talia autem sunt, quæcunque a vitio proficiuntur. Cum nemo de existimatione sua laboret nisi propter existimantes, necesse est, quemque pudore perfundi propter eos, quorum rationem sibi habendam esse putat. Rationem vero habemus eorum, a quibus colimur, aut quos colimus ipsi, aut a quibus nos coli volumus, aut quorum opinionem non contemnimus. Pudorem excitant non ea modo, quæ per se pudenda sunt, sed eorum quoque signa. De inverecondia e contrariis pudori rationibus magna oratori enthymematum copia futura est.

(Cap. ix.) *Gratia* est, qua habens aliquid dicitur gratificari indigenti, non ut aliquid referat, sed ut illi gratificetur. Magna autem gratia est, si aliquid aut valde egentibus, aut si magna tribuerimus, aut difficilia, aut si soli, aut primi, aut maxime. Oratori ergo gratiam alicui conciliare volenti argumenta ex iis petenda sunt, quibus ostendatur, fuisse alterum molestia obrutum, vel indigentem, alterum vero illi necessaria suppeditasse. Constat etiam hinc, unde sumenda sint, quibus removeri possit gratia, et effici, ut nulla deberi videatur.

(Cap. x.) *Misericordia* est ægritudo quædam inde orta, quod malum accidere videatur non merenti, et quod idem nobis quoque, seu nostrorum alicui, accidere posse arbitremur. Hinc illi, quibus sunt parentes, aut liberi, aut uxores; senes propter experientiam; imbecilles, natura timidi, eruditi, facilius ad misericordiam commoventur. Commiserationem autem excitant omnia, quæcunque molestiam ac dolorem afferunt; quorum plura deinceps Aristoteles enumeravit. (Cap. xi.) *Misericordiae* maxime adversatur *indignatio*. Uterque tamen horum animi motuum hominis est bonis moribus præditi. Indignari est ægre ferre, quod alicui res prospere succedant præter ipsius dignitatem. Omnino ad indignationem propensi sunt, qui dignos esse se existimant iis, quibus indignos alios esse ducunt. Quod si igitur orator ostenderit,

aliquem ibiquam fortem non mereri, aut contra, fortuna sua indignum esse, vel misericordia, vel indignatio excitabitur. (Cap. xii.) *Invidia* est molestia quædam ex eo contracta, quod alii *similes* bene ac feliciter rem gerere videantur. Non invidemus autem, ut nobis aliquid eveniat, sed eorum ipsorum causa, quibus invidemus. Similes autem alii nobis esse possunt genere, cognatione, ætate, habitu, gloria, facultatibus, et ii, quibus parum abest, quin eadem omnia insint. Hinc facile intelligitur, qui maxime ad invidiam proclives sint. Si iudices oratione ad invidiam excitati fuerint, patet, misericordiæ apud illos locum non fore. Ab ipsius invidiæ natura et rationibus argumenta petenda sunt, vel iudici, vel oratori, quibus eam obtundat. (Cap. xiii.) *Æmulatio* est dolor quidam, quod similibus bona quædam honorifica suppetant, quorum ipsi quoque capaces sumus. *Æmulamur* alios, non quod ipsi bonis fruuntur, sed quod nos illis caremus; quare æmulatio honestis viris convenit, at invidia improba est. Cum bona, quæ honorem pariunt, æmulanda sint, necesse est, virtutes quoque huc pertinere, et quæcunque fructum et utilitatem afferunt. Contemptus et æmulatio sibi adversantur.

Expositis adhuc iis, quibus animorum motus aut excitari, aut sedari possint, indicatisque locis, undè argumenta petenda sint oratori ad fidem sibi de iis conciliandam, Aristoteles jam progreditur ad explicandos mores, animorum motus, et habitus unicuique ætati ac fortunæ peculiare. Agit igitur de moribus juvenum (Cap. xiv.), senum (xv.), virorum (xvi.), nobilium (xvii.), divitum (xviii.), et potentium (xix.) Homines libenter accipiunt orationes moribus suis congruentes; quare oratori ad hos respiciendum est. Qui sint mores pauperis, infortunati, impotentis, ex moribus eorum, qui fortuna contraria gaudent, perspicuum fit.

(Cap. xx.) Præter ea, quæ cuiusque orationis generis propria sunt, utendum quoque est oratori propositionibus *communibus*, quibus fieri posse, aut non posse, aliquid ostenditur. Communia sunt etiam omnium orationum ea, quæ de magnitudine traduntur; utuntur enim omnes suadentes aut dissua-

dentem, laudantes aut vituperantes, accusantes aut defendentes, expeuatione et amplificatione. Est tamen ex communibus amplificatio ad genus quidem ostentativum maxime accommodata. Recensuit igitur Aristoteles varios locos de possibili, de facto, de futuro, et de magno.

(Cap. xxi.) Communiū faciendæ fidei *instrumentorum* genera duo sunt, *exemplum* et *enthymema*; nam *sententia* *enthymematis* pars est. Exemplum simile est inductioni, et *inductio* est principium. Sunt autem exemplorum duo genera: unum, cum ea, quæ prius fuere, narrantur; alterum, cum facta quædam confinguntur, v. c. parabolæ et fabulæ. Faciliora inventu sunt exempla ficta, sed utiliores ad deliberandum sunt res vere gestæ, cum futura plerumque similia sint præteritis. Ubi *enthymematum* copia non est, utendum est oratori exemplis ut demonstrationibus; per hæc enim fit fides; ubi vero *enthymemata* non desunt, utendum est exemplis ut epilogis post *enthymemata*. (Cap. xxii.) *Sententia* autem est enuntiatio, non de rebus singulis, sed universæ prolata, nec de rebus quibuscumque, sed de rebus agendis, et de iis quæ in agendo aut persequenda aut fugienda sunt. Quatuor sunt *sententiarum* genera. Aut enim illæ cum epilogo erunt, aut sine epilogo. Demonstratione indigent, quæcunque *παράδοξον* enuntiant, aut controversum. Aliæ demonstratione non indigent, siue quod præcognitæ sint, siue quod, simulac proferuntur, intuitibus perspicuæ sint. Eorum autem, quæ cum epilogo enuntiantur, aliæ sunt partes *enthymematis*, aliæ vero *enthymematicæ* quidem, sed non partes *enthymematis*, et hæc sunt omnium probatissimæ, quia statim elucet causa ejus quod dicitur. Constat etiam ex his, ad quas res, et quales *sententias* adhibere oratorem oportet. Adjecta tamen sunt ab Aristotele alia præcepta nonnulla de *sententiarum* usu. Multum adjumenti afferunt *sententiæ* in dicendo, maxime propter vanitatem quandam audientium, qui gaudent, si quis universæ loquens in easdem opiniones incurrat, quas ipsi ex parte habent. Alia *sententiarum* utilitas est, quod moratas orationes faciant. Morata autem est oratio, quæ declarat, quid expetat dicens in vitæ ratione. (Cap.

xxiii.) Enthymemata non e. longinquo repetenda; neque ex omnibus scriptis concludenda sunt, sed ex definitis quibusdam, quæ plerumque sunt. Quemcumque autem syllogismo disputaturum, necessario aut omnia, aut pleraque eorum, quæ in re disputationi objecta insunt, nota habere oportet. (Cap. xxiv.) Deinde enthymematum duo genera sunt; nam alia quidem eo adhibentur, ut rem aut esse, aut non esse, demonstrant; alia ad redarguendum; differunt itaque, ut in Dialecticis elenchus et syllogismus. Enthymemate demonstrativo colligitur aliquid ex iis quibus adversarius ipse assentitur; redarguenti, aliquid eorum quæ adversarius negat. In superioribus Aristoteles propositiones attulit, e quibus enthymemata ducenda sunt de bono et malo, de honesto et turpi, de iusto et iniusto, de motibus animi, et de habitibus peculiaribus singulis hominum generibus pro diversa eorum ætate, fortuna, et conditione. Jam sequitur collectio locorum, unde præcipue et univérse petantur et vera enthymemata tam ad demonstrandum, quam ad redarguendum, et enthymemata fallacia, quæ videntur vera esse, nec sunt. Loci enthymematum demonstrativorum sunt: 1. ex contrariis; 2. e casibus similibus; 3. ex comparatione, (quæ tamen concludendi ratio nonnunquam fallit); 4. ex eo quod est magis vel minus; 5. ex ipso tempore; 6. ex adversarii dictis, (qui locus utilissimus est); 7. ex definitione; 8. ex varia et multiplici vocis aliqujus significatione; 9. ex partitione; 10. ex inductione; 11. ex iudicio de eadem re, aut simili, aut contraria; 12. ex partibus; 13. ex consequenti; 14. ex inversione consequentium contrariorum; 15. ex diversa hominum probatione eisdem rei, quæ palam, et quæ occulto fit; 16. ex eo, quod eadem proportionem colligantur; 17. ex eo, ut, si quod ex duabus rebus usu venit idem fit, etiam illæ res eadem erunt; 18. ex eo, quod homines eadem non sequantur antea et postea; 19. ex eo, quod esse aut fieri *potest*; 20. ex consideratione rationum impellentium et avocantium; 21. ex incredibili. (Cap. xxv.) Loci enthymematum ad redarguendum aptorum sunt: 1. ex dissidentibus; 2. ex allata causa calumniam dissolvente; 3. ex causa, ut, si causa sit, rem esse, si causa non sit, ne

rem quidem esse; dicamus, 4. ex alia ratione, qua commo-
dius fieri potuisset; 5. ex consideratione, numquid agendum
sit, quod adverteretur iis quæ jam facta sunt; 6. ex errore, ut
ex eo in quo lapsus est crimineris quempiam, aut defendas;
7. ex nomine. (Cap. xxvi.) Loci denique *fallacium* enthymematum sunt: 1. conclusio falsa; 2. ex homonymia; 3. di-
cenda sunt conjunctim, quæ separatim vera erant; et divi-
denda, quæ erant conjungenda; 4. exaggeratio; 5. e casu;
6. e non causa, ut causa; 7. ex omissione temporis et modi.

(Cap. xxvii.) Duplex est ratio enthymemata *solvendi*; una,
contrario syllogismo afferendo; altera, objiciendo aliquid
quod obstat. Contrarii quidem syllogismi iisdem ex locis
duci possunt. Objectiones autem quatuor modis fiunt; aut
enim ex re ipsa, aut ex simili, aut ex contrario, aut ex rebus
judicatis. Dissolutio videtur quidem vera esse, sed non sem-
per est vera. Occurrens argumento non ita solvit, ut veri-
simile illud esse neget, sed ut dicat, non esse necessarium;
quo etiam fit, ut semper plura invenire liceat ad defenden-
dum, quam ad accusandum.

(Cap. xxviii.) *Augere* et *extenuare* non ad locos enthymema-
tum referri possunt. Locus enim est, a quo multa enthymemata
proficiunt. Augere vero et extenuare est quo-
dammodo ostendere, aliquid magnum aut parvum esse, ut et
bonum aut malum, justum aut injustum.

(Lib. III. Cap. i.) Non satis est, oratorem ea tenere quæ
dicenda sunt, sed oportet quoque eum scire *quomodo* sint di-
cenda, cum hoc multum profuit ad efficiendum, ut oratio bene
morata videatur. Sane æquum est, ut nihil aliud in oratione
quæretur, quam ut audientibus nec lætitiā, nec molestiam
afferamus; nam justum est, de ipsis tantum rebus iudicio
contendere. Etsi tamen omnia, quæ præter *probationes* in
orationibus adhibentur, supervacanea sint, nihilominus pluri-
mum valent, et quidem audientium culpa; quare ea oratori
non negligenda sunt. Supererat igitur Aristoteli, post doc-
trinam de probationibus, ut ageret tum de *elocutione*, tum de
partibus orationis disponendis. Quare hæc argumentum libri
tertii de rhetorica constituunt. Ad doctrinam de elocutione:

pertinent præcepta de *actione* et *pronuntiatione*, deinde *judicatio* ejus dicendi generis, quod cuius orationi sit aptissimum. Ars actionis est in voce posita, quomodo ea uti oporteat ad singulos animi motus exprimendos, velut, quando voce magna, vel parva, vel media utendum sit; quando adhibendi sint soni vocis acuti, vel graves, vel medii; qualis sit numerus observandus. Parum honorifice Aristoteles de hac *arte* sensit, quæ ad eam conducerent, a *natura* potius haberi ratus; neque tamen omnino eam respuit. Diligenter autem varia dicendi genera distinxit, maxime poeticum et oratorium, de quo posteriori tantum in sequentibus sermo futurus est. Acriter simul in eos invecus est, qui elocutionem poeticam in orationibus probari existimarent, in quorum numero Gorgias fuit.

(Cap. ii.) Virtus elocutionis est, ut sit aperta, dilucida, nec humilis, nec nimis elata, quoniam oratio, nisi rem ita declaret, finem suum non assequetur. Efficitur autem hæc orationis virtus præcipue verbis propriis, qualia ipsa rerum natura dicat. Facile artificium occultatur, si quis, e communi sermone verba feligens, orationem suam componat. Rarius orator uti debet verbis peregrinis, aut nova ratione junctis et factis. Propria vero nomina translata ad orationem exornandam utilia sunt, quamvis caute in hac translatione versandum sit. Singula Aristotelis præcepta huc spectantia attingere nolim. (Cap. iii.) Quatuor modis elocutio sit *frigida*: 1. nominibus inepte junctis; 2. usu verborum peregrinorum; 3. epithetis vel longe petitis, vel intempestivis, vel nimis crebris; 4. ineptis translationibus. (Cap. iv.) *Imago* ipsa etiam translatio est; parum enim ab hac differt. Usurpandæ itaque sunt imagines eo modo, quo translationes.

(Cap. v.) Initium et elementum elocutionis est *recte* loqui. Pura autem et emendata locutio his potissimum efficitur: 1. iusta dispositione conjunctionum; 2. propriis rerum nominibus; 3. evitatione ambiguum; 4. distinctione generum, quæ nominibus competunt; 5. iusta expressione multorum, et paucorum, et unius. (Cap. vi.) Ad *amplitudinem*

orationis proderunt, si orator definitionem loco nominis ponat, aut rem translationibus et epithetis illustret, aut ex uno plura faciat, aut in dicendo copulas adjungat, aut etiam commemoret, quæ rei non adsunt. Brevitati studentī contrarium faciendum est. Si in definitione erit aliquid obscurum, aut parum decorum, oratori utendum est nomine; si in nomine, definitione. (Cap. vii.) Oratio servabit *decorum*, si motus animi, et mores exprimet, rebusque, de quibus sermo fuerit, conveniet. Oratori itaque de rebus grandibus non tenuiter, nec de tenuibus graviter dicendum est; neque abjectis et vilibus rebus ornatus adhibendus est. Motus animi exprimet oratio, si sit irarum plena, cum de aliqua contumelia agitur, si impia et turpia facta cum indignatione, laudabilia cum animi voluptate, miserabilia demisse et humiliter tractet. Sic etiam singula hominum genera, propriosque singulorum habitus et mores orationem consequi oportet. Commovere animos quærenti conveniunt maxime epitheta, juncta nomina, et verba peregrina.

(Cap. viii.) *Forma* orationis neque versibus constare, neque numeri prorsus expers esse debet. Oportet enim orationem aliqua terminatione concludi; non tamen metrica, quoniam rhythmus non exquisitus, sed tantum quadamtenus servandus est. Ex numeris iambicus, et pæan, optime convenit, cum in hos loquentes maxime incidunt. Duæ sunt pæanum species, quarum altera (— u u u) principio periodi aptissima, altera (u u u —) optime concludit. (Cap. ix.) Elocutio vero omnino aut tracta et pendens est per conjunctionem, aut ambitu comprehensa. Tractam dicit Aristoteles nullum ex se finem habentem, nisi res, quæ exponitur, ad finem pervenerit; ambitu vero comprehensam, quæ periodis constat. Illa oratio est injuçunda: hæc suavis et facile percipienda. Oportet autem in periodo sententiam absolvi, non abrumpi. Periodorum ipsarum duæ species sunt, una membrīs constantium, altera simplicium, s. unum tantum membrum habentium. Ex membrīs constat locutio, quæ perfecta est, distinctas partes habet, nec spiritum dicentis impedit. Oportet et membra et periodos neque mutilas esse, neque nimis lon-

gas. Omnis periodus membris constans partim *distincta* est, partim *opposita*, si membra aut per copulam tantum juncta sunt, aut in utroque membro contrarium est alteri contrario constitutum, vel idem membrum e contrariis constat. *Compar* dicitur periodus, cum æqualia membra sint; *assimilata* vocatur, cum extremæ partes utriusque membri similes sint. Variarum periodorum usum Aristoteles præceptis et exemplis illustravit.

(Capp. x, xi.) Natura insitum est omnibus ut, cum aliquid facile discunt, voluptatem sentiant; quare propria rerum nomina in oratione adhibita jucundissima sunt, quoniam nos celeriter ad rerum cognitionem ducunt. Fit autem locutio quoque urbana, et jucunda, tum si contraria contrariis opponantur, tum si adhibeatur translatio, quæ neque aliena, neque vulgaris est, et rem oculis subjicit per verba actionem aliquam significantia.

(Cap. xii.) Non est eadem locutio qua aliquid scribimus, et qua in contentionibus utimur, et quæ ad deliberationes pertinet, et qua judicia tractantur. Dicendi genus, quo aliquid scribimus, esse debet exquisitissimum; quo autem in contentionibus utimur, aptissimum ad actionem. Quamobrem etiam orationes, quarum vis in actione posita est, sublata actione, inanes sunt. Elocutio deliberativa similis est picturæ umbratili, in qua, quanto major fuerit eorum, quæ depicta sunt, turba, tanto longius spectatur. In oratione judiciali debet exquisitius esse genus dicendi, quoniam coram uno tantum iudice res agitur. Non in omnibus his dicendi generibus iidem oratores excellunt.

(Cap. xiii.) Orationis duæ partes sunt, *propositio*, et *probatio*, e quibus illa rem, de qua agitur, exponit, hæc eam argumentis confirmat. Aliæ orationis partitiones ab Aristotele reprehensæ sunt. (Cap. xiv.) Proœmium est principium orationis. Potest orator dicere initio quidquid velit, deinde progredi, et cum oratione illud conjungere. Orationis demonstrativæ exordia ducuntur ex laude, ex vituperatione, suasionem vel dissuasionem, et ex iis, quæ personam vel oratoris vel auditoris attinent. Maxime vero proœmii necessarium

et proprium munus est, finem institutæ orationis aperire; quare si causa perspicua fuerit, aut parva, proœmio non uti licebit. Deliberationum exordia a judiciali genere sumuntur. Natura enim deliberationes nulla habent exordia, quoniam sciunt deliberantes, qua de re verba facienda sint, nec res ullo indigeat proœmio, nisi vel propter ipsum oratorem, vel adversarium, vel si res non tanta existimetur, quantam orator vult, sed aut major, aut minor.

(Cap. xv.) In *criminatione* et *defensione* oratori potissimum ea dicenda sunt, quæ ad excitandam aut delendam malam estimationem valent. Plures igitur locos huc spectantes Aristoteles attulit. Omnino criminans debet rem depravare, atque in deteriorem partem inflectere; qui autem crimina dissolvit, in meliorem partem trahere.

(Cap. xvi.) *Narratio* in orationibus ostentativis debet esse non perpetua, sed in plures partes distincta, cum actiones et res gestas commemorare opus sit, quæ continenti oratione traditæ difficulter memoriæ mandantur. Notas et celebres actiones oratorem auditoribus tantum in memoriam revocare oportet. Inferenda etiam sunt narrationi, quæ probitatem oratoris significant, vel quæ declarent alterius improbitatem, vel quæ ipsis iudicibus jucunda sint. Denique moratam esse oportet narrationem, ut orator mentem et consilium suum explicet, ut rei, quæ incredibilis videtur, causam adjungat &c.

(Cap. xvii.) *Probationes* demonstrandi vim habere oportet. Deliberativo generi orationum *exempla* maxime accommodata sunt; enthymemata vero magis judiciali conveniunt. Neque tamen res omnes argumentis confirmandæ sunt, neque iisdem utendum est oratori animos movere aut mores exprimere cupienti. Sententiis autem uti licet et in narratione et in confirmatione. Eum, qui vel in deliberatione vel in iudicio, prior dicit, oportet primo causam suam confirmare, deinde illis, quæ contra dici possint, occurrere, eaque extenuare et dissolvere. Quod si quis secundo loco dicat, prius objecta ab adversario refutare debet, vel dissolvendo, vel contra argumentando, præcipue si illa fidem fecisse visa fuerint.

(Cap. xviii.) *Interrogatione* maxime opportunum est uti, vel cum alteram partem adversarius ipse dixerit, ita ut deinde ex interrogatione sequatur absurdum; vel, cum alterum plarium, neque dubium sit, quin adversarius alterum sit concessurus; vel, cum ostendi possit, adversarium dicere sibi contraria, aut a communi opinione aliena. Quod si ad ambigua *respondendum* est, distinguere oportet, longa uti oratione, non concisa, et statim eorum, quæ contraria videntur, solutionem in responsione adhibere. Monuit præterea pauca Aristoteles, de ridiculis, de dissimulatione, de scurrilitate.

(Cap. xix.) *Epilogus* quatuor ex partibus constat: primum ex ea, quæ efficit, ut auditor nobis bene velit, adversariis male; deinde ex amplificatione et diminutione; tum ex animorum commotione; postremo ex enumeratione (*ἀναμύθησις*).

Libros de Rhetorica *exotericos* esse, tum ex tota eorum indole, tum ex pluribus locis in iis obviis patet. Diserte insuper proficitur Aristoteles *, omnem de Rhetorica tractationem *πρὸς δέξαν* scriptam esse, ut itaque dubitari plane nequeat, quin exotericis illi annumerandi sint.

* Rhet. III. l. ἀλλ' ὅπως ὅπως πρὸς δέξαν τῆς πραγματείας τῆς περὶ ῥητορικῆς, ἢ ἱερῆς ἴκοντος, ἀλλ' ὅς ἀναγκαίῃ τὴν ἐπιμίλειαν ποιῶντες.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

Κ Ε Φ. Α.

Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ ἐστὶν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ· ἀμφοτέραι γὰρ περὶ τοιούτων τινῶν εἰσὶν, ἀ κοινὰ τρόπον τινὰ πάντων ἐς ἡ γνωρίζειν, καὶ ἐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρισμένης. Διὸ καὶ πάντες τρόπον τινὰ μετέχουσιν ἀμφοῖν· πάντες γὰρ ὡς μέχρι τινὸς καὶ ἐξετάζειν καὶ ὑπέχειν λόγον, καὶ ἀπολογεῖσθαι καὶ κατηγορεῖν ἐγχειροῦσι. Τῶν μὲν ἔν πολλῶν, αἱ μὲν, εἰκὴ ταῦτα δρῶσιν· αἱ δὲ, διὰ συνήθειαν ^α ἀπὸ ἕξως· ἐπεὶ δ' ^β ἀμφοτέρως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι εἴη ἂν αὐτὰ καὶ ὁδοποιεῖν. Δι' ὃ γὰρ ἐπιτυγχάνουσιν, οἳ τε διὰ συνήθειαν, ^γ καὶ οἱ ἀπὸ ταυτομάτων, ^δ τὴν αἰτίαν θεωρεῖν ἐνδέχεται· τὸ

VARIÆ LECTIONES.

^α καὶ ἀπὸ ἕξως Ed. Iñng. οἱ δὲ καὶ διὰ συνήθειαν ἀπὸ ἕξως Cod. Accoramb. atque Edd. Ald. Frob. Ricc. et Spir. ^β ἀμφοτέρως Edd. Ald. Basil. 1. 2. Iñng. Frob. Ricc. et Spir. ^γ τούτου τὴν αἰτίαν Codd. MSS. Vict. et Morel. atque Edd. Ven. Cam. et Maj.

δὲ τοιούτον ^a πάντες ἤδη ἂν ὁμολογήσαιεν τέχνης ἔργον εἶ-
 ναι. Νῦν μὲν οὖν οἱ τὰς τέχνας τῶν λόγων συντιθέεντες
 βολίγον πεποιήκασιν ^c αὐτῆς μόριον· αἱ γὰρ πῖσεις ἔντεχόν
 ἐσι μόνον· τὰ δ' ἄλλα, ^d προδήκα. Οἱ δὲ περὶ μὲν ἐν-
 θυμημάτων οὐδὲν λέγουσιν, ὅπερ ἐσι σῶμα τῆς πείσεως· 5
 περὶ δὲ τῶν ἔξω τοῦ πράγματος τὰ πλεῖστα πραγματεύ-
 ονται. Διαβολὴ γὰρ, καὶ ἔλεος, καὶ ὀργή, καὶ τὰ τοιαῦτα
 πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ περὶ τοῦ πράγματος ἐσιν, ἀλλὰ πρὸς
 τὸν δικαστὴν ὥς, εἰ περὶ πάσας ἢ τὰς κρίσεις, καθάπερ
 ἐν ἐνίαις τε νῦν ἐστὶ τῶν πόλεων, καὶ μάλιστα ^e ἐν ταῖς εὐ- 10
 νομημέναις, ἔθεν ἂν εἶχον, ὅ, τι ^f λέγουσιν. Ἄπαντες γὰρ,
 οἱ μὲν, οἴονται δεῖν ἔτι τὰς νόμους ἀγορεύειν· οἱ δὲ, καὶ
 χράνται, καὶ καλύπτουσιν ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, καθά-
 περ καὶ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ· ὀρθῶς τοῦτο νομίζοντες· καὶ γὰρ δεῖ
 τὸν δικαστὴν διασρέφειν, εἰς ὀργὴν ἢ προάγοντας, ἢ φθόνον, 15
 ἢ ἔλεον· ὅμοιον γὰρ καὶ εἰ τις, ὃ μέλλει χρῆσθαι κανόνι,
 ἢ τοῦτο ⁱ ποιήσει σβεβλόν. Ἔτι δὲ φανερόν, ὅτι τοῦ μὲν
 ἀμφισβητούντος ἔθεν ἐσιν ἔξω τοῦ δείξαι τὸ πρᾶγμα, ὅτι
 ἐσιν ἢ οὐκ ἐσιν, ἢ γέγονεν ἢ οὐ γέγονεν· εἰ δὲ μέγα ἢ μι-
 κρόν, ἢ δίκαιον ἢ ἀδίκον, ὅσα μὴ ὁ νομοθέτης διώρικεν, αὐ- 20
 τὸν δὴ περὶ τὸν δικαστὴν δεῖ γινώσκειν, καὶ ἐμανθάνειν παρὰ
 τῶν ἀμφισβητούντων. Μάλιστα μὲν ἔν προσήκει τὰς ὀρ-

VARIAE LECTIONES.

^a ἤδη πάντες ἂν Edd. Ald. Basileenses omnes, Ven. Cam. Ricc. Spir. Vict. et Maj. ^b Codd. nonnulli habent *πιπορίκασιν*, et in

marg. antiquissimi libri legitur, ἔθεν, ὡς εἰπεῖν, *πιπορίκασιν*. Vide Pet. Vict. Comment. p. 7. ^c αὐτῇ Edd. Ald. Basileenses, Ricc. et Spir.

αὐτῶν in marg. Casaub. ^d προδήκα Edd. Ald. Basileenses, Ven.

Cam. Ricc. et Spir. ^e in abest ab Edd. Ald. Basileensibus, Ven.

Cam. Ricc. Spir. Vict. et Maj. ^f λέγουσιν Edd. Ald. Basileenses,

Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^g προσάγοιτας Edd. Ven. et Cam.

^h τῶν Codd. et Edd. cæteræ fere omnes præter Sylb. Casaub. Duval. Iſing. et Londin. ⁱ ποιήσῃ Ed. Iſing.

ὥς καί μενους νόμους, ὅσα ἐνδέχεται, πάντα διορίζειν αὐτὰς,
 καὶ ὅτι ἐλάχιστα καταλείπειν ἐπὶ τοῖς κρίνεσι· πρῶτον μὲν,
 ὅτι ἓνα λαβεῖν καὶ ἐλύγους ῥᾶον, ἢ πολλὰς εὖ φρονούντας καὶ
 δυναμένους νομοθετεῖν καὶ δικάζειν· ἔπειθ', αἱ μὲν νομο-
 5 θεσῖαι ἐκ πολλοῦ χρόνου σκεψαμένων γίνονται· αἱ δὲ κρί-
 σεις, ἐξ ὑπογυῖα· ὥς τε χαλεπὸν ἀποδίδοναι τὸ δίκαιον καὶ
 συμφέρον καλῶς τὰς κρίνοντας· τὸ δὲ πάντων μέγιστον,
 ὅτι ἡ μὲν τοῦ νομοθέτου κρίσις ἐ κατὰ μέρος, ^α ἔτε περὶ
 τῶν παρόντων, ἀλλὰ περὶ μελλόντων τε καὶ καθόλου ἐστίν·
 10 ὁ δ' ἐκκλησιαστὴς καὶ δικαστὴς ἤδη περὶ παρόντων καὶ ἀφω-
 ρισμένων κρίνεσι· πρὸς οὓς καὶ τὸ φιλεῖν ἤδη καὶ τὸ μισεῖν,
 καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον ^β συνήρηται πολλακίς· ὥς τε μηκέτι
 δύνασθαι θεωρεῖν ἱκανῶς τὸ ἀληθές, ἀλλ' ^γ ἐπισκοπεῖν τῇ
 κρίσει τὸ ἴδιον ^δ ἡδὺ ἢ λυπηρόν. Περὶ μὲν ἔν τῶν ἄλλων,
 15 ὥς περ ^ε λέγομεν, δεῖ ὡς ἐλαχίστων ποιεῖν κύριον τ' κριτὴν·
 περὶ δὲ τοῦ γεγενῆσθαι ἢ μὴ γεγενῆσθαι, ἢ ἔσεσθαι ἢ μὴ ἔσεσ-
 θαι, ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀνάγκη ἐπὶ τοῖς κριταῖς καταλεί-
 πεν· ἐ γὰρ δυνατόν ταῦτα τ' νομοθετῆν προῖδέν. Εἰ δὲ ταῦθ'
 ἔτως ἔχει, φανερόν ὅτι τὰ ἔξω τοῦ πράγματος τεχνολο-
 20 γοῦσιν, ὅσοι τὰλλα διορίζουσιν, οἷον, τί δεῖ τὸ προοίμιον ἢ τ'
 διήγησιν ἔχειν, καὶ τ' ἄλλων ἕκαστον μορίων· ἐδὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς
 ἄλλο πραγματεύονται, πλὴν ἔπως τὸν κριτὴν ποιόν τινα
 ποιήσωσι· περὶ δὲ τῶν ἐντέχνων πίσεων ἐδὲν δεικνύουσι·
 ταῦτο δ' ἐστίν, ὅθεν ἂν τις γένοιτο ἐνθυμηματικός. ^ς Διὰ
 25 γὰρ ταῦτο, τ' αὐτῆς ἔσης μεθόδε περὶ τὰ δημηγορικὰ καὶ

VARIÆ LECTIONES.

^α ἔτε περὶ τ' παρόντων non leguntur in quibusdam MSS. Victorii.
 ἐπὶ τ' παρόντων, et mox, ἐπὶ μελλόντων, in marg. Ed. Ven. ^β συνή-
 ρη) teste Morel. Codd. fere omnes: et sic quoque Edd. Ven. et Maj.
^γ ἐπισκοπεῖν Codd. Vict. plur. et Ed. Paris. ^δ ἡδὺ καὶ λυπηρόν Edd.
 Ven. Cam. et Maj. ^ε ἐλίσσιν Ed. Iling. ^ς διὰ γὰρ marg. Ed. Ven.

δικανικὰ, καὶ καλλίωνος καὶ πολιτικωτέρας τῆς δημηγορικῆς πραγματείας οὗσης, ἢ τῆς περὶ τὰ συναλλάγματα, περὶ μὲν ἐκείνης οὐδὲν λέγουσι, περὶ δὲ τοῦ δικάζεσθαι πάντες πειρῶνται τεχνολογεῖν· ὅτι ἥτιόν ἐστι πρὸ ἔργου τὰ ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν ἐν τοῖς δημηγορικοῖς· καὶ ἥτιόν ἐστι κακῶργον ἢ δημηγορία δικολογίας, ^a ἀλλὰ κοινότερον. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ ὁ κριτῆς ^b περὶ τῶν οἰκείων κρίνει· ὥς' οὐδὲν ἄλλο θεῖ, πλὴν ἀποδείξαι, ὅτι ἔτως ἔχει, ὡς φησιν ὁ συμβαλεῦν· ἐν ᾗ τοῖς δικανικοῖς, ἔχ' ἱκανὸν τοῦτο, ἀλλὰ πρὸ ἔργου ἐστὶν ἀναλαβεῖν τὸν ἀκροατὴν· περὶ ἀλλοτρίων γὰρ ¹⁰ ἢ κρίσις· ὥςτε, πρὸς τὸ αὐτῶν σκοπέμενοι, καὶ πρὸς χάριν ἀκροῶμενοι, διδάσκει τοῖς ἀμφισβητοῦσιν, ἀλλ' ἔκρινουσι. Διὸ καὶ πολλὰ καὶ ὥσπερ καὶ πρότερον εἶπον, ὁ νόμος κωλύει λέγειν ἔξω τοῦ πράγματος· ἐκεῖ δ' αὐτοὶ οἱ ^c κριταὶ τοῦτο τηροῦσιν ἱκανῶς.

15

β'. Ἐπεὶ δὲ φανερόν ἐστιν, ὅτι ἡ μὲν ἔντεχνος μέθοδος περὶ τὰς πείσεις ἐστίν· ἡ δὲ πείσις, ἀποδείξαι τις· τότε γὰρ πεισεύομεν μάλιστα, ὅταν ἀποδεδείχθαι ὑπολάβωμεν· ἐστὶ δὲ ἀποδείξις ῥητορικὴ, ἐνθύμημα· καὶ ἐστὶ τοῦτο, ^d ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, κυριώτατον τῶν πείσεων· τὸ δὲ ἐνθύμημα, ²⁰ συλλογισμός τις· περὶ ᾧ συλλογισμοῦ ὁμοίως ἀπαντῶς ^e διαλεκτικῆς ἐστὶν ἰδεῖν, ἢ αὐτῆς ὅλης, ^e ἢ μέρους τινός· ^f δῆλον δ' ὅτι ὁ μάλιστα τοῦτο δυνάμενος θεωρεῖν, ἐκ τίνων, καὶ πῶς γίνεται συλλογισμός, ἔστος καὶ ἐνθυμηματικὸς αὖν

VARIAE LECTIONES.

- ^a ὅτι in marg. Edd. Ven. et Ising. ^b περὶ οἰκείων Edd. Ald. Ising. Spir. et marg. Ed. Ven. ^c ἐπὶ οἰκείων Edd. Ven. Frob. Ricc. et Maj. ^d ὡς εἰπεῖν ἀπλῶς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Ricc. Spir. et Maj. ^e ἢ μέρους τινός in marg. Ed. Ven. ^f δῆλον, ὅτι Edd. Ven. Cam. Ising. et Maj.

ἔη μάλιστα, προσλαβὼν περὶ ποῖά τε ἐστὶ τὰ ἐνθυμήματα, καὶ τίνας ἔχει διαφορὰς πρὸς τὰς ^a λογικοὺς συλλογισμούς. Τό, τε γὰρ ἀληθεῖς, καὶ τὸ ὅμοιον τῷ ἀληθεῖ, τῆς αὐτῆς ἐστὶ δυνάμεως ἰδεῖν· ἅμα δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ ἀλη-
 5 θές πεφύκασιν ἱκανῶς, καὶ ^b τὰ πλείω τυγχάνουσι τῷ ἀλη-
 θείας· διὸ πρὸς τὰ ἐνδοξα σοφασικῶς ἔχειν, τοῦ ὁμοίως ἔχοντος καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειάν ἐστιν. "Οτι μὲν ἔν τὰ ἔξω τοῦ πράγματος ^c καὶ οἱ ἄλλοι τεχνολογοῦσι, καὶ διότι μάλ-
 λον ἀπονευκάσιν πρὸς τὸ ^d δικολογεῖν, φανερόν.

10 γ. Χρήσιμος δὲ ἐστὶν ἡ ρητορικὴ, ^e διὰ τε τὸ φύσει εἶ-
 ναι κρείττω τῷ ἀληθεῖ καὶ τὰ δίκαια, τῶν ἐναντίων· ὥστε ἐὰν μὴ κατὰ τὸ προσήκον αἱ κρίσεις γίνωνται, ἀνάγκη δι' αὐτῶν ἡττᾶσθαι· τοῦτο δ' ἐστὶν ἄξιον ἐπιτιμώσεως. "Ετι δὲ πρὸς ἐνίους, οὐδ' οἱ τὴν ἀκριβεστάτην ἔχομεν ἐπιστήμην,
 15 ῥάδιον ἀπ' ἐκείνης πᾶσαι λεγόντας· διδασκαλίας γάρ ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἐπιστήμην λόγος· τοῦτο δὲ ἀδύνατον, ἀλλ' ἀνάγκη διὰ τὴν κοινῶν ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις καὶ τὰς λόγους· ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς ἐλέγομεν περὶ τῆς πρὸς τὰς πολλοὺς ἐντευξέως. "Ετι δὲ, τὰναντία δεῖ δύνασθαι πεί-
 20 θειν, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς· οὐχ ὅπως ἀμ-
 φύτερα πρᾶττωμεν· ἐ γὰρ δεῖ τὰ φαῦλα ^f πείθειν· ἀλλ' ἵνα μήτε λανθάνῃ πῶς ἔχει, καὶ ὅπως, ἄλλε χρωμένε β τοῖς λόγοις αὐτοῖς μὴ δικάως, ^h λύειν ἔχωμεν. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων τεχνῶν ἑδεμῖα τὰναντία συλλογίζεται· ἡ δὲ διαλεκ-

VARIÆ LECTIONES.

^a λογισμὸς Ed. Cam.^b τὰ πλείω Edd. Ven. Cam. et Maj.^c καὶ abest ab Ed. Ising.^d δικαιολογεῖν Edd. Cam. et Ising.^e διὰ τὴ φύσει εἶναι Edd. Ald. et Frob. τὴ abest ab Edd. Ricc. Spir. Cam. et Ising.^f ποιεῖν Ed. Ising, in marg.^g μὴ δικάως τοῖς λόγοις αὐτοῖς Cod. Victorii.^h λύειν αὐτοὶ ἔχωμεν Edd. Ven.

Cam. et Maj.

τικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ μόναι τοῦτο ποιῶσιν· ὁμοίως γάρ εἰσιν ἀμφοτέραι τῶν ἐναργίων· τὰ μέντοι ὑποκείμενα πρᾶγματ' αἰσθάνονται ὁμοίως ἔχει, ἀλλ' αἰεὶ τὰληθῆ καὶ τὰ βελτίω τῇ φύσει εὐσυλλογιστότερα καὶ πιθανώτερα, ὡς ἀπλῶς ἐπείν. Πρὸς αὐτοῖς δὲ τοῖς, ἄτοπον, εἰ τῷ σώματι μὲν αἰσχρὸν μὴ δύνασθαι βοηθεῖν ἑαυτῷ, λόγῳ δὲ ἐκ αἰσχρόν· ὁ μᾶλλον ἰδίον ἐστὶν ἀνθρώπου τῆς τοῦ σώματος χρείας. Εἰ δὲ, ὅτι μεγάλη βλάβειν ἂν ὁ χρώμενος ἀδίκως τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῶν λόγων, τοῦτο ^β τε κοινόν ἐστι κατὰ πάντων τῶν ἀγαθῶν, πλὴν ἀρετῆς, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν χρησιμωτάτων, ἴδιον ἰσχύος, ^γ ὑγιείας, πλέτε, στρατηγίας· ^δ τοιούτοις γὰρ ἂν τις ὠφελήσεται τὰ μέγιστα, χρώμενος δικαίως· καὶ βλάψει, ἀδίκως.

δ'. Ὅτι μὲν οὖν ἐκ ἔστιν, ^ε ἔτε ενός τινος γένους ἀφανισμένου ἡ ῥητορικὴ, ἀλλὰ καθάπερ ἡ διαλεκτικὴ καὶ ὅτι ^ζ χρησίμος, φανερόν· καὶ ὅτι ^η τὸ πείσαι ἔργον αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ ἰδεῖν τὰ ὑπάρχοντα πιθανὰ περὶ ἕκαστον, καθάπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις πάσαις· ἐδὲ γὰρ ἰατρικῆς, τὸ ὑγιᾶ ποιῆσαι, ἀλλὰ μέχρις ^θ ἐνδέχεται, μέχρι τούτου προαγαγεῖν· ἐστὶ γὰρ καὶ τοὺς ἀδυνάτους μεταλαβεῖν ὑγιείας ὁμοίως θεραπεύσαι καλῶς. Πρὸς δὲ τοῖς, ὅτι τῆς αὐτῆς, τό, τε πιθανόν καὶ τὸ φαινόμενον ^ι ἰδεῖν πιθανόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς διαλεκτικῆς συλλογισμὸν τε καὶ φαινόμενον συλλογισμόν· εἴ γὰρ σοφιστικὴ οὐκ ἐν τῇ δυνάμει, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει· πλὴν ἐνταῦθα μὲν ἔσται, ὁ μὲν, ^κ

VARIÆ LECTIONES.

* ^κ abest ab Edd. Ald. Ven. Cam. Ricc. Basileensibus, Viët. et Maj. ^β ^τ Edd. Ald. Basileenses, et Spir. ^γ ^υγιείας contracte, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^δ ^τούτοις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. et Viët. ^ε ^ετε abest ab Ed. Iling. ^ζ ^πιθανόν ἰδεῖν Ed. Iling. ^η Sic Cod. Viët. sed Edd. fere omnes habent ὁ γὰρ σοφιστικός.

κατὰ τὴν ἐπιστήμην, ὁ δὲ, κατὰ τὴν προαίρεσιν, ῥήτωρ·
ἐκεί γ', σαφιστὴς μὲν, κατὰ τὴν προαίρεσιν, διαλεκτικὸς δ',
καὶ κατὰ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν.

Κ Ε Φ. Β.

5 α'. Περὶ δὲ αὐτῆς ἤδη τῆς μεθόδου πειρώμεθα λέγειν,
πῶς τε καὶ ἐκ τίνων δυνασόμεθα τυγχάνειν τῆ προκημέων·
πάλιν οὖν, οἷον ἐξ ὑπαρχῆς ὀριστάμενοι αὐτὴν τίς ἐστὶ, λέ-
γωμεν τὰ λοιπά. Ἐξω δὲ ἡ ῥητορικὴ, δύναμις περὶ
ἐκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν· ταῦτο γὰρ
10 ἐδεμιάς ἐτέρας ἐστὶ τέχνης ἔργον· τῶν γὰρ ἄλλων ἐκάστη
περὶ τὸ αὐτῇ ὑποκείμενόν ἐστι διδασκαλική, καὶ ^α πησιική·
οἷον ἰατρικὴ, περὶ ὑγιεινὸν καὶ νοσηρόν· καὶ γεωμετρία, περὶ
τὰ συμβεβηκότα πάσῃ τοῖς μεγέθεσι· καὶ ἀριθμητικὴ,
περὶ ἀριθμόν· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν τεχνῶν καὶ
15 ἐπιστημῶν· ἡ δὲ ῥητορικὴ, περὶ τοῦ δοθέντος, ὡς εἰπεῖν,
δοκεῖ δύνασθαι θεωρεῖν τὸ πιθανόν. Διὸ καὶ φαμέν αὐ-
τὴν καὶ περὶ τι γένος ἰδίων ἀφωρισμένον ἔχειν τὸ τεχνικόν.

β'. Τῶν δὲ πίσεων, αἱ μὲν ἀτεχνοὶ εἰσιν, αἱ δὲ ἐντεχ-
νοί. Ἀτεχνα δὲ λέγω, ὅσα μὴ δι' ἡμῶν πεπόρισται, ἀλλὰ
20 προὑπῆρχεν· οἷον, μάρτυρες, βιάσανοι, συγγραφαί, ^β καὶ
ὅσα τοιαῦτα· ἐντεχνα δὲ, ὅσα διὰ τῆς μεθόδου καὶ δι' ἡ-
μῶν κατασκευαδῆναι δυνατόν· ὥς τε δεῖ τούτων, τοῖς μὲν
χρησασθαι· τὰ δὲ, εὐρεῖν.

γ'. Τῶν δὲ ^γ διὰ τοῦ λόγου ^δ πορισσόμενων πίσεων τρεῖς

VARIÆ LECTIONES.

^α Sic Edd. Ricc. Viët. Morel. Sylb. Cafaub. Duval. sed aliæ,
πησιική. Vide Sylburg. Annot. ^β καὶ ὅσα τοιαῦτα non leguntur in
Edd. Ald. Ven. Cam. Frob. Spir. et Maj. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα Ed.
Ising. ^γ διὰ abest ab Edd. Ald. Ricc. et Frob. ^δ πορισσόμενων
Edd. fere omnes præter Morel. Sylb. Cafaub. Duval. et Londin.

εἶδη ἐσίν· αἱ μὲν γὰρ, εἰσὶν ἐν τῷ ἡθελαι τοῦ λέγοντος· αἱ δὲ, ἐν τῷ τῷ ἀκροατῇ διαθεῖναι πῶς· αἱ δὲ, ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ, διὰ τοῦ δεκνύναι, ἢ φαίνεσθαι δεκνύναι. Διὰ μὲν ἔν τῷ ἡθελαι, ὅταν ἔτω λεχθῇ ὁ λόγος, ὥστε ἀξιόπιστοι ^a ποιῆσαι τὸν λέγοντα· τοῖς γὰρ ἐπικρέσσι πιστεύομεν μᾶλλον καὶ 5 θάττον, ^b περὶ πάντων μὲν, ἀπλῶς· ἐν οἷς δὲ τὸ ἀκριβές ^c μὴ ἐστίν, ἀλλὰ τὸ ἀμφιδοξεῖν, καὶ παντελῶς· δεῖ δὲ καὶ ταῦτο συμβαίνει διὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ μὴ διὰ τὸ προδοξεῖσθαι πῶς εἶναι τὸν λέγοντα· ἔ γὰρ, ὥσπερ ἐνιοι τῷ τεχνολογούντων ^d τιθέασιν ἐν τῇ τέχνῃ ^e καὶ τὴν ἐπιείκειαν 10 τῷ λέγοντι, ὥς οὐδὲν ^f συμβαλλομένην πρὸς τὸ πιθανόν· ἀλλὰ σχεδόν, ὥς εἶπεν, κυριωτάτην ἔχει πείσιν τὸ ἡθος. Διὰ δὲ τῶν ἀκροατῶν, ὅταν εἰς πάθος ὑπὸ τοῦ λόγου προαχθῶσιν· οὐ γὰρ ὁμοίως ἀποδίδομεν τὰς κρίσεις λυπούμενοι καὶ χαίροντες, ἢ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες· πρὸς δὲ καὶ 15 μόνον περᾶσαι φαμέν παραίμαλυνεσθαι πρὸς τὴν τεχνολογούντας. Περὶ μὲν ἔν τέτων δηλωθήσεται καθ' ἕκαστον, ὅταν περὶ τῶν παθῶν λέγωμεν. Διὰ δὲ τῶν λόγων πισεύωσιν, ὅταν ἀληθές ἢ φαινόμενον δείξωμεν, ἐκ τῶν περὶ ἕκαστα πιθανῶν. Ἐπεὶ δ' αἱ πείσεις διὰ τούτων εἰσὶ, 20 φανερόν ^g ὅτι ταῦτα τρία ἐστὶ λαβεῖν, τῷ συλλογίσασθαι δυναμένου, καὶ τοῦ θεωρῆσαι ^h τὰ περὶ τὰ ἡθελαι, καὶ τὰς

VARIÆ LECTIONES.

^a ποιεῖ Edd. Ald. Ricc. Spir. et Frob. ποιῶν Ed. Iſing. ^b περὶ πάντα Edd. Ald. Ricc. Spir. Frob. et Maj. ^c μὴ ἔσται Edd. Ald. Ricc. Spir. Frob. et Maj. ^d Post τιθέασιν in marg. Ed. Iſing. legitur ἔ. ^e Edd. Ald. Ven. Basileenses, Ricc. Spir. et Maj. καὶ ante τὴν omiserunt. ^f συμβαλλομένη Codd. nonnulli, atque Edd. Ald. Basileenses, Ricc. Spir. et Vict. sed alii Codd. Victōrij habent συμβαλλόμενοι. ^g Sic Victōrijus, quem cæteræ Edd. secutæ sunt; ante illum legebatur, ὅτι τρία ταῦτά ἐστ. ^h Abest prius τὰ ab Edd. Ald. Ven. Ricc. Spir. Cam. Basileensibus, Vict. et Maj. addidit illud Sylb. ex Ed. Morel.

ἀρετὰς, καὶ τρίτον τὰ περὶ τὰ πάθη, τί τε ἕκαστόν ἐστι τῶν
 παθῶν, καὶ ποῖόν τι, καὶ ^a ἐκ τίνων ἐγίνεται, καὶ πῶς·
 ὥστε συμβάσκει τὴν ῥητορικὴν οἷον παραφυέει τι τῇ διαλεκ-
 τικῇ εἶναι, καὶ τῆς περὶ τὰ ^b ἥθη πραγμαλείας, ἣν δίκαιόν
 5 ἐστὶ προσαγορεύειν πολιτικὴν. Διὸ καὶ ὑποδύεται ὑπὸ τὸ
 ὄχημα τὸ τῆς πολιτικῆς ἢ ῥητορικῆς· καὶ οἱ ἀντιποιοῦμενοι
 ταύτης, τὰ μὲν, δι' ἀπαιδευσίαν· τὰ δὲ, καὶ δι' ἀλαζο-
 νείαν· τὰ ᾗ, καὶ δι' ἄλλας αἰτίας ἀνθρωπικὰς· ἐστὶ γὰρ
 μῦθόν τι τῆς διαλεκτικῆς καὶ ὁμοίωμα, καθάπερ καὶ ἀρ-
 10 χόμενοι εἵπομεν· περὶ οὐδενὸς γὰρ ὠρισμένου ἐδτετέρα αὐ-
 τῶν ἐστὶν ἐπιστήμη, πῶς ἔχει, ἀλλὰ δυνάμεις τινὲς τοῦ πο-
 ρίσαι λόγους. Περὶ μὲν οὖν τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καὶ πῶς
 ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, ἔρηται σχεδὸν ἰκανῶς.

δ'. Τῶν δὲ διὰ ^c τοῦ δεικνύου ἢ φαίνεσθαι δεικνύου,
 15 καθάπερ καὶ ἐν τοῖς Διαλεκτικοῖς, τὸ μὲν, ἐπαγωγὴ ἐστὶ
 τὸ ᾗ, συλλογισμός· ^d τὸ ᾗ, φαινόμενος συλλογισμός· ^e καὶ
 ἐνταῦθα ὁμοίως· ἐστὶ γὰρ, τὸ μὲν παράδειγμα, ἐπαγωγὴ·
 τὸ ᾗ ἐνθύμημα, συλλογισμός· καλῶ ᾗ, ἐνθύμημα μὲν,
 ῥητορικὸν συλλογισμόν· παράδειγμα ᾗ, ἐπαγωγὴν ῥητορικὴν.
 20 ε'. Πάντες ᾗ τὰς πρὶς ποιοῦνται διὰ τοῦ δεικνύου, ἢ
 παραδείγματα λέγοντες, ἢ ἐνθυμήματα· καὶ παρὰ ταῦτα
 ἐδὲν πως· ὥς· εἴπερ καὶ ὅλως ἀνάγκη συλλογιζόμενον, ἢ
 ἐπάγουσα, δεικνύου ὅτιεν, ἢ ^f ὀντιναῦν· (ὅλην δ' ἡμῖν τῆτο

VARIÆ LECTIONES.

^a ἐκ τίνων γίνεται Edd. Ven. Cam. et Maj. ^b παθῶν Edd. Ald.
 Ven. Cam. Basileenses, et Maj. ^c τὸ Edd. Basileenses. ^d Com-
 mation hoc, τὸ δι, φαινόμενος συλλογισμός, abest ab Edd. Ald. Ven.
 Basileensibus, Spir. Cam. et Maj. ^e καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· ἐστὶ γὰρ,
 τὸ μὲν παράδειγμα, ἐπαγωγὴ· τὸ δὲ ἐνθύμημα, συλλογισμός· non ag-
 noscunt hæc plures Codd. Viët. nec Edd. Ald. Ven. Frob. Spir. et
 Maj. καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως ἔχει· ἐστὶ γὰρ παράδειγμα μὲν ἐπαγωγὴ· ἐνθύμημα
 δὲ συλλογισμός Edd. Iñg. et Ricc. ^f Edd. nonnullæ habent
 ὀντιναῦν.

ἐκ τῶν Ἀναλυτικῶν) ἀναγκαῖον ἐκάτερον αὐτῶν ἐκατέρῳ
 τέτων τὸ αὐτὸ εἶναι. Τίς δ' ἐστὶ διαφορὰ παραδείγματος
 καὶ ἐνθυμήματος, Φανερόν ἐκ τῶν Τοπικῶν· ἐκὶ γὰρ περὶ
 συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται πρότερον· ὅτι, τὸ μὲν,
 ἐπὶ τῶν πολλῶν καὶ ὁμοίων ^a δείκνυσθαι ὅτι ἕτως ἔχει, ἐκεῖ ⁵
 μὲν, ἐπαγωγὴ ἐστίν· ἐνταῦθα δὲ, παράδειγμα· τὸ δὲ, τι-
 νῶν ὄντων, ἕτερόν τι διὰ ταῦτα συμβαίνει παρὰ ταῦτα, τῷ
 ταῦτα εἶναι, ἢ καθόλου, ἢ ὡς ἐπιτοπολὺ, ἐκεῖ μὲν συλλο-
 γισμός· ἐνταῦθα ^β, ἐνθύμημα καλεῖται. Φανερόν δ' ὅτι
 καὶ ἐκάτερον ἔχει ἀγαθὸν τὸ εἶδος τῆς ^γ ῥητορικῆς· κατὰ ¹⁰
 περὶ γὰρ ^δ καὶ ἐν ταῖς Μεθοδικαῖς εἴρηται, καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως
 ἔχει· εἰσὶ γὰρ, αἱ μὲν, παραδειγματώδεις ῥητορεῖαι· αἱ ^ε δ',
 ἐνθυμηματικαί· ^δ καὶ ῥήτορες ὁμοίως, αἱ μὲν, παραδειγμα-
 τώδεις· οἱ ^ε δ', ἐνθυμηματικοί. ^ε Πιθανοὶ μὲν οὖν ἔχοντες
 οἱ λόγοι οἱ διὰ τῶν παραδειγμάτων· θορυβῶνται δὲ ¹⁵
 μᾶλλον οἱ ἐνθυμηματικοί· τὴν δ' αἰτίαν αὐτῶν, καὶ πῶς
 ἐκατέρῳ χρῆσθον, ἐροῦμεν ὕστερον.

ε'. Νῦν δὲ ¹ περὶ αὐτῶν τούτων μᾶλλον εἰς διορίσωμεν
 καθαρῶς· ἐπεὶ γὰρ τὸ πιθανόν, τινὲς πιθανόν ἐστι, καὶ τὸ
 μὲν, εὐθὺς ὑπάρχει ² δι' αὐτὸ πιθανόν καὶ πεισόν· τὸ δὲ, ²⁰
 τῷ ³ δείκνυσθαι δοκεῖν διὰ τοιούτων· οὐδεμία δ' τέχνη σκο-

VARIAE LECTIONES.

^a ἐπιδείκνυσθαι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj.
 ἐπιδείκνυται Ed. Rice. ^b ῥητορίας Cod. Viçt. ^c Omiserunt
 καὶ post γὰρ Edd. Ven. Frob. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d καὶ
 ῥητορεῖς ὁμοίως, οἱ μὲν, παραδειγματώδεις· οἱ δὲ ἐνθυμηματικοί absunt
 omnia ab Edd. Ven. et Cam. ^e Καὶ πιθανοὶ μὲν ἔχοντες Edd.
 Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f περὶ τέτων
 αὐτῶν διορίσωμεν μᾶλλον καθαρῶς Edd. Ven. Basileenses, Cam. Ricc.
 Spir. et Maj. ^g διορίσωμεν Ed. Ald. ^h πιθανόν δι' αὐτὸ καὶ πεισόν
 Ed. Ald. καὶ τὸ μὲν ὑπάρχει πιθανόν εὐθὺς καὶ πεισόν δι' αὐτὸ Edd. Ven.
 Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ⁱ ἐπιδείκνυσθαι Edd. Ven.
 Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

πῆ τὸ καθ' ἕκαστον· οἷον ἡ ἰατρικὴ, τί Σωκράτης τὸ ὑγι-
 νὸν ἐστίν ἢ Καλλιὰ, ἀλλὰ τί τῷ τοιῷδε, ἢ τοῖς τοιοῖσδε·
 (ταῦτο ἄρα, ἔντεχρον· τὸ δὲ καθ' ἕκαστον, ἄπειρον, καὶ οὐκ
 ἐπιστητόν)· ἔδὲ ἡ ῥητορικὴ τὸ καθ' ἕκαστον ἐνδοξον θεωρήσει·
 5 οἷον Σωκράτης ἢ Ἰππία· ἀλλὰ τὸ τοιοῖσδε, καθάπερ καὶ
 ἡ διαλεκτικὴ· καὶ γὰρ ἐκείνη συλλογίζεται, οὐκ ἐξ ὧν
 ἔτυχε· φαίνεται γὰρ ἅτλα καὶ τοῖς παραληρούσιν· ἀλλ'
 ἐκείνη μὲν, ὅ ἐκ τῶν λόγου ὁ δομένων· ἡ δὲ ῥητορικὴ, ἐκ
 τῶν ἤδη βουλευέσθαι εἰωθότων. Ἔστι δὲ τὸ ἔργον αὐτῆς,
 10 περὶ τε τοιούτων περὶ ὧν βουλευόμεθα, καὶ τέχνας μὴ
 ἔχομεν, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀκροαταῖς οἱ ἔδυνανται διὰ
 πολλῶν συνοραῖν, ἔδὲ λογίζεσθαι πόρρωθεν. Βουλευόμεθα
 δὲ περὶ τῶν φανομένων ἐνδέχεσθαι ἀμφοτέρως ἔχειν· περὶ
 γὰρ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἢ γενέσθαι, ἢ ἔσεσθαι, ἢ ἔχειν,
 15 ἔδὲ βουλευεται, ὅ ἔτως ὑπολαμβάνων· οὐδὲν γὰρ πλεον
 ἢ ἔτως ἐνδέχεται συμβουλεύειν· ἐνδέχεται δὲ συλλογίζεσ-
 θαι καὶ συνάγειν, τὰ μὲν, ἐκ συλλελογισμένων πρότερον·
 τὰ δ', ἐξ ἀσυλλογίστων μὲν, δομένων δ' συλλογισμῶν, διὰ
 τὸ μὴ εἶναι ἐνδοξα· ἀνάγκη δὲ τούτων τὸ μὴ μὴ εἶναι
 20 εὐεπακολούθητον, διὰ τὸ μῆκος· ὁ γὰρ κριτὴς ὑπόκειται
 εἶναι ἀπλοῦς· τὰ δὲ, μὴ πιθανὰ, διὰ τὸ μὴ ἐξ ὁμολογε-
 μένων εἶναι, μηδ' ἐνδοξῶν. Ὡς ἀναγκαῖον τό τε ἐνθύ-
 μημα εἶναι καὶ τὸ παράδειγμα περὶ τῶν ἐνδεχομένων
 ὡς τὰ πολλὰ ἔχον καὶ ἄλλως· τὸ μὲν παράδειγμα,
 25 ἐπαγωγὴν· τὸ δ' ἐνθύμημα, συλλογισμόν· καὶ ἐξ ὀλίγων

VARIÆ LECTIONES.

^a μὲν γὰρ Edd. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b ἐκ τῶν τῷ λόγῳ Edd. Ald. Basileenses, et Maj. ^c pro δομένων Ed. Ven. habet in marg. ἀξίων. ^d ὁρῶς Ed. Ifing. ^e οὕτως ἢ ἔτως Ed. Ifing.

^f εὐεπακολούθητον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. et Schol. Græc. a Morelio excerptus. ^g ἱπα-
 γωγὴν ἔχει Edd. Ven. Ifing. et Maj.

τε, καὶ πολλάκις ἐλαττόνων, ἢ ἐξ ὧν ὁ πρῶτος συλλογισμός·
 εἰαν γὰρ ἢ τι τούτων γνῶριμον, ^a οὐδὲν δεῖ λέγειν· αὐτὸς γὰρ
 ταῦτο προσίθισιν ὁ ἀκροατής· οἷον, ὅτι Δωριεὺς σεφανίτην
 ἀγῶνα νενίκηκεν, ἱκανὸν εἰπεῖν, ὅτι Ὀλύμπια ^b γὰρ νενίκηκε·
 τὸ γ', ὅτι σεφανίτης ^c τὰ Ὀλύμπια, ἐδὲ δεῖ προθεῖναι· ⁵
 γινώσκουσι γὰρ πάντες.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ ἐσιν ὀλίγα μὲν ^d ἀναγκαίων ἐξ ὧν οἱ
 ῥητορικοὶ συλλογισμοὶ εἰσι· τὰ γὰρ πολλὰ, περὶ ὧν αἱ κρί-
 σεις καὶ αἱ σκέψεις, ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν· περὶ ὧν
 μὲν γὰρ πράττουσι, βελεύονται καὶ σκοποῦσι· τὰ δὲ πρατ- ¹⁰
 τόμενα πάντα τοιοῦτου γένους ἐσί· καὶ οὐδὲν, ὡς ἔπος εἰ-
 πεῖν, ἐξ ἀνάγκης τέτων· τὰ δ' ὡς ἐπιταπολὺ συμβαίνοντα
 καὶ ἐνδεχόμενα ἐκ τοιούτων ἀνάγκη ἐτέρων συλλογίζεσθαι·
 τὰ δ' ἀναγκαῖα, ἐξ ἀναγκαίων· ὁῦλον δ' ἡμῖν καὶ ταῦτο
 ἐκ τῶν Ἀναλυτικῶν· Φανερόν ὅτι ἐξ ὧν τὰ ἐνθυμήματα ¹⁵
 λέγεται, τὰ μὲν, ἀναγκαῖα ἔσαι· τὰ δὲ πλεῖστα ὡς ἐπι-
 τοπολὺ· λέγεται γὰρ ἐνθυμήματα ἐξ εἰκότων καὶ σημείων·
 ὥστε ἀνάγκη τούτων ἐκάτερον ἐκατέρῳ ταῦτό εἶναι. Τὸ
 μὲν γὰρ εἶκος ἐσιν ὡς ἐπιτοπολὺ γινόμενον· ἔχ' ἀπλῶς
 δὲ, καθάπερ ὀρίζονταί τινες· ἀλλὰ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ²⁰
^e ἄλλως ἔχειν· οὕτως ἔχον πρὸς ἐκεῖνο, πρὸς ὃ εἶκος, ὡς
 τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος. Τῶν δὲ σημείων, τὸ
 μὲν ὅπως ἔχει, ὡς τῶν καθ' ἑκάστον τι πρὸς τὸ καθόλου·
 τὸ δὲ, ὡς τῶν καθόλου τι πρὸς τὸ κατὰ μέρος. Τούτων
 δὲ, τὸ μὲν ἀναγκαῖον, τεκμήριον· τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον, ²⁵

VARIÆ LECTIONES.

^a Edd. nonnullæ habent οὐδ'. ^b Abest γὰρ ab Edd. non-
 nullis. ^c ἐπὶ τὰ Ὀλύμπια, οὐδὲ δεῖ προσθεῖναι Edd. Ald. Basi-
 leenses, et Spir. ἐπὶ τὰ Ὀλύμπια Ed. Iung. ἐπὶ τὰ Ὀλύμπια Ed.
 Ricc. ^d τὰ ἀναγκαῖα Edd. Ven. Cam. et Maj. ^e καὶ ἄλλως
 Edd. Ven. Cam. et Maj. ^f ὅπως πρὸς ἐκεῖνο ἔχον Edd. Ven. Cam.
 et Maj.

ἀνάπυμόν ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν. Ἀναγκαῖα μὲν οὖν λέγω, ἐξ ὧν ^a γίνεται συλλογισμός· διὸ καὶ τεκμήριον τὸ τοιαῦτον τῶν σημείων ἐστίν· ὅταν γὰρ μὴ ἐνδέχεται οἰῶνται λῦσαι τὸ λεχθὲν, τότε φέρειν οἰῶνται τεκμήριον, ὡς δεδεδυ-
 5 μένον καὶ πεπερασμένον· τὸ γὰρ τέκμαρ καὶ πέρασ ταυτὸν ἐστὶ κατὰ τὸ ἀρχαίαν γλῶτταν. ^b Ἐστὶ δὲ, τῶν σημείων, τὸ μὲν, ὡς τὸ καθ' ἑκάστον πρὸς τὸ καθόλου, ὥδε· οἷον, εἴ τις ^c εἶπεν σημεῖον εἶναι, ὅτι ^d οἱ σοφοὶ δίκαιοι· Σωκράτης γὰρ ^e σοφὸς ἦν καὶ δίκαιος· ταῦτο μὲν ἔν σημείον ἐστὶ· ^f λυ-
 10 τὸν δὲ, καὶ ἀληθὲς ἢ τὸ εἰρημένον· ἀσυλλόγισον γάρ. Τὸ δὲ, οἷον ^g εἴ τις εἶπεν σημεῖον ὅτι νοσεῖ, πωρέτῃ γάρ· ἢ τέτοκετ, ὅτι γάλα ἔχει· ἀναγκαῖον ὅπερ ^h σημείων τεκμήριον μόνον ἐστὶ· μόνον γὰρ, ἀν ἀληθὲς ἢ, ἄλυτον ἐστὶ. Τὸ δὲ, ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος ἔχον· οἷον, εἴ τις
 15 εἶπεν, ὅτι πωρέτῃ, σημεῖον εἶναι· πυκνὸν γὰρ ἀναπνεῖ· λυτὸν δὲ καὶ ταῦτο, καὶ ἀληθὲς ἢ· ἐνδέχεται γὰρ καὶ μὴ πωρέτῃοντα πνευστῆν. Τί μὲν ἔν εἰκός ἐστὶ, καὶ τί σημεῖον, καὶ ⁱ τί τεκμήριον, καὶ τί διαφέρουσιν, εἴρηται μὲν καὶ νῦν· μᾶλλον δὲ φανερώς καὶ περὶ τούτων, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν τὰ μὲν
 20 ἀσυλλόγιστά ἐστι, τὰ ^j συλλελογισμένα, ἐν τοῖς Ἀναλυ-
 τικοῖς διώριζαι περὶ αὐτῶν. Παράδειγμα δὲ, ὅτι μὲν ἐστὶν ἐπαγωγή, ^k καὶ περὶ ποῖα ἐπαγωγή, εἴρηται· ἐστὶ ^j, ὅτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον, ^k ὅτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος, ὅτε

VARIAE LECTIONES.

^a γίνεται ὁ σ. Edd. Ven. Cam. et Maj. ^b Edd. nonnullæ habent ἔτι δέ. ^c εἴποι Edd. Ald. Basileenses, Ven. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d οἱ δεεστ in Edd. Ald. Basileensibus, Ven. Ricc. Spir. et Maj. ^e Eadem Edd. καὶ σοφός. ^f Nonnullæ Edd. habent λυτόν δέ. ^g εἴ τις εἶποι Edd. Ald. Basileenses, Ricc. et Viët. ^h τίς εἶποι Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ⁱ τί abest ab Edd. Ald. Basileensibus, Ven. Cam. Ricc. et Maj. ^j Al. καὶ ποῖα. ^k ὅτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος defunt in Edd. Ven. et Cam.

ὡς ὅλον πρὸς ὅλον· ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον, ὅταν ἄμφω μὲν ἢ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, γνωριμώτερον δὲ θάτερον ἢ θατέρου, παράδειγμά ἐστιν· οἷον, ὅτι ^α ἐπεβούλευε τυραννίδι Διονύσιος, αἰτῶν τὴν φυλακὴν· καὶ γὰρ Πεισίστρατος πρότερον ἐπιβουλεύων ἦται ^β φυλακὴν, καὶ λαβὼν 5 ἐτυράννησε· καὶ Θεαγένης, ἐν Μεγάρῳις· καὶ ἄλλοι, ὅσους ἴσασι, παράδειγμα πάντες γίνονται τοῦ Διονυσίου, ὃν ἔκ ἴσασί πω, εἰ διὰ τοῦτο αἰτεῖ· πάντα ἢ ταῦτα ^γ ὑπὸ τὸ αὐτὸ καθόλου, ὅτι ὁ ἐπιβουλεύων τυραννίδι, φυλακὴν αἰτεῖ. Ἐξ ὧν μὲν ἔν λέγονται αἱ δοκούσαι εἶναι πείσεις ἀπο- 10 δεικτικαί, ἔρηται.

Κ Ε Φ. Γ.

α'. Τῶν δὲ ἐνθυμημάτων ^δ μεγάλη διαφορὰ, καὶ μάλιστα λεληθυῖα σχεδὸν πάντας, ἐστίν, ἥπερ καὶ περὶ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν 15 ἐστὶ κατὰ τὴν ῥητορικὴν, ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν· τὰ ἢ κατ' ἄλλας τέχνας καὶ δυνάμεις, τὰς μὲν, ἔσας· τὰς ἢ, ἔπω κατελημμένας· διὸ καὶ λανθάνουσί τε τὰς ἀκροατὰς, καὶ μᾶλλον ἀπίσμενοι κατὰ τρόπον ^ε μεταβαίνουσιν ἐξ αὐτῶν. Μᾶλλον δὲ σα- 20 φές ἔσται τὸ λεγόμενον, διὰ πλείονων ῥηθέν· λέγω γὰρ διαλεκτικούς τε καὶ ῥητορικούς συλλογισμούς εἶναι, περὶ ὧν τοὺς τόπους λέγομεν· ἔτσι δ' εἰσὶν ^ς οἱ κοινῇ περὶ δικαίων,

VARIAE LECTIOES.

^α ἐπιβουλεύει Ed. Ifing. ^β Edd. nonnullae habent τὴν φυλακὴν.
^γ ὑπὸ τῷ αὐτοῦ καθόλου Edd. Ald. Basileenses, Ven. Cam. et Maj.
^δ μεγίστη Cod. Vind. antiquiss. sic vet. Interp. Lat. et Schol. Græc. teste Morelio. ^ε ante μεταβαίνουσιν Edd. Ald. Basileenses, et Spir. insertum habent διότι. Edd. Ven. Cam. et Maj. ἡ δὲ δόξα. ^ς ὅσοι κοινῇ Codd. quidam Vind. sed alii habent οἱ κοινοί, et sic Edd. Ven. Basileenses, Cam. Maj. et Spir. ὅσοι κοινοί marg. Ed. Ven.

καὶ φυσικῶν, καὶ περὶ πολιτικῶν, καὶ περὶ πολλῶν δια-
 φερόντων τῷ εἶδει· οἷον, ὁ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον τόπος· ἔδεν
 γὰρ μᾶλλον ἔσαι ἐκ τούτου^α συλλογισασθαι, ἢ ἐνθύμημα
 εἰπεῖν περὶ δικαίων, ἢ φυσικῶν, ἢ περὶ ὁτιούτων· καίτοι
 5 ταῦτα εἶδει^β διαφέρει. Ἰδία δὲ, ὅσα ἐκ τῶν περὶ ἑκάστον
 εἶδος καὶ γένος προτάσεών ἐστιν· οἷον, περὶ φυσικῶν εἰς
 προτάσεις, ἐξ ὧν ἔτε ἐνθύμημα, ἔτε συλλογισμός ἐστι
 περὶ τῶν ἡθικῶν· καὶ περὶ τάτων ἄλλαι, ἐξ ὧν οὐκ ἔσαι
 περὶ τῶν φυσικῶν· ὁμοίως δὲ τοῦτο ἔχει ἐπὶ πάντων. Καί-
 10 κῆνα μὲν ἔ ποιήσῃ περὶ οὐδὲν γένος ἔμφρονα· περὶ οὐδὲν
 γὰρ ὑποκείμενόν ἐστι· ταῦτα δὲ, ὅσῳ τις ἂν^γ βελτίω ἐκ-
 λέγῃται τὰς προτάσεις, λήσῃ ποιήσας ἄλλην ἐπιστήμην τῆς
 διαλεκτικῆς καὶ ρητορικῆς· ἂν γὰρ ἐντύχῃ ἀρχαῖς, ^δ οὐκ
 ἔστι διαλεκτικὴ, οὐδὲ ρητορικὴ, ἀλλ' ^ε ἐκείνη ἔσαι ἣς ἔχει
 15 τὰς ἀρχάς.

β'. Ἐστὶ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἐνθυμημάτων ἐκ τούτων ἧ
 εἰδῶν λεγόμενα, τῶν κατὰ μέρος καὶ ἰδίων· ἐκ δὲ τῶν κοι-
 νῶν, ἐλάττω. Καθάπερ οὖν καὶ ἐν τοῖς Τοπικοῖς, καὶ ἐν-
 ταῦθα διαιρετέον τῶν ἐνθυμημάτων τὰ τε εἶδη καὶ τοὺς τό-
 20 πους, ἐξ ὧν ληπτόν. Λέγω δὲ, εἶδη μὲν, τὰς καθ' ἑκάσ-
 τον γένος ἰδίας προτάσεις· τόπους δὲ, τοὺς κοινὰς ὁμοίως
 πάντων· ^ε πρότερον ἔν εἰπωμεν περὶ τῶν εἰδῶν.

γ'. Ἐ Πρῶτον δὲ λάβωμεν τὰ γένη τῆς ρητορικῆς, ὅπως
 διελόμενοι πόσα ἐστὶ, περὶ τάτων χωρὶς λαμβάνωμεν τὰ

VARIAE LECTIONES.

^α συλλογίζεσθαι Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. συλλογίσασθαι
 Edd. Ven. Spir. et Maj. ^β διαφέρουσι Edd. Ald. Basileenses,
 Ricc. et Spir. ^γ βελτίους Edd. Cam. et Maj. ^δ ἐκ ἑστὶ Edd.
 Ald. Basileenses, Ricc. et Spir. ^ε ἐκείνης ἔσαι Ed. Ifing. fortasse
 operarum vitio. ^ε πρῶτον μὲν ἔν Schol. Græc. ^ε πρότερον Edd.
 Ald. Basileenses, Ricc. et Spir.

σοιχεῖα καὶ τὰς προτάσεις. Ἐστὶ δὲ τῆς ῥητορικῆς εἶδη
 τρία τὸν ἀριθμόν· τοσαῦτοι γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν λόγων
 ὑπάρχουσιν ὄντες· σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος, ἕκ
 τε τοῦ λέγοντος, καὶ περὶ ὃ λέγει, καὶ πρὸς ὃν καὶ τὸ τέ- 5
 λος πρὸς τοῦτόν ἐστι, λέγω δὲ τὸν ἀκροατήν. Ἀνάγκη δὲ
 τὸν ἀκροατήν, ἢ θεωρὸν εἶναι, ἢ κριτὴν· κριτὴν δὲ, ἢ τῶν γε-
 γενημένων, ἢ τῶν μελλόντων· ἐστὶ δ', ὁ μὲν περὶ τῶν μελ-
 λόντων κρίνων, οἷον ἐκκλησιαστής· ὁ δὲ περὶ τῶν γεγενημένων,
 οἷον ὁ δικαστής· ὁ δὲ περὶ τῆς δυνάμεως, ^α οἷον ὁ θεωρός·
 ὡς' ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τρία γένη τῶν λόγων τῶν ῥητορικῶν, 10
 συμβουλευτικόν, δεικτικόν, ἐπιδεικτικόν. Συμβουλῆς δὲ,
 τὸ μὲν, προτροπή· τὸ δὲ, ἀποτροπή· αἱ γὰρ καὶ οἱ ἰδία
 συμβουλευόντες, καὶ οἱ κοινῇ δημηγοροῦντες, τέτων θάτερον
 ποιῶσι· δίκης δὲ, τὸ μὲν, κατηγορία· τὸ δὲ, ἀπολογία·
 τέτων γὰρ ὁποτέρου οὖν ποιεῖν ἀνάγκη τὴν ἀμφισβητήσας 15
 ἐπιδεικτικῶν δὲ, τὸ μὲν, ἔπαινος· τὸ δὲ, ψόγος. Χρόνοι
 δὲ ἐκάστου τέτων εἰσὶ, τῶ μὲν συμβαλεῦντι, ὁ μέλλων·
 περὶ γὰρ τῶν ἐσομένων συμβαλεῖ, ἢ προτρέπων, ἢ ἀπο-
 τρέπων· τῶ δὲ δικαζομένῳ, ὁ γενόμενος· περὶ γὰρ τῶν
 πεπραγμένων αἰεὶ, ὁ μὲν, κατηγορεῖ, ὁ δὲ, ἀπολογεῖται· τῶ 20
 δ' ἐπιδεικτικῶ, κυριώτατος μὲν ὁ παρών· κατὰ γὰρ τὰ
 ὑπάρχοντα ἐπαινοῦσιν ἢ ψέγουσι πάντες· προσχωρῶνται δὲ
 πολλὰ καὶ τὰ γενόμενα ἀναμνησκόντες, καὶ τὰ μέλ-
 λοντα προεικάζοντες.

δ'. Τέλος δὲ ἐκάστοις τέτων ἕτερόν ἐστι· καὶ τρισὶν ἔστι, 25
 τρία· τῶ μὲν συμβαλεῦντι, τὸ συμφέρον καὶ βλαβερόν· ὁ
 μὲν γὰρ προτρέπων, ὡς βέλτιον συμβαλεῖ· ὁ δὲ ἀποτρέ-

VARIAE LECTIONES.

^a Abest οἷον ab Edd. Ald. Basileensibus, Ven. Cam. Viñt. Ricc. Spir. et Maj.

πων, ὡς χρεόν ἀποτρέπει· τὰ δ' ἄλλα πρὸς ταῦτα συμ-
 παραλαμβάνει, ἢ δίκαιον, ἢ ἀδίκον, ἢ καλόν, ἢ αἰσχρόν·
 τῷ δὲ δικαζομένῳ, τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον· τὰ δ' ἄλλα
 καὶ ἔτοι συμπαραλαμβάνουσι πρὸς ταῦτα· τοῖς δὲ ἐπαι-
 5 ναῖσι καὶ ψέγουσι, τὸ καλόν καὶ τὸ αἰσχρόν· τὰ δ' ἄλλα καὶ
 ἔτοι πρὸς ταῦτα ἐπαναφέρουσι. Σημεῖον δὲ, ὅτι τὸ εἰρη-
 μόνον, ἐκάσῃς τέλες· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἐπίστε οὐκ
 ἀν ἀμφισβητήσασιν· οἷον, ὁ δικαζόμενος, ὡς καὶ γέγονεν, ἢ
 ὡς οὐκ ἔβλαψεν· ὅτι δ' ἀδικεῖ, ἔδεκτο· ἀν ὁμολογή-
 10 σασιν· ἔδεν γὰρ ἀν ἔδει δίκης. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ συμ-
 βυλεύοντες τὰ μὲν ἄλλα πολλάκις προίενται· ὡς δὲ
 ἀσύμφορα συμβουλεύουσιν, ἢ ἀπ' ὠφελίμων ἀποτρέπουσιν,
 οὐκ ἀν ὁμολογήσασιν· ὡς δ' οὐκ ἀδικον τὰς ἀσυγκέτονας
 καταδουλοῦσθαι, καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικούντας, πολλάκις
 15 ἔδεν φροντίζουσιν. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐπασσύντες, καὶ οἱ
 ψέγοντες, καὶ σκοποῦσιν εἰ συμφέροντα ἔπραξεν, ἢ βλα-
 βερὰ· ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπείῳ πολλάκις τιθέασιν, ὅτι ὀλιγω-
 ρίας τοῦ αὐτοῦ λυσitelαῦντος, ἔπραξε τι καλόν· οἷον
 Ἀχιλλεὺς ἐπασσύνει, ὅτι ἐβλάπησε τῷ εἰσέμῳ Πατρόκλῳ.
 20 εἰδὼς ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀποθανεῖν, ἔχον ζῆν· τούτῳ δὲ, ὁ μὲν
 τριῶντος θάνατος, κάλλιον· τὸ δὲ ζῆν, συμφέρον.

εἰ. Φανερόν ᾗ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἀνάγκη περὶ τέτων
 ἔχον πρῶτον ^α τὰς προτάσεις· τὰ γὰρ τεκμήρια, καὶ τὰ
 εἰκότα, καὶ τὰ σημεία, προτάσεις εἰςὶ ρητορικῇ· ὅλως

VARIAE LECTIOES.

^α ἔλεγον marg. Ed. Ven.

^β Edd. Viñt. Schrader. et Lipsf.

habent ὁμολογίαι.

^γ ἰσημίμοι Ed. Iñng.

^δ Abest articulus τὰς ab Edd. Ald. Ven. Basileenf. Cam. Ricc. Spir. et Maj.

μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων ἐστὶ· τὸ δ' ἐνθὺμημα
συλλογισμὸς ἐστὶ, συνεστηκὸς ἐκ τῶν εἰρημένων προτάσεων.

ε'. Ἐπεὶ ᾗ ἔτε πρᾶχθῆναι οἶόν τε, ἔτε πρᾶχθήσεσθαι
τὰ ἀδύνατα, ἀλλὰ τὰ δυνατά· οὐδὲ τὰ μὴ γενόμενα, ἢ
μὴ ἐσόμενα, ἔχ' οἶόν τε, τὰ μὲν, πεπρᾶχθαι, τὰ δὲ, ὧς
πρᾶχθήσεσθαι· ἀναγκαῖον καὶ τῷ συμβαλεύοντι, καὶ τῷ
δικαζομένῳ, καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ, ἔχειν προτάσεις περὶ δυ-
νατοῦ καὶ ἀδυνατίᾳ· καὶ εἰ γέγονεν, ἢ μή· καὶ εἰ ἔσται, ἢ μή·
ἔτι δὲ, ἐπεὶ ἅπαντες καὶ ἐπαινοῦντες καὶ ψέγοντες, καὶ
προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες, καὶ κατηγοροῦντες καὶ ἀπο- 10
λογέμενοι, εἰ μόνον τὰ εἰρημένα δεικνύναι πειρῶνται, ἀλλὰ
καὶ ὅτι μέγα ἢ μικρὸν, ἢ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν, ἢ τὸ πα-
λόν ἢ τὸ αἰσχρὸν, ἢ τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἀδίκον, ἢ καὶ αὐτὰ
λέγοντες, ἢ πρὸς ἀλλήλα ἀντιπαραβάλλοντες· δῆλον, ὅτι
οἱ ἂν καὶ περὶ μεγέθους καὶ ἡ μικρότητος, καὶ τῷ μείζονος καὶ τῷ 15
ἐλάττωτος, προτάσεις ἔχειν, καὶ καθόλου καὶ περὶ ἐκάστου
οἶον, τί μείζον ἀγαθὸν ἢ ἐλάττω, ἢ ἀδίκημα ἢ δικαίωμα·
ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. Περὶ ὧν μὲν ἔν ἐξ ἀνάγκης
δεῖ λαβεῖν τὰς προτάσεις, εἴρηται.

Κ Ε Φ. Δ.

α'. Μετὰ δὲ ταῦτα διαιρετέον ἰδίᾳ περὶ ἐκάστου τέτων· 20
οἶον, περὶ ὧν συμβεβλή, καὶ περὶ ὧν οἱ ἐπιδεικτικοὶ λόγοι· τρί-
τον δὲ, περὶ ὧν αἱ δίκαι. Πρῶτον μὲν οὖν ληπτέον, περὶ
ποῖα ἀγαθὰ ἢ κακὰ ὁ συμβαλεύων συμβαλεύει· ἐπειδὴ ἔ

VARIAE LECTIOES.

* Edd. nonnullæ habent σμικρότητος.

περὶ ἀπάνια, ἀλλ' ὅσα ἐνδεχέεται καὶ γενέσθαι, καὶ μὴ ὅσα ἢ
 ἐξ ἀνάγκης ἢ ἐστὶν ἢ ἔσται, ἢ ἀδύνατον εἶναι ἢ γένεσθαι, περὶ
 τῶν οὐκ ἔστι συμβεβλη. Οὐδὲ δὴ περὶ τῶν ἐνδεχομένων
 ἀπάντων ἔστι γὰρ καὶ φύσει ἐνια, καὶ ἀπὸ τύχης γινόμενα
 5 ἀγάθα, ἢ ἐνδεχομένων καὶ γίνεσθαι καὶ μὴ· περὶ ὧν ἐδὲν
 πρὸ ἔργου τὸ συμβεβλεῖν· ἀλλὰ δῆλον ὅτι περὶ ὅσων ἐστὶ τὸ
^αβουλεύεσθαι· τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα πέφυκεν ἀνάγεσθαι
 εἰς ἡμᾶς, καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ· μέχρι
 γὰρ τούτου σκοποῦμεν, ἕως ἂν εὕρωμεν, εἰ ἡμῖν δυνατὰ, ἢ
 10 ἀδύνατα πράττειν.

Β'. Καθ' ἕκαστον μὲν οὖν ἀκριβῶς διαρίθμησάσθαι καὶ
 διαλαβεῖν εἰς εἶδη περὶ ὧν εἰσάσασι χρηματίζεν· ἔτι δ',
 ὅσον ἐνδεχέεται, περὶ αὐτῶν διορίσασθαι κατὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ
 δεῖ κατὰ τὸν πᾶρόντα καιρὸν ζητεῖν, διὰ τὸ μήτε ^{τ'} ῥητο-
 15 ρικῆς εἶναι τέχνης, ἀλλ' ἐμφοροτετέρας, καὶ μᾶλλον ἀλη-
 θείας· πολλὰ δὲ πλεονά δεδῶσθαι καὶ νῦν αὐτῇ τῶν οἰκείων
 θεωρημάτων. "Ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἰρηκότες τυγχά-
 νομεν, ἀληθές ἐστιν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ σύγκειται μὲν ἐκ τε ^{τ'}
 ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης, καὶ τῆς περὶ τὰ ἥθη πολιτικῆς·
 20 ὁμοία δ' ἐστὶ, τὰ μὲν, τῇ διαλεκτικῇ· τὰ δὲ, τοῖς ^β σοφισ-
 τικοῖς λόγοις· ὅσω δ' ἂν τις, ἢ ^{τ'} διαλεκτικὴν, ἢ ταύ-
 την, μὴ καθάπερ ἂν δυνάμεις, ἀλλ' ἐπιστήμας ^ε πειρᾶται
 κατασκευάζειν, λίσσεται τὴν φύσιν αὐτῶν ἀφανίσας, τῷ
 μεταβάλλειν ἐπισκευάζων εἰς ἐπιστήμας ὑποκειμένων τινῶν
 25 πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ μόνον λόγων. "Ομοίως δὲ, ὅσα πρὸ

VARIAE LECTIONES.

^α συμβεβλησθαι Edd. Ven. Cam. Ising. et Maj. sed Edd. Schra-
 deri, Lipl. et Bipont. totum locum sic constituunt, ἀλλὰ δῆλον, ὅτι,
 περὶ ὅσων ἐστὶ τὸ βουλεύεσθαι, τοιαῦτα εἰσιν, ὅσα κ. τ. λ. ^β πολιτικοῖς
 in marg. Ed. Ven. ^ε πειράσεται Ed. Ising.

ἔργα μὲν ἐστὶ διαλῶν, ἔτι δ' ὑπολύπει σκέψιν τῇ πολι-
τικῇ ἐπιστήμῃ, ἔπωμεν καὶ ὧν. Σχεδὸν γὰρ, περὶ ὧν
βουλευόμεθα πάντες, καὶ περὶ αὐτὰ ἀγορεύουσιν οἱ συμβου-
λεύοντες, τὰ μέγιστα τυγχάνει πάντες τὸν ἀριθμὸν ὄντα·
ταῦτα δ' ἐστὶ, περὶ τοῦ πόρων, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης· ἔτι δ'
δὲ, περὶ φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ τῶν εἰσαγαγμένων καὶ ἐξα-
γομένων· καὶ περὶ νομοθεσίας.

γ'. Ὡς περὶ μὲν πόρων τὸ μέλλοντα συμβουλευέσθαι
δοῖαι ἂν τὰς προσόδους τῆς πόλεως εἰδέναι, τίνας, καὶ πό-
σαι· ὅπως, εἴ τις παραλείπεται, προσεῖδῃ· καὶ εἴ τις ἐκ
ἐλατίων αὐξηθῇ· ἔτι δὲ, τὰς δαπάνας τῆς πόλεως ἀπά-
σας, ὅπως, εἴ τις περιέρχεται, ἀφαιρεθῇ· καὶ εἴ τις μείζων,
ἐλατίων γένηται· ἢ γὰρ μόνον πρὸς τὰ ὑπάρχοντα προσ-
τιθέμεναι πλεονεκτήματα γίνονται, ἀλλὰ καὶ ἀφαιρούμεναι τὰ
δαπανημάτων. Ταῦτα δ' οὐ μόνον ἐκ τῆς περὶ τὰ ἴδια ἐμ-
πειρίας ἐνδέχεται συνορᾶν, ἀλλ' ἀναγκαῖον καὶ τῶν
παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐξημένων ἱστορικῶν εἶναι, πρὸς τὴν περὶ
τούτων συμβουλὴν.

δ'. Περὶ δὲ πολέμου καὶ εἰρήνης, τὴν δύναμιν εἰδέναι τὴν
πόλεως, ὅποσῃ τε ὑπάρχει ἤδη, καὶ πόσῃ ἐνδέχεται
ὑπάρχειν· καὶ ποία τις, ἢ τε ὑπάρχουσα ἐστὶ, καὶ ἢ τις ἐν-
δέχεται προσγενέσθαι· ἔτι δὲ, πολέμους τίνας, καὶ πῶς
πεπολέμηκεν· οὐ μόνον δὲ τῆς οἰκείας πόλεως, ἀλλὰ καὶ
τῶν ὁμοίων, ταῦτα ἀναγκαῖον εἰδέναι· ἢ καὶ πρὸς οὓς
ἐπίδοξον πολεμεῖν, ὅπως, πρὸς μὲν τοὺς κρείττους, εἰρη- 25

VARIAE LECTIONES.

^a περὶ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir.
Maj. et Viët. ^b πόση Edd. Ven. Cam. et Maj. ^c ποίη

τοιας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

κείνηται· πρὸς δὲ τὰς ἡτίους, ^α ἐπ' αὐτοῖς ἢ τὸ παλεμῶν
 καὶ τὰς δυνάμεις, ὡς ποιοὶ ὁμοίαι, ἢ ἀνόμοιαι· ἐστὶ γὰρ καὶ
 ταύτη παλεονεκτεῖν, ἢ ἐλαττωθεῖσα· ἀναγκαῖον δὲ καὶ πρὸς
 ταῦτα, μὴ μόνον τοὺς οἰκείους παλέμους θεωρεῖν,
 3 ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ἄλλων, ὡς ^β ἀναδύσασθαι ἀπὸ γὰρ
 τῶν ὁμοίων τὰ ὁμοία γίνεσθαι πόφυκεν. Ἔτι δὲ, περὶ
 φυλακῆς τῆς χώρας μὴ λαοθάλασσαν, ὡς φυλάττεται,
 ἀλλὰ καὶ τὸ πλεῖστον εἶδεναι τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ εἶδος,
 καὶ τοὺς τόπους τῶν φυλακιστῶν (ταῦτο δ' ἀδύνατον, μὴ
 20 ἔμπροσθεν ὄντα τῆς χώρας) ἢ ὅτ' ἐλάττω ἢ φυλακῇ,
 προσεθῆ· καὶ ἢ τις περιέρχεται, ἀφαιρεθῆ· καὶ τὰς ἐπιτη-
 δόους τέκας ^γ τηρῶσι μᾶλλον. Ἔτι δὲ, περὶ τροφῆς,
 ὡς διαπᾶσι ἰκαῶν τῇ πόλει, καὶ ^δ ποῖα ἢ αὐτῷ τε γιγνο-
 μένη, καὶ ἐσπαράγγιμος καὶ τίνων τ' ἐξαγωγῆς δεῖται, καὶ
 25 τίνων ἐξαγωγῆς· ἢ αὖ ^ε πρὸς ταύτους καὶ ^ς συμβολαὶ καὶ
 συνθήκαι γίνονται. Πρὸς δύο γὰρ ^ε διαφυλάττειν ἀνα-
 καῖον ἀσπικλῆτες τοὺς πολίτας, πρὸς τε τοὺς κρήτους,
 καὶ πρὸς τὰς οἰς ταῦτα χρησίμους.

ε. Εἰς δ' ἀσφάλειαν, ἅπαντα μὲν ταῦτα ἀναγκαῖον
 30 δύνασθαι θεωρεῖν· οὐκ ἐλάχιστον δὲ περὶ νομοθεσίας
 ἵστασθαι· ἐν γὰρ ταῖς νόμοις ἐστὶν ἡ σωτηρία τῆς πόλεως.

VARIAE LECTIONES.

- ^α ἐπ' αὐτῇ Ed. Iſing. Edd. nonnullæ habent ἐφ' αὐτοῖς. ^β Sic
 Edd. Morel. Sylb. Casaub. Duval. et Londin. sed aliæ, ἀποδύσασθαι.
^γ τηρῶν Ed. Iſing. τηρῶνται in marg. Ed. Ven. τηρῶν Edd. Ald.
 Basil. 1, 2. et Frob. ^δ ὡς ἢ αὐτῷ τε Ed. Iſing. ποῖα ἢ
 αὐτῷ τε Edd. Ald. Ven. Basil. Frob. Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^ε πρὸς ταῦτα Ed. Iſing. ^ς Teste Morelio, Codd. quidam ha-
 bent συμβολαί, at vulgatum tuentur omnes et Interpp. et Edd.
 καὶ συνθήκαι καὶ συμβολαί Edd. nonnullæ, mutato verborum or-
 dine. ^ς φυλάττειν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir.
 et Maj.

"Ὡς ἀναγκαῖον εἶδέναι, πῶσα τέ ἐστὶ πολιτειῶν εἶδη, καὶ πῶσα συμφέροι ἐκάστη, καὶ ὑπὸ τίνων φθέρεσθαι πεί-
 Φυκε, καὶ οἰκείων τῆς πολιτείας καὶ ἐναντίων· λόγῳ δὲ τὸ
 ὑπὸ οἰκείων φθέρεσθαι, ὅτι ἔξω τῆς βελτίστης πολιτείας,
 αἱ ἄλλαι πᾶσαι καὶ ἀνιέμεναι καὶ ἐπιτεινόμεναι φθίρονται· 5
 οἷον, δημοκρατία, οὐ μόνον ἀνιέμενη, ἀδυνεκέστα γίνεται,
 ὥς τε τέλος ἔχει εἰς ὀλιγαρχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτενόμενη
 σφόδρα· ὥσπερ καὶ ἡ γρυπότης καὶ ἡ σιμότης, οὐ μόνον
 ἀνιέμενα ἔρχεται εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα γρυπὰ
 γινόμενα, ἡ σιμὰ, ἔτι διατίθεται τὴν ῥῖνα, ὥς τε μηδὲ 10
 μυκτῆρα δοκεῖν εἶναι. Χρήσιμον δὲ πρὸς τὰς νομοθεσίας,
 τὸ μὴ μόνον ἐπαίειν, τίς πολιτεία συμφέροι, ἐκ τῶν παρ-
 εληλυθότων θεωρῶντι, ἀλλὰ καὶ τὰς παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰ-
 δέναι, αἱ πῶσαι τοῖς ποίοις ἀρμόττουσιν. "Ὡς τε δήλον, ὅτι
 πρὸς μὲν τὴν νομοθεσίαν αἱ τῆς γῆς περίοδοι χρήσιμοι· 15
 ἐντεῦθεν γὰρ λαθεῖν ἐστὶ τὰς τῶν ἐθνῶν νόμους· πρὸς δὲ
 τὰς πολιτικὰς συμβουλάς, καὶ τῶν περὶ τὰς πράξεις
 γραφόντων ἱστορίας· ἅπαντα δὲ ταῦτα, πολιτικῆς, ἀλλ' ἢ
 ῥητορικῆς ἔργον ἐστί. Περὶ ὧν μὲν ἔν ἐχόν δὲ τὸν μέλλοντα
 συμβελεῖν, τὰ μέγιστα τῶν αὐτῶν ἐστίν.

20

Κ Ε Φ. Ε'.

Εἰ δὲ ὧν δὲ δέ, καὶ περὶ τέτων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων προῖρέπειν ἢ
 ἀποῖρέπειν, λέγωμεν ἄλλιν. Σχεδὸν δὲ καὶ ἰδίᾳ ἐκάστῳ, καὶ
 κοινῇ πᾶσι σκοπὸς τις ἐστίν, οὗ στοχαζόμενοι, καὶ αἰρῶνται,

VARIÆ LECTIÖNES.

- ^a τὴν ῥῖνα abfunt ab Edd. Ald. Basileensibus, Ricc. et Spir.
 Edd. plurimæ habent τὰς τ. π. τ. π. γ. ἱστορίας.

ἔχ' Φεύγονσι· καὶ τὸτο ἐστίν, ὡς ἐν κεφαλαιῷ ἐπεῖν, ἥ·
 εὐδαιμονία, καὶ τὰ μέρη αὐτῆς. "Ὡς παραδείγματος
 χάριν λάβωμεν, τί ἐστίν, ὡς ἀπλῶς ἐπεῖν, ἡ εὐδαιμονία,
 καὶ ἐκ τίνων τὰ μέρη ταύτης· περὶ γὰρ ταύτης καὶ τῶν
 5 εἰς ταύτην συντελούντων, καὶ τῶν ἐναντίων ταύτῃ, αἱ τε προ-
 τροπαὶ καὶ αἱ ἀποτροπαὶ ^α πᾶσαι αἰσι· τὰ μὲν γὰρ παρα-
 σκευάζοντα ταύτην, ἡ τῶν μορίων τι, ἡ μείζον ἀντ' ἐλάτ-
 τωτος ποιῶντα, οἷον πρᾶττεν· τὰ δὲ φθάνοντα, ἡ ἐμποδι-
 ζοντα, ἡ τὰ ἐναντία ποιῶντα, μὴ πρᾶττεν.

10 β'. Ἔστι δὴ εὐδαιμονία, εὐπραξία μετὰ ἀρετῆς· ἡ
 αὐτάρκεια ζωῆς· ἡ ὁ βίος ὁ μετὰ ἀσφαλείας ἡδύς· ἡ
^β αἰθέτρια κλημάτων καὶ σωμαίων, μετὰ δυνάμεως φυ-
 λακτικῆς τε καὶ πρακτικῆς τέτων· ^γ σχεδὸν γὰρ τούτων ἐν,
 ἡ πλείων, τὴν εὐδαιμονίαν ὁμολογῶσιν εἶναι ἀπαρτεις.

15 γ'. Εἰ δὴ ἐστίν ἡ εὐδαιμονία τοιαῦτον, ἀνάγκη αὐτῇ
 εἶναι μέρη, εὐγένειαν, πολυφιλίαν, χρηστοφιλίαν, πλοῦτον,
 εὐτεχνίαν, παλυτεχνίαν, εὐχηρίαν· ἔτι, τὰς τῷ σώματος
 ἀρετάς, οἷον ἰσχυρίαν, κάλλος, ἰσχύϊν, μέγεθος, δύναμιν
 ἀγωνιστικὴν· δόξαν, τιμὴν, εὐτυχίαν· ἀρετὴν, ἡ καὶ τὰ
 20 μέρη αὐτῆς, Φρόνησιν, ἀνδρίαν, δικαιοσύνην, σωφροσύνην.
 Οὕτω γὰρ ἂν αὐταρκέστατος εἴη, εἰ ὑπάρχει αὐτῷ, τὰ τ' ἐν
 αὐτῷ, καὶ τὰ ἐκτὸς ἀγαθά· οὐ γὰρ ἐστίν ἄλλα παρὰ
 ταῦτα· ἔστι δὲ, ἐν αὐτῷ μὲν, τὰ περὶ ψυχὴν, καὶ τὰ ἐν
 σώματι· ἔξω δὲ, εὐγένεια, καὶ φίλοι, καὶ χρήματα, καὶ

VARIAE LECTIOES.

^α πᾶσαι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Rice. Spir. et Maj.

^β Edd. nonnullæ habent εὐδαιμονία, quod defendit Victorius, Com-
 ment. p. 86.

^γ σχεδὸν γὰρ τι πλείων ἢ, ἡ πλείων, Edd. Vict.
 Schraderi, et Casellii.

τιμή· ὅτι δὲ προσήκει οἰομαίτα, δυνάμεις ὑπάρχειν καὶ τύχην· οὕτω γὰρ ἂν ἀσφαλέστατος βίος ἦν.

δ'. Λάβωμεν τοίνυν ὁμοίως καὶ ταύτων ἕκαστον τί ἐστι· Εὐγένεια μὲν οὖν ὅτιν, ἔστι μὲν καὶ πόλις, τὸ αὐτόχθονος ἢ ἀρχαίως εἶναι, καὶ ἡγεμόνας τὰς πρώτας ἐπιφανῆς, καὶ πολλοὺς ἐπιφανῆς γεγονέναι ἐξ αὐτῶν ἐπὶ ταῖς ζήλου- μένοις. ὁ ἴδιος δὲ, εὐγένεια, ἢ ἀπ' ἀνδρῶν, ἢ ἀπὸ γυναικῶν, καὶ γησιότης ἀπ' ἀμφοῖν, καὶ ὥσπερ ἐπὶ πάλειος, τὲς τε πρώτας γνωρίμους, ἢ ἐπ' ἀρετῇ, ἢ πλούτῳ, ἢ ἄλλῳ τῷ τῶν τιμωμένων, καὶ πολλὰς ἐπιφανῆς ἐκ τῆς γένους, καὶ ἰσὺς ἀνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους.

ε'. Εὐτεκνία δὲ καὶ πολυτεκνία, οὐκ ἄθλα· ὅτι δὲ, καὶ κοιῶν μὲν, εὐτεκνία, νέότης ἂν ἢ πολλὴ καὶ ἀγαθὴ ἀγαθὴ δὲ, καὶ ἀρετὴν σώματος, οἷον μέγεθος, κάλλος, ἰσχὺν, δυνάμιν ἀγωνιστικὴν· ψυχῆς δὲ, σωφροσύνη, καὶ ἀνδρεία, νέος ἀρεταί. ὁ ἴδιος δὲ, εὐτεκνία καὶ πολυτεκνία, τὸ τὰ ἴδια τέκνα πολλὰ καὶ τοιαῦτα εἶναι, καὶ θάλασσαν καὶ ἄρρενα· ὁ θηλειῶν δὲ ἀρετὴ, σώματος μὲν, κάλλος, καὶ μέγεθος· ψυχῆς δὲ, σωφροσύνη, καὶ φιλεργία αὐτοῦ ἀνελευθερίας. Ὅμοίως δὲ καὶ ἴδια καὶ κοιῆ, καὶ καὶ ἰσὺς ἀνδρας καὶ κατὰ γυναῖκας, ὅτι ζητεῖν, ἕκαστον ὑπάρχειν τῷ τοιούτων ὅσοις καὶ τὰ κατὰ γυναῖκας φαῖλα, ὥσπερ Λακεδαιμονίους, σχεδὸν κατὰ τὸ ἡμῖν ἐκ εὐδαιμονῶσι.

VARIÆ LECTIOES.

^a ἰδὲ, abest ab Edd. Ald. Ven. Basleensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b ἴδια δὲ Cod. Accoramb. Schol. Græc. et Edd. Ald. et Ricc.

^c ἰ articulum habent, pro dñunctivo ἰ, Edd. Morel. Sylb. Casaub. Duval. et London.

^d ἰδὲ δὲ Edd. Ald. et Ven.

^e θάλασσαν δὲ Cod. Accoramb. et Edd. Ald. Ven. Basleensibus, Cam. Ricc. et Maj.

^f φιλογγία Edd. Cam. Ising. et Ricc.

ε'. Πλάττει δὲ μίση, ^ανομίσματα, πλῆθος γῆς, χω-
ρίων ^βκλήσεις· ἐπὶ δὲ, ἐπίσλων κλήσεις, καὶ βοσκομένας, καὶ
ἀνδραπόδων, πλῆθος, καὶ μεγέθη, καὶ κάλλος διαφερό-
ντων. Ταῦτα δὲ πάντα, καὶ ἀσφαλῆ, καὶ ἐλευθέρια, καὶ
δ ^γχρήσιμα· ἐστὶ δὲ χρήσιμα μὲν μᾶλλον, τὰ κάρσιμα·
ἐλευθέρια δὲ, τὰ πρὸς ἀπάλαυσιν· κάρσιμα δὲ λόγια,
ἀφ' ὧν αἱ πρόσοδοι ἀπαλαυστικά· ἀφ' ὧν μηδὲν παρὰ
τὴν χρῆσιν γίγνεται, ὅ, τε καὶ ἄξιον ὄρεσ δὲ, ἀσφαλίσας
μὲν, τὸ ἐνταῦθα καὶ οὕτω κακῆσθαι, ὡς ἐπ' αὐτῷ ὄναι
20 ^δτὴν χρῆσιν· τῷ δὲ οἰκῶν εἶναι, ἢ μὴ, ὅταν ἐφ' αὐτῷ ἢ
ἀπαλλοτριῶσιν· λόγων δὲ ἀπαλλοτριώσιν, ὅσων καὶ πρῶ-
τον ὅλως δὲ, τὸ πλεονῶν ἐστὶν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον, ἢ
ἐν τῷ κακῆσθαι· καὶ γὰρ ἡ ἐνέργειά ἐστι τῶν ταύτων, ^εκαὶ
ἡ χῆσις, πλεονῶν.

15 ζ'. Εὐδοξία δ' ἐστὶ, τὸ ὑπὸ πάντων ἱσχυαίων ὑπο-
λαμβάνεσθαι, ἢ τοιαῦτόν τι ἔχον ὅ πάντες εὐφρίνται, ἢ αἱ
παλαιοί, ἢ αἱ ἀγαθοί, ἢ αἱ φρονιμοί.

η'. Τιμὴ δὲ, ἐστὶ μὲν σημῶν εὐεργετικῆς ἐδότης· τι-
μῶνται δὲ δικαίως μὲν καὶ μάλιστα αἱ εὐεργετηκότες· οὐ
20 μὲν ἀλλὰ τιμᾶται καὶ ὁ δυνάμενος εὐεργετῶν εὐεργεσίᾳ

VARIAE LECTIONES.

^α νομίσματος πλῆθος, γῆς, χωρίων κλήσεις πλῆθος καὶ μεγέθη καὶ κάλλος
διαφερόντων Cod. Viñt. antiquissimus. νομίσματος πλῆθος, γῆς, χωρίων
κλήσεις Edd. Morel. Sylb. Casaub. Duval. Schrader. et Lipsf. ^β κλή-
σεις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Viñt. et Maj.
^γ Edd. Ald. Basileenses, Ricc. et Spir. addunt χρὴ εἶναι δυνάμεν post
χρήσιμα, sed recte hoc glossema omiserunt ceteræ Edd. ^δ τὴν
χρῆσιν αὐτῶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^ε καὶ ἡ κτήσις Edd. Ald. Basileenses, Frob. et Spir. quod tuetur etiam
Cod. quidam Victorii. ^ς σπουδαίον Edd. Iñng. Ricc. Viñt.
Schrader. Lipsf. et Londin. ^ζ εὐδοξίας Cod. quidam Viñt. ἔξουσι
Ed. Iñng.

δὲ, ἢ εἰς σωτηρίαν, καὶ ὅσα αἴτια τῷ εἶναι, ἢ εἰς τολῶτον, ἢ ὅτι τι τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, ὡς μὴ ραδία ἢ κτήσις, ἢ ὅλος, ἢ ἐνταῦθα, ἢ ποτέ· πολλοὶ γὰρ διὰ μικρὰ δοκῶνται τιμῆς τυγχάνουσιν· ἀλλ' οἱ ἄλλοι καὶ οἱ καιροὶ αἴτιαι· ἡ δὲ τιμὴ δὲ τιμῆς, θυσιῶν, μῆμαι ἐν μέτροις καὶ ἀντιμέτρους 5 τρεῖς; γέρα, τεμένη; προδορίαι, τὰφα; εἰκόνας, τρεφαὶ δὲ μοῦσαι· ἢ τὰ βαρβαρικά, οἷον προσκυνήσεις καὶ ἐκτάσεις· ὅρα τὰ παρ' ἐκάστοις τίμια· καὶ γὰρ τὸ δῶρον ἐστὶ κλήματος δόσις, καὶ τιμῆς σημεῖον· διὸ καὶ οἱ φιλοχρήματα καὶ οἱ φιλότιμοι ἐφίενται αὐτῶν· ἀμφοτέρους γὰρ ἔχει, 10 ὡς δέονται· καὶ γὰρ κτήμα ἐστίν, οὗ ἐφίενται οἱ φιλοχρήματα· καὶ τιμὴν ἔχει, οὗ οἱ φιλότιμοι.

Γ'. Σώματος δὲ ἀρετὴ, ὑγίεια· αὕτη δὲ οὕτως, ὥστε αἰσθητὴς εἶναι χρωμένους τοῖς σώμασι· πολλοὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν, ὥς περ Ἡρόδικος λέγεται· ὅς οὐδὲν ἂν εὐδαιμονίᾳ 15 ὡσεὶ τῆς ὑγείας, διὰ τὸ πάντων ἀπέχεσθαι τῶν ἀνθρώπων, ἢ τῶν πλάνων. Κάλλος δὲ, ἕτερον καὶ ἐκάστην ἡλικίαν ἐστὶ· καὶ μὲν ἐν κάλλος, τὸ πρὸς τοὺς πόρους χρησίμους ἔχει τὸ σῶμα, τὸς τε πρὸς δρόμον, καὶ πρὸς βίαν, καὶ ὅντα ἰδεῖν πρὸς ἀπόλαυσιν· διὸ οἱ πενταθλοὶ καὶ 20 λιστοὶ, ὅτι πρὸς βίαν καὶ πρὸς τάχος ἅμα πεφύκασιν· ἀκμάζοντος δὲ, πρὸς μὲν πόρους τὸς πολεμικὰς, ἡδὺν δὲ εἶναι δοκεῖν μετὰ φοβερότητος· γέροντος δὲ, πρὸς μὲν πόρους τοὺς ἀναγκαίους ἱκανόν, ἀλυπὸν δὲ, διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὡς τὸ γῆρας λωβᾶται. Ἰσχύς δὲ, ἐστὶ μὲν δύναμις τοῦ 25

VARIÆ LECTIOES.

^a τόποι Ed. Iñg.

^b ἐστὶ τὰ βαρβαρικά Ed. Iñg.

^c ἀμ-

φοτέρων Ed. Iñg.

^d ὡς Edd. Ald. Basileenses, Ricc. et Spir.

^e Sic Edd. Morel. Sylb. Casaub. Duval. et Londin. sed aliæ nonnullæ habent εὐδαιμονίᾳ.

^f κάλλισα Edd. Morel. Sylb. Casaub. et Duval.

κινήτων ἕτερον, ὡς βέβαιον· ἀνάγκη δὲ κινήτων ἕτερον, ἢ ἔλ-
κοντα, ἢ ὠθύντα, ἢ ἄρῳνα, ἢ πείζοντα, ἢ συνθλίβοντα·
ὥστε ὁ ἰσχυρὸς, ἢ πᾶσι, ἢ τέτων τισιν, ἐστὶν ἰσχυρὸς. Με-
γέθυς δὲ ἀρετὴ, τὸ ὑπερέχον ^a κατὰ τὸ μῆκος, καὶ βά-
ςτος, καὶ πλάτος, τῶν πολλῶν, τοσούτω ^b μείζονι, ὥστε μὴ
βραδυτέρας ποιῶν τὰς κινήσεις διὰ τὴν ὑπερβολήν. Ἀγα-
νιστικὴ δὲ τῷ σώματος ἀρετὴ σύγκαται ἐκ μεγέθους, καὶ
ἰχύος, καὶ τάχους· καὶ γὰρ ὁ ταχὺς ^c ἰσχυρὸς ἐστίν· ὁ γὰρ
διπλάμενος τὰ σκέλη ῥιπτεῖν πᾶσι, καὶ κινεῖν ταχὺ καὶ
ποῦρά, δραμικός· ὁ δὲ θλίβειν καὶ κατέχευιν, παλαιαιτικός·
ὁ δὲ ὥσαι τῇ πωληγῇ, ^d πυκνικός· ὁ δ' ἀμφοτέροις τέτοις,
παγκρατιαστικός· ὁ δὲ ^e πᾶσι, πάνταθλος.

ι. Εὐγρηία δὲ, ἐστὶ βραδυτῆς γήρωσ μετ' ἀλυπίας·
αὔτε γὰρ εἰ ταχὺ γηράσκει, εὐγρηως· αὐτ' εἰ μόγις μὲν,
15 λυπηρῶς δὲ· ἐστὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν, καὶ
τύχης· μὴ ἄνοσος γὰρ ὢν, μηδὲ ἰσχυρὸς, οὐκ ἔστι ἀπαθής,
ἢ δ' ἄλυπος καὶ πολυχρόνιος· ἔσθ' ἄνευ τύχης δια-
μέσκειν ἂν. Ἐστὶ δὲ τις καὶ χωρὶς ἰχύος καὶ ὑγίαιας
ἄλλη δύναμις μακροβιότητος· πολλὰ γὰρ ἄνευ τῶν τοῦ
20 σώματος ἀρετῶν μακροβιοὶ εἰσιν· ἀλλ' ἔδεν ἡ ἀκριβολογία
χρήσιμος ἢ περὶ τέτων εἰς τὰ νῦν.

ια. Πολυφιλία δὲ καὶ χρηστοφιλία οὐκ ἄδηλα, τοῦ

VARIAE LECTIOES.

^a κατὰ μῆκος, ἢ βάθος, ἢ πλάτος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b μείζονα Ed. Ising. ^c ἰσχυρὸς τις ign Schol. Græc. ^d σληπτικός Edd. Ald. Ven. Basileenses, Spir. et Maj. ^e πᾶσι τούτοις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Viët. et Maj. ^f ἔδ' ἄλυπος καὶ πολυχρόνιος, αὐτ' ἂν εὐτυχὲς θαμίσιον ἂν Edd. Ald. Ven. Frob. Cam. Ricc. Spir. Maj. Viët. Morel. Sylb. Casaub. Duval. Schraderi, et Lipsienf. μὴ πολυχρόνιος Ed. Ising. ἢ δὲ πολυχρόνιος Schol. Græc. Monuit Hermolaus Barbarus, non defuisse qui legerent, ἔτ' ἂν μὴ εὐτυχὲς θαμίσιον.

Φίλων ἀριστομένε, ὅτι ἐστὶν ὁ τοιοῦτος Φίλος, ὅστις δὲ αἰτεῖται ἀγαθὰ εἶναι ἐκείνου, πρακτικὸς ἐστὶν αὐτῶν δι' ἐκείνου ὃν δὴ πολλοὶ τοιοῦτοι, παλὺφίλος· ὃ δὲ καὶ ἐπὶ καὶς ἄνθρωποι, χρησφόφιλος.

ιβ'. Εὐτυχία δὲ ἐστὶν, ὣν ἡ τύχη ἀγαθῶν αἰτία, ταῦτα γίνεσθαι κατὰ ὑπάρχον, ἢ πάντα, ἢ τὰ πολλὰ, ἢ τὰ μέγιστα· αἰτία δὲ ἐστὶν ἡ τύχη, ἐνὶ ᾧ μὲν, ὡν καὶ αἱ τέχναι πολλῶν δὲ καὶ ἀτέχνων, οἷον ὅταν ἡ φύσις ἐνδεχεται δὲ καὶ παρὰ φύσιν εἶναι ὑγιᾶς μὲν γὰρ ἡ τύχη αἰτία· κάλλους δὲ καὶ μεγέθους, φύσις ἕλως δὲ, τὰ τοιαῦτα τῶν κατὰ ἀγαθῶν ἐστὶν ἀπὸ τύχης, ἐφ' οἷς ἐστὶν ὁ φθώρος. Ἔστι δὲ καὶ τῶν παρὰ λόγον ἀγαθῶν αἰτία τύχη, οἷον εἰ αἱ ἄλλοι ἀδελφοὶ ἀδελφοὶ, ὁ δὲ, καλὸς ἢ αἱ ἄλλοι μὴ οἶδον τὸ θησαυρὸν, ὁ δ' εὗρεν ἢ εἰ τοῦ πωλητοῦ ἐτυχε τὸ βέλος, πέτου δὲ, μή ἢ εἰ μὴ ἤλθε μόνος ἀπὸ Φοιτῶν, αἱ δὲ, ἀπαξ ἐλθόντες διεφθάρησαν πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα, εὐτυχήματα δοκῶ εἶναι.

ιγ'. Παρὰ δὲ ἀρετῆς, ἐπὶ περ εἰσούτατος ὁ περὶ τὰς ἐπαύρους τύπος, ὅταν περὶ ἐπαύων ποιούμεθα τὸν λόγον, τότε διορίσθω. Ὡς μὲν οὖν δοῖ συχάζεσθαι προτρέψεως, καὶ ὡς ἐσομένων, ἢ ὑπαρχόντων, καὶ ὡν ἀποτρέποντας, φανερόν· τὰ γὰρ ἐκαστὰ τέτων ἐστίν.

VARIAE LECTIOES.

^a τύχη ἢ αἰτία Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b Sic Edd. Ven. Cam. Maj. Viñt. Morel: Syb. Casaub. Duval. et Londin. sed aliæ nonnullæ habent παραλόγων.

^c Ed. Spir. post ἢ repetit εἰ, sed uncis seclusum.

Κ Ε Φ. 5.

ΕΠΕΙ δὲ πρόκειται τῷ συμβουλευόντι σκοπὸς, τὸ συμφέρον^α βουλευόνται δὲ, αἱ περὶ τοῦ τέλους, ^α ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὸ τέλος ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ συμφέροντα κατὰ τὰς 5 περὶ τὸ τέλος, τὸ δὲ συμφέρον, ἀγαθὸν^β ληπτέον ἂν εἴη σωχρῆς περὶ ἀγαθοῦ καὶ συμφέροντος ἀπλῶς.

Β. Ἐστὶ δὲ ἀγαθόν, ὃ ἂν αὐτὸ εἰσιπῇ ἕνεκα ἢ αἰρετόν^γ καὶ αὐτὸ ἕνεκα ἄλλο αἰρέμαθα^δ. καὶ ὃ ἐφίεται πάντα, καὶ πάντα τὰ αἰσθητὰ ἔχοντα ἢ νοῦν, ἢ εἰ λάβοι νοῦν^ε καὶ 10 ὅτι οὗτος ὁ καὶ ὅτι ἐκαστὴ ἀποδοίη^ς καὶ ὅσα ὃ περὶ ὃ ἐκαστον καὶ ἀποδίδωσιν ἐκαστῇ, ταῦτό ἐστιν ἐκαστὴ ἀγαθόν^δ καὶ ὃ παρόντος, αὐτὸ διάκειται καὶ αὐτάρκως ἔχει^ε καὶ τὸ αὐτάρκως.

Γ. Καὶ τὸ ποιητικόν, ἢ φυλακτικόν, τῶν τοιαύτων^α καὶ 15 ὃ ἀκαλυπτῶς τὰ τοιαῦτα^β καὶ τὰ κωλυτικὰ τῶν ἐναντίων, καὶ τὰ φθαρτικὰ. Ἀκαλυπτῶς δὲ διχῶς^γ ἢ καὶ ἅμα, ὃ ὕστερον^δ εἶον, τῷ μὲν μαρτυρεῖν τὸ ἐπίστασθαι, ὕστερον^ε τῷ δὲ ὑγιάνειν τὸ ζῆν, ἅμα. Καὶ τὰ ποιητικὰ τριχῶς, ὃ τὰ μὲν, ὡς τὸ ὑγιάνειν, ὑγιάνει^ς τὰ δὲ, ὡς σπία, ὑγιάνει^ς 20 τὰ δὲ, ὡς τὸ γυμνάζεσθαι, ὅτι ὡς ἐπιτοπαλὺ ποιεῖ ὑγιάνει.

Δ. Ταῦτα δὲ καί ποτε, ἀνάγκη τὰς τε λήψεις τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὰς εἶναι, καὶ τὰς τῶν κακῶν ἀποβολὰς.

VARIAE LECTIOES.

^α ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν Edd. Morel. Sylb. Casaub. et Duval. ^β καὶ οὐ
ἐφίεται πάντα in marg. Ed. Ven. ^γ αὐτὸ abest ab Edd. Ald. Basileensibus, Ven. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^δ ἐκαστον Edd. Ald. Basileenses, Ricc. et Spir. ^ε τὰ μὲν καὶ Edd. Ven. Cam. et Maj.

ἀκολυθῆ γὰρ, τῷ μὲν, τὸ μὴ ἔχειν τὸ κακὸν, ἅμα· τῷ
 δὲ, τὸ ἔχειν τὸ ἀγαθόν, ὕστερον· καὶ ἡ ἀντὶ ἐλάττωτος
 ἀγαθοῦ μείζονος λήψις· καὶ ἀντὶ μείζονος κακῷ, ἐλάτ-
 τωτος· ὃ γὰρ ὑπερέχει τὸ μείζον τῷ ἐλάττωτος, τῆτο γίνεται,
 τῷ μὲν, λήψις· τῷ δ', ἀποβολή· Καὶ τὰς ἀρετὰς δὲ 5
 ἀνάγκη ἀγαθὸν εἶναι· κατὰ γὰρ ταύτας εὖ τε διάκεινται
 οἱ ἔχοντες, καὶ ποιητικῶς τῶν ἀγαθῶν εἰσι, καὶ πρακ-
 τικῶς· περὶ ἐκάστης δὲ, καὶ τίς, καὶ ποία, χωρὶς ρητέον.
 Καὶ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· πάντα γὰρ ἐφίεται τὰ ζῶα
 αὐτῆς τῇ φύσει· ὥστε καὶ τὰ ἡδέα, καὶ τὰ καλὰ, ἀνάγκη 10
 ἀγαθὰ εἶναι· τὰ μὲν γὰρ, ἡδονῆς ποιητικῶς· τῶν δὲ καλῶν,
 τὰ μὲν, ἡδέα· τὰ δὲ, αὐτὰ καὶ ἑαυτὰ αἰρετά ἐστιν· Ὡς
 δὲ κατὰ ἐν εἰπεῖν, ἀνάγκη ἀγαθὰ εἶναι τὰδε· εὐδαι-
 μονία· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ αἰρετὸν, καὶ αὐταρκές, καὶ ἐνεκά
 αὐτοῦ πολλὰ αἰρούμεθα· δικαιοσύνη, ἀνδρεία, σωφρο- 15
 σύνη, μεγαλοψυχία, μεγαλόπρεπεια, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ
 τοιαῦται ἔξουσιν ἀρεταὶ γὰρ ψυχῆς· καὶ ὑγίεια, καὶ κάλ-
 λος, καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀρεταὶ γὰρ σώματος, καὶ ποιητικῶς
 πολλῶν· οἷον ὑγίεια, καὶ ἡδονῆς, καὶ τῷ ζῆν· διὰ καὶ
 αἰρετον δοκεῖ εἶναι, ὅτι δύο·^b τῶν τοῖς πολλοῖς τιμω- 20
 αῖτίον ἐστιν, ἡδονῆς, καὶ τῷ ζῆν· πλῆτος· ἀρετὴ γὰρ κτή-
 σεως, καὶ^c ποιητικὸν πολλῶν· φίλος καὶ φιλία· καὶ γὰρ
 καὶ^d αὐτὸν^e αἰρετὸν ὁ φίλος, καὶ ποιητικὸν πολλῶν·
 τιμὴ, δόξα· καὶ γὰρ ἡδέα, καὶ ποιητικὰ πολλῶν, καὶ ἀκο-

VARIAE LECTIOES.

^a καὶ ἄλλαι αἱ τοιαῦται Edd. Ald. Basileenses, Ricc. et Spir. καὶ αἱ
 ἄλλαι τοιαῦται Edd. Ven. Cam. et Maj.

^b τῶν πολλοῖς τιμω-
 τάτων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^c ποιητικὴ πολλῶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et
 Maj.

^d αὐτὸ Edd. Ifing. et Spir.

^e αἰρετός ὁ φίλος καὶ
 ποιητικός Cod. Victorii antiquissimus.

λουθῇ αὐτοῖς ὡς ἐπιπολύ, τὸ ὑπάρχειν ἐφ' οἷς τιμῶνται·
 δύναμις τοῦ λέγειν, τοῦ πράττειν· ποιητικὰ γὰρ πάντα
 τὰ τοιαῦτα ἀγαθῶν ἔτι, εὐφύια, μῆμει, εὐμάθεια·
 ἀγχίνουα, πάντα τὰ τοιαῦτα· ποιητικὰ γὰρ αὐτὰ ἀγα-
 5 θῶν αἱ δυνάμεις εἰσὶν· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἐπισημαὶ πάσαι,
 καὶ αἱ τέχναι· καὶ τὸ ζῆν· εἰ γὰρ μηδὲν ἄλλο ἐπὶ τοῦ
 ἀγαθοῦ, κατ' αὐτὸ ἀρετὴν ἐστὶ· καὶ τὰ δίκαια· συμ-
 φέρον γὰρ τιδικαίῃ ἐστὶ. Ταῦτα μὲν οὖν σχεδὸν τὰ ὁμοιο-
 γήματα ἀγαθὰ εἰσιν.

10 ε'. Ἐν δὲ τοῖς ἀμφισβητούμοις, ἐκ τῶνδε αἱ συλλο-
 γισμαί· ὡς τὸ ἐναντίον κακόν, ταῦτ' ἀγαθόν· καὶ οὐ τὸ
 ἐναντίον τοῖς ἐχθροῖς συμφέρεται· οἷον, ἐπὶ τὸ θαλοῦς ἔναγ
 μάλιστα συμφέρεται τοῖς ἐχθροῖς, δηλὸν ὅτι ἀνδρία μάλιστα
 ἀφελίμον τοῖς πολέταις· καὶ ὅλως, ὅ οἱ ἐχθροὶ βού-
 15 λονται, ἢ ἐφ' ᾧ χαίρουσι, τὸ ἐναντίον τούτῳ ἀφελίμον φαί-
 νεται· διὸ εὖ εἴρηται,

“ Ἡ κεν ἀγῆθησά Πρίαμος.” —

ἐστὶ δὲ οὐκ αἰ τοῦτο, ἀλλ' ὡς ἐπιπολύ· οὐδὲν γὰρ κω-
 λυεῖ ἐπίστε ταῦτο συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις· ὅθεν λέγεται,
 20 ὡς τὰ κακὰ συνάει τὰς ἀνθρώπους, ὅταν ἢ ταῦτο βλα-
 βερὸν ἀμφοῖν. Καὶ οὐ μὴ εἰσιν ὑπερβολή, τοῦτο ἀγαθόν·
 ὃ δ' αὖ ἢ μᾶλλον ἢ δεῖ, κακόν· καὶ οὐ ἐνεκὰ πολλὰ ὠφε-
 λήσεται, ἢ δεδαπάνηται· φαινόμενον γὰρ ἀγαθόν ἦδη καὶ
 ὡς τέλος ἦδη τὸ τοιοῦτον ὑπολαμβάνεται, καὶ τέλος πολλῶν·
 25 τὸ δὲ τέλος, ἀγαθόν· ὅθεν ταῦτ' εἴρηται·

“ Καθ' ἕκην εὐχολὴν Πρίαμου.” —

VARIÆ LECTIONES.

^a ἀγῆθησά Edd. Ald. Bas. et Spir.

^b Sic Edd. Morel. Syll. Casaub. Duval. et Londin. sed aliæ nonnullæ habent πεπλήνηται.

καί,

“Αἰχρὸν τοὶ θῆρὸν τι μένουν” ———

καὶ ἡ παροιμία δὲ, τὸ,

“Ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν”

καὶ οὗ πολλοὶ ἐφίσταται, καὶ τὸ περιμάχητον φανόμενον· 5
 αὐτὰ γὰρ πάντες ἐφίσταται, τῷτο ἀγαθὸν ἦν· οἱ δὲ πολλοὶ
 ὥσπερ πάντες φάσκονται· καὶ τὸ ἐπαινετὸν οὐδεὶς γὰρ
 τὸ μὴ ἀγαθὸν ἐπαινεῖ· καὶ ὁ οἱ ἐχθροὶ καὶ ^α οἱ φαῦλοι
 ἐπαινεῖσιν· ὥσπερ γὰρ πάντες ἤδη ὁμολογοῦσιν, ^β οἱ καὶ οἱ
 κακῶς πεπονθότες· διὰ γὰρ τὸ φανερόν, ὁμολογήσασιν ^γ
 αὐτὸν ὥσπερ καὶ φαῦλοι, ^δ οὗτοι οἱ φίλοι ψέγουσι καὶ ἀγα-
 θοὶ, οὗτοι οἱ ἐχθροὶ ^ε μὴ ψέγουσι· διὸ λελοιδωρῆσθαι ὑπέ-
 λαβον Κορίνθιοι ὑπὸ Σιμωνίδου ποιήσαντες,

“Κορινθίοις δ’ οὐ μέμψεται τὸ Ἴλιον”

καὶ ὁ τῶν Φροσίων τις, ἡ τῶν Ἀλκιδῶν ἀνδρῶν, ἡ γυναικῶν, πρὸς ¹⁵
 κρινεν· οἷον, Ὀδυσσεύα Ἀθηναίαν, καὶ Ἑλένην Θησεύς, καὶ Ἀλέξ-
 ανδρον αἱ θεαί, καὶ Ἀχιλλεὺς Ὀμηρος· καὶ ὅλως τὰ προαιρεῖα·
 προαιρεῖσθαι δὲ πράττειν τὰ τε ἠρημένα, καὶ τὰ τοῖς ἐχ-
 θροῖς κακὰ, καὶ τὰ τοῖς φίλοις ἀγαθὰ· καὶ τὰ δυνατά·
^α ταῦτα δὲ διχῶς ἐστὶ, τὰ τε ^β γεγόμενα αὐτῶν, καὶ τὰ ῥα- ²⁰
 δῶς γηγόμενα· ῥάδια δὲ, ὅσα ἡ αὐτοῦ λύπης, ἡ ἐν ὀλίγῳ
 χρόνῳ· τὸ γὰρ χαλεπὸν ὀρίζεται ἐν λύπῃ, ἢ πλήθει χρό-

VARIAE LECTIOES.

- ^α οἱ abest ab Edd. Ald. Ven. Cam. Basileensibus, Ricc. et Maj.
^β ἡ Ed. Iling. ^γ οὗτοι οἱ φαῦλοι οὐ ψέγουσι in marg. Ed. Ven. αὐ-
 τοὶ φίλοι οὐ ψέγουσι, Schol. Græc. teste Morelio. ^δ Ante Victo-
 rium legebatur, οἱ ἐχθροὶ ἐπαινεῖσιν. Muretus totum locum sic con-
 stituit, ὥσπερ καὶ φαῦλοι, οὗτοι οἱ φίλοι ψέγουσι, καὶ οἱ ἐχθροὶ μὴ ψέγουσι,
 deletis verbis ἀγαθοὶ, οὗτοι. Conf. Hermol. Paraphraf. p. 120. et
 Schrad. Comment. p. 67. ^ε δυνατὰ δὲ διχῶς ἐστὶ Cod. Victorii,
 et Schol. Græc. ^ζ γηγόμενα Edd. Ald. et Basileenses. ^η ἡ λύπη,
 ἡ πλήθος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.

νου· καὶ ^α εἰς ὡς βούλονται· βούλονται δὲ, ἢ μηδὲν κα-
 κόν, ἢ ἔλαττον τοῦ ἀγαθοῦ· τοῦτο δ' ἔσται, εἰς ἢ λανθάνῃ
 ἢ τιμωρία, ἢ μικρὰ ἢ· καὶ τὰ ἴδια· καὶ ἂ μηδὲς· καὶ
 τὰ περιττά· ^β τιμὴ γὰρ οὕτω μᾶλλον· καὶ τὰ ἀρμόττοντα
 5 αὐτοῖς· τοιαῦτα δὲ τὰ τε προσήκοντα κατὰ γένος καὶ δύνα-
 μιν· καὶ ὧν ἐλλέπειν οἰοῦται, καὶ μικρὰ ἢ· ἔδεν γὰρ ἥτιον
 προαιρουῖναι ταῦτα πράττειν· καὶ τὰ εὐκατέριστα· δυνατὰ
 γὰρ, ὡς ῥάδια· εὐκατέριστα γ', καὶ ἂ πάντες, ἢ οἱ πολλοί, ἢ
 οἱ ὅμοιοι, ἢ οἱ ἥτις καλῶρθωσαν· καὶ ἂ χαρισῶνται τοῖς
 10 φίλοις, ἢ ἂ ἀπεχθήσονται τοῖς ἐχθροῖς· καὶ ὅσα οὐς
 θαυμάζουσι προαιρουῖναι πράττειν· καὶ πρὸς ἂ εὐφυεῖς
 εἰς καὶ ἔμπεροί· ῥᾶον γὰρ κατορθώσιν οἰοῦνται· καὶ
 ἂ μηδὲς φαῦλος· ἐπαινετὰ γὰρ μᾶλλον· καὶ ὧν
 ἐπιθυμῶντες τυγχάνουσιν· οὐ γὰρ μόνον ἡδύ, ἀλλὰ καὶ
 15 βέλτιον φαίνεται· καὶ μάλιστα ἕκαστοι πρὸς ἂ τοιοῦτοι·
 οἷον, οἱ ^γ Φιλόνικοι, εἰ νίκη ἔσται· οἱ Φιλότιμοι, εἰ τιμὴ· οἱ
 Φιλοχρήματοι, εἰ χρήματα· καὶ οἱ ἄλλοι ὡσαύτως. Περὶ
 μὲν οὖν ἀγαθοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος, ἐκ τούτων ληπτέον
 τὰς πίσεις.

Κ Ε Φ. Ζ'.

20 ΕΠΕΙ δὲ πολλάκις ὁμολογῶντες ἄμφω συμφέρειν,
 περὶ τοῦ μᾶλλον ἀμφισβητοῦσιν, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον

VARIÆ LECTIONES.

^α καὶ ὡς αὖ βέλομαι Edd. Ald. Frob. et Ricc. καὶ ὡς αὖ βούλωντας
 Edd. Ven. Cam. Iſing. Spir. et Maj. καὶ ὡς αὖ βούλονται in marg.
 Ed. Ven. ^β τιμή· ὅτω γὰρ μᾶλλον· Edd. Ald. Ven. Basileenses,
 Cam. Ricc. et Maj. ^γ φιλότικοι Edd. Ald. Bas. et Ricc.

^a περὶ τῷ μείζονος ἀγαθῷ, καὶ τοῦ μᾶλλον συμφέροντος.
 Ἐς ὧ δὴ ὑπερέχον μὲν, τοσούτον καὶ ἔτι ὑπερεχόμενον δέ,
 τὸ ἐνυπάρχον· ^b καὶ μείζον μὲν αἰεὶ ^c καὶ πλείον πρὸς ἑλατ-
 τον· μέγα δὲ καὶ μικρόν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον, πρὸς τὸ
 τῶν πολλῶν μέγεθος· καὶ ὑπερέχον μὲν τὸ μέγα· τὸ δὲ 5
 ἐλλείπον μικρόν· καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον ὡσαύτως.

β'. Ἐπεὶ οὖν ἀγαθὸν λέγομεν τό, τε αὐτὸ αὐτοῦ ἕνεκα
 καὶ μὴ ἄλλου αἰρετόν· ^d καὶ οὐ πάντα ἐφίεται· καὶ ὁ νοῦν
 ἂν καὶ φρόνησιν λαβόντα ἔλοιτο· καὶ τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ
 φυλακτικόν, ἢ ὧς ἔπεται τὰ τοιαῦτα· τὸ δ' οὐ ἕνεκα, τὸ 10
 τέλος ἐς· τέλος δ' ἐστίν, οὐ ἕνεκα τὰ ἄλλα· ^e αὐτῷ δὲ
 ἀγαθόν, τὸ πρὸς ^f αὐτὸ ταῦτα πεπονηθός· ἀνάγκη, τὰ τε
 πλείω τοῦ ἐνὸς καὶ τῶν ἐλαττόνων, συναριθμημέναι τοῦ
 ἐνὸς ἢ τῶν ἐλαττόνων, μείζον ἀγαθὸν εἶναι· ὑπερέχει γάρ·
 τὸ δὲ ἐνυπάρχον ὑπερέχεται. Καὶ ἐὰν τὸ μέγιστον τοῦ 15
 μεγίστου ὑπερέχη, καὶ αὐτὰ αὐτῶν· ^h καὶ ὅσα αὐτὰ αὐ-
 τῶν, καὶ τὸ μέγιστον τοῦ μεγίστου· οἷον, εἰ ὁ μέγιστος ἀνὴρ
 γυναικὸς τῆς μεγίστης μείζων, καὶ ὅλως οἱ ἄνδρες τῶν γυ-
 ναικῶν μείζους· καὶ εἰ οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν ὅλως μέ-
 ζες, καὶ ἀνὴρ ὁ μέγιστος τῆς μεγίστης γυναικὸς μείζων· 20
 ἀνάλογον γὰρ ἔχουσιν αἱ ὑπεροχαὶ τῶν γενῶν, καὶ τῶν με-

VARIAE LECTIONES.

^a καὶ περὶ τοῦ μείζονος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc.
 Spir. et Maj. ^b καὶ μείζον μὲν αἰεὶ αἰεὶ Edd. Ald. Basileenses, Ricc.
 et Spir. καὶ μείζον μὲν αἰεὶ εἴη Edd. Ven. Cam. et Maj. ^c καὶ
 πλείον οὕτως ἔχει Ed. Ifing. ^d καὶ οὐ πάντας ἐφίεται· καὶ ὁ νοῦν ἂν
 καὶ φρόνησιν λαβόντας ἔλοιτο Edd. Ald. Ven. Basil. 1, 2. Frob. Ricc.
 Cam. et Maj. ἔλοιτο αὐτῶν, transposita conjunctione, Ed. Ifing.
^e Edd. Ven. Cam. Vict. et Maj. habent αὐτῶν. αὐτὸ δὲ ἀγαθόν
 Schol. Græc. τὸ δὲ ἀγαθὸν marg. Ed. Ven. ^f αὐτὸν Edd. Ald.
 Basileenses, Ricc. et Spir. ^g ἢ τῷ ἐλαττόνῳ, et mox, καὶ τῷ ἐλατ-
 τόνῳ, marg. Ed. Ven. ^h καὶ ἰὰν αὐτὰ marg. Ed. Ven.

κρίνων ἐν αὐτοῖς. Καὶ ὅταν τόδε μὲν τῷδε ἔπῃται, ἐκείνο
 ᾗ τέτῳ μὴ ἔπεται ᾗ, ἢ τῷ ἅμα, ἢ τῷ ἐφεξῆς, ἢ τῇ δυ-
 νάμει· εὐπαύρχει γὰρ ἡ χρῆσις ἢ τῷ ἐπομένῳ ἐν τῇ θετέρῃ·
 ἔπεται ᾗ, ἅμα μὲν, τῷ ὑγιαίνειν τὸ ζῆν, τούτῳ ᾗ ἐκείνο
 5 δ' ὕστερον ᾗ, τῷ μανθάνειν τὸ ἐπίστασθαι· δυνάμει ᾗ, τῷ
 ἱεροσυλεῖν τὸ ἀποστρέφειν· ὁ γὰρ ἱεροσυλήσας καὶ ἀποστρέψ-
 σει. Καὶ τὰ ὑπερέχοντα τῷ αὐτῷ μείζονι, μείζω ἀνάγκη
 γὰρ ὑπερέχειν καὶ τῷ μείζονος. Καὶ τὰ μείζονος ἀγαθῶ
 ποιητικά, μείζω· ^a ταῦτο γὰρ ἦν τὸ μείζονος ^b ποιητικῶ εἶναι·
 10 καὶ δ' τὸ ποιητικὸν μείζον, ὡσαύτως· εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν αἰ-
 ρετώτερον τῷ ἡδέος, καὶ μείζον ἀγαθόν, καὶ ἡ ὑγίεια τῆς
 ἡδονῆς μείζων· καὶ τὸ αἰρετώτερον καὶ αὐτὸ, τοῦ μὴ καθ'
 αὐτό· οἶον, ἰσχυρὸς, ὑγιεινοῦ· τὸ μὲν γὰρ, οὐχ αὐτοῦ ἕνεκα·
 τὸ δ', αὐτῷ, ὅπερ ἦν τὸ ἀγαθόν· καὶ ἡ τὸ μὲν τέλος, τὸ δ'
 15 μὴ τέλος· τὸ μὲν γὰρ, ἄλλῃ ἕνεκα· τὸ δέ, αὐτῷ· οἶον, τὸ
 γυμνάζεσθαι, τῷ εὖ ἔχειν τὸ σῶμα· καὶ τὸ ἥτιον προσδεό-
 μενον θαλέρας, ἢ ἐτέρων· αὐταρκέστερον γὰρ ἥτιον ᾗ προσδεύ-
 εται τὸ ἐλαττόνων ἢ ραόνων προσδεόμενον· καὶ ὅταν τόδε
 μὲν ἄνευ τῷδε μὴ ᾗ, ἢ μὴ δυνατὸν ἢ γενέσθαι, θάτερον ᾗ
 20 ἄνευ τῷδε· αὐταρκέστερον ^c ᾗ τὸ μὴ δεόμενον· ὥστε φαίνεσθαι
 μείζον ἀγαθόν· καὶ ἡ ἀρχή, τὸ δ' μὴ ἀρχή· καὶ ἡ αἴτιον,
 τὸ δ' οὐκ αἴτιον, διὰ τὸ αὐτό· ἄνευ γὰρ αἰτίας ^d καὶ ἀρχῆς
 ἀδύνατον εἶναι, ἢ γενέσθαι· καὶ δυοῖν ἀρχαῖν, τὸ ἀπὸ τῆς
 μείζονος ἀρχῆς, μείζον· καὶ δυοῖν αἰτίοις, τὸ ἀπὸ τῷ μεί-

VARIÆ LECTIONES.

^a ταῦτο γὰρ αἰ ἦν τῷ μείζονος ποιητικῶ εἶναι, Edd. Lips. et Bipont.
 τοῦτο γὰρ αἰ ᾗ Edd. Ald. et Basileenses. ^b ποιητικῶν Edd. Ven.

Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c Alias, γὰρ. ^d ἢ Edd. Ald.

Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ζονος αἰτίας, μείζον· καὶ ἀνάπαλιν ^a ἥ, δυοῖν ἀρχαῖν, ἡ τῷ
 μείζονος ἀρχή, μείζων· καὶ δυοῖν αἰτίοιν, τὸ τῷ μείζονος αἰ-
 τιον, μείζον. Δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἀμφοτέρως
 μείζον ἐστὶ ^b φαίνεσθαι· καὶ γὰρ εἰ ἀρχὴ τὸδε, τὸ ἥ μὴ ἀρχή,
 δόξει μείζον εἶναι· καὶ εἰ μὴ ἀρχή, τὸ δὲ ἀρχή· τὸ γὰρ τέλος, ⁵
 μείζον, καὶ οὐκ ἀρχή· ὥσπερ ὁ Λεωδάμας κατηγόρων ἔφη
^d Καλλιστράτῃ, τὸν βελεύσαντα τῷ πράξαντι μάλλον ἀδι-
 κεῖν· οὐ γὰρ ^c ἦν παρὰ τὴν αἰτίαν, μὴ βελευσάμενος· πάλιν ἥ καὶ
^e Χαβρίας, τὸν πράξαντα τῷ βελεύσαντι· οὐ γὰρ ἀν γε-
 νέσθαι, εἰ μὴ ἦν ὁ πράξων· τέττα γὰρ ἕνεκα ἐπιβελεύουσιν, ¹⁰
 ὅπως πράξωσι· καὶ τὸ σπανιώτερον τῷ ἀφθόνῳ· οἷον, χρυ-
 σὸς σιδήρου, ἀχρηστότερος ὢν· μείζων γὰρ ἡ κτήσις, διὰ τὸ
^h χαλεπωτέραν εἶναι· ἄλλον ἥ ⁱ τρόπον, τὸ ἀφθονον τῷ σπα-
 νίῳ, ὅτι ἡ κτήσις ὑπερέχει· τὸ γὰρ πολλάκις τῷ ὀλιγάκις
 ὑπερέχει· ὅθεν λέγεται,

15

“Ἄριστον μὲν ὕδωρ”

καὶ ὅλως τὸ χαλεπωτέρον τῷ ῥαόνος· σπανιώτερον γάρ·
 ἄλλον δὲ τρόπον, τὸ ῥαόν τῷ χαλεπωτέρῳ· ἔχει γὰρ ὡς βε-
 λόμεθα· καὶ ὡς τὸ ἐναντίον μείζον· καὶ ἡ ἐρήσις μεί-
 ζων· καὶ ἀρετὴ μὴ ἀρετῆς, καὶ κακία μὴ κακίας μείζων· ²⁰
 τὰ μὲν γὰρ, τέλη· τὰ δὲ, ἐκ τέλη· καὶ ὢν τὰ ἔργα καλλίω,

VARIAE LECTIONES.

- ^a Edd. nonnullæ habent δῆ. ^b φαίνεσθαι deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. addidit illud Vico-
 rius, e Cod. MS. ^c γὰρ deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus,
 Cam. Ricc. et Maj. ^d Καλλιστράτῃ Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob.
 et Ricc. Καλλιστράτῃ ἔφη Ed. Iñg. ^e Edd. nonnullæ habent ἀν,
 et rectius, uti monuit Sylburgius. ^f Χαβρίας Edd. Ven. Cam. et
 Maj. ^g ἐπιβουλεύειν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc.
 Spir. et Maj. ^h χαλεπωτέρων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.
 Ricc. Spir. et Maj. ⁱ Sic Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.
 Ricc. Spir. Vic. et Maj. vulgo τύπον.

ἢ αἰσχίῳ, μείζω αὐτά· καὶ ὧν αἱ κακίαι καὶ ^α αἱ ἀρεταὶ
 μείζεις, καὶ τὰ ἔργα μείζω· ἐπέπερ, ὡς τὰ αἴτια καὶ αἱ
 ἀρχαί, καὶ τὰ ἀποβαίνοντα· καὶ ὡς τὰ ἀποβαίνοντα, καὶ
 τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαί· καὶ ὧν ἡ ὑπεροχὴ αἰρετωτέρα, ἢ
 5 καλλίων· οἷον, τὸ ἀκριβῶς ὁρᾶν, αἰρετωτέρον τῷ ὁσφραί-
 νεσθαι· καὶ γὰρ ὁ ὄψις, ὁσφρήσεως· καὶ τὸ φιλεταΐρον εἶναι,
 τῷ φιλοχρήματον, ^β μᾶλλον κάλλιον· ὥςτε καὶ φιλεταιρία,
 φιλοχρηματίας· καὶ ἀντικειμένως γ', τῷ βελτιόνων αἱ ὑπερ-
 βολαί, βελτίους· καὶ καλλιόνων, καλλίους· καὶ ὧν αἱ
 10 ἐπιθυμίαι καλλίους, ἢ βελτίους· αἱ γὰρ μείζους ὁρεῖς
 μεζόνων εἰσὶ· καὶ τῷ καλλιόνων δέ, ^ε ἢ καὶ βελτιόνων, αἱ
 ἐπιθυμίαι βελτίους καὶ καλλίους διὰ τὸ αὐτό· καὶ ὧν αἱ
 ἐπισήμαι καλλίους ἢ σπυδαιώτεραι, καὶ τὰ πράγματα
 καλλίω καὶ σπυδαιώτερα· ὡς γὰρ ἔχει ἡ ἐπισήμη, καὶ τὸ
 15 ἀληθές· κελεύει γ' τὸ αὐτῆς ἐκείνη· καὶ τῷ σπυδαιωτέρων
^δ γ' καὶ καλλιόνων αἱ ἐπισήμαι, ἀνάλογον διὰ ταῦτα· καὶ
 ὁ ^ε κρίνασιν αὖν, ἢ κεκρίκασιν, οἱ Φρόνιμοι, ἢ πάντες, ἢ οἱ
 πολλοί, ἢ οἱ πλείους, ἢ οἱ κρείττοις, ^ε ἀγαθὸν, ἢ μείζον,
 ἀνάγκη ὅτως ἔχειν, ἢ ἀπλῶς, ^ε ἢ εἰ κατὰ τὴν Φρόνησιν
 20 ἔκριναν· ἔστι δὲ τοῦτο κοινὸν καὶ κατὰ τῶν ἄλλων· καὶ
 γὰρ τί, καὶ ποσόν, καὶ ποιόν, ὅτως ἔχει, ὡς αὖν ἡ ἐπισήμη
 καὶ ἡ Φρόνησις ἔποι· ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῶν εἰρήκαμεν· ὥρισται

VARIÆ LECTIONES.

^α αἱ deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β μᾶλλον deest in Edd. Ven. Cam. et Maj. Invenit tamen illud Victorius in omnibus Codd. MSS.

^γ ἢ τῶν βελτιόνων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^δ δὲ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ε κρίνων Edd. Ald. Ven. Cam. Basil. 1. 2. Frob. et Ricc. κρίκασιν Edd. Iung. Spir. et Maj.

^ε ἀγαθὸν μείζον Edd. Ven. Cam. et Maj.

Bene. ^ε ἢ κατὰ τ. φ. Ed. Iung.

γὰρ ἀγαθὸν εἶναι, ὃ λαβόντα τὰ πράγματα φρόνησιν
 ἔλοιτ' ἂν ἕκαστον· δῆλον οὖν, ὅτι καὶ μείζον, ὃ μᾶλλον ἢ
 φρόνησις λέγει· καὶ τὸ ταῖς βελτίοσιν ὑπάρχον, ἢ ἀπλῶς,
 ἢ ἡ βελτίως· ^a οἷον, ἢ ἀνδρία, ἰσχύος· καὶ ὃ ἔλοιτ' ἂν ὁ βελ-
 τίων, ἢ ἀπλῶς, ἢ ἡ βελτίων· οἷον, τὸ ἀδικεῖσθαι, μᾶλλον ἢ ⁵
 ἀδικεῖν· ταῦτο γὰρ ὁ δικαιότερος ἔλοιτ' ἂν· καὶ τὸ ἡδίων, τῷ
 ἥτιον ἡδέας· τὴν γὰρ ἡδονὴν πάντα διώκει, καὶ αὐτῷ ἕνεκα τῷ
 ἡδεσθαι ὀρέγονται· ὥρισται ᾗ ταύταις τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ τέ-
 λος· ἡδίων δὲ, τό, τε ἀλυπότερον, καὶ τὸ πολυχρονιώτερον
 ἡδύ· καὶ τὸ κάλλιον, τῷ ἥτιον καλῶ· τὸ γὰρ καλόν ἐστιν, ἥτοι ¹⁰
 τῷ ἡδύ, ἢ τὰ κατὰ αὐτὸ αἰρετόν· καὶ ὅσων αὐτοὶ αὐταῖς ἢ
 φίλοις βούλονται· ^b αἱτοὶ εἶναι μᾶλλον, ταῦτα μείζον
 ἀγαθὰ· ὅσων δὲ ἥκιστα, μείζον κακά· καὶ τὰ πολυχρο-
 νιώτερα, ᾗ ὀλιγοχρονιωτέρων· καὶ τὰ βεβαιότερα, τῶν μὴ
 βεβαιωτέρων· ὑπερέχει γὰρ ἡ χρῆσις, τῶν μὲν, τῷ χρόνῳ· ¹⁵
 τῶν ᾗ, τῇ βελήσει· ὅταν γὰρ βελώνται, ὑπάρχει μᾶλλον ἢ
 τῷ βεβαίῳ· Καὶ ὡς ἂν ἐκ τῶν συσσίχων καὶ τῶν ὁμοίων
 πώσεων, καὶ τᾶλλα ^c ἀκολουθεῖ· οἷον, εἰ τὸ ἀνδρείως κάλ-
 λιον καὶ αἰρετώτερον τῷ σωφρονῶς, καὶ ἀνδρία σωφροσύνης
 αἰρετωλέρα, καὶ τὸ ^d ἀνδρεῖον εἶναι, τῷ σωφρονεῖν· καὶ ὁ πάν- ²⁰
 τες αἰρεῖναι, ^e τῷ ὁ μὴ πάντες· καὶ ὁ οἱ πλείους, ἢ οἱ ἐλάτ-
 τες· ἀγαθὸν γὰρ ἦν, ἔ πάντες ἐφίενται· ὥστε καὶ μείζον, ἔ
 μᾶλλον· καὶ ὁ οἱ ἀμφισβητῆντες, ἢ οἱ ἐχθροὶ, ἢ οἱ κρίνον-

VARIAE LECTIOES.

^a οἷον ἀνδρεία Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b αἱτίον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.

^c ἀκολουθεῖ Edd. Ald. et Basileenses.

^d ἀνδρεῖον δὲ τὸ σωφρονεῖν Edd. Ven. Cam. Baul. 1. 2. Frob. Maj. et Ricc.

^e Sic bene emendavit Morelius, e vet. Verf. Lat. et Schol. Græc. sed Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. Schrader. et Vict. habent

τὸ μὴ, ὁ πάντες, vitiose.

τες, ^a ἢ οὓς ἔτοι κρίνουσι· τὸ μὲν γὰρ, ^b ὡς ἂν οἱ πάντες
 φαῖεν, ἐςί· ^c τὸ δὲ, οἱ κύριοι καὶ οἱ εἰδότες. Καὶ ὅτε μὲν,
 οὗ πάντες μετέχουσι, μείζον· ἀτιμία γὰρ τὸ μὴ μετέχειν·
 ὅτε δὲ, ^d ἢ μηδεὶς, ἢ ἔλάχιστοι· σπανιώτερον γὰρ· καὶ τὰ
 5 ἑπαινετώτερα· καλλίω γάρ· καὶ ὧν αἱ τιμαὶ μείζες,
 ὡσαύτως· ἢ γὰρ τιμὴ ὥσπερ ἀξία τίς ἐστὶ· καὶ ὧν αἱ ζη-
 μίαι μείζες. Καὶ τὰ τῶν ὁμολογῶντων, ἢ φαινομένων
 μεγάλων, μείζω. Καὶ διαιρέμενα δὲ εἰς τὰ μέρη τὰ
 αὐτὰ μέζω φαίνεται· ^d πλειόνων γὰρ ὑπεροχὴ φαίνεται
 10 ὅθεν καὶ ὁ ποιητὴς φησι, πῶς αὖ ^e λέγουσιν τὸν Μελέαδρον
 ἀναστῆναι·

“ Ἔ’Οσσα κάκ’ ἀνθρώποισι πέλει, ἔ’ ἄστυ ἀλώη,

“ Λαοὶ μὲν φθινύθῃσι, πόλιν δὲ τε πῦρ ἀμαρύνει,

“ Τέκνα ἢ τ’ ἄλλοι ἄγχοι.” —

15 καὶ τὸ συντιθέσθαι ^g ἢ καὶ ἐποικοδομεῖν, ὥσπερ Ἐπίχαρμος·
 διὰ τε τὸ αὐτὸ τῇ διαιρέσει· ἢ γὰρ σύνθεσις ὑπεροχὴν δείκ-
 νουσι πολλήν· καὶ ὅτι ἀρχὴ φαίνεται μεγάλων καὶ αἰτίων.
 Ἐπεὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον καὶ σπανιώτερον μείζον, καὶ αἱ

VARIÆ LECTIONES.

^a ἢ ὁ οὗτος Edd. Ven. Cam. et Maj. ^b ὡς οἱ πάντες φ. Edd.
 Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ὡς ἂν οἱ π. φ.
 Viët. e Codd. MSS.

^c τὸ δὲ, κύριοι Edd. Basil. 1. 2. Frob. et
 Ricc. τὸ δὲ, ὡς οἱ κύριοι Edd. Ven. Ising. Cam. Spir. et Maj.

^d In antiquissimo libro scriptum primo fuit πλειόνων γὰρ ὑπερίχων
 φαίνεται· emendatum tamen eadem manu, qua liber exaratus,
 πλειόνων γὰρ ὑπερίχει, ἢ φαίνεται. Vide Viët. Comment. p. 136.
^e Deest λέγουσιν in Cod. antiquissimo Victorii. Hanc versuum
 Homericorum lectionem dedit Viëtorius, e Codd. MSS. vide
 Comment. p. 137. sed Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc.
 Spir. et Maj. cum vulgatis Homeri Edd. conspirant, præterquam
 quod (excepta Spir. et Maj. quæ ὅσσα agnoscunt) pro ὅσσα et πάλιν
 legunt ὅσα et πάλιν. Eadem Edd. exhibent tertium quoque ver-
 sum integrum, addito hemist. βαθυζώνους τε γυναῖκας. ^g Abest
 δὲ ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

καιροί, καὶ αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ τόποι, καὶ αἱ χρόνοι, καὶ αἱ
δυνάμεις ποῖσσι μεγάλα· εἰ γὰρ παρὰ δύναμιν, καὶ παρ'
ἡλικίαν, καὶ παρὰ ^a τὰς ὁμοίους, καὶ εἰ ἔσως, ἢ ἐνταῦθα,
ἢ τόθ', ἔξει μέγεθος καὶ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν, καὶ δικαίων,
καὶ τῶν ἐναντίων· ὅθεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα τῷ Ὀλυμπιο- 5
νίκῃ·

“Πρόσθε μὲν ἀμφ' ὁμοῖσιν ἔχων τραχεῖαν ^b ἄσιλλαν,

“Ἰχθύς ἐξ' Ἀργεὺς εἰς Τηγέαν ἔφερων.”

καὶ ὁ Ἰφικράτης αὐτὸν ^c ἐνεκωμιάζει, λέγων, “Ἐξ ὧν
ὑπῆρξε ταῦτα” καὶ τὸ αὐτοφύες τῷ ἐπικτήτῃ χαλεπώ- 10
τερον γάρ· ὅθεν καὶ ὁ ποιητής φησιν,

“Αὐτοδίδακτος δ' εἰμί.” —

καὶ τὸ μέγαλιν μέγιστον μέρος· οἷον, Περικλῆς τὸν ἐπιτά-
φιον λέγων, τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀνηρῆσθαι, ^d ὥσ-
περ τὸ ἑαρ ἐκ τῶ ἐνιαυτῷ εἰ ἐξαίρεθείη· καὶ τὰ ἐν χρεῖα 15
μείζονι χρήσιμα, οἷον, τὰ ἐν γῆρα καὶ νόσοις· καὶ δυοῖν τὸ
ἐγγύτερον τῷ τέλει· ^e καὶ τὸ αὐτῷ, ἢ ἀπλῶς· καὶ τὸ δύνατον,
τῷ ἀδυνάτῃ· τὸ μὲν γὰρ αὐτῷ· τὸ δ', ἔ· καὶ τὰ ἐν τέλει
τῷ βίῃ· τέλη γὰρ ^f μᾶλλον τὰ πρὸς τῷ τέλει· καὶ τὰ πρὸς

VARIAE LECTIONES.

^a τὰς ἄλλας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Ricc. Cam. Spir. et Maj.

^b ἄσιλλαν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. In Cod. Viët. annotatum est priorem hunc verbum in exempl. nonnullis ita legi, Πρόσθε μὲν τραχεῖαν ἔχων ὁμοῖσιν ἄσιλλαν, et addi tertium verbum hunc, Νῦν δὲ κράτος φέρομαι μέγα πᾶσι Ὀλυμπιονίκαις. Schol. Græc. Νῦν δὲ κράτος φέρομαι μετὰ πᾶσι Ὀλυμπιονίκαις. ^c ἐνεκω-

μιάζει Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d ὥσπερ καὶ τὸ ἑαρ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e καὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἀπλῶς Edd. Ald. Ven. Cam. Basil.

1. 2. et Frob. καὶ τὸ αὐτῷ τῷ ἀπλῶς, Ed. Ifing. καὶ τὸ αὐτῷ καὶ ἀπλῶς Codd. quidam Victorii, et Schol. Græc. ^f Edd. nonnullæ habent μᾶλλον ἢ τὰ.

ἀλήθειαν, ἢ πρὸς δόξαν· ὅρος δὲ τῷ πρὸς δόξαν, ὃ λαν-
θάνειν μέλλων ἐκ αὐτοῦ ἔλοιτο· διὸ καὶ τὸ εὖ πᾶσχειν τῷ
εὖ ποιεῖν δόξειεν αὐτῷ αἰρετώτερον εἶναι· τὸ μὲν γὰρ, καὶ
λανθάνει, αἰρήσεται· ποιεῖν δ' εὖ λανθάνων ἔδοκεν αὐ-
5 ἑλέσθαι· καὶ ὅσα εἶναι μᾶλλον ἢ δοκεῖν βούλονται· πρὸς
ἀλήθειαν γὰρ μᾶλλον· διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ μικρὸν
εἶναι, ὅτι δοκεῖν, ἢ εἶναι, αἰρεσιώτερον· τὸ ἢ ὑπαικύνειν, εὖ· καὶ
τὸ πρὸς πολλὰ χρησιμώτερον· οἷον, τὸ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ εὖ
ζῆν, καὶ τὴν ἡδονήν, καὶ ^a πρᾶττειν τὰ καλὰ· διὸ καὶ ὁ πλάτος,
10 καὶ ἡ ὑγίεια, μέγιστα δοκεῖ εἶναι· ἅπαντα γὰρ ἔχει ταῦ-
τα· καὶ τὸ ἀλυπότερον, καὶ τὸ μετ' ἡδονῆς· πλεονάζει γὰρ ἐνός·
ὥστε ^b ὑπάρχει καὶ ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ ἀλυπία· ^c καὶ
δυοῖν ὁ τῷ αὐτῷ προστιθέμενον μεῖζον τὸ ὅλον ποιεῖ· καὶ αὐ-
τὸ μὴ λανθάνει παρόντα, ^d ἢ λανθάνει· πρὸς ἀλήθειαν ^e γὰρ
15 τείνει ταῦτα· ^f διὸ τὸ πλουτεῖν φανείη αὐτῷ μεῖζον ἀγαθόν
τῷ δοκεῖν· καὶ τὸ ἀγαπητόν· καὶ τοῖς μὲν, ^g μόνον· τοῖς
δὲ, μετ' ἄλλων· διὸ καὶ οὐκ ἴση ζημία, ἂν τις τῷ ἑτερόφ-
θαλμον τυφλώσῃ, καὶ τῷ ^h δὴ ἔχοντα· ἀγαπητόν· ⁱ γὰρ
ἀφῆρηται· Ἐκ τίνων μὲν οὖν δεῖ τὰς πίσεις φέρειν ἐν ταῖς
20 πρὸς τρέπειν καὶ ἀποστρέπειν, σχεδὸν εἴρηται.

VARIÆ LECTIONES.

^a καὶ τὸ πρᾶττειν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir.
et Maj. ^b ὑπάρχει Cod. quidam Victorii. ^c καὶ δυοῖν αὐτῷ
προστιθέμενον Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Frob. καὶ δυοῖν αὐτῷ πρ. Ed.
Ising. ^d Edd. nonnullæ habent ἢ αὐτὸ λανθάνει. ^e γὰρ τίνα Edd.
Ald. Basil. 1. 2. Frob. Ising. et Ricc. γὰρ τίνα Ed. Ven. γὰρ τιν
in marg. Ed. Ising. ^f διὸ καὶ τὸ πλουτεῖν Edd. Cam. et Maj. διὸ
καὶ τὸ πλουτεῖν καὶ δοκεῖν φανείη Ed. Ven. ^g μόνοις Edd. Ald. Ven.
Basileenses, Spir. Cam. et Maj. μόνος in marg. Ed. Ven. ^h δις,
sine apostropho, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Ricc. Spir. Cam. et
Maj. ⁱ γὰρ μόνος ἀφ. Edd. Ven. Spir. et Maj. γὰρ καὶ μόνος Edd.
Cam. et Ising.

Κ Ε Φ. Η'.

ΜΕΓΙΣΤΟΝ δὲ, καὶ κυριώτατον ἀπάντων πρὸς τὸ δύ-
νασθαι πείθειν, καὶ καλῶς συμβαλεῖν, τὰς πολιτείας
ἀπάσας λαβεῖν, καὶ τὰ ἐκάστης ἔθνη, καὶ νόμιμα, καὶ συμ-
φέροντα διελεῖν. Πείθονται γὰρ ἅπαντες τῷ συμφέροντι·
συμφέρι δὲ τὸ σῶζον τὴν ^α πολιτείαν. Ἔτι δὲ, κυρία μὲν 5
ἔστιν ἡ τῆς κυρίας ^β ἀπόφασις· τὰ δὲ κύρια διήρῃται ^γ καλὰ
τὰς πολιτείας· ὅσαι γὰρ αἱ πολιτεῖαι, τοσαῦτα καὶ τὰ
κύρια ἔστιν.

β'. Εἰσὶ δὲ πολιτεῖαι τέσσαρες, δημοκρατία, ὀλιγαρ-
χία, ἀριστοκρατία, μοναρχία· ὥστε τὸ μὲν κύριον, καὶ τὸ 10
κρίνον, ^δ τέτων δὴ ἂν εἴη μόριον, ἢ ὅλον τέτων. Ἐστὶ δὲ
δημοκρατία μὲν, πολιτεία ἐν ἣ ^ε καλήρῳ διανεμόνται τὰς
ἀρχάς· ὀλιγαρχία δὲ, ἐν ἣ οἱ ἀπὸ τιμημάτων· ἀριστο-
κρατία ^ζ, ἐν ἣ οἱ κατὰ τὴν παιδείαν· παιδεῖαν δὲ λέγω, τὴν
ὑπὸ τοῦ νόμου κειμένην· οἱ γὰρ ἐμμεμενηκότες ἐν τοῖς ^ς νο- 15
μίμοις ἐν τῇ ἀριστοκρατίᾳ ἀρχοῦσιν· ἀνάγκη δὲ τούτους
Φαίνεσθαι ἀρίστους· ὅθεν καὶ τὸ νόμα εἴληφε ταῦτο· μον-
αρχία δ' ἐστὶ, κατὰ τὸ νόμα, ἐν ἣ εἷς ἀπάντων κύριός ἐστι·
τέτων ^ζ, ἡ μὲν κατὰ τάξιν τινὰ, βασιλεία· ἡ δ' ἀόριστος,
τυραννίς.

20

VARIÆ LECTIONES.

^α πάλιν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. et nonnulli Victorii Codd.

^β "Orta est hæc lectio," ait cl. Buhle, "ex mendo typographico in Ed. Viët. ubi impressum est ἀπόφασις, vertit tamen Victorius, quod decretum fuerit, &c, quare, jure meo, ἀπόφασις reposui."

^γ καὶ κατὰ Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Ricc. et Maj.

^δ τέτων τι ἂν Edd. Viët. et Bipont. τέτων ἂν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ε καλῆροι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ς νόμοις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.

γ'. Τὸ ^α δὴ τέλος ἐκάστης πολιτείας ὃ δεῖ λανθάνειν· αἰροῦνται γὰρ τὰ πρὸς τὸ τέλος· ἔστι δὲ, δημοκρατίας μὲν τέλος, ἐλευθερία· ὀλιγαρχίας δὲ, πλῆτος· ἀριστοκρατίας δὲ, ^β τὰ πρὸς παιδείαν καὶ ^γ τὰ νόμιμα· τυραννίδος δὲ, 5 Φυλακή·

δ'. Δῆλον οὖν ὅτι τὰ πρὸς τὸ τέλος ἐκάστης ^δ ἔθης, καὶ νόμιμα, καὶ συμφέροντα, θαιρετέον, εἴπερ αἰροῦνται πρὸς τῶτο ^ε ἐπαναφέροντες.

ε'. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον αἱ πίσεις γίνονται δι' ἀποδεικτι-
 10 καὶ λόγου, ἀλλὰ καὶ δι' ἡθικῶ· (τῷ γὰρ ποιόν τινα φαί-
 κεσθαι τ' λέγοντα πιστεύομεν· τῶτο δ' ἔστιν, ἂν ἀγαθὸς φαίνηται, ἢ εὖνξ, ἢ ἁμφω·) δύοι ἂν τὰ ἥθη τῶν πολι-
 τειῶν ^ε ἐκάστης ἔχειν ἡμᾶς· τὸ μὲν γὰρ ἐκάστης ἥθος πι-
 15 θανώτατον ἀνάγκη πρὸς ἐκάστην εἶναι· ταῦτα δὲ ληφ-
 θήσεται διὰ τῶν αὐτῶν· τὰ μὲν γὰρ ἥθη φανερά κατὰ
 τὴν προαίρεσιν· ἡ δὲ προαίρεσις ἀναφέρεται πρὸς τὸ τέλος.
 Ὡν μὲν οὖν δεῖ ὀρεγέσθαι προτρέποντας, ὡς ἐσομένων, ἢ
 ὄντων· καὶ ἐκ τίνων δεῖ τὰς περὶ τῶ συμφέροντος πίσεις
 λαμβάνειν· ἔτι δὲ, περὶ τῶ κατὰ τὰς πολιτείας ἡθῶν καὶ
 20 νομίμων· διὰ τίνων τε καὶ πῶς εὐπορήσομεν, ἐφ' ὅσον ἦν
 τῶ παρόντι καιρῷ σύμμετρον, εἰρηται· διηκρίζεται γὰρ ἐν
 τοῖς Πολιτικοῖς περὶ τῶτων.

VARIAE LECTIONES.

^α δὴ Ed. Iñg. ^β τὰ περὶ παιδείαν Cod. Victorii. ^γ Post τὰ νόμιμα, Edd. Ven. Iñg. et Spir. ac Schol. Græc. addunt, βασιλείας δι τὸ ἐν νόμῳ ἐπιστατῆν. ^δ ἔτι Ed. Iñg. operarum forsan peccato. ^ε ἀναφέροντες Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ε ἐκάστη Ed. Iñg.

Κ Ε Φ. Θ'.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα λέγωμεν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας, καὶ καλῆ καὶ αἰσχρῆ· ἔτοι γὰρ σκοποὶ τῷ ἐπαινοῦντι καὶ ψέγοντι· συμβήσεται γὰρ ἅμα περὶ τέτων λέγοντας κακίαινα δηλῆν, ἐξ ὧν ποιοῖ τινες ὑποληφθησόμεθα κατὰ τὸ ἥθος· ὅπερ ἦν δευτέρα πίσις· ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ ἡμᾶς τε καὶ ἄλλον ἀξιόπιστον δυνησόμεθα ποιεῖν πρὸς ἀρετὴν. Ἐπεὶ δὲ συμβαίνει καὶ χωρὶς σπουδῆς, καὶ μετὰ σπουδῆς, ἐπαινεῖν πολλάκις οὐ μόνον ἄνθρωπον, ἢ θεόν, ἀλλὰ καὶ ἄψυχα, καὶ τῶν ἄλλων ζώων τὸ τυχόν· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ ταύτων ληπτέον τὰς πρῶτάσεις· ὡς τε, ὅσον παραδείγματος χάριν, ἐπαίνομεν καὶ περὶ ταύτων.

β'. Καλὸν μὲν ἓν ἐστίν, ὃ δὲ αὐτὸ αἰρετοῦ ὃν ἐπαινετὸν ἢ ἡ· ἡ δὲ αὐτὸ ἀγαθὸν ὃν ἡδύ ἢ, ὅτι ἀγαθόν· εἰ δὲ ταῦτό ἐστι τὸ καλόν, ἀνάγκη τὴν ἀρετὴν καλὸν εἶναι· ἀγαθὸν ἢ γὰρ ὃν, ἐπαινετόν ἐστιν. Ἀρετὴ δὲ ἐστὶ μὲν δύναμις, ὡς δοκεῖ, ποριστικὴ ἀγαθῶν καὶ φυλακτικὴ καὶ δύναμις εὐεργετικὴ πολλῶν καὶ μεγάλων, καὶ πάντων περὶ πάντα. Μέρη δὲ ἀρετῆς, δικαιοσύνη, ἀνδρεία, σωφροσύνη, μεγαλοπρέπεια, μεγαλοψυχία, ἐλευθεριότης, πρᾶσις, φρόνησις, σοφία. Ἀνάγκη δὲ, μεγίστας εἶναι ἀρετάς, τὰς τοῖς ἄλλοις χρησιμωτάτας, εἴπερ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ δύναμις εὐεργετικὴ διὰ τὸτο τὴς δικαίας καὶ ἀνδρείας μάλιστα τιμῶσιν· ἡ μὲν γὰρ, ἐν πολέμῳ· ἡ δὲ καὶ ἐν εἰρήνῃ χρησίμος ἐστὶν αὐτοῖς.

VARIÆ LECTIONES.

^a ὃ δὲ αὐτὸ αἰρετοῦ ὃν ἐπαινετόν ἢ desiderantur in Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Frob. ^b ἢ, Ed. Iñg.

εἶτα ^a ἡ ἐλευθεριότης· προίενται γὰρ, καὶ οὐκ ἀνταγωνίζονται περὶ τῶν χρημάτων, ὧν μάλιστα ἐφίενται ἄλλοι. Ἔστι ᾗ, δικαιοσύνη μὲν, ἀρετὴ δὲ ἣν τὰ αὐτῶν ἕκαστοι ἔχουσιν, καὶ ὡς ὁ νόμος· ἀδικία δὲ, δὲ ἣν τὰ ἀλλότρια, οὐχ ὡς ὁ νόμος. Ἀνδρία ᾗ, δὲ ἣν πρακτικοὶ εἰσι τῷ καλῶν ἔργων ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ ὡς ὁ νόμος κελεύει, καὶ ὑπηρετικῶν τῷ νόμῳ· δειλία ᾗ τέναντίον. Σωφροσύνη ^b ᾗ, ἀρετὴ, ^c δὲ ἣν πρὸς τὰς ἡδονὰς τοῦ σώματος ἕως ἔχουσιν ὡς ὁ νόμος κελεύει· ἀκολασία δὲ, τέναντίον. Ἐλευθεριότης ᾗ, ¹⁰ περὶ χρήματα εὖ ποιητικὴ· ἀνελευθερία ᾗ, τέναντίον. Μεγαλοφυχία ᾗ, ἀρετὴ μεγάλων ποιητικῇ εὐεργετημάτων· μικροφυχία ᾗ, τούναντίον. Μεγαλοπρέπεια ᾗ, ἀρετὴ ἐν δαπανήμασι μεγέθους ποιητικῇ· μικροφυχία δὲ καὶ μικροπρέπεια, τάναντία. Φρόνησις ^d ἔστιν ἀρετὴ διανοίας, ¹⁵ καθ' ἣν εὖ βλεψέσθαι δύνανται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τῶν εἰρημένων εἰς εὐδαιμονίαν. Περὶ μὲν ἔν ἀρετῆς καὶ κακίας καθόλου, καὶ περὶ τῶν μορίων, εἴρηται κατὰ τὸν ἐνεστῶτα καιρὸν ἰκανῶς.

γ'. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν· Φανερόν γάρ, ²⁰ ὅτι ἀνάγκη, τὰ τε ποιητικὰ τῆς ἀρετῆς εἶναι καλὰ· (πρὸς ἀρετὴν γάρ) καὶ τὰ ἀπ' ἀρετῆς γινόμενα· τοιαῦτα δὲ, τὰ τε σημεῖα τῆς ἀρετῆς, καὶ τὰ ἔργα· ἐπεὶ δὲ τὰ σημεῖα, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅσα εἰσὶν ἀγαθὰ ἔργα, ἢ πάθη, καλὰ, ^d ἀνάγκη ὅσα τε ἀνδρίας ἔργα, ἢ σημεῖα ἀνδρίας,

VARIAE LECTIONES.

^a Abest articulus ab Edd. Ald. Ven. Basileensf. 1. 2. Frob. Cam. Ricc. et Maj. εἶτα ἐλευθερίας Ed. Ifing. ^b ἢ εἶτα Edd. Ald. Basileenses, Ven. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c καθ' ἣν Edd. Ald. Basileenses, Ven. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d ἀνάγκη τε, ὅσα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ἢ ἀνδρείως πέπρακται, ^a καλὰ εἶναι· καὶ τὰ δίκαια, καὶ
τὰ δικαίως ^b ἔργα· πᾶσι δὲ, οὗ· ἐν μόνῃ γὰρ ταύτῃ τῇ
ἀρετῶν, ἐκ αὐτῆς τὸ δικαίως καλόν, ἀλλ' ἐπὶ ^c τῇ ζημιῶσ-
θαι, αἰσχρὸν τὸ δικαίως μᾶλλον ἢ τὸ ἀδίκως· καὶ κατὰ
τὰς ἄλλας δὲ ἀρετὰς ὡσαύτως. Καὶ ἐφ' ὅσοις τὰ ἄλλα ⁵
τιμὴ, καλὰ· καὶ ἐφ' ὅσοις τιμὴ μᾶλλον ἢ χρήματα· καὶ
ὅσα μὴ αὐτῷ ἕνεκα πράττει τις τῶν ^d αἰρετῶν· καὶ τὰ
ἀπλῶς ἀγαθὰ, ὅσα ὑπὲρ τῆς παλίδος τις ^e ἐποίησε, παρ-
ιδὼν τὸ αὐτῷ· καὶ τὰ τῇ φύσει ἀγαθὰ· καὶ ἂ μὴ αὐ-
τῷ ἀγαθὰ· αὐτῷ γὰρ ἕνεκα τὰ τοιαῦτα· καὶ ὅσα τεθ- ¹⁰
νῶτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν μᾶλλον, ἢ ζῶντι· τὸ γὰρ αὐτῷ
ἕνεκα μᾶλλον ἔχει τὰ ^f ζῶντι· καὶ ὅσα ἔργα ^g τῶν ἄλλων
ἕνεκα· ἥτιον γὰρ αὐτῷ· καὶ ὅσαι εὐπραγίαι περὶ ἄλλης,
ἀλλὰ μὴ περὶ αὐτόν· καὶ περὶ τὰς εὖ ποιήσαντας· δίκαιον
γάρ· καὶ τὰ εὐεργετήματα, καὶ ἢ εἰς αὐτόν· καὶ τὰ ¹⁵
ἐναντία, ^h ἢ ἐφ' οἷς αἰσχρύνονται· τὰ ἢ αἰσχρὰ αἰσχρύνονται,
καὶ λόγοντες, καὶ ποιῶντες, καὶ μέλλοντες· ὥσπερ καὶ Σαπφῶ
πεποίηκεν, εἰπόντος τῷ Ἀλκαίῳ,

“ ⁱ Θέλω τί τ' εἰπῆν, ἀλλὰ με καλύει αἰδώς·

“ ^k Αἰ δ' ἴκες ἐς ἐσθλῶν ἡμέρον ἢ καλῶν,

20

VARIAE LECTIONES.

^a καλὰ εἶναι ταῦτα Edd. Ven. Cam. et Maj. ^b εἰργασμένα Ed.
Ising. ^c τὸ Ed. Lips. ^d ἀρετῶν Edd. Ven. et Ising. ^e ἐποίησε
Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Ricc. Spir. et Maj. ποιῶ Ed.
Ising. ^f ζῶντι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^g τῶν καλῶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Spir. ^h ἢ deest
in Edd. Ven. Cam. et Maj. ⁱ Θέλω τί τ' εἰπῆν, ἀλλὰ με καλύει
αἰδώς·—Edd. Lips. et Bipont. εἰπῶν Edd. Ald. Ven. Basileenses,
Cam. Ricc. et Maj. ^k Αἰ δ' ἴκες ἐσθλὸν ἡμέρον ἢ καλὸν Edd. Ald.
et Basileenses. Αἰ δ' ἴκες ἐσθλὸν ἡμέρον ἢ καλὸν Edd. Ven. Cam. et
Maj. Αἰ δ' ἴκες ἐς ἐσθλὸν ἡμέρον ἢ καλὸν Ed. Spir. Αἰ δ' ἴκει σ' ἐσθλῶν
ἡμέρος ἢ καλῶν Edd. Lips. et Bipont.

“^a Καὶ μήτ' εἰπὴν γλώσσ' ἐκύκα κακόν,

“^b Αἰδώς κεν σε οὐκ εἶχεν ὄμματα,

“^c Ἄλλ' ἔλεγες ^c περὶ τῷ δικαίῳ.”

καὶ περὶ ὧν ^d ἀγωνιῶσι μὴ φοβούμενοι· περὶ γὰρ τῶν
 5 πρὸς δόξαν φερόντων ἀγαθῶν τοῦτο πάχισι. Καὶ αἱ τῇ
 φύσει σπουδαιότερων ἀρεταί, καλλίως, καὶ τὰ ἔργα· οἷον,
 ἀνδρὸς, ἢ γυναικός· καὶ αἱ ἀπολαυστικαὶ ἄλλοις μάλ-
 λον ἢ αὐτοῖς· διὸ τὸ δίκαιον, καὶ ἡ δικαιοσύνη, καλόν· καὶ
 τὸ τῆς ἐχθρῆς τιμωρεῖσθαι μᾶλλον, καὶ μὴ καταλλάτ-
 10 τεσθαι· τό τε γὰρ ἀνταποδίδόναι, δίκαιον· τὸ δὲ δίκαιον,
 καλόν· καὶ ^e ἀνδρείη, τὸ μὴ ἡτῶσθαι. Καὶ νίκη, καὶ τιμὴ,
 τῇ καλῶν· αἰρετά τε γὰρ, ἄκαρπα ὄντα, καὶ ὑπεροχὴν
 ἀρετῆς δηλοῖ· καὶ τὰ ^f μνημονεύματα· β καὶ τὰ μάλ-
 λον, μᾶλλον· καὶ ἂ μὴ ζῶντι ἔπεται· ^h καὶ οἷς τιμὴ ἀκρ-
 15 λεβεῖ· καὶ τὰ περὶ τῆς· καὶ τὰ μόνῳ ὑπάρχοντα, καλλίως·
ⁱ εὐμνημονευτότερα γάρ· καὶ κτήματα ἄκαρπα· ἐλευθε-
 ριώτερα γάρ. Καὶ τὰ παρ' ἐκάστοις δὲ ἴδια, καλὰ· καὶ
 ὅσα σημεῖα ἐστὶ τῶν παρ' ἐκάστοις ἐπαινεμένων· οἷον, ἐν
 Λακεδαιμόνι κομᾶν, καλόν· ^k ἐλευθερίας γὰρ σημεῖον·
 20 οὐ γὰρ ἐστὶ κομῶντα ράδιον οὐδὲν ποιεῖν ἔργον θητικόν· καὶ

VARIAE LECTIONES.

^a Καὶ μήτ' εἰπὴν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Maj. Καὶ
 μή τι εἰπὴν Edd. Lipsf. et Bipont. ^b Αἰδώς κε σὺ ἔκ εἶχας ὄμματ'
 Edd. Lipsf. et Bipont. ^c περὶ ᾧ δικαίῳ Edd. Ald. Basileenses, et
 Ven. Ἄλλὰ περὶ ᾧ δικαίῳ ἔλεγες marg. Ed. Ven. ^d ἀγωνιῶνται Edd.
 Ald. Basileenses, et Spir. ^e ἀνδρείῳ Edd. Ald. Ven. Basileenses,
 Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f μνημονεύματα Edd. Ven. Cam. Ifing.
 Ricc. Spir. et Maj. ^g καὶ μᾶλλον τὰ μᾶλλον, Codd. quidam Viët.
 καὶ τὰ μᾶλλον, μᾶλλον· μᾶλλον δὲ καὶ, ἂ μὴ ζῶντι ἔπεται Edd. Ald. Ven.
 Basileenses, Cam. Spir. et Maj. ^h καὶ ἡ Cod. quidam Viët.
ⁱ εὐμνημόνευτα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^k ἐλευθέρια Cod. Viët.

τὸ μηδεμίαν ἐργάζεσθαι βάναισον τέχνην· ^a ἐλευθέραν γὰρ, τὸ μὴ πρὸς ἄλλον ζῆν. Ληπτέον δὲ καὶ τὰ σύνεργις τοῖς ὑπάρχουσιν, ^b ὡς ταῦτα ὄντα, καὶ πρὸς ἔπαινον, καὶ πρὸς ψόγον· οἷον, τὸν εὐλαβῆ καὶ ^c εὐψυχον, δειλὸν καὶ ἐπίβελον· καὶ τὸν ἡλίθιον, χρηστὸν· καὶ τὸν ἀνάλγητον, πρᾶον· καὶ ⁵ ἕκαστον δὲ, ἐκ τῶν παρακολαθούτων αἰεὶ κατὰ τὸ βέλτιστον· οἷον, τὸν ὀργίλον καὶ τὸν μανικόν, ἀπλῆν· καὶ τὴν αὐθάδη, μεγαλοπρεπῆ καὶ σεμνόν· καὶ τὰς ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς, ὡς ἐν ταῖς ἀρεταῖς ὄντας· οἷον, τὸν θρασύν, ἀνδρεῖον· καὶ τὸν ἄσωτον, ἐλευθέριον· δοῖκε τε γὰρ τοῖς ¹⁰ πολλοῖς, καὶ ἅμα παραλογιστικόν ἐκ τῆς αἰτίας· εἰ γὰρ ἔμὴ ἀνάγκη κινδυνευτικός, πολλῶν μᾶλλον ἂν δοῖκειν, ὅπερ καλόν· καὶ εἰ προετικός τοῖς τυχεῖσι, καὶ τοῖς φίλοις· ὑπερβολὴ γὰρ ἀρετῆς, τὸ πάντας εὖ ποιεῖν. Σκοπεῖν δὲ καὶ παρ' οἷς ὁ ἔπαινος· ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἔχα- ¹⁵ λεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν. Δεῖ δὲ τὸ παρ' ἑκάστοις τίμιον ^d ὃν λέγειν, ὡς ^e ὑπάρχον· οἷον, ἐν Σκύθαις, ἢ Λάκωσιν, ἢ Φιλοσόφοις· καὶ ὅλως δὲ τὸ τίμιον ἄγειν εἰς τὸ καλόν· ἐπεὶ περ δοκεῖ γεινιῖαν· καὶ ὅσα κατὰ τὸ προσῆκον· οἷον, εἰ ἄξια τῆς προγόνων, καὶ τῶν προϋπηργ- ²⁰ μένων· εὐδαιμονικόν γάρ, καὶ καλόν, τὸ προσεπικτᾶσθαι τιμὴν· ἢ εἰ παρὰ τὸ προσῆκον ἐπὶ τὸ βέλτιον, καὶ τὸ κάλλιον· οἷον, ^f εἰ ὁ εὐτυχῶν μὲν, μέτριοις· ὁ δὲ ἀτυχῶν,

VARIAE LECTIONES.

- ^a ἐλευθέριον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^b ὡς καὶ ταῦτα ὄντα καὶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^c εὐψυχον Cod. MS. antiquiff. Victorii. ^d ὃν deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^e ὑπάρχει Edd. Ald. Basileenses, Ricc. et Spir. ὑπάρχον Ed. Ven.
^f εἰ εὐτυχῶν μὴν μέτριοις ἀτυχῶν δὲ μεγάλῳ φυχῳ Cod. quidam Victorii.

μεγαλόφυχος· ἡ μείζων γιγνόμενος, βελτίων καὶ καταλακτικώτερος· τοιῶτον δὲ τὸ τῷ Ἰφικράτους, “ Ἐξ οἷαν εἰς οἶα.” καὶ τὸ τῷ Ὀλυμπιονίκῃ,

“ Πρώτῃ μὲν ἀμφ’ ὁμοίῳ ἔχων τραχήαν·——”

5 καὶ τὸ τῷ Σιμωνίδῃ·

“ Ἡ πατὴρς τε καὶ ἀνδρὸς, ἀδελφῶν τ’ οὔσα τυράννων.”

δ’. Ἐπεὶ δ’ ἐκ τῆς πράξεων ὁ ἔπαινος, ἴδιον δὲ τῷ σπινδαίς τὸ κατὰ προαίρεσιν, πειρατέον δεικνύναι πράττοντα κατὰ προαίρεσιν· χρήσιμον δὲ τὸ πολλάκις φαίνεσθαι
10 πεπραχότα· διὸ καὶ τὰ συμπλώματα, καὶ τὰ ἀπὸ τύχης, ὡς ἐν προαιρέσει ληπτέον· ἂν γὰρ πολλὰ καὶ ὅμοια προφέρηται, σημεῖον ἀρετῆς εἶναι δοῖται καὶ προαιρέσεως. Ἐστὶ δ’ ἔπαινος, λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς· δεῖ οὖν τὰς πράξεις ἐπιδεικνύναι, ὡς τοιαῦται· τὸ δ’ ἐγκώμιον τῶν
15 ἔργων ἐστὶ (τὰ δὲ κύκλῳ, εἰς πίσιν· οἷον, εὐγένεια, καὶ παιδεία· εἰκὸς γὰρ, ἐξ ἀγαθῶν ^α ἀγαθὸν, καὶ τὸ οὕτω τραφέετα τοιοῦτον εἶναι) διὸ καὶ ἐγκωμιάζομεν πράξαντας· τὰ δ’ ἔργα σημεῖα τῆς ^β ἐξέως εἰσιν· ἐπεὶ ^γ ἐπαινεῖμεν καὶ μὴ πεπραχότα, εἰ πιστεύομεν εἶναι τοιοῦτον. Μακαρισ-
20 μὸς δὲ καὶ εὐδαιμονισμὸς, αὐτοῖς μὲν, ^δ ταῦτά· τέτοις γ’, ἢ ταῦτα, ἀλλ’ ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τὴν ἀρετὴν, καὶ ὁ εὐδαιμονισμὸς περιέχει ταῦτα.

ε’. ^ε ἔχει δὲ κοινὸν εἶδος ὁ ἔπαινος καὶ αἱ συμβελαί· ^ε ἂ γὰρ ἐν τῷ συμβεβλημένῳ ὑπόθεσις ἂν, ταῦτα, μετατε-

VARIÆ LECTIONES.

^α ἀγαθὸς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β πράξεις marg. Ed. Ven.

^γ ἐπαινεῖμεν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. et Viçt.

^δ ταῦτό· τέτοις δὲ, ἢ ταῦτό Ed. Ifing.

^ε ἔχει δὲ τι κοινὸν Ed. Ifing.

^ε ἂ γὰρ ἂν ἐν

τῷ συμβεβλημένῳ ὑπόθεσις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

θέντα τῇ λέξει, ἐγκώμια γίνονται. Ἐπεὶ οὖν ἔχομεν ἂ δέῃ
 πράττειν, καὶ ποῖόν τινα εἶναι, δεῖ ταῦτα ὡς ὑποθήκας
 λέγοντας, τῇ λέξει μετατιθέναι καὶ σρέφειν· οἷον, ὅτι οὐ
 δεῖ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην, ἀλλὰ τοῖς δι' αὐτόν·
 οὕτω μὲν οὖν λεχθὲν ὑποθήκην δύναται· ὡδὲ δέ, ἔπαινον· 5
 μέγα φροῶν, οὐ τοῖς διὰ τύχην ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ τοῖς δι'
 αὐτόν· ὥστε ὅταν ἐπαινέῃν βούλῃ, ὅρα τί ἂν ὑπόθοιο· καὶ
 ὅταν ὑποθέσθαι, ὅρα τί ἂν ἐπαινέσεις· ἡ δὲ λέξις ἔσται
 ἀντικειμένη ἐξ ἀνάγκης, ὅταν τὸ μὲν, κωλύον, τὸ δέ, μὴ
 κωλύον, μετατεθῇ.

10

ζ'. Χρησέον δὲ καὶ τῶν αὐξητικῶν πολλοῖς· οἷον, εἰ μό-
 νος, ἢ πρῶτος, ἢ μετ' ὀλίγων, ἢ ^α καὶ ὁ μάλιστα πεποίηκεν·
 ἅπαντα γὰρ ταῦτα, ^β καλόν· καὶ τὸ, ἐκ τῶν χρόνων καὶ
 τῷ καιρῶν· ταῦτα ^γ δὲ παρὰ τὸ προσῆκον· καὶ εἰ πολλά-
 κισ τὸ αὐτὸ κατῴρθωκε· μέγα γὰρ, καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης, 15
 ἀλλὰ δι' αὐτόν ἂν δοῦναι· καὶ εἰ τὰ προτρέποντα καὶ τι-
 μῶντα ^δ διὰ τῆτον εὐρηται καὶ κατεσκευάσθη· καὶ εἰς ὃν
 πρῶτον ἐγκώμιον ἐποιήθη· οἷον, εἰς Ἰππόλοχον· καὶ, Ἀρ-
 μόδιον, καὶ Ἀριστογείτονα, τὸ ἐν ἀγορᾷ σαθῆναι· ὁμοίως
 δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων· καὶ μὴ καθ' αὐτὸν εὐπορῆς, 20
 πρὸς ἄλλους ἀντιπαραβάλλειν· ὅπερ Ἰσοκράτης ἐποίει,
^ε διὰ τὴν συνήθειαν τῇ ^ς δικολογεῖν. Δεῖ δὲ πρὸς ἐνδόξους
 συγχεῖν· αὐξητικὸν γὰρ καὶ καλόν, εἰ σπευδαίων βελτίων·
 πίπτει δ' εὐλόγως ἡ αὐξήσις εἰς τὰς ἐπαινας· ἐν ὑπεροχῇ

VARIÆ LECTIONES.

- ^α καὶ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^β Edd. nonnullæ habent καλὰ. ^γ δι' εἰ παρὰ τὸ π.
 Ed. Ifing. ^δ διὰ τούτων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Maj.
^ε διὰ τὴν ἀσυνέθειαν τοῦ δικαιολογεῖν Edd. Ven. et Cam.
^ς δικαιολογεῖν Edd. Ald. Basileenses, Ricc. et Maj. Sed vide Victorij Comment. p. 175.

γὰρ ἔσιν· ἡ δ' ὑπεροχή, τῇ καλῶν· διὸ καὶ μὴ πρὸς τοὺς
 ἐνδόξους, ἀλλὰ πρὸς τὰς ^a ἄλλας δεῖ παραβάλλειν, ἐπεὶ περ
 ἡ ὑπεροχή δοκεῖ μὴνύειν ἀρετὴν. Ὅλως δὲ, τῇ κοινῶν εἰδῶν
 ἅπασιν τοῖς λόγοις, ἡ μὲν αὖξησης ^b ἐπιτηδειοτάτη τοῖς
 5 ἐπιδεικτικοῖς· τὰς γὰρ πράξεις ὁμολογημένας λαμβάνου-
 σιν· ὥςτε λοιπὸν μέγεθος περιθεῖναι καὶ κάλλος· τὰ δὲ
 παραδείγματα, τοῖς συμβουλευτικοῖς· ἐκ γὰρ τῇ πρὸς γε-
 νότων τὰ μέλλοντα καταμαντευόμενοι, κρίνομεν· τὰ δ' ἐν-
 θυμήματα, τοῖς δικανικοῖς· αἰτίαν γὰρ καὶ ἀποδείξιν ^c μά-
 10 λιστα δέχεται τὸ ^d γεγονός, διὰ τὸ ^e ἀσαφές. Ἐκ τίνων μὲν
 οὖν οἱ ἐπαινοὶ καὶ οἱ ψόγοι λέγονται σχεδὸν πάντες, καὶ πρὸς
 πῶσα δεῖ βλέποντας ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν, καὶ ἐκ τίνων τὰ
 ἐκπώμια γίνονται καὶ τὰ ὀνειδή, ταῦτ' ἔσιν· ^f ἐχομένων γὰρ
 τέτων, τὰ ἐναντία τούτοις Φανερά· ὁ γὰρ ψόγος, ἐκ τῶν
 15 ἐναντίων ἐστὶ.

Κ Ε Φ. Ι.

ΠΕΡΙ δὲ τῆς κατηγορίας καὶ ἀπολογίας, ἐκ πόσων καὶ
 ποίων ποιῶνται δεῖ τὰς συλλογισμὰς, ἐχόμενον ἂν εἶη λέ-
 γειν· δεῖ δὴ λαβεῖν τρία· ἐν μὲν, τίνων καὶ πόσων ἕνεκα
 20 ἀδικοῦσι· δεύτερον δὲ, πῶς αὐτοὶ διακείμενοι· τρίτον δὲ,
 τὰς ποίους, καὶ πῶς ἔχοντας. Διορισάμενοι οὖν τὸ ἀδικεῖν,
 λέγωμεν ἔξης.

β'. Ἐςω δὴ τὸ ἀδικεῖν, τὸ βλάπτειν ἐκόντα παρὰ τὸν

VARIÆ LECTIONES.

^a πολλὰς Victorii Cod. antiquiss. ^b ἐπιτηδειοτέρα Edd.
 Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c μάλιστα
 deest in Ed. Cam. ^d γένος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.
 Spir. et Maj. ^e σαφὲς Ed. Iung. ^f ἱχομένως Edd. Ald.
 Ven. Basileenses, Cam. et Ricc.

νόμον. Νόμος δ' ἔστιν, ὁ μὲν, ἴδιος· ὁ δὲ, κοινός· λέγω δὲ, ἴδιον μὲν, καθ' ὃν γεγραμμένον πεποιημένοι· κοινὸν ᾧ, ὅσα ἄγραφα παρὰ πᾶσιν ἀπολογεῖσθαι δοκεῖ. ἔκοντες δὲ ποιῶσιν, ὅσα εἰδότες, καὶ μὴ ἀναγκαζόμενοι· ὅσα μὲν οὖν ἐκόντες, ἔ πάντα προαιρέμενοι· ὅσα δὲ προαιρέ- 5 μενοι, ἔ εἰδότες ἅπαντα· οὐδεὶς γὰρ, ὃ προαιρεῖται, ἀγνοεῖ. Δι' αὖ δὲ προαιρῶνται βλάπτειν καὶ Φαῦλα ποιεῖν παρὰ τὸ νόμον, κακία ἐστὶ καὶ ἀκρασία· εἰάν γάρ τινες ἔχουσι μοχθηρίαν, ἢ μίαν, ἢ πλείους, ἔ περὶ ᾧ τοῦτο, ὃ μοχθηρὰ τυγχάνουσιν ὅλως, καὶ ἀδικαί εἶσιν· οἷον, ὁ μὲν ἀνελεύθερος, 10 περὶ χρήματα· ὁ δ' ἀπόλαστος, περὶ τὰς τῷ σώματος ἡδονάς· ὁ δὲ μαλακός, περὶ τὰ βράδυμα· ὁ δὲ δειλός, περὶ τὰς κινδύνους· (τὰς γὰρ συγκινδυνεύουσιν ἐγκαταλιπεῖν πάντες, διὰ τὸν φόβον) ὁ δὲ φιλότιμος, διὰ τιμὴν· ὁ δ' ὀξύθυμος, δι' ὀργήν· ὁ δὲ φιλόνομος, διὰ νίπην· ὁ δὲ 15 πικρὸς, διὰ τιμωρίαν· ὁ δ' ἄφρων, διὰ τὸ ἀπατάσθαι περὶ τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον· ὁ δ' ἀναίχνητος, δι' ὀλιγωρίαν δόξης· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, περὶ ἕκαστον ἔ ὑποκειμένω. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, δῆλον, τὰ μὲν, ἔκ τ' περὶ τὰς ἀρετὰς εἰρημένων· τὰ δὲ, ἐκ τῶν περὶ τὰ πά- 20 θη ῥηθησομένων.

γ'. Λοιπὸν δ' εἰπεῖν, τίνος ἕνεκα, καὶ ἔ πως ἔχοντες, ἀδικῶσι, ἔ τίνας. Πρῶτον μὲν οὖν διελώμεθα, τίνων ὀρε-

VARIÆ LECTIONES.

- ^a ὅσα ἔγραφα Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Frob. ὅσα μὴ ἔγραφα Ed. Ifing. ^b ἐκόντες καὶ εἰδότες Edd. Ven. Cam. Ifing. Ricc. Spir. et Maj. ^c περὶ δὲ τῶτο, εἰς ὃ Schol. Græc. περὶ τῶτο, περὶ δ' Ed. Ifing. ^d ἀγαθὸν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e ὅπως ἔχουσιν ἀδικῶντες Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

γόμενοι, καὶ πῶα φεύγοντες, ἐγχειρῶμεν ἀδικεῖν· ὅλον
 γὰρ, ὥς τῷ μὲν κατηγοροῦντι, πόσα καὶ πῶα τούτων
 ὑπάρχει τῷ ἀντιδίκῳ, σκεπτέον, ὧν ἐφίεμένοι πάντες τοὺς
 πλησίον ἀδικῶσι· τῷ δ' ἀπολογεμένῳ, πῶα καὶ πόσα
 5 τούτων ἔχ' ὑπάρχει. Πάντες ^α δὲ πράττωσι πάντα, τὰ
 μὲν, ἔ' δι' αὐτὰς· τὰ δὲ, δι' αὐτὰς. Τῶν μὲν ἓν μὴ δι'
 αὐτὰς, τὰ μὲν διὰ τύχην πράττωσι· τὰ δὲ, ἐξ ἀνάγκης·
 τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης, τὰ μὲν, βία· τὰ δὲ, φύσει· ὥς
 πάντα ὅσα μὴ δι' αὐτὰς πράττωσι, τὰ μὲν, ἐπὶ τύχης·
 10 τὰ δὲ, φύσει· τὰ δὲ, βία. Ὅσα δὲ δι' αὐτὰς, καὶ ὧν
 αὐτοὶ αἵτιοι, τὰ μὲν, δι' ἔθος· τὰ δὲ, δι' ὄρεξιν· καὶ τὰ
 μὲν, διὰ λογιστικὴν ὄρεξιν· τὰ δὲ, δι' ἀλόγιστον· ἔστι δὲ ἡ
^β μὲν βούλησις, ^γ μετὰ λόγου ὄρεξις ἀγαθῶ· οὐδεὶς γὰρ
 βλάττει, ^δ ἀλλ' ἡ ὅ, τ' ἂν εἰηθεῖν εἶναι ἀγαθόν· ἄλλοι
 15 δ' ὄρεξεις, ὀργὴ καὶ ἐπιθυμία. ^ε Ὡς πάντα, ὅσα πράττω-
 σιν, ἀνάγκη πράττειν δι' αἰτίας ἐπὶ τὰ, διὰ τύχην, διὰ βίαν,
 διὰ φύσιν, δι' ἔθος, διὰ λογισμὸν, διὰ θυμὸν, δι' ἐπιθυ-
 μίαν. Τὸ δὲ προσδιαίρεισθαι καθ' ἡλικίας, ἢ ἔξεις, ἢ
 ἀλλ' ἅτλα τὰ πραττόμενα, περιέρχον· εἰ γὰρ συμβέβηκε
 20 τοῖς νέοις ὀργίλοις εἶναι, ἢ ἐπιθυμητικοῖς, οὐ διὰ τὴν νεό-
 τητά πράττωσι τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ δι' ὀργὴν, καὶ ἐπιθυμίαν·
 οὐδὲ διὰ πλῆτον καὶ πενίαν, ἀλλὰ συμβέβηκε, τοῖς μὲν

VARIÆ LECTIONES.

^α δι' Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β μὲν deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^γ μετὰ λόγου ab sunt ab antiquissimo Cod. Victorii,

^δ ἀλλ' ἡ ὅτι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ε ὥς ἀνάγκη πάντα, ὅσα πράττωσι, δι' αἰτίας ἐπὶ τὰ Edd. Ald. Ven.

Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ς οὐδὲ οἱ πλείοι καὶ πέ-

πτις διὰ πλ. Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

πένησι, διὰ τὴν ἐνδεϊαν, ἐπιθυμεῖν χρημάτων· τοῖς δὲ πλεονούσις, διὰ τὴν ἐξέχσιν, ἐπιθυμεῖν τὴν μὴ ἀναγκαίων ἡδονῶν· ἀλλὰ ^a πράττει καὶ οὗτοι, καὶ διὰ πλεονέκειαν καὶ πένιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν. Ὀμοίως ἔτι καὶ οἱ δίκαιοι καὶ οἱ ἄδικοι, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ λεγόμενοι κατὰ τὰς ἔξεις πράττειν, διὰ ταῦτα πάντα πράττειν· ἡ γὰρ διὰ λογισμὸν, ἡ διὰ πάθος· ἀλλ' οἱ μὲν, ^b δι' ἡθὴν, καὶ πάθη χρησάμενοι οἱ δὲ, διὰ τὰ πάντα. Συμβαίνει μέντοι, ταῖς μὲν ^c τοιαύταις ἔξεσι τὰ τοιαῦτα ^d ἀκολουθεῖν· ^e ταῖς δὲ τοιαύταις, ^f τὰ τοιαῦτα· εὐθὺς γὰρ ἴσως, τῷ μὲν σώφρονι, ^g διὰ τὸ σώφρον, ^h δοῦναι τε καὶ ἐπιθυμίαν χρησάμενον ἐπακολουθεῖν περὶ τῶν ἡδονῶν· τῷ δ' ἀκολάστῳ, αἰ ἐναντία περὶ τῶν αὐτῶν τούτων. Διὸ, τὰς μὲν τοιαύτας διαιρέσεις ἐστέων· σκεπτέον δὲ, ποῖα ποίοις εἶωθεν ἔπειθα· εἰ μὲν γὰρ λευκὸς ἢ μέλας, ἢ μέγας ἢ μικρὸς, οὐδὲν τέτακται τῶν τοιούτων ⁱ ἀκολουθεῖν· ¹⁵ εἰ δὲ νέος ἢ πρεσβύτερος, ἢ δίκαιος ἢ ἄδικος, ἡδὴ διαφέρει καὶ ὅλως ὅσα τῷ συμβαινόντων ποιεῖ διαφέρειν τὰ ἡθὴ τῷ ἀνθρώπῳ· οἷον, πλεονεῖν ^k δοκεῖτω ἢ πένεσθαι, διοίσει τι, καὶ ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν· ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐρεῖμεν· νῦν δὲ περὶ τῶν λοιπῶν εἰπωμεν πρῶτον.

29

VARIÆ LECTIONES.

^a πράττει Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b δι' ἡθὴν καὶ πάθη καὶ χρησάμενοι Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Frob. δι' ἡθὴν, et mox, cum articulo, τὰ χρησάμενοι, Ed. Iling.

^c τοιαύταις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^d παρακολουθεῖν Edd. Ven. Cam. et Maj.

^e ταῖς δὲ τοιαύταις Edd. Morel.

Sylb. Cafaub. et Duval. ταῖς δὲ τοιαύταις Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Ricc. Spir. et Maj.

^f Post τὰ τοιαῦτα Ed. Iling. addit οὕτως.

^g διὰ τὸ σώφρονον εἶναι Cod. Victorii antiquiss.

^h διὰ τὸν Cod. Vict. antiquiss.

ⁱ ἀκολουθεῖν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^k δοκεῖν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ἑαυτῶν Codd. quidam Vict. Alii, δοκῶν ἑαυτῶν.

δ'. Ἐστὶ δ' ἀπὸ τύχης μὲν τὰ τοιαῦτα γιγνόμενα, ὅσων ἢ τε αἰτία ἀόριστος, καὶ μὴ ἔνεκά τ' ἢ γίγνεται· καὶ μήτε αἰεὶ, μήτε ὡς ἐπιτοπολὺ, ^a μήτε τεταγμένως· δῆλον δ' ἐκ τῶ ὀρισμῶ τῆς τύχης περὶ τέτων. Φύσει δέ, ὅσων 5 ἢ τε αἰτία ἐν αὐτοῖς, καὶ τεταγμένη· ἢ γὰρ αἰεὶ, ἢ ὡς ἐπιτοπολὺ ὡσαύτως ἀποβαίνει· τὰ γὰρ παρὰ φύσιν ^b οὐδὲν δεῖ ἀκριβολογεῖσθαι, ^c πότερα κατὰ φύσιν τινὰ, ἢ ἄλλην αἰτίαν γίγνεται· δόξειε δ' ἂν καὶ ἡ τύχη αἰτία εἶναι τῶ τοιέτων. Βία ᾗ, ὅσα ^d παρ' ἐπιθυμίαν ἢ τὸς λογισμῶς 10 γίγνεται, ^e δι' αὐτῶν τῶ πραττόντων. Ἐθεὶ ᾗ, ὅσα διὰ τὸ πολλάκις πεποικέναι ποιῶσι. Διὰ λογισμὸν δέ, τὰ δοκῶντα συμφέρειν ^f ἐκ τῶ εἰρημένων ἀγαθῶν, ἢ ὡς τέλος, ἢ ὡς πρὸς τὸ τέλος, ὅταν διὰ τὸ συμφέρον πράττηται· ἐνία γὰρ καὶ οἱ ἀκόλαστοι συμφέροντα πράττεσιν, ἀλλ' ἔτι διὰ τὸ 15 συμφέρον, ἀλλὰ δι' ἡδονήν. Διὰ θυμὸν δέ καὶ ὀργήν, τὰ τιμωρητικά· διαφέρει ᾗ τιμωρία καὶ κόλασις· ἡ μὲν γὰρ κόλασις τῶ πάχοντος ἔνεκά ἐστιν· ἡ δὲ τιμωρία, τῶ ποιῶντος, ἵνα ^g ἀποπληρωθῇ· ^h περὶ μὲν οὖν τίνα ἐστὶν ἡ ὀργή, δῆλον εἶναι ἐν τοῖς ⁱ περὶ παθῶν. Δι' ἐπιθυμίαν δὲ πράτ- 20 τεταται, ὅσα φαίνεται ἡδέα. Ἐστὶ δὲ καὶ τὸ σύνηδες καὶ τὸ ἐθιστὸν ἐν τοῖς ἡδέσι· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει μὴ ἡδέων, ὅταν ^k ἐθισθῶσιν, ἡδέως ποιῶσιν. Ὡς συλλαβόντι εἰπεῖν,

VARIÆ LECTIONES.

^a μήτε τεταγμένη Ed. Ifing.
Basleenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b εἰ δὲ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^c πότερον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^d παρὶ Edd. Ald. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^e διὰ deest in Ed. Ifing.

^f πρὸς τι τῶν εἰρ. Ed. Ifing.

^g πληρωθῇ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^h τί μὲν εἰς ἐστὶν ἡ ὀργή Cod. Viçt. antiquiff.

ⁱ Edd. nonnullæ habent περὶ τῶν παθῶν.

^k συνεθισθῶσιν Cod. quidam Viçt. Sed alii plures habent συνεθισθῶσιν, ἡδέως ποιῶσιν, ita ut ποιῶσιν sit participium dativo casu.

ὅσα δι' αὐτὰς πρᾶτλιν, ἅπαντά ἐστιν ^α ἢ ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ, ἢ ἡδέα ἢ φαινόμενα ἡδέα.

ε'. Ἐπεὶ δὲ, ὅσα δι' αὐτὰς, ἐκόντες πρᾶτλιν· ἔχ' ἐκόντες ᾗ, ὅσα μὴ δι' αὐτὰς· πάντ' ἂν εἴη, ὅσα ἐκόντες πρᾶτλιν, ἢ ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ, ἢ ἡδέα ἢ φαινόμενα ^ς ἡδέα. Τίθῃμι γὰρ καὶ τ' τ' κακῶν, ἢ φαινομένων κακῶν, ^β ἢ ἀπαλλαγὴν, ἢ ἀντὶ μείζονος ἐλάττονος μετᾱλήψιν, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς· αἴρετα γὰρ πως ἐσὶ· καὶ τὴν τ' λυπηρῶν, ἢ φαινομένων, ἢ ἀπαλλαγὴν, ἢ μετᾱλήψιν ἀντὶ μείζονων ἐλαττόνων, ὡσαύτως ἐν τοῖς ἡδέσι.

10

Κ Ε Φ. ΙΑ.

ΛΗΠΤΕΟΝ ἄρα τὰ συμφέροντα καὶ τὰ ἡδέα, πόσα καὶ ποῖα· περὶ μὲν οὖν τῷ συμφέροντος, ἐν τοῖς συμβαλυντικοῖς εἴρηται πρότερον· περὶ ᾗ τῷ ἡδέος, εἰπώμεν νῦν· δεῖ ᾗ νομίζεν ἱκανὸς εἶναι τὸς ἔργας, εἰάν ὥσι περὶ ἐκάστου ^{ις} ^ς μήτε ἀσαφεῖς, μήτε ἀκριβεῖς.

β'. Ὑποκείσθω δ' ἡμῖν εἶναι τὴν ἡδονὴν, κίνησιν τινα ^δ τῆς ψυχῆς, καὶ κατὰσασιν ἀθρόαν καὶ αἰσθητὴν εἰς τὴν ὑπάρχουσαν φύσιν· λύπην ᾗ, τὸναντίον. Εἰ δὲ ἐστὶν ^ς ἢ ἡδονὴ τὸ τοιοῦτον, ^ε δῆλον ὅτι καὶ ἡδὺ ἐστὶ τὸ ποιητικὸν τῆς ^ω εἰρημένης διαθέσεως· τὸ ᾗ φθαρτικόν, ἢ τῆς ἐναντίας κατὰσάσεως ποιητικόν, λυπηρόν.

VARIÆ LECTIONES.

^α Edd. Ald. Basileenses, et Cam. omittunt ᾗ, sicut etiam in sequentibus. ^β Edd. nonnullæ omittunt ἢ.

^ς μήτε ἀκριβεῖς, μήτε ἀσαφεῖς, mutato ordine, Edd. Ven. Ifing. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^δ Edd nonnullæ omittunt τῆς.

^ε ἢ deest in Edd. Ven. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ε δηλοῦντι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

γ'. Ἀνάγκη οὖν ἡδύ εἶναι· τό, τε εἰς τὸ κατὰ φύσιν
 ἰέναι, ὡς ἐπιτοπολὺ, καὶ μάλιστα, ὅταν ἀπειληφότα ἢ τ'
 ἑαυτῶν φύσιν τὰ κατ' αὐτὴν γιγνόμενα· καὶ τὰ ἔθνη· καὶ
 γὰρ τὸ εἰδισμένον ὥσπερ πεφυκὸς ἤδη γίγνεται· ὅμοιον
 5 γὰρ ὅτι τὸ ἔθος τῇ φύσει· ὁ γὰρ καὶ τὸ πολλάκις
 τῷ αἰεῖ· ἐς δ', ἡ μὲν φύσις, τῷ αἰεῖ· τὸ δ' ἔθος, τῷ πολ-
 λάκις· καὶ τὸ μὴ βίαιον δὲ παρὰ φύσιν γὰρ ἡ βία· διὰ
 αἱ ἀνάγκαι, λυπηρόν· καὶ ὁρθῶς εἴρηται,

“ Πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀναρρὸν ἔφυ.”

10 τ. 5 δ' ἐπιμελείας, καὶ τὰς σπευδὰς, καὶ τὰς συντονίας,
 λυπηρὰς, (ἀναγκαῖα γὰρ καὶ βίαια ταῦτα,) εἰ μὴ ἐθισ-
 θῶσιν· ἔτι δ' τὸ ἔθος ποιεῖ ἡδύ· τὰ δ' ἐναντία, ἡδέα· διὸ
 αἱ ῥαθυμίας, καὶ αἱ ἀπονίαι, καὶ αἱ ἀμέλειαι, καὶ αἱ παι-
 διαί, καὶ αἱ ἀναπαύσεις, καὶ ὁ ὕπνος, τῇ ἡδέων· οὐδὲν γὰρ
 15 πρὸς ἀνάγκην τούτων. Καὶ οὗ ἂν ἡ ἐπιθυμία ἐνῇ, ἅπαν
 ἡδύ· ἡ γὰρ ἐπιθυμία τῷ ἡδέος ἐστὶν ὁρεξίς. Τῶν δ' ἐπιθυ-
 μιῶν αἱ μὲν ἄλογοί εἰσιν· αἱ δὲ, μετὰ λόγον· λέγω δὲ,
 ἄλογος μὲν, ὅσας μὴ ἐκ τῷ ὑπολαμβάνειν τι ἐπιθυμῶσιν·
 εἰσὶ δὲ τοιαῦται, ὅσας λέγονται εἶναι φύσει, ὥσπερ αἱ διὰ
 20 τῷ σώματος ὑπάρχουσαι· οἷον, ἡ τροφή, δίψα καὶ πείνα,
 καὶ κατ' ἕκαστον ἕδος τροφῆς ἐπιθυμία· καὶ αἱ περὶ
 τὰ γευστὰ, καὶ περὶ τὰ ἀφροδίσια, καὶ ἔλως τὰ ἀπτά, καὶ
 περὶ ὁσμὴν εὐωδίας, καὶ ἀκοήν, καὶ ὄψιν· μετὰ λόγου
 δ', ἔτι ἐκ τῷ πεισθῆναι ἐπιθυμῶσι· πολλὰ γὰρ καὶ θεά-

VARIÆ LECTIONES.

^a ἰέναι Ed. Viët.

^b τι deest in Edd. Ald. Ven. Basileensi-
 bus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^c ἰγγὺς γὰρ τὸ πολλάκις τοῦ
 αἰεῖ ἰγν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^d διὰ τὸ ἀναγκαῖον Cod. Viët. antiquiff.

^e ἰδὸς ἐπιθυμίας Cod.
 Viët.

^f ὅσας Ed. Ricc.

σαοθαι καὶ κλῆσαοθαι ἐπιθυμῶσιν ἀκέσαντες καὶ πεισθέν-
τες. Ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὸ ἡδεσθαι ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι τινος πά-
θος· ἢ ὅ φαντασία ἐστὶν αἰσθησίς τις ἀσθενής· ^a καὶ ἐν τῷ
μεμνημένῳ καὶ τῷ ἐλπίζοντι ^b ἀκολουθεῖ φαντασία τις ἢ
μέμνηται, ἢ ἐλπίζει· εἰ ὅ τῆτο, δῆλον ὅτι καὶ ἡδοναὶ ^c μά- 5
λα μεμνημέναις, καὶ ἐλπίζουσιν, ἐπέπερ καὶ αἰσθησίς. "Ὡς"
ἀνάγκη, πάντα τὰ ἡδέα ἢ ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι εἶναι παρόντα,
ἢ ἐν τῷ μεμνησθαι γεγενημένα, ἢ ἐν τῷ ἐλπίζειν μέλλον-
τα· αἰσθάνονται μὲν γὰρ τὰ παρόντα, μέμνηται ὅ τὰ γε-
γενημένα, ἐλπίζουσι ὅ τὰ μέλλοντα. Τὰ μὲν ἔν μνημο- 10
νευτὰ ἡδέα ἐστὶν, οὐ μόνον ὅσα ἐν τῷ παρόντι, ὅτε παρῆν,
ἡδέα ἦν, ἀλλ' ἐνια καὶ οὐχ ἡδέα, ἀν' ἣ ὕστερον καλὸν καὶ
ἀγαθὸν τὸ μετὰ τῆτο· ὅθεν καὶ τῆτ' εἴρηται,

“ d' Ἀλλ' ἡδύ ^e τοι σωθέντα μεμνησθαι πόνων

καί,

15

“ ——— ^f μετὰ γὰρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ

“ Μνήμενος, ὅσις πολλὰ πάθη, καὶ πολλὰ ἔοργη”

τέττε δ' αἴτιον, ὅτι ἡδύ καὶ ^g τὸ μὴ ἔχειν κακόν. Τὰ δ'
ἐν ἐλπίδι, ὅσα παρόντα, ἢ εὐφραίνειν, ἢ ὠφελεῖν φαίνεται
μεγάλα, ἢ ἀνευ λύπης ὠφελεῖν. "Ὡς δέ, ὅσα παρόν- 20
τα εὐφραίνει, καὶ ἐλπίζοντας καὶ μεμνημένους, ὡς ἐπιτοπολύ.
Διὸ καὶ τὸ ὀργίζεσθαι, ἡδύ· ὥσπερ ^h καὶ "Ὀμηρος ἐποίησε
περὶ τῆ θυμῆ,

“ "Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο”

VARIAE LECTIOES.

^a αἰ ἐν τῷ μεμνημένῳ Cod. Viët.

^b ἀκολουθεῖ αὐτὸ φ. Cod.

Viët.

^c ἅμα μεμν. Cod. Viët.

^d ὡς ἡδύ Ed. Iüng.

^e τι Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Cam. Frob. et Maj. τα Ed. Ricc.

^f μνησαμένην ὅτι γὰρ Cod. Viët.

^g τὸ μὴ ἔχειν τὸ κακόν Edd. Ald.

Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.

^h καὶ deest in Edd.

Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

αὐδεὶς γὰρ ὀργίζεται τῷ ἀδυνάτῳ φαινομένῳ τιμωρίας τυ-
 χεῖν· ἐδὲ τοῖς πολὺ ὑπὲρ αὐτὰς τῇ δυνάμει· ἢ ἐκ ὀργίζον-
 ται, ἢ ἥττον. Καὶ ἐν ταῖς πλείσταις ἐπιθυμίαις ἀπολα-
 ζεῖ τις ἡδονή· ἢ γὰρ μεμνημένοι ὡς ἔτυχον, ἢ ἐλπίζοντες ὡς
 5 τεύξονται, χαίρουσιν τινὰ ἡδονήν· οἷον, οἱ τ' ἐν τοῖς πυρετοῖς
^a ἐχόμενοι ταῖς δίψαις, καὶ μεμνημένοι ὡς ἔπιον, καὶ ἐλπί-
 ζοντες ^b πιεῖσθαι, χαίρουσιν· καὶ οἱ ἐρωῶντες, ^c καὶ διαλεγό-
 μενοι, καὶ γράφοντες, καὶ ^d ποιῶντες ἀεὶ τι περὶ τῷ ἐρω-
 μένῳ, χαίρουσιν· ἐν ἅπασιν γὰρ τοῖς ταῖς αἰσθήσεσιν, μεμνημένοι, οἷον
 10 αἰσθάνεσθαι οἰόντα τῷ ἐρωμένῳ. Καὶ ἀρχὴ ^e ἡ τῷ ἐρω-
 τῇ γίνεται αὕτη πᾶσιν, ὅταν μὴ μόνον παρόντος χαίρω-
 σιν, ἀλλὰ καὶ ἀπόντος μεμνημένοι ἐρωῶσι. Διὸ καὶ ὅταν
^f λυπηρὸς γένηται, τῷ μὴ παρῆναι, ^g καὶ ἐν τοῖς πένθεσι
 καὶ θρήνοις ἐγγίγνεται τις ἡδονή· ἢ μὲν γὰρ λύπη, ^h ἐπὶ τῷ
 15 μὴ ὑπάρχειν· ἡδονὴ δὲ, ἐν τῷ μεμνηθῆαι καὶ ὁρᾶν πῶς
 ἐκείνον, καὶ ἃ ἐπραττε, καὶ οἷος ἦν· ⁱ διὸ καὶ τὸτ' εἶρη-
 ται,

“Ὡς φάτο· τοῖσι ἡ πᾶσιν ἐφ' ἡμέρον ὥρσε γόοιο.”

Καὶ τὸ τιμωρεῖσθαι, ἡδύ· ^ε γὰρ τὸ μὴ τυγχάνειν ^k λυπη-
 20 ρον, τὸ τυγχάνειν ἡδύ· οἱ δ' ὀργίζόμενοι λυπῶνται ἀνυπερ-

VARIAE LECTIONES.

- ^a ἐχόμενοι καὶ δίψαις Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^b πιεῖσθαι·
 χαίρουσιν γὰρ. Cod. Viñt. ^c καὶ deest in Edd. Ald. Ven. Basi-
 leensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d ὑποκύντες Edd. Ald.
 Basil. 1. 2. Frob. et Ricc. ὑποκύντες Ed. Iñng. ^e ἢ τοῦ defunt
 in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f λύπη
 προσγίγνεται Schol. Græc. teste Morelio, et Ed. Iñng. ^g καὶ ἐν
 πένθεσι καὶ θρήνοις ὡσαύτως ἐπιγίγνεται Cod. Viñt. ^h ἐπὶ τὸ μὴ
 ὑπ. Edd. Ald. Basil. 1. et 2. ἐν τῷ μὴ ὑπ. Ed. Iñng. περὶ τὸ μὴ ὑπ.
 Edd. Ven. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ⁱ ὅθεν καὶ τὸτ' εὐκότως
 εἶρηται Cod. Viñt. ^k λυπηρὸν ἐστὶ Edd. Ald. Ven. Basileenses,
 Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Ελήτως μὴ τιμωρέμενοι· ἐλπίζοντες ᾧ, χαίρουσι. Καὶ τὸ
 νικᾶν ἡδύ, ἔ μόνον τοῖς ^a Φιλονίκους, ^b ἀλλὰ πᾶσι· Φαν-
 τασία γὰρ ὑπεροχῆς γίγνεται, ἔ πάντες ἔχουσιν ἐπιθυμίαν,
 ἢ ἡρέμα, ἢ μᾶλλον. Ἐπεὶ ᾧ τὸ νικᾶν ἡδύ, ἀνάγκη καὶ τὰς
 παιδιάς ἡδέας εἶναι τὰς μαχητικὰς, καὶ ^c τὰς αὐλητικὰς, καὶ ^d
^d ἐριστικὰς· (πολλάκις γὰρ ἐν αὐταῖς γίγνεται τὸ νικᾶν)
 καὶ ἀσπραγαλίσεις, καὶ σφαιρίσας, καὶ κυβείας, καὶ πετρίδας.
 Καὶ περὶ τὰς ἐσπιδασμένας ᾧ παιδιάς ὁμοίως· αἱ μὲν γὰρ
 ἡδέϊαι γίνονται, ἂν τις ἢ συνήθης· αἱ δ' εὐθύς ἡδέϊαι,
 οἷον, κυνηγία, καὶ πᾶσα θηρευτική· ὅπως γὰρ ἄμιλλα, ἐπ' αὐθιᾶ ¹⁰
 καὶ νίκη ἐστί. Διὸ καὶ ἡ δικανικὴ, καὶ ἡ ἐριστικὴ, ἡδέϊα τοῖς
 εὐθισμένοις καὶ δυναμένοις. Καὶ τιμὴ καὶ εὐδοξία, τῇ ἡδίσ-
 των, διὰ τὸ γίγνεσθαι Φαντασίαν ἐκάστω, ὅτι ^e τοῦτος καὶ
 σπενδαῖος· καὶ μᾶλλον ὅταν φῶσιν, οὓς οἶεται ἀληθεύειν·
 τοῖς τοῖς δ' οἱ ἐγγύς, μᾶλλον τῶν πόρρω· καὶ οἱ συνήθεις, καὶ ¹⁵
 οἱ γνώριμοι, καὶ οἱ πολῖται, τῶν ἁπλωτέρων· καὶ οἱ ὄντες, τῇ
 μελλόντων· καὶ οἱ φρόνιμοι, ἀφρόνων· καὶ πολλοὶ, ὀλίγων·
 μᾶλλον γὰρ εὐκὺς ἀληθεύειν τῶς εἰρημένους, τῶν ἐναντίων·
 ἐπεὶ ὅταν τις πολὺ καταφρονεῖ, ὥσπερ παιδίων ἢ θηρίων,
 ἔδὲν μέλει τῆς τέτων τιμῆς ἢ τῇ δόξης, αὐτῆς γε τῆς δόξης ²⁰
 χάριν· ἀλλ' εἴπερ, δι' ἄλλο τι. Καὶ ὁ φίλος τῶν ἡδέων·
 τό, τε καὶ γὰρ φιλεῖν, ἡδύ· οὐδὲν γὰρ Φίλοινος, ὁ μὴ χαίρων
 οἶνω· καὶ τὸ φιλεῖσθαι, ἡδύ· Φαντασία γὰρ καὶ ἐνταῦθα ταῦ

VARIAE LECTIONES.

^a φιλονίκοις Edd. Cam. et Maj.   ^b ἀλλὰ καὶ πᾶσι Edd. Ald.
 Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.   ^c τὰς deest in
 Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.   ^d ἱρω-
 τικὰς Edd. Cam. Maj. et marg. Ed. Ven.   ^e τοῦτος οἷος ὁ σπεν-
 δαῖος Cod. Vict.   ^f Edd. nonnullæ habent ἀποθι.   ^g γὰρ
 deest in Edd. Morel. Sylb. Casaub. et Duval.

ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ ἀγαθὸν εἶναι, οὗ πάντες ἐπιθυμοῦσιν αἱ
 αἰσθανόμενοι· τὸ δὲ φιλεῖσθαι ἀγαπᾶσθαι ἐστὶν αὐτὸν
 δι' αὐτόν. Καὶ τὸ θαυμάζεσθαι ἡδύ, δι' αὐτὸ τὸ τιμᾶσ-
 θαι. Καὶ τὸ κολακεύεσθαι, καὶ ὁ κόλαξ, ἡδύ· φαι-
 5 νέμενος γὰρ θαυμαστῆς ἢ φαινόμενος φίλος ὁ κόλαξ ἐστὶ.
 Καὶ τὸ ταῦτα πράττειν πολλάκις, ἡδύ· τὸ γὰρ σὺνηθες
 ἡδύ ἦν. Καὶ τὸ μεταβάλλειν, ἡδύ· εἰς φύσιν γὰρ γίνε-
 ται μεταβάλλειν· τὸ γὰρ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς
 καθεστώσης ἕξεως· ὅθεν εἴρηται,

10 “ ——— Μεταβολὴ πάντων γλυκύ.”

διὰ τῆτο ^a γὰρ ἡ διὰ χρόνον ἡδέα ἐστὶ, ἢ ἄνθρωποι, καὶ
 πράγματα· μεταβολὴ γὰρ ἐκ τῆ παρόντος ἐστὶν· ἅμα ἢ ἢ
 σπάνιον τὸ διὰ χρόνον. Καὶ τὸ μαθαίνειν, ἢ τὸ θαυμά-
 ζειν, ἡδύ, ὡς ἐπιτοπολύ· ἐν μὲν γὰρ τῷ θαυμάζειν, τὸ ἐπι-
 15 θυμῆν [^b μαθεῖν] ἐστὶν· ὥστε τὸ θαυμαστὸν ἐπιθυμητόν·
 ἐν ἢ τῷ μαθαίνειν, ^c εἰς τὸ κατὰ φύσιν καθίεσθαι. Καὶ
 τὸ εὖ ποιεῖν, ἢ τὸ εὖ πάσχειν, τῶν ἡδέων· τὸ μὲν γὰρ εὖ πάσ-
 χειν, τυγχάνειν ἐστὶν ὧν ἐπιθυμοῦσι· τὸ δὲ εὖ ποιεῖν, ἔχειν,
 ἢ ὑπερέχειν, ὧν ^d ἀμφοτέρων ἐφίενται. Διὰ ἢ τὸ ἡδύ ἔ-
 20 ναι τὸ εὖ ποιητικόν, καὶ τὸ ἐπαρεσθῆν ἡδύ τοῖς ἀνθρώποις
 ἐστὶ ^e τὸς πωλείον, ἢ τὸ τὰ ἐλλειπῇ ἐπιτελεῖν. Ἐπεὶ δὲ
 τὸ μαθαίνειν τε ἡδύ, καὶ τὸ θαυμάζειν, ^f καὶ τὰ τοιαῦτα,
 ἀνάγκη ^g ἡδέα εἶναι, τό, τε μεμιμημένον, ὥσπερ γραφικὴ,
 ἢ ἀνδριαντοποιία, ἢ ποιητικὴ· ἢ πᾶν δ' αὖν εὖ μεμιμημένον

VARIAE LECTIONES.

^a γὰρ deest in Cod. Viët. et Ed. Iñg.

Ed. Iñg.

καθίεσθαι referatur.

αληθίον marg. Ed. Ven.

ἵπαι οἷον τό, τε Cod. Viët.

^b μαθεῖν deest in

^c τὸ εἰς τὸ Ed. Iñg. ita ut prius τὸ ad infinit.

^d ἀμφοτέρω marg. Ed. Ven.

^e τοῖς

^f ἢ τὰ τοιαῦτα Cod. Viët.

^g ἡδέα

ἤ, καὶ μὴ ἡ ἡδὺ ἔ τὸ ^a μίμημα· οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ χαίρει, ἀλλὰ συλλογισμός ἐστιν, ὅτι τούτο ἐκείνο· ὥστε μανθάνειν τι συμβαίνει. Καὶ αἱ περιπέτειαι, καὶ τὸ παρὰ μικρὸν σώζεσθαι ἐκ τῶν κινδύνων· πάντα γὰρ θαυμάσια ταῦτα. Καὶ ἐπεὶ τὸ κατὰ φύσιν ἡδὺ, τὰ συγγενῇ δὲ κατὰ φύσιν ⁵ ἀλλήλοις ἐστίν, ἀπαντα τὰ συγγενῇ καὶ ὅμοια, ἡδέα, ὡς ἐπιτοπολύ· οἷον, ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππος ἵππῳ, καὶ νέος νέῳ· ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἰρηνται, ὡς

“ ἡλιξ ἡλικα τέρπει.”

καὶ,

“ ———^b αἰεὶ τὸν ὅμοιον· ———”

10

καὶ,

“ ^c ἔγνω δὲ θῆρ θῆρα.”

καὶ,

“ αἰεὶ κολοῖος ^d παρὰ κολοῖόν· ———”

15

καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Ἐπεὶ ὅ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ συγγενὲς ἡδὺ ἐαυτῷ ἅπαν, μάλιστα δ' αὐτὸς πρὸς ἐαυτὸν ἕκαστος ταῦτο πέπονθεν, ἀνάγκη πάντας φιλαύτους εἶναι, ἢ μάλιστα, ἢ ἥτιον· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ὑπάρχει πρὸς αὐτὸν μάλιστα. Ἐπεὶ ὅ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὐτῶν ἀνάγκη ²⁰ ἡδέα εἶναι πᾶσιν· οἷον, ἔργα, λόγους· διὸ φιλοκόλακες, ὡς ἐπιτοπολύ, καὶ φιλερασαί, καὶ φιλότιμοι, καὶ φιλότεκνοι· αὐτῶν γὰρ ἔρβια τὰ τέκνα. ^e Καὶ τὰ ἐλλειπῇ ἐπιτελεῖν, ἡδύ·

VARIAE LECTIONES.

^a μιμηματινόν Cod. Viñt. ^b καὶ ὡς αἰεὶ τῷ ὁμοίῳ φίλον τὸ ὅμοιον Edd. Ald. Ven. Basleenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c ἰσώκει Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Ricc. Cam. Spir. et Maj. ἰσώκει Ed. Ifing. ^d In Ethic. ad Nicom. l. viii. c. 2. et Eudem. l. vii. c. 1. legitur, dialecto Dorica, ποτὶ κολοῖόν. ^e καὶ τὰ ἐλ. Edd. Ald. Ven. Basleenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

αὐτῶν γὰρ ἔργον ἤδη γίγνεται. Καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν ἡδίστον, καὶ τὸ σοφὸν δοκεῖν εἶναι, ἡδὺ ἄρχικόν γὰρ τὸ Φρονεῖν· ἔστι δὲ ἡ σοφία, πολλῶν καὶ θαυμασῶν ἐπισήμη· ^a ἔτι, ἐπεὶ φιλότιμοι, ὡς ἐπιτοπολὺ, ἀνάγκη, ^b καὶ τὸ ἄρχειν, καὶ τὸ ἐπιτιμᾶν τοῖς πέλαις, ἡδὺ εἶναι. Καὶ ^c τὸ, ἐν ᾧ βέλτιστος δοκεῖ αὐτὸς αὐτῷ, ἐνταῦθα διατρίβειν· ὥσπερ ^d καὶ Εὐριπίδης φησί·

“ ——— Κατὰ τοῦτ' ἐπείγεται,

“ Νέμων ἐκάστης ἡμέρας πλεῖστον μέρος,

10 “ Ἴν' αὐτὸς αὐτῷ τυγχάνῃ βέλτιστος ὢν.”

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπεὶ ἡ παιδιὰ, τῶν ἡδέων, καὶ πᾶσα ἀνεσις, καὶ ὁ γέλως τῶν ἡδέων· ἀνάγκη ἢ καὶ τὰ γελοῖα ἡδέα εἶναι, καὶ ἀνθρώπους, καὶ λόγους, καὶ ἔργα· διώρισαί ἢ περὶ γελοίων χωρὶς ἐν τοῖς περὶ Ποιητικῆς. Περὶ μὲν οὖν ἡδέων
15 εἰρήσθω ταῦτα· τὰ ἢ λυπηρὰ ἐκ τῶν ἐναντίων τέτοις φανερά. Ὡν μὲν οὖν ἐνεκα ἀδικῶσι, ταῦτ' ἐστί.

Κ Ε Φ. ΙΒ.

ΠΩΣ ἢ ἔχοντες, καὶ τίνας, λέγωμεν νῦν· αὐτοὶ μὲν ὅν, ὅταν οἴωνται δυνατόν εἶναι τὸ πρᾶγμα παραχθῆναι, καὶ
20 εαυτοῖς δυνατόν· ἔτε ἀν' λαθεῖν πράτξαντες· ἢ μὴ λαθόντες, μὴ δεῖναι δίκην· ἢ δεῖναι μὲν, ἀλλ' ἐλάττω τὴν ζημίαν εἶναι τῷ κέρδους ^e αὐτοῖς, ἢ ὧν κηδυνται.

VARIÆ LECTIONES.

^a ἔτι δ' ἰππὶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b καὶ τὸ ἄρχειν defunct in Edd. plerisque, sed ea agnoscit Cod. Vict. ^c τὸ δεεῖν in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d καὶ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e ἰαυτοῖς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

β'. Ποῖα μὲν οὖν δυνατὰ φαίνεται, καὶ ποῖα ἀδύνατα, ἐν τοῖς ὕστερον ῥηθήσεται· ^a κοινὰ γὰρ τῶν μερῶν τῆς ῥητορικῆς ταῦτα πάντων. Αὐτοὶ δ' οἷονταί· δυνατοὶ εἶναι μάλιστα ἀζήμιοι ἀδικεῖν, οἱ ἐπεὶ δυνάμενοι, καὶ οἱ πρακτικοί, καὶ οἱ ἔμπειροι πολλῶν ἀγώνων· καὶ εἰαν ^b πολύφιλοι ὥσι· 5 καὶ εἰαν πλάσιοι. Καὶ μάλιστα μὲν, ἂν αὐτοὶ ὥσιν ἐν τοῖς εἰρημένοισι, οἷονταί· δύνασθαι· εἰ δὲ μὴ, καὶ ὑπάρχουσι τοῖς αὐτοῖς φίλοι, ἢ ὑπηρεταί, ἢ κοινωνοί· διὰ γὰρ ταῦτα δύνανται καὶ πράττειν, καὶ λανθάνειν, καὶ μὴ δεῖναι δίκην. Καὶ εἰαν φίλοι ὥσι τοῖς ἀδικουμένοις, ἢ τοῖς κριταῖς· οἱ 10 μὲν γὰρ φίλοι ἀφύλακτοί τε πρὸς τὸ ἀδικεῖν, καὶ προσκαταλλάττονται, πρὶν ἐπεξελεῖν· οἱ δὲ κριταὶ χαρίζονται, ^c οἷς ἂν φίλοι ὥσι, καὶ ^d ἢ ὅλως ἀφιστίν, ἢ μικροῖς ζημιῶσι. Λαθητικὰ δὲ εἰσιν, οἱ τ' ἐναντίοι τοῖς ἐκλήμασιν· οἷον, ἀσθενὴς περὶ αἰκίας, καὶ ὁ πένης καὶ ὁ αἰσχρὸς περὶ 15 μοιχείας· καὶ τὰ λίαν ἐν φανερώ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς· ἀφύλακτα γὰρ, διὰ τὸ ^e ὅλως μηδένα ἂν οἴεσθαι. Καὶ τὰ τηλικαῦτα, ^f καὶ τὰ τοιαῦτα, ^g ἢ καὶ μηδὲ εἰς· ἀφύλακτα γὰρ καὶ ταῦτα· πάντες γὰρ τὰ εἰωθότα ὥσπερ ἀρρώστηματα φυλάττονται, καὶ τὰ ἀδίκηματα· ὅ δὲ μηδεὶς πω ἡρώσ- 20 τησεν, οὐδεὶς εὐλαβεῖται. Καὶ οἷς μηδεὶς ἐχθρὸς, ἢ πολ-

VARIÆ LECTIONES.

^a κοινὰ γὰρ πάντων τῶν μερῶν τῆς ῥητορικῆς ταῦτα πάντα Ed. Iung. κοινὰ μὲν τῶν μερῶν τῆς ῥητορικῆς ταῦτα πάντα Edd. Cam. et Maj. κοινὰ γὰρ ταῦτα πάντων τῶν λόγων Cod. Viët. κοινὰ γὰρ τῶν μερῶν τῆς ῥητορικῆς ταῦτα πάντα Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. Ricc. et Spir.

^b πολ-
λοι φίλοι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^c οἷς ἂν φίλοι Cod. Viët. ^d ἢ abest ab Edd. Ald. Ven. Basi-
leensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e ὅλως deest in Edd. Ald.

Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f Edd. non-
nullæ habent καὶ τοιαῦτα, omisso articulo. ^g οἷα καὶ ἂν εἰς Cod.
Viët.

λοιί· οἱ μὲν γὰρ οἶονταί λήσειν, διὰ τὸ μὴ φυλάττεσθαι· οἱ δὲ λανθάνουσι τε διὰ τὸ μὴ δοκεῖν ἂν ἐπιχειρῆσαι φυλακτομένοις, καὶ διὰ τὸ ἀπολογίαν ἔχειν, ὅτι οὐκ ἂν ^α ἐνεχείρησαν. Καὶ οἷς ὑπάρχει κρύψις, ἢ τρόπος, ἢ τόπος, ἢ διάθεσις εὐπορος· καὶ ὅσοις μὴ ^β λαθῶσιν ἐς δίκας, ἢ ἀναβολὴ ^γ χρόνιος, ἢ διαφθορὰ κριτῶν· καὶ οἷς, εἰς γένηται ζημία, ἐς δίκας τῆς ἐκτίσεως, ἢ ἀναβολὴ χρόνιος, ἢ δὲ ἀπορίαν μηδὲν ἔχει, ὅ, τι ἀπολέσει. Καὶ οἷς τὰ μὲν κέρδη φανερά, ἢ μεγάλα, ἢ ἐγγύς· αἱ δὲ ζημιαί, ἢ μικραί, ἢ ἀφανεῖς, ἢ πόρρω. Καὶ ὧ μὴ ἐστὶ τιμωρία ἴση τῇ ἀφελείᾳ, οἷον δοκεῖ ^δ ἔχειν ἡ τυραννίς. Καὶ ὅσοις τὰ μὲν ἀδικήματα λήμματα· αἱ δὲ ζημιαί οὐκ ἰσὺς μόνον· καὶ οἷς τὸ ἐναντίον τὰ μὲν ἀδικήματα εἰς ἔπαινον τινα· οἷον, εἰ συνέβη ἅμα τιμωρῆσασθαι ὑπὲρ πατρὸς ἢ μητρὸς, ὥσπερ Ζήνωνι· αἱ δὲ ζημιαί ^ε εἰς χρήματα, ἢ φυγὴν, ἢ τοιούτον τι· ἀμφοτέροι γὰρ ἀδικῶσι, καὶ ἀμφοτέρως ἔχουσι, πλὴν ἔχ· οἱ αὐτοὶ, ἀλλ' οἱ ἐναντίοι τοῖς ἡθεσι. Καὶ οἱ πολλάκις ἢ λεληθότες, ἢ μὴ ἐζημιωμένοι· καὶ οἱ πολλάκις ἀποτετυχηκότες· εἰσὶ γὰρ τινες καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις, ὥσπερ ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οἷον ἀναμάχεσθαι. Καὶ οἷς ἂν παραχρήμα ἢ τὸ ἡδύ, τὸ δὲ λυπηρὸν ὕστερον· ἢ τὸ κέρδος, ἢ δὲ ζημία ὕστερον· οἱ γὰρ ἀκρατεῖς, τοιούτοι· ἐστὶ δ' ἀκρασία περὶ πάντα ὅσων ὀρεόμενται. Καὶ οἷς ἂν τὸ ἐναντίον

VARIÆ LECTIONES.

^α ἐπιχειρῶσι Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. et Ricc. ἐπιχειρήσαν Edd. Ven. Cam. Ising. Spir. et Maj. ^β λαθάνουσι Cod. Vicē.

^γ χρόνιος Ed. Ising. ^δ ἔχειν deest in Ed. Ising. ^ε ὡς χρήματα Edd. Ald. Basileenses, Ricc. et Spir. ἢ χρ. Edd. Sylb. Casaub. et Duval. ^ζ τοιούτων Ed. Spir. ^η οἱ δ' ἀκρατεῖς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

τὸ μὲν λυπηρὸν ἤδη ἦ, ἢ ἡ ζημία· τὸ δὲ ἡδύ, καὶ ὠφέλιμον, ὑπερὰ καὶ χρονιώτερον· οἱ γὰρ ἐγκρατεῖς καὶ φρονιμώτεροι τὰ τοιαῦτα διώκουσιν. Καὶ οἷς ἂν ἐνδέχεται διὰ τύχην δοῦναι πρᾶξαι, ἢ δι' ἀνάγκην, ἢ διὰ φύσιν, ἢ δι' ἔθος· καὶ ὅλως ἀμαρτεῖν, ἀλλὰ μὴ ἀδικεῖν. Καὶ οἷς ἂν, ἢ τῷ ἐπιει- 5 κῶς τυχεῖν. Καὶ ὅσοι ἂν ἐνδεεῖς ὦσι· διχῶς δὲ εἰσιν ἐνδεεῖς· ἢ γὰρ ὡς ἀναγκαῖα, ὥσπερ οἱ πένητες· ἢ ὡς ὑπερβολῆς, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι. Καὶ οἱ σφόδρα εὐδοκίμῶντες, καὶ οἱ σφόδρα ἀδοξῶντες· οἱ μὲν, ὡς ἐ' δόξοντες· οἱ δὲ, ὡς οὐδὲν μᾶλλον ^a ἀδοξῶντες. Αὐτοὶ μὲν οὖν ἕτως ἔχοντες 10 ἐπιχειροῦσιν.

Κ Ε Φ. ΙΓ.

ΑΔΙΚΟΥΣΙ δὲ τὰς τοιάτας, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰς ἔχον-
 τας ὧν αὐτοὶ ἐνδεεῖς, ἢ εἰς τὰ ἀναγκαῖα, ἢ εἰς ὑπεροχὴν,
 ἢ εἰς ἀπόλαυσιν. Καὶ τὰς πόρρω, καὶ τὰς ἐγγύς· τῶν μὲν
 γὰρ, ἢ λῆψις ταχέια· τῇ δ', ἢ τιμωρία βραδεῖα· εἶον, οἱ 15
 συλαῶνες τὰς Καρχηδονίους. Καὶ τὰς μὴ εὐλαβεῖς, μηδὲ
 φυλακτικὰς, ἀλλὰ πιστευτικὰς· ῥάδιον γὰρ πάντας λαθεῖν.
 Καὶ τὰς ^b ῥαθυμῶντας· ἐπιμελῶς γὰρ τὸ ἐπεξελθεῖν. Καὶ
 τὰς αἰσχυνήλας· οὐ γὰρ μαχητικοὶ περὶ κέρδους. Καὶ τὰς
 ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας, καὶ μὴ ἐπεξελεσθόντας, ὡς ὅλως 20
 κατὰ τὴν παροιμίαν τέττας, “Μυστῶν λείαν.” Καὶ ^c ὅς
 μηδεπώποτε, καὶ ὅς πολλὰκις· ἀμφοτέροι γὰρ ἀφύλακτοι·
 οἱ μὲν, ὡς οὐδέποτε· οἱ δὲ, ὡς ἐκ ἂν ἔτι. Καὶ τὰς δια-

VARIÆ LECTIONES.

^a δόξοντες Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.
^b ῥαθύμους Cod. Viçt. et marg. Ed. Iung. ^c ὅς μηδέποτε Edd.
 Ald. Basil. 1. 2. Frob. Ricc. et Spir. τὰς μηδέποτε, καὶ τοὺς πολ-
 λάκις Ed. Iung.

βελημένους, ἢ εὐδιαβάτους· οἱ τοιαῦτοι γὰρ οὔτε προαιρεῖσθαι, φροῦνέμενοι τὰς κρίσεις, οὔτε δύνασθαι πέθειν· ἂν οἱ μισέμενοι καὶ φρονέμενοί εἰσι. Καὶ πρὸς ἃς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν, ἢ φίλων, ἢ ποιησάντων ^a κακῶς, ἢ ^b μελυσσάντων, ἢ αὐτὰς, ἢ προγόνους, ἢ ὧν κήδοντα· ὥσπερ γὰρ ἡ παροιμία, “ Προφάσεως ^c δέεται ^d μόνον ἡ πονηρία.” Καὶ τὰς ἐχθρὰς, καὶ τὰς φίλους· τὰς μὲν γὰρ, ῥάδιον τὰς δὲ, ἡδύ. Καὶ τὰς ἀφίλους· καὶ τὰς μὴ δεινὰς εἰπεῖν, ἢ παῖξαι· ἢ γὰρ ἐκ ἐγχειρῶσιν ^e ἐπεξιέναι, ἢ κατὰ ἀλλότρησιν, ἢ ἄθεν περαίνουσι. Καὶ οἷς μὴ λυσίτελεϊ διαίρειν ἐπιηρῶσιν ἢ δίκην, ἢ ἐπίσιν, οἷον, οἱ ξένοι καὶ αὐτεργοί· ^f ἐπὶ μικρῷ τε γὰρ διαλύονται, καὶ ῥαδίως ^g οἱ τοιαῦτοι καταπαύονται. Καὶ τὰς πολλὰ ἡδίκηκτάς, ἢ τοιαῦτα, οἷα ἀδικῆσαι· ὅγνους γὰρ τι δοκεῖ τῷ μὴ ἀδικεῖν εἶναι, ὅταν ^h τι τοῦτων ἀδικῇ τις, οἷον εἰώθει καὶ αὐτὸς ἀδικεῖν· λέγω δὲ, οἷον ἃ τις τὸν εἰωθότα ὑβρίζειν αἰκίσαιτο. Καὶ τὰς ἡ πεπονηκότας κακῶς, ἢ βεληθέντας, ἢ βελομένους, ἢ ποιήσοντας· ἔχει γὰρ καὶ τὸ ἡδύ καὶ τὸ καλόν· καὶ ὅγνους τῶτο τῷ μὴ ἀδικεῖν φαίνεται. Καὶ οἷς χαρισθῆναι ἢ φίλοις, ἢ ⁱ θαυματοζομένοις, ἢ ἐρωμένοις, ἢ κυρίως, ἢ ὅλως πρὸς ἃς ζῶσιν αὐτοὶ, καὶ πρὸς ἃς ἔστιν ἐπιεικείας τυχεῖν. Καὶ οἷς ἂν ἐγκεκληκότες ὦσι, καὶ ^k προδιακεχωρηκότες·

VARIÆ LECTIONES.

- ^a φίλους Ed! Ifing. ^b μελυσάντων Edd. Ald. Ven. Basil. r.
¹ Frob. Cam. et Maj. ^c δέεται Ed. Ifing. et Codd. MSS; meliores. ^d μόνον legi oportere, ut metrum constet, vidit jam Sylburgius. ^e ἐπιέναι Edd. Ven. Ifing. Cam. Ricc. Spir. et Maj. sed Ed. Ifing. habet ἐπεξιέναι in marg. ^f Sic Edd. Viñt. Spir. Morel. Sylb. Casaub. Duval. et Londin. ἐπὶ μικρῷ Ed. Bipont. ^g οἱ τοιοῦτοι absunt a Cod. Viñt. ^h προδιακεχωρηκότες marg. Ed. Ven.

^a καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐγγὺς τῷ μὴ ἀδικεῖν φαίνεσθαι· οἷον Κάλλιππος ἐποίει τὰ περὶ Δίωνα. Καὶ τὲς ὑπ' ἄλλων μέλλοντας, ἂν μὴ αὐτοῖς, ὡς οὐκέτι ἐνδεχόμενον βελεύ-
 σασθαι· ὥσπερ λέγεσθαι Αἰνεσίδημος Γέλωνι πέμψαι πολ-
 τάβια ἀνδραποδισαμένῳ, ὅτι ἔφθασεν, ὡς καὶ αὐτὸς μέλ- 5
 λων. Καὶ οὓς ἀδικήσαντες δυνήσονται πολλὰ δίκαια
 πράττειν, ὡς ραδίως ἰασόμενοι· ὥσπερ ἔφη Ἰάσων ὁ Θετ-
 τάλος, “^b Δεῖν ἀδικεῖν ἓνια, ὅπως δύνῃαι καὶ δίκαια πολ-
 λὰ ποιεῖν.”

β'. Καὶ ἂ πάντες, ἢ πολλοὶ, ἀδικεῖν εἰώθασιν· συγ- 10
 γνώμης γὰρ οἶοναι τεύξεσθαι. Καὶ τὰ ράδια κρύψαι·
 τοιαῦτα δέ, ὅσα ἢ ταχὺ ἀναλίσκειαι, οἷον τὰ ἐδώδιμα· ἢ
 τὰ ^c εὐμετάβλητα, ἢ ῥήμασιν, ἢ χρώμασιν, ἢ κράσεσιν·
 ἢ ἂ ^d πολλαχῶς ἀφανίσαι εὐπορον· τοιαῦτα δέ τὰ εὐδασ- 15
 τακτα, καὶ ἐν μικροῖς τόποις ἀφανιζόμενα· καὶ οἷς ἀδιά-
 φορα καὶ ὅμοια πολλὰ προὔπηρχε τῷ ἀδικεῖν. Καὶ ὅσα
 αἰσχύνονται λέγειν οἱ ἀδικηθέντες· οἷον, γυναικῶν οἰκειῶν
 ὕβρεις, ἢ εἰς αὐτὰς, ἢ εἰς υἱεῖς. Καὶ ὅσα φιλοδικεῖν δόξ-
 ειεν ἂν ὁ ἐπεξιών· τοιαῦτα δέ τὰ τε μικρὰ, καὶ ἐφ' οἷς
 συγγνώμη. Ὡς μὲν οὖν ἔχοντες ἀδικοῦσι, καὶ ποῖα, καὶ 20
 ποῖως, καὶ διὰ τί, σχεδὸν ταῦτά ἐστι.

VARIAE LECTIONES.

^a Paradigmaticum, οἷον Κάλλιππος ἐποίει τὰ περὶ Δίωνα, in Edd.
 Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. præponitur
 ætiologico, καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα κ. τ. λ. ^b δι' Edd. Ven. Cam.
 Ifing. Ricc. et Maj. ^c εὐμετάβλητα Edd. Ald. Basileenses, et
 Ricc. ^d πολλαχῶς Ed. Ifing. πολλαχῶς Ed. Ricc. vitiose,
 ut videtur, pro πολλαχῶς.

Κ Ε Φ. ΙΔ.

ΤΑ δ' ἀδικήματα πάντα καὶ τὰ δικαιώματα διέλω-
μεν, ἀρχάμενοι πρῶτον ἐντεῦθεν. "Ωρισται δὴ τὰ δίκαια
καὶ τὰ ἄδικα, πρὸς τε νόμους δύο, καὶ πρὸς ἕς ἐς δι-
χῶς.

5 β'. Λέγω ἢ νόμον, τὸ μὲν, ἴδιον· τὸν δὲ, κοινόν· ἴδιον
μὲν, τὸν ἐκάστοις ὠρισμένον πρὸς αὐτὸς· ^a καὶ τούτων, τὸν
μὲν, ἀγραφον· τὸν δὲ, γεγραμμένον· κοινόν ἢ, τὸν κατὰ
φύσιν· ἔστι γὰρ, ὃ μαντεύοντά τι πάντες, φύσει κοινὸν δί-
καιον καὶ ἄδικον, καὶ μηδεμία κοινωνία πρὸς ἀλλήλους ἢ,
10 μηδὲ συνθήκη· οἷον καὶ ἡ Σοφοκλέους Ἀντιγόη φαίνεται
λέγειν, ὅτι δίκαιον ^b ἀπειρημένον θάψαι τὸ ^c Πολυνείκη,
ὡς φύσει ὃν ταῦτο δίκαιον·

“ Οὐ γάρ τι νῦν τε καὶ χθές, ἀλλ' αἰεί ποτε

“ ^d Ζῆ ταῦτο, κ' ἐδὲς οἶδεν ἐξ ὅτε 'Φάνη.”

15 καὶ ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τῆ μη κλείνειν τὸ ἔμφυ-
χον· ταῦτο γὰρ ἔστι μὲν δίκαιον, τισὶ δὲ ἔστι δίκαιον·

“ Ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον, διὰ τ' εὐρυμέδοντος

“ Αἰθέρος ἠνεκέως ^e τέταται, διὰ τ' ^f ἀπλήτεα αἰγῆς.”

καὶ ὡς λέγει ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ Ἀλκιδάμας.

VARIÆ LECTIONES.

^a καὶ τῆτον Edd. Ald. Ven. Bafilenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b ἀπρημένον Ed. Ifing.

^c Edd. nonnullæ habent Πολυνείκη.

^d Apud Sophoc. legitur, Ζῆ ταῦτα, videtur tamen Aristoteles nu-
merum consulto commutasse.

^e τίταται Edd. Ald. Ven. Bafilenses, Cam. Ricc. et Maj.

^f ἀπλίτεα γῆς Ed. Ifing. in
marg. ἀπλίτου αὐ γῆς Codl. quidam Viñt.

γ'. Πρὸς ἕς δὲ διώριται, διχῶς ^a διώριται· ἢ γὰρ πρὸς τὸ κοινόν, ἢ πρὸς ἓνα τῶν κοινωνούντων, ἀ δὲ πρᾶττειν καὶ μὴ πρᾶττειν· διὸ καὶ τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ δικαιώματα διχῶς εἰς ἀδικεῖν καὶ δικαιοπραγεῖν· ἢ γὰρ πρὸς ἓνα ὠρισμένον, ἢ πρὸς τὸ κοινόν· ὁ γὰρ μοιχεύων καὶ τύπτων ⁵ ἀδικεῖ τινὰ τῶν ὠρισμένων· ὁ δὲ μὴ τραυεύμενος, τὸ κοινόν.

δ'. Ἀπάντων δὴ τῶν ἀδικημάτων διηρημένων, καὶ τῶν μὲν ὄντων πρὸς τὸ κοινόν, τῶν δὲ πρὸς ἄλλον καὶ πρὸς ἄλλους, ἀναλαβόντες τί ἐστὶ τὸ ἀδικεῖσθαι, λέγωμεν τὰ 10 λοιπά. Ἐστὶ δὴ τὸ ἀδικεῖσθαι, τὸ ὑπὸ ^b ἐκόντων τὰ ἀδίκῃ πάχων· τὸ γὰρ ἀδικεῖν ὥριται πρότερον ἐκάστην εἶναι. ^c Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη ἔσθ' ἀδικεῖμενον βλάπτεσθαι, καὶ ἀκασίως βλάπτεσθαι, αἱ μὲν βλάβαι ἐκ ^d πρότερον φανεραὶ εἰσι· τὰ γὰρ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ^e διήρηται καθ' 15 αὐτὰ πρότερον, καὶ τὰ ἐκούσια δὲ, ὅτι εἰς ὅσα εἰδότες. Ὡς ἀνάγκη, πάντα τὰ ἐγκλήματα, ἢ πρὸς τὸ κοινόν, ^f ἢ πρὸς τὸ ἴδιον εἶναι· ἢ καὶ ἀγνοῦντος, ἢ ἄκοντος, ἢ ἐκόντος καὶ εἰδότες· καὶ τέτων, τὰ μὲν, προελομένῃ· τὰ δ' ἡ, διὰ πάθος. Περὶ μὲν οὖν θυμῷ ρηθήσεται ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη· 20 ποῖα δὲ προαφῶνται, καὶ πῶς ἔχοντες, εἴρηται πρότερον. Ἐπεὶ δ' ὁμολογῶντες πωλλάκις πεπραχέναι ἢ τὸ ἐπί-

VARIÆ LECTIONES.

^a ὥριται Cod. Viñt. ^b ἐκόντος Cod. optimus Viñt. ^c ἐπὶ δ' αὖ κεφάλαιον Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Fröb. ἐπὶ δ' ἀναγκαῖον Ed. Ising. ^d προτέρων Edd. Ald. Ven. Basilenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e εἴρηται Cod. quidam MS. Viñt. διήρηται in aliis Codd. teste Morelio. ^f ἢ πρὸς ἴδιον εἶναι· ἢ ἀγνοῦντος, ἢ ἄκοντος Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Fröb. ἢ ἴδιον εἶναι· ἢ ἀγνοῦντος καὶ ἄκοντος Edd. Ven. Cam. Spir. Ricc. Ising. et Maj.

γραμμα ἔχ' ὁμολογῆσιν, ἢ περὶ ὃ τὸ ἐπίγραμμα· οἶον,
 λαβεῖν μὲν, ἀλλ' ἔ κλέψαι· καὶ πατάξαι πρότερον, ἀλλ'
 ἔχ' ὑβρίσαι· καὶ συγγενέσθαι ^α μὲν, ἀλλ' ἔ μοιχεῦσαι ^β ἢ
 κλέψαι, ἀλλ' ἔχ' ἱεροσυλῆσαι· (ἔ γὰρ θεῶν τι) ἢ ἐπερ-
 5 γάσασθαι μὲν, ἀλλ' οὐ ^γ δημοσίαν ἢ διειλέχθαι μὲν
 τοῖς πολέμοις, ἀλλ' ἔ προδιδόναι διὰ ταῦτα θεοὶ ἂν καὶ
 περὶ τέτων διορίσασθαι, τί κλοπῇ, τί ὑβρίσι, τί μοιχείᾳ·
 ὅπως εἴαν τε ὑπάρχον, εἴαν τε μὴ ὑπάρχον, βουλώμεσθαι
 δικάζοναι, ἔχωμεν ἐμφανίζειν τὸ δίκαιον. Ἐστὶ δὲ πάντα
 10 τὰ τοιαῦτα περὶ τῶν ἀδίκων εἶναι καὶ Φαῦλον, ἢ μὴ ἀδικόν,
^δ περὶ οὗ ἡ ἀμφοτερότησις· ἐν γὰρ τῇ προαιρέσει ἐστὶν ἡ
 μοχθηρία, καὶ τὸ ἀδικεῖν· τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων
 προσσημαίνει τὴν προαίρεσιν· οἶον, ὑβρίσι καὶ κλοπῇ· ἔ γὰρ,
 εἰ ἐπάταξε, πάντως ὑβρίσεν· ἀλλ' εἰ ἐνεκά τινος, οἶον, τοῦ
 15 ^ε ἀτιμάσαι ἐκείνον, ^ε ἢ αὐτὸς ἡσθῆναι· οὐδὲ πάντως, εἰ
 λάθρᾳ ἔλαβεν, ἔκλεψεν· ἀλλ' εἰ ἐπὶ βλάβῃ, ἔκλεψε, καὶ
 σφειτέρισμῳ ἐαυτοῦ· ὁμοίως καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἔχει, ὡς-
 περ καὶ περὶ τέτων.

ε. Ἐπεὶ καὶ τῶν δίκαιων καὶ τῶν ἀδίκων ἦν δύο εἶδη· τὰ
 20 μὲν γὰρ, γεγραμμένα· τὰ δὲ, ἀγράφα· περὶ ὧν μὲν οἱ νό-
 μοι ἀγορεύουσιν, εἴρηται. Τῶν δὲ ἀγράφων δύο ἐστὶν εἶδη·
 ταῦτα δ' ἐστὶ, τὰ μὲν, καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς καὶ κακίας,
 ἐφ' οἷς ὀνειδῇ καὶ ἐπαινοὶ, ἀτιμίαι καὶ τιμαὶ, καὶ δωρεαί·

VARIAE LECTIONES.

^α μὲν abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β ἢ κλέψαι, ἀλλ' ἔχ' ἱεροσυλῆσαι, exciderunt e textu Ed. Lips.

^γ δημοσία Codd. nonnulli, ac Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. δημοσία Ed. Ricc.

^δ περὶ ἧ ab- sunt a Cod. opt. Viñt. ac Edd. Ald. Basil. 1. 2. Prob. et Ricc.

^ε ἀτιμάσθαι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ε ἢ αὐτὸν ex emend. Ed. Bipont. ἢ ἴνα αὐτὸς ἡσθῇ Ed. Inng.

οἷον, τὸ χάριν ἔχειν τῷ ποιήσαντι εὖ, καὶ ἀντευποιεῖν τὸν εὖ ποιήσαντα, καὶ βοηθητικὸν εἶναι τοῖς φίλοις, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· τὰ ᾗ, τῷ ἰδίῳ νόμῳ καὶ ^a γεγραμμένον ἔλλειμμα· τὸ γὰρ ἐπεικὲς δοκεῖ δίκαιον εἶναι· ἐστὶ δὲ ἐπεικὲς τὸ παρὰ τὸν γεγραμμένον νόμον δίκαιον. Συμβαίνει δὲ τοῦτο, τὰ μὲν, ἀκόντων, τὰ ᾗ, ἐκόντων τῶν νομοθετῶν· ἀκόντων μὲν, ὅταν λάθῃ· ἐκόντων δὲ, ὅταν μὴ δύ- νωνται διορίσαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον μὲν ἢ κατ' ὅλου εἰπεῖν, μὴ ἢ ᾗ, ἀλλ' ὡς ἐπιτοπολύ· καὶ ὅσα μὴ ῥάδιον διορί-σαι δι' ἀπειρίαν· οἷον, τὸ τρῶσαι σιδήρῳ, καὶ πηλίκῳ, καὶ ¹⁰ πωῖν τινί· ὑπολείπει γὰρ δὴ ὁ αἰὼν ^b διαριθμῶντας. Ἄν ᾗ ἢ ἀδιορίστον, δὲν ᾗ νομοθετῆσαι, ἀνάγκη ἀπλῶς εἰπεῖν· ὥστε καὶ δακτύλιον ἔχων ἐπάρηται τὴν χεῖρα, ἢ πατάξῃ, κατὰ μὲν τὸν γεγραμμένον νόμον, ἔνοχός ἐστι, καὶ ἀδικεῖ· κατὰ ᾗ τὸ ἀληθές, οὐκ ἀδικεῖ· καὶ ^c τὸ ἐπεικὲς τῷτο ἐστίν. ¹⁵ Εἰ δ' ἐστὶ τὸ εἰρημένον ἐπεικὲς, φανερόν ^d ποῖά ἐστι τὰ ἐπεικῆ, καὶ ἐκ ἐπεικῆ, καὶ ποῖοι οὐκ ἐπεικεῖς ἀνθρώποι· ἐφ' οἷς τε γὰρ δεῖ συγνώμην ἔχειν, ἐπεικῆ ταῦτα. Καὶ τὸ τὰ ἀμαρτήματα καὶ τὰ ἀδικήματα μὴ τῷ ἴσῃ ἀξιῶν, μηδὲ τὰ ἀμαρτήματα καὶ τὰ ἀτυχήματα· ἐστὶ ᾗ ἀτυχή- ²⁰ ματα μὲν, ὅσα παράλογα, καὶ μὴ ἀπὸ μοχθηρίας· ἀμαρτήματα ᾗ, ὅσα μὴ παράλογα, καὶ μὴ ἀπὸ πονηρίας· ἀδικήματα ᾗ, ὅσα μήτε παράλογα, ἀπὸ πονηρίας δὲ ἐστὶ· τὰ γὰρ δι' ἐπιθυμίαν, ἀπὸ πονηρίας. Καὶ τὸ τοῖς ἀνθρωπί-

VARIÆ LECTIONES.

^a ἰγγεγραμμένον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b διαριθμῶντας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c τὸ ἀβέβη ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d ποῖά ἐστι Edd. Ven. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ποῖά ἐστι καὶ τὰ ἐπεικῆ αὐτὰ Edd. Ald. et Basileenses, dein reliqua defunt usque ad verba καὶ τὸ τὰ ἀμαρτήματα. Sed vide Victorii Comment. p. 241.

νοῖς συγγίνωσκειν, ἐπεικίε. Καὶ τὸ μὴ πρὸς τὸ νόμον, ἀλλὰ πρὸς τὸν νομοθέτην σκοπεῖν· καὶ τὸ μὴ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν τῷ νομοθέτῃ σκοπεῖν. Καὶ μὴ πρὸς τὴν πράξιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν προαίρεσιν· καὶ 5 μὴ πρὸς τὸ μέρος, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔλον· μηδὲ ποῖός τις νῦν, ἀλλὰ ποῖός τις ^α ἢν αἰεὶ, ἢ ὡς ἐπιτοπαλὺ. Καὶ τὸ μνημονεύειν μᾶλλον ὧν ἔπαθεν ἀγαθῶν, ἢ κακῶν· καὶ ἀγαθῶν ὧν ἔπαθε μᾶλλον, ἢ ἐποίησε. Καὶ τὸ ἀνέχεσθαι ἀδικέμενον. Καὶ τὸ μᾶλλον λόγῳ ἐθέλειν κρίνεσθαι, 10 ἢ ἔργῳ. Καὶ τὸ εἰς δίασταν μᾶλλον, ἢ εἰς δίκην βούλεσθαι ἵεναι· ὁ γὰρ δισυτητής τὸ ἐπεικίε ὁρᾷ· ὁ δὲ δικαστής τὸν νόμον· καὶ τούτῃ ἕνεκα διασυτητής ^β εὐρέθῃ, ἔπως τὸ ἐπεικίε ἰσχύῃ. Περὶ μὲν ἔν τῶν ἐπεικίῳ διαγρίσθω τὸν τρόπον τούτον.

Κ Ε Φ. ΙΕ.

15 ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ἢ μείζονα, ὅσα ἀνὰ ἀπὸ μείζονος ἢ ἀδικίας· διὸ καὶ τὰ ἐλάχιστα, μέγιστα· οἷον ^α ὁ Μελάνωπας Καλλίστρατος κατηγορεῖ, ὅτι παρελογίσαιτο τρία ^δ ἡμιωβέλια ἱερὰ τὰς ναυποικίας· ἐπὶ δικαιοσύνης δὲ, τὸναντίον· ἐστὶ δὲ ταῦτα ἐκ τῶν ὑπερέχειν τῇ δυνάμει· ὁ γὰρ τρία ἱερὰ 20 ἡμιωβέλια κλέψας καὶν ὅτιεν ἀδικήσειεν. Ὅτε μὲν δὴ αὐτῷ τὸ μείζον, ὅτε δὲ ἐκ τῶν βλάβους κρίνεται. Καὶ οὐ μὴ ἐστὶν ἴση τιμωρία, ἀλλὰ πᾶσα ἐλάττω. Καὶ οὐ μὴ ἐστὶν ἴσας· χαλεπὸν γὰρ καὶ ἀδύνατον. Καὶ οὐ μὴ ἐστὶ δι-

VARIÆ LECTIONES.

^α ἢ, abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β ἡρίθη Codd. quidam Vict.

^γ ὁ abest ab Edd.

Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^δ Sic plures Victorii Codd. et Edd. Ald. Ven. Basileenses, Ricc. Spir. Sylb.

Morel. et Londin. Edd. Cam. Maj. Casaub. et Duval. habent ἡμιβόλια, sed Ed. Cam. infra legit ἡμιβέλια.

κην λαβεῖν τ' παρόντα· ἀνάλον γάρ· ^a ἢ γὰρ δίκη καὶ κόλασις, ἴασις. Καὶ εἰ ὁ παθὼν, καὶ εἰ ὁ ἀδικηθεὶς αὐτὸς αὐτὸν μεγάλως ἐπόλασεν· ^b ἔτι γὰρ μέζονι ὁ ποιήσας δίκαιος κολασθῆναι· οἷον, Σοφοκλῆς ὑπὲρ Εὐκλήμενος σονηγοῶν, ἐπεὶ ἀπέσφαζεν ἑαυτὸν ὑβριδαίης, οὐ τιμήσεν ἔφη ξ ἐλάττινος, ἢ οὗ ὁ παθὼν ἐτίμησεν ἑαυτόν. Καὶ ὁ μόνος, ἢ πρῶτος, ἢ μετ' ἄλλων πεπαισθημένος. Καὶ τὸ πολλὰ καὶ τὸ αὐτὸ ἀμαρτάνειν, μέγα. Καὶ δι' ^c ὃ ἂν ζητηθῇ καὶ εὐρεθῇ τὰ καλύοντα καὶ ζημιῶντα· οἷον, ἐν Ἀρτεῖ ^d ζημιῶσι, δι' ^e ὃν ἂν νόμος τεθῇ, καὶ δι' ^f ὃς τὸ δεσμωθήσαν ἀκοδομηθῇ. ^g Καὶ τὸ θηριωδέστερον ἀδικημα, μεῖζον. Καὶ τὸ ἐκ προνοίας μᾶλλον. Καὶ ὁ οἱ ἀκύντες φοβῶνται μᾶλλον ἢ ἐλεῶσι. Καὶ τὰ μὲν ῥητορικά ἐστι τοιαῦτα, ὅτι πολλὰ ἀνέφηκε δίκαια, ἢ ὑπερβέβηκεν· οἷον, ὄρκους, δεξιάς, πίσεις, ἐπιγαμίας· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων ὑπεροχή. Καὶ τὸ ἐνταῦθα, ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} ^{sm} ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} ^{tm} ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xx} ^{xy} ^{xz} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{yx} ^{yy} ^{yz} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{zx} ^{zy} ^{zz} ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} ^{sm} ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} ^{tm} ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xx} ^{xy} ^{xz} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{yx} ^{yy} ^{yz} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{zx} ^{zy} ^{zz}

VARIÆ LECTIONES.

- ^a ἢ γὰρ κολασίς καὶ δίκη, mutato ordine, Ed. Ifing. ^b Ifi. Edd. Cam. Maj. et marg. Ed. Ven. ^c J, Edd. Ald. Basileenses, Ven. Cam. et Maj. ^d ζημιῶσαι Cod. Viët. ^e ἐς Cod. Viët. ^f ψευδομαρτυρήσεις Cod. Viët. ^g τῶ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^h ὅτι τι ἐκ αὐτοῦ ποιῶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ⁱ ὁ περὶ τὰ γραφόμενα δίκαιος Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Spir. ^j ὁ περὶ τὰ γραφόμενα δίκαιος Edd. Cam. Maj. et marg. Ed. Ven.

ἐπιζήμια, καὶ * τὰ μὴ ἐπιζήμια ἀδικήσειεν ἄν. Περὶ
μὲν ἔν ἀδικήματος μείζονος καὶ ἐλαττονος εἰρηται.

Κ Ε Φ. 15.

ΠΕΡΙ δὲ τῶν ἀτέχνων καλυμένων πίστεων, ἐχόμενόν ἐστι
τῶν εἰρημένων ἐπιδραμεῖν· ἴδια γὰρ αὐται ὅ τῶν δικανικῶν
5 εἰσι ἣ ὥστε τὸ ἀριθμὸν, νόμοι, μάστιγες, συνθῆκαι, βά-
σανοι, ὄρκος.

Β'. Πρῶτον μὲν ἔπωμεν περὶ νόμων, πῶς χρητέον
καὶ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα, καὶ κατηγορῶντα καὶ ἀπο-
λογώμενον· Φανερόν ὅτι, εἰ μὲν ἐναντίος ἢ ὁ γε-
10 γραμμένος τῷ πράγματι, τῷ κοινῷ νόμῳ χρητέον, καὶ
τοῖς ἐπικεκῆσιν, ὡς δικαιότεροις· ὁ καὶ ὅτι τῇ γνώμῃ
τῇ ἀρίστῃ ταῦτ' ἐστὶ, ὁ μὴ πάντως χρῆσθαι τοῖς γεγραμ-
μένοις· καὶ ὅτι τὸ μὲν ἐπικεκῆς αἰεὶ μένει, καὶ οὐδέποτε
μεταβάλλει, ὁ δὲ κοινός· κατὰ φύσιν γὰρ ἐστὶν· οἱ ἣ γε-
15 γραμμένοι, πολλῶν· ὅθεν εἰρηται ἐν τῇ τῷ Σοφοκλέους
'Ἀντιγόῃ' ἀπολογεῖται γὰρ, ὅτι ἐπράξε παρὰ τὸ τῷ Κρέον-
τος νόμον, ἀλλ' ἐ παρὰ τὸ ἄγραφον.

“ Οὐ γάρ τι νῦν γε καίχθεις, ἀλλ' αἰεὶ ποιεῖ·

“ ἵ Τάτων ἐγὼ ἔκ ἐμελλον, ἀνδρὸς ἐδένος” —

VARIÆ LECTIONES.

* τὰ ἀζήμια Cod. Viñt. et marg. Ed. Ifing. ὁ τῶν δικανικῶν εἰσι
πάντε Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. ὁ μὲν γὰρ
Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ὁ καὶ ὅτι τῇ
γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ χρῆμινους, ταῦτ' ἐστὶ, τὸ μὴ πάντα χρῆσθαι τοῖς γεγραμ-
μένοις Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. καὶ ὅτι τῇ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ κρίνει
χρῆμινους Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. sed conf. Pollux in Ono-
mast. viii. 10. apud quem, pro γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, legitur, γνώμῃ τῇ δι-
καιωτάτῃ. ὁ τὸ μὴ παντελῶς χρῆσθαι Cod. Viñt. antiquiss. ἵ ταῦτ'
ἐν Edd. Ald. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Καὶ ὅτι τὸ δίκαιόν ἐστιν ἀληθές τι καὶ συμφέρον, ἀλλ' οὐ
τὸ δοκῆν· ὥς' ἔ νόμος, ὁ γεγραμμένος· ἔ γὰρ ποιεῖ τὸ
ἔργον τὸ τῷ νόμῳ. Καὶ ὅτι ὥσπερ ἀργυρογνώμων ὁ κρι-
τής ἐστιν, ὅπως διακρίνῃ τὸ κίβδηλον δίκαιον, καὶ τὸ ἀλη-
θές. Καὶ ὅτι βελτίονος ἀνδρὸς τὸ τοῖς ἀγράφοις, ἢ τοῖς 5
γεγραμμένοις, χρῆσθαι ἢ ἐμμένειν. Καὶ εἴ περ ἐναντίος
νομῷ εὐδοκίμεντι, ἢ ^α καὶ αὐτὸς αὐτῷ· ^β οἷον, ἐνίοτε ὁ μὲν
κελεύει κύρια εἶναι, ἅτ' ἂν σύνθωνται· ὁ δ' ἀπαγορεύει
μὴ συντιθεσθαι παρὰ τὸν νόμον. Καὶ εἰ ἀμφίβολος, ὥς τε
εἰρεῖν καὶ ὁρᾶν ἐφ' ὁποτέρᾳ τὴν ἀγωγὴν ἢ τὸ δίκαιον 10
ἐφαρμόσει, ἢ τὸ συμφέρον, εἴτα τέτῳ χρῆσθαι. Καὶ εἰ
τὰ μὲν πράγματα, ἐφ' οἷς ἐτέθη ὁ νόμος, μηκέτι μένει, ὁ
δὲ νόμος· περαιτέρον τοῦτο δηλῆν, ἢ μάχεσθαι ταύτῃ πρὸς
αὐτόν. Ἐὰν δὲ ὁ γεγραμμένος ἢ πρὸς τὸ πρᾶγμα, τότε
γνώμη τῇ ἀρίστῃ λεκτέον ἐστίν, ὅτι οὐ τῷ παρὰ τὸν νόμον 15
ἐνεκα δικάζειν ἐστίν, ἀλλ' ἵνα, εἰς ἀννοήσῃ ὅ, τι λέγει ὁ νό-
μος, μὴ ἐπισηκῇ. Καὶ ὅτι οὐ τὸ ἀπλῶς ἀγαθὸν αἰρεῖται
οὐδέως, ἀλλὰ τὸ αὐτῷ. Καὶ ὅτι οὐδὲν διαφέρει, ἢ μὴ
κεῖσθαι, ἢ μὴ χρῆσθαι. Καὶ ὅτι ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις
ἔ λυσιτελεῖ παρασοφίζεσθαι ^γ παρὰ τὸν ἱατρὸν· οὐ γὰρ τοσ- 20
ῶτον βλάπτει ἢ ἁμαρτία τῷ ἱατρῷ, ὅσον τὸ ἐδίξεσθαι
ἀπειθεῖν τῷ ἄρχοντι. Καὶ ὅτι τὸ τῶν νόμων σαφέτερον
ζητεῖν εἶναι, τῶν ἔστιν, ὃ ἐν τοῖς ἐπαινεμένοις νόμοις ἀπα-
γορεύεται. Καὶ περὶ μὲν τῶν νόμων ἔγωγε διωρίσθω.

γ. ^δ Περὶ δὲ μαρτύρων, μάρτυρές εἰσι διπλοῖ, οἱ μὲν, 25

VARIÆ LECTIONES.

^α καὶ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^β οἷον, ὁ μὲν ἐνίοτε Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^γ οἷον, τὸν ἱατρὸν Codd. quidam Viët. ^δ Περὶ τῶν μ. Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

παλαιοὶ, οἱ δὲ, πρόσφατοι· καὶ τούτων, οἱ μὲν, μετέχον-
 τες τῷ κινδύνῃ· οἱ δὲ, ἐκτός. Λόγω δὲ παλαιούς ^α μὲν,
 τὴν τε ποιήσας, καὶ ὅσων ἄλλων γνωρίμων εἰς κρίσεις Φα-
 νερὰ· οἷον, Ἀθηναῖοι Ὀμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σα-
 5 λαμῖνος· καὶ Τενέδιοι ἑναγχος Περιάνδρῳ τῷ Κορινθίῳ
 πρὸς ^β Σιγχεῖς· καὶ ^γ Κλεοφῶν κατὰ Κριτίαν τοῖς Σάλωνος
 ἐλεγείοις ἐχρήσατο, λέγων, ὅτι πάλαι ἀσελγὴς ἡ οἰκία·
 καὶ ᾧ ἂν ποτε ἐποίησε Σάλων,

“ ^δ Εἰπὲν μοι Κριτία πυρρότριχι, πατρὸς ἀκέειν.”

10 Περὶ μὲν ἂν τῶν γενομένων, οἱ τοιῷτοι μάρτυρες. Περὶ δὲ
 τῶν ἐσομένων, καὶ οἱ χρησμολόγοι· οἷον, Θεμιστοκλῆς, ὅτι
 ναυμαχητέον, τὸ ξύλινον ^ε λέγει τέχης. Ἔτι καὶ αἱ παρ-
 οίμαι, ὥσπερ εἴρηται, μαρτυρία εἰσὶν· οἷον, εἴ τις συμ-
 βάλῃ μὴ ποιεῖσθαι Φίλον γέροντα, τέτῳ μαρτυρεῖ ἡ
 15 παροιμία,

“ Μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα”

καὶ τὸ τὰς υἱὰς ἀναιρεῖν, ἂν καὶ τὰς πατέρας·

“ Νήπιος, ὃς πατέρα κλέινας παῖδας καλαλέπτοι.”

Πρόσφατοι δὲ, ὅσοι γνωρίμοι ^ε κεκρίκασί τι· χρήσιμοι
 20 ^β καὶ αἱ τέτων κρίσεις τοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἀμφισβητοῦσιν·
 οἷον, Εὐβελος, ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἐχρήσατο κατὰ Χάρη-

VARIÆ LECTIONES.

^α μὲν abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir.
 et Maj. ^β Σιγχεῖς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir.
 et Maj. Vide Sylburgii notam. ^γ καὶ Λεοφίῳ Edd. Ald. Ven.
 Basil. 1. 2. Frob. et Spir. Edd. nonnullæ habent Κλεοφῶν. ^δ Εἰπί-
 μναι Κριτία ξανδότριχι Proclus ad Timæum, l. i. p. 25, Ed. Bas.
^ε λέγων Cod. Viët. ^ε καὶ κεκρίκασί τι Edd. Ald. Ven. Basileen-
 ses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^β καὶ αἱ Edd. Ald. Ven. Ba-
 fileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

τοσ^α ὦ Πλάτων εἶπε πρὸς Ἀρχίβιον, ὅτι ἐπιδέδωκεν ἐν τῇ
 πάλαι τὸ ὁμολογεῖν πονηρὸς εἶναι· καὶ οἱ μελέχοντες τοῦ
 κινδύνου, ἂν δόξωσι ψεύδεσθαι. Οἱ μὲν οὖν τοιοῦτοι τῶν
 τοιούτων^β μόνον μάρτυρες εἰσι· γέγονεν, ἢ μή· ἔστιν, ἢ μή·
 περὶ ᾧ τῷ ποῖον, οὐ μάρτυρες· οἷον, εἰ δίκαιον ἢ ἀδίκον, ἢ δ
 σύμφερον ἢ ἀσύμφερον. Οἱ δ' ἄπωθεν καὶ περὶ^ε τούτων
 πιστότατοι·^δ πιστότατοι δὲ οἱ παλαιοί· ἀδιάφθοροι γάρ.
^ε Πιστώματα δὲ παρὰ μαρτυριῶν· μάρτυρας μὲν μὴ ἔχοντι,
 ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνεν· καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ, γνώμη τῇ
 ἀρίστη· καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐξαπαλῆσαι τὰ εἰκότα ἐπὶ ἀρ-^{ιθ}
 γυρίῳ· καὶ ὅτι οὐχ ἀλίσκεια ψευδομαρτυριῶν τὰ εἰκό-
 τα· Ἐχοντι ᾧ πρὸς μὴ ἔχοντα, ὅτι ἔχ' ὑπέδικα τὰ εἰκό-
 τα· καὶ ὅτι ὅθεν ἂν ἔδει^ε μαρτυριῶν, εἰ ἐκ τῶν λόγων
 ἱκανὸν ἦν θεωρῆσαι. Εἰσὶ ᾧ αἱ μαρτυρίαι, αἱ μὲν, περὶ
 αὐτῶ· αἱ δ', περὶ τῷ ἀμφισβητήντος· καὶ αἱ μὲν, περὶ τῷ^{ιθ}
 πράγματος· αἱ δ', περὶ τῷ ἥθους· ὥστε Φανερόν, ὅτι αὐδέ-
 ποτέ ἐστιν ἀπορῆσαι^ε μαρτυρίας χρησίμης· εἰ μὴ γὰρ
 κατὰ τῷ πράγματος, ἢ αὐτῷ ὁμολογούμενης, ἢ τῷ ἀμφισ-
 βητήντι^η ἐναντίας· ἀλλὰ^ι περὶ τῷ ἥθους, ἢ αὐτῷ εἰς ἐπίε-
 κειαν, ἢ τῷ ἀμφισβητήντος εἰς Φαυλότητα. Τὰ δ' ἄλλα^κ
 περὶ μάρτυρας, ἢ Φίλων, ἢ ἐχθρῶν, ἢ μεταξὺ, ἢ εὐδοκίμων-

VARIÆ LECTIONES.

^α ὁ Ed. Ifing. verum ᾧ Attice positum esse pro τούτῳ ὁ monuit
 jam Sylburgius. ^β μόνον abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus,
 Cam. Ricc. Spir. et Maj. sed Codd. nonnulli habent μόνον.
^ε τοιούτων Cod. Viët. ^δ πιστότατοι γάρ Edd. Ald. Ven. Basileenses,
 Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ε πιστώματα γὰρ περὶ μαρτυριῶν Edd. Ven.
 Cam. et Maj. π. γὰρ παρὰ μ. Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. et Spir.
^ε μαρτύρων Codd. plures Viët. ^ε ἀπορίας Edd. Ald. Basil. 1. 2.
 Frob. Ven. et Cam. ^η ἐναντίως marg. Ed. Ven. et Ed. Ricc.
^ι περὶ τοῦ ἥθους αὐτοῦ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam Ricc. Spir.
 et Maj.

τος, ἢ ἀδοξάωντος, ἢ μελαγχύ, καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται διαφοραὶ, ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων λεκτέον, ἐξ οἷωνπερ καὶ τὰ ἐνθυμήματα λέγομεν.

Δ'. Περὶ ἧ^α τῶν συνθηκῶν, τοσαύτη^β τῷ λόγῳ χρῆσις ἔστιν, ὅσον αὔξειν, ἢ καθαίρειν, ἢ πιστὰς ποιεῖν, ἢ ἀπίστους· ἂν μὲν αὐτῷ ὑπάρχωσι, πιστὰς καὶ κυρίας· ἐπὶ ἧ^γ τῷ ἀμφισβηλοῦντος, τὸναντίον. Πρὸς μὲν ἔν τὸ πιστὰς ἢ ἀπίστους κατασκευάζειν, οὐδὲν διαφέρει τ' περὶ τῆς μάρτυρας πραγματείας· ὅποιοι γὰρ ἂν τινες ὦσιν αἱ ἐπιγε-
10 γραμμένοι, ἢ φυλάττοντες, τῆτοις αἱ συνθήκαι πισταὶ εἰσιν. Ὁμολογεμένης δ' εἶναι τ' συνθήκης, οἰκείας μὲν οὔσης, αὐξήσιον· ἢ γὰρ συνθήκη νόμος ἐστὶν ἴδιος, καὶ κατὰ μέρος· καὶ αἱ μὲν συνθήκαι ἔποιούσι τὸν νόμον κύριον· αἱ δὲ νόμοι τὰς κατὰ τὸν νόμον συνθήκας· καὶ ἔως αὖ-
15 τὸς ὁ νόμος συνθήκη τις ἐστίν· ὥστε, ὅστις ἀπιστεῖ καὶ ἀναιρεῖ συνθήκην, τῆς νόμους ἀναιρεῖ. Ἐτι ἧ^δ, πρᾶττεται τὰ πολ-
λὰ τῶν συναλλαγμάτων, καὶ τὰ ἐκέσια, ^εκατὰ συνθή-
κας· ὥστε, ἀκύρων γιγνομένων, ^δἀναιρεῖται ἢ πρὸς ἀλλή-
λης χρεία τῶν ἀνθρώπων· καὶ τάλλα ἧ^ε, ὅσα ἀρμόττει,
20 ^εἐπιπολῆς ἰδεῖν ἐστίν. Ἄν δ' ἐναντία ἧ, καὶ μετὰ τῷ ἀμ-
φισβητούντων, πρῶτον μὲν, ἄπερ ἂν τις πρὸς νόμον ^εἐναν-
τίαν βμαχέσαιοτο, ταῦθ' ἀρμόττει· ἄτοπον γὰρ, εἰ τοῖς μὲν

VARIAE LECTIONES.

^α Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. omittunt τῶν. ^β τῶν λόγων Cod. Viët. antiquiff. ^γ κατὰ τὰς

συνθήκας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^δ ἀνήρηται Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ε ἐπὶ πολλῆς Ed. Ald. ἐπὶ πολλοῖς Edd. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. ἐπιπολῆς καὶ εὐκολόν ἐστιν ἰδεῖν Schol. Græc.

^ε ἐναντιούμενοι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. ^β μα-

χέσαιοτο, ex correct. Ed. Bipont.

νόμοις, ἀν μὴ ὀρθῶς κείμενοι ὥσιν, ἀλλ' ^a ἐξαπατῶσιν οἱ
 τιθέμενοι, οὐκ οἴομεθα δεῖν πείθεσθαι ταῖς ᾗ συνθήκαις,
 ἀναγκαῖον. ^b Εἴτα, ὅτι τοῦ δικαίου βράβευτής ἐστίν ὁ δι-
 καστής· ἔκκεν τούτο σκεπτέον, ἀλλ' ὡς δικαιότερον· καὶ
 τὸ μὲν δίκαιον ἐκ ἐστὶ μελασρέψαι, οὐτ' ἀπάτη, ἔτ' ἀναλ- 5
 κη· πεφυκὸς γάρ ἐστιν· συνθῆκαι ᾗ γίνονται καὶ ἐξ-
 απατηθέντων, καὶ ἀναγκαζέντων. Πρὸς ᾗ τούτοις, σκο-
 πεῖν, εἰ ἐναντία τινί ἐστιν, ἢ τῶν γεγραμμένων νόμων, ^c ἢ τῇ
 κοινῶν, καὶ τοῖς δικαίοις ἢ καλοῖς· ἐτι τε, εἰ ἄλλαις συν-
 θήκαις ὑτέραις, ἢ πρότεραις· ἢ γὰρ αἱ ὑτέραι κύρια, ἀκν- 10
 ροι δ' αἱ πρότεραι· ἢ αἱ πρότεραι ὀρθαί, αἱ δ' ὑτέραι
 ἡπαλήκασιν, ὁποτέρως ἀν ἢ χρήσιμον. Ἔτι δέ, τὸ συμ-
 φέρον ὁρᾶν, εἴ πῃ ^d ἐναντιῶνται τοῖς κριταῖς, καὶ ὅσα ἄλλα
 τοιαῦτα· καὶ γὰρ ταῦτα εὐθεώρητα ὁμοίως.

εἰ. Αἱ ᾗ βάσανοι μαρτυρίαι τινές εἰσιν· ἔχειν ᾗ δοκῶ- 15
 σι ^e τὸ πεισὸν, ὅτι ἀνάγκη τις πρόσσειν. Οὐκ ἐν χαλε-
 πόν ^f ἔδδεν περὶ τούτων ἰδεῖν, καὶ τὰ ἐνδεχόμενα εἰπεῖν· ἐξ
 ὧν, ἀν τε ὑπάρχωσιν οἰκεῖαι, αὖξιν ἐστίν, ὅτι ἀληθεῖς
 μόναι τῶν μαρτυριῶν εἰσιν βέλτεροι· ^h ἐάν τε ὑπεναντία
 ὦσι, καὶ μεία ^g ἀμφισβητούντος, διαλύοι ἀν τις τὰ ληθῇ, 20

VARIÆ LECTIONES.

- ^a ἐξαπατῶσιν Cod. antiquiff. Viët. et marg. Ed. Ifing. ^b ἔτ'
 ὅτι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c ἢ τῶν
 κοινῶν, καὶ τῶν γεγραμμένων ἢ τοῖς οἰκεῖοις, ἢ τοῖς ἀλλοτρίοις· ἐπειδὴ
 καὶ τοῖς δικαίοις Cod. antiquiff. Viët. ^d ἐναντιῶνται Edd. Ald.
 Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e πεισὸν Edd.
 Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. τὸ πεισὸν recepit
 Viët. e Cod. MS. vide Comment. p. 264. ^f περὶ τούτων
 εἰπεῖν τὰ ἐνδεχόμενα Cod. Viët. ^g αὗται abest ab Edd. Ald.
 Ven. Basileensibus, Cam. Spir. et Maj. ^h ἀν τε Edd. Ald.
 Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj.

λέγων καθ' ὅλα τῷ γένει τῶν βασάνων· ἔθεν γὰρ ἦσαν ἀναγκαζόμενοι τὰ ψευδῆ λέγεσθαι, ἢ τάληθῃ· καὶ διακαρτεροῦντες μὴ λέγειν τάληθῃ· καὶ ραδίως κατὰ ψευδόμενοι ὡς παυσόμενοι θάττον. Δεῖ δὲ ἔχειν ἐπαναφέρειν ἐπὶ τοιαῦτα γεγενημένα παραδείγματα, ἀ ἴσασιν αἱ ^α κρίνοντες.

ζ'. Περὶ τῶν ὀρκων, τετραχῶς ἐστὶ διελεῖν· ἢ γὰρ δίδωσι καὶ λαμβάνει· ἢ οὐδέτερον· ἢ τὸ μὲν, τὸ δ' οὐ· καὶ τούτων, ἢ δίδωσι μὲν, αὐ λαμβάνει δέ· ἢ λαμβάνει μὲν, οὐ ¹⁰ δίδωσι δέ. Ἐτι ἄλλως ^b παρὰ ταῦτα, ^c εἰ ὁμώμοσαι οὗτος, ἢ ὑπ' αὐτῷ, ἢ ὑπ' ἐκείνῳ. Οὐ δίδωσι μὲν οὖν, ὅτι ραδίως ἐπιорκῶσι· ^d καὶ διότι ὁ μὲν ὁμόσας ^e οὐκ ἀποδίδωσι· ^f τὸς δὲ, μὴ ὁμόσαντος, οἴεται καταδικάζειν· καὶ ὡς αὗτος ὁ κίνδυνος ^g κρείττων, ὁ ἐν τοῖς δικασαῖς· ¹⁵ τοῖς μὲν γὰρ πιστεύει· τῷ δὲ, οὐ. Οὐ λαμβάνει δὲ, ὅτι ἀντὶ χρημάτων ὅρκος· καὶ ὅτι, εἰ ἦν Φαῦλος, ^h κατωμόσατο ἂν· κρείττον γὰρ ἐνεκά του Φαῦλον εἶναι, ἢ μηδενός·

VARIAE LECTIONES.

^a Post κρίνοντες Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. addunt hæc— Δεῖ δὲ λέγειν, ὅτι ἐκ εἰσὶν ἀληθεῖς αἱ βάσανοι· πολλοὶ γὰρ γεῖροι καὶ λιθόδερμοι, καὶ ταῖς ψυχαῖς ὅντις δυνατοὶ, γυναικίως ἱκαντιερῶσι ταῖς ἀνάγκαις· οἱ δὲ δειλοὶ καὶ εὐλαβεῖς, πρὸ τῷ τὰς ἀνάγκας ἰδίῃ, αὐτῶν καταδάρρυσιν, ὥς ἔθεν ἐστὶ πιστὸν ἐν βασάνοις. Sed de hoc additamento vide judicium Victorii, Comment. p. 275.

^b περὶ Edd. Ald. Basileenses, et Ricc.

^c εἰ ὁμώμοσαι, καὶ οὗτος ἢ ὑφ' αὐτῷ Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. et Frob. εἰ ὁμ. καὶ οὕτως ἢ ὑφ' αὐτῷ marg. Ed. Ven. et Ed. Ricc. εἰ ὁμ. οὕτως, ἢ ὑφ' αὐτοῦ, omisso καὶ, Ed. Ísing. Cam. et Maj. εἰ ὁμ. οὗτος, ἢ ὑφ' αὐτῷ Ed. Spir.

^d καὶ ὅτι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^e Post οὐκ ἀποδίδωσι addunt χρήματα Edd. Ven. Cam. et Maj. sicut antea χρήματα post δίδωσι insertum habent Edd. Ald. et Basileenses.

^f τῷ δὲ μὴ ὁμόσαντος Ed. Ísing. τοὺς δὲ μὴ ὁμόσαντας Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Spir. et Maj.

^g κρείττων ἢ ὁ Ed. Ísing.

^h κατωμόσαιτο Ed. Ísing. κατωμόσαντο Edd. Ald. Bas. 1. 2. et Frob. κατωμόσιτο Ed. Ven. κατωμόσατο Ed. Spir. κατωμόσαντο Ed. Ricc.

ὁμόσας μὲν ^a γὰρ, ἔξει· μὴ ὁμόσας δὲ, ἔ· ^b ἔτω δὲ δι' ἀρετὴν ἂν εἴη, ἀλλ' οὐ δι' ἐπιτορκίαν, τὸ μὴ· καὶ τὸ τῷ Ξενοφάνους ^c ἀρμόττει, ὅτι οὐκ ἴση ^d πρόκλησις αὐτῇ, ἀσεβῆι πρὸς εὐσεβῇ, ἀλλ' ὁμοία καὶ εἰ ἰσχυρὸς ἀδελφῇ παλαῖσαι, ἢ πωληγῇναι, ^e προκαλέσαστο. Εἰ ἢ λαμβάνει, ὅτι 5 πειθεύει αὐτῷ, ἐκείνῳ δὲ, ἔ· Καὶ τὸ τῷ Ξενοφάνους μετατρέψαντα, Φατέον ἔτως, ἴσον εἶναι, εἰ μὲν ὁ ^f ἀσεβὴς δίδω, ὁ εὐσεβὴς δ' ὁμνύη· δεινόν ^g τε τὸ μὴ θέλειν αὐτὸν, ὑπὲρ ὧν ἐκείνους ἀξιοῖ ὁμόσαντας δικάζειν. Εἰ ἢ δίδωσιν, ὅτι εὐσεβεὶς τὸ θέλειν τοῖς θεοῖς ἐπιτρέπεται· καὶ 10 ὅτι οὐδὲν δεῖ αὐτὸν ἄλλων ^h κριτῶν δεῖσθαι· αὐτῷ γὰρ δίδωσι κρίνειν· καὶ ὅτι ἄτοπον τὸ μὴ θέλειν ὁμνύειν, περὶ ὧν ἄλλους ἀξιοῖ ὁμνύειν. Ἐπεὶ ἢ καθ' ἕκαστον δῆλον πῶς λεκτέον, καὶ συνδυαζόμενον πῶς λεκτέον, δῆλον· οἷον, εἰ αὐτὸς μὲν θέλει λαμβάνειν, δίδοναι δὲ μὴ· καὶ εἰ δίδωσι 15 μὲν, λαμβάνειν δὲ μὴ θέλει· καὶ εἰ λαμβάνειν καὶ δίδοναι ⁱ ἐθέλει, ἔτε μᾶλλον· ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων ἀνάγκη συγκεῖσθαι· ὥς τε καὶ τὰς λόγους ἀνάγκη συγκεῖσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων. ^k Ἐὰν ἢ ἡ γεγεννημένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐναντίος, ὅτι οὐκ ἐπιτορκία· ἐκούσιον γὰρ τὸ ἀδικεῖν ἐς· τὸ δὲ 20 ἐπιτορκεῖν ἀδικεῖν ἐς· τὰ δὲ βία ^l καὶ ἀπάτη, ἀκέραια.

VARIAE LECTIONES.

^a οὐ, Cod. Viñt. ^b ὥς δ' ἀρ. omisso δι, Edd. Ven. Cam. et Maj. ὥς δ' δι' ἀρ. Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. ^c ἀρμόττειν Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. ^d προσκλήσις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e προκαλέσαστο Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f εὐσεβὴς Edd. Morel. Sylb. Cafaub. et Duval. ^g γὰρ marg. Ed. Ven. ^h δικαστῶν διδοῦναι· τούτῳ γὰρ δ. Cod. Viñt. ⁱ δίδωσι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^k δῆλον δὲ, αἰ ἢ ἡπατημένος ὑπ' αὐτοῦ ὁ ἐναντίος, ὅτι ἐκ ἐπιτορκίας Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Spir. Cam. et Maj. δῆλον δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐναντίου, ὅτι ἐκ ἐπιτορκίας Ed. Ifing. ^l καὶ τὰ ἀπάτη Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj.

Ἐνταῦθα οὖν ^α συνακτέον καὶ τὸ ἐπιорκεῖν, ὅτι ἐς τὸ τῇ
 διανοίᾳ, ἀλλ' οὐ τῷ σόματι. Ἐὰν ᾗ τῷ ἀντιδίκῳ ^β ἢ ὁμω-
 μοςμένος, ὅτι πάντα ἀναιρεῖ ὁ μὴ ἐμμένων οἷς ὤμοσε·
 διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς νόμοις χρῶνται ὁμόσαντες· καὶ ὑμᾶς
 5 μὲν ^γ ἀξιῶμεν ἐμμένειν, οἷς ἀν' ὁμόσαντες δικάζητε· αὐ-
 τοὶ δὲ ἐκ ἐμμενέμεν; καὶ ὅσα ἄλλα ἀν' αὐξων τις εἴπειε.
 Περὶ μὲν οὖν τ' ἀτέχων πίσεων, εἰρήθω τσαῦτα.

VARIÆ LLECTIONES.

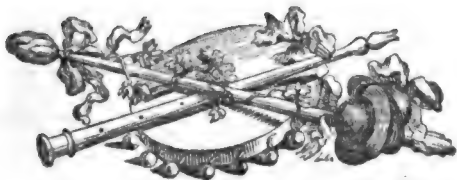
^α συντακτίον marg. Ed. Ven.

μίτος Cod. Viët. ἢ ὁμωμοσμένοι Ed. Iñg.

Viët.

^β ἢ ὑπανατίος καὶ ὁμωμοσ-

^γ ἀξιῶσιν Cod.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Κ Ε Φ. Α.

ΕΚ τίνων μὲν ^α οὖν δεῖ καὶ προτρέπειν καὶ ἀποτρέπειν, καὶ
ψεύγειν καὶ ἐπαινεῖν, καὶ κατηγορεῖν καὶ ἀπολογεῖσθαι,
καὶ ποῖαι δόξαι καὶ προτάσεις χρήσιμοι πρὸς τὰς τέτων
πίσεις, ταῦτ' ἔστι· περὶ γὰρ τέτων, καὶ ἐκ τούτων, τὰ ἐν-
5 θυμήματα λέγεται, ὡς περὶ ἑκάστων εἰπεῖν ἰδίᾳ τὸ γένος
τῶν λόγων.

Β'. Ἐπεὶ δὲ ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ρητορική· (καὶ γὰρ
τὰς συμβαλὰς κρίνῃσι, καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν·) ἀνάγκη
μὴ μόνον πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται καὶ
10 πείσος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποῖόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατα-
σκευάζειν· πολὺ γὰρ διαφέρει πρὸς πῶσιν, μάλιστα μὲν

VARIAE LECTIONES.

^α *in* deest in Edd. Ven. Cam. Ifing. Ricc. Spir. et Maj.

ἐν ταῖς συμβαλαῖς, εἴτα δὲ καὶ ἐν ταῖς δίκαις, τό, τε
 ποῖόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα, καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς
 ὑπολαμβάνειν ^a ἔχειν πῶς αὐτόν· πρὸς δὲ τέτοις, εἰάν καὶ
 αὐτοὶ διακείμενοί πῶς τυγχάνωσι. Τὸ μὲν οὖν ποῖόν τινα
 φαίνεσθαι τὸν λέγοντα, χρησιμώτερον εἰς τὰς συμβαλάς 5
 ἐστὶ· τὸ δὲ διακείσθαι πῶς τὸν ἀκροατὴν, εἰς τὰς δίκας·
 ἔ γάρ ταῦτα φαίνεται Φιλῶσι καὶ μισῶσιν, ἔδ' ὀργιζο-
 μένοις καὶ πρᾶως ἔχουσιν· ἀλλ' ἢ τὸ παράπαν ἕτερα, ἢ
^b κατὰ μέγεθος ἕτερα· τῷ μὲν γὰρ Φιλῶντι, περὶ οὗ
 ποιεῖται ἡ κρίσιν, ἢ οὐκ ἀδικεῖν, ἢ μικρὰ δοκεῖ ἀδικεῖν· 10
 τῷ δὲ μισῶντι, τὴναντίον· καὶ τῷ μὲν ἐπιθυμῶντι καὶ εὐ-
 ἐλπίδι ^c ὄντι, εἰάν ἢ τὸ ἐσόμενον ἡδύ, καὶ ἔσεσθαι, καὶ ἀγα-
 θὸν ἔσεσθαι, φαίνεται· τῷ δ' ^d ἀπαθεῖ καὶ δυσχεραίνοντι,
 τὴναντίον.

γ'. Τῶ μὲν οὖν αὐτὰς εἶναι πιστοὺς τὰς λέγοντας, τρία 15
 ἐστὶ τὰ αἷτια· τοσαῦτα γὰρ ἐστὶ δι' ἃ πιστεύομεν, ἔξω τῶν
 ἀποδείξεων· ἐστὶ δὲ ταῦτα, Φρόνησις, καὶ ἀρετὴ, καὶ εὖ-
 νοια· διαψεύδονται γὰρ περὶ ὧν λέγουσιν, ἢ συμβαλεύου-
 σιν, ἢ διὰ πάντα ταῦτα, ἢ διὰ τῶν τι· ἢ ἡδ' δι' ἀφρο-
 σύνην· ἔκ ὁρθῶς ^e τοῦτο δοξάζουσιν· ἢ δοξάζοντες ὁρθῶς 20
 διὰ μοχθηρίαν· ἔκ τὰ δοκῆντα λέγουσιν· ἢ Φρόνιμοι μὲν καὶ
 ἐπιεικεῖς εἰσὶν, ἀλλ' ἔκ εὐνοί· διόπερ ἐνδέχεται μὴ τὰ
 βέλτιστα συμβαλεύειν γινώσκοντας· καὶ παρὰ ταῦτα

VARIAE LECTIONES.

^a πῶς διακείσθαι Cod. Viçt.

^b κατὰ τὸ μέγεθος Edd. Ald.

Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^c ὄντι abest ab Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^d ἀπι- 9u Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^e Ed. Bipont. omittit τὸτο, quod abest etiam ab antiquissimo Viçt. Co-

dice, atque ab Ed. Iñg. Cf. Mureti Var. Lect. viii. 14.

οὐδέν· ἀνάγκη ἄρα, τὸν ἅπαντα δοκῶντα ταῦτ' ἔχειν, εἶ-
 ναι τοῖς ἀκροωμένοις πιστόν. "Οὐδὲν μὲν τούνυν φρόνιμοι
 καὶ σπευδαῖοι φανεῖν ἂν, ἐκ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς διηγη-
 μένων ληπτέον· ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ καὶ ἕτερόν τις, καὶ ἑαυτὸν
 5 κατασκευάσκει τοιοῦτον. Περὶ δὲ εὐνοίας καὶ Φιλίας ἐν
 τοῖς περὶ τὰ πάθη λεκτέον ^α νῦν.

δ'. Ἐστὶ δὲ τὰ πάθη, δι' ὅσα μεταβάλλοντες διαφέ-
 ρουσι πρὸς τὰς κρίσεις, οἷς ἔπεται λύπη καὶ ἡδονή· οἷον,
 ὀργή, ἔλεος, φόβος, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ τὰ τέτοις
 10 ἐναντία. Δεῖ δὲ διαιρεῖν τὰ περὶ ἕκαστον εἰς τρία· λέγω
 δὲ, οἷον, περὶ ὀργῆς, πῶς τε διακείμενοι ὀργίλοι εἰσὶ, καὶ
 τίσιν εἰώθασιν ὀργίζεσθαι, καὶ ἐπὶ ποίοις· εἰ γὰρ τὸ μὲν
 ἐν ἧ τὰ δύο ἔχοιμεν τέτων, ἅπαντα δὲ μὴ, ἀδύνατον ἂν
 εἴη τὴν ὀργὴν ἐμποιεῖν· ὁμοίως δὲ καὶ ^β ἐπὶ τῶν ἄλλων.
 15 ὥσπερ οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων διεγράψαμεν τὰς προ-
 τάσεις, ἔτω καὶ ἐπὶ τέτων ποιήσωμεν, καὶ διέλωμεν, τὸν
 ἐρημένον τρόπον.

Κ Ε Φ. Β.

^α ΕΣΤΩ δὴ ἡ ὀργή, ὀρεξίς μετὰ λύπης τιμωρίας
 φαινομένης, διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν τῶν εἰς αὐτὸν, ἡ
 20 εἰς αὐτὴν τινα, μὴ ^δ προσηκόντως.

β'. εἰ δὴ τῶν ἑστιν ἡ ὀργή, ἀνάγκη τὸν ὀργιζόμενον ὀρ-

VARIÆ LECTIONES.

^α νῦν abest a Cod. Viët.

fes, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Basilenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Iung.

^β ἐπὶ δὲ Edd. Ald. Ven. Basilenses, Cam. Ricc
 Spir. et Maj.

γίγνεσθαι ἀεὶ τῶν καθ' ἑκάστων τι· οἷον, Κλέωνι, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπῳ· καὶ ὅτι αὐτὸν, ἢ ^α τὸν αὐτῷ τι πεποίηκεν, ἢ ἡμελλε· καὶ πάσῃ ὀργῇ ἔπεσθαί τινα ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τῷ τιμωρήσασθαι· ἡδὺ μὲν γὰρ τὸ αἶσθαι τεύχεσθαι ὧν ἐφίεται· οὐδεὶς δὲ τῶν φαινομένων ἀδυνάτων ⁵ ἐφίεται αὐτῷ· ὁ δ' ὀργιζόμενος ἐφίεται αὐτῷ δυνατῶν· διὸ καλῶς εἴρηται περὶ θυμῷ,

“Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλείβομενοιο

“Ἀνδρῶν ἐν σήθεσσιν ἀέζεται”——

ἀκολουθεῖ γὰρ καὶ ἡδονή τις διὰ τε τῆτο, καὶ διότι δια- ¹⁰ τρέψουσιν ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι τῇ διανοίᾳ· ἢ ἔν τότε ^β ἐγγι- νομένη φαντασία ἡδονὴν ποιεῖ, ὥσπερ ἡ ^γ ἐνυπνίων.

γ. Ἐπεὶ δ' ἡ ὀλιγωρία ἐστὶν ἐνέργεια δοῆς περὶ τὸ μηδενὸς ἄξιον φαινόμενον· (καὶ γὰρ τὰ κακὰ καὶ τὰγαθὰ ἄξια οἰόμεθα σπαρδῆς εἶναι, καὶ τὰ συντείνοντα πρὸς ταῦτα· ¹⁵ ὅσα ^δ ^ε μηδέν, ἢ πάντῳ μικρὰ, ἐδενὸς ἄξια ὑπολαμβάνο- μεν) τρία δ' ἐστὶν εἶδη ὀλιγωρίας, καταφρονήσις τε, καὶ ἐπηρεασμός, καὶ ὕbris. “Ὅ, τε γὰρ καταφρονῶν ὀλιγωρεῖ· ^δ αὐτὰ γὰρ οἰόνται μηδενὸς ἄξια εἶναι, τῶν καταφρονῶσι· τῶν δὲ μηδενὸς ἄξιων ὀλιγωρεῖ· καὶ ὁ ἐπηρεάζων φαίνε- ²⁰ ται ^ε καταφρονεῖν· ἐστὶ γὰρ ὁ ἐπηρεασμός, ἐμπόδισμός ταις βελήσεσιν, ἐχ' ἵνα τι αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκείνῳ· ἐπεὶ ἔν ἐχ' ἵνα αὐτῷ τι, ὀλιγωρεῖ· ^ς δῆλον γὰρ, ὅτι ἔτε βλάψειν

VARIÆ LECTIONES.

* Ed. Bipont. habet τῶν αὐτῷ τινα τι, sed τινα unciis inclusum est, et abest quidem ab omnibus Viët. Codd. et ab Edd. Ald. Basil. 1. 2. Froben. et Viët. ^β γιγνομένη φαντασία ἡδονὴν ἐμποῖσι Cod. Viët. ^ε μηδὲν τι ἢ μικρὸν Cod. Viët. ^δ ὅσα γὰρ οἰόνται μηδενὸς ἄξια Cod. Viët. ^ς ὀλιγωρεῖ Ed. Vcn. in marg. ^ς δῆλον ἐστὶ Edd. Iúng. et Bipont.

ὑπολαμβάνει· ἐφοβέτο γὰρ, καὶ ἐκ ἀλογώρει· ἔτ' ὠφε-
 λῆσαι ἀν' ἐδὲν ἄξιον λόγῳ· ἐφρόντισε γὰρ ἀν', ὥστε ^a φίλος
 εἶναι. Καὶ ὁ ὑβρίζων δὲ ὀλιγωρεῖ· ἐστὶ γὰρ ὕβρις, ^b τὸ
 βλάπτειν καὶ λυπεῖν, ἐφ' οἷς αἰσχρὴ ἐστὶ τῷ πάσχοντι,
 5 μὴ ἵνα τι ^c γένηται αὐτῷ ἄλλο ἢ ὅ, τι ἐγένετο, ἀλλ' ὅπως
 ἡδῆ· οἱ γὰρ ἀντιποιοῦντες ἔχ' ὑβρίζουσιν, ἀλλὰ τιμωρῶν-
 ται. Αἴτιον δὲ τῆς ἡδονῆς τοῖς ὑβρίζουσιν, ὅτι οἶονται κα-
 κῶς θρῶντες αὐτὰς ὑπερέχειν μᾶλλον· διὸ ^d καὶ οἱ νέοι, καὶ
 οἱ πλᾶστοι, ὑβρισταί· ὑπερέχειν γὰρ οἶονται ὑβρίζοντες·
 10 ὕβριως δὲ ἀτιμία· ὁ δ' ἀτιμάζων ὀλιγωρεῖ· τὸ γὰρ μη-
 δένος ἄξιον ἐδωμίαν ἔχει τιμὴν, ἔτε κακοῦ, ἔτε ἀγαθοῦ·
 διὸ λέγει ὀργιζόμενος ὁ Ἀχιλλεύς,

“ Ἡτίμησεν· ἐλὼν γὰρ ἔχει γέρας, αὐτὸς ἀπούρας·

καὶ

“ ——— ὥσεί τινα ἀτίμητον μετανάσσειν.”

15 ὡς διὰ ταῦτα ὀργιζόμενος. Προσέθηκεν δ' οἶονται ^e πο-
 λυωρεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡττόνων κατὰ γένος, κατὰ δύναμιν,
 κατ' ἀρετὴν, καὶ ὅλως ἐν ᾧ ἀν' ταυτῷ ὑπερέχει πολὺ·
 οἶον, ἐν χρήμασιν ὁ πλᾶστος, πένητος· καὶ ἐν τῷ λέγειν,
 ῥητορικὸς, ἀδυνάτα εἰπεῖν· καὶ ἄρχων, ἀρχομένον· καὶ ἄρ-
 20 χον ἄξιος οἰόμενος, τῷ ἄρχεσθαι ἀξίον· διὸ εἴρηται,

VARIAE LECTIONES.

^a φίλος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
 Totus hic locus in marg. Ed. Ven. ita legitur, ἔτ' ἐν τινι λόγῳ ἄξιον
 ὠφελῆσαι· ἐκπᾶσαι γὰρ ἀν' αὐτῷ φιλεῖσθαι· quæ tamen lectio
 videtur Scholio ortum debere. ^b τὸ πρᾶτται καὶ λέγει Cod. Viē.

^c γένηται αὐτῷ τῷ θρῶντι ἄλλο, ἀλλ' ὅπως ποθῇ Cod. Viē.
^d καὶ δεετ in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. et Maj.

^e ὀλιγωρεῖσθαι Ed. Iſing.

“Θυμὸς δὴ μέγας ἐστὶ διωτρεφέων βασιλίων”

καὶ,

“Ἀλλὰ γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὅφρα τελέσῃ”
ἀγανακτοῦσι γὰρ διὰ τὴν ὑπεροχὴν. Ἔτι, ^α ὅφ' ὧν τις
οἶεται εὖ πάσχειν δεῖν· ἔτι δὲ εἰσιν, ἔς εὖ πεποίηκεν, ἢ 5
ποιεῖ, ἢ αὐτὸς, ἢ τῶν αὐτῶν τις, ἢ δὲ αὐτῶν, ἢ βέλεται, ἢ
ἐβλήθη.

δ'. Φανερόν οὖν ἐκ τούτων ἤδη, πῶς τ' ἔχοντες ὀργίζον-
ται αὐτοὶ, καὶ τίσι, καὶ διὰ ποῖα· αὐτοὶ μὲν γὰρ, ἔσαν
λυπῶνται· ἐφίεται γὰρ τινος ὁ λυπούμενος· ^β εἴαν τε ¹⁰
κατ' εὐθυωρίαν οὖν ἀντικρούη τις· οἷον, τῷ διψῶντι πρὸς
τὸ πιεῖν· εἴαν τε μὴ, ^γ ὅμως ταῦτόν φαίνεται ποιεῖν· καὶ ἂν
τε ἀντιπράττῃ τις, ἂν τε μὴ συμπράττῃ, εἴαν τε ἄλλο τι
ἐνοχλῇ οὕτως ^δ ἔχοντα, τοῖς πᾶσιν ὀργίζεται. Διὸ κάμ-
νοντες, πενόμενοι, ἐρῶντες, διψῶντες, ὅλως ^ε ἐπιθυμοῦν- ¹⁵
τες, καὶ μὴ κατορθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι·
μάλιστα ^ε μὲν, πρὸς τὰς τῶν παρόντος ὀλιγωρήσας· οἷον,
κάμνων μὲν, τοῖς πρὸς τὴν νόσον· πενόμενος δὲ, τοῖς πρὸς
τὴν πεινίαν· πολεμῶν δὲ, τοῖς πρὸς τὸν πόλεμον· ἐρῶν δὲ,
τοῖς πρὸς τὸν ἔρωτα· ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις· προσδο- ²⁰
ποιεῖται γὰρ ἕκαστος πρὸς τὴν ἑκάστην ὀργὴν ὑπὸ τῶν εὐπάρ-
χοντος πάσης. Ἔτι δὲ, εἴαν τὰναντία τύχῃ προσδεχό-
μενος· λυπεῖ γὰρ μᾶλλον τὸ πολὺ ^η παρὰ δόξαν, ὥσπερ

VARIAE LECTIONES.

- ^α ὅφ' ὧν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^β εἴαν
τι ἂν κατ' εὐθυωρίαν οὕτως ἀντικρούη τις Cod. Viét. ^γ ὅμως Edd.
Sylb. Casaub. Duval. Bipont. &c. ^δ ἔχον Ed. Spir. ἔχον Edd.
Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Ricc. ^ε ἐπιθυμοῦντις τι Cod.
Viét. ^ε μὲν deest in Cod. Viét. ^ζ εὐπαρόρμητος Ed. Ising.
^η καὶ παρὰ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

καὶ τέρπει τὸ πολὺ παρὰ δοῦν, ^a εἰν γένηται ὁ βέλεται.
Διὸ καὶ ὥραι, καὶ χρόνοι, καὶ διαθέσεις, καὶ ηλικίαι, ἐκ
τέτων φαινεραὶ, ποῖαι εὐκίνητοι πρὸς ὀργήν, καὶ πότε, καὶ
πῶς καὶ ὅτι ὅτε μᾶλλον ἐν τούτοις εἰσι, μᾶλλον καὶ εὐ-
5 κίνητοι. Αὐτοὶ μὲν οὖν ἔως ἔχοντες εὐκίνητοι πρὸς ὀρ-
γὴν.

ἐ. Ὁργίζονται δὲ τοῖς τε καταγελῶσι, καὶ χλευάζουσι,
καὶ σκώπτουσιν· ὑβρίζουσι γὰρ καὶ τοῖς τὰ τοιαῦτα
βλάπτουσιν, ὅσα ὑβρεως σημεῖα· ἀνάγκη δὲ τοιαῦτα
10 εἶναι, ἀ μῆτε ἀντὶ τινος, μῆτ' ὠφέλιμα τοῖς ποιοῦσιν·
ἤδη γὰρ δοκεῖ δι' ὑβριν. Καὶ τοῖς κακῶς λέγεσι, καὶ
καταφρονῶσι, περὶ αὐτοὶ μάλιστα σπευδάζουσιν· οἷον,
οἱ ἐπὶ φιλοσοφίᾳ φιλοτιμέμενοι, εἴαν τις εἰς τὴν φιλοσο-
φίαν· οἱ δ' ἐπὶ τῇ ιδέᾳ, εἴαν τις εἰς τὴν ιδεάν· ὁμοίως
15 δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ταῦτα ᾗ πολλῷ μᾶλλον, εἰν
ὑποπτεύσωσι μὴ ὑπάρχειν αὐτοῖς, ἢ ὅλως, ἢ μὴ ἰσχυρῶς,
ἢ μὴ δοκεῖν· ἐπειδὴν ^b δὲ σφόδρα οἶοντα ὑπάρχειν ^c ἐν
τέτοις ἐν οἷς σκώπτονται, οὐ φροντίζουσι. Καὶ τοῖς φί-
λοις μᾶλλον ἢ τοῖς μὴ φίλοις· οἶοντα γὰρ προσήκειν
20 μᾶλλον ὑπ' αὐτῶν εὖ πᾶσχειν, ἢ μὴ. Καὶ τοῖς ^d εἰδισ-
μένοις τιμαῖν, ἢ φροντίζειν, εἴαν πάλιν μὴ ἔως ὁμιλῶ-
σι καὶ γὰρ ὑπὸ τούτων οἶοντα καταφρονεῖσθαι· ^e ταῦτα
γὰρ αὖν ^f ποιεῖν. Καὶ τοῖς μὴ ἀντιποιεῖσιν εὖ, μηδὲ ^g

VARIÆ LECTIONES.

^a εἰν γὰρ γένηται Edd. Ald. et Basileenses, εἰν γιγίηται Edd. Ven.
Cam. Ricc. et Maj. ^b γὰρ Cod. Viçt. ^c ἐν τέτοις, ἐν
οἷς σκώπτονται locum habent post antecedentia ἢ μὴ δοκεῖν in Ed.
Iñng. ^d εἰδισμένοις τιμαῖν μᾶλλον Edd. Ald. Ven. Basileenses,
Cam. et Maj. ^e ταῦτα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Iñng.
Cam. et Maj. ^f ποιοῦν Ed. Iñng.

ἴσῃν ^α ἀνταποδιδῶσι. Καὶ τοῖς τὰναντία ποιῶσιν αὐτοῖς, εἰς ἥτις ὥσι· καταφρονεῖν γὰρ πάντες οἱ τοιοῦτοι φαίνονται· καὶ οἱ μὲν, ὡς ἡτόνων· οἱ δὲ, ὡς παρ' ἡτόνων. Καὶ τοῖς ἐν μηδενὶ λόγῳ ὄσιν, ἂν τι ὀλιγωρεῖσι, μᾶλλον ὑπόκειται γὰρ ἡ ὀργὴ τῆς ὀλιγωρίας πρὸς τὰς ^β μὴ προσ- 5 ἥκοντας· προσήκει δὲ τοῖς ἡτόσοι μὴ ὀλιγωρεῖν. Τοῖς ὅφίλοις, εἰάν τε μὴ εὖ λέγωσιν, ἢ ποιῶσι· καὶ ἔτι μᾶλλον, εἰς τὰναντία· καὶ εἰς μὴ αἰσθάνονται θεομένων· ὥσπερ ὁ Ἀντιφῶντος Πλήξιππος τῷ Μελεάργῳ· ὀλιγωρίας γὰρ τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι σημεῖον· ὡς γὰρ φροντίζομεν, ἔστι λαν- 10 θάνει. Καὶ τοῖς ἐπιχαίρουσι ταῖς ἀτυχίαις· καὶ ὅπως εὐθυμεμένοις ἐν ταῖς ἐαυτῶν ἀτυχίαις· ἢ γὰρ ἐχθροῦ, ἢ ὀλιγοῦσιντος σημεῖον· καὶ τοῖς μὴ φροντίζουσιν, εἰς λυπήσωσι· διὸ καὶ τοῖς κακὰ ἀγγέλλουσιν ὀργίζονται. Καὶ τοῖς ἢ ἀκύνουσιν περὶ αὐτῶν, ἢ θεωμένοις τὰ αὐτῶν φαῦ- 15 λα· ὅμοιοι γὰρ εἰσιν ἢ ὀλιγοῦσιν, ἢ ἐχθροῖς· οἱ γὰρ φίλοι συναλγῶσι· θεωμένοι δὲ τὰ οἰκεία φαῦλα πάντες ἀλγῶσιν. Ἔτι, τοῖς ὀλιγοῦσιν πρὸς πέντε, πρὸς ἑς φιλοτιμῶνται, πρὸς ἑς θαυμάζουσιν, ὑφ' ὧν βέλονται θαυμάζεσθαι, πρὸς ἑς αἰσχύνονται, ἢ ἐν τοῖς αἰσχυνομέ- 20 νοις αὐτοῖς· ἐν ταῖς εἰς τὴν ὀλιγοῦσιν, ὀργίζονται μᾶλλον. Καὶ τοῖς εἰς τὰ τοιαῦτα ὀλιγοῦσιν, ὑπὲρ ὧν αὐτοῖς αἰσχρὸν μὴ ^γ βοηθεῖν· οἷον γονεῖς, τέκνα, γυναῖκας, ἀρχομένους· καὶ τοῖς χάριν μὴ ἀποδιδῶσι· παρὰ τὸ

VARIÆ LECTIONES.

^α ἀποδιδῶσι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β μὴ δεῖσι in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, et Cam.

^γ βοηθεῖν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. Victorius dedit βοηθεῖν, ex Cod. antiquiff.

προσηκόν γδ ἡ ὀλιγωρία. Καὶ τοῖς εἰρωνευομένοις ^a πρὸς
 σπυδάζοντας· καταφρονητικὸν γὰρ ἡ εἰρωνεία. Καὶ τοῖς
 τῶν ἄλλων εὖ ποιητικοῖς, ἀν μὴ καὶ αὐτῶν· καὶ γδ τῆτο κα-
 ταφρονητικόν, τὸ μὴ ἀξιεῖν, ὡς πάντας, καὶ αὐτόν. Ποιη-
 5 τικὸν δ' ὀργῆς καὶ ἡ λήθη· οἷον καὶ ἡ τῶν ὀνομάτων ἔσα
^b παρὰ μικρόν· ὀλιγωρίας γὰρ δοκεῖ καὶ ἡ λήθη σημεῖον
 εἶναι· δι' ἀμέλειαν μὲν γὰρ ἡ λήθη γίνγεται· ἡ δ' ἀμέ-
 λεια ὀλιγωρία ἐστίν. Οἷς μὲν οὖν ὀργίζονται, καὶ ὡς
 ἔχοντες, καὶ διὰ τοῖα, ^c ἅμα εἴρηται· δῆλον δὲ, ὡς δεοί
 10 ἂν αὐτὸν κατασκευάζειν τῷ λόγῳ τοιούτους, οἷοι ὄντες ὀργί-
 λως ἔχουσι, καὶ τὰς ἐναντίας τέτοις ἐνόχως ὄντας, ἐφ'
 οἷς ὀργίζονται, καὶ τοιούτους, οἷοις ὀργίζονται.

Κ Ε Φ. Γ.

ΕΠΕΙ δὲ τὸ ὀργίζεσθαι ἐναντίον ^d τῷ παραύνεσθαι, καὶ
 ὀργὴν παραύνησι, ληπτέον ^e πῶς ἔχοντες παρᾶοί εἰσι, καὶ
 15 πρὸς τίνας πρῶως ἔχουσι, καὶ διὰ τίνων παραύνονται. Ἐπεὶ
 δὴ παραύσεις, κατάσσεις καὶ ἡρέμσεις ὀργῆς.

β'. Εἰ ἔν ὀργίζονται τοῖς ὀλιγωρῶσιν, ὀλιγωρία δὲ ἐστίν
 ἐπέσιον, φανερόν ὅτι καὶ τοῖς μηδὲν τέτων ποιῶσιν, ἢ ἀκκ-
 σίως ποιῶσιν, ἢ φαινομένοις τοιούτοις, παρᾶοί εἰσι. Καὶ

VARIAE LECTIONES.

^a πρὸς τὰς σπυδάζοντας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^b περὶ Edd. Ald. Basil. 1. 2. Iung. Frob. Ricc. et Spir. οἷον καὶ ἡ τῶν ὀνομάτων ἔσας παρὰ μικρόν Cod. Viñ.
^c ἅμα deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^d τοῦ παραύνεσθαι, καὶ ὀργὴν παραύνητος Edd. Ald. Basileenses, et Ricc.
^e πῶς τε ἔχοντες Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

τοῖς τάναντία ὧν ἐποίησαν βελομένοις· καὶ ὅσοι καὶ
^a αὐτοὶ εἰς αὐτὰς τοῖς· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸς αὐτῷ δοκεῖ ἐλι-
 γωρεῖν. Καὶ τοῖς ὁμολογῶσι, καὶ μεταμελομένοις· ὡς
 γὰρ ἔχοντες δίκην τὸ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς πεπονημένοις,
 παύονται τῇ ὀργῇ· σημεῖον δὲ ἐπὶ τῶν οἰκετῶν κολά- 5
 σεως· τὰς μὲν γὰρ ἀρνημένους καὶ ἀντιλέγοντας μᾶλλον
 κολάζομεν· πρὸς δὲ τὰς ὁμολογῶντας δικαίως κολάζεσ-
 θαι, παυόμεθα θυμώμενοι· αἴτιον δὲ, ὅτι ἀναίχουρτία
 τὸ τὰ φανερά ἀρνεῖσθαι· ἢ δ' ἀναίχουρτία, ὀλιγωρία καὶ
 καταφρόνησις· ὧν γὰρ πολὺ καταφρονῶμεν, ἐκ αἰχρύνε- 1α
 μεθα. Καὶ τοῖς ταπεινωμένοις πρὸς αὐτὰς, καὶ μὴ ἀν-
 τιλέγονσι· φαίνονται γὰρ ὁμολογεῖν ἥτις εἶναι· οἱ δ'
 ἥτις φοβῶνται· φοβώμενος ὃ ἐδὲ ὀλιγωρεῖ· ὅτι δὲ
 πρὸς τὰς ταπεινωμένους παύεται ἡ ὀργή, καὶ οἱ κύνες δη-
 λαῦσιν, οὐ δάκνοντες τὰς καθίζοντας. Καὶ τοῖς σπαρδά- 15
 ζοσι πρὸς τὰς σπαρδάζοντας· δοκεῖ γὰρ σπαρδάζεσθαι,
 ἀλλ' ἐ καταφρονεῖσθαι. Καὶ τοῖς μείζω κεχαρισμέ-
 νοις· καὶ τοῖς δεομένοις, καὶ παραιτημένοις· ταπεινότε-
 ροι γάρ· καὶ τοῖς μὴ ὑβρισταῖς, μηδὲ χλευασταῖς, μηδ'
 ὀλιγωροῖς, ἢ εἰς μηδένα, ἢ μὴ εἰς χρηστὰς, ἢ μὴ ^b εἰς τοῖς- 2α
 τὰς, οἳ περ αὐτοί. Ὅλως δὲ, ἐκ τῶν ἐναντίων δεῖ σκοπεῖν
 τὰ ^c πραῦντικά. Καὶ οὖς φοβῶνται ^d καὶ αἰχρύνονται·
 ἕως γὰρ ἂν ἔτις ἔχῃ, ἐκ ὀργίζονται· ἀδύνατον γὰρ
 ἅμα φοβεῖσθαι καὶ ὀργίζεσθαι. Καὶ τοῖς δι' ὀργὴν

VARIAE LECTIOES.

^a αὐτοὶ deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b εἰς deest in Edd. Ald. Basileensibus, et Ricc.

^c πραῦνττα Cod. Viët. et in marg. Ed. Ifing.

^d καὶ ἔς αἰ- σχρύνονται Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ποιήσασιν ἢ ἐκ ὀργίζονται, ἢ ἥττον ὀργίζονται· ἐ γὰρ δι' ὀλυγωρίαν φαίνονται πρᾶξαι· ἐδὲις γὰρ ὀργιζόμενος ὀλυγωρεῖ· ἢ μὲν γὰρ ὀλυγωρία, ^α ἄλυπον· ἢ δ' ὀργή, μετὰ λύπης· καὶ τοῖς αἰσχυνομένοις αὐτῆς.

- 5 γ'. Καὶ ἔχοντες δὲ ἐναντίως τῷ ὀργίζεσθαι, δῆλον ὅτι πρᾶοί ἐσιν· οἷον, ἐν παιδιᾷ, ἐν γέλωτι, ἐν ἐορτῇ, ἐν εὐημερίᾳ, ἐν κατορθώσει, ἐν πληρώσει· ὅλως, ἐν ἀλυπία καὶ ἡδονῇ μὴ ^β ὑβριστικῇ, καὶ ἐν ἐλπίδι ἐπικεικῇ· ^γ ἔτι, κεχρονικότες, καὶ μὴ ὑπόγυιοι τῇ ὀργῇ ὄντες· παύει γὰρ ὀργὴν ὁ χρόνος. Παύει δὲ καὶ ἐτέρη ὀργὴν μείζω ^δ ἢ παρ' ἄλλῃ ληφθεῖσα τιμωρία πρότερον· διὸ εὖ Φιλοκράτης, ἐπὶ τινος, ὀργιζόμενα τῷ δήμῳ, τί ἐκ ἀπολογῆς; οὐπω γε, ἔφη· ἀλλὰ πότε; ὅταν ἄλλον ἰδῷ διαβεβλημένον· πρᾶοι γὰρ γίνονται, ὅταν εἰς ἄλλον τὴν ὀργὴν ἀναλάσω-
15 σιν· ^ε οἷον συνέβη ἐπὶ Ἐργοφίλῳ· μᾶλλον γὰρ χαλεπαίνοντες, ἢ Καλλισθένης, ^ς ἀφῆσαν, διὰ τὸ Καλλισθένους τῇ προτετραίᾳ καταγινῶναι θάνατον. Καὶ εἰαν ἔλωσι· καὶ εἰαν μείζον κακὸν πεπονθότες ὦσιν, ἢ ^ε οἱ ὀργιζόμενοι ἔδρασαν ἅν· ὥσπερ γὰρ εἰληφέναι τιμωρίαν αἰσθάνται. Καὶ
20 εἰαν ἀδικεῖν οἴωνται αὐτοὶ, καὶ δικαίως πάσχειν· οὐ γίνε-ται γὰρ ἡ ὀργὴ πρὸς τὸ δίκαιον· οὐ γὰρ ἔτι παρὰ τὸ προσῆκον οἴονται πάσχειν· ἢ δ' ὀργὴ τοῦτο ἦν· διὸ τῷ λόγῳ

VARIAE LECTIONES.

^α ἄλυπος Ed. Ald. cum cæteris Victoriana antiquioribus.
^β ὑβριστικῶς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Maj. ὑβριστικοὶ ex conje&. Sylburg. ^γ ἔτι δὲ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^δ καὶ ἡ Ed. Iung. ^ε ὁ συνέβη Cod. Vi&. ^ς ἀφῆσαν Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. ἀφῆκαν Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^ε οἱ deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

οὐδὲ προκαλᾶσθαι· ἀγανακτῆσι γὰρ ἤτιον καλαζόμενοι καὶ οἱ δέλοιο. Καὶ εἰ μὴ αἰσθῆσθαι οἴονται, ὅτι δι' αὐτὰς, καὶ ἀνθ' ὧν ἔπαθον· ἡ γὰρ ὀργὴ ^α τῶν καθ' ἕκαστον ἐστὶ· δῆλον δ' ἐκ τῆς ὀρίσμεως· διὰ ὁρθῶς πεποίηται·

“Φᾶσθαι Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον” —

5

ὥς οὐ τιμιωρημένος, εἰ μὴ ἦσθετο καὶ ὑφ' οὗ, καὶ ἀνθ' ὅττι. Ὡς οὐτε τοῖς ἄλλοις, ὅσοι μὴ αἰσθάνονται, ὀργίζονται· οὐτε τοῖς ^β τεθνήσκουσιν ἔτι, ὡς πεπονθόσι τε τὸ ἔχατον, καὶ οὐκ ἀλγήσασιν, οὐδ' αἰσθησομένοις, οὗ οἱ ὀργιζόμενοι ἐφίενται· διὸ εὖ περὶ τῆς Ἑκτορος ὁ Ποιητῆς, ¹⁰ παῦσαι βελόμενος τὸν Ἀχιλλεῆα τῆς ὀργῆς τεθνεώτος,

“Κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.”

Δῆλον οὖν, ὅτι τοῖς ^γ καταπραῦνεν βελομένοις ἐκ τούτων τῶν τόπων λεκτέον· αὐτὰς μὲν ^δ γὰρ παρασκευάζουσι τοιαύτας· οἷς δ' ὀργίζονται, ἢ φοβερὰς, ἢ αἰσχύνῃς ἀξίως, ¹⁵ ἢ κεχαρισμένως, ἢ ἄκοντας, ἢ ὑπεραλγούντας τοῖς πεποιημένοις.

Κ Ε Φ. Δ.

ΤΙΝΑΣ δὲ φιλεῖσι, καὶ μισοῦσι, καὶ διὰ τί, ^ε τὴν Φιλίαν καὶ τὸ φιλεῖν ὀρισάμενοι, λέγωμεν. Ἔσω δὴ τὸ φιλεῖν, τὸ βέλεσθαι τινα ἀ οἶται ἀγαθὰ, ἐκείνως ἕνεκα, ἀλλὰ μὴ ²⁰ αὐτῷ, καὶ τὸ κατὰ δύναμιν πρακτικὸν εἶναι τούτων. Φί-

VARIAE LECTIONES.

^α πρὸς τὸν καθέκατον Cod. Viñt.

nonnullæ habent τεθνήσκουσιν.

Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β Ed. Bipont. et aliæ non-

^γ πρᾶνται Edd. Ald. Ven Bafilenses,

^δ Edd. nonnullæ omittunt γάρ.

λος δ' ἐστίν, ὁ φίλων καὶ ἀντιφιλούμενος· αἰστανται ᾧ φίλοι εἶναι, αἱ ὥτως ἔχον οἰόμενοι πρὸς ἀλλήλους.

β'. Τέτων δὲ ὑποκειμένων, ἀνάγκη φίλον εἶναι τὸν συνηθόμενον τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ συναλγύντα τοῖς λυπηροῖς, ⁵ μὴ διὰ τὶ ἕτερον, ἀλλὰ δι' ἐκείνον· γιγνομένων γὰρ ἂν βέλονται, χαίρουσι πάντες· τῶν ἐναντίων ᾧ, λυπῶνται ὥς τ' βελήσεως σημεῖον αἱ λύπαι καὶ αἱ ἡδοναί. ^a Καὶ οἷς ἦθη ταῦτα ἀγαθὰ καὶ κακά· καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς φίλοι, καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς ἐχθροί· ταῦτα γὰρ ^b τέτοις ¹⁰ βούλεσθαι ἀνάγκη· ὥς ἅπερ αὐτῷ καὶ ἄλλῳ βεβλόμενος τέτω φαίνεται φίλος εἶναι.

γ'. Καὶ τὰς πεποιηκότας εὖ φιλοῦσιν ἢ αὐτὰς, ἢ ἂν κηδυνται· ἢ εἰ μεγάλα, ἢ εἰ προθύμως, ^c ἢ ἐν τοιούτοις καιροῖς, καὶ αὐτῶν ἔνεκα· ἢ ὅς ἂν οἰωνται βέλεσθαι ¹⁵ ποιεῖν εὖ. Καὶ τὰς τῶν φίλων φίλους· καὶ φιλοῦντας ὅς αὐτοὶ φιλοῦσι· καὶ τὰς φιλεμένους ὑπὸ τῶν φιλεμένων ἑαυτοῖς· καὶ τὰς τοῖς αὐτοῖς ἐχθρὰς, καὶ μισῶντας ὅς αὐτοὶ μισῶσι, καὶ τὰς μισθμένους ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς μισθμένων· πᾶσι γὰρ τέτοις τὰ αὐτὰ ἀγαθὰ φαίνεται εἶναι ²⁰ καὶ ἑαυτοῖς· ὥς βέλεσθαι τὰ αὐτοῖς ἀγαθὰ· ὅπερ ἦν τῶν φίλων. Ἔτι, τὰς εὖ ποιητικὰς εἰς χρήματα, καὶ ^d εἰς σωτηρίαν· διὸ τὰς ἐλευθερίας ^e καὶ ἀνδρείας τιμῶσι, καὶ τὰς δικαίας· τοιούτους δ' ὑπολαμβάνουσι τὰς μὴ ἀφ' ^f ἐτέρων ζῶντας· τοιοῦτοι δ' οἱ ἀπὸ τῶν ἐργάζεσθαι· καὶ

VARIAE LECTIONES.

^a καὶ οἷς δὲ Cod. Viñt. et Ed. Bipont.

^b τέτων Ed. Iñg.

^c ἢ οἱ ἐν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^d οἷς deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^e Ed. Bipont. et aliae nonnullae habent καὶ τὰς ἀνδρείας.

^f ἐτέρων Edd. Ald. Basileenses, et Ricc.

τέτων, οἱ ἀπὸ γεωργίας· καὶ τῶν ἄλλων, οἱ αὐτεργαὶ μά-
 λιστα· καὶ τὰς σώφρονας, ὅτι ἐκ ἄδικου· καὶ τὰς ἀπράγμο-
 νας, διὰ τὸ αὐτό. Καὶ οἷς βεβλόμεθα φίλοι εἶναι, ἐὰν
 φαίνωνται βεβλόμενοι· εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι, οἱ τ' ἀγαθοὶ κατὰ
 ἀρετὴν, καὶ οἱ εὐδόκιμοι, ἢ ἐν πᾶσιν, ἢ ἐν ταῖς βελτίστοις, 5
 ἢ ἐν τοῖς θαυμάζομένοις ὑπ' αὐτῶν, ^α ἢ ἐν τοῖς θαυμά-
 ζουσιν αὐτὰς. Ἔτι, τὰς ἡδεῖς συνδιαγαγεῖν καὶ συνδη-
 μεῦσαι· τοιοῦτοι ^β δ' οἱ εὐχολοί, καὶ μὴ ἐλείπτικοι τῷ
 ἐμαρτανομένων, καὶ μὴ ^γ Φιλόνοικοι, μηδὲ δυσέριδες·
 πάντες γὰρ οἱ τοιοῦτοι μαχητικοί· οἱ δὲ μαχόμενοι τάναν- 10
 τία φαίνονται βέβηλοι. Καὶ οἱ ἐπιδοξιοὶ καὶ τῶν ^δ τω-
 θάσων, καὶ τῶν ὑπομεινῶν· ἐπὶ ταῦτα γὰρ ἀμφοτέροι
^ε σπεύδουσι τῶν πωλυσίων, δυνάμενός τε σκώπτεσθαι, καὶ
 ἐμμελῶς σκώπτοντες. Καὶ τὰς ἐπαινέοντας τὰ ὑπάρ-
 χοντα ἀγαθὰ, καὶ τέτων μάλιστα ^α φοβέονται μὴ ὑπάρ- 15
 χεῖν αὐτοῖς. Καὶ τὰς καθαρείας περὶ ὄψιν, περὶ ἀμ-
 πεχόνην, περὶ ὅλον τὸν βίον. Καὶ τὰς μὴ ὀνειδίζας, μήτε
 τῷ ἐμαρτημάτων, μήτε τῶν εὐεργετημάτων· ἀμφοτέροι γὰρ
 ἐλεγκτικοί. Καὶ τὰς μὴ μνησικάκους, μηδὲ φυλακτι-
 κὰς τῷ ἐγκλημάτων, ἀλλ' εὐκαταλλάκτους· οἷς γὰρ ^α 20
 ὑπολάβωσιν εἶναι πρὸς ^ε τὰς ἄλλας, καὶ πρὸς αὐτὰς οἶον-
 ται. Καὶ τὰς μὴ κακολόγους, μηδὲ εἰδότας μήτε τὰ τῷ

VARIAE LECTIONES.

^α ἐν οἷς θαυμάζουσιν αὐτὰς, omissa disjunctiva ἢ, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ἢ ἐν οἷς θ. α. Ed Bipont. ^β καὶ οἱ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^γ φιλόνοικοι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^δ παῖσαι Cod. Viët. et. marg. Ed. Ven. ^ε σπευδάουσι Ed. Ifing. ^ε τὰς δεξιὰς in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

πλησίον κακὰ, μήτε τὰ αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ ἀγαθὰ· ὁ γὰρ ἀγαθὸς ^a τὶτο δρᾷ. Καὶ τὲς μὴ ἀντιτείνοντας τοῖς ὀργιζομένοις, ^b ἢ σπυδαίεσι· μαχητικοὶ γὰρ οἱ τοῖτοι. Καὶ τὲς πρὸς αὐτὰς ^c σπυδαίως πως ἔχοντας, οἷον θαυμάζοντας αὐτάς· ^d ἢ σπυδαίως ὑπολαμβάνοντας· καὶ χαίροντας αὐτοῖς· ^e καὶ ταῦτα μάλιστα σπονδύοντας, περὶ ἃ μάλιστα βέλονται αὐτοὶ ἢ θαυμάζεσθαι, ἢ σπυδαῖοι δοκεῖν εἶναι, ἢ ἡδεῖς. Καὶ τὲς ὁμοίως, καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντας, ἀν μὴ παρενοχλῶσι, μηδὲ ἀπὸ ταύτῃ ἡ ὁ βίος·
¹⁰ γίγνεται γὰρ οὕτω, τὸ,

“ ——— Κεραμεὺς κεραμεῖ. ” ———

Καὶ τὲς τῶν αὐτῶν ἐπιθυμῶντας, ὧν ἐνδέχεται ἅμα μετέχειν αὐτάς· εἰ δὲ μὴ, ταῦτο καὶ ἔτω συμβαίνει. Καὶ πρὸς ἑς ἔτως ἔχουσιν, ὥς μὴ αἰσχύνεσθαι τὰ πρὸς δεξιάν, μὴ καταφρονεῖντες· καὶ πρὸς ἑς αἰσχύνονται τὰ πρὸς ἀλήθειαν. Καὶ πρὸς ἑς φιλοτιμῶνται, ^e ἢ ὑφ' ὧν ζηλεῖσθαι βέλονται, καὶ μὴ φθονεῖσθαι, τέτρες ἢ φιλοῦσιν, ἢ βέλονται φίλοι εἶναι. Καὶ οἷς ἂν τὰγαθὰ συμπράττωσιν, ἐὰν μὴ ^f μέλλῃ αὐτοῖς ἔσεσθαι μείζω
²⁰ κακὰ. ^g Καὶ τοῖς ὁμοίως ^h καὶ τὲς ἀπόντας καὶ τὲς παρόντας φιλοῦσι· διὸ καὶ τὲς περὶ τὲς τεθνεῶντας τοιάτεις

VARIÆ LECTIONES.

^a ταῦτα Cod. Viñt. et Ed. Ifing. ^b ἢ τοῖς σπουδαίοις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c ὡσαύτως

ἔχοντας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^d αὐτοῖς Edd. Cam. et Maj. ut αὐτοῖς positum sit pro ἰπ' αὐτῶν.

^e καὶ ὑφ' ὧν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^f μέλλωσι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^g καὶ οἱ ὁμοίως Ed. Ifing. ^h καὶ deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

πάντες φιλοῦσι· καὶ ὅλως τὰς σφόδρα φιλοφίλους, καὶ μὴ
ἐγκαταλείποντας· ^a μάλιστα γὰρ φιλοῦσι τῶν ἀγαθῶν
^b τὰς φιλεῖν ἀγαθὰς. Καὶ τὰς μὴ πωλαττομένους ^c πρὸς
αὐτὰς· τοιαῦτοι γὰρ καὶ οἱ τὰ Φαῦλα τὰ ἑαυτῶν λέγοντες·
εἴρηται γὰρ, ὅτι πρὸς τὰς φίλους τὰ πρὸς δοῖαν ἐκ αἰχ- 5
νόμεθα· εἰ οὖν ὁ αἰχυνόμενος μὴ φιλεῖ, ὁ μὴ αἰχυνόμε-
νος φιλοῦντι ἔοικε. Καὶ τὰς μὴ φοβεράς· καὶ ^d οἷς θαρ-
ρῶμεν· ὅδεῖς γὰρ ὃν φοβεῖται φιλεῖ. Εἶδη δὲ Φιλίας,
ἐταιρία, ^e οἰκιοῦτης, συγγένεια, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ποιη-
τικὰ δὲ Φιλίας, χάρις, καὶ τὸ μὴ δεηθέντος ποιῆσαι, καὶ ¹⁰
τὸ ποιήσαντα μὴ δηλῶσαι· αὐτὰ γὰρ ἔτις ἐνεκα φαίνε-
ται, ^f καὶ ἐπὶ ἑτέρου.

Κ Ε Φ. Ε.

ΠΕΡΙ γὰρ ἔχθρας καὶ τῆ μισεῖν φανερόν, ὡς ἐκ τῶν
ἐναντίων εἰ δεῖ θεωρεῖν. Ποιητικὰ δὲ ἔχθρας, ὀργή, ἐπη-
ρεασμός, διαβολή. 15

β'. Ὀργὴ μὲν οὖν ἐστὶν ἐκ τῆ πρὸς ἑαυτόν· ἔχθρα δὲ,
καὶ ἄνευ τῶν πρὸς ἑαυτόν· εἰς γὰρ ὑπολάβωμεν εἶναι τοιόν-
δε, μισῶμεν.

γ'. Καὶ ἡ μὲν ὀργὴ αἰεὶ περὶ τὰ κατὰ ἑκάστα, οἷον

VARIÆ LECTIONES.

^a μάλιστα δὲ Cod. Viêt. ^b τὰς φιλαγαθὰς Cod. Viêt. ^c πρὸς
φίλους marg. Ed. Ven. πρὸς αὐτὰς Edd. Viêt. et Lipf. ^d καὶ ὅς
Cod. Viêt. ^e καὶ οἰκιοῦτης, καὶ συγγένεια Edd. Ald. Ven. Ba-
sileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f καὶ ἐπὶ δὲ τι ἑτέρου Cod.
Viêt. ^g ἐπὶ θεωρεῖν Cod. Viêt.

^a Καλλία, ἡ Σωκράτη· τὸ δὲ μῖσος, καὶ πρὸς τὰ γένη· τὸν γὰρ κλέπτην μισεῖ καὶ τὸ συκοφάντην ἕκαστος· καὶ τὸ μὲν, ἰατὸν χρόνῳ· τὸ δὲ, ἀνίατον· ^b καὶ ἡ μὲν τῷ λυπησάμην ἐφίσταται· ἡ δὲ, τῷ κακῶσαι μᾶλλον· ^c αἰσθάνεσθαι γὰρ βέλεται ὁ ὀργιζόμενος· τῷ δὲ ἔδδεν διαφέρει· ἔστι δὲ τὰ μὲν λυπηρὰ αἰσθητὰ πάντα· τὰ δὲ μάλιστα κακὰ ἥκιστα αἰσθητὰ, ἀδικία καὶ ἀφροσύνη· ἔδδεν γὰρ λυπεῖ ἡ παρρησία τῆς κακίας· καὶ τὸ μὲν, μετὰ λύπης· τὸ δὲ, ἔμετὰ λύπης· ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται· ὁ δὲ ¹⁰μισῶν ἔ· καὶ ὁ μὲν, πολλῶν ἂν γενομένων, ἐλεήσειεν· ὁ δὲ, ἑδδενός· ὁ μὲν γὰρ ἀντιπαθεῖν βέλεται, ὡς ὀργίζεται· ὁ δὲ, μὴ εἶναι· Φανερόν ἔν ἐκ τέτων, ὅτι ἐνδέχεται ἐχθρὸς καὶ φίλος καὶ ὄντας ἀποδεικνύναι, καὶ μὴ ὄντας ποιεῖν, καὶ φάσκοντας διαλύειν, καὶ ἡ δὲ ὀργὴν ἢ δὲ ἐχθρὰν ^d ἀμφοισθητῆτας, ἐφ' ὅπότ' ἂν προαιρηταί τις, ἄγειν.

Κ Ε Φ. ζ'.

ΠΟΙΑ δὲ φοβεῖται, ^c καὶ τίνας, καὶ πῶς ἔχοντες, ὡς ^f ἔσαι Φανερόν· Ἐστὼ δὲ φόβος, λύπη τις καὶ ἡ ταραχὴ ἐκ φαντασίας μέλλοντος κακῆ, ἢ φθαρτικῆ, ἢ λυπηρῆ· οὐ γὰρ πάντα τὰ κακὰ φοβεῖται· οἷον, εἰ ἔσαι ἀδικος, ἢ

VARIÆ LECTIONES.

^a Καλλίαν Σωκράτη Edd. Ald. et Basileenses. Καλλίαν, Σωκράτη Edd. Ven. et Ricc. Καλλία, Σωκράτη Edd. Cam. et Maj. Καλλίαν, ἢ Σωκράτη Edd. Spir. et Bipont. *Et sic utique legendum est*, ait cl. Buhle, cum pendant hæc nomina ab antecedentibus, πρὶ τὰ καθ' ἑαυτά.
^b καὶ τὸ μὲν λυπῆς ἰφισις, τὸ δὲ κακῶ Cod. Viët. ^c αἰσθάνεσθαι Viët. ex emendatione. ^d ἀμφοισθητῆτος Cod. Viët. ^e καὶ τίνας, καὶ πῶς ἔχοντας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^f ἔσαι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^g καὶ Ed. Ising.

βραδύς· ἀλλ' ἴσα ἢ λύπας μεγάλας, ἢ φθορὰς ^α δύνα-
ται· καὶ ταῦτα ^β ἂν μὴ πόρρω, ἀλλὰ σύνεγγυς ^γ φαί-
νηται, ὥςτε μέλλειν· τὰ γὰρ πόρρω σφόδρα ^δ φοβῶνται·
ἴσασι γὰρ πάντες, ὅτι ἀποθάνονται· ἀλλ' ὅτι ἐκ ἐγγύς
^δ ἔδειν φροντίζουσιν.

β'. Εἰ δὲ ὁ φόβος τῶν ἐστίν, ἀνάγκη τὰ τοιαῦτα φο-
βεῖσθαι εἶναι, ὅσα φαίνεται δύναμιν ἔχειν μεγάλην τῇ
φθείρειν, ἢ βλάπτειν βλάβας εἰς λύπην μεγάλην συντει-
νέσας· διὸ καὶ τὰ σημεῖα τῶν τοιούτων φοβερά· ἐγ-
γύς γὰρ φαίνεται τὸ φοβερόν· τῆτο γάρ ἐστι κίνδυνος, φο- ¹⁰
βεῖσθαι πλῆσις. Τοιαῦτα δὲ, ἔχθρα ^ε τε καὶ ὀργή
δυναμένων ποιεῖν· τῆτον γὰρ ὅτι βέλονται τε καὶ δύν-
ανται· ὥςτε ἐγγύς ἐστι τῇ ποιεῖν. Καὶ ἀδικία δύναμιν
ἔχουσα· τῷ προαιρεῖσθαι γὰρ ὁ ἀδικός, ἀδικός. Καὶ
ἀρετὴ ὑβριζομένη δύναμιν ἔχουσα· δῆλον γὰρ ὅτι προαι- ²⁰
ρεῖται μὲν, ὅταν ὑβρίζεται, ἀεὶ, δύναται δὲ νῦν. Καὶ
φόβος τῶν δυναμένων τι ποιῆσαι· ἐν παρασκευῇ γὰρ
ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸν τοιούτον.

γ'. Ἐπεὶ δ' οἱ πολλοὶ χεῖρας καὶ ἥττας τῇ κερδαίνειν,
καὶ δειλοὶ ἐν τοῖς κινδύνοις, φοβερόν ὡς ἐπιτοκὸν τὸ ἐπ' ²⁵
ἄλλω αὐτὸν εἶναι· ὥςτε οἱ συνειδότες πεπονηκότες τι δεῖν
φοβεροί, ἢ κατειπεῖν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν. Καὶ οἱ δυνάμενοι
ἀδικεῖν ἀεὶ τοῖς δυναμένοις ἀδικεῖσθαι· ὡς γὰρ ἐπιτο-

VARIÆ LECTIONES.

^α δύναται Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β ἂν μὴ πόρρω Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^γ φαίνεται Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^δ ἐδὲ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ε τῇ

deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

πολὺ ἀδικεῖσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν δύνανται· καὶ οἱ ἡδ-
 κημένοι οἱ νομίζοντες ἀδικεῖσθαι· ἀπὸ γὰρ τηρῶσι καιρόν·
 καὶ οἱ ἡδικοκότες, εἰς δυνάμειν ἔχουσι, φοβερά, δεδιότες
 τὸ ἀντιπαθεῖν· ὑπέκειτο γὰρ τὸ τοιοῦτο φοβερόν. Καὶ
 5 οἱ τῶν αὐτῶν ἀνταγωνισταί, ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρ-
 χειν ἀμφοῖν· ἀπὸ γὰρ πολεμῶσι πρὸς τοιούτους. Καὶ οἱ
 τοῖς κρείττους^b αὐτῶν φοβεροί, καὶ αὐτοῖς φοβεροί· μάλ-
 λον γὰρ ἂν δύναιτο βλάπτειν αὐτούς, ἢ τὰς κρείττους· καὶ
 ὅς φοβῶνται οἱ κρείττους αὐτῶν, διὰ ταῦτό· καὶ οἱ τὰς
 10 κρείττους αὐτῶν ἀνηλικότες· καὶ οἱ τοῖς ἥττοσιν αὐτῶν,
 ἐπιτιθέμενοι· ἢ γὰρ ἤδη φοβερά, ἢ αὐξηθέντες. ^d Καὶ
 τῶν ἡδικημένων, καὶ ἐχθρῶν, ἢ ἀντιπάλων, ὥς οἱ ὀξύθυμοι
 καὶ παρρησιαστικοί, ἀλλ' οἱ πρᾶοι, καὶ εἰρῶνες, καὶ πανῶρ-
 γοι· ^e ἀδελφοὶ γὰρ, ἢ ἐγγυς· ὥς· ἐδέξατο ^f Φαυερὸς, ὅτι
 15 πόρρω.

δ'. Πάντα δὲ τὰ φοβερά, φοβερώτερα, ὅσα, ἂν
 ἀμαρτῶσιν, ἐπανορθώσασθαι μὴ ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ ὅλως
 ἀδύνατα, ἢ μὴ ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις· καὶ
 ὧν βοήθεια μὴ εἰσὶν, ἢ μὴ ράδιαι. Ὡς δ' ἀπλῶς εἰ-

VARIÆ LECTIONES.

^a ἡδικημένοι, ἢ νομίζοντες Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. et Ricc. ἀδι-
 κύμενοι, ἢ νομίζοντες Ed. Ifing. ἡδικημένοι νομίζοντες Edd. Ven. Cam. et
 Maj. ἀδικημένοι οἱ νομίζοντες Ed. Spir. ἡδικημένοι, ἢ νομίζοντες Edd. Viët.
 et Bipont. ^b αὐτῶν deest in Edd. Ald. Basileensibus, Ven. Cam.
 Ricc. Spir. et Maj. ^c κρείττους Ed. Ven. in marg. ^d καὶ οἱ
 φίλοι ^e ἡδικημένων Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^e ἀδελφοὶ γὰρ, εἰ
 ἐγγυς Codd. quidam Viët. marg. Ed. Ven. et Edd. Cam. Spir.
 Maj. Lips. et Bipont. ἀδελφοὶ γὰρ οἱ ἐγγυς Edd. Ald. Basileenses,
 Morel. Sylb. Casaub. et Duval. Sed Morelio placet ex vet. Versf.
 Lat. restitui, ἀδελφοὶ γὰρ, καὶ ἐγγυς. ^f φοβερόν Edd. Ald. Ven.
 Cam. et Basileenses. Codd. quidam habent φαυερὸν, teste Morelio.
^g ὅσα ἀμαρτάνουσιν Cod. Viët.

πῶν, φοβερά ἐσιν, ὅσα ἐφ' ἐτέρων γιγνόμενα, ἢ μέλλοντα, ἐλπεινά ἐσι. Τὰ μὲν ἔν φοβερά, καὶ ἂ φοβεῖνται, σχεδόν, ὡς εἰπεῖν, τὰ μέγιστα ταῦτά ἐσιν.

εἰ. Ὡς δὲ διακείμενοι αὐτοὶ φοβεῖνται, νῦν λέγωμεν. Εἰ δὴ ἐσιν ὁ φόβος μετὰ ^α προσδοκίας τῷ πείσεσθαι τι 5 φθαρτικὸν πάθος, φανερόν ὅτι ἐδεῖς φοβεῖται τῷ οἰομένων μὴδὲν ^β ἂν παθεῖν, ἐδὲ ταῦτα ἂ μὴ οἶονται παθεῖν, ἐδὲ τέως ἐφ' ὧν μὴ οἶονται, ἐδὲ τότε ὅτε μὴ οἶονται· ἀνάγκη ταῦτον φοβεῖσθαι τὸς οἰομένους τι παθεῖν ἂν, καὶ τὸς ὑπὸ τέτων, καὶ ταῦτα, καὶ τότε. Οὐκ οἶονται δὲ πα- 10 θεῖν ἂν, ἔτε οἱ ἐν εὐτυχίαις μεγάλαις ὄντες, ^γ καὶ δοκῶντες· διὸ ὑβρισαὶ, καὶ ὀλίγωροι, καὶ θρασεῖς· ποιεῖ δὲ τὸς τοιάτους, πλῆτες, ἰσχυρὸς, πολυφιλία, δύναμις· οὔτε οἱ ἤδη ^δ πεπονθέναι νομίζοντες τὰ δεινὰ, καὶ ἀπεφυγμένοι πρὸς τὸ μέλλον, ὥσπερ οἱ ἀποτυμπανιζόμενοι ἤδη· 15 ἀλλὰ δεῖ τινὰ ἐλπίδα ὑπείναι σωτηρίας, περὶ ἧς ἀγωνιῶσι· σημεῖον δέ· ὁ γὰρ φόβος βουλευτικὸς ποιεῖ· καίτοι ἐδεῖς βυλεύεται περὶ τῶν ἀελπίστων. Ὡς δὲ τοιάτους παρασκευάζει, ὅταν ἢ βέλτιον τὸ φοβεῖσθαι αὐτὸς, ὅτι τοιῶτοί ἐσιν, οἷοι παθεῖν· καὶ γὰρ ἄλλοι μείζους ἔπαθον· 20 καὶ τὸς ὁμοίους δεικνύει πάσχοντας, ἢ πεπονθότας, καὶ ὑπὸ ^ε τέτων ἐφ' ὧν οὐκ ᾔφητο, καὶ ταῦτα, καὶ τότε, ὅτε οὐκ ᾔφοντο.

VARIAE LECTIONES.

^α προσδοκίας τινός Cod. Viñt. ^β ἀντιπαθεῖν Codd. plures Viñt. et marg. Ed. Ven. ^γ καὶ δοκῶντες defunt in Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Ricc. Spir. et Maj. Has voces restituit Victorius, ex Codd. ^δ πεπονθέναι πάντα Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Ricc. Spir. et Maj. ^ε τοιάτοι Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Ricc. Spir. et Maj.

Κ Ε Φ. Ζ.

ΕΠΕΙ δὲ περὶ φόβου φανερόν, τί ἐστὶ, καὶ ^α περὶ τῶν φο-
 5 βερῶν, καὶ ὡς ἕκαστοι ἔχοντες δεδίασι, φανερόν ἐκ τῶν
 καὶ τὸ θαρρῆν τί ἐστὶ, καὶ περὶ ποῖα θαρράλεια, καὶ πῶς
 διακείμενοι θαρράλεια εἰσὶ· τό, τε γὰρ θάρσος ^β ἐναντίον
 τῷ φόβῳ, καὶ τὸ θαρράλεον τῷ φοβερῷ· ὥστε μετὰ φαν-
 τασίας ἢ ἐλπίς ^γ τῶν σωτηρίων, ὡς ἐγγυὺς ὄντων· ^δ δὲ
 10 φοβερῶν, ἢ μὴ ὄντων, ἢ πόρρω ὄντων.

β'. Ἔστι δὲ θαρράλεια, ^α τὰ τε δεινὰ πόρρω ὄντα, καὶ
 τὰ θαρράλεια ἐγγυὺς· καὶ ἐπανορθώσεις εἰάν ᾧσι, καὶ βοή-
 θειαι, ἢ πολλαί, ἢ μεγάλαι, ἢ ἅμφω.

γ'. Καὶ μήτε ἡδικομημένοι, μήτε ἡδικοκότες ᾧσιν· ἀντα-
 15 γωνισαί τε ἢ μὴ ᾧσιν ὅλως, ἢ μὴ ἔχωσι δύναμιν· ἢ δύ-
 ναμιν ἔχοντες ᾧσι φίλοι· ἢ πεπονηκότες ᾧσιν εὖ, ἢ πε-
 ποιηότες· ἢ εἰάν πλείους ᾧσιν ^ε οἷς ταῦτα συμφέροι, ἢ
 κρείττους, ἢ ἅμφω.

δ'. Αὐτοὶ δὲ ἔτως ἔχοντες θαρράλεια εἰσὶν· εἰάν πολ-
 20 λὰ κατωρθωκέναί αἰώνται, καὶ μὴ πεπονθέναι· ἢ εἰάν πολ-
 λάκις ἐληλυθότες ᾧσιν εἰς τὰ δεινὰ, καὶ διαπεφευγότες·

VARIÆ LECTIONES.

^α περὶ deest in Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Ricc. Spir. et Maj.

^β ἑναντίον τῷ φοβερῷ Edd. Ald. et Basileenses, omittis his verbis, τῷ φόβῳ, καὶ τὸ θαρράλεον.

^γ τῶν σωτηρίων εἰς Edd. Ald. Ven. Cam. Basileenses, Ricc. Spir. et Maj.

^δ τὰ τε ὄντα δεινὰ πόρρω, καὶ θαρράλεια ἐγγυὺς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Posterius θαρράλεια, ait cl. Buhle, mihi suspectum est. Puto aliud verbum olim ejus loco lectum fuisse. Georgius Trapezuntius vertit, ET SECUNDA.

^ε εἰς ταῦτα συμφερόμενοι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj.

διχῶς γὰρ ἀπαθεῖς γίνονται οἱ ἄνθρωποι, ἢ τῷ μὴ πε-
πειραῖσθαι, ἢ τῷ βοηθείας ἔχειν· ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ
θάλατταν κινδύνοις, οἳ τε ἄπειροι χερμῶνος θάρρῃσι τὰ
μέλλοντα· ^α καὶ οἱ βοηθείας ἔχοντες, διὰ τὴν ἐμπορείαν.
Καὶ ὅταν τοῖς ὁμοίοις μὴ ἢ φοβερόν, μηδὲ τοῖς ἥττοσι, καὶ 5
ἂν κρείττους οἶνται εἶναι· αἰσθάνονται ὅτι, ἂν κεκρατήκωσιν, ἢ
αὐτῶν, ἢ τῶν κρείττωνων, ἢ τῶν ὁμοίων. Καὶ εἰ ὑπάρ-
χεν αὐτοῖς οἰῶνται πλεῖον καὶ μείζων, οἷς ὑπερέχοντες φο-
βεροί εἰσι· ταῦτα δ' ἐστὶ, πλῆθος χρημάτων, καὶ ἰσχύς σω-
μάτων, καὶ φίλων, καὶ χώρας, καὶ τῶν πρὸς πόλεμον παρα- 10
σκευῶν, ἢ πλοίων, ἢ τῶν μεγίστων. Καὶ εἰ μὴ ἡδικοῦ-
τες ὦσιν, ἢ μηδένα, ἢ μὴ πολλούς, ἢ μὴ ταύτας, περὶ
ἂν φοβῶνται. Καὶ ὅλως, ἂν τὰ πρὸς θεὸν αὐτοῖς κα-
λῶς ἔχῃ, τὰ τε ἄλλα, καὶ τὰ ἀπὸ σημείων καὶ λογίων·
θάρραλέον γὰρ ἡ ὀργή· τὸ δὲ μὴ ἀδικεῖν, ἀλλ' ἀδικεῖσθαι, 15
ὀργῆς ποιητικόν· τὸ δὲ θεῖον ὑπολαμβάνεται βοηθεῖν τοῖς
ἀδικημένοις. Καὶ ὅταν προεπιχειροῦντες, ἢ μηδὲν ἂν
παθεῖν, μηδὲ πείσεσθαι, ἢ κατορθώσεν οἰῶνται. Καὶ
περὶ μὲν τῶν φοβερῶν, καὶ θάρραλέων, εἴρηται.

Κ Ε Φ. II.

ΠΟΙΑ δὲ αἰσχύνονται καὶ ἀναισχυντῆσι, καὶ πρὸς τίνας, 20
καὶ πῶς ἔχοντες, ἐκ τῶνδε δῆλον. Ἔσω δὴ αἰσχύνῃ, λύπη
τις καὶ ταραχὴ περὶ τὰ εἰς ἀδοξίαν φαινόμενα φέρειν
τῶν κακῶν, ἢ παρόντων, ἢ γεγονότων, ἢ μελλόντων· ἢ

VARIÆ LECTIONES.

* οἳ τε βοηθείας Edd. Ald. Ven. Basilcenses, Cam. Spir. et Maj.

δ' ἀναισχυντία, ὀλγωρία τις καὶ ἀπάθεια * περὶ τὰ αὐτὰ ταῦτα.

β'. ^b Εἰ δὲ ἔστιν αἰσχύνη ἢ ὀριθεΐσα, ἀνάγκη, αἰχύνεσθαι μὲν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τῶν κακῶν, ἀ' δοκῇ αἰσχρὰ εἶναι αὐτῷ, ἢ ὧν φροντίζει· τοιαῦτα δ' ἔστιν, ὅσα ἀπὸ κακίας ἔργα εἰσιν· ^c οἷον, ἀποβάλλειν ἀσπίδα, ἢ φυγεῖν ἀπὸ δειλίας γάρ. Καὶ τὸ ^d ἀποστερῆσαι παρακαταθήκην· ἀπ' ἀδικίας γάρ. Καὶ τὸ συγγενέσθαι οἷς ἔδει, ἢ ^e ὅπως ἔδει, ἢ ὅτε μὴ δεῖ· ἀπὸ ἀκολασίας γάρ. Καὶ τὸ ¹⁰ κερδαίνειν ἀπὸ μικρῶν, ἢ ἀπὸ αἰχρῶν, ἢ ἀπ' ἀδυνάτων, οἷον πωνήτων, ἢ τεθνεώτων· ὅθον καὶ ἡ παροιμία, τὸ, “ καὶ ἀπὸ νεκρῶ φέρειν” ἀπὸ αἰχροκερδείας γὰρ καὶ ἀνελευθερίας. Καὶ τὸ μὴ βοηθεῖν δυνάμενον εἰς χρήματα, ἢ ἥτιον βοηθεῖν· καὶ τὸ βοηθεῖσθαι παρὰ τῶν ἥτιον εὐπόρων· καὶ ¹⁵ δανείζεσθαι, ὅτε δόξει αἰτεῖν· καὶ αἰτεῖν, ὅτε ἀπαιτεῖν· καὶ ἀπαιτεῖν, ὅτε αἰτεῖν· καὶ ἐπαινεῖν, ἵνα δόξη αἰτεῖν· καὶ τὰ ἀποτετυχηκότα, μηδὲν ἥτιον· πάντα γὰρ ἀνελευθερίας ταῦτα σημεῖα. Τὸ δὲ ἐπαινεῖν παρόντα, κολακείας· καὶ τὸ τὰγαθὰ μὲν ὑπερεπαινεῖν, τὰ δὲ φαῦλα συναλέφειν· ²⁰ καὶ τὸ ὑπεραλγεῖν ἐπ' ἀλγεῖντι· καὶ τὰλλα πάντα, ἕσα τοιαῦτα· κολακείας καὶ σημεῖα. Καὶ τὸ μὴ ὑπομένειν πόνους, ὅς οἱ πρεσβύτεροι, ἢ οἱ τρυφῶντες, ἢ οἱ ἐν ἐξουσίᾳ μᾶλλον ὄντες, ἢ ὅλως οἱ ἀδυνατώτεροι· πάντα γὰρ μα-

VARIAE LECTIONES.

* περὶ αὐτὰ ταῦτα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. ^b εἰ δ' ἔστιν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. ^c οἷον τὸ ἀποβαλεῖν Cod. Viët. *Neglecto articulo, ἀποβαλεῖν taceri, ait cl. Buhle, ut rectius.* ^d ἀποστερῆσαι παρακαταθήκην, ἢ ἀδικεῖσαι Cod. Viët. ^e ὅς ἔδει Cod. Viët. ^f καὶ τὸ ὑπεραλγεῖν ἀλγεῖντι παρόντα Cod. Viët.

λακίας σημεία. Καὶ τὸ ὑφ' ἐτέρᾳ εὖ πάσχειν, καὶ τὸ πολ-
λάκις· καὶ ἂν εὖ ἐπαίησεν ὀνειδίζειν· μικροψυχίας γὰρ πάν-
τα καὶ ταπεινότητος σημεία. Καὶ τὸ περὶ αὐτῶν λέγειν, καὶ
ἐπαυγέλλεσθαι· καὶ τὸ τὰ ἀλλότρια αὐτῶν φάσκειν·
^a ἀλαζονείας γάρ. Ὀμοίως δὲ καὶ ^b ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐκάσ- 5
της τῶν τῶν ἡθῶς κακιῶν τὰ ἔργα, καὶ τὰ σημεία, καὶ τὰ
ὅμοια· αἰσχρὰ γὰρ ^c καὶ αἰσχυντηλά. Καὶ ἐπὶ τέτοις, τὸ
τῶν καλῶν, ὧν πάντες μετέχουσιν, ἢ οἱ ὅμοιοι πάντες, ἢ οἱ
πλεῖστοι, μὴ μετέχειν· ὁμοίως δὲ λέγω, ὁμοεθνεῖς, πολί-
τας, ^d ἡλικίας, συγγενεῖς· ὅλως, τὸς ἐξ ἑσῶ· αἰσχρὸν γὰρ 10
ἦδη τὸ μὴ μετέχειν· οἶον, ^e παιδεύσεως ἐπὶ τοσούτον, καὶ τῶν
ἄλλων ὁμοίως. Πάντα δὲ ταῦτα μᾶλλον, ἢ ^f δι' ἑαυτὸν
φαίνεται· ἔτω γὰρ ἦδη ἀπὸ κακίας μᾶλλον, ἢ αὐτὸς ἢ
αἴτιος τῶν ὑπαρχάντων, ἢ ὑπαρχόντων, ἢ μελλόντων.
Πάσχοντες δὲ, ἢ πεπονθότες, ἢ πεισόμενοι, τὰ τοιαῦτα 15
αἰσχύνονται, ὅσα εἰς ἀτιμίαν φέρει καὶ ὀνείδη· ταῦτα δ'
ἐστὶν, ὅσα εἰς ὑπηρετήσεις ἢ σώματος, ἢ ἔργων αἰσχροῶν,
ὧν ἐστὶν τὸ ὑβρίζεσθαι· καὶ τὰ μὲν εἰς ἀκολασίαν, καὶ
ἐκόντα καὶ ἄκοντα· τὰ δὲ εἰς βίαν, ἄκοντα· ἀπὸ ἀναν-
δρείας γάρ, ἢ δειλίας, ἢ ὑπομονῆς, καὶ τὸ μὴ ἀμύνεσθαι. 20
^a Ἀ μὲν οὖν αἰσχύνονται, ταῦτά ἐστι, καὶ τὰ τοιαῦτα.

γ'. Ἐπεὶ δὲ περὶ ἀδοξίας φαντασία ἐστὶν ἡ αἰσχύνῃ, καὶ

VARIAE LECTIONES.

^a ἀλαζονία γὰρ Edd. Ald. Ven. Cam. Basileenses, Spir. Ricc. et Maj. ^b ἀπὸ τῶν ἄλλων Cod. Viët. ^c καὶ αἰσχυνητα Cod. Viët. ^d ἡλικιώτας Cod. Viët. et marg. Ed. Ifing. ^e παιδεύσεως καὶ ἐπὶ τοσούτον Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^f δι' ἑαυτὸν φαίνεται· ἔτω γὰρ ἦδη ἀπὸ κακίας μᾶλλον, ἢ αὐτὸς defunct in Edd. Ald. Ven. Cam. Basileensibus, et Spirensi. Restituit ea e Cod. antiquissimo Victorius.

ταύτης αὐτῆς χάριν, ἀλλὰ μὴ τῶν ἀποβαινόντων· ἐπεὶ
 δὲ τῆς δόξης φροντίζει, ἀλλ' ἢ διὰ τὰς δοξάζοντας· ἀνά-
 κη τέτλες αἰσχύνοσθαι, ὧν λόγον ἔχει· λόγον δὲ ἔχει τῶν
 θαυμάζοντων, καὶ ἐς θαυμάζει, καὶ ὑφ' ὧν βέλεται θαυ-
 5 μάζεσθαι, καὶ πρὸς ἐς φιλοτιμῶνται, καὶ ὧν μὴ καταφρονεῖ
 τῆς δόξης. Θαυμάζεσθαι μὲν οὖν βέλονται ὑπὸ τέτων,
 καὶ θαυμάζουσι τέτλες, οἱ ἔχουσι τι ἀγαθὸν τῶν τιμίων· ἢ
 παρ' ὧν τυγχάνουσι δεόμενοι σφόδρα τινός, ὧν ἐκείνοι κύ-
 ριοι· οἷον οἱ ἐρῶντες. Φιλοτιμῶνται δὲ πρὸς τὰς ὁμοίους·
 10 φροντίζουσι ᾧ ὡς ἀληθεύοντων τῶν φρονίμων· τοῖσδε δὲ αἱ
 τε πρεσβύτεροι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι. Καὶ τὰ ἐν ὀφθαλ-
 μοῖς, ^a καὶ τὰ ἐν φανερώ· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, “ τὸ ἐν
 “ ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ” ^b διὰ τῆτο τὰς αἰεὶ παρεσομέ-
 νους μᾶλλον αἰσχύνονται, καὶ τὰς προσέχοντας αὐτοῖς, διὰ
 15 τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀμφοτέρω. Καὶ τοὺς μὴ ^c περὶ ταῦτα
 ἐνόχους· δῆλον γὰρ ὅτι τὰναντία δοκεῖ τοῦτοις· καὶ τὰς
 μὴ συγγνωμονικὰς τοῖς φαινομένοις ἀμαρτάνουσιν· ἃ γὰρ
 τις αὐτὸς ποιῇ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλαις ἐ νεμεσᾶν·
^d ὥστε ἃ μὴ ποιῇ, δῆλον ὅτι νεμεσᾶν. Καὶ τὰς ἐξαγγελτι-
 20 κὰς πολλοῖς· ἐπὶ γὰρ διαφέρει, μὴ δοκεῖν, ἢ μὴ ἐξαγγέλ-
 λειν· ἐξαγγελτικοὶ δὲ, οἱ τε ἠδικημένοι, διὰ τὸ παρατη-

VARIÆ LECTIONES.

^a καὶ τὰ ἐν φανερώ μᾶλλον Cod. Viçt. ^b καὶ διὰ τῆτο Edd.
 Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c περὶ ταῦτα
 ἐνόχους Ed. Iung. περὶ ταῦτα ἐνόχους· δῆλον γὰρ, τοῖς φαινομένοις ἀμαρ-
 τάνουσιν τὰναντία δοκεῖν τοῦτοις· καὶ τὰς μὴ συγγνωμονικὰς· ἃ γὰρ τις αὐτὸς
 ποιῇ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλαις μὴ ημισᾶν. Edd. Ald. Ven. Basileen-
 ses, Cam. et Spir. *Sed corrupta hæc et periturbata, ait Buhle, Vici-*
sius integritati restituit, plurimum Codd. MSS. auctoritatem secutus.
^d ὥστε ἃ μὴ ποιῇ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et
 Maj. ὥστε ἃ μὴ ποιῇ Codd. Viçt. et Ed. Bipont.

ρεῖν καὶ οἱ κακολόγοι· εἴπερ γὰρ καὶ τὸς μὴ ἀμαρτάνον-
 τας, ἔτι μᾶλλον τοὺς ἀμαρτάνοντας· καὶ οἷς ἡ διατριβὴ
 ἐπὶ ταῖς τ' πέλαις ἀμαρτίαις, οἷον, χλευασαῖς καὶ κωμω-
 δοποιῖς· κακολόγοι γὰρ πῶς ἔτοι, καὶ ἐξαγγελτικοί·
 καὶ ἐν οἷς μηδὲν ἀποτετυχήκασιν· ὥσπερ γὰρ θαυμάζομε- 5
 νοι διάκεινται· διὸ καὶ τὸς πρῶτον τι δεηθέντας αἰχρύνον-
 ται, ὡς ἐδὲν πῶς ἡδουχόκότες ἐν αὐτοῖς· τοῖστοι δὲ, οἱ τε
 ἄρτι βυλόμενοι φίλοι εἶναι· τὰ γὰρ βέλτισα τεθέαυται·
 διὸ εὖ ἔχει ἡ τῷ Εὐριπίδῃ ἀπόκρισις πρὸς τὸς Συρακε-
 σίους· καὶ τῶν πάσαι γνώριμων οἱ μηδὲν συνειδότες. 10
 Αἰχρύνονται δ' ἐ μόνον αὐτὰ τὰ ρηθέντα αἰχρυντηλὰ, ἀλ-
 λὰ καὶ ^b τὰ σημεῖα· οἷον, ἐ μόνον ἀφροδισιάζοντες, ἀλλὰ
 καὶ τὰ σημεῖα αὐτῶν· καὶ ἐ μόνον ποιῶντες τὰ αἰχρὰ, ἀλλὰ
 καὶ λέγοντες. Ὁμοίως δὲ ἐδὲ τὸς εἰρημένους αἰχρύνονται μόν-
 ον, ἀλλὰ καὶ τὸς δηλώσαντας ^c αὐτοῖς· οἷον, θεράποντας 15
 καὶ φίλους τέτων. Ὅλως δ' ἐκ αἰχρύνονται, ἔθ' ὧν
^d πολλοὶ καταφρονῶσι τῆς δόξης τῷ ἀληθεύειν· οὐδεὶς γὰρ
^e παιδίᾳ καὶ θηρίᾳ αἰχρύνεται· ἔτε τὰ αὐτὰ τὸς γνω-
 ρίμους καὶ τὸς ἀγνώτας· ἀλλὰ τὸς μὲν γνωρίμους, τὰ
 πρὸς ἀλήθειαν δοκοῦντα· τὸς δὲ ἄποθεν, ^f τὰ πρὸς τὸν 20
 νόμον.

δ'. Αὐτοὶ ᾧ ὥδε διακείμενοι αἰχρυνθεῖεν ἄν' πρῶτον
 μὲν, εἰ ὑπάρχοιεν πρὸς αὐτὰς ἔχοντες οὕτω τινές, οἷος

VARIAE LECTIONES.

- ^a ἡδουχόκους Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj.
^b τὰ σημεῖα αὐτῶν Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. Cam. et Maj.
^c αὐτῶν Edd. Ald. Ven. Cam. Basileenses, Ricc. Spir. et Maj.
^d πολὺ Codd. Vict. et Ed. Bipont. ^e θηρία καὶ τὰ παιδία
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. ^f τὰ πρὸς
 τὴν οὐξαι μόνον marg. Ed. Ven. et Iung.

ἔφαμεν εἶναι, ὅς αἰχρύνονται· ἦσαν δὲ οὗτοι, ἡ θαυμαζόμενοι, ἡ θαυμάζοντες, ἡ ὑφ' ὧν βούλονται θαυμάζεσθαι, ἡ ὧν δεονταί τινα χρεῖαν, ὧν μὴ τεύζονται ἄδοξαι ὄντες· καὶ ὅτι οὗτοι οἱ ὁρῶντες, ὥσπερ Κυδίας περὶ τῆς Σάμης κληρονομίας ἐδημηγόρησεν· ἥτις γὰρ ὑπалаβεῖν τὴς Ἀθηναίης, περιεσῆναι κύκλῳ τοὺς Ἕλληνας, ὡς ὁρῶντας, καὶ μὴ μόνον ἀκροσόμενας, ἀλλ' ἂν ψηφίσανται· ἡ ἂν πωλησίον ὧσιν οἱ τοῖστοι, ἡ μέλλουσιν αἰσθῆσεσθαι· διὸ καὶ ὁρᾶσθαι αὐτοὺς ὡς ὑπὸ τῶν ζηλούντων ποτὲ αὐτοὺς βούλονται θαυμάσαι· καὶ οἱ ζηλωταί. Καὶ ὅταν ἔχωσιν ἀπὸ καταειρηνησῶν ἔργα καὶ πράγματα, ἡ αὐτῶν, ἡ προγόνων, ἡ ἄλλων τινῶν, πρὸς ὅς ὑπάρχει τις αὐτοῖς ἀγχιστεία· καὶ ὅπως ὑπὲρ ὧν αἰχρύνονται αὐτοί· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ εἰρημένοι, καὶ οἱ εἰς αὐτὰς ἀναφερόμενοι, ὧν διδάσκαλοι ἡ σύμβουλοι γεγονῆσιν.

15 Καὶ ἐὰν ὧσιν ἕτεροι ὅμοιοι, πρὸς ὅς φιλοτιμῶνται· πολλὰ γὰρ αἰχρύνόμενοι διὰ τῶν τοιούτων καὶ ποιῶσι, καὶ ἐπιποιῶσι. Καὶ μέλλοντες ὁρᾶσθαι, καὶ ἐν φανερώ ἀνασφραδῆσθαι τοῖς συνειδόσιν, αἰχρυνητοὶ μᾶλλον εἰσιν· ὅθεν καὶ Ἀντιφῶν ὁ ποιητὴς, μέλλων ἀποτυμπανίζεσθαι ὑπὸ Διοκλῆος, εἶπεν, ἰδὼν τὴν συναποθνήσκουσαν μέλλοντα ἐγκαλυπτομένην, ὡς ἦσαν διὰ τῶν πυλῶν, “τί ἐγκαλύπτεσθε;” ἔφη· “ἡ μὴ αὐριόν τις ὑμᾶς ἰδῇ τέτων;” Περὶ μὲν οὖν αἰχρύνου, ταῦτα· περὶ δὲ ἀναιχρυντίας, δῆλον, ὡς ἐκ τῶν ἐναντιῶν εὐπορήσομεν.

VARIÆ LECTIONES.

^a ἔτοι ἡ Codd. Viñt. marg. Ed. Ven. et Ed. Bipont. ^b ἡ κατ-
 αισχύρῳ Cod. Viñt. ^c ἡ ἑν διδασκαλοῖ Cod. Viñt. ^d καὶ
 deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Κ Ε Φ. Θ.

ΤΙΣΙ δὲ χάριν ἔχουσι, καὶ ἐπὶ τίσιν, ἢ πῶς αὐτοὶ ἔχον-
τες, ὁρισταμένοις τὴν χάριν, δῆλον ἔσται. Ἐξω δὲ χάρις,
καθ' ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν ἡ ὑπεργεῖν τῷ δεομένῳ, μὴ
αὐτῷ τινός, μηδ' ἵνα τι αὐτῷ τῷ ὑπεργεῖντι, ἀλλ' ἵνα
ἐκείνῳ τι. 5

β'. Μεγάλη ἡ δ' αὖν, ἡ σφόδρα δεομένη, ἡ μεγάλων
καὶ χαλεπῶν, ἢ ἐν καιροῖς τοιούτοις, ἢ μόνος, ἢ πρῶτος, ἢ
μάλιστα. Δεήσεις δὲ εἰσιν, αἱ ὀρεῖς, καὶ τούτων μά-
λιστα αἱ μετὰ λύπης ἢ τῷ μὴ γιγνομένῳ· τοιαῦται δὲ αἱ
ἐπιθυμίαι· οἷον, ὁ ἔρως· καὶ ἐν ταῖς τῷ σώματος κακώ- 10
σεσι, καὶ ἐν κινδύνοις· καὶ γὰρ ὁ κινδυνεύων ἐπιθυμεῖ, καὶ ὁ
λυπόμενος. Διὸ οἱ ἐν πενίᾳ παριστάμενοι καὶ Φυγαῖς,
καὶ μικρὰ ὑπηρετήσωσι, διὰ τὸ μέγεθος ἢ τῆς δεήσεως,
καὶ τὸν καιρὸν, κεχαρισμένοι· οἷον, ὁ ἐν Λυκείῳ τὸν Φορμὸν
δύς. Ἀνάγκη ἔν μάλιστα μὲν εἰς τοιαῦτα ἔχειν ἢ ὑπερ- 15
γίαν· εἰ δὲ μὴ, εἰς ἴσα, ἢ μείζω.

γ'. Ὡς ἐπεὶ Φανερόν, καὶ ὅτε, καὶ ἐφ' οἷς γίγνεται
χάρις, καὶ πῶς ἔχουσι, δῆλον ὅτι ἐκ τούτων παρασκευασ-
τέον, τὰς μὲν δεικνύσας, ἢ ὄντας, ἢ γεγενημένους ἐν τοι-

VARIÆ LECTIONES.

^a ὑπεργεῖν δεομένη, omisso articulo, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b δ' αὖν ἡ σφόδρα δεομένη Edd. Ald.

Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Ricc. Spir. et Maj. δ' αὖν ἡ σφόδρα δεο-
μένη Ed. Ifing. δὲ, αὖν ἡ σφόδρα δεομένη, Ed. Bipont. ^c τῷ μετα-

γιγνομένῳ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. ^d τῆς

αἰτίας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
τῆς αἰσθήσεως Schol. Græc. et marg. Fd. Ven.

αὐτῇ λύπῃ καὶ δόξῃ· τὰς δὲ ὑπηρετῆσαι ἐν τῷ αὐτῇ
χρεῖα τοιαῦτόν ^a τι ὑπηρετῶντας.

δ'. Φανερόν δὲ καὶ ὅτι ἀφαιρεῖσθαι ἐνδέχεται τὴν χά-
ριν, καὶ ποιεῖν ἀχαρίστους· ἢ γὰρ ὅτι αὐτῶν ἕνεκα ὑπηρετῶσιν,
5 ἢ ὑπηρετῆσαν· τῷτο δ' ἐκ ἧν χάρις· ἢ ὅτι ἀπὸ τύχης
^b συνέπεσεν, ἢ ἠναγκάσθησαν· ἢ ὅτι ἀπέδωκαν, ^c ἀλλ'
ἐκ ἑδωκαν, εἴτε εἰδότες, εἴτε μὴ· ἀμφοτέρως γὰρ τί ἀντι-
τινός· ὥς· ἐδ' ἔτῳς ἀν εἶν χάρις. Καὶ περὶ ἀπάσας
τὰς κατηγορίας σκεπτέον· ἢ γὰρ χάρις ἐστίν, ἢ ὅτι τοῦδ', ἢ
10 τοσονδ', ἢ τοιονδ', ἢ ποτε, ἢ πᾶ. Σημεῖον δὲ, εἰ ἔλαττον
μὴ ὑπηρετῆσαν· καὶ εἰ τοῖς ἐχθροῖς ἢ ταῖτα, ἢ ἴσα, ἢ
μείζω· δηλὸν γὰρ ὅτι ἐδὲ ταῦτα ἡμῶν ἕνεκα· ἢ εἰ Φαῦ-
λα, εἰδώς· ἐδοῖς γὰρ ὁμολογεῖ δέσθαι φαύλων. Καὶ περὶ
μὲν τῶ χαρίζεσθαι, καὶ ἀχαριστεῖν, εἴρηται.

Κ Ε Φ. Ι.

15 ΠΟΙΑ δ' ἐλεεινὰ, καὶ τίνας ἐλεῶσι, καὶ πῶς αὐτοὶ ἔχον-
τες, λέγωμεν. Ἐξω δὲ ἔλεος, λύπη τις ^d ἐπὶ φαινο-
μένῳ κακῷ φθαρτικῷ καὶ λυπηρῷ τῷ ἀναξίῳ τυγχάνειν,
ὃ καὶ αὐτὸς ^e προσδοκῆσειεν ἀν παθεῖν, ἢ τῶν αὐτῶ
τινά· καὶ τῷτο, ὅταν πλεονέκῳ φαίνηται.

20 β'. Δηλὸν γὰρ ὅτι ἀνάγκη τὸν μέλλοντα ἐλεήσειν ὑπάρ-

VARIÆ LECTIONES.

- ^a τι, ἢ ὑπηρετῶντας Ed. Ifing. ^b συνίπσιον Edd. Ald. Ven.
Basilenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c ἀλλὰ δεῖ in Edd.
Ald. Ven. Basilensibus, Cam. Ricc. et Maj. ^d ἐπὶ τῷ φ.
Edd. Ald. Ven. Basilenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e προσ-
δοκῆσει παθεῖν, omisso ἀν, Edd. Ald. Ven. Basilenses, Cam. Ricc.
Spir. et Maj.

χειν τοιῷτον, οἷον οἰήσεσθαι παθεῖν ἂν τι κακόν, ἢ αὐτὸν, ἢ τῶν αὐτῶ τινὰ, καὶ τοιῷτον κακόν, οἷον εἶρηται ἐν τῷ ὄρω, ἢ ὁμοιον, ἢ παραπλήσιον. Διὸ ἔτε οἱ παντελῶς ἀπολα-
 λότες ἐλεῶσιν· (ἐδὲν γὰρ ἂν ἔτι παθεῖν οἶοντα· πεπόν-
 θασι γάρ·) οὔτε οἱ ὑπερβυδαμονεῖν οἰόμενοι, ἀλλ' ὑβρίζου- 5
 σιν· εἰ γὰρ ἅπαντα οἶοντα ὑπάρχειν τὰγαθὰ, ὅθλον ἔτι
 καὶ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι ^a παθεῖν τι κακόν· καὶ γὰρ τῷτο τῶν
 ἀγαθῶν. Εἰσὶ δὲ τοιῷτοι, οἷοι νομίζουσιν παθεῖν ἂν· οἱ
 ὅτε πεπονθότες ἤδη, καὶ διαπεφυνγότες· καὶ οἱ πρεσβύ-
 τεροι, καὶ διὰ τὸ φρονεῖν, καὶ δι' ἐμπειρίαν· καὶ οἱ ἀσθενέ- 10
 ρεις· καὶ οἱ δειλότεροι μᾶλλον· καὶ οἱ πεπαιδευμένοι· εὐ-
 λόγιστοι γάρ· καὶ οἱς ὑπάρχουσι ^c γονεῖς, ἢ τέκνα, ἢ
 γυναικες· ^d αὐτῶ τε γὰρ ταῦτα, καὶ οἷα παθεῖν ^e τὰ εἰ-
 ρημένα· καὶ οἱ μήτε ἐν ἀνδρίας πάθει ὄντες, οἷον ἐν ὀρ-
 γῇ, ^f καὶ θάρρει· (ἀλόγιστα γὰρ τῷ ἐσομένῃ ταῦτα·) μήτ' 15
 ἐν ὑβριστικῇ διαθείσει· (καὶ γὰρ ἔτοι ἀλόγιστοι τῷ πείσεσ-
 θά τι·) ἀλλ' οἱ μεταξὺ τῶν· μήτ' αὖ φοβούμενοι
 σφόδρα· οὐ γὰρ ἐλεῶσιν οἱ ἐκπεπληγμένοι, διὰ τὸ εἶναι
 πρὸς τῷ οἰκείῳ πάθει· καὶ ὅσοντι τινὰς εἶναι ἐπιει-
 κεῖς· ὁ γὰρ μηδὲν οἰόμενος, πάντας οἰήσεται ἀξίους εἶναι 20
 κακῶ. ^h Ὅλως δὲ, ὅταν ἔχη ἕτως, ὥς' ἀναμνησθῆναι

VARIAE LECTIONES.

- ^a παθεῖν μηδὲν κακόν Cod. Viñt. ^b τι deest in Edd. Ald.
 Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c γονεῖς καὶ τέκνα
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d αὐτῶ
 γὰρ, omisso τε, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et
 Maj. ^e διὰ τὰ εἰρημένα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc.
 Spir. et Maj. ^f Sic Edd. Viñt. Morel. Sylb. Casaub. Duval.
 et Londin. sed Ed. Bipont. et aliae nonnullae habent ἢ θάρρει.
^g οἶονταί τινὰς εἶναι ἐπιεικῶν Cod. Viñt. ^h καὶ ὅλως δὲ, ὅταν ἕτως ἔχῃ Edd.
 Ven. Cam. Spir. et Maj. καὶ ὅλως δὲ, ὅταν ἕτως ἔχουσιν Ed. Iung.

τιαῦτα συμβεβηκότα ἢ αὐτῶ, ἢ τῶν αὐτῶ ἢ ἐλπίσαι
γενέσθαι, ἢ αὐτῶ, ἢ τῇ αὐτῶ. Ὡς μὲν ἔν ἔχοντες ἐλεῖ-
σιν, εἴρηται.

γ'. Ἀ δὲ ἐλεῶσιν, ἐκ τῶ ὀρισμῶ δῆλον· ὅσα τε γὰρ
5ª τῶν λυπηρῶν καὶ ὀδυνηρῶν φθαρτικά, πάντα ἐλεεινά· καὶ
ὅσα ἀναιρετικά· καὶ ὅσων ἡ τύχη αἰτία κακῶν μέγεθος
ἐχόντων. Ἔστι δὲ ὀδυνηρὰ μὲν καὶ φθαρτικά, θάνατοι,
καὶ αἰκίαι, καὶ σωματῶν κακώσεις, καὶ γῆρας, καὶ νόσοι, καὶ
τροφῆς ἐνδεα. Ὡς δὲ ἡ τύχη αἰτία κακῶν, ἀφιλία,
10 ὀλγοφιλία· (ἔτι δὲ καὶ τὸ διεσπᾶσθαι ἀπὸ τῶν φίλων
καὶ συνηθῶν, ἐλεεινόν) αἰσχος, ἀσθένεια, ἀναπηρία· καὶ
τὸ ὅθεν προσῆκεν ἀγαθόν τι πράττειν, κακόν τι συμβῆναι·
καὶ τὸ πολλὰ καὶ τοιοῦτο· καὶ τὸ ἐπεπονθότος γενέσ-
θαι τι ἀγαθόν· οἷον, Διοπέδει τὰ παρὰ βασιλέως
15^f τεθνεῶτι κατεπέμφθη· καὶ τὸ, ἢ ἡ μηδὲν γεγενησθαι
ἀγαθόν, ἢ γενομένων μὴ εἶναι ἀπόλαυσιν. Ἐφ' οἷς μὲν
οὖν ἐλεῶσι, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν.

δ'. Ἐλεῶσι δὲ τίς τε γνωρίμης, εἰ μὴ σφόδρα ἐγ-
γὺς ὣσιν ἡ οἰκειότητι· περὶ δὲ τέτλης, ὥσπερ περὶ αὐτῆς
20 μέλλοντας, ἔχουσι· διὸ καὶ Ἀμασις, ἐπὶ μὲν τῷ υἱεῖ ἀγο-
μένῳⁱ ἐπὶ τὸ ἀποθανεῖν, ἐκ ἐδάκρυσε, ὥς φασιν, ἐπὶ

VARIAE LECTIONES.

^a ἐκ τῶν λυπηρῶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b διὸ abest a Cod. Vict. ^c τῶν deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^d τοιοῦτο Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e πεπονθότος Ed. Iung.

^f ὅτι τεθνεῶτι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^g ἢ deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^h οἰκειότητος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ⁱ ἐπὶ τῷ Ed. Iung.

ἢ τῷ Φίλῳ προσαιτῶντι· τὸτο μὲν γὰρ, ἐλεεινόν· ἐκείνη
 ἢ, δεινόν· τὸ γὰρ δεινόν, ἕτερον τῷ ἐλεεινῷ, καὶ ἐκκρηστικόν τῷ
 ἐλέῳ, καὶ πολλάκις τῷ ἐναντίῳ χρήσιμον. Ἐτι ἐλεῶσιν,
 ἂ ἐγγὺς ἂ αὐτῷ τοῦ δεινοῦ ὄντος. Καὶ τὰς ὁμοίους ἐλεοῦσι
 κατὰ ἡλικίαν, κατὰ ἡθῆ, κατὰ ἔξεις, κατὰ ἀξιώ- 5
 ματα, κατὰ γένῃ· ἐν πᾶσι γὰρ τέτοις μᾶλλον φαίνεται
 καὶ αὐτῷ ἂν ὑπάρχειν. Ὅλως γὰρ καὶ ἐνταῦθα δεῖ λαβεῖν,
 ὅτι, ὅσα ἐφ' αὐτῶν φοβῶνται, ταῦτα ἐπ' ἄλλων γιγνώ-
 μενα ἐλεοῦσιν. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς φαίνόμενα τὰ πᾶσι
 ἐλεεινά· εἰσι· τὰ δὲ μυριοῦν ἔτος γεγόμενα, ἢ ἐσόμενα, 10
 ἔτι ἐλπίζοντες, ἔτι μεμνημένοι, ἢ ὅλως οὐκ ἐλεοῦσιν, ἢ
 ἐκ ὁμοίως· ἀνάγκη, τὰς συναπεργαζομένους ῥήμασι, καὶ
 φωναῖς, καὶ ἐσθῆτι, καὶ ὅλως τῇ ὑποκρίσει, ἐλεεινότερας
 εἶναι· ἐγγὺς γὰρ ποιοῦσι φαίνεσθαι τὸ κακὸν πρὸ ὁμιά-
 των ποιοῦντες, ἢ ὡς μέλλον, ἢ ὡς γεγονός· καὶ τὰ γεγο- 15
 νότα ἄρτι, ἢ μέλλοντα διὰ ταχέων, ἐλεεινότερα ἢ διὰ τὸ
 αὐτό· καὶ τὰ σημεία, καὶ τὰς πράξεις· οἷον, ἐσθῆτάς
 ἢ τε τῶν πεπονθότων, καὶ ὅσα τοιαῦτα· καὶ λόγους, καὶ
 ὅσα ἄλλα τῶν ἐν τῷ πᾶσι ὄντων, οἷον ἡδὴ τελευτώντων.
 Καὶ μάλιστα τὸ σπευδαίως εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς 20
 ὄντας, ἐλεεινόν. Ἀπαντα γὰρ ταῦτα, διὰ τὸ ἐγγὺς φαί-

VARIAE LECTIONES.

- * τὰς ἐγγὺς Ed. Iſing.   ὁ αὐτοῖς Cod. Viſt.   ἡλικίας
 Edd. Ald. Ven. Baſileenſes, Cam. Ricc. Spir. et Maj.   καὶ
 τὰ ἡθῆ, καὶ τὰς ἔξεις, καὶ τὰ ἀξιώματα, καὶ τὰ γένῃ Edd. Ald. Ven. Ba-
 ſileenſes, Cam. Ricc. Spir. et Maj.   ἐπ' αὐτῶν Edd. Ald.
 Ven. Baſileenſes, Cam. Ricc. Spir. et Maj.   σχήματι Ed.
 Iſing.   καὶ ὅλως· ἐν ὑποκρίσει Cod. Viſt.   διὰ τοῦτο Cod.
 Viſt.   ἢ τε deest in Edd. Ald. Ven. Baſileenſibus, Cam. Ricc.
 Spir. et Maj.   Edd. nonnullæ non agnoſcunt καὶ ὅσα ἄλλα.
 ἢ αὐτῶν deest in Edd. Ald. Ven. Baſileenſibus, Cam. Ricc. Spir.
 et Maj.

νεσθαι, μᾶλλον ποιεῖ τ' ἔλεον· καὶ ὡς ^a ἀναξίως τε ὄντος, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς φαινόμενα τῷ πάθους.

Κ Ε Φ. ΙΑ.

ΑΝΤΙΚΕΙΤΑΙ δὲ τῷ ἔλεειν, μάλιστα μὲν, ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν· ^b τῷ γὰρ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις κακοπρα-
 5 γίας ἀντικείμενόν ἐστι, τρόπον τινά, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἦθους, ^c τὸ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις εὐπραγίας· καὶ ἄμφω τὰ πάθη ἦθους χρησαῖ. Δεῖ γὰρ, ἐπεὶ μὲν τοῖς ἀναξίως πράττεισι κακῶς, συνάχθωσθαι ^d καὶ ἔλεειν· τοῖς
 ᾧ εὖ, νεμεσᾶν· ἄδικον γὰρ τὸ παρὰ τὴν ἀξίαν γιγνόμενον·
 10 διὸ καὶ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν. Δόξεις δ' ἂν καὶ ὁ φθόνος τῷ ἔλεειν τὸν αὐτὸν ἀντικεῖσθαι τρόπον, ^e ὡς σύνεγγυς ὢν καὶ ταῦτόν τῷ νεμεσᾶν· ἔστι δ' ἕτερον· ^f λύπη γὰρ παραχώδης καὶ ὁ φθόνος ἐστὶ, καὶ εἰς εὐπραγίαν, ἀλλ' ἔ
 τῷ ἀναξίως, ἀλλὰ τῷ ἴσως καὶ ὁμοίως· τὸ δὲ, μὴ ὅτι αὐτῷ
 15 τι συμβήσεται ἕτερον, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν πλεονέκτην, ^g ἅπα-
 σιν ὁμοίως δεῖ ὑπάρχειν· καὶ γὰρ ἔστι ἔξαι, ^h τὸ μὲν, φθόνος· τὸ γ', νεμεσις· ἀλλὰ ⁱ φόβος, ^k ἂν διὰ τῆς ὑπάρχεις ἢ λύ-

VARIÆ LECTIONES.

^a ἀναξίως τε ὄντος Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. et Maj.
^b τὸ Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. Ricc. Spir. et Ifing.
^c τῷ λυπεῖσθαι Ed. Ifing. ^d καὶ ἔλεειν desunt in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^e ὡς συνεγγύς τε καὶ ταῦτόν δ' Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^f λύπη μὲν γὰρ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^g ὁμοίως πᾶσιν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^h τὸ μὲν νεμεσις· τὸ δὲ φθόνος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
ⁱ φθόνος Ed. Cam. ^k ἂν δι' αὐτὸ τοῦτο Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

πη καὶ ἡ ταραχὴ, ὅτι αὐτῷ τι ἔσται Φαῦλον ἀπὸ τῆς ἐκείνου εὐπραξίας.

β'. Φανερόν δὲ, ὅτι ἀκαλεσθήσει καὶ τὰ ἐναντία πάθῃ τέτοις· ὁ μὲν γὰρ λυπούμενος ἐπὶ τοῖς ^a ἀναξίοις κακοπραγοῦσιν ἡδίσταται, ἢ ἄλυπος ἔσται, ἐπὶ τοῖς ^b ἐναντίοις ⁵ κακοπραγοῦσιν· οἷον, ^c τὰς πατραλίας καὶ μαιφόνες, ὅταν τύχῃσι τιμωρίας, ἔδεις ἂν λυπηθεῖν χρηστός· δεῖ γὰρ χαίρειν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις· ὥς δ' αὐτῶς καὶ ἐπὶ τοῖς εὖ πράττεσι κατ' ἀξίαν· ἄμφω γὰρ δίκαια, καὶ ποιεῖ χαίρειν τὸν ἐπεικῆ· ἀνάγκη γὰρ ἐλπίζειν ὑπάρχειν ἂν, ἅπερ ¹⁰ τῷ ὁμοίῳ, καὶ αὐτῷ· καὶ ἔτι τοῦ αὐτοῦ ἡθὺς ἅπαντα ταῦτα. Τὰ δ' ἐναντία, τοῦ ἐναντίου· ὁ γὰρ αὐτός ἐστιν ἐπιχαίρεκακος καὶ φθονερός· ἐφ' ᾧ γὰρ τις λυπεῖται γιγνομένῳ καὶ ὑπάρχοντι, ἀναγκαῖον τοῦτον ἐπὶ τῇ σερήσει καὶ ^d τῇ φθορᾷ τῇ τέτῃ χαίρειν. Διὸ, κωλυτικά μὲν ¹⁵ ἐλέες πάντα ταῦτα ἐστὶ· διαφέρει δὲ, διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας· ὥς τε πρὸς τὸ μὴ ἐλεεινὰ ποιεῖν ἅπαντα ὁμοίως χρήσιμα.

γ'. Πρῶτον μὲν ἐν περὶ τῶν νεμεσῶν λέγωμεν, τίσι ^e τε νεμεσῶσι, καὶ ἐπὶ τίσι, ^f καὶ πῶς ἔχοντες αὐτοί· ὅσα μὲν ²⁰ τὰ ταῦτα, περὶ τῶν ἄλλων. Φανερόν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων· εἰ γὰρ ἐστὶ τὸ νεμεσᾶν, λυπεῖσθαι ἐπὶ τῷ φαινόμενῳ ἀναξίως εὐπραγεῖν, πρῶτον μὲν δῆλον, ὅτι ἔχουσιν οἷον τε ἐπὶ πᾶσι

VARIAE LECTIONES.

- ^a ἀναξίως Cod. Viñt. et marg. Ed. Iñng. ^b ἐναντίως Cod. Viñt. et marg. Ed. Iñng. ^c διὰ τὰς Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^d τῇ δεεῖ in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e τί δεεῖ in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f καὶ ὅπως Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^a τοῖς ἀγαθοῖς νεμεσᾶν· ἐπεὶ γὰρ, ^b εἰ δίκαιός, ἢ ἀνδρεῖος, ἢ εἰ ἀρετὴν λήψεται, ^c νεμεσήσει τάτῳ· (ἐπεὶ γὰρ οἱ ἔλθοι ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις· τάτων εἰσὶν·) ἀλλ' ἐπὶ πλεῖτω, καὶ δυνάμει, καὶ τοῖς τοιούτοις, ὅσων, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, ἄξιοί ⁵ εἰσιν οἱ ἀγαθοί, ^d καὶ οἱ τὰ φύσει ἔχοντες ἀγαθὰ· οἷον, εὐγένειαν, καὶ κάλλος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐγγύς τι φαίνεται τῇ φύσει, ἀνάγκη τοῖς τὸ αὐτὸ ἔχουσιν ἀγαθὸν, εἰς νεωστὶ ἔχοντες τυγχάνωσι, ^e καὶ διὰ ταῦτο εὐπραγῶσι, μᾶλλον νεμεσᾶν· μᾶλλον γὰρ λυπῶσιν ¹⁰ οἱ νεωστὶ πλετῶντες, ἢ πάλαι, καὶ ^f διὰ γένεσ· ὁμοίως δὲ καὶ ἄρχοντες, καὶ δυνάμενοι, καὶ πολύφιλοι, καὶ εὐτεκνοί, καὶ ὅτι οὖν τῶν τοιούτων· καὶ διὰ ταῦτα ἄλλο τι ἀγαθὸν γίγνεται αὐτοῖς, ὡσαύτως· καὶ γὰρ ἐνταῦθα μᾶλλον λυπῶσιν οἱ νεόπλῃτοι, ἢ ἄρχοντες διὰ τὸν πλεῖστον, ἢ οἱ ἀρχαιοί· ¹⁵ πλεῖστοι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Αἴτιον δὲ, ὅτι οἱ μὲν δοκῶσι τὰ αὐτῶν ἔχειν, οἱ δ' ἔ· τὸ γὰρ αἰεὶ ἔστω φαινόμενον ἔχειν ἀληθεῖς δοκεῖ· ὥστε οἱ ἕτεροι ἐ τὰ αὐτῶν ἔχειν. Καὶ ἐπεὶ ἕκαστον τῶν ἀγαθῶν ἐ τῇ τυχεύοντος ἄξιον, ἀλλὰ τίς ἐστιν ἀναλογία, καὶ τὸ ἀρμόττον· (οἷον, ²⁰ ὅπλων κάλλος ἐ τῷ δικαίῳ ἀρμόττει, ἀλλὰ τῷ ἀνδρείῳ· καὶ γάμοι διαφέροντες, ἐ τοῖς νεωστὶ πλετῶσιν, ἀλλὰ τοῖς εὐγενέσιν·) εἰς οὖν ἀγαθὸς ὢν μὴ τῇ ἀρμόττοντος τυγ-

VARIÆ LECTIONES.

^a τοῖς abest ab Edd. Ald. Basileensibus, et Ricc. ^b εἰ deest in Ed. Cam. ^c νεμεσᾶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d καὶ οἱ οἱ Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. ^e ἢ διὰ τὸ Cod. Vict. ^f διὰ γένος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. Victorius restituit γένος, fide MSS. ^g ἄρχοντες καὶ διὰ τὸν πλεῖστον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. Recte Victorius expunxit καί. B.

χάνη, νεμεσητόν^α καὶ τὸν ἥπτω^α τῷ κρείττονι ἀμφισβη-
τεῖν· μάλισα μὲν^β ἔν τὰς ἐν τῷ αὐτῷ· (ὅθεν καὶ τὰτ' ἐ-
ρηται,

“ Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο·

“ Ζεὺς γὰρ οἱ^γ νεμέσασχ', ὅτ' ἀμείνονι Φωτὶ μάχοιστο^δ 5
εἰ δὲ μὴ, καὶν ὅπως οὖν ὁ ἥπτων τῷ κρείττονι· οἶον, εἰ ὁ
μυσηκὸς τῷ δικαίῳ· βελτίων γὰρ ἡ δικαιοσύνη τῆς μυση-
κῆς. Οἷς μὲν οὖν νεμεσῶσι, καὶ δι' αὐτὰ, ἐκ ταύτων δῆλον·
^δ ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστι.

δ'. Αὐτοὶ δὲ νεμεσητικοὶ εἰσιν, ἐὰν ἀξιοὶ τυγχάνωσιν^ι οἷ-
οντες τῶν μεγίστων ἀγαθῶν, καὶ ταῦτα κεκτημένοι· τὸ γὰρ
τῶν ὁμοίων^ε ἡζιῶσθαι τὰς μὴ ὁμοίας, ἐ' δίκαιον. Δεύ-
τερον δ', ἀν ὄντες ἀγαθοὶ καὶ σπουδαῖοι τυγχάνωσι·
^ε κρίνεται γὰρ εὖ, καὶ τὰ ἀδίκαια μισῶσι. Καὶ ἐὰν Φι-
λότιμοι, καὶ ὀρεγόμενοι τινῶν^ε πράξεων· καὶ μάλισα περὶ⁵
ταῦτα Φιλότιμοι ὦσιν, ὧν ἕτεροι ἀνάξιοι ὄντες τυγχάνωσι·
Καὶ ὅπως οἱ ἀξιοῦντες αὐτοὶ αὐτὰς, ὧν ἕτερας μὴ ἀξιοῦσι,
νεμεσητικοὶ τέτοις, καὶ τέτων· διὸ^β καὶ οἱ ἀνδραποδώδεις,
καὶ Φαῦλοι, καὶ ἀφιλότιμοι, ἐ' νεμεσητικοί· ἐδὲν γὰρ ἐστὶ
^ι τοιοῦτον, ἐ' ^κ αὐτὰς οἰοῦνται ἀξίως εἶναι. Φανερὸν δ' ἐκ²⁰

VARIAE LECTIONES.

^α τῷ δεεστ in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^β ἔν, abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^γ νεμέσασχ' ὅτι, invito metro, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^δ ταῦτά τι γὰρ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^ε ἡζιῶσθαι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^ε κρίνεται γὰρ εὖ, καὶ τὸ ἀδίκαιον μισῶσι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^ε πραγμάτων Codd. quidam Victorii.
^β καὶ δεεστ in Edd. Ald. Basileensibus, Ven. Cam. Ricc. et Maj.
^ι τοιοῦτον δεεστ in pluribus Vict. Codd.
^κ αὐτὰς Ed. Ising. et Lipsf. Recte. B.

τέτων, ἐπὶ ποίοις ἀτυχούσι καὶ κακοπραγοῦσιν, ἢ μὴ
 τυγχάνουσι, χαίρειν ἢ ἀλύπως ἔχειν δεῖ· ἐκ γὰρ τῆς εἰρη-
 μένων τὰ ἀντικείμενα δῆλὰ ἐσιν. Ὡστε ἂν τὰς τε κρι-
 τὰς τοιούτους παρασκευάσῃ ὁ λόγος, καὶ τὰς ἀξιῶντας ἐλε-
 εῖσθαι, καὶ ἐφ' οἷς ἐλεεῖσθαι, δείξῃ ἀναξίους μὲν ὄντας τυγα-
 χάνειν, ἀξίους δὲ μὴ τυγχάνειν, ἀδύνατον ἐλεεῖν.

Κ Ε Φ. ΙΒ.

ΔΗΛΟΝ δὲ καὶ ἐπὶ τίσι. Φθονῶσι, καὶ τίσι, καὶ πῶς
 ἔχουσιν, ἔπερ ἐστὶν ὁ Φθόνος λύπη τις ἐπὶ εὐπραγία φαι-
 νομένη τῆς εἰρημέων ἀγαθῶν ^α περὶ τὰς ὁμοίους, μὴ ἵνα τι
¹⁰ αὐτῶ, ἀλλὰ δι' ἐκείνας.

Β'. Φθονήσουσι μὲν γὰρ οἱ τοιοῦτοι, οἷς εἰσὶ τινες ὅμοιοι,
 ἢ φαίνονται· ὁμοίους δὲ λέγω, κατὰ γένος, κατὰ συγ-
 γένειαν, κατὰ ἡλικίαν, κατὰ ἔξιν, κατὰ δόξαν, κατὰ τὰ
 ὑπάρχοντα. Καὶ ^β οἷς μικρῶν ἐλλείπει τὸ μὴ πάντα ὑπ-
¹⁵ ἀρχειν· διὸ, οἱ μεγάλα πράττοντες, ^γ καὶ εὐτυχῶντες,
 Φθονεροὶ εἰσι· πάντας γὰρ οἶονταί τὰ αὐτῶν φέρειν. Καὶ
 αἱ τιμώμενοι ἐπὶ τινι διαφερόντως, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοφίᾳ,
 ἢ εὐδαιμονίᾳ· καὶ οἱ φιλότιμοι Φθονερώτεροι τῆς ἀφι-
 λότημων· καὶ οἱ δοξόσοφοι· φιλότιμοι γὰρ ἐπὶ σοφίᾳ· ^δ καὶ
²⁰ ὅλως οἱ φιλόδοξοι περὶ τι, Φθονεροὶ περὶ τῆτο· καὶ οἱ
 μικρόψυχοι· πάντα γὰρ αὐτοῖς δοκεῖ μεγάλα εἶναι.

γ'. Ἐφ' οἷς ἡ Φθονῶσι, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἴρηται· ἐφ'

VARIAE LECTIONES.

^α ἐπὶ τὰς Edd. Ald. Basleenses, Ven. Ricc. et Spir.
 μικρὸν ἐλλείπει Ed. Ising. ^γ καὶ οἱ εὐτυχῶντες Cod. Vic.
 ὡς Edd. Ald. Ven. Basleenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ἔσοις γὰρ φιλοδοξῶσι καὶ φιλοτιμῶνται ^a ἔργοις, καὶ ὀρέγονται δόξης, καὶ ὅσα εὐτυχήματά ἐσι, σχεδὸν περὶ πάντα φθόνος ἐστὶ καὶ μάλισα, ὧν αὐτοὶ ἢ ὀρέγονται, ἢ οἶονται δεῖν αὐτὰς ἔχειν· ἢ ὧν αὐτοὶ τῇ κτήσει μικρῶν ὑπερέχουσιν, ἢ μικρῶν ἐλλείπουσιν. 5

δ'. Φανερόν τ' ἡ καὶ οἷς φθονῶσιν· ἅμα γὰρ εἴρηται· τοῖς γὰρ ἐγγυὺς καὶ χρόνῳ, καὶ τόπῳ, καὶ ἡλικίᾳ, καὶ δόξῃ, φθονῶσιν· ὅθεν εἴρηται,

“^b Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται καὶ πρὸς ἑς φιλοτιμῶνται· φιλοτιμῶνται μὲν γὰρ πρὸς 10 τὰς εἰρημένους· πρὸς δὲ τὰς μυριοσὸν ἔτος ὄντας, ἢ πρὸς τὰς ἐσομένους, ἢ τεθνεώσας, ἐδείξ· οὐδὲ πρὸς τοὺς ἐφ' Ἡρακλείαις εἴλαις· ἐδ' ὧν πολλοὶ οἶονται παρ' αὐτοῖς, ^c ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις, λείπεσθαι· ἐδ' ὧν πολλοὶ ὑπερέχουσιν ὡσαύτως καὶ πρὸς τέττας, καὶ περὶ τὰ ταιῦτα. ^d Ἐπεὶ 15 δὲ πρὸς τὰς ἀνταγωνιστάς, καὶ ἀντρασάς, καὶ ὅλως τὰς τ' αὐτῶν ἐφιεμένους φιλοτιμοῦνται, ἀνάγκη τέτοις μάλισα φθονεῖν· ^e ὅθεν εἴρηται,

“Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ.”——

Καὶ τοῖς ταχὺ, ^f ἢ οἱ μάλιστα τυχόντες, ἢ μὴ τυχόντες, 20 φθονῶσι. Καὶ ὧν εἴη κεκτημένων, ἢ κατορθόντων, ὅντος αὐτοῖς· εἰσὶ δὲ καὶ ἔτοι ἐγγυὺς, ^h καὶ ὅμοιοι· δηλον γὰρ ὅτι παρ' αὐτὰς εἰς τυγχάνουσι τὰ ἀγαθὰ· ὥστε τὸτο λυπῶν ποιεῖ τὸν φθόνον. Καὶ τοῖς ἢ ἔχουσι ταῦτα, ἢ κεκτη-

VARIAE LECTIONES.

^a ἔργοις, ἢ κτήμασι, Cod. Viët.

Viët.

^c καὶ παρὰ Cod. Viët.

Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Viët.

^f οἱ ἢ μάλιστα Ed. Ising. Melius. B.

Edd. Ald. Basileensibus, Ven. Cam. Ricc. Spir. et Maj.

abest ab Edd. Ald. Basileensibus, Ven. Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b τὸ συγγενὲς καὶ γὰρ Cod.

^d ἰπιδὴ δὲ Edd. Ald. Ven.

^e διὸ περ εἴρηται Cod.

^h ἢ δεεστ' in

μένοις, ἀ αὐτοῖς προσῆκεν, ἢ ἐκέκτηντό ποτε· διὸ πρεσ-
 βυτεροὶ γε νεωτέροις. Καὶ οἱ πολλὰ δαπανήσαντες εἰς τὸ
 αὐτὸ τοῖς ὀλίγα φθονῶσι. Δῆλον δὲ καὶ ἐφ' οἷς χαίρου-
 σιν αἱ τοιαῦται, καὶ ἐπὶ τίσι, καὶ πῶς ἔχοντες· ὥς γὰρ μὴ
 5 ἔχοντες λυποῦνται, οὕτως ἔχοντες ^α ἐπὶ τοῖς ^β ἐναντίοις
 ἡδίστονται. Ὡς εἰ ἀν αὐτοὶ μὲν παρασκευασθῶσιν ὅπως
 ἔχεν, οἱ δ' ἐλεείσθαι ἢ τυγχάνειν τινὸς ἀγαθοῦ ἀξιόμενοι
 ὦσιν ^γ οἷοι οἱ εἰρημένοι, δῆλον, ὥς οὐ τεύζονται ἐλεᾶ παρὰ
 τὴν κυρίαν.

Κ Ε Φ. ΙΓ.

10 ΠΩΣ ^δ δὲ ἔχοντες ζηλοῦσι, καὶ τὰ πῶα, καὶ ἐπὶ τίσιν,
 εὐθέως ἐστὶ δῆλον· εἰ γὰρ ἐστὶ ζῆλος, λύπη τις ἐπὶ φαι-
 νομένη παρούσῃ ἀγαθῶν ἐντίμων, καὶ ἐνδεχομένων αὐτῷ
 λαθεῖν, περὶ τὰς ὁμοίας τῇ φύσει, οὐχ ὅτι ἄλλω, ἀλλ' ὅτι
 ἐκὶ καὶ αὐτῷ ἐστὶ· (διὸ καὶ ἐπεικὲς ἐστὶν ὁ ζῆλος, καὶ
 15 ἐπεικῶν· τὸ δὲ φθονεῖν, φαῦλον, καὶ φαύλων· ὁ μὲν
 γὰρ αὐτὸν παρασκευάζει διὰ τὸν ζῆλον τυγχάνειν τῶν
 ἀγαθῶν· ὁ δ' ἄλλος, τὸ πλεονέκτην ^γ μὴ ἔχειν διὰ τὴν φθόρον·)

β'. Ἀνάγκη δὲ, ζηλωτικὸς ^ε μὲν εἶναι τὰς ἀξιῶντας
 ἑαυτὸς ἀγαθῶν, ὧν μὴ ἔχουσιν· ἐδὲς ἢ ἀξιοῖ τὰ φαινό-
 20 μενα ἀδύνατα· διὸ οἱ νέοι καὶ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι.
 Καὶ οἷς ὑπάρχει ταιαῦτα ἀγαθὰ, ἀ τὴν ἐντίμων ἀξιά ἐστιν

VARIÆ LECTIONES.

^α καὶ ἐπὶ Ed. Iung. ^β ἐναντίως Cod. Viët. ^γ οἷος καὶ οἱ
 Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^δ Πῶς δ' ἔχουσιν οἱ ζηλοῦντες
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ε μὴ
 ἔχουσιν abest ab Edd. Ald. et Basileensibus. ^ζ καὶ abest ab Edd.
 Ven. Cam. Iung. Ricc. Spir. et Maj.

ἀνδρῶν· ^a ἐς γὰρ ταῦτα, πλῆτος, καὶ πολυφιλία, καὶ ἀρχαί, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ὡς γὰρ προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι, ὅτι προσῆκε τοῖς ἀγαθοῖς ἔχουσι, ζηλῶσι ^b τὰ τοιαῦτα τῷ ἀγαθῶν. Καὶ ὅς οἱ ἄλλοι ἀξιοῦσι. Καὶ ὧν πρόγονοι, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκεῖοι, ἢ τὸ ἔθνος, ἢ ἡ πόλις, ἔντι- 5 μοί, ζηλωτικοὶ περὶ ταῦτα· οἰκεῖα γὰρ οἶοντα αὐτοῖς εἶναι, καὶ ἄξιοι τέτων.

γ'. Εἰ δ' ἐστὶ ζηλωτὰ τὰ ἔντιμα ἀγαθὰ, ἀνάγκη τὰς τε ἀρετὰς εἶναι τοιαύτας, καὶ ὅσα τοῖς ἄλλοις ἀφελίμα, καὶ εὐεργετικά· τιμῶσι γὰρ τὰς εὐεργετῆντας, καὶ τὰς ἀγα- 10 θῆς. Καὶ ὅσων ἀγαθῶν ἀπόλαυσις ταῖς πλησίον ἐστίν· οἷον, πλῆτος, καὶ κάλλος, μᾶλλον ὑγιείας.

δ'. Φανερὸν δὲ καὶ οἱ ζηλωτοὶ τίνες· οἱ γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κεκτημένοι, ζηλωτοί· ἐστὶ δὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα, αἶσα, ἀνδρεία, σοφία, ἀρχή· (οἱ γὰρ ἀρχόντες πολλὰς δύνα- 15 ται εὖ ποιεῖν) στρατηγαί, ῥήτορες, πάντες οἱ τὰ τοιαῦτα δυνάμενοι. Καὶ οἷς πολλοὶ ὅμοιοι βέλονται εἶναι, ἢ πολλοὶ γνώριμοι, ἢ φίλοι πολλοί· ἢ ὅς πολλοὶ θαυμάζουσιν, ἢ ὅς αὐτοὶ θαυμάζουσι. Καὶ ὧν ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια λέγονται, ἢ ὑπὸ ποιητῶν, ἢ λογογράφων. Καταφρονῶσι 20 δὲ τῶν ἐναντίων· ἐναντίον γὰρ ζῆλῳ καταφρονησὶς ἐστὶ, καὶ τὸ ζῆλῳ τῷ καταφρονεῖν. Ἀνάγκη δὲ τὰς ἔτιως ἔχον- τας ^d ὥστε ζηλῶσαί τινας, ἢ ζηλῶσθαι, καταφρονητικὰς

VARIÆ LECTIONES.

^a ἴτι δὲ Ed. Ifing. ^b τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν defunt in Ed. Maj.—Verum non solum hæc, sed etiam sequentia, καὶ ὅς οἱ ἄλλοι ἀξιοῦσι, absunt ab Ed. Cam. ^c ἢ ὅς αὐτοὶ θαυμάζουσι absunt ab Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Frob. Prius θαυμάζουσι omittit Ed. Ifing. Equidem posterius θαυμάζουσι expungendum esse puto. B. ^d ὥστε ζηλῶσαι, omiffis intermediis, Edd. Cam. et Maj.

εἶναι τέτων τε, καὶ ἐπὶ τέτοις, ὅσοι τὰ ἐναντία κακὰ ἔχουσι
τῶν ἀγαθῶν τῶν ζηλωτῶν διὸ πολλάκις καταφρονῶσι
τῶν εὐτυχέων, ὅταν ἀνευ τῶν ἐντίμων ἀγαθῶν ὑπάρχη
αὐτοῖς ἡ τύχη. Δι' ὧν μὲν ἔν τὰ πάθη ἐγγίγνεται, καὶ
5 διαλύεται, * ἐξ ὧν αἱ κρίσεις γίγονται, περὶ αὐτῶν ἐ-
ρηται.

Κ Ε Φ. ΙΔ.

ΤΑ δὲ ἦδη ποῖοί τινες, ^b κατὰ τὰ πάθη, καὶ τὰς ἔξεις,
καὶ τὰς ἡλικίας, καὶ τὰς τύχας, διέλθωμεν μετὰ ταῦ-
τα. Λέγω δὲ, πάθη μὲν, ὀργὴν, ἐπιθυμίαν, καὶ τὰ τοι-
10 αῦτα, περὶ ὧν εἰρήκαμεν πρότερον· ἔξεις δὲ, ἀρετὰς,
καὶ κακίας· εἴρηται ^c δὲ καὶ περὶ τέτων πρότερον, καὶ ποῖα
προαφῶνται ἕκαστοι, καὶ ποίων πρακτικοί. Ἡλικία δὲ
εἰσι, νεότης, καὶ ἀκμὴ, καὶ γῆρας. ^d Τύχην ᾗ λέγω, ^e εὐ-
γένειαν, καὶ πλεον, καὶ δυνάμεις, καὶ τάναντία τέτοις, καὶ
15 ὅλως, εὐτυχίαν καὶ δυστυχίαν.

β. Οἱ μὲν ἔν νεοὶ τὰ ἦδη εἰσὶν ἐπιθυμητικοί, καὶ οἷοι
ποιεῖν ^f ὧν ἀν ἐπιθυμήσωσι· καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐπι-
θυμιῶν, μάλιστα ἀκολαθητικοί εἰσι τῆς περὶ τὰ ἀφρο-
δίσια, καὶ ἀκρατεῖς ταύτης· εὐμετάβολοι ᾗ καὶ ἀφίκοροι
20 πρὸς τὰς ἐπιθυμίας· καὶ σφόδρα μὲν ἐπιθυμῶσι, ταχὺ
ᾗ παύονται· ὀξείαι γὰρ αἱ βελήσεις, καὶ ἔ μεγάλαι, ὥστε

VARIAE LECTIONES.

* καὶ ἐξ ἧς Ed. Ifing. Melius. B.

et Basileenses.

^c Edd. nonnullæ non agnoscunt δι.

Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d τύχας

fortitan. B.

* εὐγένειαν, πλεον, δυνάμεις, omiffa conjunctione,
Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^f ὥς αὖ
Edd. Cam. et Maj.

αἱ τῶν καμνόντων δεῦρα καὶ πῦναι. Καὶ θυμικοί, καὶ
 ἄνδρες, καὶ οἱ ἀκολυθεῖν τῇ ὁρμῇ καὶ ἥτας εἰς τὴν
 θυμῷ· διὰ γὰρ φιλοτιμίαν ἐκ ἀνέχονται ὀλγωρέμενοι,
 ἀλλ' ἀγανακτῶσιν, ἂν αἴωνται ἀδικεῖσθαι. Καὶ φιλοτι-
 μοι μὲν εἰσι, μᾶλλον δὲ φιλόνοι· ὑπεροχῆς γὰρ ἐπιθυ- 5
 μῶν ἢ νεότης· ἢ δὲ νίκη ὑπεροχὴ τις· καὶ ἄμφω ταῦτα
 μᾶλλον, ἢ φιλοχρήματοι· φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστα, διὰ
 τὸ μήπω ἐνδείας πεπειρασθαι, ὥσπερ τὸ Πιττακοῦ ἔχει
 ἀπόφθεγμα εἰς Ἀμφιάραον. Καὶ ἐκ κακοῦθεις, ἀλλ'
 εὐθεις, διὰ τὸ μήπω τεθεωρηκέναι πολλὰς πονηρίας. 10
 Καὶ εὐπίσοι, διὰ τὸ μήπω πολλὰ ἐξηπατῆσθαι. Καὶ
 εὐέλπιδες· ὥσπερ γὰρ οἱ οἰνωμένοι, ἔτω διάθερμοί εἰσιν οἱ
 κέοι ὑπὸ τῆς φύσεως· ἅμα δὲ καὶ ^α διὰ τὸ μήπω πολλὰ
 ἀποτετυχηκέναι· καὶ ζῶσι τὰ πλεῖστα ἐλπίδι· ἢ μὲν γὰρ
 ἐλπίς τῷ μέλλοντός ἐστιν· ἢ δὲ μνήμη, τῷ παροισχομένου. 15
 τοῖς δὲ νέοις, τὸ μὲν μέλλον, πολὺ· τὸ δὲ παρεληλυθός,
 βραχύ· ^β τῇ γὰρ πρώτῃ ἡμέρᾳ, μεμνησθαι μὲν ἔδεν οἴονται,
 ἐλπίζειν δὲ πάντα. Καὶ εὐξαπάτητοί εἰσι διὰ τὸ εἰρη-
 μένον· ἐλπίζουσι γὰρ ῥαδίως. Καὶ ἀνδρείοτεροι· θυμώδεις
 γὰρ καὶ εὐέλπιδες· ὧν τὸ μὲν μὴ φοβεῖσθαι, τὸ δὲ θαρ- 20
 ρεῖν, ποιεῖ· ἔτε γὰρ ὀργιζόμενος ἄδεις φοβεῖται· τό, τε ἐλ-
 πίζειν ἀγαθόν τι, θαρραλέον ἐστὶ. Καὶ αἰσχυντηλοί· οὐ
 γὰρ πῶ καλὰ ἕτερα ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ πεπαιδευταί
 ὑπὸ τῷ νόμῳ μόνον. Καὶ μεγαλόφυχοι· ἔτε γὰρ ὑπὸ τῷ
 βίῳ ^γ ἔπω τεταπεινῶνται, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων ἀπειροί 25

VARIÆ LECTIONES.

^α διὰ τὸ μὴ πολλὰ Cod. Viñt.
 Basileenses, et Ricc.

^β τῇ γὰρ πρώτῃ Edd. Ald.

^γ ποτὶ ταπεινῶνται Edd. Ald. Basileenses,

et Ricc.

εἰσι· καὶ τὸ ἀξίον αὐτὸν μεγάλων, μεγαλοψυχία· τῷτο
 δ' εὐέλπιδος. Καὶ μᾶλλον αἰρῶνται πράττειν τὰ καλὰ,
 τῶν συμφερόντων· τῷ γὰρ ἥθει ζῶσι μᾶλλον, ἢ τῷ λογισ-
 μῷ· ἐστὶ δ' ὁ μὲν λογισμὸς, τὸ συμφέροντος· ἡ δὲ ἀρε-
 5 τή, τὸ καλῶ. ^a Καὶ φιλόφιλοι, καὶ φιλέταιροι μᾶλλον
 τῶν ἄλλων ἡλικιῶν, διὰ τὸ χαίρειν τῷ συζῆν, καὶ μήπω
 πρὸς τὸ συμφέρον κρίνειν μηδέν· ὥςτε μηδὲ τὰς φίλους.
 Καὶ ἅπαντα ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ σφοδρότερον ἀμαρτάνουσι,
 παρὰ τὸ Χιλώνειον· πάντα γὰρ ἄγαν πράττουσιν· φιλοῦσι
 10 τε γὰρ ἄγαν, καὶ μισῶσιν ἄγαν, καὶ τὰλλα πάντα ὁμοίως·
^b οἱ καὶ εἰδέναι πάντα αἰῶνται, καὶ δι᾽αχυρίζονται· τῷτο γὰρ
 αἰτίον ἐστὶ καὶ τὰ πάντα ἄγαν. Καὶ τὰ ἀδικήματα ἀδι-
 κῶσιν εἰς ὕβριν, καὶ ἐκ κακουργίαν. Καὶ ἐλεητικοί, διὰ τὸ
 πάντας χρηστὰς καὶ βελτίους ὑπολαμβάνειν· τῇ γὰρ αὐτῶν
 15 ἀκακία τὰς πέλους μετρῶσιν· ὥς· ἀνάξια πάσχειν ὑπο-
 λαμβάνουσιν αὐτὰς. Καὶ φιλογέλωτες· διὸ καὶ εὐτραπέ-
 λοι· ἡ γὰρ εὐτραπελία πεπωαιδευμένη ὕβρις ἐστὶ. Τὸ μὲν
 γὰρ τῶν νέων τοιοῦτον ἥθος ἐστίν.

Κ Ε Φ. ΙΕ.

ΟΙ δὲ πρεσβύτεροι καὶ παρηκμακότες σχεδὸν ἐκ τῶν
 20 ἐναντίων τέτοις τὰ πλεῖστα ἔχουσιν ἥθει· διὰ γὰρ τὸ πολλὰ
 ἔτη βεβιωκέναι, καὶ πλείω ἐξηπατῆσθαι, καὶ ἡμαρτηκέναι,
 καὶ τὰ πλείω Φαῦλα εἶναι τῶν πραγμάτων, ἔτε διαβε-
 βαιοῦνται ἑδέν· ^c ἥττον τε ἄγαν ἅπαντα, ἢ δεῖ· καὶ οἷον

VARIAE LECTIONES.

^a καὶ φιλόφιλοι, καὶ φίλοι Cod. Viñt. ^b καὶ εἰδέναι, omisso αἰ,
 Cod. Viñt. et Ed. Iñng. Molestum est hoc loco pronomen rela-
 tivum. B. ^c ἄγαν τε ἥττον πάντα Ed. Iñng.

ται, ἴσασι δὲ ἐδέν· ^α ἄμφισβητῶντες προσιδέασιν αἰ
 τὸ ἴσως, καὶ τάχα· ^β πάντα λέγουσιν ἔτι· παγίως δὲ,
 ἐδέν. Καὶ κακοήθεις εἰσίν· ἐστὶ γὰρ κακοήθεια, τὸ ἐπὶ
 τὸ χεῖρον ὑπολαμβάνειν ἅπαντα. Ἔτι δὲ ^β καχύποποί
 εἰσι διὰ τὴν ἀπιστίαν, ἀπιστοὶ δὲ, δι' ἐμπειρίαν. Καὶ ἔτε 5
 Φιλῶσι σφόδρα, ἔτε μισοῦσι, διὰ ταῦτα· ἀλλὰ κατὰ τὴν
 βίαντος ὑπαθήκην, καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες, καὶ μι-
 σοῦσιν ὡς φιλήσοντες. Καὶ μικρόψυχοι, διὰ τὸ τετα-
 πεινωῦσθαι ὑπὸ τῆ βίᾳ· ἐδενὸς γὰρ μεγάλῃ, ἐδὲ περιττῇ,
 ἀλλὰ ^γ τῶν πρὸς τὸν βίον ἐπιθυμοῦσι. Καὶ ἀνελεύθεροι· 10
 εἰν γὰρ τι τῶν ἀναγκαίων ἡ ἐσία· ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν ἐμ-
 πειρίαν ἴσασιν, ὡς χαλεπὸν τὸ κτήσασθαι, καὶ ῥάδιον τὸ
 ἀποβαλεῖν. Καὶ δειλοὶ, καὶ πάντα προφορητικοί· ἐναν-
 τίως γὰρ διάκεινται τοῖς νέοις· κατεψυγμένοι γὰρ εἰσιν·
 οἱ δὲ, θερμοί· ὥτε ^δ προωδοπεποίηκε τὸ γῆρας τῇ δειλίᾳ· 15
 καὶ γὰρ ὁ φόβος κατὰψυχίς τίς ἐστι. Καὶ φιλόζωοι,
^ε καὶ μάλιστα ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ, διὰ τὸ τῆ ἀπόντος
 εἶναι τὴν ἐπιθυμίαν· καὶ ^ε δὲ ἐνδεεῖς, τέττα μάλιστα ἐπι-
 θυμοῦσι. Καὶ ^ς φίλαιοι μᾶλλον ἢ δεῖ· μικροψυχία
 γὰρ τις καὶ αὕτη. Καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ζῶσιν (ἀλλ' ^ζ 20
^ε πρὸς τὸ καλὸν) μᾶλλον ἢ δεῖ, διὰ τὸ φίλαιοι εἶναι·
 τὸ μὲν γὰρ συμφέρον αὐτῷ ἀγαθόν ἐστὶ· τὸ δὲ καλόν,

VARIÆ LECTIONES.

^α ἄμφισβητῶντες Cod. Viñt. ^β ταχύποπτοι Edd. Ald. Ven.
 Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. In marg. Ed. Ven. afferun-
 tur lectiones, καὶ ὑποπτοι—ἡ καχύποπτοι. ^γ τῶν περὶ Edd. Ald.
 Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^δ προωδοποίηκε
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ε καὶ
 μᾶλλον Cod. Viñt. ^ς καὶ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus,
 Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ζ φιλαίτοι Edd. fere omnes præ-
 ter Morel. Sylb. Casaub. Duval. Londin. et Bipont.

ἀπλῶς. Καὶ ἀνάγκητοι μᾶλλον, ἢ ἀγκυνητοί· διὰ γὰρ
 τὸ μὴ φροντίζειν ὁμοίως τοῦ καλῆ καὶ τοῦ συμφέροντος,
 ὀλγαυραῦσι τῷ δοκεῖν. Καὶ δυσέλπιδες, ^a διὰ τὸ ἔμπει-
 ρίαν· ^b τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν πραγμάτων φαῦλά ἐστιν· ^c ἀπο-
 5 βάζει γὰρ τὰ πολλὰ ἐπὶ τὸ χεῖρον· καὶ ἐτι διὰ τὸ δειλίαν·
 καὶ ζῶσι τῇ μνήμῃ μᾶλλον, ἢ τῇ ἐλπίδι· τοῦ γὰρ βίει ^d τὸ
 μὲν λοιπὸν, ὀλύγον· τὸ δὲ παρεληλυθὸς, πολὺ· ἐτι δὲ ἡ
 μὲν ἐλπίς, τῷ μέλλοντος· ἡ δὲ μνήμη, τῶν παροισχομένων·
 ὅπερ ἄτιον καὶ τῆς ἀδολοσχίας αὐτοῖς· διατελοῦσι γὰρ
 10 τὰ γενόμενα λέγοντες· ἀναμνησκόμενοι γὰρ ἡδοναί.
 Καὶ οἱ θυμοὶ ὀξεῖς μὲν εἰσιν, ἀσθενεῖς δὲ. Καὶ αἱ ἐπι-
 θυμίαι, αἱ μὲν ἐκλελοίπασιν, αἱ δὲ ἀσθενεῖς· ὥστε ^e ἔτε
 ἐπιθυμητικοί, ἔτε πρακτικοί κατὰ τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ
 κατὰ τὸ κέρδος· ^f διὸ σωφρονικοὶ φαίνονται οἱ τηλικῶτοι·
 15 αἱ τε γὰρ ἐπιθυμίαι βανείκασιν, καὶ δουλεύουσι τῷ κέρδει.
 Καὶ μᾶλλον ζῶσι κατὰ λογισμὸν, ἢ κατὰ ^h τὸ ἦθος· ὁ
 μὲν γὰρ λογισμὸς τοῦ συμφέροντος· τὸ δὲ ἦθος τῆς
 ἀρετῆς ἐστίν. Καὶ τὰ δεικνύματα ἀδικεῖσιν ⁱ εἰς κακουργίαν,
 ἔκ εἰς ὕβριν. Ἐλεητικοὶ ἢ καὶ οἱ γέροντες εἰσιν, ἀλλ' ^j
 20 ^k διὰ ταῦτο τοῖς νέοις· οἱ μὲν γὰρ, διὰ φιλανθρωπίαν· οἱ
 δὲ, δι' ἀσθένειαν· πάντα γὰρ οἰοῦνται ἐγγυὲς εἶναι αὐτοῖς

VARIÆ LECTIONES.

^a Διὰ τὴν τὴν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
 Non male, cum mox sequatur καὶ ἐτι διὰ τὴν δειλίαν. B. ^b τὰ γὰρ
 πλεῖστα τῶν γινομένων Cod. Viët. et marg. Ed. Ven. ^c ἀποβά-
 νει γὰρ Cod. Viët. et marg. Ed. Ven. ^d τὸ μὲν μέλλον Edd.
 Ald. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e ἔτε πρακτικοί,
 ἔτε ἐπιθυμητικοί, mutato ordine, Cod. Viët. ^f διὸ καὶ σωφρονικοὶ
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^g ἀνεί-
 καστοι Ed. Cam. ^h τὸ ἀβέστ ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus,
 Cam. Ricc. Spir. et Maj. ⁱ εἰς ἀδικίαν Edd. Ald. Ven. Ba-
 fileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^k διὰ ταῦτα Cod. Viët.

παθεῖν· τῆτο δ' ἦν ^a ἐλεητικῶ· ὅθεν, ὀδυρτικοί εἰσι, καὶ
ἐκ εὐτράπελοι, ἐδὲ ^b φιλογέλοισι· ἐναντίον γὰρ τὸ ὀδυρ-
τικὸν τῷ φιλογέλῳ. Τῶν μὲν ἔν νεῶν καὶ τῷ πρεσβυτέ-
ρων τὰ ἥθη τοιαῦτα. Ὡς' ἐπεὶ ἀποδέχονται πάντες τὰς
τῷ σφετέρῳ ἥθει λεγομένους λόγους, καὶ τὰς ὁμοίους, οὐκ
ἀδελον πῶς χρώμενοι τοῖς λόγοις, τοιῶται φαίνονται καὶ
αὐτοὶ, καὶ οἱ λόγοι.

Κ Ε Φ. Ις'.

Οἱ δὲ ἀκμάζοντες φανερὸν ὅτι μεταξὺ τούτων τὸ ἥθος
ἔσονται, ἐκατέρων ἀφαιρῶντες τὴν ὑπερβολήν. Καὶ οὔτε
σφόδρα θαρρύντες· ^c θρασύτης γὰρ τὸ τοιῶτον· ἔτε λίαν ἰα
φοβούμενοι, καλῶς ^d καὶ πρὸς ἅμῳ ἔχοντες. Οὔτε πᾶσι
πιστεύοντες, ἔτε πᾶσιν ἀπιστῶντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀληθές
^e κρίνοντες μᾶλλον. ^f Καὶ ἔτε πρὸς τὸ καλὸν ζῶντες μό-
νον, οὔτε πρὸς τὸ συμφέρον, ἀλλὰ πρὸς ἅμῳ. Καὶ ἔτε
πρὸς Φειδῶ, ἔτε πρὸς ἀσωτίαν, ἀλλὰ πρὸς ἐτὸ ἀρμόττον. ¹⁵
Ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς θυμὸν, καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν· καὶ σώ-
φρονες μετὰ ἀνδρίας, καὶ ἀνδρεῖοι μετὰ σωφροσύνης· ἐν γὰρ
τοῖς νέοις καὶ τοῖς γέρονσι ^h διήρηται ταῦτα· ἐπὶ γὰρ, αἱ μὲν

VARIAE LECTIONES.

^a ἐλεητικὸν Cod. Viñt. ^b φιλόγελαι Cod. Viñt. ^c θρασύ-
τητος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d καὶ
abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^e κρίνοντες μόνον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et
Maj. ^f καὶ ἔτε πρὸς τὸ καλὸν ζῶντες μόνον, ἔτε πρὸς τὸ συμφέρον,
ἀλλὰ πρὸς ἅμῳ abfunt ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam.
Ricc. Spir. et Maj. sed hæc restituit Victorius ex Codd. MSS.
^g τὸ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et
Maj. ^h διήρηται marg. Ed. Ven. διίρηται Edd. Ald., Basil. 1. 2.
et Frob. operarum vitio.

παι, ἀνθρώποι καὶ ἀκόλαστοι· οἱ δὲ πρεσβύτεροι, σώφρονες καὶ δειλοί. Ὡς δὲ καθόλου εἰπῆιν, ὅσα μὲν διήρηται ἡ νεότης καὶ τὸ γῆρας τῶν ἀφελίμων, ταῦτα ^α ἄμφω ἔχουσιν· ὅσα δ' ὑπερβάλλουσιν, ἢ ἐλλείπουσι, τέτων τὸ μέτριον καὶ τὸ ἀρμόττον. Ἀκμάζει δὲ, τὸ μὲν σῶμα, ἀπὸ τῶν τρι-
 5 ἀκοντα ἐτῶν μέχρι τῶν πάντε καὶ τριάκοντα· ^β ἡ δὲ ψυχὴ, περὶ τὰ ἐνὸς δεῖν πεντήκοντα. Περὶ μὲν ἔν νεότητος, καὶ γῆρας, καὶ ἀκμῆς, πωίων ἡθῶν ἐστὶν ἕκαστον, εἰρήσθω τοιαῦτα.

Κ Ε Φ. 13'.

10 ΠΕΡΙ δὲ τῶν ἀπὸ τύχης γιγνομένων ἀγαθῶν, δι' ὅσα αὐτῶν καὶ τὰ ἥθη πᾶσα ἅπτα συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις, λέγωμεν ἐφεξῆς. Εὐγενείας μὲν ἔν ἡτός ἐστι, τὸ φιλοτιμότερον εἶναι τὸν κακτημένον αὐτήν· πάντες γὰρ, ὅταν ὑπάρχῃ τι, πρὸς τῷτο σωρεύουσιν εἰώθασιν· ἡ δὲ εὐγένεια
 15 ^γ ἐντιμότης προγόνων ἐστὶ· καὶ ^δ καταφρονητικόν, καὶ ^ε ὁμοίων τοῖς προγόνοις τοῖς αὐτῶν· ^ς διότι πόρρω ταῦτα, μᾶλλον ἢ ἐγγὺς γιγνόμενα, ἐντιμότερα, καὶ εὐαλαζόνεута.
 β'. Ἐστὶ δὲ εὐγενὲς μὲν κατὰ τὴν τῷ γένεος ἀρετήν· γενναῖον ^ζ, κατὰ τὸ μὴ ἐξίστασθαι ^ς καὶ ^τ φύσεως· ὅπερ

VARIÆ LECTIONES.

^α ἄμφω deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. Restituit Victorius ex Codd. ^β ἡ δὲ ψυχὴ ἐνὸς διῖν Cod. Vict. Melius. B. ^γ ἐντιμότερα τις προγόνων Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. ἐντιμότης τις προγόνων Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^δ καταφρονητικὴ Edd. Ald. et Basileenses. ^ε διὰ τὸ ταῦτα πόρρω μᾶλλον, ἢ ἐγγὺς γιγνόμενα, ἐντιμότερα εἶναι καὶ εὐαλαζόνεута Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^a ὡς ἐπιτοπολὺν ἔ συμβαίνει τοῖς εὐγενέσιν, ἀλλ' εἰσὶν αἱ πολλοὶ εὐτελεῖς· ^b Φορὰ γὰρ τίς ἐστιν ἐν τοῖς γένεσιν ἀνδρῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ τὰς χώρας γιγνομένοις· ^c καὶ ἐνίστη, ἀν' ἣ ἀγαθὸν τὸ γένος, ἐγγίνονται διὰ τινος χρόνου ἄνδρες περιττοί· καὶ πάλιν ἀναδίδωσιν· Ἐξίσταται δὲ τὰ μὲν ^d εὐφυᾶ γένη εἰς μανικώτερα ἢ ἦθ'· οἷον, αἱ ἀπ' Ἀλκιβιάδου, καὶ οἱ ἀπὸ Διονυσίου τῷ προτέρῳ· τὰ δὲ τῷ σίμα, ^e εἰς ἀβελτερίαν καὶ νωθρότητα· οἷον, αἱ ἀπὸ Κίμωνος, καὶ Περικλέους, καὶ Σωκράτους.

Κ Ε Φ. Ιη'.

Τῷ δὲ πλεῖστῳ ἃ ἔπεται ἦθ', ἐπιπολῆς ἐστὶν ἰδοῦν ἅπαντα· ^a ὕβρις γὰρ καὶ ὑπερήφανοι, πάσχοντες τι ὑπὸ τῆς κτήσεως τῷ πλεῖστῳ· ὥσπερ γὰρ ἔχοντες ἅπαντα τὰγαθὰ, ἔτι διάκεινται· ^b ὁ γὰρ πλεῖστος οἷον τιμὴ τίς ἐστι τῷ ἀξίας τῶν ἄλλων· διὸ φαίνεται πάντα βῶνια εἶναι αὐτοῦ. Καὶ τρυφεροὶ, καὶ σαλάκωνες· τρυφεροὶ μὲν, ^c διὰ τὸ τρυ- ¹⁵ φην, καὶ τὴν ἐνδεῖαν τῆς εὐδαιμονίας· σαλάκωνες δὲ καὶ σόλοικοι, διὰ τὸ πάντας εἰωθέειν διατρίβειν περὶ τὸ ἐρώμενον καὶ θαυματούμενον ὑπ' αὐτῶν· ^d καὶ τὸ οἶσθαι ζή-

VARIÆ LECTIONES.

^a ὡς abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^b φορὰ γὰρ ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς γένεσιν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^c ἐνίστη καὶ ἀν' ἣ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. Ed. Ifing. καὶ plane omisit.
^d εὐφυᾶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^e εἰς ἀβελτερίαν defunt in Edd. Ald. Basileensibus, et Ricc.
^f ὁ δὲ πλεῖστος Cod. Viçt. et Edd. Cam. et Maj.
^g βῶνια Edd. Cam. et Maj.
^h διὰ τὴν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
ⁱ καὶ τῷ οἶσθαι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

λαὺν τοὺς ἄλλους ἀ καὶ αὐτοί. Ἄμα δὲ καὶ εἰκότως
 ἂ ταῦτο πάχυνσι· πολλοὶ γάρ^β εἰσιν οἱ δεόμενοι τῶν ἐχόν-
 των· ὅθεν καὶ τὸ Σιμωνίδου εἴρηται περὶ τῶν σοφῶν καὶ
 πλοσίων πρὸς τὴν γυναῖκα τὴν Ἰέρωνος, ἐρομένην, πότερον
 5 γενέσθαι κρεῖττον πλάσιον, ἢ σοφόν, ^γ πλάσιον εἰπεῖν· τὴς
 γὰρ σοφῆς ὁρᾶν ἐπὶ ταῖς ^δ πλοσίων θύραις, ^δ ἔφη, δια-
 τρίβοντας. Καὶ τὸ οἶσθαι ἀξίως εἶναι ἄρχεин· ἔχειν γὰρ
 οἶοντα, ὧν ἕνεκεν ἀξίον ἄρχεин. Καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ,
^ε ἀνοήτως εὐδαίμονος ἦθες ὁ πλεῖστός ἐστι. Διαφέρει δὲ
 10 τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις, καὶ τοῖς πάλαι, τὰ ἥθη, τῷ ἀπαν-
 τα μᾶλλον καὶ φαυλότερα τὰ κακὰ ἔχειν τοὺς νεοπλού-
 τας· ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλεῖτε ἐστὶ τὸ νεόπλουτον εἶ-
 ναι. Καὶ ἀδικήματα ἀδικῶσιν, ^ε κακουργικὰ, ἀλλὰ τὰ
 μὲν, ὕβριστικὰ, τὰ δὲ, ^ε ἀκρατευτικά· οἷον εἰς αἰκίαν, καὶ
 15 μοιχείαν.

Κ Ε Φ. ΙΘ'.

ΟΜΟΙΩΣ δὲ ε καὶ περὶ δυνάμεως σχεδὸν τὰ πλεῖστα
 Φανερά ἐστιν ἥθη· τὰ μὲν γὰρ, τὰ αὐτὰ ἔχει ἡ δύναμις
 τῷ πλεῖτῳ· ^η τὰ δὲ, βελτίῳ· ^ι φιλοτιμότεροι γὰρ καὶ ἀν-

VARIÆ LECTIONES.

^α ταῦτα πάχυνσι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir.
 et Maj.

^β εἰσὶν abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam.
 Ricc. Spir. et Maj.

^γ σοφόν, φάναι· τὴς γὰρ σοφῆς (ἔφη) ἐστὶν
 ὁρᾶν ἐπὶ τὰς πλοσίων θύρας φοιτῶντας marg. Ed. Iüng.

^δ Ed. Iüng. in textu, cum aliis, ἔφη omisit, quod et ego expunxi. B.

^ε ἀνοήτοι εὐδαίμονος ἦθος Cod. Viñt. et Edd. Ald. et Basileenses.

^ε ἀκρατεύματα Edd. Ald. et Basileenses.

^ε καὶ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^η τὰ δὲ καὶ βελτίῳ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ι φιλότιμοι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

δρωδέτεροί εἰσι τὰ ἥθη αἱ δυνάμενοι τῶν πλεονείων, διὰ τὸ ἐφίεσθαι ἔργων, ὅσα ἐξουσία αὐταῖς πράττειν διὰ τὴν δύναμιν. Καὶ σπυδασιώτεροι, διὰ τὸ ἐν ἐπιμελείᾳ εἶναι, ἀναγκαζόμενοι σκοπεῖν τὰ περὶ τὴν δύναμιν. Καὶ σεμνότεροι ἢ βαρύτεροι· ποιοῖ γὰρ ἡ ἐμφανέστερος τὸ ἀξίωμα· διὸ μετριάξουσιν· ἔτι δὲ ἡ σεμνότης μαλακὴ καὶ εὐχήμεν βαρύτης. Καὶ ἐὰν ἀδικῶσιν, ἡ μικραδικηταί εἰσιν, ἀλλὰ μεγαλάδικοι.

β'. Ἡ δ' εὐτυχία τὰ μόρια ἔχει τῶν εἰρημένων τὰ ἥθη· εἰς γὰρ ταῦτα συντέμνεται αἱ μέγισται δοκῶσαι εἶναι εὐ- 10
τυχία· καὶ ἔτι εἰς εὐτεχνίαν, καὶ τὰ κατὰ τὸ σῶμα ἀγαθὰ παρασκευάζει ἡ εὐτυχία πλεονεκτεῖν. Ὑπερφηανότεροι μὲν ἔν καὶ ἀλογιστότεροι διὰ τὴν εὐτυχίαν εἰσίν· ἐν δ' ἀκολυθῇ βέλτιστον ἦθος τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι φιλόθεοί 15
εἰσι, καὶ ἔχουσι πρὸς τὸ θεῖον πῶς, πιστεύοντες διὰ τὰ γυγ-
νόμενα ἀγαθὰ ἔκ τῆς τύχης. Περὶ μὲν ἔν τῇ κατὰ
ἡλικίαν καὶ τύχην ἡθῶν εἴρηται· τὰ γὰρ ἐναντία τῶν εἰρη-
μένων ἐκ τῶν ἐναντίων φανερά εἰσιν· οἷον, πένητος καὶ ἀτυ-
χῆς ἦθος, καὶ ἀδυναμία.

VARIAE LECTIONES.

^a σεμνότερος Cod. Viët.

^b ἡ μικραδικηταί εἰσιν, ἀλλὰ μεγαλάδικοι Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. et Ricc. ἡ μικραδικηταί εἰσιν, ἀλλὰ μεγαλαδικηταί Edd. Ven. Cam. Inng. Spir. et Maj. ^c κατὰ μόρια τε τῶν εἰρημένων ἔχει τὰ ἥθη Cod. Viët. et Ed. Inng. Nescio an melius. B.

^d μέγισται deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. et videtur hæc vox interpolata esse. B.

^e βέλτιστον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^f ὑπὸ τῆς τύχης Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^g ἀδυναμία Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. et Maj.

Κ Ε Φ. Κ.

ΕΠΕΙ ὅ ἡ τῶν πειθανῶν λόγων χρήσις πρὸς κρίσιν ἐστὶ·
 (περὶ ὧν γὰρ ἴσμεν, καὶ κεκρίκαμεν, ἔδεν ἔτι ^α δεῖ λόγῃ·)
 ἔστι δὲ, ἂν τε πρὸς ἕνα τις χρώμενος τῷ λόγῳ προτρέπη,
^β ἢ ἀποτρέπη· οἷον οἱ νεφετεύοντες ποιεῖσιν, ἢ πείθοντες·
 5 (ἔδεν γὰρ ἦπτον κριτῆς ἐστὶν εἷς· ὃν γὰρ δεῖ πείσσειν, ἔτος ἐστίν,
 ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, κριτῆς·) εἰάν τε πρὸς ἀμφισβητοῦντα,
 εἰάν τε πρὸς ὑπόθεσιν λέγῃ τις, ὁμοίως· (τῷ γὰρ λόγῳ
 ἀνάγκη χρῆσθαι, καὶ ἀναρρεῖν τὰ ἐναντία, πρὸς αὐτὸν, ὥσπερ
 ἀμφισβητοῦντα, τὸν λόγον ποιεῖται·) ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν
 10 τοῖς ἐπιδεικτικαῖς· (ὥσπερ γὰρ πρὸς κριτὴν, πρὸς τὸν θεω-
 ρὸν ὁ λόγος συνέστηκεν·) ὅλως δὲ μόνος, ὡς ἀπλῶς, ἐστὶ
 κριτῆς ὁ ἐν τοῖς πολιτικαῖς ἀγῶσι τὰ ζητούμενα κρίνων·
 (τὰ τε γὰρ ἀμφισβητούμενα ζητεῖται πῶς ἔχει, καὶ περὶ ὧν
 βλεπόμενα) περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας ἡθῶν, ἐν
 15 τοῖς συμβουλευτικαῖς εἴρηται πρότερον· ὥςτε διωρισμένον ἂν
 εἴη, πῶς τε, καὶ διὰ τίνων, τὰς λόγους ^γ τὰς ἡθικὰς ^δ ποι-
 ῆσομεν. Ἐπεὶ δὲ περὶ ἕκαστον μὲν γένος τῶν λόγων ἑτε-
 ρόν τι τὸ τέλος ἦν, περὶ ἀπάντων δ' αὐτῶν εἰλημμένα
 δοῦναι καὶ προτάσεις εἰσὶν, ἐξ ὧν τὰς πείσεις φέρειν καὶ
 20 συμβαλεῖν, ^ε καὶ ἐπιδεικνύντες, καὶ ἀμφισβητοῦντες·
 ἔτι δὲ, ἐξ ὧν ἡθικὰς τὰς λόγους ἐνδέχεται ποιεῖν, καὶ περὶ
 τῶν διώρισται· λοιπὸν ἡμῖν διελεσθῆναι περὶ τῶν κοινῶν.

VARIÆ LECTIOES.

^α διῆται τῷ λόγῳ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir.
 et Maj. ^β ἢ ἀποτρέπη defunct in Edd. Ald. et Basileensibus.

^γ τὰς ἡθικὰς καὶ πολιτικὰς ποιήσομεν marg. Ed. Ven. ^δ ποιητέας
 Cod. Viët. et marg. Ed. Iung. ^ε καὶ ἐπιδεικνύμενοι Cod. Viët.

Πᾶσι γὰρ ἀναγκαῖον, τὰ περὶ τοῦ δυνατῆ καὶ ἀδυνατῆ
προαχρῆσθαι ἐν τοῖς λόγοις· καὶ τὰς μὲν, ὡς ἔσται· τὰς δὲ,
ὡς γέγονε, περὶ αὐτὰς δεικνύειν. Ἔτι ἦ, περὶ μεγέθους κοι-
νὸν ἀπάντων ἐστὶ τῶν λόγων· χρῶνται γὰρ πάντες τῷ μειῖν
καὶ αὖξεν, ^a καὶ συμβαλέοντες ἢ ἀποτρέποντες, καὶ ἔπαι- 5
νῶντες ἢ ψέγοντες, καὶ κατηγοροῦντες ἢ ἀπολογούμενοι.
Τῶν δὲ διωριζόντων, ^b περὶ τῶν ἐνθυμημάτων κοινῇ πε-
ραθῶμεν εἰπεῖν, ^c εἴ τι ἔχομεν, καὶ περὶ παραδειγμάτων
ὅπως τὰ λοιπὰ προσθέντες ἀποτελέσωμεν τὴν ἐξ ἀρχῆς
πρόθεσιν. Ἔστι δὲ τῶν κοινῶν τὸ μὲν αὖξεν οἰκειότατον ¹⁰
τοῖς ἐπιδεικτικαῖς, ὥσπερ εἴρηται· τὸ δὲ γεγονός, τοῖς δι-
κανικαῖς· περὶ τῶν γὰρ ἡ κρίσις· τὸ δὲ δυνατόν καὶ ἐσό-
μενον, τοῖς συμβαλευτικαῖς.

β'. Πρῶτον μὲν ἔν ^d περὶ δυνατῶν καὶ ἀδυνατῶν λέγω-
μεν. Ἄν δὴ τὸ ἐναντίον ἢ δυνατόν, ἢ εἶναι, ἢ γενέσθαι, καὶ ¹⁵
τὸ ἐναντίον δοξοῖεν ἂν εἶναι δυνατόν· οἷον, εἰ δυνατόν ἄν-
θρωπον ὑγιαίνειν, καὶ νοσήσαι· ἡ γὰρ αὐτὴ δύναμις τῶν
ἐναντίων ^e ἢ ἐναντία. Καὶ εἰ τὸ ὅμοιον δυνατόν, καὶ τὸ
ὅμοιον. Καὶ εἰ τὸ χαλεπώτερον δυνατόν, καὶ τὸ ῥᾶον· καὶ
εἰ ^f τὸ σπινδαῖον ἢ καλὸν γενέσθαι δυνατόν, καὶ ὅλως γε- 20

VARIÆ LECTIONES.

^a καὶ συμβαλέοντες καὶ ἀποτρέποντες, καὶ ἀποτρέποντες καὶ ἐπαινῶντες ἢ ψέ-
γοντες, καὶ κατηγοροῦντες ἢ ἀπολογούμενοι Edd. Ald. Ven. Basileenses,
Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b περὶ τῶν ἐνθυμημάτων Edd. Ald.

Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. Non male, cum se-
quatur καὶ περὶ παραδειγμάτων. B.

^c εἴ τι ἔχομεν absunt ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. Restituit
ea Victorius c. Cod. et vet. Verf. Lat. fateor tamen verba mihi
suspecta esse. Ed. Lips. habet ἔχομεν, non recte. B. ^d περὶ
δυνατῶ καὶ ἀδυνατῶ Cod. Vict. ^e Reponere voluit Muretus, ἢ
ἐναντία, ex MSS. et Edd. nonnullis: minus recte. B. ^f τὸ
absent ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

κείσθαι δυνατόν· χαλεπώτερον γὰρ καλὴν οἰκίαν, ἢ οἰκίαν
² εἶναι. Καὶ ἢ ἡ ἀρχὴ δύναται γενέσθαι, καὶ τὸ τέλος·
 ἔσθαι γὰρ γίγνεται, ἔσθαι ἀρχεται γίγνεσθαι, τῶν ἀδυνά-
 των· οἷον, τὸ σύμμετρον τὴν διάμετρον εἶναι, οὔτε ἂν ἄρ-
 5 ξαστο γίγνεσθαι, ἔτε γίγνεται. Καὶ οὗ τὸ τέλος, καὶ ἡ
 ἀρχὴ δυνατή· ἅπαντα γὰρ ἐξ ἀρχῆς γίγνεται. Καὶ εἰ τὸ
^b ὕστερον τῇ ἐσσίᾳ, ἢ τῇ γενέσει, δυνατόν γενέσθαι, καὶ τὸ
 πρότερον· οἷον, εἰ ἄνδρα γενέσθαι δυνατόν, καὶ παῖδα·
 πρότερον γὰρ ἐκείνο γίγνεται· καὶ εἰ παῖδα, καὶ ἄνδρα·
 10 ἀρχὴ γὰρ ^c ἐκείνη. Καὶ ὧν ἔρως ἢ ἐπιθυμία φύσει ἐστίν·
 ἔδεις γὰρ τῶν ἀδυνάτων ἐρᾶ, ἔδ' ἐπιθυμεῖ ὡς ἐπιπολύ.
 Καὶ ὧν ἐπισημαί εἰσι καὶ τέχναι, ^d δυνατόν ταῦτα καὶ εἶ-
 ναι καὶ γενέσθαι. Καὶ ὅσων ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐν τέ-
 τοις ἐστίν, αὐτοὶ ἡμεῖς ἀναγκάσασθαι μὲν ἂν, ^e ἢ πείσασθαι· ταῦ-
 15 τα δ' ἐστίν, ὧν κρείττους, ἢ κύριοι, ἢ φίλοι. Καὶ ὧν τὰ
 μέρη δυνατόν, καὶ τὸ ὅλον· καὶ ^f ὧν τὸ ὅλον δυνατόν, καὶ τὰ
 μέρη ὡς ἐπιπολύ· εἰ γὰρ πρόσχημα, καὶ κεφαλὴς, καὶ
 χιτῶν δύναται γενέσθαι, ^g καὶ τὰ ὑπενδύματα δυνατόν γε-

VARIÆ LECTIONES.

- ^a γινώσθαι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^b ἔτιον Edd. Ald. et Basileenses. δεύτερον Edd. Ven. et Cam.
^c ἐκείνη Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. et Bi-
 pont. Vulgo, ἐκείνη, minus bene. ^d δυνατὰ ταῦτα καὶ
 εἶναι καὶ γίνεσθαι Cod. Viçt. ^e καὶ πείσασθαι Edd. Ald. Ven. Basi-
 leenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f ὧν abest ab Edd. Ald.
 Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^g καὶ ὑπενδύματα
 δύναται· καὶ εἰ ὑποδήματα, καὶ πρόσχημα Edd. Ald. Ven. Basileenses,
 Ricc. Cam. et Maj. πρόσχημα habet Viçt. e Codd. pro πρόσχημα,
 in cæteris cum Edd. istis consentiens. Videtur etiam πρόσχημα
 lectum fuisse in Cod. MS. quem Ed. Ald. secuta est; nam habet
 hæc uno loco πρόσχημα. Locum jam in antiquissimis Codd. cor-
 ruptum fanavi, prout licuit — εἰ γὰρ πρόσχημα καὶ κεφαλὴς καὶ χι-
 τῶν γινώσθαι δύναται, καὶ ὑπενδύματα δύναται· καὶ εἰ ὑπενδύματα, καὶ πρόσ-
 χημα κ. τ. λ. B.

γέσθαι. ^a καὶ εἰ ὑπενδύματα, καὶ πρόσχημα, καὶ κεφαλὴς, καὶ χιτῶν. ^b Καὶ εἰ τὸ γένος ὅλον τῶν δυνατῶν γενέσθαι, καὶ τὸ εἶδος· καὶ εἰ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος· οἷον, εἰ πλοῖον γενέσθαι δυνατόν, καὶ τριήρη· καὶ εἰ τριήρη, καὶ πλοῖον. Καὶ εἰ θάτερον τῷ πρὸς ἄλληλα πεφυκότων, καὶ θάτερον· οἷον, εἰ διπλάσιον, καὶ ἥμισυ· καὶ εἰ ἥμισυ, καὶ διπλάσιον. Καὶ εἰ ἄνευ τέχνης ἢ παρασκευῆς δυνατόν γενέσθαι τι, μᾶλλον διὰ τέχνης καὶ ἐπιμελείας δυνατόν· ὅθεν καὶ Ἀγαθῶνι εἴρηται,

“Καὶ μὴν τὰ μὲν γε τῇ τύχῃ πράσσουσιν· τὰ δὲ 10

“Ἡμῖν ἀνάγκη” ^d καὶ τέχνη προσγίγνεται.”

^e Καὶ εἰ τοῖς χείροσιν, ἢ ἥττοσιν, ἢ ἀφρονεσέροις δυνατόν, καὶ τοῖς ἐναντίοις μᾶλλον· ὥσπερ καὶ Ἰσοκράτης ἔφη, δεινὸν εἶναι, εἰ ὁ μὲν Εὐθύνοιο ἔμαθεν, αὐτὸς δὲ μὴ διησεται εὐρεῖν. Περὶ δὲ ^f ἀδυνάτων δῆλον ὅτι ἐκ τῶν ἐν- 15

αντίων τοῖς εἰρημένοιοις ὑπάρχει.
γ'. Εἰ δὲ γέγονεν, ἢ μὴ γέγονεν, ἐκ τῶνδε σκεπτέον· πρῶτον μὲν ὅτι, εἰ τὸ ἥττον γίγνεσθαι πεφυκὸς γέγονε, ἡγεγονὸς ἂν εἴη καὶ τὸ μᾶλλον. Καὶ εἰ τὸ ὕστερον εἰωθὸς γίγνεσθαι γέγονε, καὶ τὸ πρότερον γέγονεν· οἷον, εἰ ἐπι- 20
λέλησαι, καὶ ἔμαθέ ποτε τῆτο. Καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐβό-
λετο, πέπραυγε· πάντες γὰρ, ὅταν δυνάμενοι βεβληθῶσι,

VARIÆ LECTIONES.

- ^a καὶ εἰ χιτῶν marg. Ed. Ven. ^b καὶ εἰ γένος δυνατόν· γενέσθαι, καὶ τὰ εἶδη· καὶ εἰ τὰ εἶδη, καὶ τὸ γένος Cod. Viñt. Vocem ὅλον, tanquam suspectam, Ed. Bipont. uncinis seclufit. ^c τέχνη Edd. Cam. et Maj. ^d καὶ τέχνη marg. Edd. Ven. et Ising. Schol. Græc. Muret. et Riccob. ^e καὶ τὸ τοῖς Edd. Ald. Ven. Basil. leenfes, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f ἀδυνάτου Cod. Viñt. et marg. Ed. Ising. ^g γὰρ abest ab Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^h καὶ τὸ μᾶλλον πεφυκὸς γεγονὸς ἂν εἴη Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj.

παράτταν· ἐμποδὼν γὰρ ἔδεν· ^α ἔτι, εἰ ἐβάλετο, καὶ μη-
δὲν τῶν ἑξῶς ἐκώλυε. Καὶ εἰ ^β δυνατὸν, καὶ ὠργίζετο· καὶ
εἰ ἐδύνατο, καὶ ἐπεθύμει· ὥς γὰρ ἐπιτοπκλὺ, ἂν ὀρέγονται,
ἂν δύνωνται, καὶ ποιῶσιν· οἱ μὲν Φαῦλοι, δι' ἀκρασίαν
οἱ δ' ἐπιεικῆς, ὅτι τῶν ἐπιεικῶν ἐπιθυμοῦσι. Καὶ εἰ
ἔμελλε γίγνεσθαι, καὶ ποιεῖν· εἰκὸς γὰρ τὸν μέλλοντα καὶ
ποιῆσαι. Καὶ εἰ ^γ γέγονεν ὅσα πεφύκει πρὸ ἐκείνου, ἢ
ἕνεκα ἐκείνου· οἷον, εἰ ἤσπραψε, καὶ ἐβρόντησε. Καὶ εἰ
ἐπέειρασε, καὶ ἔπραξε. Καὶ εἰ ὅσα ὕστερον πεφύκει γίγνεσ-
^{ιθ}θαι, ἢ ἕνεκα γίγνεται, γέγονε, ^δ καὶ τὸ πρότερον, καὶ
τὸ τέτῳ ἕνεκα, γέγονεν· οἷον, εἰ ἐβρόντησε, καὶ ἤσπραψε·
καὶ εἰ ἔπραξε, καὶ ἐπέειρασε. Ἐστὶ δὲ τέτων ἀπάντων, τὰ
μὲν, ἐξ ἀνάγκης· τὰ δὲ, ὡς ἐπιτοπολὺ ἔτως ἔχοντα.
Περὶ δὲ τῶ μὴ γεγονέναι, Φανερόν· ^ε ὅτι ἐκ τῶ ἐναντίων τοῦς
^{ις} εἰρημένους.

δ'. Καὶ περὶ τῶ ἰσομένῃ ἐκ τῶν αὐτῶν δῆλον· τό, τε
γὰρ ἐν δυνάμει καὶ ^ε βωλήσει ὃν ἔσαι. ε Καὶ τὰ ἐν ἐπι-
θυμίᾳ, καὶ ὀργῇ, καὶ λογισμῷ μετὰ δυνάμεως ὄντα. ^η Διὰ
ταῦτα καὶ εἰ ἐν ὀρμῇ τῶ ποιεῖν ἢ μελλήσει, ἔσαι· ὡς γὰρ

VARIAE LECTIONES.

- ^α καὶ εἰ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^β ἰδύνατο Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^γ πεφύκει Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^δ καὶ εἰ τὸ πρότερον, καὶ τέτῳ ἕνεκα, πρότερον τέτῳ γίγνεται Edd. Ald.
Ven. et Basileenses. καὶ τὸ πρότερον, καὶ τέτῳ ἕνεκα, πρότερον τέτῳ γί-
γνεται Edd. Cam. et Maj. ^ε ὅτι abest ab Edd. Ald. Ven. Ba-
sileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ε βωλῇ Edd. Ald. Ven.
Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^η καὶ τὸ, et mox ὃν, pro
ὄντα, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^θ ταῦτα καὶ ἐν ὀρμῇ, omisso διὰ, Cod. Vici. διὰ ταῦτα καὶ ἐν ὀρμῇ
Edd. Ven. Cam. Maj. et Ricc. διὰ ταῦτα καὶ ἐν ὀρμῇ Edd. Ald. et
Basil.

ἐπιτοπολὺ γίγνεται μᾶλλον τὰ μέλλοντα, ἢ τὰ μὴ μέλλοντα. Καὶ εἰ προγεγονεν ὅσα πρότερον ^a πεφύκει γίνεσθαι· οἷον, εἰ συννεφεῖ, εἰκὸς ὕσασθαι καὶ εἰ τὸ ἕνεκα τῆς ^b γέγονε, καὶ τῆτο εἰκὸς γενέσθαι· οἷον, εἰ θεμέλιος, ^c καὶ οἰκία.

5

εἰ. Περὶ δὲ μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων, μέζονός τε καὶ ἐλάττονος, καὶ ὁλῶς μεγάλων καὶ μικρῶν, ἐκ τῶν προσηρημένων ἡμῖν ἐς τὸ φανερόν· εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς περὶ τοῦ μεγέθους ἀγαθῶν, καὶ περὶ τῶν μέζονος ἀπλῶς καὶ ἐλάττονος· ^d ὥς ἐπεί καθ' ἕκαστον τῶν ^e λόγων τὸ προκείμενον τέλος ἀγαθόν ἐστιν· ^f οἷον, τὸ συμφέρον, καὶ τὸ καλόν, καὶ τὸ δίκαιον· φανερόν ὅτι δι' ἐκείνων ληπτέον τὰς αὐξήσεις πᾶσι. Τὸ δὲ παρὰ ταῦτά ἐστι ζητῆν περὶ μεγέθους ἀπλῶς καὶ ὑπεροχῆς, κενολογεῖν ἐς τὰ κυριώτερα γὰρ ἐστὶ πρὸς τὴν χρείαν τῆς καθόλου ^h τὰ καθ' ⁱ ¹⁵ ἕκαστα τῶν πραγμάτων. Περὶ μὲν ἔνθα δυνατὸν καὶ ἀδυνατόν, καὶ πρότερον γέγονεν ἢ ἔγχετο, καὶ ἔσται ἢ ἐκ ἔσται, ἔτι δὲ, περὶ μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων, εἴρησθαι ταῦτα.

VARIÆ LECTIONES.

^a πεφύκει Ed. Ising.

^b γεγονός Edd. Ald. Ven. Basileenses,

Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^c καὶ abest ab Edd. Ald. Ven.

Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. necnon a Victor. eamque frequentibus.

^d ὥς ἐπεί τὸ καθ' ἕκαστον Cod. Viët.

^e τῶν

προκειμένων Cod. Viët.

^f οἷον εἰ Edd. Ald. Ven. et alia.

^g ἐτι ζητῆν Cod. Viët.

^h τὰ καθόλου Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.

Κ Ε Φ. Κα'.

^αΛΟΙΠΟΝ δὲ περὶ τῶν κοινῶν πείσεων ἅπασιν ἐκπῆν, ἐπέεπερ ἔρηται περὶ τῶν ἰδίων· εἰσι δ' αἱ κοιναὶ πείσεις δύο τῶν γένει, παραδέγμα, καὶ ἐνθύμημα· ἡ γὰρ γνώμη μέρος ἐνθυμήματός ἐστι. Πρῶτον μὲν ἔν περὶ παραδέγματος λέγωμεν· ὁμοιον γὰρ ἐπαγωγῇ τὸ παραδέγμα· ἡ δ' ἐπαγωγὴ, ἀρχή.

β'. Παραδεγμάτων δὲ ἔδη δύο εἰσίν· ἐν μὲν γὰρ ἐστὶ παραδέγματος εἶδος τὸ λέγειν πράγματα προγεγενημένα· ἐν δὲ, τὸ αὐτὸν ποιεῖν· τέταρτον δ', ἐν μὲν, παραβολή·
¹⁰ ἐν δὲ, λόγοι· οἷον οἱ Αἰσώπειοι, καὶ ^β Λιβυκοί. Ἔστι δὲ τὸ μὲν παραδέγμα τοιόνδε τι, ὥσπερ εἰ τις λέγοι, ὅτι δεῖ πρὸς βασιλείᾳ παρασκευάζεσθαι, καὶ μὴ εἶναι Αἴγυπτον χηρῶσασθαι· καὶ γὰρ ^γ πρῶτερον, Δαρεῖος οὐ πρῶτερον διέβη, πρὶν Αἴγυπτον λαβεῖν· λαβὼν δὲ, διέβη· ^δ καὶ
¹⁵ πάλιν, Ξέρξης οὐ πρῶτερον ἐπεχείρησε, πρὶν ἢ ἐλαβε· λαβὼν δὲ, διέβη· ^ε ὥστε καὶ ἕτος, ἂν λάβῃ, διαβήσεται· διὸ ἔκ ἐπιτρεπτέον· Παραβολὴ δὲ, ^ε τὰ Σωκρατικά· οἷον, εἰ τις λέγοι, ὅτι οὐ δεῖ τοὺς κληρωτοὺς ἄρχειν· ὁμοιον γὰρ, ^h ὥσπερ εἰ τις τὰς ἀθλητὰς κληροῖ, μὴ οἱ

VARIAE LECTIONES.

^α Λοιπὸν δι &c, usque ad ἡ δ' ἐπαγωγὴ, ἀρχὴ exciderunt omnia e textu Victoriano.

^β Λιβύης Ed. Ven. Αἰβύης Edd. Cam. et Maj.

^γ πρῶτερον non agnoscunt Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^δ καὶ πάλιν, Ξέρξης &c, usque ad λαβὼν δι, διέβη, absunt ab Edd. Ald. et Basileensibus.

^ε ὥστε καὶ nō Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ε καὶ τὰ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ε ὅτι abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Victorius reposuit e Codd.

^h ὥσπερ αὖ εἰ τις τὰς ἀθλητὰς κληροῖ, οἱ μὴ δύνανται ἀγωνίζεσθαι Cod. Vict.

αὐν δύνωνται ἀγωνίζεσθαι, ἀλλ' οἱ αὐν λάχωνσιν ἢ τῶν
 πωλητῶν ὃν τινα δεῖ κυβεργᾶν κληρώσειεν, ^a ὥς δεόν τ'
 λαχόντα, ἀλλὰ μὴ τὸν ἐπιστάμενον. Λόγος δέ, εἰς ὃ
 Στῆσιχόρος πρὸς Φάλαριν, καὶ Αἰσώπῳ ὑπὲρ τοῦ ^b θημα-
 γωγῆ· Στῆσιχόρος μὲν γὰρ, ἐλομέων στρατηγὸν αὐτοκρά- 5
 τορα τῶν ^c Ἱμεραίων Φάλαριν, καὶ μελλόντων φυλακὴν δι-
 δόναι ταῦ σώματος, τᾶλλα διαλεχθεῖς, εἶπεν αὐτοῖς λό-
 γον, “ Ὡς ἵππος κατεῖχε λειμῶνα μόνος· ἐλθόντος δ'
 “ ἐλάφου, καὶ ^d διαφθείροντος τὴν νομὴν, βεβλόμενος τιμω-
 “ ρήσασθαι τὸν ἐλάφον, ἡρώτα ^e τ' ἀνδραρπον, εἰ δύναιτο 10
 “ μετ' αὐτῷ κολάσαι τ' ἐλάφον· ^f ὃ δ' ἔφησεν, εἰάν λάβῃ
 “ χαλινόν, καὶ αὐτὸς ἀναβῇ ἐπ' αὐτόν, ἔχων ἀκόντια· συκ-
 “ ομολογήσαντος ᾧ, καὶ ἀναβάντος, ἀκτὶ τῷ τιμωρήσασθαι,
 “ αὐτὸς ἐδέλευσεν ἤδη τῷ ἀνδρῶπι· ἔτω δὲ καὶ ὑμεῖς,
 “ ἔφη, ὁρᾶτε, μὴ τὰς πολεμίας βεβλόμενοι τιμωρήσασ- 15
 “ θαι ταῦτο πάθῃτε τῷ ἵππῳ· τὸν μὲν γὰρ χαλινὸν
 “ ἤδη ἔχετε, ἐλόμενοι στρατηγὸν αὐτοκράτορα· ^h εἰάν δὲ
 “ φυλακὴν δώτε, καὶ ἀναβῆναι εἰσῃτε, ⁱ δελεύετε ἤδη
 “ Φαλαρίδι.” Αἰσώπος δὲ ἐν Σάμῳ ^k συνηγορῶν θημα-

VARIAE LECTIONES.

^a ὥς δὲ τὸν λαχόντα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et
 Maj. ὥς δ' αὖτ' οὖν τὸν λαχόντα, ἀλλὰ τὸν ἐπιστάμενον Vict. Cod. ^b θη-
 μαγωγῶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Ricc. et Spir. ^c Ἱμερίων
 Ed. Lips. Ἱμερίων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir.
 Maj. Morel. Sylb. et Schrader. ^d διαφθείροντος Edd. Ald.
 Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e τιν' ἀνδραρπον
 Victorius, ex correctione, quam firmat et Ed. Ifing. ^f ὃ δ'
 φησιν, εἰάν λάβῃς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.
^g ὁρᾶτε, φησί, μὴ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et
 Maj. ^h εἰάν δὲ καὶ φυλακὴν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.
 Ricc. Spir. et Maj. ⁱ δελεύετε Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2.
 Frob. Cam. et Maj. ^k συνηγορῶν Cod. Vict.

γαγῶ κρινομένῳ περὶ θανάτου, ἔφη, “ Ἀλώπεκα, δια-
 “ βάνυσαν ποταμὸν, ἀπασθῆναι εἰς Φάραγ’ α· ἔθυνα-
 “ μέντη δὲ ἐκβῆναι, πολὺν χρόνον κακοπαθεῖν, καὶ κυνο-
 “ ραῖδας πολλὰς ἔχεισθαι αὐτῆς· ἐχῖνον δὲ πλανώμενον,
 5 “ ὡς εἶδεν αὐτὴν, κατοικτέραντα ἐρωτᾷν, εἰ ἀφέλοι αὐ-
 “ τῆς τὰς κυνοραῖδας· τὴν δὲ ἐκ εἰν· ἐρομένη δὲ, διὰ τί,
 “ Φᾶναι, ὅτι ἔτοι μὲν πλῆρεις μὲ ἤδη εἰσὶ, καὶ ὀλίγον ἔλ-
 “ κυσιν αἷμα· εἰν δὲ τῆς ἀφελῆ, ἕτεροι ἐλθόντες πε-
 “ νῶντες ἐκπιῖνται μὲ τὸ λοιπὸν αἷμα· ^a αἰτὰρ ἔν καὶ
 10 “ ὑμᾶς, ἔφη, ^b ἄνδρες Σάμιοι, ἔτος μὲν ἔδεν ἔτι βλάπ-
 “ τε· πλούσιος γὰρ ἐσιν· εἰν δὲ τούτων ἀποκτένῃτε,
 “ ἕτεροι ἥξεισι πένητες, οἱ ὑμῖν ἀναλώσῃσι τὰ κοινὰ κλέπ-
 “ τόντες.”

γ’. Εἰσὶ δ’ οἱ λόγοι δημηγορικὸι, καὶ ἔχουσιν ἀγαθὸν
 15 τῆτο, ὅτι πράγματα μὲν εὐρεῖν ὅμοια γεγενημένα, χαλε-
 πόν· λόγους δὲ ^c ρᾶον· ποιῆσαι γὰρ δεῖ ὥσπερ καὶ παρα-
 βολὰς, ἂν τις δύνῃται τὸ ὅμοιον ὁρᾶν, ὅπερ ρᾶόν ἐστιν ἐκ
 φιλοσοφίας. ῥᾶον μὲν ἔν πορίσασθαι τὰ διὰ τῶν λόγων
 χρησιμώτερα ἢ πρὸς τὸ βεβύσασθαι τὰ διὰ τῶν πραγμά-
 20 των· ὅμοια γὰρ ὡς ἐπιτοπολὺ τὰ μέλλοντα τοῖς γε-
 γονόσι.

δ’. Δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς παραδείγμασι, μὴ ἔχοντα μὲν
 ἐνδυμήματα, ὡς ἀποδείξουσιν· ^d ἢ γὰρ πῶς διὰ τούτων
 ἔχοντα δὲ, ὡς μαρτυρίοις, ^e ἐπιλόγοις χρώμενον ἐπὶ τοῖς

VARIAE LECTIONES.

^a αἰτὰρ καὶ ὑμᾶς, ἄνδρες Σάμιοι, ἔτος μὲν ἔδεν ἔτι βλάψει Cod. Viñt.
^b ἢ ἄνθρωποι Σάμιοι Edd. Ifing. et Ricc. ^c ρᾶδιον Ed. Ifing.
^d ἢ γὰρ πῶς διὰ τούτων defunct in Edd. Ald. Ven. Basileensibus,
 Cam. Ricc. et Maj. Restituit ea Victorius ex MSS. ^e ἐπι-
 λόγῃ χρώμενοι τοῖς ἐνθ. Cod. Viñt. ab alia manu.

ἐνθυμήμασι· προτιθέμενα μὲν γὰρ ἔειπεν ^a ἐπαγωγῇ·
(τοῖς δὲ ῥητορικοῖς ἔκ οἰκείων ἐπαγωγῇ, ^b πλὴν ἐν ὀλί-
γοις·) ἐπιλεγόμενα δὲ, μαρτυρίοις· ὁ δὲ μάρτυς, παν-
ταχῶ πιθανός· ^c διὸ καὶ προτιθέντι μὲν, ἀνάγκη πολλὰ
λέγειν· ἐπιλέγοντι δὲ, καὶ ἐν ἱκανόν· μάρτυς γὰρ ^d πιστός ⁵
καὶ εἰς χρήσιμος· Πόσα μὲν ἔν εἰδη παραδειγμάτων, καὶ
πῶς αὐτοῖς καὶ πότε χρῆσθαι, εῖρηται.

Κ Ε Φ. ΚΒ'.

ΠΕΡΙ δὲ γνωμολογίας, ῥηθέντος τί ἐστὶ γνώμη, μά-
λις ἂν γένοιτο φανερόν, περὶ πᾶν τε, καὶ πότε, καὶ τίςιν
ἀρμόττει χρῆσθαι τῷ γνωμολογεῖν ἐν τοῖς λόγοις. Ἔστι ¹⁰
δὲ γνώμη, ^e ἀπόφανσις, ἣ μέντοι ^f περὶ τῶν καθ' ἕκαστον,
οἷον, ποῖός τις Ἰφικράτης· ἀλλὰ καθόλου· ἕτε περὶ πάν-
των καθόλου, οἷον, ὅτι τὸ εὖθι τῷ καμπύλῳ ἐναντίον·
ἀλλὰ περὶ ὧν αἱ πράξεις εἰσὶ, καὶ αἰρετὰ ἢ Φευκτά ἐστὶ
πρὸς τὸ πράσσειν. Ὡς· ἐπεὶ τὰ ἐνθυμήματα ὁ περὶ ¹⁵
ἐτοιχέων συλλογισμός ἐστὶ σχεδόν, τὰ τε συμπεράσματα τῶν
ἐνθυμημάτων καὶ αἱ ἀρχαὶ, ἀφαιρεθέντος τῶν συλλογισμῶν,
γνώμαί εἰσι· οἷον,

“ Χρὴ δ' ἔπαθ', ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ,

“ Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεισθαι σοφές.”

20

VARIÆ LECTIONES.

^a ἐπαγωγαῖς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b πλὴν ὀλίγων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^c διότι καὶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^d χρῆσθαι Cod. Vict. ^e ἀπόφανσις μὲν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^f ἐπὶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^g τῶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Τέτο μὲν ἐν γνώμῃ προσεδόσης ἢ τῇ αἰτίας, καὶ τῇ διὰ
τί, ἐνθύμημά ^α ὅσι τὸ ἅπαν οἶον,

“ Χωρὶς γὰρ ἄλλης ἣς ἔχουσιν ἀργίας,

“ Φθόνον πρὸς ^β ἀσῶν ἀλφάνουσι δυσμενῇ” καὶ τὸ,

5 “ Οὐκ ἔστιν ὅσις πάντ’ ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ”

καὶ τὸ,

“ Οὐκ ἔστιν ἀνδρῶν ὅσις ἔς’ ἐλεύθερος”

^γ γνώμῃ πρὸς δὲ τῷ ἐχομένῳ, ἐνθύμημα.

“ Ἡ χρημάτων γὰρ δαλός ἐστιν, ἡ τύχης.”

10 β’. Εἰ δὴ ἐστὶ γνώμῃ τὸ εἰρημένον, ἀνάγκη τέτταρα
εἶναι γνώμης εἶδη· ἡ γὰρ μετ’ ἐπιλόγῃς ἔσται, ἡ ἄνευ ἐπι-
λόγῃς ἀποδοξέως μὲν ἐν δέομενά ^δ εἰσιν, εὔσαι παρά-
δοξόν τι λέγουσιν, ἡ ἀμφισβητούμενον· ὅσαι δὲ μηδὲν πα-
ράδοξον, ἄνευ ἐπιλόγῃς. Τέτων δ’ ἀνάγκη, τὰς μὲν, διὰ

15 τὸ προσογκῶσθαι, μηδὲν δεῖσθαι ἐπιλόγῃς οἶον,

“ Ἄνδρῃ δ’ ὑγιαίνειν ἄριστον ἐστίν, ὥς γ’ ἡμῖν δοκεῖ”

φαίνεται ^ε μὲν γὰρ τοῖς πολλοῖς ἔγω· τὰς δὲ, ἅμα λε-
γομένας, δήλας εἶναι ἐπιβλέψασιν οἶον,

“ Οὐδὲς ἐρασῆς, ὅσις ἐκ αἰὶ φιλεῖ.”

20 Τῶν ἢ μετ’ ἐπιλόγῃς, αἱ μὲν ἐνθυμήματος μέρος εἰσὶν ὥσπερ,

VARIAE LECTIONES.

^α ἔσται Edd. Ald. Ven. Bafilenses, Cam. Rice. Spir. Maj. Schrad. Lips. et Bipont. ^β ἀνδρῶν ἀλφάνουσι Edd. Ald. Ven. Bafilenses, et Rice. ἀνδρῶν ἀλφάνουσι Edd. Cam. et Maj. ^γ γνώμῃ πρὸς ἢ τῷ ἐχομένῳ, ἐνθύμημα abfunt ab Edd. Ald. Bafil. Ven. Cam. et Maj. restituit ea Victorius e Codd. MSS. ^δ Post εἰσὶν addunt αἱ μετὰ ἐπιλόγου Edd. Ald. Ven. Bafil. 1. 2. Frob. Cam. Spir. et Maj. ^ε εὔσαι παράδοξόν τι λέγουσιν, ἡ ἀμφισβητούμενοι abfunt ab Edd. Ald. Bafil. 1. 2. et Frob. αἱ παράδοξόν τι λέγουσι, καὶ ἀμφισβητούμενοι Ed. Ifing. ^ε μὲν abest ab Edd. Ald. Ven. Bafilensibus, Cam. Rice. Spir. et Maj.

“ Χρή δ’ ἔπειθ’ ὅστις ^a ἀρετίφρων” —

αἱ δ’ ἐνθυμηματικά μὲν, ἐκ ἐνθυμήματος δὲ μέρος·
οἷον καὶ μάλιστα εὐδοκιμαῖσιν· εἰσὶ δ’ αὐταί, ἐν ὅσαις
ἐμφαίνεται τῷ λεγομένῳ τὸ αἴτιον· οἷον ἐν ταύτῃ,

“ Ἀθάνατον ἀργὴν μὴ φύλαττε, θνητὸς ὢν”

τὸ μὲν γὰρ φᾶναι, “ μὴ δεῖν ^b αἰεὶ φυλάττειν τὴν ἀργὴν,”
γνώμη· τὸ δὲ προσκείμενον, “ ^c θνητὸν ὄντα,” τὰ διὰ τί
λέγει· ὅμοιον δὲ καὶ τὸ,

“ Θνατὰ χρὴ τὸν θνατὸν, ἐκ ἀθάνατου τὸν θνατὸν
φρονεῖν.”

γ’. Φανερόν ἐν ἐκ τῶν εἰρημαίων, πῶσα τε εἶδη γνώμης,
καὶ περὶ ποῖον ἕκαστον ἀρμόττει· περὶ ^d μὲν γὰρ τῶν ἀμ-
φισπασμένων, ἢ παραδοξῶν, μὴ αὐτοῦ ἐπιλέγειν, ἀλλ’ ἢ
ἢ προθέτα ἢ ἐπίλογον γνώμη χρῆσθαι· τῷ συμπεράσ-
ματι· οἷον, εἴ τις εἴποι· “ ἐγὼ μὲν ἔν, ἐπειδὴ ἔτε φθο- 15
νῆσθαι δεῖ, ἔτ’ ἀργὸν εἶναι, ἐξ ὧν χρῆναι παιδεύ-
εσθαι” ἢ ταῦτο προσιπόντα, ἐπεικῶν τὰ ἔμπροσθεν.
Περὶ δὲ τῶν μὴ παραδοξῶν, ἀδήλων δὲ, προσιθέντα ^e τὸ
διότι τρογυλώτατα. Ἀρμόττει δ’ ἐν ταῖς τοιαύταις καὶ
τὰ Λαπωνικὰ ἀποφθόγματα, καὶ ^f τὰ ἀνιγματοειδή 20
οἷον, εἴ τις λέγοι, ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῦς εἶπεν, “ ὅτι
ἐ δεῖ ὑβρίζας εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέτλιγες χαμῶθεν ἄδω-

VARIAE LECTIOES.

^a Post ἀρετίφρων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Rice. Spir. et Maj. addunt πῶς αὐτὴ ἀνέξ. ^b αἰεὶ deest in Cod. Viët. ^c a quo etiam abiunt τὴν ἀργὴν. ^d τὸ θνητὸν ὄντα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e μὲν abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f πῶς τῷ συμπεράσ-

ματι Ed. Ising. ^g ἐξ ὧν, χρῆ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^h τὸ διὰ τί Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. Victorius dedit διότι e Codd. ⁱ τὰ deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

σιν." Ἀρμότῃσι δὲ γνωμολογεῖν ἡλικίᾳ μὲν ἄπρεστο-
 ῦταρον· περὶ δὲ τέτων ὧν ἔμπειρός τις ^b ἐστίν. Ὡς τὸ
 μὲν μὴ τελευτῶν ὅπως γνωμολογεῖν, ἀπρεπές, ὥσπερ καὶ
 τὸ μεθελογοῦν· τὸ δὲ περὶ ὧν ἄπειρος, ἡλίδιον, καὶ
 5 ἀπαίδευτος σημεῖον εἰς ἱκανόν· αἱ γὰρ ἀγροῖκοι ^c μάλιστα
 γνωμοκτοῦποι εἰσι, καὶ ῥαδίως ἀποφάσσοντα. Καθ' ὅλα δὲ
 μὴ ὄντες, καθ' ὅλας ἀπτεῖν, μάλιστα ἀρμότῃσι ἐν σχετικισμῶ,
 καὶ δυνάσκει καὶ ἐν τέτοις, ἢ ἀρχόμενος, ἢ ἀποδείξαντα.
 Χρησθῆναι δὲ δεῖ καὶ πῶς τετραρτημέναις καὶ κοιναῖς γνώ-
 10 μαις, ἂν ὡς χρήσιμοι· διὰ γὰρ τὸ εἶναι κοινὰ, ὡς ὁμολο-
 γήσαντες πάντων, ὁρθῶς ἔχον δοκεῖσιν· οἷον, παρακαλῶντι
 εἰς τὸ κινδυνεύειν μὴ θυμαμένους,

“Εἰς σκάνος ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης”

καὶ ἐπὶ τὸ ἥτις ὅσας,

15 “Πονὸς Ἑσάλιος”——

καὶ ἐπὶ τὸ ἀνακρίναι τῶν ἐχθρῶν τὰ τέκνα, ^d καὶ μηδὲν
 ἀδικῶντα,

“Νήπιος, ὅς πατέρα κτείνας παῖδας καλαλείποι.”

Ἔτι ἕκαστα τῶν παρηρησιῶν καὶ γνωμῶν εἰσιν· οἷον ^e παροιμία,

20 “Ἀττικὸς πάροικος.” Δεῖ γὰρ τὰς γνώμας λέγειν καὶ παρὰ
 τὰ δεδημοσιωμένα· (λόγω δὲ δεδημοσιευμένα, οἷον τὸ,
 “γινῶθι σαυτόν” καὶ τὸ, “μηδὲν ἄγαν”) ὅταν ἡ τὸ
 ἥθος φαίνεται ^f μέλλῃ βέλτιον, ἢ παθητικῶς εἰρημένον

VARIAE LECTIONES.

^a ἀπρεπτότης Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b ἰρι, deest in Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Rice. Spir. et Maj. Ed. Isng. retento ἰρι, respuit τις.

^c μά-
 λιστα abest ab Ed. Cam. ^d καὶ deest in Edd. Ald. Ven. Basileen-
 sibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e μαρτυρία Edd. Ald. Ven.

Basileenses, Cam. Rice. Spir. et Maj. ^f Sic Edd. Viñt. Morel, Sylb. Casaub. Duval. et London. μέλλοι Ed. Bipont.

ἔσιν· ἔτι δὲ, παθητικῶς μὲν, εἴ τις ^a ὀργιζόμενος φαίη,
 “ψεύδος εἶναι, ὡς δὲ γινώσκων αὐτόν· ἔτος· ^b γαῦν, εἰ
 ἐγίνωσκων αὐτόν, ἐκ ἂν ποτε τρατηγεῖν ἤξιασε” τὸ
 δὲ ἦθος βέλπιον, “ὅτι οὐ δαί, ὥσπερ φασί, φιλεῖν ὡς
 μισήσοντα, ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν ὡς φιλήσοντα.” Δεῖ 5
 δὲ ^c τῇ λέξει τὴν προαίρεσιν ^d δηλοῦν· εἰ δὲ μὴ, τὴν αἰτίαν
 ἐπιλέγειν· οἷον, ἢ ἔτως εἰπόντα, “ὅτι δαί φιλεῖν, οὐχ
 ὥσπερ φασίν, ἀλλ’ ὡς αἰεὶ φιλήσοντα· ^e ἐπιβέβηκε γὰρ
 θάτερον” ἢ ὥδε, “οὐκ ἀρέσκει δέ μοι τὸ λεγόμενον·
 δαί γὰρ τὸν γ’ ἀληθινὸν φίλον· ὡς φιλήσοντα· αἰεὶ 10
 φιλεῖν” καὶ, “ἔδὲ τὸ μηδὲν ἄγαν· δαί γὰρ τὰς γε κα-
 κὰς ἄγαν μισεῖν.”

δ. Ἐχθροὶ δὲ εἰς τὰς λόγους βοήθειαν μεγάλην, μίαν
 μὲν δὴ ^f διὰ τὴν φορτικότητα τῶν ἀκροατῶν· χαίρονσι γὰρ;
 εἰάν τις καθόλου λέγων ἐπιτύχη τῶν δοξῶν, ὥς· ἐκεῖνοι 15
 κατὰ μέρος ἔχουσιν· εἰ δὲ λέγω, δῆλον ἔσται· αἰεὶ ἅμα
 δὲ καὶ πῶς δαί ^h αὐτὰς θηρεύειν· ἢ μὲν γὰρ γνώμη,
 ὥσπερ εἴρηται, καθόλου ἀπόφανσις ἐστὶ· χαίρονσι δὲ καθ-
 όλως λεγόμενης, ὁ κατὰ μέρος ⁱ προῦπολαμβάνοντες τυγ-
 χάνουσιν· οἷον, εἴ τις γείτοσι ^k τύχῃ κεχρημένος ἢ τέκνοις 20
 Φαύλοις, ἀποδεῖξαι· ἂν τῷ ^l εἰπόντος, “οὐδὲν γεγονόας

VARIÆ LECTIONES.

- ^a ὀργιζόμενος καὶ φαίη Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Ricc. et Maj. ^b μὲν οὖν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c τῇ ἔξει Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. et Frob. ^d συνδραῦν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^e ἐπιβέβηκε Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Maj. ^f διὰ τὸ φορτικώτατον Edd. Ald. et Basileenses. ^g ὁ δὲ λέγω Edd. Ald. Basileenses, Ven. Cam. Ricc. et Maj. ^h αὐτὰς Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ⁱ ὑπολαμβάνοντες Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^k τύχοι Edd. Cam. Maj. et Vict. ^l εἰπόντος ὅτι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

χαλεπώτερον.” ἢ, “ ὅτι ἔδὲν ἡλιθιώτερον τέκνοποιᾷας.”
 ὥς δὲ σοχάζεσθαι, ^a πῶς τυγχάνουσι, ποῖα προῦπολαμ-
 βάοντες. ^b εἴθ’ ἔτω περὶ τῶν καθόλου λέγειν. ^c Ταύ-
 την δὲ δεῖ μίαν χρῆσιν ἔχειν ^d τὸ γνωμολογεῖν καὶ ἐτέ-
 ραν κρείττω· ἡθικὰς γὰρ ποιεῖ τὰς λόγους· ἡθὺς δὲ ἔχουσι
 λόγοι, ^e ἐν ὅσοις δῆλη ἡ προαίρεσις· ^f αἱ δὲ γνώμαι πᾶ-
 σαι τῷτο ποιεῖσι, διὰ τὸ ἀποφαίνεσθαι τὸν τὴν γνώμην
 λέγοντα καθόλου ^g περὶ τῶν προαιρετῶν· ὥς ἀν χρησά-
 ῳσιν αἱ γνώμαι, καὶ χρησθήσθαι φαίνεσθαι ποιεῖσι τὸν λέ-
 10 γοντα. Περὶ μὲν ἔν γνώμης, καὶ τί ἐστὶ, καὶ πόσα εἶδη
 αὐτῆς, καὶ ^h πῶς χρῆσθαι αὐταῖς, καὶ τίνα ἀφέλειαν ἔχει,
 εἰρήδω τοσαῦτα.

ΚΕΦ. Κγ’.

ΠΕΡΙ δὲ ἐνθυμημάτων καθόλου τε εἰπόμεν, τίνα τρό-
 πον δεῖ ζητεῖν· καὶ μετὰ ταῦτα, τὰς τόπους· ἄλλο γὰρ εἶδος
 15 ἑκατέρω τῶν ἐστίν. Ὅτι μὲν ἔν τὸ ἐνθύμημα συλλο-
 γισμός τις ἐστίν, εἴρηται πρότερον, καὶ ⁱ πῶς συλλογισμός·
 καὶ τί διαφέρει τῶν διαλεκτικῶν· ἔτε γὰρ πόρρωθεν, ἔτε

VARIÆ LECTIONES.

^a ποῖα τυγχάνουσι προῦπολαμβάνοντες Edd. Ald. Ven. Basileenses,
 Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b In Edd. Ald. Ven. Basileensi-
 bus, Cam. Ricc. et Maj. ἔτως cum antecedentibus jungitur;
 dein sequuntur εἴτα περὶ τῶν καθόλου λέγειν. ^c ταύτην τε marg.
 Ed. Ven. ^d τῷ γνωμολογεῖν Edd. Ald. et Basileenses. τῷ γνωμο-
 λογεῖν Ed. Ifing. in marg. ^e ἐν οἷς Edd. Ald. Ven. Basileenses,
 Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f αἱ γὰρ γνώμαι Edd. Ald. Ven. Ba-
 sileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^g περὶ τῶν προαιρετικῶν Codd.
 plures Vict. et marg. Ed. Ven. Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.
 Ricc. Spir. et Maj. pro περὶ habent ἐπί. ^h ποτὶ χρῆσθαι αὐτῇ
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ⁱ ποῶς
 marg. Ed. Ifing.

πάντα δὲ λαμβάνοντα συνάγει· τὸ μὲν γὰρ, ἀσαφές, διὰ
τὸ μῆκος· τὸ δὲ, ἀδολοσχία, διὰ τὸ φανερά λέγειν.
Τέτο γὰρ αἷτιον καὶ τῷ πιθανωτέρως εἶναι τὰς ἀπαιδούτους
τῶν πεπαιδευμένων ἐν ταῖς ὄχλοις, ὥσπερ φασὶν οἱ ποι-
ηταί, “ τὴς ἀπαιδούτης παρ’ ὄχλου ^α μουσικωτέρως λέ- 5
γειν” οἱ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ ^β καθόλου λέγουσιν· οἱ δὲ, ἐξ
ἧς ἴσασι, καὶ τὰ ἐγγύς. “Ὡς” ἐκ ἐξ ἀπάντων τῶν δοκί-
μων, ἀλλ’ ἐκ τῶν ὠρισμένων λεκτέον· οἷον, ἡ ^γ ταῖς κρίνουν,
ἡ οὐς ἀποδέχονται· καὶ τέτο δὲ, ὅτι ἔτω φαίνεται δηλὸν
εἶναι ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις· καὶ μὴ μόνον συνάγειν ἐκ 10
τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὡς ἐπιτοπολύ. Πρῶτον
μὲν οὖν δεῖ λαβεῖν, ὅτι περὶ οὗ δεῖ λέγειν καὶ συλλογί-
ζεσθαι, εἴτε πολιτικῷ συλλογισμῷ, εἴθ’ ὁποιῶν, ἀναγ-
καῖον κατὰ τὰς ἔχειν τὰ ὑπάρχοντα, ἢ πάντα, ἢ ἓνα·
μηδὲν γὰρ ἔχων, ἐξ ἑδενὸς ἂν ἔχοις συνάγειν· λέγω δὲ, 15
οἷον, πῶς ἂν δυνάμεθα συμβεβαίον Ἀθηναίους, εἰ πο-
λεμητέον, ἢ μὴ πολεμητέον, μὴ ἔχοντες τίς ^δ ἡ δύναμις
αὐτῶν, ὡς τὸ ναυτικὴ, ἢ πειρική, ἢ ἄμφω· καὶ ^ε αὐτὴ
πῶς καὶ πρόσοδοι τίνες· ἢ φίλοι, καὶ ἐχθροί· ἐτι δὲ,
τίνας πολέμους πεπολεμήκασι, καὶ πῶς, καὶ τὰλλα τὰ τοι- 20
αῦτα. Καὶ ἐπαινεῖν, εἰ μὴ ἔχοιμεν τὴν ἐν Σαλαμῖνι
ναυμαχίαν, ἢ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, ἢ τὰ ὑπὲρ Ἡρα-
κλειδῶν προαχθέντα, ^ς ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων· ἐκ γὰρ τῶν

VARIAE LECTIONES.

^α μουσικώτερον Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β Sic Edd. Vict. Morel. Sylb. Casaub. Duval. et Londin. καὶ τὰ καθόλου Ed. Bipont.

^γ τοῖς κρίνουσι, tempore futuro, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^δ ἡ deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ε αὐτὴ in Edd. fere omnibus præter Morel. Sylb. Casaub. Duval. Londin. et Bipont.

^ς ἢ τῶν ἄλλων τινῶν τοιούτων Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Ricc. et Maj.

ὑπαρχόντων ἢ δοκούντων ^a ὑπάρχειν καλῶν ἐπαινεῖσι πάν-
 τες. Ὀμοίως δὲ καὶ ψέγουσιν ἐκ τῶ ἐναντίων, σκοπεῖντες τί
 ὑπάρχει τοῦτον αὐτοῖς, ἢ δοκεῖ ὑπάρχειν· εἶον, ὅτι τὰς
 Ἑλλήνας κατεδολώσαντο, καὶ τὰς πρὸς τὸν Βάρβαρον
 5 συμμαχεσάμενους καὶ ἀρετεύσαντας ἠνδραποδίσαντο Λι-
 γυήτας καὶ Πετιδαίτας· καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ εἴ
 τι ἄλλο ἀμάρτημα τοῦτων ὑπάρχει αὐτοῖς. Ὡς δὲ αὐ-
 τως καὶ οἱ κατηγορεῖντες, καὶ οἱ ἀπολογούμενοι, ἐκ τῶν
 ὑπαρχόντων σκοπεύμενοι, κατηγοροῦσι καὶ ἀπολογῶνται.
 10 Οὐδὲν δὲ διαφέρει περὶ Ἀθηναίων, ἢ Λακεδαιμονίων, ἢ
 αὐθράπων, ἢ θειῶ, ταῦτο τῶτο εἶναι· καὶ γὰρ συμβαλεῖναι
 τῶ Ἀχιλλεῖ, καὶ ἐπαινεῖντα καὶ ψέγοντα, καὶ κατηγορεῖντα καὶ
 ἀπολογούμενον ὑπὲρ αὐτῶ, τὰ ὑπάρχοντα, ἢ δοκοῦντα
 ὑπάρχειν, ληπλέον, ἢ ἐκ τῶν λόγων, ἐπαινεῖντες ἢ
 15 ψέγοντες, εἴ τι καλὸν ὑπάρχει ἢ αἰσχρόν· κατηγορεῖντες
 δὲ ἢ ἀπολογούμενοι, εἴ τι ^b δίκαιον ἢ ἀδίκον· συμβαλεῖν-
 τες δὲ, εἴ τι συμφέρον ἢ βλαβερὸν. Ὀμοίως δὲ τῶτοις
 καὶ περὶ πράγματος ὁμοῦν· οἷον περὶ δικαιοσύνης, ^c εἰ
 ἀγαθὸν ἢ μὴ ἀγαθόν, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῇ δικαιο-
 20 σύμῃ, ἢ τῷ ἀγαθῷ. ^d Ὡς· ^e ἐπειδὴ καὶ πάντες ἔγω φαί-
 νονται ἀποδεικνύντες, ἂν τε ἀκριβέστερον, ἂν τε μαλακώ-
 τερον συλλογίζονται· οὐ γὰρ ἐξ ἀπάντων λαμβάνουσι, ἀλλ'
 ἐκ τῶν περὶ ἑκάστον ὑπαρχόντων· καὶ διὰ τῶ λόγῳ· ὅλον
 γὰρ ὅτι ἀδύνατον ἄλλως δεκνύναι· ^f φανερόν, ὅτι ἀναγκαῖον,

VARIÆ LECTIONES.

^a ὑπάρχειν abest ab Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam.
 Ricc. et Maj. et in Ed. Bipont. uncinis seclufum est. ^b δίκαιον
 ὑπάρχει ἢ ἀδίκον Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Ricc. et
 Maj. ^c εἰ ἀγαθόν Ed. Lipsf. ^d ὥς deest in Edd. Ald. Ven.
 Basileensibus, Cam. Ricc. et Maj. ^e ἐπειδὴ marg. Ed. Ven.
^f φανερόν ἢ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.

ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, πρῶτον περὶ ἑκάστων ἔχειν ἐξα-
 λεγμένα περὶ τῶν ἐνδεχομένων, καὶ τῶν ἐπικαιροτάτων·
 περὶ δὲ τῶν ἐξ ὑπογυῖς γιγνομένων, ζητεῖν τὸν αὐτὸν τρό-
 πον, ἀποβλέποντα μὴ εἰς ἀόριστα, ^a ἀλλ' εἰς τὰ ὑπάρ-
 χοντα, περὶ ὧν ὁ λόγος· καὶ ^b περιγράφοντα ὅτι πλεῖστα 5
 καὶ ἐγγύτατα τῷ πράγματι· ὅσα μὲν γὰρ ἂν πλείω
 ἔχηται τῶν ὑπαρχόντων, τοσάτω ράδιον δικνύναι· ὅσα δὲ
^c ἐγγύτερον, τοσάτω οἰκνότερα, καὶ ἥτιον κοινά. ^d Λέγω
 δὲ, κοινὰ μὲν, τὸ ἐπαινεῖν τὸν Ἀχιλλέα, ὅτι ἄνθρωπος, καὶ
 ὅτι τῶν ἡμιθέων, καὶ ὅτι ^e ἐπὶ τὸ Ἴλιον ἐστρατεύσατο· 10
 ταῦτα γὰρ καὶ ἄλλοις ὑπάρχει πολλοῖς· ὥς· ἐδὲν μᾶλλον
 ὁ τοιῆτος Ἀχιλλέα ἐπαινεῖ ἢ Διομήδην· ἴδια δὲ, ἃ μη-
 δὲν ἄλλω συμβέβηκεν, ἢ τῷ Ἀχιλλεῖ, οἷον, τὸ ἀπο-
 κτεῖναι τὸν Ἑκτορα, τὸν ἄριστον τῶν Τρώων· καὶ τὸν
 Κύκλον, ὃς ^f ἐκάλυπεν ἅπαντας ἀποβάαντας, ἄτρωτος 15
 ὢν· καὶ ὅτι νεώτατος καὶ ἔκ ἐνορκος ὢν ἐστράτευσε· καὶ
 ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· εἰς μὲν ὅν ^g τόπος τῆς ἐκλογῆς, καὶ
 πρῶτος ὅτος ὁ ^h τοπικός.

Κ Ε Φ. Κδ'.

ΤΑ δὲ σοιχεῖα τῶν ἐνθυμημάτων λέγωμεν· σοιχεῖον

VARIÆ LECTIONES.

- ^a ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b περιγράφοντα τὰ πλεῖστα καὶ ἐγγυτάτα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c ἐγγύτερον Edd. Ven. Cam. et Maj. ^d λέγομεν δὲ κοινὰ, τὸ Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e εἰς τὸ Ἴλιον Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f ἐκάλυπεν Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^g τόπος Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. Maj. Schrader. et Lipf. ^h τόπος Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Spir. Ricc. et Maj.

δὲ λέγω καὶ τόπον ἐνθυμήματος τὸ αὐτό. Πρῶτον δὲ εἰ-
 πώμεν, περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἶπέν πρῶτον· ἔστι γὰρ τῶν
 ἐνθυμημάτων εἶδη δύο· τὰ μὲν γὰρ, δεικτικά ἐσιν, ὅτι ἔσιν,
 ἢ ἐκ ἔστι· τὰ δὲ, ἐλεγκτικά· καὶ διαφέρει, ὥσπερ ἐν ταῖς
 5 διαλεκτικοῖς, ἔλεγχος καὶ συλλογισμός· ἔστι δὲ, τὸ μὲν
 δεικτικὸν ἐνθύμημα, τὸ ἐξ ὁμολογημένων συνάγειν· τὸ
 δὲ ἐλεγκτικόν, τὸ τὰ ἀνομολογήματα συνάγειν. Σχεδόν
 μὲν ἔν ἡμῖν ^α περὶ ἐκάστων τῶν εἰδῶν τῶν χρησίμων καὶ
 ἀναγκαῖων ἔχονται οἱ τόποι· ἐξελεγμένα γὰρ αἱ πρῶτά-
 10 σεις περὶ ἐκάστον εἰσιν· ὥς· ἐξ ὧν δεῖ φέρειν τὰ ἐνθυμή-
 ματα τόπων, περὶ ἀγαθῶ ἢ κακῶ, ἢ καλῶ ἢ αἰσχρῶ,
 ἢ δικαίῃς ἢ ἀδίκαις· καὶ ^β περὶ τῶν ἡθῶν, καὶ παθημάτων,
 καὶ ἔξεων, ὡσαύτως ^γ εἰλημμένοι ἡμῖν ὑπάρχουσι πρότερον
 οἱ τόποι. Ἔτι δὲ ^δ καὶ ἄλλον τρόπον καθόλου περὶ ἀπάν-
 15 των λάβωμεν, καὶ λέγωμεν, παρασημασιούμενοι ^ε τοὺς
 ἐλεγκτικὰς, καὶ τὰς ἀποδεικτικὰς, καὶ τὰς τῶν φαινο-
 μένων ἐνθυμημάτων, ἐκ ὧν δὲ ἐνθυμημάτων, ἐπείπερ
 εἰδὲ συλλογισμῶν· δηλωθέντων δὲ τέτων, περὶ τῶν λύ-
 σεων ^ς καὶ ἐνστάσεων ^ζ διορίσωμεν, πότεν δὲ ^η πρὸς τὰ
 20 ἐνθυμήματα φέρειν.

β'. Ἔστι δὲ εἰς μὲν τόπος τῶν δεικτικῶν ἐκ τῶν ἐναν-

VARIAE LECTIONES.

^α περὶ ἑκάστη τῶν εἰδῶν Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Spir. Ricc.
 et Maj. Forte legendum est, περὶ ἑκάστον τῶν εἰδῶν. B. ^β περὶ
 τῶν ἐνθυμημάτων Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. et Codd. quidam
 Victorii. εἰδικῶν Ed. Ven. ἡθικῶν Ed. Cam. ex marg. Ed. Ven.
^γ εἰρημῖνοι Edd. Cam. Maj. et Ising. ^δ καὶ δεετ in Edd. Ald.
 Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ε τὰς τε ἐλεγκ-
 τικὰς, καὶ τὰς ἀποδεικτικὰς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir.
 et Maj. ^ς καὶ τῶν ἐνστάσεων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.
 Ricc. Spir. et Maj. ^ζ διορίσωμεν Ed. Vist. ^η πρὸς ab
 Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Spir. Ricc. et Maj.

τίων· δὲ γὰρ σκοπεῖν, εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ^a ὑπάρχει·
^b ἀναμφοῦντα μὲν, εἰ μὴ ὑπάρχει· κατασκευάζοντα δὲ, εἰ
 ὑπάρχει· οἷον, “ὅτι τὸ σωφρονεῖν, ἀγαθόν· τὸ γὰρ ἀκο-
 λασκάνειν, βλαβερόν.” ἢ ὡς ἐν τῷ Μασσηνακῷ, “εἰ
 γὰρ ὁ πόλεμος αἴτιος τῶν παρόντων κακῶν, μετὰ τῆς
 εἰρήνης δὲ ἐπαπορρώσασθαι.”

“^c Εἶπερ γὰρ ἔστι τοῖς κακῶς δεδρακόσιν

“^d Ἀκυσίως δίκαιον εἰς ἀργὴν ^d ποιεῖν·

“Οὐδὲ, εἰ γ’ ἀναγκασιδής τις εὖ θράσει τινὰ,

“Προσῆκάν ἐστι τῷδ’ ἐφάλεσθαι χάριν.”

10

“^e Ἀλλ’ εἶπερ ἐστὶν ἐν βροτοῖς ^f ψευδοθυροῖν

“Πιθανόν, νομίζεν χρη γέ καὶ τῶναντίον,

“Ἄπισ’ ἀληθῆ πολλὰ συμβάλλειν βροτοῖς.”

Ἄλλος, ἐκ τῶν ὁμοίων πλῆσιον· ὁμοίως γὰρ δεῖ ὑπάρχειν,
 ἢ μὴ ὑπάρχειν· οἷον, “ὅτι τὸ δίκαιον εἰς πάν ἀγαθόν· καὶ
 γὰρ αὖ τὸ δικάειν· νῦν δὲ ἐχ αἰρετὸν δικάειν ἀποθανόν.”

15

Ἄλλος, ἐκ τῶν πρὸς ἄλλα· εἰ γὰρ θάτερον ὑπάρχει
 εἰς τὸ καλῶς ἢ τὸ δικάειν ποιῆσαι, θάτερον τὸ πεποι-
 θέναι· καὶ εἰ κελεῦσθαι, καὶ τὸ πεποιημέναι· οἷον, ὡς ὁ
 τελώνης Διομέδων περὶ τῶν ^h τελῶν· “εἰ γὰρ μηδὲ ὑμῶν 20

VARIÆ LECTIONES.

^a ὑπάρχει deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Spir. Ricc. et Maj.

^b ἀναμφοῦντα μὲν, et mox, κατασκευάζοντα δὲ, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.

^c Καί, “Εἶπερ Edd. Ifing. et Bipont. *Κερσῖν καί, quod necesse est addi.* B.

^d ποιεῖν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. *scilicet* *πιστὴν legitur in Cod. Vind. antiquissimo, et metro conveni.* B.

^e καὶ, “Ἀλλ’ εἶπερ Ed. Bipont. ^f ψευδοθυροῖν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. invito metro.

^g τὸ καλῶς καὶ τὸ δικάειν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. et sic etiam infra, ubi eadem verba repetuntur.

^h τελῶν Ed. Bipont. juxta emendationem in Sylburgii Notis propositam. *τελωνῶν* Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Ricc. ac Dionys. Halicarn. in Epist. ad Amm.

αἰχρὸν τὸ πωλῆν, καὶ ἡμῖν τὸ ἀποθῆναι” καὶ, εἰ τῷ
 ποιοῦντι τὸ καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ ποιή-
 σαντι καὶ εἰ τῷ ποιήσαντι, καὶ τῷ πεπονθέντι· ἐστὶ δὲ ἐν
 τῇ παραλογίσει· εἰ γὰρ δικαίως ἀπέθανε, δικαίως
 5 πεπονθεν· ἀλλ’ ἴσως ἔχῃ ὑπὸ σῶ· διὸ δὲ σκοπεῖν χωρὶς,
 εἰ ἄξιός ἐστι παθῶν παθεῖν, καὶ ὁ ποιήσας ποιῆσαι· * εἴτα
 χρῆσθαι, ὑποτέρως ἀρμόττει· ἐπίστε γὰρ διαφωεῖ τὸ
 τοιαῦτο, καὶ ἔδει κωλύει· ὥσπερ ἐν τῷ Ἀλκμαίωνι ^b τοῦ
 Θεοδέκτου,

- 10 “Μητέρα δὲ τὴν σὴν ἔτις ἐτύγει βροτῶν ;”
 Φησὶ δὲ ἀποκρινόμενος,
 “ Ἀλλὰ ^c διαλαβόντα χρὴ σκοπεῖν”
 ἐρμηνεύς δὲ τῆς Ἀλφεισιβοίας, “ ^d πῶς ;” ὑπολαβόν Φησι,
 “ Τὴν μὲν θανεῖν ἔκριναν, ἐμὲ δὲ μὴ κτανεῖν”
 15 καὶ οἷον ἢ περὶ Δημοφάνους δίκη, καὶ τῶν ἀποκτείναντων
 Νικάνορα· ^e ἐπεὶ γὰρ δικαίως ἐκρίθησαν ἀποκτεῖναι, δι-
 καίως ἐδόξε ἀποθανεῖν καὶ περὶ τῶ Θήβησιν ἀποθα-
 νόντες, περὶ οὗ ^f ἐκέλευε κρίναι, εἰ δίκαιος ἦν ἀποθανεῖν,
 ὡς καὶ ἄλλων ἐὼν ἀποκτεῖναι τὸν δικαίως ἀποθανόντα.
 20 Ἄλλος, ἐκ τῶ μᾶλλον καὶ ἥττον· οἷον, “ εἰ μηδὲ αἱ θεοὶ
^h πάντα ἴσασι, χολῇ οἱ γ’ ἀνθρώποι” τῷτο γὰρ ἐστίν, εἰ,

VARIE LECTIONES.

* εἴτα χρῆσθαι, ὑποτέρως ἢ ἀρμόττει Edd. Ald. Ven. Basil. Cam.
 Ricc. Spir. et Maj. ^b τῷ Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc.
 Spir. et Maj. ^c διαλαβόντας σκοπεῖν Edd. Ald. Basil. 1. 2. et
 Frob. διαλαβόντας δὲ σκοπεῖν Edd. Ven. Cam. et Ricc. ^d Edd.
 Ald. Basil. 1. 2. et Froben. post Ἀλφεισιβοίας infertum habent πρὸς,
 omittis πρὸς ; ὑπολαβόν Φησι. Ed. Ising. habet πῶς τῷτο, φησὶ. * ἰπυ-
 δὴ γὰρ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^f κελεύει κρίναι Cod. Viñt. ^g ἢ desit in Edd. Ald. Ven. Ba-
 sileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^h πάντες Edd. Ald. Ven.
 Basil. 1. 2. Frob. Cam. Spir. et Maj.

ὦ μᾶλλον ἂν ὑπάρχοι, μὴ ὑπάρχει, ὅλον ὅτι ἐδὲ ὦ
ἦτον. Τὸ δὲ, “ ὅτι τὰς πλεονεξίας τύπλει, ὅς γε καὶ τὴν πα-
τέρα ^ατύπλει,” ἐκ τῆς, εἰ τὸ ἦτον ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον
ὑπάρχει· καὶ ὅποτερον ἂν δὲ δεῖξαι, εἰδ’ ὅτι ὑπάρχει,
εἰδ’ ὅτι οὐ. Ἔτι, εἰ μήτε μᾶλλον, μήτε ἦτον ὥστε
εἶρηται,

“ Καὶ σὸς μὲν οἰκτρὸς παῖδας ἀπολέσας πατήρ;

“ Οἰνεὺς δὲ ^β ἄρ’ ἐχ’, τὸν Ἑλλάδος ἀπολέσας

“ ^γ Κλεινὸν γόνον;”

καὶ ὅτι, “ ^δ εἰ μὴδὲ Θησεὺς ἠδίκησεν, ἐδὲ Ἀλέξανδρος” καὶ, ¹⁰
“ εἰ μὴ οἱ Τυνδαρίδαι, ἐδὲ Ἀλέξανδρος” καὶ, “ εἰ Πάτρο-
κλον Ἑκλῶρ, καὶ Ἀχιλλέα Ἀλέξανδρος” καὶ, “ εἰ μὴδὲ οἱ
ἄλλοι τεχνῖται Φαῦλοι, ἐδὲ οἱ φιλόσοφοι” καὶ, “ εἰ μὴδὲ
οἱ στρατηγοὶ Φαῦλοι, ὅτι ^ε ἠτῶνται πολλὰκις, ἐδὲ οἱ σο-
φισταί” καὶ, “ ὅτι εἰ δεῖ τὸν ἰδιώτην τῆς ^ς ὑμετέρας δοξῆς ¹⁵
ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὑμᾶς τῆς τῶν Ἑλλήνων.” Ἄλλος, ^h ἐκ
τῆς τὸν χρόνον σκοπεῖν ^ι οἶον, ὡς Ἰφικράτης ἐν τῇ πρὸς
Ἀρμόδιον, ὅτι, “ εἰ πρὶν ποιῆσαι ^κ ἤξεν τῆς εἰκόνας τυχεῖν,
ἐὰν ¹ ποιήσω, ἔδοτε ἂν· ποιήσαντι δ’ ἄρ’ οὐ δώσετε;

VARIAE LECTIONES.

- ^a τύπλει abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b ἄρ’, interrogative, Ed. Bipont. ^c Sic Edd. Morel. Sylb. Cafaub. Duval. et Londin. κλεινότερον Ed. Bipont. ^d εἰ μὴ Θησεὺς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e Sic Edd. Spir. Morel. Sylb. Cafaub. Duval. et Londin. et recte. B. ἠτῶνται Cod. Viët. et Ed. Ricc. θανόνται Edd. Ald. et Basileenses. ἀποδανόνται Edd. Ven. Cam. Maj. Viët. Schrader. et Lips. ^f ὑμετέρας Edd. Ald. Basileenses, Spir. et Ricc. ^g ὑμᾶς Edd. Ald. Basileenses, Spir. et Ricc. ^h εἰς τὸν χρόνον σκοπεῖν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ⁱ οἶον abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. et Maj. ^k ἤξεν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. Ricc. et Maj. ¹ ποιήσῃ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. Ricc. et Maj.

μη τούτων μέλλοις μὲν ὑπὸ γνέσθαι παθόντες δὲ ἀφαι-
 ρῶσθαι” καὶ πάλιν ^a πρὸς τὸ Θηβαίως Φίλιππον ^b διίνααι
 εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅτι, “ εἰ πρὶν βοηθῆσαι εἰς Φωκεῖς ἤξῃς,
 ὑπέσχοντο ἂν ἄτοπον οὖν, εἰ, διότι προῖτο καὶ ἐπίστευσε,
 5 ^c μὴ διήσασσι.” Ἄλλως, ἐκ τῶν εἰρημένων καθ’ αὐτὰς
 πρὸς τὸν εἰπόντα διαφέρει δὲ ὁ τρόπος, οἷον ἐν τῷ Τεύ-
 κρω, ^d ὃ ἐχρήσατο Ἰφικράτης ^e πρὸς Ἀριστοφῶντα, ἐπα-
 ρόμενος, “ εἰ προδοίῃ ἂν τὰς ναῦς ἐπὶ χρήμασιν;” ἢ Φάσ-
 κοντος δὲ, εἴτα ^f εἶπε, “ σὺ μὲν Ἀριστοφῶν ἂν εὐοὶ προ-
 10 δοίης, ἐγὼ δὲ ἂν Ἰφικράτης;” δεῖ δὲ ὑπάρχειν μάλ-
 λον ἂν δοκῶντα ^h ἀδικῆσαι ἐκείνον· εἰ δὲ μὴ, γελοῖον
 ἂν φανείη, εἰ πρὸς Ἀριστείδην κατηγοροῦντα τῆτό τις ἂν
ⁱ εἴποι· ἀλλὰ πρὸς ἀπιστίαν ^k τῷ κατηγορῶν· ὅλως γὰρ
 βέλτεται ὁ κατηγορῶν βελτίων εἶναι τῷ φεύγοντος· ^l τῷτ’
 15 ἔν ἐξελέγχων αἰεί· καθόλου δὲ ^m ἄτοπος ἔτός ἐστιν, ὅταν
 τις ἐπιμιμᾷ ἄλλως, ἢ αὐτὸς ποιεῖ, ἢ ποιήσκειν ἂν· ἢ ⁿ προ-
 τρέπει ποιεῖν, ἢ αὐτὸς μὴ ποιεῖ, μὴδὲ ποιήσκειν ἂν. Ἄλ-

VARIÆ LECTIONES.

^a πρὸς τὰς Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^b ἐπὶ τὰς πρὸς τὴν
 Ἀττικὴν Ed. Cam. διίνααι πρὸς τὴν Ἀττικὴν Edd. Ald. Ven. Basileenses,
 Ricc. et Spir. ^c οὐ δίδου Ed. Cam. et marg. Ed. Ven. οὐ διή-
 σασσι Ed. Maj. ^d ὃ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus,
 Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e πρὸς τὸν Ἀρ. Edd. Ald. Ven. Basi-
 leenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f εἴπει δεest in Edd. Ald.
 Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^g οἷα ἂν προδοίης
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^h ἀδι-
 κῶσαι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
ⁱ εἴποι Ed. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. Ricc. Maj. Viét.
 Schrader. et Lipsf. εἴπει Ed. Bipont. ^k Plures Edd. omittunt
 τῷ. ^l τῷτ’ ἔν ἐξελέγχων καθόλου, ὁ τόπος ἔτός ἐστιν—ἢ αὐτὸς μὴ
 ποιῇ, ἢ μὴ ποιήσκειν ἂν· ἢ προτρέπει ποιεῖν, ἢ αὐτὸς μὴ ποιῇ, ἢ μὴ ποιή-
 σκειν ἂν Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Cam. τῷτ’ οὖν ἐξελέγχων διτ’
 καθόλου δ’ ὁ τόπος—ἢ αὐτὸς ἢ μὴ ποιῇ Ed. Spir. τῷτ’ οὖν ἐξελέγχων
 (omisso διτ’, vel αἰ), ἢ αὐτὸς ποιῇ, ἢ ποιήσκειν ἂν—ἢ αὐτὸς μὴ ποιῇ, ἢ
 μὴ ποιήσκειν ἂν. Ed. Ricc. ^m ὁ τόπος Ed. Bipont. ⁿ προτρέπει
 Ed. Bipont.

λος, ἐξ ὁρισμῶ^α οἶον, “ὅτι τὸ δαιμόμιον ἔδεν ἔστιν, ἀλλ’ ἢ
 θεός, ἢ θεῶ ἔργον· καίτοι ἔστι οὕτως θεῶ ἔργον εἶναι,
 τῆτον ἀνάγκη οὕτως εἶναι” καὶ ὡς ὁ Ἰφικράτης,
 “ὅτι γενναϊώτατος ὁ βέλτιστος· καὶ γὰρ Ἀρμόδιος καὶ Ἀρισ-
 τογείτονι ἔδεν πρότερον ὑπῆρχε γενναῖον, πρὶν γενναῖόν εἰ-
 τι πρᾶξαι” καὶ ὅτι συγγενέτερος αὐτός· “τὰ γὰρ ἔργα
 συγγενεστέρα ἐστὶ τὰ ἐμὰ^ς τοῖς Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογέ-
 τονος, ἢ τὰ σά” καὶ ὡς ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, “ὅτι
 πάντες ἂν ὁμολογήσειαν τὰς μὴ κοσμίως ἔχ. ἐνὸς σώ-
 ματος ἀγαπᾶν ἀπόλαυσιν” καὶ διὸ Σωκράτης ἐκ ἔφθ 10
 βαδίζειν ὡς Ἀρχέλαον· “ἔφθην γὰρ ἔφθ εἶναι, τὸ μὴ δύ-
 νασθαι ἀμύνεσθαι ὁμοίως εὖ παθόντα, ὡς περ καὶ κα-
 κῶς” πάντες γὰρ ἔτοι ὀφισάμενοι, καὶ λαβόντες τὸ τί ἐστὶ,
 συλλογίζονται περὶ ὧν λέγασιν. Ἄλλος, ἐκ τῆ πωσαχῆς,
 ὢον ἐν τοῖς τοπικοῖς, περὶ τῆ ὀρθῶς. Ἄλλος, ἐκ διατρέ- 15
 σεως οἶον, “εἰ πάντες τριῶν ἔνεκεν ἀδικῶσιν· ἢ τῶδε γὰρ
 ἔνεκα, ἢ ταῦδε, ἢ τοῦδε· καὶ διὰ μὲν τὰ δύο, ἀδύνατον
 διὰ δὲ τὸ τρίτον, ἐδὲ αὐτὰ φασιν.” Ἄλλος, ἐξ ἐπα-
 γωγῆς οἶον, ἐκ τῆς Πεπαρηθίας, “ὅτι περὶ τῶ τέκνων αἱ
 γυναῖκες πανταχῶ διορίζουσι τὰ ληθές· τῆτο μὲν γὰρ 20
 Ἀθήνησι Μαντίᾳ τῷ ῥήτορι, ἀμφισβητοῦντι πρὸς τὸν υἱόν,

VARIAE LECTIONES.

- ^α οἶον, τί τὸ δαιμόμιον ἐστὶν, ἄρα θεός, ἢ θεῶ ἔργον; Cod. Vict. ^β Sic
 Edd. Morel. Sylb. Casaub. Duval. et London. ὡς ἰθ. omisso arti-
 culo, Ed. Bipont. ^γ τῶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir.
 Ricc. et Maj. ^δ ὁμολογήσονται Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.
 Spir. Ricc. et Maj. ^ε πρὸς ἀπόλαυσιν Edd. Ald. et Basileenses.
^ς αἱς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. Ricc. et Maj. ^ζ ἀμύ-
 νουσαι Edd. Ven. Cam. et Maj. ἀμύνουσαι Ed. Iñng. ^η καὶ
 aleft ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^ι λαβόντες πρῶτον τί ἐστὶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc.
 Spir. et Maj. ^κ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς Edd. Ald. Ven. Basileenses,
 Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ἡ μήτηρ ἀπέφην' τῦτο ᾧ Θέβησιν, Ἰσμηνίῃ καὶ Στίλβωνος
 ἀμφισβητῶνται, ἡ Δωδοῖς ἀπέδειξεν Ἰσμηνίῃ τὸν υἱόν
 καὶ διὰ τῦτο ^aΘουσαλίσκον Ἰσμηνίῃ ἐνόμιζον" καὶ πάλιν
 ἐκ τῶ νόμου τῷ Θεοδίκτῃ, "ἂν εἰ τοῖς κακῶς ἐπιμε-
 5 ληθῶσι τῶν ἀλλοτρίων ἔπαιον οὐ παραδιδόασιν τὰς οἰ-
 κείας, ἔτι τοῖς ^cἀναστρέψασιν τὰς ἀλλοτρίας ναῦς· ἐπεὶ,
 εἰ ὁμοίως ἐφ' ἀπάντων, καὶ τοῖς κακῶς φυλάττουσι τὴν
 ἀλλοτρίαν οὐ χρηστεόν ^dεἰσὶν εἰς τὴν οἰκείαν σωτηρίαν"
 καὶ ὡς Ἀλκιδάμας, "ὅτι πάντες τὰς σοφῆς ^eτιμῶσι·
 10 Πάριοι γὰρ Ἀρχίλοχον, καίπερ ^fβλάσφημον ὄντα, τιμή-
 ρησασιν καὶ Χίοι Ὀμηρον, ἐκ ὧντα πολέτην καὶ Μιτυ-
 ληναῖοι Σαπφῶ, καίπερ ἦσαν γυναῖκα· καὶ Λακεδαι-
 μόνιοι Χίλωνα τῶν γερόντων ἐποίησαν, ἥκιστα Φιλολόγοι
 ὄντες καὶ Ἰταλιῶται Πυθαγόραν καὶ Λακωνικοὶ Ἀναξ-
 15 αγόραν ξένον ὄντα ἔθαψαν, καὶ τιμῶσιν ἔτι καὶ νῦν" καὶ,
 "Ἀθηναῖοι τοῖς Σόλωνος χρησάμενοι νόμοις εὐδαιμόνησαν·
 καὶ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Λυκῆργον καὶ Θέβησιν ἅμα αἱ
 πρῶτα φιλόσοφοι ἐγένοντο, καὶ εὐδαιμόνησεν ἡ πόλις."
 Ἄλλος, ἐκ κρίσεως περὶ τῶ αὐτῶ, ἡ ὁμοίᾳ, ἡ ἐναντίᾳ·
 20 μάλιστα μὲν, εἰ πάντες καὶ αἰεὶ· εἰ δὲ μὴ, ^hἀλλ' οἱ γε
 πλεῖστοι, ἢ σοφοὶ ἢ πάντες ἢ οἱ πλεῖστοι, ἢ ἀγαθοί· ἢ

VARIAE LECTIONES.

^a Θουσαλὶ σὺν Ed. Ifing.

Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b ἐπὶ τοῖς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.^c ἀνατρέψασιν Ed. Bipont. quod recepit jam Victorius, e Cod. antiquiss. Idem etiam agnoscunt Edd. Victorianam secutæ.^d εἰς abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.^e τιμῶσι ἐπὶ ἑταιρῶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj.^f βλασφημίας τε τιμήσασιν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.^g ἐλέγοντο Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.^h ἀλλ' ἢ οἱ πλεῖστοι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

εἰ αὐτοὶ ^a οἱ κρίνοντες, ἢ ἔς ἀποδέχονται οἱ κρίνοντες, ἢ οἷς μὴ οἷόν τε ^b ἐναντίον κρίνειν· οἷον τοῖς κυρίαις· ἢ οἷς μὴ καλὸν τὰ ἐναντία κρίνειν· οἷον θεοῖς, ἢ πατρὶ, ἢ ^c διδασκάλους· ὥσπερ τὸ εἰς Μιξιδημίδην εἶπεν Αὐτοκλῆς· “ εἰ ^d ταῖς μὲν σεμναῖς θεαῖς καλῶς εἶχεν ἐν Ἀργεῖ 5 πάγῳ δαῖναι δίκην, Μιξιδημίδη ^e δὲ οὐ; ” ἢ ὥσπερ Σαπφῶ, “ ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν κακόν· οἱ θεοὶ γὰρ ἔτω κεκρίκασιν· ἀπέθνησκον γὰρ ἅν· ” ἢ ὡς Ἀρίστιππος πρὸς Πλάτωνα ἐπαγγελτικώτερον ^f τι εἰπόντα, ὡς ᾤετο, “ ἀλλὰ μὴν ὁ γ’ ἐταῖρος ἡμῶν, ” ἔφη, “ ἔδεν τοιῦτον ” λέγων τὸ Σω- 10 κράτην· καὶ Ἀγησίπολις ἐν Δελφοῖς ἐπηρώτα τὸν θεόν, κεχρημένος πρότερον Ὀλυμπιάσιν, “ εἰ αὐτῷ ταῦτα δοκεῖ ἄπερ τῷ πατρί; ” ὡς αἰσχρὸν οὐ τὰναντία εἰπεῖν· καὶ περὶ τῆς Ἑλένης, ὡς Ἰσοκράτης ἔγραψεν, “ ὅτι σπυδαία, ἧ εἵπερ Θησεὺς ἔκρινε· ” καὶ περὶ Ἀλεξάνδρου, “ ὡν ^h αἱ θεαὶ πρὸςέκριναν ” καὶ περὶ Εὐαγόρου, “ ὅτι σπυδαίως, ” ὥσπερ Ἰσοκράτης φησί· “ Κόνων γὰρ δυστυχῆσας, πάντας τὰς ἄλλας παραλιπὼν, ὡς Εὐαγόραν ἤλθεν.” Ἄλλος, ἐκ τῶν μερῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, “ ⁱ ποία κίνησις ἢ ψυχὴ· ἢδε γὰρ, ἢ ἡδε ” παράδειγμα ἐκ τοῦ ²⁰ Σωκράτους τῷ Θεοδέκτῃ· “ εἰς ποῖον ἱερὸν ἡσέθηκε; τί-

VARIÆ LECTIONES.

^a οἱ κρίνοντες absunt ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b τὸ ἐναντίον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c διδασκάλων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d ταῖς σεμναῖς, θεαῖς ἱκανῶς εἶχεν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Spir. abest μὲν quoque ab Edd. Ricc. ^e δ’ ἔπειτα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Spir. ^f τι εἰπόντα deest in Edd. Ald. et Basileensibus. ^g εἰ Θησεὺς Edd. Victoriana priores. ^h οἱ θεοὶ omnes Codd. MSti, atque Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Ricc. Sed recte emendavit Victorius. B. ⁱ ποία κίνησις ἢ ψυχὴ Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Frob. ποία κίνησις τῆς ψυχῆς Ed. Iling.

τας θεῶν ἔτετίμακον, ὧν ἡ πόλις νομίζει; Ἄλλος, ἐπει-
 δη ἐπὶ τῶν πλείων συμβαίνει, ὥσθ' ἔπρεσθαι τι ^α αὐτοῖς
 ἀγαθὸν καὶ κακὸν, ἐκ τῷ ἀκολουθῆντος, πρὸςτρέπειν ἢ ἀπο-
 τρέπειν, καὶ κατηγορεῖν ἢ ἀπολογεῖσθαι, καὶ ἐπαινεῖν ἢ ψέ-
 5 γειν οἷον, τῇ παιδεύσει τὸ φθονεῖσθαι ἀκολουθεῖ κακόν·
 τὸ δὲ σαφὲν εἶναι, ἀγαθόν· ἔτι τοῖνυν δεῖ παιδεύεσθαι,
 φθονεῖσθαι γὰρ ἔδει· δεῖ μὲν ἔν παιδεύεσθαι, σαφὲν
 γὰρ εἶναι δεῖ· ^β ὁ τόπος ἔτος ἐστὶν ἡ Καλλιππὴ τέχνη,
 προσλαβῆσα τὸ δυνατόν, καὶ τᾶλλα, ὡς εἴρηται. Ἄλλος,
 10 ὅταν περὶ δυοῖν καὶ ἀντικειμένοιν ^γ ἢ πρὸςτρέπειν ἢ ἀποτρέ-
 πειν δέη, καὶ τῷ πρότερον εἰρημένῳ ^δ τόπῳ ἐπὶ ἀμφοῖν χρῆσ-
 θαι· διαφέρει δὲ, ὅτι ἐκεῖ μὲν τὰ τυχόντα ἀντιτίθεται·
 ἐνταῦθα δὲ τὰναντία· οἷον, ἰέρεια ἐκ εἰς τὸν υἱὸν δημηγο-
 ρεῖν “^ε εἰάν μὲν γῶ,” ἔφη, “τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ ἄνθρωποι
 15 σε μισήσουσιν· εἰάν ᾗ τὰ ἄδिका, οἱ θεοί.” δεῖ μὲν ἔν δη-
 μηγορεῖν· εἰάν μὲν γὰρ τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ θεοί σε φι-
 λήσουσι· εἰάν δὲ τὰ ἄδिका, οἱ ἄνθρωποι· ^ς τῷτο δὲ ἐστὶ
 ταῦτο τῷ λεγομένῳ, “ἔτος ἔλεος πρίσασθαι καὶ τὴς ἄλλας”
 καὶ ἡ βλαίσωσις τῷτ' ἐστίν, ὅταν δυοῖν ἐναντίοιν ἐκατέρῳ
 20 ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἔπηται, ἐναντία ἐκάτερα ἐκατέροις.

VARIÆ LECTIONES.

^α αὐτῷ Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Spir. et Maj.
^β ἔτος ὁ λόγος ἐστὶν Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Spir. et
 Ricc. ἔτος ὁ τόπος ἐστὶν Edd. Ifing. et Maj. ^γ ἢ abest ab Edd.
 Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Spir. Ricc. et Maj. ^δ τῷτο
 Edd. aliae fere omnes præter Morel. Sylb. Cafaub. Duval. et Lon-
 din. ^ε εἰάν μὲν γὰρ, ἔφησι, τὰ ἄδिका λέγῃς, οἱ ἄνθρωποι σε φιλήσου-
 σιν, εἰάν δὲ τὰ δίκαια, οἱ θεοί Edd. Victoriana priores. ^ς τῷτο δ'
 ἐστὶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ς τὸ
 ἔτος Victorius, e Codd. MSS. Sic Schol. Græc. et Edd. Maj.
 Schrader. et Lipf. τὸ ἔλεος Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Frob. τὸ ἔλεος
 Edd. Ven. Cam. Ifing. Spir. et Ricc.

Ἄλλος, ² ἐπεὶ δὴ ἔ τὰ αὐτὰ φανερώς ἐπαυῆσι, καὶ ἀφα-
κῶς· ἀλλὰ φανερώς μὲν, τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ ἐπαι-
νεῖσι μάλιστα· ἰδίᾳ δὲ, τὰ συμφέροντα μᾶλλον βέλονται·
ἐκ τῶν περὶ αὐτὰ συνάγειν θάτερον· τῶν γὰρ παρα-
δοξῶν ἕτος ὁ τέπος κυριώτατός ἐστιν. Ἄλλος, ἐκ τῆ ἀπό-
λογον ¹ ταῦτα συμβαίνειν· οἷον, ὁ Ἰφικράτης τὸν υἱὸν αὐ-
τῆ νεώτερον ὄντα ² τῆς ἡλικίας, ὅτι μέγας ἦν, λεπταργεῖν
ἀναγκάζοντων, εἶπεν, “ ὅτι, εἰ τὴς μεγάλης τῆ παίδων
ἀνδρα ³ νομίζουσι, τὴς μικρῆς τῶν ἀνδρῶν. παῖδας εἶναι
ψηφίζονται” καὶ ὁ Θεοδέκτης ἐν τῷ νόμῳ, “ ὅτι πολίτας ¹⁰
μὲν ποιεῖσθε τὴς μιθοφόρης, οἷον Στράβωνα καὶ Χαρί-
δημον, διὰ τὴν ἐπιείκειαν· Φυγάδας δ’ ἔ ποιήσετε τὴς
ἐν τοῖς μιθοφόροις ἀνήκεστα ⁴ διαπεπραγμένους;” Ἄλλος,
⁵ ἐκ τῆ, τὸ συμβαίνειν εἶναι ἢ ταῦτον, ὅτι καὶ ἐξ ὧν συμβαίνει
ταῦτά· οἷον Ξενοφάνης ἔλεγεν, “ ὅτι ὁμοίως ἀσθενῶν οἱ ¹⁵
γενέσθαι φάσκοντες τὴς θείας τοῖς ἀποθανεῖν λόγουσιν·
ἀμφοτέρως γὰρ συμβαίνει, μὴ εἶναι ποτε τὴς θείας.” Καὶ
ὅλως δὲ, τὰ συμβαίνειν ἐξ ἑκατέρου λαμβάνειν ὡς ταῦ-
τὸ αἰεὶ· “ μέλλετε ἢ κρίνειν ἔ περὶ Σωκράτους, ἀλλὰ περὶ
ἐπιτηδεύματος, εἰ καὶ φιλοσοφεῖν” καὶ, “ ὅτι τὸ διδόναι ²⁰
γῆν καὶ ὕδωρ, δαλεῦειν ἐστὶ” καὶ, “ τὸ μετέχειν τῆς κοινῆς

VARIAE LECTIONES.

² In Cod. quodam Victorii hic locus inscriptus est, ἐκ τῶν ἄλλων
καὶ ἄλλων ἱπαινόντων, ὁ καὶ παραδοξὸν λέγεται. ³ ταῦτα deest in Edd.
Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ⁴ τῇ ἡλικίᾳ
Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ⁵ νομι-
ῶσι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ⁶ πε-
πραγμένους Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
⁷ In Cod. quodam Victorii locus hic inscribitur, ἐκ τῆ ἑ ἀποτέλει-
μα ἐξ ἀμφοῖν δίκαιον τῇ ἰσότητι, καὶ αἴτια ταῦτα ἐπὶ τῶν.
Ed. Ifing. ⁸ ἐκαστα

εἰρήνης, ποιεῖν τὸ προβαλλόμενον" ληπλέον δ' ὅπότερον αὖ
ἢ χρήσιμον. Ἄλλος, ἐκ τῆ μὴ ταῦτ' αὐτὰς αἰεὶ αἰ-
ρεῖσθαι, ὕστερον ἢ πρότερον, ἀλλ' ἀνάπαλιν· οἷον τὸ ἐν-
θύμημα, "εἰ Φεύγοντες μὲν ἐμαχόμεθα, ὅπως κατέλθω-
5 μιν· κατελθόντες δὲ φευξόμεθα, ὅπως μὴ μαχόμεθα;"
ὅτε μὲν γὰρ τὸ μένειν ἀντὶ τῆ μάχεσθαι ἤρηντο, ὅτε δὲ τὰ
μὴ μάχεσθαι ἀντὶ τῆ μὴ μένειν. Ἄλλος, ^aτὸ, ὃ ἕνεκα
^bἂν εἴη, εἰ μὴ γένοιτο, τῆς ἕνεκα φάναί εἶναι, ἢ γεγενή-
σθαι· οἷον, εἰ δοίη ἄν τις τινί, ἵνα ἀφελόμενος λυπήσῃ·
10 ὁδὸν καὶ τῆ εἴρηται,

"Πολλὰς ὁ δαίμων, ὃ καὶ εὐνοίαν φέρων,

"Μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματ', ἀλλ' ἵνα

"Τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανέστερας"

καὶ τὸ ἐκ τῆ Μελεάγρου τῆ Ἀντιφῶντος,

15 "Οὐχ ἵνα κτάνωσι θῆρ', ὅπως ᾗ μάρτυρες

"Ἀρετῆς γένωνται Μελεάγρῳ πρὸς Ἑλλάδα·"

καὶ τὸ ἐκ τῆ Αἴαντος τῆ Θεοδέκτου· ὅτι ὁ Διομήδης προεί-
λετο Ὀδυσσεά, ἢ τιμῶν, ἀλλ' ἵνα ἦτις ἢ ὁ ἀκροατῶν
ἐνδεχεται γὰρ τῆς ἕνεκα ποιῆσαι. Ἄλλος, κοινὸς καὶ

20 τοῖς ἀμφιστεγῆσι καὶ ταῖς συμβαλυσίαι, σκοπεῖν τὰ προ-
τρέποντα καὶ ἀποτρέποντα, καὶ ὧν ἕνεκα καὶ πράττειν καὶ
φεύγεσιν· ταῦτα γὰρ εἰσιν, ἃ, εἰ μὲν ὑπάρχει, δεῖ πράτ-
τειν· οἷον, εἰ δυνατὸν, καὶ ῥάδιον, καὶ ὠφέλιμον, ἢ αὐτῶ,
ἢ φίλοις· ἢ βλαβερὸν ἐχθροῖς καὶ ἐπιζήμιον· ἢ ἐλάττω
25 ἢ ζημία τῆ πράγματος· καὶ προτρέπονται δ' ἐκ τῶν,
καὶ ἀποτρέπονται ἐκ τῶν ἐναντίων· ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τέτων

VARIÆ LECTIONES.

^a Inscriptio hujus loci in Cod. quodam. Vict. est, ἐκ τῆ παρὰ τὴν
ἐνδοῦ τῆ λαβόντος συμβαλυσιν. ^b ἂν εἴη abfunt ab Edd. Ald. et
Basilicenfibus. τὸ, ὃ ἕνεκα μὴ εἴη, γένοιτο δ' ἂν, τῆς Ed. Ising.

καὶ κατηγορεῖσι, καὶ ἀπολογῶνται· ἐκ μὲν τῶν ἀποτρεπόν-
των ἀπολογῶνται· ἐκ δὲ τῶν πωστρεπόντων κατηγορεῖσιν·
ἐς δ' ὁ τόπος ἕτος ὅλη τέχνη ἢ τε Παμφίλῃ, καὶ ἡ Καλ-
λίππῃ. Ἄλλος, ἐκ τῶν δοκούντων μὲν γίνεσθαι, ἀπίστων
δὲ, ὅτι ἐκ ἂν ἔδοξαν, ^a εἰ μὴ ἦν, ἢ ἐγγὺς ἦν· καὶ ὅτι μάλ-
λον· ἢ γὰρ τὰ ὄντα, ἢ ^b τὰ εἰκότα ὑπολαμβάνουσιν· εἰ ἔν
ἀπίστων, καὶ μὴ εἰκός, ἀληθεῖς ἂν εἴη· ἐ γὰρ διὰ γε τὸ
εἰκός καὶ πιθανὸν δοκεῖ ἕτως· οἷον Ἀνδροκλῆς ἔλεγεν ὁ
^c Πιτταεὺς κατηγορῶν τῶ νόμῳ, (ἐπεὶ ἐθροῦσεν αὐτῷ εἰ-
πόντι, “ δέονται οἱ νόμοι νόμῳ τῷ διορθώσαντος,”) “ καὶ γὰρ οἱ ¹⁰
ἰχθύες ἄλός” καίτοι οὐκ εἰκός, ἔδὲ πιθανόν, ἐν ἄλμῃ
τρέφομεν δέισθαι ἄλός· “ καὶ τὰ σέμφυλα ἐλαίου.”
καίτοι ἀπίστων, ἐξ ὧν ἔλαιον γίνεται, ταῦτα δέισθαι
ἐλαίῳ.

Κ Ε Φ. Κε'.

ἌΛΛΟΣ ἐλεγκτικὸς, τὸ τὰ ἀνομολογώμενα ^d σκοπεῖν, ¹⁵
εἴ τι ἀνομολογώμενον ἐκ πάντων ^e καὶ χρόνων, καὶ πρᾶξεων,
καὶ λόγων· χωρὶς μὲν ἐπὶ τῷ ἀμφισβητῆντος· οἷον, “ καὶ
Φησὶ μὲν Φιλεῖν ὑμᾶς, συνάμοσε ᾗ τοῖς τριάκοντα.” χω-
ρὶς δ' ἐπὶ αὐτῷ, “ καὶ Φησὶ ἐ μὲν εἶναί με Φιλόδικον, ἐκ
ἔχει δὲ ἀποδεῖξαι δειδικασμένον ἐδεμίαν δίκην” χωρὶς ²⁰

VARIÆ LECTIONES.

^a ἢ μὴ ἦν Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. et Frob. ^b τὰ εἰπίστα
Ed. Ven. in marg. ^c Πιτταεὺς Ed. Bipont. ^d σκοπεῖν χωρὶς
μὴ ἐπὶ τῷ ἀμφισβητῆντος, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc.
Spir. et Maj. ^e καὶ doest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam.
Ricc. Spir. et Maj. ^f ἐφ' αὐτοῦ Ed. Iung. ^g μὴ abest ab
Edd. Victoriāna prioribus.

δ' ἐπὶ αὐτῷ καὶ τῷ ἀμφισβητῆντος, “ καὶ ἔτος μὲν οὐ
 δεδάνεικε πώποτε ὑδέν· ἐγὼ δὲ καὶ ^a πολλὰς λέλυμαι
 ὑμῶν.” ^b Ἄλλος, τοῖς ^c προδιαβεβλημένοις καὶ ἀνδρώ-
 πους καὶ πράγμασι, ^d μὴ δοκῶσι, τὸ λέγειν τὴν αἰτίαν τῷ
 5 παραδόξῳ· ἔστι γάρ τι δι' ὃ φαίνεται· οἷον, ^e ὑποβεβλη-
 μένης τινὸς τὸν αὐτῆς υἱὸν, διὰ τὸ ἀσπάζεσθαι, ἔδοκει συν-
 εῖναι τῷ μακράκιω· λεχθέντος δὲ τῷ αἰτίᾳ, ἐλύθη ἡ δια-
 βολή· καὶ, οἷον ἐν τῷ Αἴαντι τῷ Θεοδέκτῃ, Ὀδυσσεὺς λέ-
 γει πρὸς τὸν Αἴαντα, δίστι, ἀνδρείότερος ὢν τῷ Αἴαντος, οὐ
 10 δοκεῖ. ^f Ἄλλος, ἀπὸ τῷ αἰτίᾳ, ἂν τε ὑπάρχη, ὅτι ἐστὶ
 καὶ μὴ ὑπάρχη, ὅτι ἔκ· ἅμα γὰρ τὸ αἴτιον καὶ ἡ αἴ-
 τιον, καὶ ἀνευ αἰτίᾳ ὑδέν ἐστιν· οἷον Λεωδάμας ἀπολογε-
 μένος ἔλεγε, κατηγορήσαντος Θρασυβέλου, ὅτι ἦν ζηλῆτης
 γεγονὼς ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀλλ' ἐκκόψαι ἐπὶ τῷ τριάκοντα·
 15 “ οὐκ ἐνδέχεται,” ἔφη· “ μᾶλλον γὰρ ἂν πιστεύειν αὐτῷ
 τὸς τριάκοντα, ἐγγεγραμμένης τῆς ἔχθρας πρὸς τὸν δῆ-
 μον.” Ἄλλος, εἰ ἐνεδέχτο βέλτιον ἢ ἄλλως ἢ ἐνδέχεται,
 ὢν ἡ συμβαλέει, ἡ πρᾶτλει, ἡ πέπραχε, σκοπεῖν· φανε-
 ρὸν γὰρ, ὅτι ^h εἰ μὴ ἔτως ἔχει, ἢ πέπραχεν· ὑδὲν γὰρ ἐκὼν
 20 τὰ φαῦλα καὶ γιγνώσκων προαιρεῖται. ἔστι δὲ τὸτο
 ψῦδος· ⁱ πολλάκις γὰρ ὑστερον γίνεται δῆλον, πῶς ἦν

VARIAE LECTIONES.

- ^a πολλὰ Edd. Victoriana priores. ^b Inscriptus est hic locus
 in Cod. Victorii, ἄλλος δ' ἀπὸ τῷ λεγόμενης τῆς αἰτίας λύσθαι διαβολήν.
^c διαβεβλημένοις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et
 Maj. ^d καὶ δοκῶσι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir.
 et Maj. ^e διαβεβλημένοις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc.
 Spir. et Maj. ^f In Codd. inscriptio loci est, ὁ ἀπὸ τῷ αἰτίᾳ καὶ
 αἰτιατῷ. ^g Abest ἄλλως ab Edd. Victoriana antiquioribus. ^h εἰ
 ἔτως ἔχει Ed. Iung. in marg. ⁱ πολλάκις γὰρ τοῦτο γήγρηται ὑστερον
 ἄλλως Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

παρᾶσθαι βέλτιον· πρότερον γ', ἄδηλον. Ἄλλος, ὅταν τι ἐναντίον μέλλῃ πράττεσθαι τοῖς πεπραγμένοις, ἅμα σκοπεῖν· οἷον Ξενοφάνης Ἐλαιάταις ἐρωτῶσιν, ^α εἰ θύωσι τῇ Λευκοθέᾳ, καὶ θρηνηῶσιν, ἢ μὴ, συνεβέβηκεν, "εἰ μὲν θεὸν ὑπολαμβάνουσι, μὴ θρηνεῖν· εἰ δ' ἄνθρωπον, μὴ θύειν." 5 Ἄλλος τόπος, τὸ ἐκ τῶν ἀμαρτηθέντων κατηγορεῖν, ἢ ἀπολογεῖσθαι· οἷον, ἐν τῇ Καρκίνῃ Μηδείᾳ οἱ μὲν κατηγορεῖσθαι, ὅτι τὰς παῖδας ἀπέκτεινεν, καὶ φαίνεσθαι γαῖν αὐτὰς (ἤμαρτε γὰρ ἡ Μηδεία περὶ τὴν ^β ἀποσολὴν τῶν παίδων) ἢ δ' ἀπολογεῖται, ὅτι ἔκ ἂν τὰς παῖδας, ἀλλὰ ^γ ἡ Ἰάσονα ^δ ἂν ἀπέκτεινε· τὴν γὰρ ἤμαρτε ἂν μὴ ποιήσασα, εἴπερ καὶ θάτερον ἐπαύσεν· ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος ^δ τοῦ ἐνθυμήματος, καὶ τὸ εἶδος, ὅλη ^ε ἡ πρότερον Θεοδώρας τέχνη. Ἄλλος, ^ε ἀπὸ τοῦ ὀνόματος· οἷον, ὡς ὁ Σαφοκλῆς, 15

"Σαφῶς Σιδηρῶ, καὶ Φορβύσα τέτομα"

καὶ ὡς ἐν τοῖς τῶν θεῶν ἐπαίνοις εἰάθασιν λέγειν· καὶ ὡς Κόνων Θερασύβουλον Θερασύβουλον ἐκάλε· καὶ Ἡρόδικος Θερασύμαχον, "αἰεὶ Θερασύμαχος εἶ" καὶ Πῶλον, "αἰεὶ σὺ πῶλος εἶ" καὶ Δράκοντα τὸν νομοθέτην, "ὅτι ²⁰ οὐκ ἂν ἀνθρώπου οἱ νόμοι, ἀλλὰ δράκοντος" χαλεποὶ γάρ· καὶ ὡς ἡ Εὐριπίδου Ἐκάβῃ εἰς τὴν Ἀφροδίτην,

VARIAE LECTIONES.

^α εἰ θύωσι, et mox, καὶ θρηνηῶσι, Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^β ἀποσολὴν Ed. Cam. et marg. Ed. Ven. ^γ ἂν abest ab Ed. Iñng. ^δ καὶ τὸ ἐνθυμήματος τὸ εἶδος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Spir. ^ε ἡ πρότερον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Spir. ^ζ Intēribitur locus, ἀπὸ φερωνυμίας, in Cod. Viā.

“ Καὶ τῆνοι ὁρῶντες ἀφροσύνης ^a ἄρχει θεῶς.”

καὶ ὡς Χαρήμων,

“ Πενθεὺς, ἐσομένης συμφορᾶς ἐπώνυμος.”

β'. Εὐδοκιμοῖ δὲ μᾶλλον τ' ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκ-
 5 τικὰ τῶν ἀποδεικτικῶν διὰ τὸ συναγωγὴν μὲν ἐναντίων
 εἶναι ἐν μικρῷ τὸ ἐλεγκτικὸν ἐνθύμημα· παρὰλληλα δὲ
 φανερά εἶναι τῶ ἀκροατῇ μᾶλλον· πάντων δὲ καὶ τῶν
 ἐλεγκτικῶν καὶ τῶν δεικτικῶν συλλογισμῶν θορυβεῖται
 μάλιστα τὰ τοιαῦτα, ὅσα ^b ἀρχόμενα προορῶσι, μὴ τῶ
 10 ἐπιπολῆς εἶναι· ἅμα γὰρ καὶ αὐτοὶ ἐφ' ἐαυτοῖς χαίρουσι
 προαισθανόμενοι· καὶ ὅσων τοσῶτον ὑπερίξουσιν, ὥδ' ἅμα
 ὑπερμέναν γνωρίζουσιν.

Κ Ε Φ. Κς'.

ΕΠΕΙ δ' ἐνδέχεται, ^c τὸν μὲν εἶναι συλλογισμὸν, τὸν
 δὲ μὴ εἶναι μὲν, φαίνεσθαι δὲ· ἀνάγκη καὶ ἐνθύμημα,
 15 τὸ μὲν, εἶναι ἐνθύμημα, τὸ δὲ, μὴ εἶναι, φαίνεσθαι δὲ·
 ἐπεὶπερ τὸ ἐνθύμημα συλλογισμὸς τις. Τόποι δ' εἰσὶ
 τῶν φαινομένων ἐνθυμημάτων, εἰς μὲν, ὁ παρὰ τὴν λέξιν·
 καὶ τέττα ἓν μὲν μέρος, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς, τὸ μὴ
 συλλογισάμενον συμπερασματικῶς τὸ τελευταῖον εἰπεῖν·
 20 ^d “ὅκ ἄρα τὸ καὶ τό” “ἀνάγκη ἄρα τὸ καὶ τό” ^e καὶ τὸ

VARIÆ LECTIONES.

^a ἄρχει θεῶς Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Frob. ἄρχη θεῶς Ed. Ricc.
 ἄρχης θεῶς Edd. Ven. Cam. et Ising. ἀρχη θεῶς Ed. Maj. ^b ἀρχό-
 μνοι Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Ricc. ἀρχόμενοι συνορῶσι
 Ed. Cam. ἀρχόμενα συνορῶσι Ed. Maj. ^c τὸ μὴ, et hoc τὸ δὲ,
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Ricc. ^d ὅκ ἔστι τὸ καὶ τὸ
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Ricc. ^e ἐν γὰρ τοῖς ἐνθυ-
 μήμασι Edd. Ven. Cam. Ricc. et Maj.

τοῖς ἐνθυμήμασι ^a συνεστραμμένως καὶ ἀντικειμένως εἰ-
πεῖν, φαίνεται ἐνθύμημα· ἡ γὰρ τοιαύτη λέξις χώρα ἐστὶν
ἐνθυμήματος· καὶ ἔοικε τὸ τοιοῦτον εἶναι παρὰ τὸ σχῆμα
τῆς λέξεως· ἔστι δὲ εἰς τὸ τῇ λέξει συλλογιστικῶς λέ-
γειν χρήσιμον, τὸ συλλογισμῶν πολλῶν κεφάλαια λέ-
γειν, “ ὅτι τὰς μὲν ἔσωσε, τοῖς δ’ ^b ἑτέροις ἐτιμώρησε, τὰς
δ’ Ἕλληνας ἡλευθέρωσεν” ἕκαστον μὲν γὰρ τούτων ἐξ ἁλ-
λων ἀπεδείχθη· συντεθέντων δ’, φαίνεται καὶ ἐκ τέτων τι
γίνεσθαι· ἐν δὲ, τὸ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ^c ὡς τὸ
φάναι, “ σπουδαῖον εἶναι μὴν, ἀφ’ ἧς γ’ ἐστὶν ἡ τιμιωτάτη ¹⁰
πασῶν τελετή” τὰ γὰρ μυστήρια πασῶν τιμιωτάτη τελε-
τή· ἢ εἴ τις, ^d τὸν κύνα ἐγκωμιάζων, τὸν ἐν τῷ ἔραυνῳ
^e συμπαραλαμβάνει, ἢ τὸν Πᾶνα, ὅτι Πίνδαρος ἔφη,

“ ὦ μάκαρ, ὃν τε μεγάλας θεῶν κύνα παντοδαπὸν
καλέουσιν Ὀλύμπιοι”

15

ἢ, “ ὅτι τὸ μηδὲνα εἶναι κύνα ἀτιμωτάτον ἐστὶν· ὅς τε τὸ κύνα,
δῆλον ὅτι τίμιον”· καὶ τὸ “ κοινωνικὸν φάναι τ’ Ἑρμῆν εἶναι
μάλιστα τῶν θεῶν”· μόνος γὰρ καλεῖται κοινὸς Ἑρμῆς·
καὶ τὸ “ τ’ λόγον εἶναι σπουδαιότατον· ὅτι αἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες
ἐκ χρημάτων, ἀλλὰ λόγῳ, εἰσὶν ἄξιοι” τὸ γὰρ “ λόγῳ ἄξιον” ²⁰
οὐχ ἀπλῶς λέγεται· ἄλλος, τὸ διηρημένον συντεθέντα
λέγειν, ἢ τὸ συγκείμενον διαιρῶντα· ἐπεὶ γὰρ ταῦτον δε-
κεῖ εἶναι οὐκ ὄν ταῦτον πολλάκις, ὁπότερον χρησιμώτερον,
τῷ δὲ ποιεῖν· ἔστι δὲ τῷτο Εὐθυδήμου λόγος· οἷον, “ τὸ

VARIÆ LECTIONES.

^a συνεστραμμένον Cod. antiquissimus Victorii.

^b ἡμετέροις Edd.

Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Ricc.

^c ὡς abest a Cod. Vict.

antiquissimo.

^d τὸν abest a Cod. Vict.

^e συμπαραλαμβάνει

Cod. Vict.

εἶναι, ὅτι τριήρης ἐν Πειραιεὶ ἐστίν.” ^a ἕκαστον γὰρ οἶδε·
 καὶ “ τὸν τὰ σοιχεῖα ἐπιστάμενον, ὅτι τὸ ἔπος οἶδε ” τὸ γὰρ
 ἔπος τὸ αὐτὸ ἐστίν. Καὶ “ ἐπεὶ τὸ δις τὸσῶτον νοσῶδες, μηδὲ
 τὸ ἐν φάναι ὑγιεινὸν εἶναι· ἄτοπον γὰρ, εἰ τὰ δύο ἀγα-
 5 θὰ ἐν κακὸν ἐστίν.” ἔτω μὲν ἔν ἐλεγκτικόν· ὥστε ἡ δεικ-
 τικόν ἐστίν· “ ἔ γάρ ἐστιν ἐν ἀγαθὸν δύο κακά.” ὅλος δὲ ὁ
 τόπος παραλογιστικός· πάλιν τὸ Πολυκράτης εἰς Θρα-
 σύβηλον, “ ὅτι τριάκοντα τυράννης κατέλυσε ” συντίθησι
 γάρ· ἡ τὸ ἐν τῷ Ὁρέσῃ τῷ Θεοδέκτου· ἐκ διαιρέσεως
 10 γὰρ ἐστίν·

“ Δίκαιόν ἐστιν, εἴ τις ἂν κτείνῃ πόσιν, ἀποθνήσκων ταύ-
 την·

“ Καὶ τῷ πατρὶ γε τιμωρεῖν τὸν υἱόν·

“ Οὐκὲν καὶ ταῦτα πέπρακται.”

15 συντιθέντα γὰρ ἴσως, οὐκέτι δίκαιον· εἴη δ’ ἂν καὶ παρὰ
 τὴν ἑλλειψίν· ἀφαιρεῖται γὰρ τὸ ὑπό τινος. Ἄλλος δὲ
 τόπος, τὸ δεινώνει κατασκευάζειν, ἢ ἀνασκευάζειν· ταῦτο
 δ’ ἐστίν, ὅταν, μὴ δεῖξας ὅτι ἐποίησεν, αὐξήσῃ τὸ πᾶγμα·
 ποιεῖ γὰρ φαίνεσθαι, ἢ ὡς ἔτε πεποίηκεν, ὅταν ὁ τὴν αἰ-
 20 τίαν ἔχων αὐξή· ἢ ὡς πεποίηκεν, ὅταν ὁ κατηγορῶν ^b ὀρ-
 γίζηται· οὐκὼν ἐστίν ἐνθύμημα· παραλογίζεται γὰρ ὁ
 ἀκροατὴς, ὅτι ἐποίησεν, ἢ οὐκ ἐποίησεν, οὐ δεδειγμένον.
 Ἄλλος, τὸ ἐκ σημείων· ἀσυλλόγιστον ^c γὰρ καὶ τέτο· οἶον,
 εἴ τις λέγοι, “ ταῖς πόλεσι συμφέρεσιν ^d αἱ ἐράντες· ὁ γὰρ
 25 Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτονος ἔρως κατέλυσε τὸν τυράννον· Ἰπ-

VARIAE LECTIONES.

^a ἕκαστος Ed. Iñng.

^b ὄρη Cod. Viñt.

^c γὰρ δὲ Cod. Viñt.

^d αἱ ἱρμῆς Ed. Iñng.

παρχον.” ^α καὶ, εἴ τις λέγει, “ὅτι κλέπτης Διοσύσιος πο-
νηρὸς γάρ.” ἀσυλλόγητον γὰρ καὶ τῆτο· ἡ γὰρ πᾶς πο-
νηρὸς κλέπτης, ἀλλ’ ὁ κλέπτης πᾶς πονηρὸς. Ἄλλος,
διὰ τὸ συμβεβηκός· οἶον, ὃ λέγει Πολυκράτης εἰς τοὺς
μῦς, “ὅτι ἐβόηθησαν ^β διατραγόντες τὰς νευράς.” ἢ εἰ τις ^γ
Φαίης, “τὸ ἐπὶ δεῖπνον κληθῆναι, τιμιώτατον” διὰ γὰρ τὸ
μὴ κληθῆναι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐμήνισε τοῖς Ἀχαιοῖς ἐν Τροί-
δῳ” ὁ δ’ ὡς ἀτιμαζόμενος ἐμήνισεν· συνέβη δὲ τῆτο ^δ ἐπὶ
τῷ μὴ κληθῆναι. Ἄλλος, τὸ παρὰ ^ε τὸ ἐπόμενον· οἶον,
ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, “ὅτι μεγαλόφυχος” ^ε ὑπεριδὼν γὰρ τὴν ^{ιθ}
παιδῶν ὀμίλειαν, ἐν τῇ Ἰδῇ διέτρεβε καθ’ αὐτόν” ὅτι γὰρ
οἱ μεγαλόφυχοι τοιοῦτοι, ^ς καὶ ἕτος μεγαλόφυχος ^ς δοξάειν
αὐν· καὶ, “ἐπεὶ καλλωπιστής, καὶ νύκτωρ παλαῖσται, ^η μοι-
χός” ὅτι καὶ οἱ μοιχοὶ τοιοῦτοι· ὅμοιον δὲ καὶ, “ὅτι ἐν τοῖς
ἱεροῖς οἱ πτωχοὶ καὶ ἄδοσι καὶ ὀρχνῶνται” καὶ “ὅτι τοῖς ^{ις}
φυγάσιν ἔξουσιν οἰκεῖν, ὅπου αὐν θείλωσιν” ^ι ὅτι γὰρ τοῖς
δοκῶσιν εὐδαιμονεῖν ὑπάρχει ταῦτα, καὶ, οἷς ὑπάρχει ταῦ-
τα, δοξάειν αὐν εὐδαιμονεῖν· διαφέρει δὲ τῷ πᾶσι· διὸ καὶ
εἰς τὴν ἑλλειψιν ἐμπίπτει. Ἄλλος, παρὰ τὸ ἀνατίον, ὡς
αἷτιον· οἶον τῷ ἁμα, ἢ μετὰ τῆτο, γεγενῆσθαι· τὸ γὰρ μετὰ ^{εθ}
τῆτο ὡς διὰ τῆτο λαμβάνωσι, καὶ μάλιστα οἱ ἐν ταῖς πο-

VARIÆ LECTIONES.

- ^α ἢ εἰ τις Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^β διατραγόντες Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Spir. Ricc. et Maj.
^γ διὰ τὸ μὴ κληθῆναι Codd. quidam Victorii. διὰ τὸ, ἐπὶ τῷ μὴ κληθῆ-
ναι Cod. Viët. antiquissimus. ^δ τὸ δεῖν in Edd. Ald. Ven.
Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ε ὑπεριδὼν δὲ Codd. quidam
Viët. ^ς καὶ ἕτος μεγαλόφυχοι Cod. antiq. Victorii, atque Edd.
Ald. Basil. 1. 2. et Frub. ^η δοξάειν αὐν Edd. Ald. Ven. Basil.
Cam. Ricc. Maj. et Viët. δοξάει αὐν Ed. Ifing. ^{ιθ} μοιχὸς ὁ τοιῶ-
τός ἐστιν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^ι ὅπου γὰρ Edd. Ald. Basileenses, et Spir.

ληθείαις· οἷον, ὡς ὁ Δημάδης “τὴν Δημοσθένους πολυτείαν
 πάντων τῶν κακῶν αἰτία· μετ’ ἐκείνην γὰρ συνέβη ὁ
 πόλεμος.” Ἄλλος, παρὰ τὴν ἑλλειψιν τῷ τότε, καὶ πῶς
 οἷον, “ὅτι δικαίως Ἀλεξάνδρος ἔλαβε τὴν Ἑλένην· αἴρεσις
 5 γὰρ ^α αὐτῇ ἐδόθη παρὰ τῷ πατρός·” αὐτὴ γὰρ αἰεὶ ἴσως,
 ἀλλὰ τὸ πρῶτον· καὶ γὰρ ὁ πατήρ μέχρι τῆς οὗτος κύριος·
 ἢ ἢ τις Φαίη, “τὸ τύπλειν τὴν ἐλευθέρην, βύθριν εἶναι”· καὶ
 γὰρ πάντως, ἀλλ’ ὅταν ἄρχῃ χειρῶν ἀδίκων. Ἔτι,
 ὥσπερ ἐν τοῖς ἐριστικοῖς, παρὰ τὸ ἀπλῶς, καὶ μὴ ὁπλῶς,
 10 ἀλλὰ τι, γίνεταί φαινόμενος συλλογισμός· (οἷον, ἐν
 μὲν τοῖς διαλεκτικοῖς, “ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, ὄν· ἔστι γὰρ τὸ μὴ
 ὄν, μὴ ὄν” καὶ, “ὅτι ἐπιστητὸν τὸ ἀγνώστον· ἔστι γὰρ ἐπιστη-
 τὸν τὸ ἀγνώστον, ὅτι ἀγνώστον”) ἔτω καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς
 ἐστὶ φαινόμενον ἐνθύμημα παρὰ τὸ μὴ ἀπλῶς εἰκός, ἀλ-
 15 λά τι εἰκός· ἔστι δὲ τῆτο καὶ καθόλου, ὥσπερ καὶ Ἀγά-
 θων λέγει,

“Τάχ’ ἂν τις εἰκός· ἀπὸ τῆς εἶναι λέγει,

“Βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνειν οὐκ εἰκότα·”

γίνεταί γὰρ τὸ παρὰ τὸ εἰκός· ὥςτε εἰκός, καὶ τὸ παρὰ
 20 τὸ εἰκός· εἰ δὲ ταῦτο, ἔστι τὸ μὴ εἰκός, εἰκός· ἀλλ’ οὐχ
 ἀπλῶς, ἀλλ’ ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐριστικῶν, τὸ κατὰ τι,
 καὶ πρὸς τι, καὶ πῇ, καὶ ^δ προσιθιμένα, ποιεῖ τὴν σύκο-
 φαντίαν, καὶ ἐνταῦθα παρὰ τὸ εἰκός εἶναι, μὴ ἀπλῶς,
 ἀλλὰ τι εἰκός. Ἔστι δ’ ἐκ τούτου τῷ τόπῳ ἡ Κόρακος

VARIAE LECTIONES.

^α αὐτῇ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^β μὴ
 ἔστιν εἶναι Ed. Ven. in marg. ^γ ἄλλο τι γίνεταί Codd. fere om-
 nes Viñt. et marg. Ed. Ven. ἀλλὰ κατὰ τι Edd. Ising. Lipsf. et Bi-
 pont. ^δ προσιθιμένοι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et
 Maj.

τέχνη συγκειμένη· ἂν τε γὰρ μὴ ἔνοχος ἢ τῇ αἰτίᾳ, οἷον, ἀδελφῆς ὦν, αἰτίαν Φεύγει· ἔ γὰρ εἰκός· ^a καὶ ἔνοχος ὦν, οἷον ἂν ἰσχυρὸς ὦν· ἔ γὰρ εἰκός, ὅτι εἰκός ἐμελλε δοῖσθαι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἢ γὰρ ἔνοχον ἀνάγκη, ἢ μὴ ἔνοχον εἶναι τῇ αἰτίᾳ· Φαίνεται μὲν ἂν ἀμφοτέρω εἰκότα· ⁵ ἔστι δὲ τὸ μὲν, εἰκός· τὸ δὲ, ἔχ' ἀπλῶς, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται. Καὶ τὸ, “τ' ἥττω ^b ἢ λόγον κρείττω ποιεῖν,” ταῦτ' ἐστὶ· καὶ ^c ἐντεῦθεν δικαίως ἐδυχεράνουν οἱ ἄνθρωποι τὸ Πρωταγόρου ἐπάγγελμα· ψεῦδός τε γάρ ἐστι, καὶ οὐκ ἀληθές, ἀλλὰ φαινόμενον εἰκός, καὶ ἐν ἐδεμῷ τέχνη, ¹⁰ ἀλλ' ἐν ῥητορικῇ καὶ ἐριστικῇ. Καὶ περὶ μὲν ἐνθυμημάτων, καὶ τ' ὄντων, καὶ τῶν φαινομένων, εἴρηται.

Κ Ε Φ. ΚΖ'.

ΠΕΡΙ δὲ ^d λύσεων ἐχόμενόν ἐστι τῶν εἰρημένων εἰπεῖν· ἔστι δὲ λύειν ἢ ἀντισυλλογισάμενον, ἢ ἔντασιν ἐνεγκόντα. Τὸ μὲν ἂν ἀντισυλλογίζεσθαι, δῆλον, ὅτι ἐκ τ' αὐτῶν τόπων ¹⁵ ἐνδέχεται ^e ποιεῖν· οἱ μὲν γὰρ συλλογισμοὶ ἐκ τῶν ἐνδοξῶν· δοκῶντα δὲ πολλὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἐστίν.

β'. Αἱ δ' ἐντάσεις φέρονται, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ταπικαῖς, τετραχῶς· ἢ γὰρ ^f ἐξ' αὐτῶν, ἢ ἐκ τῶν ὁμοίων, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων, ἢ ἐκ τῶν κεκριμένων. Λέγω ἦ, ἀφ' αὐτῶν ²⁰ μὲν, οἷον, εἰ περὶ ἔρωτος εἴη βενθύμημα, “ὥς σπαδαῖος,” ἢ

VARIAE LECTIOES.

^a καὶ ἔνοχος ὦν Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. ^b δι' ἀβεστ' ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c ἐντεῦθεν Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d λύσεων Cod. Viët. ^e εἰπεῖν Ed. Ven. in marg. ^f ἐκ ταύτῃ Victori-
rius, et Ed. Bipont. uti max' ἀπὸ ταύτῃ. ^g τὸ ἐνθύμημα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ἔνστασις διχῶς· ἢ γὰρ ^aκαθόλου εἰπόντα, “ὅτι πᾶσα ἐνδοια
 πονηρόν.” ἢ κατὰ μέρος, ὅτι οὐκ ἂν ἐλέγγοτο “^bΚαίματος
 ἔρως,” εἰ μὴ ἦσαν καὶ πονηροὶ ἔρωτες. Ἐπὶ δὲ τῷ ἐναντίῳ
 ἔνστασις φέρεται· οἷον, εἰ τὸ ἐνθύμημα ἦν, “ὅτι ὁ ἀγαθὸς
 5 ἀνὴρ πάντας τὰς φίλους εὖ ποιεῖ” “ἀλλ’ ἔθ’ ὁ μοχθη-
 ρὸς, κακῶς.” Ἐπὶ ᾧ τ’ ὁμοίων, εἰ ἦν τὸ ἐνθύμημα, “ὅτι
 οἱ κακῶς πεπονθότες αἰεὶ μισοῦσιν” ὅτι “ἀλλ’ ἔθ’ οἱ εὖ
 πεπονθότες αἰεὶ φιλοῦσιν.” Αἱ δὲ κρίσεις αἱ ἀπὸ τῶν
 γνωρίμων ἀνδρῶν· οἷον, εἰ τις ἐνθύμημα εἶπεν, “ὅτι τοῖς
 10 μεθύουσι θεὶ συγνώμην ἔχουν· ἀγνοοῦντες γὰρ ἀμαρτάνου-
 σιν” ἔνστασις, ὅτι, “^dἔκουν ὁ Πιπτακὸς αἰνετός· ἔθ’ ἂν
 μείζους ζημίας ἐνομαθῆτησεν, εἰάν τις μεθύων ἀμαρτάνῃ.”
 γ’. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐνθυμήματα λέγεται ἐκ τετάρων
 τὰ δὲ τέτταρα ταῦτά ἐσιν, εἰκὸς, παραδείγμα, τεκμήριον,
 15 σημεῖον· ἐστὶ δὲ τὰ μὲν ἐκ τῶν ὡς ἐπιτοπολὺ ἢ ὄντων, ἢ
 δοκούντων, συνηγμένα ἐνθυμήματα, ἐκ τῶν εἰκότων· ^eτὰ ᾧ
 διὰ τῶ ὁμοίῳ, ἢ ἐνὸς, ἢ πλειόνων, (ὅταν λαβὼν τὸ καθό-
 λω, εἶτα συλλογίσῃται τὰ κατὰ μέρος,) διὰ παραδείγ-
 ματος· τὰ δὲ δι’ ἀναγκαίῃς καὶ ὄντος, ^fδιὰ τεκμηρίου· τὰ
 20 δὲ διὰ τοῦ καθόλου, ἢ ^hτῷ ἐν μέρει ὄντος, εἰάν τε ὄν, εἰάν τε
 μὴ, διὰ σημείων· τὸ δὲ εἰκὸς οὐ τὸ αἰεὶ, ἀλλὰ τὸ ὡς
 ἐπιτοπολὺ· Φανερόν, ὅτι τὰ τοιαῦτα μὲν τῶν ἐνθυμημά-

VARIÆ LECTIONES.

^a καθόλου Edd. Morel. Sylb. Casaub. et Duval. ^b καίματος ἢ
 καίματος ἔρως Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Spir. καίματος ἢ
 καὶ καίματος ἔρως Ed. Iling. ^c ὅτι deest in Edd. Ald. Ven. Basi-
 leensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d ἔθ’ Edd. Iling. et Bi-
 pont. ^e τὰ δὲ δι’ ἐπαγωγῆς διὰ τῶ ὁμοίῳ Edd. Sylb. Casaub. Du-
 val. Bipont. et aliae. ^f τὸ κατὰ μέρος Edd. Ald. Ven. Basileen-
 ses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^g διὰ abest ab Edd. Ald. Ven.
 Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^h τῷ deest in Edd. Ald.
 Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

των αἰεὶ ἐστὶ λύειν φέροντα ἔντασιν. Ἡ δὲ λύσις φαι-
καμένη, ἀλλ' ἐκ ἀληθῆς αἰεὶ· ἢ γὰρ, ὅτι ἐκ εἰκός, λύει ὁ
ἐνιστάμενος, ἀλλ' ὅτι ἐκ ἀναγκαῖον· διὲ καὶ αἰεὶ ἐστὶ πλε-
ονεκτεῖν ἀπολογούμενον μᾶλλον ἢ κατηγορεῖντα, διὰ τὸτον τ'
παράλογισμὸν· ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν κατηγορῶν δι' εἰκότων 5
ἀποδείκνυσιν· ἐστὶ δὲ καὶ ταῦτ' οὐ λῦσαι, ἢ ὅτι ἐκ εἰκός, ἢ
ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον· αἰεὶ δὲ ἔχει ἔντασιν τὸ ὡς ἐπιτοπαλὺ
(ἢ γὰρ ἂν ἦν εἰκός, ὁ ἀλλ' αἰεὶ καὶ ἀναγκαῖον) ὁ δὲ κρι-
τῆς οἶσται, ἂν ἔτιω ἐλύθη, ἢ ἐκ εἰκός εἶναι, ἢ ὅτι αὐτῶ
κριτέον, παραλογιζόμενος, ὥσπερ ἐλέγχον· ἢ γὰρ ἐκ τῶν 10
ἀναγκαῖων δεῖ αὐτὸν μόνον κρίναι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν εἰκότων
τῶτο χάρις ἐστὶ τὰ “ γνώμη τῇ ἀρίστη κρίναι” οὐκ ἔστιν ἰκα-
νὸν ἂν λύσῃ, ὅτι ἐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ δεῖ λύειν, ὅτι ἐκ
εἰκός· τῶτο δὲ συμβῆσεται, εἴαν ἢ ἢ ἔντασις μᾶλλον ὡς
ἐπιτοπαλὺ· ἐνδέχεται δὲ εἶναι τοιαύτην διχῶς, ἢ τῶ χρό- 15
νῶ, ἢ τοῖς πρᾶγμασι· ^d κυριώτατα δὲ, εἰ ἀμφόιν· εἰ γὰρ
τὰ πλεονάκεις ἔτω, τῶτ' ἐστὶν εἰκός μᾶλλον. Λύεται δὲ
^c καὶ τὰ σημεία, καὶ τὰ διὰ σημείων ἐνθυμήματα εἰρημένα,
καὶ ἢ ὑπάρχοντα, ὥσπερ ἐλέχθη ἐν τοῖς πρώτοις· ὅτι γὰρ
ἀσυλλόγιστόν ἐστι πᾶν σημεῖον, ὅθλον ἢ μὴν ἐκ τῶν ἀναλυ- 20
τικῶν. Πρὸς δὲ τὰ ^f παραδειγματῶδη, ἢ αὐτὴ λύσις, καὶ
τὰ εἰκότα· εἴαν τε γὰρ ἔχωμεν τι ἔχει ἔτω, λέλυται, ὅτι ἐκ

VARIÆ LECTIONES.

^a ἐπιδείκνυσιν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον αἰεὶ· εὐδὲς ὁ κριτῆς Edd. Ald. Basileenses, Ven. et Spir. ἀλλ' αἰεὶ καὶ ἀναγκαῖον· εὐδὲς ὁ κριτῆς Ed. Cam. et marg. Ed. Ven. ἀλλ' αἰεὶ καὶ ἀναγκαῖον· ὁ κριτῆς Ed. Ricc.

^c ἐκ αὐτῶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. Schrader. et Lipsi.

^d κυριώτατα δὲ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^e καὶ δεῖ in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^f παραδείγματα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ἀναγκαῖον, ^a καὶ εἰ τὰ πλείω καὶ πλεονάκεις ἄλλως· ἐὰν
 δὲ καὶ τὰ πλείω καὶ τὰ πλεονάκεις ἔτοι, μακροτέρην, ἢ ὅτι
 τὸ παρὸν ἔχῃ ὁμοίον, ἢ ἔχῃ ὁμοίως, ἢ διαφεραίνῃ γὰρ τινὰ
 ἔχῃ. Τὰ δὲ τεκμήρια, καὶ τεκμηριώδη ἐνδυμήματα,
 5 κατὰ μὲν τὸ ἀσυλλόγιστον οὐκ ἔστιν λῦσαι· δῆλον δὲ καὶ
 τῷ ἡμῖν ἐκ τῶ ἀναλυτικῶν· λείπεται δ' ὡς ἔχῃ ὑπάρχει
 τὸ λεγόμενον δεικνύει· εἰ δὲ φανερόν, καὶ ὅτι ὑπάρχει
 καὶ ὅτι τεκμήριον, αὐτὸν ἥδη γίγνεται τῷ· πάντα γὰρ
 γίγνεται ^b ἀποδείξει ἥδη φανερά.

Κ Ε Φ. Κη'.

10 ΤΟ δ' αὖτε καὶ μειῖν οὐκ ἔστιν ἐνδυμήματος σοι-
 χεῖον· τὸ γὰρ αὐτὸ λέγω σοιχεῖον καὶ τόπον· ἔστι γὰρ
 σοιχεῖον καὶ τόπος, εἰς ὃ πολλὰ ἐνδυμήματα ἐμπίπτει· τὸ
 δ' αὖτε ^c καὶ μειῖν ἔστιν ἐνδυμήματα πρὸς τὸ δεῖξαι, ὅτι
 μέγα ἢ μικρόν, ὥσπερ καὶ ὅτι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἢ δίκαιον
 15 ἢ ἀδίκον, καὶ τῶ ἄλλων ὅτι· ταῦτα δ' ἔστι πάντα, περὶ αἷ
 οἱ συλλογισμοί, καὶ τὰ ἐνδυμήματα· ὥς· εἰ μὴδὲ τούτων
 ἕκαστον ἐνδυμήματος τόπος, ἐδὲ τὸ αὖτε καὶ μεῖν.

β'. Οὐδὲ τὰ λυτικά ^d ἐνδυμήματος εἶδος τι ἔστιν ἄλ-
 λο τῶν κατασκευαστικῶν· δῆλον γὰρ, ὅτι λυεῖ μὲν ἢ ἀ
 20 δεῖξας, ἢ ὃ ἔντασιν ἐνεγκῶν· ἀνταποδιδόντες δὲ τὸ ἀν-
 τικείμενον· οἷον, εἰ εἰδείξεν ὅτι γέγονεν, ἔτος ὅτι ἔ
 γέγονεν·

VARIAE LECTIONES.

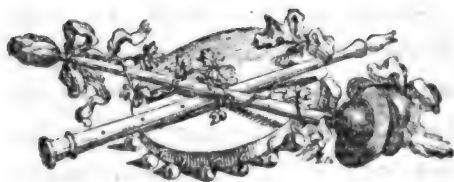
^a Sic Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. Edd. aliae
 ἢ καὶ τὰ πλείω, quod dedit Victorius e MSS. ^b ἀπόδειξις Cod. au-
 tiq. Victorii. ^c καὶ τὸ μειῖν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.
 Ricc. et Maj. ^d ἐνδυμήματα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.
 Ricc. Spir. et Maj. ^e ἀνταποδιδόντες Edd. Ald. Ven. Basileen-
 ses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

εἰ δὲ ὅτι ἔ γέγονεν, ἔτος ὅτι γέγονεν· ὥστε αὐτὴ μὲν ἔκ
 ἂν εἴη ἡ διαφορὰ τοῖς αὐτοῖς γὰρ χρεῶνται ἀμφοτέροισι· ὅτι
 γὰρ ἔκ ἔστιν, ἢ ἔστιν, ἐνδυμήματα φέρουσιν. Ἡ δ' ἔντασις
 ἔκ ἔστιν ἐνδυμήματα, ἀλλὰ (καθάπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς) τὸ
 εἰπεῖν δοῖαν τινὰ, ^a ἐξ ἧς ἔσαι δῆλον, ὅτι ἔ συλλελογίσται, ⁵
 ἢ ὅτι ψεῦδος τι εἴληφεν. ^b Ὑπὲρ μὲν παραδειγμάτων, καὶ
 γνωμῶν, καὶ ἐνδυμημάτων, καὶ ὅλως τῶν περὶ τὴν διάνοιαν,
 ὅθεν τε εὐπορήσομεν, καὶ ὡς αὐτὰ λύσομεν, εἰρήσθω ἡμῖν
 τοσαῦτα· λοιπὸν δὲ ^c διελθεῖν περὶ λέξεως, καὶ τάξεως.

VARIAE LECTIONES.

^a ἐξῆς Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. ^b ἐπεὶ δὲ τρία ἐστὶν ἃ διτ
 παραματευδῆται περὶ τὸν λόγον. ὑπὲρ κ. τ. λ. Victorii Codd. MSS.
 omnes. ^c διεξιθεῖν Edd. Victoriana priores.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ.

Κ Ε Φ. Α.

ΕΠΕΙΔΗ τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι περὶ τὸν λόγον· ἐν μὲν, ἐκ τίνων αἱ πίστεις ἔσονται· ^α δευτέρον δὲ, περὶ τῆς λέξεως· τρίτον δὲ, πῶς χρὴ τάξαι τὰ μέρη τοῦ λόγου· περὶ μὲν τῶν πίστεων εἴρηται, καὶ ἐκ πόσων, ὅτι ἐκ τριῶν ⁵^β εἰσὶ, καὶ ταῦτα ποῖα, καὶ διὰ τί τοσαῦτα μόνα· ἡ γὰρ τῷ αὐτοῖ τι πεπονθέναι οἱ κρίνοντες, ἢ τῷ ποιῆς τινὰς ὑπολαμβάνειν τὰς λέγοντας, ἢ τῷ ἀποδεδεῖσθαι, πείθονται πάντες· εἴρηται δὲ καὶ τὰ ἐνθυμήματα πόθεν δεῖ πορίζεσθαι· ἔστι γὰρ, τὰ μὲν, εἶδη τῶν ἐνθυμημάτων· τὰ ¹⁰ δὲ, τόποι.

β'. Περὶ δὲ τῆς λέξεως ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν· ἔ γάρ ἀπόχρη τὸ ἔχειν ἃ δεῖ λέγειν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ταῦτα ὡς

VARIAE LECTIOES.

^α ἰων. δ. Ed. Cam.
Ric. Spir. et Maj.

^β ἰ. Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.

δεῖ εἰπεῖν· καὶ συμβάλλεται πολλὰ πρὸς τὸ Φανῆναι ποιόν
 τινα τὸν λόγον. Τὸ μὲν ἔν πρῶτον, ἐξητήθη κατὰ Φύ-
 σιν, ὅπερ πᾶσι πρῶτον, αὐτὰ τὰ πράγματα ἐκ τίνων
 ἔχει τὸ πιθανόν· δεύτερον δέ, τὸ ταῦτα τῇ λέξει διαφέ-
 ρει· τρίτον δὲ τάτων, ὃ δύναμιν μὲν ἔχει μεγίστην, ἔπειτα
 δ' ^a ἐπικεχειρήται· τὰ περὶ τὴν ὑπόκρισιν· καὶ γὰρ εἰς
 τὴν τραγικὴν καὶ ραψωδίαν ὅφει παρῆλθαι· ὑπεκρίνοντα
 γὰρ ^b αὐτοὶ τραγωδίας οἱ ποιῶνται τὸ πρῶτον· ὅθλον ἔν
 ὅτι καὶ περὶ τὴν ῥητορικὴν ἐστὶ τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ περὶ
 τὴν ποιητικὴν· ὅπερ ἕτεροὶ τινες ἐπραγματεύθησαν, καὶ ¹⁰
 Γλαῦκων ὁ Τηϊός. Ἔστι δὲ αὕτη μὲν ἐν τῇ Φωνῇ, πῶς αὐ-
 τῇ δεῖ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον πάθος· οἷον, πότε μεγάλη,
 καὶ πότε μικρὰ, καὶ πότε μέση· καὶ πῶς τοῖς τόνοις· οἷον,
 ὀξεῖα, καὶ βαρεῖα, καὶ μέση· καὶ ῥυθμοῖς τίσι ^d πρὸς ἕκαστα·
 τρία γὰρ ἐστὶ περὶ ὧν σκοπεῖται· ταῦτα δ' ἐστὶ· μέγεθος, ¹⁵
 ἁρμονία, ῥυθμός. Τὰ μὲν ἔν αὐτὰ ἡμεῖς ἐκ τῶν ἀγώ-
 νων ἔτοι λαμβάνομεν· καὶ καθάπερ ἐκεῖ μίξιν δύνανται
^e οὖν τῶν ποιητῶν οἱ ὑποκριταί, ^f καὶ κατὰ τὰς πολιτικὰς
 ἀγῶνας, διὰ τὴν μοχθηρίαν τῇ πολιτείῳ· ἔπειτα δὲ σύγ-
 κεται τέχνη περὶ αὐτῶν· ἐπεὶ καὶ τὸ περὶ τὴν λέξιν ὅφει ²⁰
 παρῆλθε· καὶ δοκεῖ φορτικὸν εἶναι, καλῶς ὑπολαμβάνο-
 μενον· ἀλλ' ὅλης ἔσης πρὸς δόξαν τῆς πραγματείας τῆς

VARIAE LECTIONES.

^a ἐπικεχειρήται Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. ^b αὐτὰς τὰς
 τραγωδίας Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. et Ricc. αὐτοὶ τὰς τρα-
 γωδίας, cum articulo, Edd. Ifing. Cam. Spir. et Maj. ^c αὐτῇ
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Ricc. ^d πρὸς ἕκαστον Edd. Ald.
 Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e οὖν abest ab Edd.
 Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. et Spir. ^f ἔτω δηλοῦναι καὶ
 κατὰ τὰς α. ἀγ. Edd. Ven. Cam. et Maj. abesse tamen verba ἔτω
 δηλοῦναι a Codd. MSS. notavit Victorius.

² περὶ ρητορικὴν, ἕκ ὁρῶς ἔχοντας, ἀλλ' ὥς ἀναγκαστικὰ τῶν ἐπιμέλειαν ποιητέον· ὅτι τό γε δίκαιον μηδὲν πλεονάζει τῶν περὶ τὸν λόγον, ἢ ὥς μήτε λυπεῖν, μήτε εὐφραίνειν· δίκαιον γὰρ αὐτοῖς ἀγωνίζεσθαι τῶς πράγμασιν, ὥς
 5 τὰλλα ἔχω τῷ ἀποδείξαι^β περιεργὰ ἐσιν· ἀλλ' ἡμῶν μέλει δύναται, καθάπερ εἴρηται, διὰ τὴν τῷ ἀκρατῷ μοχθηρίαν. Τὸ μὲν ἐν τῇ λέξει ἔχει τι μικρὸν ἀναγκαῖον ἐν πάσῃ διδασκαλίᾳ· διαφέρει γὰρ τι πρὸς τὸ δηλοῦναι, ὡς δὲ, ἢ ὡς εἰπεῖν· ὁ μόντοι τοσούτον, ἀλλ' ἅπαντα φαν-
 10 τασίᾳ τοῦτά ἐστι, καὶ πρὸς τὸν ἀκρατὴν· διὸ ἐδοῖς ἕτοι γυμναστῶν διδάσκει.

γ'. Ἐκείνη μὲν ἔν ὅταν ἔλθῃ ταῦτο ποιήσει τῇ ὑποκριτικῇ· ἐγκρατειαὶ δὲ ἐκ' ὀλίγων περὶ αὐτῆς εἰπεῖν· τινές· οἷον Θρασύμαχος ἐν ταῖς ἐλέοις· καὶ ἐστὶ φύσεως
 15 τὸ ὑποκριτικὸν εἶναι, καὶ ἀσχετότερον· περὶ δὲ τὴν λέξιν ἔτεκνον· διὸ καὶ τοῖς ταῦτο δυνάμετοις γίνονται πάλιν ἄθλα, καθάπερ^δ ἐν τοῖς κατὰ τὴν ὑπόκρισιν ῥήτορσιν· οἱ γὰρ γραφόμενοι λόγοι μείζον ἰσχύσι διὰ τὴν λέξιν, ἢ διὰ πλὴν διάνοιαν.

20 δ'. Ἡρξάντο μὲν ἔν κινήσai τὸ πρῶτον, ὥσπερ πέφυκον, οἱ ποιηταί· τὰ γὰρ ὀνόματα μιμήματά ἐσιν· ὑπῆρξε δὲ καὶ ἡ φωνὴ πάντων^ε μαρτυρικώτατον τῶν μόριων ἡμῖν· διὸ καὶ αἱ τέχναι συνήχσαν, ἢ τε τραγωδία, καὶ ἡ ὑποκρι-

VARIÆ LECTIONES.

² περὶ τὴν ρητορικὴν ἕκ ὁρῶς ἔχοντας Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Cam. Frob. Ricc. et Maj. περὶ τὴν ρητορικὴν ἕκ ὁρῶς ἔχοντας Edd. Ifing. et Spir. ^β περιεργία Edd. Ald. et Basileenses. ^γ ἔμμε ἔχου Codd. meliores Victorii. ^δ Sic Edd. Morel. Sylb. Casaub. Duval. London. et Lipsi. καθάπερ καὶ τοῖς Ed. Bipont. ^ε μιμητικωτάτη Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

τικῇ, καὶ ἄλλαι γε. Ἐπεὶ δὲ αἱ ποιηταὶ, λέγοντες ^α εὐή-
 θη, διὰ τὴν λέξιν ἐδόξαν περισσάουσαν τήνδε τὴν δοξάν, διὰ
 τῆτο ποιητικῇ πρώτῃ ἐγένετο λέξις, οἷον ἡ Γοργίῳ· καὶ νῦν
 ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδευτῶν τὰς τοιαύτας οἰοῦνται διαλέ-
 γουσθαι κάλλιστα· τῆτο δὲ ἐκ ἔστιν, ἀλλ' ἐτέρα λόγου ⁵
 καὶ ποιήσεως λέξις ἐστὶ· δηλοῖ δὲ τὸ συμβαῖνον· ἐπεὶ γὰρ
 αἱ τὰς τραγωδίας ποιῶντες ἔτι χρωῖνται τὸν αὐτὸν τρόπον·
 ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐκ τῶν τετραμέτρων εἰς τὸ ἰαμβοῖον με-
 τέβησαν, διὰ τὸ τῷ λόγῳ ταῦτο τῶν μέτρων ὁμοιότατον εἶ-
 ναι τῶν ἄλλων· ἔτω καὶ τῶν ὀνομάτων ^β ἀφῆκασιν, ὅσα ¹⁰
^γ παρὰ τὴν διάλεκτον ἔστιν· ^δ οἷς δὲ αἱ πρώτοι ἐκόσμων,
^ε καὶ ἔτι νῦν αἱ τὰ ἐξάμετρα ποιῶντες, ἀφῆκασιν· διὸ γε-
 λοῖον μιμεῖσθαι τέρας, οἱ αὐτοὶ ἐκ ἔτι χρωῖνται ἐκείνῳ τῷ
 τρόπῳ· Ὡςτε φανερόν, ὅτι ἐκ ἅπαντα, ὅσα περὶ λέξεως
 ἔστιν εἰπεῖν, ἀκριβολογητέον ἡμῖν· ἀλλ' ὅσα περὶ τοιαύτης, ¹⁵
 οἴας λέγομεν· περὶ δὲ ἐκείνης εἰρηται ἐν τοῖς περὶ ποιη-
 τικῆς.

· Κ Ε Φ. Β.

ΕΣΤΩ ἔν ἐκείνα τεταωρημένα· καὶ ὠρίσθω λέξεως
 ἀρετὴ, σαφῆ εἶναι· (σημαῖον γὰρ, ὅτι ὁ λόγος, εἰαν μὴ δη-
 λοῖ, καὶ ποιήσει τὸ εἰαυτῷ ἔργον·) καὶ μήτε ταπεινὴν, μήτε ²⁰

VARIÆ LECTIONES.

^α εὐθή marg. Ed. Ven. ^β Sic Edd. Ven. Cam. Spir. Maj.
 et reliquæ fere omnes. Sed Ed. Bipont. secuta est lectionem Aldi-
 nam, ἀφῆκασιν, tam hoc loco, quam infra. ^γ περι Edd. Ald. Ba-
 sileenses et Ricc. ^δ οἷς δ' οἱ πρώτοι ἐκόσμων Edd. Ald. Basil. 1. 2.
 Frob. et Ricc. οἷς δ' οἱ πρώτοι τὰ ἐκόσμων Ed. Iung. ^ε καὶ ἔτι καὶ
 νῦν εἰς τὰ ἐξάμετρα Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. et Maj. καὶ ἔτι καὶ νῦν
 οἱ τὰ ἐξάμετρα Edd. Ricc. et Spir.

ὑπὲρ τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ πρέπυσαν· ἡ γὰρ ποιητικὴ ἴσως
 ἔταπται, ἀλλ' ἔπρεψα ^α λόγῳ. Τῶν δ' ὀνομάτων
 καὶ ῥημάτων σαφῆ μὲν ποιεῖ τὰ κύρια· μὴ ταπεινὴν δέ,
 ἀλλὰ κεκοσμημένην, τᾶλλα ὀνόματα, ὅσα εἴρηται ἐν τοῖς
 5 περὶ ποιητικῆς· τὸ γὰρ ^β ἐξαλλάξαι ποιεῖ. Φαίνεσθαι
^γ σεμνοτέρων· ^δ ὥσπερ γὰρ πρὸς τὰς ξένας οἱ ἄνθρωποι,
 καὶ πρὸς τὰς παλίας, τὸ αὐτὸ πᾶσχεσθαι καὶ πρὸς τὴν
 λέξιν· διὸ δὲ ποιεῖν ξένην τὴν διάλεκτον· ^ε θαυμασὰν γὰρ
 τῶν ἀπόντων εἰσίν· ἡδὺ δὲ τὸ θαυμαστόν. Ἐπὶ μὲν ἔν
 10 τῶν μέτρων πολλά τε ποιεῖ τῆτο, καὶ ἀρμόττει ἐκεί· πλέον
 γὰρ ἐξέστηκε, περὶ αὐτὸ, καὶ περὶ αὐτοῦ ὁ λόγος· ἐν δὲ τοῖς φιλοῖς
 λόγοις, πολλῶν ἐλάττωσιν· ἡ γὰρ ὑπέθεσις ἐλάττω· ἐπεὶ
 καὶ ἐνταῦθα, εἰ δαῦλος ἔκαλλιπεῖτο, ἢ λίαν νέος, ἀπρε-
 πότερον, ἢ περὶ ^η λίαν μικρῶν· ἀλλ' ἔστι καὶ ἐν τέτοις ἐπι-
 15 συζηλλόμενον καὶ αὐξανόμενον τὸ πρέπον. Διὸ δὲ λα-
 θάνει ^ι ποιῶντας, καὶ μὴ δακνὴν λέγειν πεπλασμένως,
 ἀλλὰ πεφυκότως· τῆτο γὰρ πιθανόν· ^κ ἐκείνο δὲ, τέναν-
 τίον· ^λ ὥς γὰρ πρὸς ἐπιβλεπόμενα ^μ διαβάλλονται, καθά-
 περ πρὸς τὰς αἰνὰς τὰς μεμυγμένους· καὶ οἷον ἡ Θεοδώρου
 20 Φωνὴ πέπονθε πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ὑποκριτῶν· ἡ μὲν γὰρ

VARIÆ LECTIONES.

^α τῷ λόγῳ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β ἐξαλαπάξαι Edd. Ald. Ven. Basil. et Ricc. ^γ σεμνοτέρων Edd. Ald. Basil. et Ricc. ^δ ὥσπερ Edd. Ifing. Lipsf. et Bipont. ^ε θαυ-

μαστόν γὰρ τῶν ἀπόντων εἰσίν Edd. Ald. et Basileenses. θαυμαστὴν γὰρ
 τῶν ἀπόντων εἰσίν Ed. Ven. θαυμασὰν γὰρ τῶν ἀπόντων εἰσίν Edd. Cam.
 et Maj. ^η ἐλάττω εἰσίν Edd. Lipsf. et Bipont. ^θ κάλλιστα ἰποιεῖτο

Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. καλλιποιεῖτο Edd. Ven. Cam. Spir.
 et Maj. ^ι λίαν δεστ in Edd. Ald. Basileensibus, et Ricc. ^κ ποι-

εῶντος Cod. antiquissimus Viçt. ^λ ἐκεί δ' Edd. Ald. et Basileenses.

^μ ὥσπερ γὰρ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^ν Muretus διαβάλλονται mutandum censet in διευλαθεῖνται.

καὶ λόγους ποιεῖν νῦν, καὶ δὲ ἀλλότρια. Κλέπεται δ' ἑξῆς ἔστιν τις ἐκ τῆς εἰωθυίας διαλέκτου ἐκείνων συνταγῆς ὅπερ Εὐρυπιδῆς ποιεῖ, καὶ ὑπερβαίνει τὸν ῥαῦτος.

β'. Ὅντων δὲ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἔξ ὧν ὁ λόγος συνίσταται, τῶν δὲ ὀνομάτων τοσαῦτ' ἐχόντων εἶδη, ὅσα τε-
 5 ῥαφίσαντες ἐκ τῆς περὶ ποιήσεως τῶν γλώττειν μὲν, καὶ διπλοῦς ὀνομάσαι, καὶ πεποιημένοις, ἐλογάμην καὶ ἐλογα-
 χῶ χρησέσθαι. ὅπως δὲ ἕτερον ἐρεῖμεν· τό, τε διὰ τί εἴρηται ἐπὶ τὸ μείζον γὰρ ἐκκαλλάτῃ τῷ πρέποντος. Τὸ δὲ κύ-
 ριον· καὶ τὸ εἰπεῖν, καὶ ἂ μεταφορᾶ, μόναι χρήσιμοι πρὸς το-
 πὴν τῶν ψυχῶν λόγων λέξιν· σημείον δὲ, ὅτι τέτοις μόναις
 πάντες χρῶνται· πάντες γὰρ μεταφοραῖς διαλέγονται, καὶ
 τοῖς οἰκειοῖς, καὶ ταῖς κορίαις· ὥςτε δῆλον, ὡς, εἴη εὖ ποιῇ-
 15 τες, ἔσται ἢ τε ξεικὸν, καὶ λαμβάνειν ἐνδέχεται, καὶ ὁ σα-
 φηκεῖ· αὕτη δ' ἔστιν ἡ ῥητορικὴ λόγου ἀρετή. Τῶν δ' ὀνο-
 μαμάτων, τῷ μὲν σοφιστῇ ὁμωνυμίας χρήσιμοι· ἡ παρὰ
 ταύτας γὰρ καλεῖται τῷ ποιητῇ δὲ συνωνυμίας· λέγω
 δὲ κύρια τε καὶ συνωνυμία· οἷον, “τὸ πορεύεσθαι,” καὶ “τὸ
 βαδίζειν” ταῦτα γὰρ ἀμφότερα, καὶ κύρια, καὶ συνω-
 20 νυμια ἀλλήλοις.

γ'. Τί μὲν ἔν τῶν ἐκαστὸν ἐστὶ, καὶ πόσα εἶδη μετα-
 φορᾶς, καὶ ὅτι τῶτο πλεῖστον δύναται καὶ ἐν ποιήσει καὶ
 ἐν λόγοις αἱ μεταφοραὶ, εἴρηται, καθάπερ ἐλόγομεν ἐν

VARIAE LECTIONES.

ἂ μεταφορᾶ Edd. Cam. et Maj. ἂ τὸ ξεικὸν Edd. Ald. Ven. Basilenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ὁ παρὰ Edd. Ald. Basil. et Ricc. ἡ δὲ τῷ ῥητορικῇ Edd. Ald. Ven. Basilenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ὁ παρὰ ταύτας Edd. Ald. Ven. Basilenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

τοῖς περὶ ποιητικῆς. ^α τοσούτω δ' ἐν λόγῳ δεῖ μᾶλλον φι-
 λοποιεῖσθαι περὶ αὐτῶν, ὥσω ἐξ ελατρίων βωηθημάτων
 ὁ λόγος ἐστὶ τῶν μετρῶν. καὶ τὸ σαφές, καὶ τὸ ἡδύ, καὶ τὸ
 ξηρικόν ^δ ἔχω μάλιστα ἢ μεταφορά. καὶ λαβεῖν οὐκ ἔστιν
 5^ο αὐτὴν παρ' ἄλλῃ. Δεῖ δὲ καὶ τὰ ἐπιθέτα, καὶ τὰς με-
 ταφοράς ἀρμολύσας λέγειν. τοῦτο δ' ἔστι ἐκ τῶ ἀνά-
 λαχον. εἰ δὲ μὴ, ἀπρεπές φανέεται, διὰ τὸ παραλληλὰ
 τὰ ἐναντία μάλιστα φαίνεσθαι. ἀλλὰ δεῖ σκοπεῖν, ὥς
 νέω Φοινίκης, ἔτω γέροντι τί. οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ πρέπει εἰς-
 10 θῆς. Καὶ εἰάν τε κοσμεῖν βέλῃ, βαρὺ τῷ βελτίονος τῶν
 ἐν ταύτῳ γένει φέρεται τὴν μεταφοράν, εἰάν τε ψεγειν, ἀπὸ
 τῶν χειρόνων λέγω δ' οἶον, ἐπεὶ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ
 γένει, τὸ φῆναι, "τὸ μὲν πλωχεύοντα εὐχεσθαι, τὸ δὲ εὐ-
 χόμενον πλωχεύειν" ὅτι ἄμφω αἰτήσεις, τὸ εἰρημένον εἰς
 15 ποιεῖν. ὥς καὶ Ἰφικράτης Καλλίαν "μητραγύστην, ἀλλ'
 οὐ δαδῶχον" ὁ δὲ ἔφη, "ἀμύητον αὐτὸν εἶναι. οὐ γὰρ ἂν
 μητραγύστην αὐτὸν καλεῖν, ἀλλὰ δαδῶχον" ἄμφω γὰρ
 παρὶ θεόν. ἀλλὰ τὸ μὲν, τιμιον. τὸ δὲ, ἀτιμιον. καὶ ἡ δ'
 μὲν "διονυσκόλακας," αὐτοὶ δ' αὐτὰς "τεχνίτας" καλεῖσι.
 20 ταῦτα δὲ ἄμφω ἢ μεταφορά. ἢ μὲν, ρυπαιόντων, ἢ δὲ,

VARIÆ LECTIONES.

^α τοσούτων Ed. Bipont. ^β ἐν λόγοις nonnulli Viñt. Codices, et Edd.
 Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^γ ὥσω Edd. Schrad.
 Lipsf. et Bipont. ^δ ἔχω Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Bipont.
^ε αὐτὸ Edd. Iñg. et Bipont. ^ς ἀναλόγῃ Edd. Ald. Ven. Basileen-
 ses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ζ ἀπὸ τῶν βελτίων τῶν ἐν τῷ γένει
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^η ἐν ταύτῃ
 γένει Ed. Lipsf. ^θ οἱ μὲν διονυσκόλακας Edd. Lipsf. et Bipont. οἱ δὲ
 διονυσκόλακας Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. et Maj. ^ι οἱ μὲν διονυσκό-
 λακας Ed. Spir. ^κ Sic Edd. Viñt. Morel. Sylb. Casaub. Du-
 val. et Londin. Ed. Bipont. et aliae, μεταφορᾷ.

τῶναντίον· καὶ οἱ μὲν λησάτ^α αὐτοὺς “πορισάς” καλαῖσι
 νῦν· διὸ ἔξει λέγειν, “τὸν ἀδικήσαντα μὲν ἀμαρτάνον
 ἢ δ’ ἀμαρτάνοντα ἀδικῆσαι” καὶ, “ἢ κλέψαντα καὶ λα-
 βεῖν, καὶ πορθεῖν” τὸ δὲ, ὡς ὁ Τήλεφος Εὐριπίδῃ Φη-
 σί, “κώπας ἀνάσσειν,” καὶ, “ἀποθὰς εἰς Μυσίαν,”⁵
 ἀπρεπές, ὅτι μείζον “τὸ ἀνάσσειν” ἢ κατ’ ἀξίαν ἔ-
 κλεπταί ἐν. Ἔστι δὲ καὶ ἐν ταῖς συλλαβαῖς ὁ ἀμαρτία,
 εἰ μὴ ἡδεΐας ἢ σημεία Φωνῆς· οἷον Διονύσιος προσαγο-
 ρεῖται ὁ χαλκὺς ἐν τοῖς ἐλεγείοις

“Κραυγὴν Καλλιόπης” —

10

τὴν ποίησιν, ὅτι ἄμφω Φωναί· Φαύλη δὲ ἡ μεταφορὰ,
 ταῖς ἀσήμεοις Φωναῖς.

δ’. Ἔτι δὲ, οὐ πόρρωθεν δεῖ, ἀλλ’ ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ
 ἢ ὁμοειδῶν μεταφέρειν τὰ ἀνώνυμα ὀνομασμένως, ὃ λεχ-
 θὲν δῆλόν ἐστιν ὅτι συγγενές· οἷον, ἐν τῷ αἰνύματι τῷ εὐ- 15
 δοκιμῇντι,

“Ἄνδρ’ εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ’ ἀνέρι κόλλησαντα”

ἀνώνυμον γὰρ τὸ πάθος· ἔστι δ’ ἄμφω πρόσθεσις τις·
 κόλλησιν τῶνον εἶπε τὴν τῆς συκίας προσβολήν. Καὶ
 ὅλως ἐκ τῶν εὐ ἠνιγμένων ἐστὶ μεταφορὰς λαβεῖν^ε ἐπει- 20
 κεῖς^δ μεταφοραὶ γὰρ αἰνίττονται· ὥστε δῆλον ὅτι εὐ μετα-
 νήνεκται. Καὶ ἀπὸ καλῶν κάλλος δὲ οὐνόματος, τὸ μὲν,

VARIAE LECTIOES.

^α αὐτοὶ δὲ αὐτὸς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^β ἀμαρτάνον Codd. quidam Vict. et marg. Ed. Ven.

^γ ἰστιμῶς Edd. Ald. Basileenses, et Ricc.

^δ αἱ μεταφοραὶ γὰρ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. Sustulit articulum Victorius, qui in nullo MSto occurrit. Ed. Bipont. habet μεταφρᾶ, pro vulgato μεταφοραί, juxta emendationem Victorii.

ὥσπερ ^a Λυκίμνιος λέγει, ἐν τοῖς ψόφοις, ἡ τῷ σημαίνοντι καὶ αἰσχος δὲ ὡσαύτως. Ἐτι δὲ τρίτον, ὃ λύει τὸ σοφιστικὸν λόγον· ἐ γὰρ, ὡς ἔφη Βρύσαν, “ ἔξτενα αἰσχρολογεῖν, εἴπερ τὸ αὐτὸ σημαίνει τόδε ἀντὶ τῷ τόδε εἰπεῖν”
 5 τῷτο γὰρ ἐστὶ ψεῦδος· ἐστὶ γὰρ ἄλλο ἄλλῃ κυριώτερον, καὶ ὁμοιωμένον μᾶλλον, καὶ οικειότερον τῷ ποιεῖν τὸ πρᾶγμα πρὸ ὁμμάτων· ἐστὶ ^b δὲ, ἐκ ὁμοίως ἔχον σημαίνει τόδε καὶ τόδε· ὥς καὶ ἔτις ἄλλο ἄλλῃ κάλλιον καὶ αἰσχρον θάτερον· ἅμφω μὲν γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρὸν σημαίνουσιν· ἀλλ’
 10 ἐκ ἢ καλὸν, ἢ ἐκ ἢ αἰσχρὸν· ἢ ταῦτα μὲν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἢ ἴσον. Τὰς δὲ μεταφορὰς ἐντεῦθεν αἰτέον ἀπὸ καλῶν, ἢ τῇ Φωνῇ, ἢ τῇ δυνάμει, ἢ τῇ ὄψει, ἢ ἄλλῃ τινὶ αἰσθησί· διαφέρει δὲ εἰπεῖν, εἶον, “ ῥοδοδάκτυλος Ἥως,” μᾶλλον ἢ “ Φωινικοδάκτυλος,” ἢ ἐστὶ Φαυλότερον, “ ἐρυ-
 15 θροδάκτυλος.”

εἰ. Καὶ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, ἐστὶ μὲν τὰς ἐπιθέσεις ποιῆσαι ἀπὸ Φαύλης, ἢ αἰσχεῖ· εἶον, “ ὁ μητροφόντης”
 ἐστὶ δὲ ἀπὸ τῆ βελτίονος· εἶον, “ ὁ πατὴρ ἀμύντωρ” καὶ ὁ Σιμωνίδης, ὅτε μὲν εἶδεν μισθὸν ἐλίγοι αὐτῷ ὁ νικήσας
 20 τοῖς ὀρεῦσιν, ἐκ ἣθελε ποιεῖν, ὡς δυσχεραίνων εἰς ἡμιόνους ποιεῖν· ἐπεὶ δὲ ἱκανὸν ἔδωκεν, ἐπώησε,

“ Χαίρετ’ ἀελλοπόδιον θύγατρες ἵππων”
 καίτοι καὶ τῶ ὄνων θυγατέρες ἦσαν.

ς. Ἐτι, τὸ αὐτὸ ὑποκορίζεσθαι· ἐστὶ ἣ ὁ ὑποκορισμὸς,
 25 ὅς ἐλαττον ποιεῖ καὶ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθόν· ^c ὥσπερ καὶ ὁ

VARIÆ LECTIONES.

^a Λυκίμνιος Edd. plurimæ. ^b ἢ abest ab Edd. Ald. Ven. Basilensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c ὥσπερ καὶ Ἀριστοφάνης, omisso articulo, Ed. Bipont.

Ἀριστοφάνης σκώπτει ἐν ταῖς Βαρυλαγίαις, ἀπὲρ μὲν ^α χρυ-
σίαι, “χρυσιδάριον” ἀντὶ δὲ ἱματίαι, “ἱματιδάριον”· ἀπὲρ
δὲ λαυδαίαις, “λαυδαρημάτιον” καὶ “γυσημάτιον” εἰλα-
βήσθαι δὲ δεῖ, καὶ παρατηρεῖν ^β ἐν ἀμφοῖν τὸ μέτριον,

ΚΕΦ. Γ.

ΤΑ δὲ ψυχρὰ ἐν τέλει ^γ γίνεσθαι κατὰ τὴν λέξιν ^δ
ἐν τε τοῖς διπλοῖς ὀνόμασιν· αἶον, Λυκάφρων, “τὸν πολυ-
πρόσπον ἄρσενον”· “ὁ μεγαλοκαρπύς γῆς” καὶ, “ἀκ-
τὴν δὲ τενοπόρον”· καὶ, ὡς Γοργίας ὀνόμαζε, “πλανήμα-
τος κλάας”· “ἐπιτορκήσαντας,” καὶ “καταναρκήσαντας”
καὶ ὡς Ἀλκιδάμας, “μένεις μὲν τὴν ψυχὴν πληρημαίνον, ^ε
πυρίχρων δὲ τὴν ὄψιν γιγνομένην” καὶ, “τελεσφόρον· ἔσ-
θαι τὴν προθυμίαν αἰσῶν γενήσασθαι” καὶ, “τελεσφό-
ρον τὴν περὶ τῶν λόγων κατέστησε” καὶ, “μυανόχρων
τὸ τῆς ^ς θαλάσσης ἑδάφος”· πάντα γὰρ ταῦτα σωμ-
τικὰ διὰ τὴν ^ε ἑκκλωσιν φαίνεται· μία μὲν οὖν αὕτη ^{ις}
αἰτία.

β'. Μία δὲ τὸ χρῆσθαι γλώττιαι· αἶον, Λυκάφρων
Ἐέρξην “ὁ Πέλωρον ἄνδρα” καὶ Σκίφον, “ἑδάνεις ἀνὴρ”
καὶ Ἀλκιδάμας, “ἄδυμα τῇ ποσὶ” καὶ, “τὴν τῆς

VARIAE LECTIOES.

^α χρυσοῦ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^β ἐν ἀμφοῖν defunt in Edd. Ald. Basileensibus, et Ricc. ^γ γίνου-
ται Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^δ ὅτι-
τάλη plures Victorii Codd. ac Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et
Ricc. ^ε θαλάσσης Edd. Ven. et Cam. ^ς τὸν Πιλάριον Edd.
Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^{ις} αἰσῶς marg.
Ed. Ven.

Φύσεως ἀποθαλίαν” κ, “^a ἀκράτῃ τῆς διανοίας ὀργῇ τεθηγμένον.”

γ’. Τρίτον δ’ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, τὸ, ἡ μακροῖς, ἡ ἀκαί-
 ραις, ἡ πυκνοῖς χρῆσθαι· ἐν μὲν γὰρ ποιῆσαι πρέπει “ γά-
 5 λα λευκὸν” εἰπεῖν· ἐν δὲ λόγῳ, τὰ μὲν, ἀπρεπέστερα· τὰ
 δὲ, αὖ ἢ κατακαρῇ, ἐξελέγχει, κ, ποιεῖ φανερόν, ὅτι ^b ποι-
 ηαῖς ἐστίν· ἐπὶ δὲ γε χρῆσθαι αὐτῇ· ἐξαλλάττει γὰρ
 τὸ εἰσὶν, καὶ ξυμπεῖν ποιεῖ τὴν λέξιν· ἀλλὰ δὲ τοχά-
 ζεσθαι τῷ μετρίῳ· ἐπὶ μᾶλλον ποιεῖ κακὸν ^d τῷ εἰσὶν λέ-
 20 γον· ἡ μὲν γὰρ ἐκ ἔχῃ τὸ εἶν· ἡ δὲ, τὸ κακῶς· διὸ
 τὰ Ἀλκιδάρκωντος ψυχρὰ φαίνεται· ἐ γὰρ ὡς ἐηδύσμα-
 τι χρῆται ἀλλ’ ὡς ἐδέσματι τοῖς ἐπιθέτοις, ὥτε πυκνοῖς,
 καὶ μετρίοις, καὶ ἀποδόλοις· οἷον, ἐκ ἰσθῶτα, ἀλλὰ “ τὸν
 ἰσθρὸν ἰσθῶτα”· κ, ἐκ εἰς Ἰσθμια, ἀλλ’ “ εἰς τὴν ᾧ Ἰσθ-
 15 μίων πανήγυριν” καὶ ἐκὶ νόμῳ, ἀλλὰ “ τὸς τῶν πόλεων
 βασιλεῖς ^e νομίμῳ”· δ κ, ἐ δρόμῳ, ἀλλὰ “ δρομαία· τῇ
 τῆς ψυχῆς ἀρετῇ” καὶ ἐκὶ μεσοῖν, ἀλλὰ “ τὸ τῆς φύ-
 σεως παραλαβὴν μεσοῖον” καὶ “ σκυδρωπὸν τὴν φρον-
 τίδα τῆς ψυχῆς” καὶ ἐ χάριτος, ἀλλὰ “ πανοδήμῳ χά-
 20 ριτος δημιουργός”· ^h κ, “ οἰκονόμος τῆς τῶν ἀνθρώπων ἡδω-

VARIAE LECTIONES.

^a Sic Victorius emendavit ex Cod. antiquiff. κ, ἀκράτῃ τῆς διανοίας, κ, ὀργῇ τιθηγμένον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Spir. quæ lectio minime contemnenda est. Absent autem κ, ab omnibus MSS. B. ^b ποιήσεως ἐστίν· Edd. Ven. Cam. et Spir.

^c αὐτῇ Cod. Vict. ^d τὸ εἰσὶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Cam. Correxuit Victorius ex MSS. ^e Sic emendavit Victorius ex Codd. sed Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

habent ἡδύσματος, et ἰδιόσματος. ^f νόμῳ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. et Bipont. ac plures Victorii Codd.

^g κ, ἐ δρομαίῳ Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. et Frob. sed Ed. Ven. habet in margine δρόμῳ. ^h κ, οἰκονομία τῆς τῶν ἀνθρώπων Edd. Ald. Basileenses, et Cam. κ, οἰκονόμος τῆς τῶν ἀνθρώπων Edd. Ven. Ricc. Spir. et Maj.

τῆς" καὶ ἐ κλάδοις, ἀλλὰ " τοῖς τῆς ὕλης κλάδοις ἀπο-
 κρυφεί" καὶ ἐ τὸ σῶμα παρήμπιχεν, ἀλλὰ " τὴν τῆ
 σώματος αἰσχύνην" καὶ " ^a ἀντίμιμον τὴν τῆς ψυχῆς ἐπι-
 θυμίαν" τῆτο δὲ ἅμα καὶ διπλὴν καὶ ἐπίθετον ὥς
 ποιήματα γίνονται καὶ ἔτως, " ^b ἐξεδρον τὴν τῆς μοχθη-
 ρίας ὑπερβολήν" διὸ ποιητικῶς λέγοντες τῇ ἀπρεπείᾳ
 τὸ γελοῖον καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμποιοῦσι, καὶ τὸ ἀσαφές διὰ
 τὴν ἀδολεσχίαν ὅταν ^c γὰρ γυγνώσκοντι ἐπεμβάλη, δια-
 λύει τὸ σαφές τῷ ἐπισκοτεῖν· οἱ δὲ ἄνθρωποι τοῖς δι-
 πλοῖς χρῶνται, ὅταν ἀνάπνυμον ἢ, καὶ ὁ λόγος εὐσύνθετος· ¹⁵
 εἶον, " τὸ χρονοτριβεῖν" ἀλλ' ἂν παλὺ, πάντως ποιητικόν·
 διὸ ^d χρησιματάτη ἡ διπλὴ λέξις τοῖς διδυραμβοποιοῖς·
 ἔτσι γὰρ φοβώδεις· αἱ ᾗ γλῶττιαι τοῖς ἐποποιοῖς· σεμ-
 νὰ καὶ γῶ, καὶ αὐθαδεις· ^e μεταφορὰ δὲ τοῖς ἰαμβείοις· τῶ-
 τοις γὰρ νῦν χρῶνται, ὥσπερ εἴρηται.

δ'. Καὶ ἐτι τέταρτον τὸ ψυχρὸν ἐν ταῖς μεταφοραῖς
 γίγνεται· εἰσὶ γῶ καὶ μεταφορὰ ἀπρεπεῖς, αἱ μὲν, διὰ τὸ
 γελοῖον χρῶνται γῶ καὶ αἱ κωμωδοποιοὶ μεταφοραῖς· αἱ
 δὲ, διὰ τὸ σεμνὸν ἄγαν καὶ τραγικόν· ἀσαφεῖς δὲ, ἂν
 πόρρωθεν· αἶον Γοργίας, " χλωρὰ καὶ ἔνασμα τὰ πράγ-
 ματα" " σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἐσπείρας, κακῶς δὲ
 ἐτέρισας" ^f ποιητικῶς γὰρ ἄγαν· καὶ ὡς Ἀλκιδά-
 μας, " τὴν φιλοσοφίαν, ἐπιτείχισμα τῶν νόμων" καὶ
 " τὴν Ὀδύσειαν, καλὸν ἀνθρωπίνῃ βίῃ κάτοπτρον" καὶ

VARIAE LECTIONES.

- ^a τίμιος Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. et Cam. ac Codd. Viñt. male. Ἀντίμιμος est, qui faciem alicujus rei prae se fert. B.
^b ἐξῶρον Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. et Frob. ^c γὰρ doest in Ed. Cam. ^d χρησιμώτατος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e ἡ μεταφορὰ τοῖς Cod. Viñt. antiquissimus. ^f ποιητικῶς Edd. Ald. et Basil. ποιητικόν Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj.

“ ἔδὲν τοιῦτον ἄθυρμα τῇ ποιήσει προσφέρειν” ἅπαντα γὰρ ταῦτα ἀπίθανα, διὰ τὰ εἰρημένα· τὸ δὲ Γοργίᾳ εἰς τὴν χελιδόνα, ἐπεὶ κατ’ αὐτῆς πεπομένη ἀφῆκε τὸ περὶ τῷμα, ἄριστα τῶν τραγικῶν· εἶπε γὰρ, “ αἰσχρὸν γε 5 ὦ Φιλομήλα” ὄρνιθι μὲν γὰρ, εἰ ἐπαίησεν, οὐκ αἰσχρὸν παρ’ οὐνοῦ δὲ αἰσχρὸν· εὖ ἔν’ ἀλοιθόρησεν, εἰπὼν ὃ ἦν, ἀλλ’ ἔχ’ ὃ εἶναι.

Κ Ε Φ. Δ.

ΕΣΤΙ δὲ καὶ ἡ εἰκὼν μεταφορά· διαφέρει γὰρ μικρὸν ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ τ’ Ἀχιλλεῖα,

10 “ Ὡς δὲ λέων ἐπόρευσε,” —

εἰκὼν ἐστίν· ὅταν δὲ, “ λέων ἐπόρευσε,” μεταφορά· διὰ γὰρ τὸ ἄμφω ἀνθρώπους εἶναι, προσηγόρευσε ὁ μετατόνους λέοντα τὸν Ἀχιλλεῖα. Χρήσιμον ἢ ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ ὁλογάκις δὲ ποιητικὸν γὰρ· οἷσται δὲ, ὥσπερ αἱ μεταφοραί· μεταφοραὶ γὰρ εἰσι διαφέρουσαι τῶν εἰρημένων.

Β’. Εἰσὶ δὲ εἰκόνες· οἷον, ἢ Ἀνδρατίων εἰς Ἰδριέα, “ ὅτι ὅμοιος τοῖς ἐκ τῶν δισμῶν κυνῶν”· ἐκὼνά τε ἡ προσπίπτοντα δάκνη, καὶ Ἰδριέα λυθέντα ἐκ τῶν δισμῶν εἶναι χαλεπὸν καὶ ὡς Θεοδάμας εἰκαζει Ἀρχίδαμον 20 Εὐξένω γεωμετρεῖν ἐκ ἐπισαμένῳ καὶ ἐκ τῷ ἀνάλογον· ἔσαι γὰρ ἢ ὁ Εὐξενος Ἀρχίδαμος γεωμετρικός· καὶ

VARIAE LECTIONES.

^a ὅτι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^b μετατόνους Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Maj. et Spir. Melius forsan, utpote usitatius. B. ^c ἢ Ἀνδρατίωνος Ed. Cam. et marg. Ed. Ven. ^d Edd. nonnullæ habent ἔσι. ^e καὶ ἡ Εὐξενος Ed. Ald. Puto igitur olim lectum fuisse καὶ ἡ Εὐξενος. Quod si amplectaris, exit sensus hic aptior, ut mihi videtur: Archidamus affimulari potest Euxeno, si eatenus Geometriæ scientia imbutus fuerit, quatenus ea pollet Euxenus. B.

τὸ ἐν τῇ πολιτείᾳ ^a τῇ Πλάτωνος, “ ὅτι αἱ τὲς τεθνήκτας
 σκυλεύοντες εἰκάσι τοῖς κυνιδίοις, αἱ τὲς λίθους δάκναι,
 τῶν βαλλόντων ἐχ' ἀπτόμενα” ^b καὶ ἡ εἰς τὸν δῆμον, “ ὅτι
 ὅμοιος ναυκλήρῳ, ἰχυρῶ μὲν, ^c ὑποκώφῳ δέ” καὶ ἡ εἰς
 τὰ μέτρα τῶν ποιητῶν, “ ὅτι ὅμοιος τοῖς ἀνεν κἀλλος ὠρεῶν ^d
 οἰς· αἱ μὲν γὰρ ^d ἀπανθήσαντες, τὰ δὲ διαλυθέντα, οὐχ
 ὅμοια φαίνεται” καὶ ἡ Περικλέους εἰς Σαμίους, “ εἰ-
 κέαι αὐτὰς τοῖς παιδίοις, αἱ τὸν ψωμὸν δέχεται μὲν,
 κλαίοντα δέ” καὶ εἰς Βοιωτῆς, “ ὅτι ὅμοιοι τοῖς πρίνοις·
 τὴν τε γὰρ τριῖναις ὑφ' αὐτῶν κατακόπτεσθαι, καὶ τὲς Βοι- 10
 ωτῆς πρὸς ἀλλήλους μαχομένους” καὶ ὁ Δημοσθένης τῷ
 δῆμον, “ ὅτι ὁμοίος ἐστὶ τοῖς ἐν ταῖς πλάσι ναυτιῶσι”
 καὶ ὡς ὁ Δημοκράτης εἰκασε “ τὴν ῥήτορας ταῖς τέ-
 ταις, αἱ τὸ ψάμισμα καταπίνουσαι, τῷ σιάλῳ τὰ πτω-
 δία παραλείφουσι” καὶ ὡς Ἀντισθένης “ Κηφισόδοτος 15
 τὸν ^e λεπτὸν λιθωνιτῶν εἰκασεν, ὅτι ^f ἀπολλύμενος εὐ-
 φραίνει” πάσας γὰρ ταύτας, καὶ ὡς ^g εἰκόνας, καὶ ὡς
 μεταφορὰς, ὅξοις λέγειν ὥς ἐσσι ἀν' εὐδοκιμῶσιν, ὡς
 μεταφορᾷ λεχθεῖσαι, δηλον ὅτι αὐταὶ καὶ εἰκόνας ἐσσι,
 καὶ αἱ εἰκόνας μεταφορᾷ λόγῳ δεόμεναι. Αἰεὶ δὲ δεῖ τῆς 20
 μεταφορᾶν τὴν ἐκ τῆς ἀνάλογον ἀνταποδοδόναι, καὶ ἐπὶ ^h δά-
 τερα, καὶ ἐπὶ τῇ ὁμογενῶν· εἶον, εἰ ἡ Φιάλη “ ἀσπίς Δια-

VARIAE LECTIONES.

- ^a Aliæ Edd. τῇ τῷ Πλάτωνος. ^b καὶ ὡς ὁ Δημοσθένης εἰς τὸν δῆμον
 Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. et Spir. ἡ δεστ in Edd.
 Ricc. et Maj. ^c ὑποκώφῳ Edd. Ald. et Basileenses. ὑποκώφῳ Ed.
 Ricc. ^d ἀπανθήσαντες Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam.
 et Spir. ^e λεπτὸν Edd. Ven. Cam. et Maj. κλεπτήν marg. Ed.
 Ven. ^f ἀπολλύμενος Edd. Ald. et Basil. ^g εἰκόνας Edd. Ald.
 Basil. 1. 2. Frob. et marg. Ed. Iung. ^h θάττερον Edd. Ald. Basileenses, et Ricc.

πύξῃ, καὶ τὴν ἀσπίδα ἀρμάτῃσι λέγεσθαι "Φιάλην Ἀρεῶς".
ὁ μὲν ἐν λόγοις συντίθεται ἐκ τούτων.

Κ Ε Φ. Ε.

ΕΣΤΙ δὲ ἀρχὴ τῆς λέξεως τὸ Ἑλληνίζειν· τούτο δὲ
ἐστὶν ἂν πέντε· πρῶτον μὲν, ἐν τοῖς συνδέμοις, ἂν ἀπὸ δι-
5 δῶ τις, ὡς παρ' Ὀμήρου· ἀρετῆροι καὶ ὑψηροὶ γένεσθαι ἀλ-
λήλων· οἷον ἔνιοι ἀπαυτῶσιν· ὥσπερ ὁ "μὲν," καὶ ὁ
"ἐγὼ μὲν," ὡπατεῖ τὸν "δὲ," καὶ τὸν "ὁ δὲ." δεῦ-
δὲ, ὥς μέμνηται, ἀντιποδιδόσθαι ἀλλήλοις, καὶ μήτε
μακρὰν ἂ ἀπαρτᾶν, μήτε σύνδεσμον πρὸ συνδέσμου ἀπο-
10 δίδουαι τῷ ἀναγκάει· ὀλιγαχῶ γὰρ ἀρμάτῃσι· "ἐγὼ οὐ,
ἐπὶ μοι εἴπῃ· ἦλθε γὰρ Κλέων θεομοιρὸς τε καὶ ἀξίων· ἐπο-
ρεύεσθην μὲν παραλαβὼν αὐτὸν" ἐν τέτοις γὰρ πολλοὶ πρὸ
τῷ ἀποδοθῆσομένῃ συνδέσμου προμετέβληται σύνδεσμοι·
ἂν δὲ πολὺ τὸ μεταξὺ γένηται τῷ "ἐπορεύομην," ἀσάφες·
15 ἐν μὲν οὖν, τὸ εὔ ἐν τοῖς συνδέμοις. δευτέρου δὲ, τὸ τοῖς
ἰδίαις ὀνόμασι λέγειν, καὶ μὴ τοῖς περιέχουσιν. Τρίτον, καὶ
ἡ ἀμφιβολία· ταῦτα δὲ, ἂν μὴ τὰ ἐναντία περὶ αἰρηθῇ·
ὅπερ παλαιῶν, ὅταν μαρτυρῇ μὲν ἔχοντι λέγειν, προσποιῶντα
δὲ τι λέγειν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἐν ποιήσει λέγουσι ταῦτα· οἷον
20 Ἑμπεδοκλῆς· Φενακίζει γὰρ τὸ πύκλον πολὺ ὄν, καὶ
πάχυσιν οἱ ἀκροαταί, ὅπερ οἱ πολλοὶ παρὰ τοῖς μάντεσιν
ἔσαν ἢ λέγωνσιν ἀμφίβολα, συμπαρανεύουσι·

VARIÆ LECTIONES.

^a ἀπαρτᾶν Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. necnon plures Vi&. Codd. ^b ἦλθε τι γὰρ Κλέων καὶ θεομοιρὸς τι καὶ ἀξίων Edd. Ald. Basil. Cam. et Ricc. prius καὶ deest in Edd. Ven. Spir. et Maj. ^c ἀμφιβολίας Edd. Cam. et Maj. ^d γὰρ deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

“Κροῖστος” Ἄλιν διαβάς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει” καὶ διὰ τὸ ὅλως ἔλαττον εἶναι ἀμάρτημα, ² διὰ τῶν γενῶν τῷ πρᾶγματος λέγουσιν οἱ μάντις· τύχει γὰρ ἂν τις ἐν τοῖς ἀρτιασμοῖς, ἀρτια ἢ περισσὰ εἰπὼν, μᾶλλον, ³ ἢ πώσα ἔχει· καὶ τὸ ὅτι ἔσαι, ἢ τὸ πότε· διὸ οἱ χρησματολόγοι ⁵ καὶ προσορίζονται πότε· ἅπαντα θη ταῦτα ὅμοια· ὥστε, ἂν μὴ τοῖς τινὸς ἕνεκα, Φευκτέον. Τέταρτον, ὡς Πρωταγόρας, τὰ γένη τῶν ὀνομάτων διήρει, ἄρρενα, καὶ θήλεα, καὶ σκευή· δεῖ γὰρ ἀποδιδόναι καὶ ταῦτα ὁρθῶς· “ἡ δὲ ἐλθῶσα καὶ διαλεχθῶσα ὥχετο.” Πέμπτον, ἐν τῷ τὰ ¹⁰ πολλὰ, καὶ ὀλίγα, καὶ ἐν, ὁρθῶς ὀνομάζειν· “οἱ δὲ ἐλθόντες ἐτυπλόν με.”

β. Ὅλως ᾗ δὲ εὐανάγνωστον εἶναι ^c τὸ γεγραμμένον, καὶ εὐφρασον· ἔστι ᾗ τὸ αὐτὸ, ὅπερ οἱ πολλοὶ σύνδεσμοι καὶ ἔχουσιν· ἐδ’ αὖ μὴ ῥάδιον διασιῖσαι, ὥσπερ τὰ Ἑρακλείτη· ¹⁵ τὰ γὰρ Ἑρακλείτη διασιῖσαι, ἔργον, διὰ τὸ ἀδελόν εἶναι· πότερον πρόσκειται, τῷ ὑστερον, ἢ τῷ πρότερον· οἷον, ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς τῷ συγγραμματος· Φησὶ γὰρ, “τῷ λόγῳ ^d τῷ εὐόντος αἰὲς ἀξύνετοι ἄνθρωποι γίνονται” ἀδελόν γὰρ τὸ “αἰὲς” πρὸς ὁποτέρῳ διασιῖσαι. ^e Ἐτι τάδε ποιεῖ σολοικίζον, τὸ ²⁰ μὴ ἀποδιδόναι, εἰὰ μὴ ἐπιζευγνύης ἀμφὸν ὃ ἀρμόττει· εἶον, ἢ “ψόφον, ἢ χρωμα,” τὸ μὲν “ἰδὼν” ἐκ κοινόν· τὸ δὲ “αἰσδόμενος” κοινόν· ἀσαφῆ δὲ, ^f ἂν μὴ προσδῷς

VARIAE LECTIONES.

^a διὰ τῶν λαξὼν Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Cam. ^b ἢ τὸ πῶσα ἔχει Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^c τὸ εἰρημένον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d τῷ ὄντος Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e ἔτι δὲ ποιεῖ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f καὶ ἂν μὴ προσδῷς εἴπῃ Edd. Ald. Basil. et Ricc. καὶ ἂν μὴ προσδῷς εἴπῃ Edd. Ven. et Cam. καὶ ἂν μὴ προσδῷς εἴπῃ Edd. Spir. et Maj. ἂν μὴ προσδῷς εἴπῃ, omisso καὶ, Edd. Viët. Morel. Cafaub. Duval. et Schrader. αὖ μὴ προσδῷς εἴπῃ Edd. Lipf. et Bipont.

ἔπης, μέλλον πολλὰ μεταξὺ ἐμβάλλειν· οἷον, “ ἔμελλον γὰρ διαλεχθεῖς ἐκένω τάδε, καὶ τάδε, καὶ ᾧδε, πορευέσθαι” ἀλλὰ μὴ, “ ἔμελλον γὰρ διαλεχθεῖς πορευέσθαι,” εἴτα “ τάδε, καὶ τάδε, καὶ ᾧδε ἐγένετο.”

Κ Ε Φ. 5’.

- 5 ΕΙΣ ὅγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τάδε· τὸ λόγῳ χρῆσθαι ἀντ’ ὀνόματος· οἷον, μὴ “ κύκλον,” ἀλλ’ “ ἐπίπεδον τὸ ἐκ τῶ μέσῃ ἴσον” εἰς ᾗ συνημίαν τὸ ἐναντίον, ἀντὶ τῶ λόγῳ ὄνομα. Καὶ εἰάν αἰσχρὸν, ἢ ἀπρεπές· εἰάν μὲν ἐν τῷ λόγῳ ἢ αἰσχρὸν, τῆνομα λεγέιν· εἰάν δὲ ἐν
10 τῷ ὀνόματι, τὸν λόγον. Καὶ μεταφοραῖς δηλεῖν, καὶ τοῖς ἐπιθέτοις, εὐλαβέμενον τὸ ποιητικόν. Καὶ τὸ ^α ἐν πολλὰ ποιεῖν, ὅπερ οἱ ποιηταὶ ποιῶσιν· ἐνὸς ὄντος λιμένος, ὅμως λέγουσι, “ λιμένας εἰς Ἀχαιϊκός” καὶ,
“ ^β Δέλτε μὲν αἶδε ^γ πολυθήρηαι διαπύχαι.”
15 Καὶ μὴ ἐπιζευγύναι, ἀλλ’ ἐκατέρῳ ἐκάτερον, “ ^δ γυναικὸς τῆς ἡμετέρας” εἰάν δὲ συντόμως, τὸ ἐναντίον, “ τῆς ἡμετέρας γυναικός.” Καὶ μετὰ συνδέσμου λέγειν· εἰάν ᾗ συντόμως, ἄνευ μὲν συνδέσμου, μὴ ἀσύνδετα δέ· οἷον, “ πορευθεῖς καὶ διαλεχθεῖς, πορευθεῖς διαλέχθην.” Καὶ
20 τὸ Ἀντιμάχῳ χρήσιμον, εἴζ ᾧ μὴ ἔχει λέγειν, ^δ ὃ ἐκείνος ποιεῖ ἐπὶ τῷ Τευμησσῷ,

VARIÆ LECTIONES.

^α ἢ, deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. et Ricc. Restituit Victorius e Cod. MS. ^β Διατέμεναι δὲ Edd. Ald. Ven. Basil. et Ricc. ^γ πολυθήρηαι Ed. Bipont. quam lectionem firman-
t Codd. Vict. omnes, Cod. Græc. Augustini Niphi, vet. Interp. Lat. Codd. MSS. Latini Helmstadienses, et Edd. Victoriana antiquiores. ^δ Aliæ Edd. οἷον ἐκείνος ποιεῖ.

“Ἐστὶ τις ἡνεμόεις ὀλίγος λόφος” —

αὐξεται γὰρ ὥτως εἰς ἀπειρον· ἔστι δὲ τὸτο καὶ ἐπὶ ἀγα-
θῶν καὶ κακῶν, ὅπως ἔκ ἔχει, ὅποτέρως ἀνὴρ ἢ χρησίμων·
ὅθεν καὶ τὰ ὀνόματα οἱ ποιηταὶ φέρουσι, τὸ “ἄχορδον,”
καὶ τὸ “ἄλυρον μέλος” ἐκ τῶν σερήσεων γὰρ ἐπιφέρουσι·
εὐδοκιμεῖ γὰρ τὸτο ἐν ταῖς μεταφοραῖς λεγόμενον ταῖς
ἀνάλογον· οἷον, τὸ Φάναϊ “τὴν σάλπιγγα εἶναι μέλος
ἄλυρον.”

ΚΕΦ. Ζ.

ΤΟ δὲ πρέπον ἔχει ἡ λέξις, εἴαν ἡ παθητικὴ τε καὶ
ἡθικὴ, καὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν ἀνάλογον. Τὸ 10
δὲ ἀνάλογόν ἐστιν, εἴαν μῆτε περὶ εὐόγκων^b αὐτοκαθδά-
λως λέγηται· μῆτε περὶ εὐτελῶν σεμνῶς· μῆτ’ ἐπὶ τῷ
εὐτελεῖ ὀνόματι ἐπὶ κόσμος· εἰ δὲ μὴ, κωμωδία φαίνε-
ται· οἷον ποιεῖ Κλεοφῶν· ὁμοίως γὰρ ἔνια ἔλεγε καὶ εἰ εἴ-
πενεν ἀν, “^c πόντια συκῇ.”

15

β’. Παθητικὴ δὲ, εἴαν μὲν ἡ ὕβρις, ^d ὀργιζομένη λέξις·
εἴαν δὲ ἀσέβη καὶ αἰσχρὰ, ^e θυοχεραίνοντως καὶ εὐλαβεμέ-
νως λέγεται· εἴαν δὲ ἐπανετὰ, ἀγαμένως· εἴαν δὲ ἐλεεινὰ,
ταπεινῶς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁμοίως. Πιθανοὶ δὲ τὸ
πρᾶγμα καὶ ἡ οἰκεία λέξις· παραλογίζεται γὰρ ἡ ψυχὴ 20
ὡς ἀληθῶς λέγοντος, ὅτι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὥτως ἔχουσιν·
ὥς οἰόνται, εἰ καὶ μὴ ὥτως ἔχει, ὡς ὁ λέγων, τὰ πράγ-

VARIÆ LECTIONES.

^a δὲ τὸτο Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b αὐτοκαθδάλως Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.

^c πόντια σὺ Edd. Ald. et Basileenses.

^d ὀργιζομένη ἢ λέξις Edd. Ald. Basileenses, Ven. Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^e θυο-
χεραίνοντος καὶ εὐλαβεμένου Cod. Vict. antiquissimus.

ματα ἕτως ἔχεν. Καὶ ^α συνομοιοπαθεῖ ὁ ἀκῶν αἰεὶ τῷ παθητικῷς λέγοντι, καὶ μὴ μὲν λέγει· διὸ πολλοὶ καταπλήτῃσι τὰς ἀκροατὰς θορυβῶντες.

γ'. Καὶ ἡθικὴ ἢ αὕτη ἢ ἐκ τῶν σημείων δείξῃς, ὅτι
 5 ἀκολυθεῖ ἡ ἀρμότιστα ἐκάστῳ γένει καὶ ἔξει· λέγω δὲ, γένος μὲν, καθ' ἡλικίαν· οἷον παῖς, ἢ ἀνὴρ, ἢ γέρον· καὶ γυνή, ^β καὶ ἀνὴρ· καὶ Λάκων, ἢ Θετταλός· ἔξῃς δὲ, καθ' αἷς ποιοῖς τις τῷ βίῳ· καὶ γὰρ καθ' ἅπασαν ἔξιν οἱ βίοι ποιοῖ τινες· εἴαν ἔν καὶ τὰ ὀνόματα οἰκεῖα λέγῃ τῇ ἔξει,
 10 ποίῃσι τὸ ἦθος· καὶ γὰρ ταῦτα, ^γ ἔθ' ὡσαύτως, ἄγροικος αὖ καὶ πεπαιδευμένος εἴπῃ. Πάχῃσι δὲ τι οἱ ἀκροαταί, καὶ ὧ κατακόρως χροῶνται οἱ λογογράφοι· “ ^δ τίς δ' ἐκ οἷδεν; ” “ ἅπαντες ἴσασιν ” ὁμολογεῖ γὰρ ὁ ἀκῶν αἰσχυρόμενος, ὅπως μετέχη, ἔπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάν-
 15 τες.

δ'. Τὸ δ' εὐκαίρως, ἢ μὴ εὐκαίρως χρῆσθαι, κοινὸν ἀπάντων τ' εἰδῶν ἐστίν· ἄκος δ' ^ε ἐπὶ πάσῃ ὑπερβολῇ, τὸ θρυλλέμενον· δεῖ γὰρ αὐτὸν αὐτῷ προσεπιπλήττειν· δοκεῖ γὰρ ἀληθὲς εἶναι, ἐπεὶ καὶ λανθάνει γε ὁ ποιεῖ τὸν λέ-
 20 γοντα. Ἐτι τοῖς ἀνάλογον μὴ πᾶσιν ἀμὰ χρῆσθαι· ἔτω γὰρ κλέπεται ὁ ἀκροατής· λέγω ἢ, οἷον, εἴαν τὰ ὀνόματα σκληρὰ ἢ, μὴ καὶ τῇ φωνῇ, καὶ τῷ προσώπῳ, καὶ τοῖς ἀρμότιστον· εἰ δὲ μὴ, φανερόν γίνεται ἕκαστον ὅ ἐστιν· εἴαν ἢ τότε μὲν, τότε δὲ μὴ, λανθάνῃ ποιεῖν τὸ αὐτό. Ἐάν

VARIÆ LECTIONES.

^α συνομοπαθεῖ Cod. antiq. Victorii. ^β ἢ ἀνὴρ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. et Bipont. ^γ ἔθ' ὡσαύτως αὖ, ἄγροικος αὖ Cod. antiq. Victorii. ^δ τίς δ' ἐκ οἷδεν, ὧ πάντες ἴσασιν; Edd. Ald. Ven. Cam. et Spir. ^ε ἐπὶ πᾶσιν ὑπερβολῇ Ed. Ald. ἐπὶ πάσῃ ὑπερβολῇ Edd. Ven. Cam. et Maj.

ἐν τὰ μαλακὰ σκληρῶς, καὶ τὰ σκληρὰ μαλακῶς λέ-
γεται, ἀπίθανον γίνεσθαι. Τὰ δὲ ὀνόματα τὰ ἐπίθετα
καὶ διπλᾶ, πλείω, καὶ τὰ ξένα μάλιστα, ἀρμόττει λέγοντι
παθητικῶς· συγχώνη γὰρ ὀργιζομένῳ κακὸν φάναί “ αὐ-
ρανόμηκες,” ἢ “ πελώριον” εἰπεῖν· καὶ ὅταν ἔχη ἡδὴ 5
τὰς ἀκροατάς, καὶ ποιήσῃ ἐνθουσίασαι, ἢ ἐπάνοις, ἢ ψό-
γοις, ἢ ὀργῇ, ἢ Φιλίᾳ· οἷον καὶ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ
πανηγυρικῷ, ἐπὶ τέλει, “ ἂ φήμεν δὲ καὶ μνήμην” καὶ,
“ οἱ τινες ἔτλησαν” φθόγγοντά τε γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐν-
θουσιάζοντες, ὥστε καὶ ἀποδέχονται, δηλονότι ὁμοίως ἔχον- 10
τες· διὸ καὶ τῇ ποιήσει ἤρμοσεν· ἐνθεον γὰρ ἡ ποιήσις. Ἡ
δὲ ἔτω δέ, ἢ μετ’ εἰρωνείας, ὅπερ Γοργίας ἐποίησεν, καὶ τὰ
ἐν τῷ Φαίδρῳ.

ΚΕΦ. Η.

ΤΟ δὲ ῥῆμα τὸ λέξεως δέῃ μῆτε ἔμμετρον εἶναι, μῆτε
ἄρρυθμον· τὸ μὲν γὰρ ἀπίθανον· πεπλᾶσθαι γὰρ δο- 15
κεῖ, καὶ ἅμα καὶ ἐξίστησι· προσέχων γὰρ ποιεῖ τῷ ὁμοίῳ,
ὥστε πάλιν ἤξει· ὥσπερ ἐν τῇ κηρύκων προλαμβάνουσι
τὰ παιδία, τὸ, “ τίνα αἰρεῖται ἐπίτροπον ὁ ἀπελευθερέ-
μενος; ὁ Κλέωνα.” Τὸ δὲ ἄρρυθμον, ἀπέραντον· δεῖ δὲ
πεπεράνθαι μὲν, μὴ μέτρω δέ· ἀηδὲς γὰρ καὶ ἄγνωστον 20
τὸ ἄπειρον· περαίνεται δὲ ἀριθμῷ πάντα· ὁ δὲ τῷ ῥῆ-
ματος τῆς λέξεως ἀριθμὸς ῥυθμὸς ἐστίν, ὃ καὶ τὰ μέτρα

VARIÆ LECTIONES.

^a φήμεν δὲ καὶ γνῶμη Codd. MSS. ac Edd. Ald. Ven. Basileenses,
Cam. et Maj. ^b Aliæ Edd. ὥσπερ. ^c ἐξίστη Edd. Ald. Basil.
et Ricc. ^d τὸν Κλέωνα Edd. Victoriana priores; sed abest arti-
culus a MSS.

τμητά. Διὸ ρυθμὸν δεῖ ἔχειν τὸν λόγον, μέτρον δὲ μή·
 ποίημα γὰρ ἔσται· ρυθμὸν δὲ μὴ ἀκριβοῦς· τῆτο δὲ ἔσται,
 εἴαν μέχρη τε ἦ.

β'. Τῶν δὲ ρυθμῶν ὁ μὲν ἡρώος σεμνός, ^α καὶ ληκπι-
 5 κός, καὶ ἀρμονίας δεόμενος· ὁ δ' ἱαμβος αὐτῇ ἐστὶν ἡ λεῖσις
 ἢ τῶν πολεῶν· διὸ μάλιστα ^β πάντων τῶν μέτρων ἱαμβεῖα
 φθέγγονται λέγοντες· δεῖ δὲ ^γ σεμνότητα γενέσθαι καὶ
^δ ἐκτεῖναι· ὁ δὲ τροχαῖος κορδακικώτερος· δηλοῖ δὲ τὰ
 τετράμετρα· ἐστὶ γὰρ τροχερός ρυθμὸς τὰ τετράμετρα.
 10 Λέπεται δὲ παιᾶν, ὧς ^ε ἐχρῶντο μὲν ἀπὸ Θρασυμάχου
 ἀρχάμενοι· ἐκ εἶχον δὲ λέγειν, τίς ἦν· ἐστὶ δὲ τρίτος ὁ
 παιᾶν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων· ^ς τρία γὰρ πρὸς δύο
 ἐστὶν· ἐκείνων δὲ, ὁ μὲν, ἐν πρὸς ἓν· ὁ δὲ, δύο πρὸς ἓν·
 ἔχεται δὲ τῶν λόγων τέτων ὁ ἡμιόλιος· ἔτος δ' ἐστὶν ὁ
 15 παιᾶν. Οἱ μὲν ἔν ἄλλοι διὰ τε τὰ εἰρημένα ἀφετέοι,
 καὶ διότι μετρικοί· ὁ δὲ παιᾶν ληπτέος· ἀπὸ μόνου γὰρ
 οὐκ ἔστι μέτρον τῶν ρηθέντων ρυθμῶν· ὥςτε μάλιστα λαν-
 θάνειν.

γ'. Νῦν μὲν ἔν χρωῖνται τῷ ἐνὶ παιᾶνι καὶ ἀρχόμενοι·
 20 δεῖ δὲ διαφέρειν τὴν τελευταίην ^ς ἀρχῆς· ἐστὶ δὲ παιᾶνος
 δύο εἶδη ἀντικείμενα ἀλλήλοις· ὧν τὸ μὲν ἐν ἀρχῇ ἀρμότ-
 τει, ὥσπερ καὶ χρωῖνται· ἔτος δ' ἐστὶν, ὃ ἀρχεῖ μὲν ἡ μα-
 κρά, τελευτῶσι ^ς τρεῖς βραχύναι·

VARIAE LECTIOES.

^α καὶ ὡς λικτινὸς Edd. Morel. et Bipont. καὶ λικτινὸς Edd. Ald.
 Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. et Viët. λικτινὸς est h. l.
 compositi loquendi modo aptus. B. ^β πάντης Cod. antiq. Viët.
^γ συμποτίαν Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. et Spir. ^δ ἐκτε-
 10 ναί Edd. Ven. et Cam. ^ε ἐχρῶντο μὲν ὡς ἐν ἀποξένῳ ἀπὸ Θρ. Edd.
 Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Spir. ^ς τρία δὲ Edd.
 Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Spir.

“^a Δαλογενές, ^b εἴτε Λυκίαν” καὶ.

“Χρυσεοκόμα ^c Ἐκατε, παῖ Διός”

^d ἕτερος δὲ ἐξ ἐναντίας, ^e βραχεῖαι ἀρχαῖσι τρεῖς, ἡ δὲ μακρὰ τελευταία.

“Μετὰ δὲ γὰρ ὕδατά τ’ ὠκεανὸν ἠφάνισε νύξ”

ἕτος δὲ τελευτὴν ποιεῖ· ἡ γὰρ βραχεῖα, διὰ τὸ ἀτελής εἶναι, ποιεῖ καλοβόν· ἀλλὰ δεῖ τῇ μακρᾷ ἀποκόπτεσθαι, καὶ δῆλόν εἶναι τὴν τελευτὴν, μὴ διὰ τὸν ^c γραφέα, μηδὲ διὰ τὴν παραγραφὴν, ἀλλὰ διὰ τὸν ρυθμόν. “Ὅτι μὲν ἔν εὐρυθμον δεῖ εἶναι τὴν λέξιν, καὶ μὴ ἄρρυθμον, ¹⁰ καὶ τίνες εὐρυθμον ποιῶσι ^f ρυθμοὶ, καὶ πῶς ἔχοντες, εἴρηται.

Κ Ε Φ. Θ.

ΤΗΝ δὲ λέξιν ἀνάγκη εἶναι ἡ εἰρομένην καὶ τῶ συνδεδεμῶ μίαν, ὥσπερ αἱ ἐν τοῖς διδυράμβοις ἀναβολαί· ἡ καλ-
ετραμμένην, καὶ ὁμοίαν ταῖς τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἀντι- ¹⁵
τρόφοις. Ἡ μὲν ἔν εἰρομένη λέξις ἡ ἀρχαία ἐστίν· “Ἡρο-
δοτὸς Θυρίξ ἢ δὲ ἰστορίας ἀπόδεξις” ταύτη γὰρ πρότερον
μὲν ἅπαντες, νῦν δὲ καὶ πολλοὶ χρῶνται· λέγω δὲ εἰρομένην,

VARIAE LECTIONES.

^a Ἀλογενές Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Froben. ^b Sic emendavit Victorius ex Cod. antiquissimo. Alii Codd. MSS. ut et Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Froben. ἔτι Λυκίαν. Edd. Ven. et Cam. εἴτε Λυκί. Marg. Ed. Ven. εἴτε Λυκί. ^c ἰκάντι Ed. Ven. ἰκάντη Ed. Cam. et marg. Ed. Ven. ^d ἴτιρα Edd. Ald. Basil. 1. 2. et Frob. Male. ἴτιρόν Ed. Cam. subaudito ex antecedentibus εἴδος, quod magis arridet. B. ^e γραφόντα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Spir. ^f ρυθμόν Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Spir. et Maj.

ἡ δὲ ἔχει τέλος καθ' αὐτήν, ἂν μὴ τὸ πρᾶγμα λεγόμενον ^ατελειωθῇ· ἐς δὲ ἀσπῆς διὰ τὸ ἄπειρον· τὸ γὰρ τέλος πάντες βέλονται καθορᾶν· ^βδιόπερ ἐπὶ τοῖς καμπτήρσιν ἐκπνέουσι καὶ ἐκλύονται· ^γπροορῶντες γὰρ τὸ πέρας ἔκκαμνυσι πρότερον· Ἡ μὲν ἔν εἰρομένη δ' λέξεως ἔστιν ἡδε.

β'. Κατεστραμμένη δὲ, ἡ ἐν περιόδοις· λέγω δὲ περίοδον, λέξιν ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ τελευτὴν ^δ αὐτὴν καθ' αὐτήν, καὶ μέγας εὐσύνολον· ἡδεῖα δὲ ἡ τοιαύτη, καὶ εὐμαθής· ἡδεῖα μὲν, διὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν τῷ ἀπερᾶντῳ καὶ ὅτι αἰεὶ τι ἔχειν οἶται ὁ ἀκροατής, τῷ αἰεὶ πεπεράνθαι τι αὐτῷ· τὸ δὲ μηδὲν προνοεῖν εἶναι, ^εμηδὲ ἀνύειν, ἀσπῆς· εὐμαθής δὲ, ὅτι εὐμνημόνευτος· τῆτο δὲ, ἅτι ἀριθμὸν ἔχει ἡ ἐν περιόδοις λέξις, ὃ πάντων εὐμνημονευτότατον· διὸ καὶ ^ετῶν μέτρων πάντες μνημονεύουσι μᾶλλον ἢ χυδῆν· ἀριθμὸν γὰρ ἔχει, ᾧ μετρεῖται· Δεῖ δὲ εἶ τὴν περίοδον καὶ τῇ διανοίᾳ τελελειῶσθαι, καὶ μὴ διακόπτεσθαι, ὥσπερ τα ^ηΣοφοκλέους ἰαμβεῖα·

“Καλυδῶν μὲν ἡδε, γαῖα Πελοπέας χυθονός·”
20 τὸ ἐναντίον γὰρ ἐστὶν ὑπολαβεῖν τῷ διαιρεῖσθαι· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῇ εἰρημένῃ, τὴν Καλυδῶνα εἶναι τῆς Πελοποννήσου.

γ'. Περίοδος δὲ, ἡ μὲν, ἐν κώλοισ· ἡ δὲ, ἀφελής·

VARIAE LECTIONES.

^α τελειωθῇ Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Spir. et Maj.
^β διόπερ καὶ οἱ ῥομαιεῖς ἐπὶ τοῖς κ. Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Spir. et Maj. ^γ πόρρω ὅστις γὰρ τῷ τέλος marg. Ed. Ven.
^δ αὐτὴν abest ab Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^ε μηδὲ ἀνύειν Cod. antiq. Vict. ^ε τὰ μέτρα Cod. antiq. Vict. ^ε τῇ περιόδῳ Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. et Cam. ^η Petita sunt hæc ex Euripidis Meleagro, ut monuit Scholiastes Græcus. Aut igitur Aristotelem memoria fefellit, aut pro Σοφοκλέους reponendum est Εὐριπίδης. B.

ἔστι δὲ ἐν κώλοις μὲν λῆξις ἡ τετελειωμένη τε καὶ διηρη-
 μένη, καὶ εὐανάπνευστος, μὴ ἐν τῇ διαιρέσει, ὥσπερ ἡ ² εἰ-
 ρημένη περίοδος, ἀλλ' ὅλη· κῶλον δ' ἐστὶ τὸ ἕτερον μῦθον
 ταύτης· ἀφελῇ δὲ λέγω τὴν μονόκωλον. Δεῖ δὲ καὶ τὰ
 κῶλα, καὶ τὰς περιόδους, μήτε μακρὰς εἶναι, μήτε μα- 5
 κράς· τὸ μὲν γὰρ μικρὸν προσπτάειν πολλάκις ποιεῖ τ'
 ἀκροατὴν· ἀνάγκη γάρ, ὅταν εἴη ὁρμῶν ἐπὶ τὸ πόρρω, καὶ
 τὸ μέτρον, ³ ἔχει ἐν αὐτῷ δ' ὅρα, ἀντισπασθῇ παυσα-
 μένου, οἷον προσπταίνειν γίνεσθαι διὰ τὴν ἀντίκρυσιν· τὰ
 δὲ μακρὰ ἀπολείπεσθαι ποιεῖ, ὥσπερ ⁴ αἱ ἐξωτέρω ἀπο- 10
 πάλμποντες τῷ τέρματος· ἀπολείπασιν γὰρ καὶ ἔτοι ⁵ τὰς
 συμπεριπατῶντας· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς αἱ περίοδοι αἱ μα-
 κράι ἔσται ἡ λόγος γίνεται, καὶ ⁶ ἀναβολῇ ὁμοιον· ὥστε γί-
 νῆσθαι, ὃ ἔσκαψε Δημόκριτος ὁ Χῖος εἰς Μελανιππίδην
 ποιήσαντα ἀπὲρ τῶν ἀντιστρέφων ⁷ ἀναβολάς· 15

“Οἱ τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ, ἄλλω κακὰ τεύ-
 χων·

“Ἡ δὲ μακρὰ ἀναβολὴ τῷ ποιήσαντι κακίστη”
 ἀρμόττει γὰρ τὸ τοιῦτον καὶ εἰς τὰς μακροκόλως λέγειν·
 αἱ δὲ λίαν βραχύκωλοι καὶ περίοδος γίνεσθαι· ¹ προπετῇ
 ἔν ² ἄγει τὸν ἀκροατὴν.

VARIÆ LECTIONES.

- ² εἰρημένη abest a Cod. antiquissimo. ³ ὁρμῶν ἐπὶ τὸ πόρρω, καὶ
 μέτρον, ἔτ' ἔχει κ. τ. λ. marg. Ed. Ven. ⁴ ἔτ' ἔχει ἐν αὐτῷ ὅρα
 ἀντισπασθῆναι παυσαμένου Edd. Ald. et Basileenses. ἔτ' ἔχει κ. τ. λ.
 Edd. Ven. Cam. et Maj. ⁵ ὅρα Ed. Bipont. ⁶ αἱ ἐξωτέρω
 Edd. Ald. et Basileenses. ⁷ τὰς συμπεριπατῶντας Edd. Ald. et Ba-
 sileenses. ⁸ αἱ περίοδοι καὶ μ. Edd. Ald. et Basileenses. ⁹ ἀλλογος
 Cod. antiq. Viçt. ¹⁰ ἀναβολῇ Edd. Ald. et Basileenses. ¹¹ ἀνα-
 βολῇ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Spir. ¹² προπε-
 τῇ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ¹³ Non-
 nullæ Edd. ἄγροι.

δ'. Τῆς δὲ ^a ἐν κώλοις λέξεως ἡ μὲν διηρημένη ἐστίν· ἡ δὲ ἀντικειμένη διηρημένη μὲν, οἷον, “^b Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικὰς ἀγῶνας καταστησάντων” ἀντικειμένη δὲ, ἐν 5 ἡ ἑκατέρῳ τῷ κώλῳ, ἡ πρὸς ἐναντίῳ ἐναντίον σύγκειται, ἡ ταῦτο ἐπέζυκται τοῖς ἐναντίοις· ^c οἷον, “Ἀμφοτέρως δ' ὤνσαν, καὶ τὰς ὑπομείναντας, καὶ τὰς ἀκολέθησάν- 10 τας” τοῖς μὲν γὰρ, πλείω τῆς οἴκοι προσεκλήσαντο· τοῖς δὲ, ἰκανὴν τὴν οἴκοι κατέλιπον” ^c ἐναντία, ὑπομονή, ἀκολέθησις· ἰκανὸν, πλεῖον. “Ὡς τε καὶ τοῖς χρημά- των θεομένοις, καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι βελομένοις” ἀπό- λωσις κτήσεται ἀντίκειται. Καὶ ἔτι, “Συμβαίνει πολ- λάκις ^f ἐν ταύταις, καὶ τὰς φρονίμους ἀτυχεῖν, καὶ τὰς ἄφρονας κατορθῆν.”—“Εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἡξιώ- 15 θησαν, ἔπειτα δὲ ὑπερον τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης ἔλα- βον.”—“Πλεῖστοι μὲν διὰ τῆς ἡπείρου, περὶ ἑσθλα δὲ διὰ τῆς θαλάττης· τὸ μὲν Ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δὲ Ἄθω διορύξας.” Καὶ, “Φύσει πολίτης ὄντας, ἐνὶ μὲν τῇ πόλει εἶρεσθαι.”—“Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ^h κακῶς ἀπώλοντο, οἱ

VARIÆ LECTIONES.

^a ἐν κώλῳ Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Cam. ^b Ἰθαύμασα πολλάκις τῶν τὰς πανηγύρεις ἀγόντων Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Cam. ^c οἷον abest ab Edd. Ald. Basileensibus, et Ricc. Verbum hoc et sequentia, usque ad τοῖς μὲν γὰρ, e textu Viñt. exciderunt. ^d τῶν μὲν γὰρ πλείω τοῖς οἴκοι Edd. Ald. Basil. et Ricc. τοῖς μὲν γὰρ πλείω τῶν οἴκοι Ed. Ven. ^e ἐναντία δὲ ὑπομονῇ ἡ ἀκολογία, ἰκανὸν πλεῖον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f ἐν πόλει ταύταις Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. sed πόλεις recte sustulit Viñtorius: nam abest a Codd. MSS. et subintelligendum potius est πρᾶξις, ut ex Isocratis contextu apparet. B. ^g Apud Isocratem legitur, ὅμῳ τῆς πολιτείας ἀποτρέψασθαι. ^h καλῶς Edd. Cam. et Maj.

δι' αἰαχρῶς ἐσώθησαν.” — “Ἰδίᾳ μὲν, τοῖς βαρβάροις οἰκέταις χρῆσθαι· κοινῇ δὲ, πολλὰς τῶν συμμάχων περιεραῖν δαλεύοντας.” — “Ἡ ^a ζῶντας ἔχειν, ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν.” Καὶ ὁ εἰς Πειθόλαόν τις εἶπε καὶ Λυκόφρονα ἐν ^b τῷ δικαστηρίῳ, “ἔτοι δι' ^c ὑμᾶς αἰκοὶ μὲν ^d ὄν-5 τες ἐπώλυν· ἐλθόντες δι' ὡς ἡμᾶς ἐώνηται.” Ἀπανία γὰρ ταῦτα ποιεῖ τὸ ^e εἰρημένον. — Ἡδεῖα δὲ ἐστὶν ἡ τοιαύτη λέξις, ὅτι τὰ ἐναντία γνωριμώτατα, καὶ παράλληλα μᾶλλον γνώριμα· καὶ ὅτι ἔοικε συλλογισμῷ· ὁ γὰρ ἔλεγχος συναγωγὴ τῶν ἀντικειμένων ἐστίν· ἀντίφσεις μὲν ¹⁰ ἐν τῷ τοιᾷτόν ἐστιν· παρίσσωσις δὲ, ἴαν ἴσα τὰ κῶλα· παρομοίωσις δὲ, ἂν ὅμοια τὰ ἔχματα ἔχῃ βεκάτερον τῶν κώλων· ἀνάγκη δὲ ἢ ἐν ἀρχῇ, ἢ ^h ἐπὶ τελευτῆς ἔχειν· καὶ ἀρχὴ μὲν αἰεὶ τὰ ὀνόματα· ἢ δὲ τελευτὴ τὰς ἐσχάτας συλλαβὰς, ἢ τῷ αὐτῷ ὀνόματος πλῆσις, ἢ τὸ αὐτὸ ὄνομα· ¹⁵ ἐν ἀρχῇ μὲν, τὰ τοιαῦτα. “Ἀγρὸν ⁱ γὰρ ἔλαβεν ἀργὸν παρ' αὐτῷ.”

“Δωρητοὶ τ' ἐπέλοντο, παράρρητοί τ' ἐπέεσσιν.”

κ' Ἐπὶ τελευτῆς δὲ, “^l ὤφθησαν αὐτὸν παιδίον τετοκέ-

VARIÆ LECTIONES.

^a ζῶντας αὖτις Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. Iſing. et Spir. ἄξιον ζῶντας Edd. Ven. Cam. et Maj. ^b τῷ abest ab Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^c ὑμᾶς utrobique habent Cod. Vict. et Ed. Iſing. ἡμᾶς priori membro, ὑμᾶς posteriori, Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. et Spir. ἡμᾶς utrobique Ed. Maj. et marg. Ed. Ven. ^d ὄντες Codd. quidam MSS. ^e εἰρημένον marg. Ed. Iſing. ^f ἴαν ἢ ἴσα Edd. Ven. Cam. et Maj. ^g ἐκάτερα Edd. Ven. Cam. Maj. Ald. Basil. Ricc. et Spir. ^h ἐπὶ τελευτῇ Edd. Ald. Ven. Cam. Basil. Ricc. Spir. et Maj. ⁱ γδ abest ab Edd. Ald. Ven. Cam. Basil. Ricc. Spir. et Maj. ^k ἐπὶ τελευτῇ Edd. Ald. Ven. Cam. Basil. Ricc. Spir. et Maj. ^l ἐκ ὤφθησαν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. Loc. haud dubie est corruptus. Si conjecturæ sit locus, putaverim reponendum esse, ὤφθησαν αὐτὸν εὖ πεποιημέναι, ἀλλ' αὐτοὶ αἴτιοι γυγούσαι. B.

ται, ἀλλ' ^a αὐτῷ αἴτιον γεγονέναι.” — “ Ἐν πλείυταις δὲ
 φροντίσι, καὶ ἐν ἐλαχίσταις ἐλπίσι.” Πτῶσις δὲ ταύ-
 τε, “ Ἄξιος ᾧ σαθῆναι ^b χαλκῶς, ἢ ἀξιος ὧν χαλκῷ.”
 Ταῦτ' οὖν ὄνομα, “ Σὺ δὲ αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κα-
 5 κῶς, ^c καὶ νῦν γράφεις κακῶς.” ^d Ἀπὸ συλλαβῆς δὲ,
 “ Τί ἂν ἔπαυες δεινὸν, εἰ ἀνδρ' εἶδες ἀργόν;” Ἔστι δὲ
 ἅμα πάντα ἔχειν ταῦτ', καὶ ἀντίθεσιν εἶναι τὸ αὐτὸ, καὶ
 πᾶρισον, καὶ ^e ὁμοιοτέλετον. Αἱ δὲ ἀρχαὶ τῶν περιόδων
 σχεδὸν ἐν τοῖς Θεοδεκτέοις ἐξηρίθμηνται. Εἰσὶ δὲ καὶ
 10 ψευδεῖς ἀντιθέσεις, οἷον καὶ Ἐπίχαρμος ἐποίει, “ Τόκα
 μὲν ^f ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν· τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγώ.”

Κ Ε Φ. Ι.

ΕΠΕΙ δὲ διώρισται περὶ τέτων, πόθεν λέγεται τὰ
 ἀεῖα, καὶ τὰ εὐδοκιμῶντα, λεκτέον· ποιεῖν μὲν ἔν ἐς τῷ
 αἰφυῶς, ἢ τῷ γεγυμνασμένῳ· δεῖξαι δὲ, τῆς μεθόδου
 15 ταύτης· εἰπόμεν ἔν καὶ ἐ διαριθμησώμεθα.

Β'. Ἀρχὴ δὲ ^h ἔξω ἡμῖν αὕτη· τὸ ⁱ γὰρ μανθάνειν
 ῥαδίως, ^k ἢ δὴ φύσει πᾶσιν ἐστὶ· τὰ δὲ ὀνόματα σημαίνει
 τι· ὥστε ὅσα τῶν ὀνομάτων ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν, ἥδιστα·

VARIÆ LECTIONES.

^a αὐτὸν Edd. Victoriana antiquiores. ^b χαλκῷ Edd. Victo-
 riana antiquiores. ^c καὶ νῦν ἀποδαγόντα γράφεις Ed. Bipont.

^d ἀπὸ deest in Edd. Ald. et Basileensibus. ^e ὁμοιότετον Cod.
 Vict. antiquissimus. ^f ἐν τήνῳ Edd. Ald. Ven. Basil. Cam.

Ricc. Spir. et Maj. quasi subaudiendum sit γῆ, οἰκία, vel aliquid
 simile, ut monuit Sylburgius. ^g διαριθμώμεν Edd. Ald. Ven.

Basileenses, Cam. Ricc. et Spir. ^h ἔσται Edd. Ald. Ven. Ba-
 fileenses, Cam. Ricc. et Spir. ⁱ Inepte hoc loco mihi videtur

appositum esse γάρ. B. ^k ἢ δὴ πάσῃ φύσει Edd. Ald. Basil. et
 Spir.

αἱ μὲν ἔν γλῶττιαι ἀγνώτες· τὰ δὲ κύρια ἴσμεν· ἡ δὲ μεταφορὰ ποιεῖ τῷτο μάλιστα· ὅταν γὰρ ἔπῃ τὸ γῆρας “καλάμην,” ἐποίησε ^a μάθησιν καὶ γνῶσιν διὰ τοῦ γένους· ἄμφω γὰρ ^b ἀπηνηθηκότα. Ποιοῦσι μὲν ἔν καὶ αἱ ^c ποιητῶν εἰκόνες τὸ αὐτό· διόπερ, ^c ἂν εὖ, ἀσεῖον ^d φαίνεται· ἔστι γὰρ ἡ εἰκὼν, καθάπερ εἴρηται πρότερον, μεταφορὰ διαφέρεται ^e προαίρεσι· διὸ ἤτιον ἡδύ, ὅτι μακροτέρως· καὶ ἔ λέγει ὡς τῷτο ἐκείνο· ^f ἐκὼν ἔδὲ ζητεῖ ταῦτο ἡ ψυχὴ. Ἀνάγκη δὴ, καὶ λέξιν, καὶ ἐνθυμημάτων ταῦτα εἶναι ἀσεῖα, ὅσα ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν ταχέϊαν. Διὸ ¹⁰ ἔτε τὰ ἐπιτόλαια τῶν ἐνθυμημάτων εὐδοκιμεῖ· (ἐπιτόλαια γὰρ λέγομεν τὰ παντὶ δῆλα, καὶ ἂ μηδὲν δεῖ ζητῆσαι·) ἔτε ὅσα εἰρημένα ἀγνοούμενά ἐστιν· ἀλλ’ ὅσων ἡ ἅμα ^g λεγομένων ἡ γνῶσις γίνεται, ^h καὶ εἰ μὴ πρότερον ὑπῆρχεν, ἡ μικρὸν ὑπερίκει ἡ διάνοια· γίνεταί γὰρ ⁱ οἷον ¹⁵ μάθησις· ἐκείναις δὲ, ἑδέτερον. Κατὰ μὲν ἔν τὴν διάνοιαν τῷ λεγομένῳ, τὰ τοιαῦτα εὐδοκιμεῖ ^j ἐνθυμημάτων· κατὰ ^j τὴν λέξιν, τῷ μὲν ὀρήματι, εἰς ἀντικειμένως λέγεται· οἷον, “Καὶ τὴν τοῖς ἄλλοις κοινὴν εἰρήνην νομιζόντων τοῖς αὐτῶν ἰδίοις πόλεμον” ^k ἀντίκειται πόλεμος ²⁰ εἰρήνῃ. Τοῖς δὲ ὀνόμασιν, εἰς ἔχῃ μεταφορὰν· καὶ ταύτην μὴτ’ ἀλλοτρίαν· χαλεπὸν γὰρ συνιδεῖν· μὴτ’ ἐπι-

VARIAE LECTIONES.

^a μάθησιν Ed. Cam. ^b ἀπηνηθηκότας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^c ἂν ἀσεῖον φαίνεται Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. ^d φαίνεται Ed. Ricc. ^e Sic Ed. Viët. ^f MSS. melioribus: necnon Edd. Ald. Basil. Spir. et Bipont. ^g προαίρεσι Edd. Ven. Cam. Ricc. Maj. Morel. Sylb. Casaub. Duval. Schrader. Lipf. et Cantab. ^h Edd. nonnullæ habent ἔκουν. ⁱ νομιζόντων Edd. Ald. Basil. et Ricc. ^j καὶ οὐ μὴ Codd. quidam Viët. ^k οἷον ἡ μάθησις Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. et Maj. ^l ἀντίκειται γὰρ πόλεμος Edd. Ven. Cam. et Maj.

πάλασιον· ἐδὲν γὰρ ποιεῖ πάχευ· ἔτι, εἰ πρὸ ὁμμά-
των ^α ποιεῖ· ὅραν γὰρ δεῖ τὰ πρᾶττόμενα μᾶλλον, ἢ μέλ-
λουτα· ^β δεῖ ἄρα τέτων σοχάζεσθαι τριῶν, μεταφορᾶς,
ἀντιφύσεως, ^γ ἐνεργείας.

5 γ. Τῶν ὅ μεταφορῶν τετάρων ἑσῶν, εὐδοκιμῶσι μά-
λιστα αἱ κατὰ ἀναλογίαν· ὥσπερ Περικλῆς ἔφη, “ τὴν
νεότητά τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ ἔτις ἠφανίσθαι
ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴ τις τὸ ἑαυτοῦ ἐκ τῶ ἐν αὐτῷ ἐξέλῃ.”
Καὶ Λεπτίης περὶ Λακεδαιμονίων, “ ἐκ ἑῶν [περιιδεῖν]
10 τὴν Ἑλλάδα ἑτερόφθαλμον γενομένην.” Καὶ Κηφισό-
δοτος, σπευδάζοντος Χάρητος εὐδύνας δῆναι περὶ τὸν Ὀ-
λυμπιακὸν πόλεμον, ἡγανᾶκτι Φάσκων, “ εἰς πνίγμα
τὸν δῆμον ἔχοντα τὰς εὐδύνας πνεῖσθαι δῆναι.” Καὶ
παρακαλῶν ποτὲ τὴν Ἀθηναίαν ὡς Εὐβοίαν ἐπισπισα-
15 μένης, ἔφη, “ δεῖν ἐξίεναι τὸ Μιλτιάδου ψήφισμα.” Καὶ
Ἰφικράτης, σπασαμένων Ἀθηναίων πρὸς ^δ Ἐπίδουρον καὶ
τὴν παραλίαν, ἡγανᾶκτι Φάσκων, “ αὐτὸς τῷ πολέ-
μου τὰ ἐφόδια παρηρῆσθαι.” Καὶ Πειθόλαος τὴν
Πάραλον, “ ^ε ῥόπαλον τῷ δήμῳ” ^ς Σησὸν δὲ “ ἐτηλίαν
20 τοῦ Πειραίως.” Καὶ Περικλῆς τὴν Αἴγιναν ἀφελεῖν
ἐκέλευσε, “ τὴν λήμην τῷ Πειραίως.” Καὶ ^h Μοιροκλῆς

VARIÆ LECTIONES.

^α ποιῶ ὡς ἡδη ἰπρυῖσα Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Spir. et Maj.
Pro ἰπρυῖσα Ed. Kung. habet ἰπρυῖ (forsitan operarum peccato) et
marg. Ed. Ven. ἰπρυῖα.

^β Sic Victorii Codd. MSS. et marg.
Ed. Ven. ἔτι δι τριῶν σοχάζεσθαι τέτων Edd. Ald. Ven. Basileenses,
Cam. Ricc. et Spir.

^γ ἱπρυῖας Edd. Ven. et Cam. ^δ Sic
Viñt. ex Cod. antiquissimo, et Ed. Ven. in margine. Ἐπίδουρον
Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. et Spir.

^ε Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Cam. omittunt ῥόπαλον, et pro τῷ δήμῳ habent τῷ Μῦθῳ.
^ς τὸν δὲ Σησὸν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et
Maj.

^h Edd. plurimæ habent Μυροκλῆς.

“ ὅθεν ἔφη ^a πονηρότερος εἶναι,” ὀνομάσας τινὰ τῷ ἐπικαι-
κῶν· “ ^b ἐκείνον μὲν γὰρ ἐπὶ τρίτων τόκων πονηρεῦσθαι
αὐτὸν ἢ ἐπὶ δεκάτων.” Καὶ τὸ ^c Ἀναξανδρίδης ἰαμβεῖον
ὑπὲρ τῷ θυγατέρων πρὸς τὸν γάμον ἐγχρονίζουσιν,

“ Ὑπερήμεροί μοι τῷ γάμον αἱ παρθένοι.”

5

Καὶ τὸ Πολυεύκτης εἰς ἀποπληκλικόν τινα Σπεύσιππον,
“ ^d τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἄγειν ὑπὸ τῆς τύχης, ^e ἐν
πεντασυρίγῳ νόσῳ δεδεμένον.” Καὶ Κηφισόδοτος τὰς
τρίηρεις ἐκάλει “ μύλωνας ποικίλως.” ὁ Κύων δὲ ^f τὰ
καπηλεῖα, “ τὰ Ἀττικά βφιδίτια.” Αἰσίων ἦ, “ ὅτι εἰς ¹⁰
Σικελίαν τὴν πόλιν ἔρχεαν” τῷτο γὰρ μεταφορὰ, καὶ
πρὸ ὀμμάτων. Καὶ, “ ὥς βῶσαι τὴν Ἑλλάδα.” ^h καὶ
τῷτο τρόπον τινα μεταφορὰ, καὶ πρὸ ὀμμάτων. Καὶ
ὥσπερ Κηφισόδοτος εὐλαβεῖσθαι ἐκέλευε, “ μὴ πολλὰς
ποιήσωσι τὰς συνδρομὰς ἐκκλησίας.” Καὶ Ἰσοκράτης, ¹⁵
“ πρὸς τὰς συντρέχοντας ἐν ταῖς πανηγύρεσι.” καὶ οἷον
ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, “ Διότι ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷ τάφῳ τῷ τῶν
ἐν Σαλαμῖνι ⁱ τελευτησάντων κέρασθαι τὴν Ἑλλάδα,
ὥς συγκαταθαιploμένης τῇ ἀρετῇ αὐτῶν τῇ ἐλευθερίας”
εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι ἄξιον δακρῦσαι συγκαταθαιplo- ²⁰
μενης τῇ ἀρετῆς, μεταφορὰ, καὶ πρὸ ὀμμάτων· τὸ δὲ, “ τῇ
ἀρετῇ τῆς ἐλευθερίας,” ἀντίθεσιν τινα ἔχει. Καὶ ^k ὥς

VARIAE LECTIONES.

^a πονηρότερον Ed. Bipont.

^b Salmasius contendit legendum

esse, ἐκείνον μὲν γὰρ ἐπὶ τρίτῳ τόκῳ πονηρεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ἐπὶ δεκάτῳ.

^c Ἀναξανδρίδης Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. et Spir.

^d τῷ μὴ δύνασθαι Ed. Iling.

^e ἐν πέντε συρίγῳ νόσῳ δεδεμένον Edd. Ald. et Ba-

fileenses.

^f τὰ καπηλικά Cod. Viñ.

^g φιλίτια Edd. Ald. Ven.

Basil. Cam. et Spir. φιδίτια Ed. Bipont.

^h καὶ τοῦτο πρὸ ὀμ-

μάτων τρόπον τινα, καὶ μεταφορὰ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.

Ricc. et Spir.

ⁱ τελευτησάντων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.

Ricc. Spir. et Maj.

^k ὥς abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus,

Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Ἰφικράτης εἶπεν, “ ἡ γὰρ ὁδὸς μοι τῶν λόγων ^a διὰ μέ-
 σων ἤ Χάρητι πεπραγμένων ἐστὶ,” μεταφορὰ κατὰ ἀνα-
 λογίαν καὶ τὸ “ ^b διὰ μέσων” πρὸ ὁμμάτων ποιεῖ. Καὶ
 τὸ φάναί, “ παρακαλεῖν τὰς κινδύνους τοῖς κινδύνοις βοη-
 5 θήσοντας,” πρὸ ὁμμάτων, καὶ μεταφορὰ. Καὶ Λυκο-
 λέων ὑπὲρ Χαβρίας, “ εἶδὲ τὴν ἱκετηρίαν ^c αἰχλυνθέντες
 αὐτῇ τὴν εἰκόνα τὴν χαλκῆν;” μεταφορὰ γὰρ ἐν τῷ παρ-
 ὄντι, ἀλλ’ ἐκ αἰεὶ, ἀλλὰ πρὸ ὁμμάτων ^d κινδυνεύοντος
 γὰρ αὐτῆς, ἱκετεύει ἡ εἰκὼν τὸ ἄψυχον δὴ ἐμφύχον. “ τὸ
 10 ὑπόμνημα τῶν τῆς πόλεως ἔργων.” Καὶ, “ ^e πάντα
 τρόπον ^f μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες.” τὸ γὰρ μελετᾶν
 αὖξεν τί ἐστι. Καὶ, “ ὅτι τὸν νῦν ὁ θεὸς φῶς ἀνῆψεν
 ἐν τῇ ψυχῇ,” ἄμφω γὰρ δηλοῖ τι. “ Οὐ γὰρ διαλυόμεθα
 τὰς πολέμους, ἀλλ’ ἀναβαλλόμεθα,” ἄμφω γὰρ ἐστὶ.
 15 μέλλοντα, καὶ ἡ ἀναβολή, καὶ ἡ τοιαύτη εἰρήνη. Καὶ τὸ
 τὰς συνθήκας φάναί “ τρόπαιον εἶναι πολὺ κάλλιον τῶν
 ἐν τοῖς πολέμοις γινομένων” τὰ μὲν γὰρ ἔστιν ὑπὲρ μικρῶν, καὶ
 μιᾶς τύχης, αὐτὰ δὲ, ὑπὲρ παντὸς τῆς πολέμου” ἄμφω
 γὰρ νίκης σημεῖα.—“ ^h Ὅτι καὶ αἱ πόλεις τῷ ψόγῳ ἢ
 20 ἀνθρώπων μεγάλας εὐθύνas διδῶσιν” ἡ γὰρ εὐθύνη
 βλάβη τις δικάσι ἐστιν. “Ὅτι μὲν ἔν τὰ ἀσέβεια ἐκ μετα-
 φορᾶς τε ⁱ ἀνάλογον λέγεται, καὶ ^j τῇ πρὸ ὁμμάτων
 ποιεῖν, εἴρηται.

VARIÆ LECTIONES.

^a διὰ μέσων Victorius. ^b διὰ μέσων Victorius. ^c αἰχλυνθέντες
 Edd. Ald. et Basil. ἡσχύνθητε Edd. Ven. Cam. et Maj. ^d Sic
 recte emendavit Victorius e Cod. antiquiss. κινδυνεύοντων γὰρ αὐτῶν
 Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^e πάντα
 τρόποις μελετῶντες αἰεὶ μικρὰ φρονεῖν Edd. Ven. Cam. et Spir. ^f μικρὰ
 φρονεῖν Ed. Maj. ^g ὑπὲρ μικροῦ Edd. Ald. Ven. Cam. Spir. et
 Maj. ^h ἔτι καὶ Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ⁱ τῇ Edd.
 Ald. Basil. et Ricc.

Κ Ε Φ. Ια'.

ΛΕΚΤΕΟΝ δὲ, ^a τί λέγομεν πρὸ ὁμμάτων, καὶ τί ποιῶσι γίγνεται τῷτο. Λέγω δὴ πρὸ ὁμμάτων ταῦτα ποιεῖν, ὅσα ἐνεργῶντα σημαίνει· οἷον, “ τὸν ἀγαθὸν ἀνδρα φάναι εἶναι τετράγωνον,” μεταφορᾶ· ἄμφω γὰρ τέλεια· ἀλλ’ ἔ σημαίνει ἐνέργειαν· ἀλλὰ τὸ, “ ἀνδρῶ-5
σαν ^b ἔχοντος τὴν ἀκμὴν,” ἐνέργεια· καὶ τὸ, “ σὲ δὲ ὥσπερ ^c ἄφετον,” ἐνέργεια· καὶ,

“ ^d Τῶν τευθεν ἔν’ Ἕλληνας αἰζῶντες ποσί.”

τὸ “ αἰζῶντες,” ἐνέργεια ^e καὶ μεταφορᾶ· καὶ ὡς κέ-
χρηται Ὅμηρος πολλαχῶς τῷ τὰ ἄψυχα ἔμψυχα λέ- 10
γειν, διὰ τὴ μεταφορᾶς. Ἐν πᾶσι γ’ ^f τὸ ἐνέργειαν ποι-
εῖν εὐδοκιμεῖ· οἷον, ἔν τοῖσδε,

“ ^h Αὐτὶς ἐπὶ δάπεδόν τε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής.”

Καὶ,

—— “ ἐπ’ αὐτ’ οἰός.”

15

Καὶ,

VARIÆ LECTIONES.

- ^a Edd. nonnullæ τί λέγωμεν. ^b Sic recte emendavit Victorius ^c Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. et Spir. ^c ἀφ’ αὐτοῦ Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. et Spir.
^d Corrupte tam in MSS. quam Edd. pluribus legitur hic locus. τὸ ἰλευθέρους δ’ Ἕλληνας αἰ. π. Edd. Ald. Basil. et Spir. nec aliter fere Edd. Ven. Cam. et Maj. sed omittunt δι. Τέλευθ’ ερον “Ε. αἰ. δοροὶ marg. Ed. Ven. ac Codd. quidam MSS. Alii Codd. τῷ λαθῶν “Ἕλληνας, alii, ἰλευθέρους δ’ Ἕλ. ^e Post has voces, καὶ μεταφορᾶ, Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. et Spir. adjiciunt, ταχὺ γὰρ λέγει. ^f τὸ ἰναργῆς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Spir. ^g ἰν’ αὐτοῖς Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir. Ricc. et Maj. ^h αὐτῶν δ’ ἐπὶ δάπεδον δὲ Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. Spir. et Maj. αὐτῶν δ’ ἐπὶ Ed. Iung.

——“ἐπιπείσθαι μεναιώνων.”

Καί,

“Ἐν γαίῃ ἴσαντο λυλαιόμενα χροὸς ἄσαι.”

Καί,

5 “Αἰχμὴ δὲ σέρνοιο διέσσυτο μαιμώωσα.”

Ἐν πᾶσι γὰρ τέτοις, διὰ τὸ ἐμφυχα εἶναι, ἐνεργῶντα φαίνεται τὸ “ἀναιχυντῆν” ἢ, καὶ “μαιμῶν,” καὶ τᾶλλα, ἐνέργεια· ταῦτα δὲ προσῆλθε διὰ τῆ κατ’ ἀναλογίαν μεταφορᾶς· ὡς ἢ ὁ λίθος πρὸς τὸν Σίσυφον, ὁ ἀναι-
10 χυντῶν πρὸς τὸν ἀναιχυντῆμενον. Πιεῖ δὲ καὶ ἐν αὐταῖς εὐδοκίμασαι εἰκόσιν ἐπὶ τῇ ἀψύχων ταῦτα·

“Κυρτὰ, Φαληριόωντα· πρὸ μὲν τᾶλλ’, αὐτὰρ ἐπ’ ἄλλα”

κινέμενα γὰρ καὶ ζῶντα ποιεῖ πάντα· ἡ δὲ ἐνέργεια
15 μίμησις.

β’. Δεῖ δὲ μεταφέρειν, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἀπὸ οἰκείων, καὶ ἢ μὴ φανερῶν· οἷον καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ τὸ ὅμοιον καὶ ἐν πολὺ διέχῃσι θεωρεῖν εὐτόχῃ· ὥσπερ Ἀρχύτας εἶπεν, “ταῦτόν ἐστιν διατητὴν καὶ βωμόν· ἐπ’ ἄμ-
20 φω ἢ τὸ ἀδικέμενον καταφεύγει” ἢ εἴτις φάσκει, ἀγκυραν καὶ κρεμάσσαν τὸ αὐτὸ εἶναι· ἄμφω ἢ ταῦτό τι· ἀλλὰ διαφέρει τῷ ἀνωθεν καὶ κάτωθεν· καὶ τὸ “ἄνω-
μαλίσθαι τὰς πόλεις,” ἐν πολὺ διέχῃσι ταῦτό, ἐν ἐπι-
φανείᾳ καὶ δυνάμεσι τὸ ἴσον.

VARIAE LECTIONES.

^a ταῖς deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b μὴ abest ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. et Spir. sed sensus exigit particulam negandi, et tuetur eam Cod.

Vict. antiquiss. B. ^c ἀνωμαλίσθαι Edd. Ald. et Basileenses. ἀμαλίσθαι Edd. Ricc.

γ'. Ἐστὶ δὲ καὶ τὰ ἀσεία τὰ πλείετα διὰ μεταφορᾶς.
καὶ ἐκ τῆ προσεξαπατᾶν μᾶλλον γὰρ γίγνεται δῆλον,
ὅτι ἔμαθε παρὰ τὸ ἐναντίας ἔχειν· καὶ εἰπε λέγειν ἢ
ψυχὴ ὡς ἀληθῶς, “ἐγὼ ᾗ ἡμαρτον.” Καὶ τὸ ἀπο-
φθεγμάτων δὲ τὰ ἀσεία ἐστὶν ἐκ τῆ μὴ ὅ φησι λέγειν· 5
οἷον τὸ τῷ Σιτητιχόρῳ, “ὅτι εἰ τέτλιγες ἑαυτοῖς χαμιάθεν
ἄσσονται.” Καὶ τὰ εὖ ἠνιγμένα διὰ τὸ αὐτὸ ἡδέα· μά-
θησις γὰρ, καὶ λέγεται μεταφορά· καὶ ὁ λέγει Θεόδω-
ρος, τὸ καὶνὰ λέγειν· γίγνεται δὲ, ὅταν παρὰδῶκεν ἢ, καὶ
μὴ (ὡς ἐκείνος λέγει) πρὸς τὴν ἐμπροσθεν δόξαν· ἀλλ’ 10
ὥσπερ ἐν τοῖς γελοιόις τὰ παραπεποιημένα· ὅπερ δι-
νᾶται καὶ τὰ παρὰ γράμμα σκώμματα· ἐξαπατᾶ γάρ·
καὶ ἐν τοῖς μέτροις· καὶ γὰρ ὥσπερ ὁ ἀκῶν ὑπέλαβεν·

“Ἐσευχε δὲ ἔχων ὑπὸ ποσοσὶ χίμετρα.”

ὁ δὲ ᾤετο “πέδιλα” εἶναι· τάς δὲ ἅμα λεγομένου, 15
δεῖ δῆλον εἶναι·^α τὰ δὲ παρὰ γράμμα ποιεῖ, ὅς ὁ
λέγει, ^β λέγειν, ἀλλ’ ὁ μετατρέφει ὄνομα· οἷον τὸ Θεο-
δώρῳ εἰς Νίκωνα τὸ κωταρωδόν, “Θράτῃ σε” προσ-
ποιεῖται γὰρ λέγειν τὸ, “^γΘράτῃ σε,” καὶ ἐξαπατᾶ· ἀλ-
λο γὰρ λέγει· διὸ μαθόντι ἡδύ· ἐπεὶ, εἰ μὴ ὑπελαμβάνει 20
Θράκα εἶναι, καὶ δόξει ἀσεῖον εἶναι. Καὶ τὸ, “βύλει αὐ-
τὸν πέρσαι.” Δεῖ ᾗ ἀμφοτέρω προσσηπόντως λεχθῆναι·
ἔτω ᾗ καὶ τὰ ἀσεία· οἷον τὸ φάναι, “Ἀθηναίοις τὴν τῇ
θαλάττης ἀρχὴν μὴ ἀρχὴν εἶναι τῇ κακῶν· ὅνασθαι γάρ”
ἢ ὥσπερ Ἰσοκράτης, “τὴν ἀρχὴν τῇ πόλει ἀρχὴν εἶναι τῇ 25
κακῶν” ἀμφοτέρως γὰρ, ὁ ἐκ ἀν’ ᾧ τῇ τις εἰρᾶν, τῇτ’ εἰ-

VARIÆ LECTIONES.

^α τὰ δὲ παραγράμματα Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. et Rice.
^β λέγειν abest ab Edd. Victoriana antiquioribus. ^γ τράτῃ Edd.
Ising.

ρηται, καὶ ἐγνωσθῇ ὅτι ἀληθές· τό, τε γὰρ τὴν ἀρχὴν φά-
 ναι ἀρχὴν εἶναι, ἔστιν σοφόν· ^a ἀλλ' ἐχ' ἔτι λέγει· ^b καὶ
 ἀρχὴν ἐχ' ὃ εἶπεν ἀπόφησιν, ἀλλ' ἄλλως. Ἐν ἅπασι
 δὲ τάτοις, ἐὰν προσηκόντως τὸ ὄνομα ἐνέγκῃ ὁμωνυμία ἢ
 5 μεταφορὰ, τότε τὸ εὖ· οἶον, “ ^c Ἀνάχαιτος ἐκ ἀνάχα-
 τος,” ὁμωνυμίαν ἀπέφησεν, ἀλλὰ προσηκόντως, εἰ αἰεὶ
 εἴς· καὶ,

“ Οὐκ ἂν γένοιτο μᾶλλον, ἢ σε δεῖ ^d ξένος,

Ξένος”

10 ἢ, “ ἐ μᾶλλον ἢ σε δεῖ,” τὸ αὐτό· καὶ, “ ἐ δεῖ τὸν ξέ-
 νου ξένον αἰεὶ εἶναι” ἀλλότριον γὰρ καὶ τῶτο· τὸ αὐτό καὶ
 τὸ Ἀναξανδρίδου τὸ ἐπαινέμενον,

“ Καλὸν γ' ἀποθανεῖν, πρὶν θανάτῳ δεῖν ἄξιον”

ταῦτον γὰρ ἐστὶ τῷ εἰπεῖν, “ ἄξιον γὰρ ἀποθανεῖν, μὴ ὄν-
 15 τα ἄξιον ἀποθανεῖν” ἢ, “ ἄξιόν γ' ἀποθανεῖν, μὴ θά-
 νατον ἄξιον ὄντα, ἢ μὴ ποιῶντα θανάτῳ ἄξια.” Τὸ μὲν
 ἐν εἶδος τὸ αὐτὸ π' λέξεως τέτων· ἀλλ' ὅσῳ ἂν ἐλάττω
 καὶ ἀντικειμένως λοχθῇ, ^e τοσούτῳ μᾶλλον· τὸ δὲ αἴτιον,
 ὅτι ἡ μάθησις, διὰ μὲν τὸ ἀντικεῖσθαι, μᾶλλον· διὰ δὲ
 20 τὸ ἐν ὀλίγῳ, θαύτιον γίνεται. Δεῖ δὲ αἰεὶ προσεῖναι ἢ τὸ
 πρὸς ὃν λέγεται, ἢ τὸ ὁρθῶς λέγεσθαι, ^f εἰ τὸ λεγόμενον
 ἀληθές, καὶ μὴ ἐπιπόλαιον· ἐστὶ γὰρ βραυτά χωρὶς
 εἶναι· οἶον, “ ἀποθνήσκειν δεῖ μὴθὲν ἀμαρτάνοντα”
 ἀλλ' ἐκ ἀσεΐον· “ ^h τὴν ἀξίαν δεῖ γαρμεῖν τὸν ἄξιον”

VARIAE LECTIOES.

- ^a ἀλλ' ἐχ' ἔτι λέγει, ἀλλ' ἄλλως· Cod. antiq. Viët. ^b καὶ μὴ
 ἀρχὴν, duplicata negatione, Edd. Ven. Cam. et Maj. ^c ἀρχα-
 τος Cod. Viëtorii. ^d ξένος Edd. Ifing. et Bipont. ^e τοσούτῳ
 εὐδαμνῶ μᾶλλον Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^f ἢ τὸ Edd. Ven. Cam. Spir. Morel. Sylb. et Casaub. ^g ταυτὶ
 Edd. Ald. et Basileenses. ^h τὴν ἀξίαν, &c, usque ad ἀγῶν, ab-
 sunt ab Ed. Cam.

ἀλλ' ἔκ ἀτρεῖν· ἀλλ' ἐὰν ἅμα ἄμφω ἔχη· “ ἄξιόν γ' ἀποθανεῖν, μὴ ἄξιον ὄντα τὴν ἀποθανεῖν” ὅσω δ' ἂν πλείω ἔχη, τοσάτω ἀτρεύτερον φαίνεται· οἷον, εἰ καὶ τὰ ὀνόματα μεταφορὰ εἴη, καὶ μεταφορὰ τοιαυτῇ, καὶ ἀντίθεσις, καὶ παρίστωσις, καὶ ἔχοι^b ἐνέργειαν.

5

δ'. Εἰσὶ γ' καὶ αἱ εἰκόνες, ὥσπερ εἶρηκα καὶ ἐν ταῖς ἄνω, αἰεὶ εὐδοκιμῶσαι τρόπον τινὰ μεταφοραί·^c αἰεὶ γὰρ ἐκ δυοῖν λέγονται, ὥσπερ ἡ ἀνάλογον μεταφορὰ· οἷον, “ ἡ ἀσπίς,” φημὲν, “ ἐστὶ Φιάλη Ἀρεῶς,” καὶ τόξον, “ Φόρμιγξ ἄχορδος.” οὕτω μὲν ἔν λέγουσιν ἔχ ἀπλῶν· τὸ δ' εἰ- 10 πᾶν τὸ τόξον Φόρμιγξ, ἢ τὴν ἀσπίδα Φιάλην, ἀπλῶν. Καὶ εἰκάσθαι δὲ οὕτως· οἷον, “^d πιθήκῃ αὐλητῇ” “ λύκῳ ψακαζομένῳ [εἰς] μύωπα” ἄμφω γὰρ συνάγεται. Τὸ δὲ εὖ ἐστίν, ὅταν μεταφορὰ ἢ· ἐστὶ γὰρ εἰκάσαι τὴν ἀσπίδα “ Φιάλην Ἀρεῶς” καὶ τὸ ἐρείπιον “^e ράκει 15 οἰκίας” καὶ τὸ Νικήρατον φάναι “ Φιλοκλήτην εἶναι δεδηγμένον ὑπὸ Πράτῃ,” ὥσπερ εἶκασε Θρασύμαχος, ἰδὼν τὸ Νικήρατον ἡττημένον ὑπὸ Πράτῃ ραψιδῶντα, κομῶντα δὲ καὶ αὐχμηρὸν ἔτι· ἐν οἷς μάλιστα ἐκπίπτουσιν οἱ ποιηταί, ἐὰν μὴ εὖ,^f καὶ ἐὰν εὐδοκιμῶσι· λέγω 20 δὲ, ὅταν ἀποδίδωσιν,

VARIÆ LECTIONES.

^a ἀντίστωσις Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. et Ricc. ^b ἐνέργειαν marg. Ed. Ven. ^c ἢ γὰρ Edd. Ald. et Basil. ^d πιθήκῃ αὐλητῇ· λύκῳ ψακαζομένῳ εἰς μύωπα Edd. Ald. et Basil. πιθήκῃ αὐλητῇ κ. τ. λ. Codd. quidam Viët. πιθήκῃ αὐλητῇ, λύκῳ κ. τ. λ. Ed. Ven. πιθήκῃ αὐλητῇ, λύκῳ κ. τ. λ. marg. Ed. Ven. et Ising. necnon Edd. Cam. Ricc. et Maj. πιθήκῃ αὐλητικῇ, λύκῳ κ. τ. λ. Ed. Spir. ^e οἰκίτου Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Ricc. οἰκίας marg. Ed. Ven. ^f καὶ ἐὰν εὖ εὐδοκιμῶσι Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. et Spir. καὶ ἐὰν εὖ, εὐδοκιμῶσι Ed. Ising. verum abest εὖ ab omnibus Codd. MSS. καὶ ἐὰν μὴ εὐδοκιμῶσι marg. Ed. Ven.

“Ὡςπερ σέλινον, ἔλα τὰ σκέλη Φορεῖ.”

“Ὡςπερ Φιλάμμων ζυγομαχῶν τῷ ^a κορύκῳ.”

Καὶ τὰ τοιαῦτα πᾶντ' εἰκόνες εἰσὶν· αἱ δ' εἰκόνες ὅτι μεταφοραὶ, εἴρηται πολλάκις.

5 ε. Καὶ αἱ παροιμίαι μεταφοραὶ αὐτῷ εἶδους ἐπὶ εἶδος εἰσιν· οἷον, ἂν τις ὡς ἀγαθὸν ^b πεισόμενος αὐτὸς ἐπαγάγηται, εἴτα βλαβῇ, “ὡς ὁ Καρπάδιος,” Φησὶ, “τὸ λαγῶ” ἄμφω γὰρ τὸ εἰρημένον πεπόνθασιν. “Ὅθεν μὲν ἔν τὰ ἀσεῖα λέγεται, καὶ διότι, σχεδὸν εἴρηται τὸ αἷτιον.

10 ζ. Εἰσὶ δὲ καὶ εὐδοκιμῆσαι ὑπερβολαὶ μεταφοραὶ· οἷον εἰς ὑπωπιασμένον· “^c ῥήθητε γὰρ αὐτὸν εἶναι συκαμίνων τάλαρον” ἐρυθρὸν γάρ τι τὸ ὑπώπιον· ἀλλὰ τὸ πολὺ σφόδρα· τὸ ^δ ὥςπερ τὸ καὶ τὸ, ὑπερβολὴ τῇ λέξει διαφέρουσα,

15 “Ὡςπερ Φιλάμμων ^d ζυγομαχῶν τῷ κορύκῳ”
^e ῥήθη· ἂν αὐτὸν ^f Φιλάμμωνα εἶναι μαχόμενον τῷ κορύκῳ.

“Ὡςπερ σέλινον, ἔλα τὰ σκέλη ^g Φορεῖν.”

^h ῥήθη ^δ καὶ σκέλη, ἀλλὰ σέλινα ἔχειν, ἔτως ἔλα.

20 Εἰσὶ ^δ ὑπερβολαὶ μεिरακιώδεις· ⁱ σφοδρότητα γὰρ δηλῶσι· διὸ ὀργιζόμενοι λέγουσι μάλιστα·

VARIAE LECTIONES.

^a κορύκῳ Ed. Bipont. et aliae nonnullae. ^b πεισόμενος αὐτὸν Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. et Ricc. πειράζοντας αὐτὸν Ed. Ifing.
^c ῥήθη τότε δ' ἂν αὐτὸν εἶναι συκαμίνων κάλαρον Cod. antiq. Viët.
^d ζυγομαχῶν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Ricc. ^e ῥήθη δ' αὐτὸν Cod. antiq. Viët. ῥήθη δ' αὐτὸν Edd. Ald. Basil. et Ricc. ῥήθη δ' αὐτὸν Edd. Ven. Cam. et Maj. ^f Φιλάμμωνα Ed. Ald. et aliae quaedam. Φιλάμμωνα Ed. Bipont. ^g Φορεῖ Edd. Ald. Basileenses, et Bipont. ^h ῥήθησαν δ' Cod. antiq. Viët. ῥήθη δ' Edd. Ald. Basil. et Ricc. ⁱ σφοδρότερον Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Spir.

“ Οὐδ’ εἴ μοι τόσα ^α δόη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε.”

“ Κέρην δ’ ἔ γαμῖω Ἀγαμέμνωνος Ἀτρείδαι·

“ Οὐδ’ εἰ χρυσεῖη Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,

“ Ἔργα δ’ Ἀθηναίῃ.” —

Χρῶνται δὲ μάλιστα τῷτοι οἱ Ἀττικὸι ῥήτορες· διὸ πρῶτον-5
τῶν λέγων ἀρεπές.

Κ Ε Φ. 16’.

ΔΕΙ δὲ μὴ ληληθέναι, ὅτι ἄλλη ἐκάστῳ γένει ἀρμότ-
τει λέξις· ἔ γὼ δὲ αὐτὴ γραφικὴ καὶ ἀγωνιστικὴ· ἐδὲ δι-
μηγορικὴ καὶ δικανικὴ· ἅμφω δὲ ἀνάγκη εἶδέναι· τὸ
μὲν γάρ ἐστιν Ἑλληνίζειν ἐπίστασθαι· τὸ δὲ, μὴ ἀναγκά-10
ζεσθαι κατασιωπᾶν, ἂν τι βέληται μεταδέναι τοῖς ἄλ-
λοις· ὅπερ πᾶσιν οἱ μὴ ἐπιστάμενοι γράφειν. Ἐστὶ δὲ
λέξις γραφικὴ μὲν ἢ ἀκριβεστάτη· ἀγωνιστικὴ δὲ ἢ ὑπο-
κριτικωτάτη· ταύτης ᾧ δύο εἶδη· ἢ μὲν γὰρ, ἡθικὴ ἢ δὲ,
ποικηλική· διὸ καὶ οἱ ὑποκριταὶ τὰ τοιαῦτα τῷ δράμα-15
των διώκῃσι, καὶ οἱ ποιηταὶ τὰς τοιαύτας· βασιάζονται δὲ
οἱ ἀναγωνιστικοί· οἷον Χαιρέμων· ἀκριβοῦς γὰρ, ὥσπερ λο-
γογράφος· καὶ Λυκίμνιος τῷ διθυραμβοποιῶν· καὶ πα-
ραβαλλόμενοι, οἱ μὲν ^β τῶν γραφικῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι σε-
νοὶ φαίνονται· οἱ δὲ τῷ ῥητόρων ^γ εὐ λεχθέντες ιδιωτικοὶ 20
ἐν ταῖς χερσίν· αἴτιον ᾧ, ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι ἀρμόττει· διὸ
καὶ τὰ ὑποκριτικά, ἀφηρημένης τῆς ὑποκρίσεως, ἔ ποιῶν-

VARIÆ LECTIONES.

^α δόης Cod. Viñt.

^β τῶν γραφῶν Cod. antiq. Viñt.

^γ ἢ

τῶν λεχθέντων Cod. Viñt. ^δ λεχθέντων Edd. Ald. et Basileenses.

τα τὸ αὐτῶν ἔργον, φαίνεται ^a αἰδήθη· οἷον, τὰ τε ἀσύνδε-
 τα, καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ εἰπεῖν, ἐν τῇ γραφικῇ, ὁρῶς
 ἀποδοκιμάζεται· ἐν δὲ ὁ ἀγωνιστικῇ καὶ αἱ ῥήτορες χρῶνται·
 ἔστι γὰρ ^c ὑποκριτικά. Ἀνάγκη δὲ μεταβάλλειν τὸ αὐτὸ
 5 λέγοντας· ὅπερ ^d ὡς περ ὁδοποιεῖ τῷ ὑποκρίνεσθαι· “εἵ-
 τός ἐστιν ὁ κλέψας ὑμῶν· ἥτος ἐστὶν ὁ ἐξαπατήσας· ἥτος
 ὁ τὸ ἔλατον προδῆναι ἐπιχρησάσας” οἷον καὶ Φιλίμων ὁ
 ὑποκριτὴς ἐποίησεν, ἐν τε τῇ β' Ἀναξανδρίδῃ Γερωντομανίᾳ,
 ὅτε λέγει· Ραδάμανθυς καὶ Παλαμῆδης· καὶ ἐν τῷ προλό-
 10 γῳ τ' Εὐσεβίων, τὸ “Εγώ” εἰάν γάρ τις τὰ τοιαῦτα μὴ
 ὑποκρίνηται, γίνεται ὁ τ' ὁκνὸν φέρων. Καὶ τὰ ἀσύν-
 δετα ὡσαύτως· “ἤλθον, ἀπήντησα, ἐδόμην” ἀνάγκη
 γὰρ ὑποκρίνεσθαι, καὶ μὴ ὡς ἐν λέγοντα τῷ αὐτῷ ἡθεὶ καὶ
 τῶν εἰπεῖν· ἔτι ἔχει ἰδίον τι τὰ ἀσύνδετα· ἐν ἰσῳ γὰρ
 15 χρόνῳ πολλὰ δοκεῖ εἰρῆσθαι· ὁ γὰρ σύνδεσμος ἐν ποιεῖ τὰ
 πολλά· ὥς τε, εἰάν ἐξαίρεθῇ, ἢ δῆλον ὅτι τέναντίον ἔσται
 τὸ ἐν πολλά· ἔχει ἐν αὐξήσει· “ἤλθον, διελέχθην, ἐκέ-
 ταισα ἰπλλά”· “δοκεῖ δὲ ὑπεριδεῖν, ὅσα εἶπον, ὅσα
 φημί.” Τῷτο δὲ βύλεται ποιεῖν καὶ Ὀμηρος, ἐν τῷ,
 20 “Νηρεὺς δ' αὖ Σύμηθεν,——
 “Νηρεὺς Ἀγλαΐης,——

VARIÆ LECTIONES.

^a αἰδήθη Edd. Ald. et Basileenses. ^b ἀποδοκτικῇ Edd. Ald.
 et Basileenses. ἀποδοκτικῇ Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^c ὑπο-
 κρητικῇ Edd. Ald. Basil. 1. 2. Frob. Ven. Cam. Ricc. et Maj.
^d ὡς περ deest in Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Spir. Ricc. et
 Maj. ^e οἷτος δὲ ὁ κλέψας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Spir.
 Ricc. et Maj. ^f ὑποκριτικός Cod. Viët. ^g Ἀλιξανδρίδῃ Edd.
 nonnullæ, sed male, B. ^h δῆλον, ὅτι ἔσται ἐν ἰπ. πολλά· τέναντίον
 ἐν ἔχει αὐξήσει Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj.
ⁱ ἰπλλά deest ὑπεριδεῖν, ὅσα εἶπον, omittis verbis ὅσα φημί, Codd
 MSS. Victoriani.

“Νιρῆς, ὃς κάλλιστος” —

περὶ ἧ γὰρ πολλὰ ^a εἴρηται, ἀνάγκη καὶ πολλάκις εἰ-
ρηθεῖ· εἰ γὰρ καὶ πολλάκις, καὶ πολλὰ δοκεῖ· ὥστε ἠύχρησεν
ἅπαξ μνηθεῖς διὰ τὸν παραλογισμόν, καὶ μνήμην πεποιή-
κεν, ἔδαμῃ ὕστερον αὐτῷ λόγον ποιησάμενος. 5

β'. ^b Ἡ μὲν γὰρ δημογορικὴ λέξις καὶ παντελῶς ὅμοια τῇ
σκιαγραφίᾳ· ὅσα γὰρ ἂν πλείων ἢ ὁ ὄχλος, πορρώτερον ἢ
θεῖα· διὸ τὰ ἀκριβῆ περιέργα καὶ χεῖρω φαίνεται ἐν ἀμ-
φοτέροις· ἡ δὲ δίκη ἀκριβέστερον· ἐτι δὲ μᾶλλον ^c ἢ
ἐνὶ κριτῇ· ἐλάχιστον γάρ ἐστιν ἐν ῥητορικοῖς· εὐσύνοπτον γὰρ το
μᾶλλον τὸ οἰκεῖον τῷ πράγματι, καὶ τὸ ἀλλότριον· καὶ ὁ
ἀγὼν ἅπτεται· ὥστε καθαρά ἡ κρίσις· διὸ καὶ οἱ αὐτοὶ
ἐν πᾶσι τέτοις εὐδοκιμῶσι ῥήτορες· ἀλλ' ὅπως μάλιστα
ὑποκρίσεως, ἐνταῦθα ἦκιστα ἀκριβέα ἐνὶ τῷτο δὲ, ὅπου
Φωνῆς, καὶ μάλιστα ὅπως μεγάλης. 15

γ'. Ἡ μὲν γὰρ ἐπιδεικτικὴ λέξις ^d γραφικωτάτη· τὸ
γὰρ ἔργον ^e αὐτῆς ἀνάγνωσις· δευτέρα δὲ ἡ δικανικὴ.
Τὸ γὰρ προσδιακρίεσθαι τὴν λέξιν, ὅτι ἠδεῖαν δεῖ καὶ μεγαλο-
πρεπῆ, περιέργον· τί γὰρ μᾶλλον ἢ σώφρονα καὶ ἐλευθέ-
ριον, καὶ εἴ τις ἄλλη ἥδεως ἀρετὴ; ^f Τὸ γὰρ ἠδεῖαν εἶναι 20
ποιήσει δῆλον ὅτι τὰ εἰρημένα, εἴπερ ὀρθῶς ὥριται ἡ ἀρε-
τὴ τῇ λέξεως· τίνος γὰρ ἕνεκα δεῖ σαφῆ καὶ μὴ ταπεινὴν εἶ-
ναι, ἀλλὰ πρέπασαν; Ἄν τε γὰρ ἀδολεσχῇ, καὶ σαφῆς, καὶ δὲ
ἂν εὐσύντομος· ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ μέσον ἀρμόττει· καὶ τὸ

VARIÆ LECTIONES.

^a λέγεται Cod. Viç. ^b εἰ μὲν γὰρ Edd. Ven. Cam. Morel.
Sylb. et Casaub. ^c εἰ ἐνὶ κριτῇ Edd. Ven. Cam. et Maj. ^d γρα-
φικωτάτη Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. ^e αὐτῷ Edd. Ald.
Basileenses, et Ricc. ^f τὸ δὲ Cod. Viç. ^g σύντομον· ἀλλὰ
διδόσκει τὸ μέσον ἀρμόττειν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc.
et Maj.

ἡδεῖαν τὰ εἰρημένα ποιήσει, ἂν εὖ μιχθῇ τὸ εἰωθὸς, καὶ
 ξενικόν, καὶ ὁ ῥυθμὸς, καὶ τὸ πιθανόν ἐκ τῶ πρέποντος.
 Περὶ μὲν ὧν τ' λεξέως εἴρηται, καὶ κοινῇ περὶ πάντων, καὶ
 ἰδίᾳ περὶ ἑκάστον γένος.

Κ Ε Φ. Ιγ'.

5 ΛΟΙΠΟΝ δὲ περὶ τάξεως εἰπεῖν. Ἔστι δὲ τῷ λόγῳ
 δύο μέρη· ἀναγκαῖον γὰρ, τὸ, τε πρᾶγμα εἰπεῖν περὶ ὧ, καὶ
 α τὸτ' ἀποδείξαι· διὸ εἰπόντα μὴ ἀποδείξαι, ἢ ἀποδείξαι
 μὴ προειπόντα, ἀδύνατον· ὅ τε γὰρ ἀποδεικνύων τι ἀπο-
 δείκνυσι· καὶ ὁ προλέγων ἕνεκα τοῦ ἀποδείξαι προλέγει
 10 τῶτων ᾧ, τὸ μὲν, πρόθεσις ἐστὶ· τὸ δὲ, πῆσις· ὥσπερ ἂν
 εἴ τις διέλῳ, ὅτι τὸ μὲν, πρόβλημα· τὸ δὲ, ἀπόδειξις.
 Νῦν δὲ διαιρῶσι γελοίως· διήγησις γὰρ πᾶ τῷ δικανικῷ
 λόγῳ μόνον ἐστὶν· ἐπιδεικτικῷ δὲ καὶ δημηγορικῷ πῶς ἐν-
 δέχεται διήγησιν εἶναι οἷαν λέγουσιν, ἢ τὰ πρὸς τὸν ἀντί-
 15 δικον, ἢ ἐπίλογον τῶν ἀποδεικτικῶν; Προοίμιον δὲ, καὶ
 ἀντιπαραβολή, καὶ ἐπάνοδος, ἐν ταῖς δημηγορίαις τότε
 γίνεται, ὅταν ἀντιλογία ᾖ· (καὶ γὰρ ἡ κατηγορία καὶ ἡ
 ἀπολογία πολλάκις) ἀλλ' ἔχ^β ἢ συμβαλή· ἀλλ' ὁ
 ἐπίλογος· ἔτι ἔσθ' δικανικῷ παντὸς, οἷον, εἰαν μικρὸς ὁ
 20 λόγος, ἢ τὸ πρᾶγμα εὐμνημόνευτον· συμβαίνει γὰρ^δ τῷ

VARIÆ LECTIONES.

^α τὸτ' ἀποδείξαι Cod. Viçt. ^β ἢ συμβουλὴ Codd. quidam Viçt.
 atque Edd. Ald. Ven. Basil. et Ricc. ^γ ἔτι δὲ οὐδὲ Edd. Ald.
 Ven. Basileenses, Cam. Spir. et Maj. ^δ τῷ μήκους ἀφαιρουμένου
 ἀναγκαῖα ἄρα μόρια Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. et Frob. τοῦ μήκους
 ἀφαιρουμένου ἀναγκαῖα ἄρα μόρια Ed. Spir.

μάκρως ἀφαιρῆσθαι· ἀναγκαῖα ἤρα μάρμα, πρῶταίς,
 καὶ ὧσις.

β'. Ἰδία μὲν ἔν ταῦτα· τὰ δὲ πλεῖστα, προοίμιον,
 πρόθεσις, πίσις, ἐπίλογος· τὰ γὰρ πρὸς τὸν ἀντίδικον
 τῶν πίσειν ἐστὶ καὶ ἡ ἀντιπαραβολὴ αὐξήσις τῶν αὐτῶν, 5
 ὥστε μέρος τι τῶν πίσειν ἀποδείκνυσι γὰρ τι ὁ ποιῶν
 τῆτο· ἀλλ' ἔκ τὸ προοίμιον, ἐδ' ὁ ἐπίλογος, ἀλλ' ἀνα-
 μιμήσκει. Ἔσται ἄν, ἂν τις τὰ τοιαῦτα διαιρῇ, ὅπερ
 ἐπὶ αὐτῶν αἱ περὶ Θεόδωρον, διήγησις ἑτέραν, καὶ ἐπιδήγησις,
 καὶ προδήγησις, καὶ ἔλεγχος, καὶ ^α ἐπεξελέγχος· δεῖ δὲ 10
 εἶδος τι ^β λόγοντα καὶ διαφορὰν ὀνομαζόμενα τίθασθαι· εἰ δὲ
 μὴ, γίνεται ^γ κενὸν καὶ ληρώδες, οἷον Λυκίμνιος ποιῶν ἐν τῇ
 τέχνῃ, ἐκέρωσεν ὀνομάζων, καὶ ἀποπλάνησεν, καὶ ὅξυς.

Κ Ε Φ. Ιδ'.

ΤΟ μὲν ἔν προοίμιόν ἐστιν ἀρχὴ λόγου· ὅπερ ἐν ταῖς
 πρόλογος, καὶ ἐν αὐλῇσι προαύλιον· πάντα γὰρ ἀρχαί 15
 ταῦτ' εἰσὶ, καὶ οἷον ἀδοκίμους τῶ ἐπίστω. Τὸ μὲν ἔν προ-
 αὔλιον ὅμοιον τῶ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοίμιον· καὶ ἡδ' οἱ αὐ-
 ληταί, ὅ, τι ἂν ^δ εὖ ἔχωσιν αὐλῆσαι, τῆτο προαυλήσαντες,
 συνῆψαν τῶ ἀποσίμῳ· καὶ ἐν ταῖς ἐπιδεικτικαῖς λόγοις δεῖ
 ἔτι γράφειν· ὅ, τι γὰρ ἂν βούληται, εὐδὸν εἰπόντα ἐν- 20
 δῆναι καὶ συνάψαι· ὅπερ πάντες ποιῶσι παράδειγμα τὸ

VARIAE LECTIONES.

^α ἐπελέγχος Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj.
^β λόγοντας Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^γ Edd.
 nonnullae habent κοινόν. ^δ εὖ abest ab Edd. Victorianae antiqui-
 oribus.

τ' Ἰσοκράτης Ἑλένης προοίμιον· ἔθεν γὰρ οἰκεῖον ^α ὑπάρ-
 χει τοῖς ἐριστικοῖς καὶ Ἑλένη· ἅμα δὲ καὶ εἰς ἐκτοπίσιν,
 ἀρμόττει μὴ ἔλιν τὸν λόγον ὁμοιωθῆ εἶναι. Λέγεται δὲ
 τὰ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοίμια ἐξ ἐπαίνου, ἢ ψόγου· οἷον
 5 Γαργίας μὲν ἐν τῷ ^β Ὀλυμπικῷ λόγῳ, “ Ὑπὸ πολλῶν
 ἄγιοι θαυμάζεσθαι, εὖ ἄνδρες Ἕλληνες ” ἐπαινῶ γὰρ τὰς
 τὰς πανηγύρεις συνάγοντας· Ἰσοκράτης δὲ ψόγου, “ ὅτι
 τὰς μὲν τῶν σωμάτων ἀρετὰς θεωρεῖς ἐτίμησαν· τοῖς δὲ
 εὖ Φρονῶσιν ἔθεν ἄθλον ἐποίησαν. ” Καὶ ἀπὸ συμβε-
 10 λῆς, οἷον, “ ὅτι οὖν τὰς ἀγαθὰς τιμᾶν· διὸ καὶ αὐτὸς
 Ἀριστείδην ἐπαινῶ ” ^ε ἢ “ τὴς τοιάτης, οἱ μῆτε εὐδοκιμῶ-
 σι, μῆτε Φαῦλοι, ἀλλ' ὅσοι ἀγαθοὶ ^δ ὄντες ἄθλοι, ἄσ-
 περ Ἀλεξάνδρος ὁ Πριάμης ” ἔτος γὰρ συμβεβαίει. Ἐπε-
 15 δὲ ἐκ τῶν δικανικῶν προοιμίῳ τῷτο δὲ ἐστίν, ἐκ τῶν
 πρὸς τὸν ἀκροατὴν, εἰ περὶ παραδόχῃ λόγος, ἢ περὶ χα-
 λεπῇ, ἢ περὶ τεθρυλλημένῃ πολλοῖς, ὥστε συγνώμην ἔχων
 οἷον Χοερίλος,

“ Νῦν δὲ ὅτε πάντα δέδασαι. ” —

Τὰ μὲν ἔν τῶν ἐπιδεικτικῶν ^ε λόγων προοίμια ἐκ τέτων·
 20 ἐξ ἐπαίνου, ἐκ ψόγου, ἐκ παροτρυνῆς, ἐξ ἀπαγοτρυνῆς, ἐκ τῇ
 πρὸς τὸν ἀκροατὴν· δεῖ δὲ ἢ ξένα, ἢ οἰκεῖα, εἶναι τὰ ἐν-
 δόκιμα τῷ λόγῳ.

β'. Τὰ δὲ τῶν δικανικῶν ^ε προοίμια, δεῖ λαβεῖν, ὅτι ταῦ-
 τὸ δύναται ὅπερ τῶν δραμάτων οἱ πρόλογοι, καὶ τῶν ἐπῶν

VARIAE LECTIONES.

^α ὑπάρχειν Ed. Ifing.

^β Ita correxit Victorius: aliae Edd.

Ὀλυμπιακῶν.

^γ οὐ τὴς τοιάτης Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.

Ricc. Spir. et Maj.

^δ ὅστις ἀλλήλοις Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2.

Frob. Cam. Spir. et Maj. ὅστις λαοθάλασσοι Ed. Ifing.

^ε Sic Codd.

MSS. omnes. λεγόμενα προοίμια Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.

Ricc. Spir. et Maj.

^ζ προοιμίου Ed. Cam.

τὰ προαίμια· τὰ μὲν γὰρ τῶν διθυράμβων ὅμοια τοῖς ἐπιδεικτικαῖς·

“^a Διὰ σὲ καὶ τεὰ δῶρα, ^b εἴτε σκύλα·”——

ἐν δὲ τοῖς ^c λόγοις καὶ ἔπεσι δεῖγμά ἐστι τῷ λόγῳ, ἵνα προῖδωσι ^d περὶ ἧ ὁ λόγος, καὶ μὴ κρέμῃται ἡ διάνοια· 5 τὸ γὰρ ἀόριστον πλανᾷ· ὁ δὲς ἔν ὥσπερ εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἀρχὴν ποιεῖ ἐχόμενον ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ· διὰ τῆτο,

“Μῆνιν ἄειδε θεά·”——

“Ἄνδρα μοι ἔνεπε Μῆσα·”——

“Ἦγεό μοι λόγον ἄλλον, ὅπως Ἀσίας ἀπὸ γαίης 10

“Ἦλθεν εἰς Εὐρώπην πόλεμος μέγας·”——

Καὶ οἱ τραγικοὶ ἀηλοῦσι περὶ τὸ δράμα, καὶ μὴ εὐθύς, ὥσπερ Εὐριπίδης· ἀλλ’ ἐν τῷ προλόγῳ· γέ πως ἀηλοῖ, ὥσπερ καὶ Σοφοκλῆς·

“Ἐμοὶ πατήρ ἦν Πόλυβος·”——

15

καὶ ἡ κωμῳδία ὡσαύτως. Τὸ μὲν ἔν ἀναγκασιότατον ἔργον τῷ προοιμίῳ καὶ ἴδιον τῆτο, δηλώσαι ^e τί ἐστὶ τὸ τέλος ἧ ἔνεκα ὁ λόγος· διόπερ ἂν δῆλον ἦ καὶ μικρὸν τὸ πρᾶγμα, ἔ χρηστὸν προοιμίῳ. Ἰὰ δὲ ἄλλα εἶδη, οἷς χρῶνται, ἰατρεύματα, καὶ κοινά· λέγεται ἦ ταῦτα ἐκ τε τῷ λέγον- 20 τος, καὶ τῷ ἀκροατῇ, καὶ τῷ πρᾶγματος, καὶ τῷ ἐναντίῳ· περὶ αὐτῷ ^f μὲν καὶ τῷ ἀντιδίκῳ, ὅσα περὶ ^g διαβολῇ

VARIAE LECTIONES.

^a οἷον, ἦλθεν εἰς σὲ, διὰ σὲ καὶ τεὰ δῶρα, καὶ εὐεργιτήματα, καὶ τὰ σκύλα, ἃ θεὸς Διόνουσι. Edd. Ven. Cam. et Spir. ^b καὶ τὰ σκύλα Ed. Maj.

^c προλόγους Græc. Schol. ^d περὶ ἧ ὁ λόγος, καὶ μὴ κρέμῃται Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. περὶ οὗ ἦν ὁ λόγος, καὶ μὴ κρέμῃται Ed. Spir. ^e τί ἐστὶ abfunt ab Edd. Ald. Ven. Basileensibus, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^f μέντοι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^g διαβολῇ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.

λῦσαι καὶ παύσθαι· ἔστι δὲ ἔκ ὁμοίως ἀπολογημένω
 μὲν γὰρ πρῶτον τὰ πρὸς διαβολήν· κατηγοροῦντι δὲ ἐν
 τῷ ἐπιλόγῳ· δι' ὃ δὲ, ἐκ ἀδύλου· ἢ μὲν γὰρ ἀπολογέ-
 μενον, ὅταν μέλλῃ εἰσάξω αὐτόν; ἀναγκαῖον ἀνελεῖν τὰ
 5 κωλύοντα· ὥστε λυτέον πρῶτον τὴν διαβολήν· τῷ δὲ δια-
 βάλλοντι ἐν τῷ ἐπιλόγῳ ^α διαβλητέον, ^β ἵνα μνημονεύσῃσι
 μᾶλλον· τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀκροατὴν, ^γ ἐκ τῆ εὐκνῆ ποιῆ-
 σαι, καὶ ἐκ τῆ ὀργίσαι, καὶ ἐνίοτε δὲ ἐκ τῆ προσεκτικῆς,
 ἢ τὲναντίον· ἔ γὰρ αἰεὶ συμφέρει ποιεῖν προσεκτικόν· διὸ
 10 πολλοὶ εἰς γέλωτα περιῶνται προάγειν· εἰς δὲ εὐμά-
 θειαν ἅπαντα ἀνάξει, εἴαν τις βύληται, καὶ τὸ ἐπεικὴ
 φαίνεται· προσέχῃσι γὰρ μᾶλλον τέτοις· προσεκτικὰ
 δὲ τοῖς μεγάλοις, τοῖς ἰδίοις, τοῖς θαυμαστοῖς, τοῖς ἡδέσι·
 διὸ δεῖ ἐμποιεῖν, ὡς περὶ τοιούτων ὁ λόγος· εἴαν δὲ μὴ
 15 προσεκτικῆς, ὅτι μικρὸν, ὅτι ἔστι πρὸς ἐκείνους, ὅτι λυπη-
 ρόν· δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι πάντα ἔχω τῆ λόγῃ τὰ
 τοιαῦτα· πρὸς Φαῦλον γὰρ ἀκροατὴν, καὶ τὰ ἔχω τοῦ
 πράγματος ἀκούοντα· ἐπεὶ αὖ μὴ τοιούτος ἦ, ἔστι δὲ
 προσιμῆς, ἀλλ' ἢ ὅσον τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν κεφαλαιωδῶς,
 20 ἵνα ἔξῃ, ὥσπερ σῶμα, κεφαλὴν· Ἔτι, τὸ ^δ προσεκτικῆς
 ποιεῖν πάντων τῶν μερῶν κοινόν, εἴαν δέῃ· πανταχῶ γὰρ
^ε ἀνιάσι μᾶλλον, ἢ ἀρχόμενοι· διὸ γελοῖον ἐν ἀρχῇ τάτ-
 τεον, ὅτε μάλιστα πάντες προσέχοντες ἀκροῶνται· ὥστε
 ὅπου αὖ ἢ καιρὸς λεκτέον, “ καὶ μοι προσέχετε τὸν νῦν·

VARIAE LECTIONES.

^α διαβλητέον Ed. Ifing. ^β ἵνα μνημονεύσῃ Edd. Ald. Ven. Ba-
 fileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^γ ἔκ τε τῷ Edd. Ald. Ven.
 Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^δ προσεκτικόν Edd. Ald.
 Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^ε ἀνιάσι Edd. Ald.
 Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. et Ricc. ἀνάσσουσι Ed. Ifing,

^a ἔστιν γὰρ μᾶλλον ἐμὸν, ἢ ὑμέτερον” καὶ, “ἐγὼ γὰρ ὑμῖν, οἷον ὑδεπώποτε ἀκηκάετε δυνόν, ἢ ἔτω θυμαστόν” τῷτο δ’ ἐστίν, ὥσπερ ἔφη Περσίδιος, “ὅτε ^b νυσάζουσιν οἱ ἀκροαταὶ, παρεμβάλλουσιν τῆς πεντηκονταδράχμης αὐτοῖς.” “Ὅτι δὲ πρὸς τὸν ἀκροατὴν, ἔχῃ ἥπερ ὁ ἀκροατὴς, δῆλον” 5 πάντες γὰρ ἢ διαβάλλουσιν, ἢ φόβος ἀπολύονται ἐν ταῖς προοιμίαις·

“Ἄναξ, ἐγὼ μὲν, ἔχῃ ὅπως σκυδῆς ὑπο”——

“Τί προοιμιάζῃ;”——

Καὶ οἱ ^c ποτηρὸν τὸ πρᾶγμα ἔχοντες, ἢ δοκοῦντες· πάντα 10 καὶ γὰρ βέλτιον διατρίβειν, ἢ ἐν τῷ πράγματι· διὸ οἱ δῦλοι ἐπὶ τὰ ἐρωτώμενα λόγουσιν, ἀλλὰ τὰ κύκλω, καὶ προοιμιάζονται. Πόθεν δ’ εὖως δεῖ ποιεῖν, εἰρηται, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν τοιούτων· ἐπεὶ ᾧ εὖ λόγεται,

“Δός μ’ ἐς Φαίηκας Φίλον ἐλθεῖν, ἢ δ’ ἐλεεινόν,” 15 τούτων δὲ δύο σοχάζεσθαι. Ἐν δὲ ταῖς ἐπιδεικτικαῖς αἰεσθαι δὲ ποιεῖν συνεπαυνοῦσθαι τὸν ἀκροατὴν, ἢ αὐτὸν, ἢ γένος, ἢ ἐπιτηδεύματ’ αὐτοῦ, ἢ ἄλλως γέ πως· ὁ γὰρ λόγος Σωκράτους ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, ἀληθὲς, “ὅτι οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν, ἀλλὰ ἐν Λακεδαιμο- 20 νίοις.”

γ’. Τὰ δὲ τῷ δημηγορικῷ ἐκ τῶν τῷ δικανικῷ ^d λόγου ἐστὶ· φύσει δὲ ἥκιστα ἔχει· καὶ γὰρ καὶ περὶ ἑῖς ἴσασιν καὶ ἐπὶ δὴ οὗτοι τὸ πρᾶγμα προοιμιάζουσιν, ἀλλ’ ἢ δὲ αὐτὸν, ἢ τοὺς

VARIÆ LECTIONES.

- ^a οὐδὲ γὰρ Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. et Ricc.
^b νυσάζουσιν Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. et Ricc. νυαζίσκων Ed. Iiung. ^c ποτηρὸν δὲ τὸ πρᾶγμα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^d λόγων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ἀντιλέγοντας, ἢ εἰ μὴ ἡλικίον βέλει ὑπολαμβάνωσιν,
 ἀλλ' ἢ ρεῖζον, ἢ ἑλαττον· διὸ ἢ διαβάλλειν, ἢ ἀπολύεσθαι
 ἀνάγκη, καὶ ἢ αὐξήσας, ἢ μειῶσαι· τῶν δὲ ἕνεκα προ-
 σμικρύνει· ἢ κόσμῳ χάριν· ὥς αὐτοκατάδαλα φαίνε-
 5 ται, εἰ μὴ ἔχη· τοιῦτον γὰρ τὸ Γοργίῳ ἐγκώμιον εἰς
 Ἥλείως· ἐδὲν γὰρ ^απροεξαγκαινῶντας, ἐδὲ προανακινῶντας,
 εὐθὺς ἄρχεται, “Ἥλις πόλις εὐδαίμων.”

Κ Ε Φ. Ιε.

ΠΕΡΙ δὲ διαβάλλειν, ἐν μὲν τὸ ἐξ ὧν ἂν τις ὑπόληψιν
 δοκῇ ἀπολύεται· ἐδὲν γὰρ διαφέρει, εἴτε εἰπόντος τινός,
 10 εἴτε μη· ὥς τε τῶτο καθόλου. Ἄλλος ^βτρόπος, ὥς τε πρὸς
 τὰ ἀμφισβητούμενα ἀπαντᾶν, ἢ “ὥς ἐκ ἔστιν,” ἢ “ὥς
 ἐ βλαβερόν,” ἢ “ἐ τῷτῳ,” ἢ “ὥς ἐ τηλικῶτον,” ἢ “ἐκ
 ἀδικον,” ἢ “ἐ μέγα,” ἢ “ἐκ αἰσχροῦ,” ἢ “ἐκ ἔχον
 μέγαθος” πρὸς γὰρ ^δτούτων ἡ ἀμφισβήτησις· ὥς περ
 15 Ἰφικράτης πρὸς Ναυτικράτην· ἔφη γὰρ “ποιῆσαι ὁ ἔλε-
 γε καὶ βλάβειν, ἀλλ' ἐκ ἀδικεῖν” ἢ ἀντικαταλλάτ-
 τεσθαι ἀδικῶντα, “εἰ βλαβερόν, ἀλλὰ καλόν· εἰ λυ-
 πηρόν, ἀλλ' ὠφέλιμον” ἢ τι ἄλλο τοιῦτον. Ἄλλος
 τρόπος, ὥς ἔστιν ἀμάρτημα, ἢ ἀτύχημα, ἢ ἀναγκαῖον
 20 εἶναι· Περικλῆς ἔφη “τρέμειν, ἔχ, ὥς ὁ διαβάλλων ἔφη,
 ἵνα δοκῇ γέρον, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης· ἐ γὰρ ἐκοντὶ εἶναι αὐ-
 τῷ εἶη ὀγδοήκοντα” καὶ ἀντικαταλλάττεσθαι τὸ ἔνε-

VARIAE LECTIONES.

^α προεξαγκαινῶντας Edd. Ven. Basil. Cam. Iſing. Spir. et Maj.

^β τρόπος Edd. Ven. Basil. Cam. Iſing. Spir. et Maj.

Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^γ τούτο

^δ τῷτῳ

κα, “ ὅτι ἐ βλάβει ἢ βλάπτο, ἀλλὰ τότε” καὶ “ ἐ τὸτο δὲ διεβάλλετο ποιῆσαι, συνέβη δὲ βλαβῆναι· δίκαιον δὲ μισεῖν, εἰ ὅπως τὸτο γένηται ἐποίεν.” Ἄλλος, εἰ ἐμπεριελάμβανοντο ὁ διαβάλλων ἢ νῦν, ἢ πρότερον, ἢ αὐτὸς, ἢ τῶν ἐγγύς. Ἄλλος, ^a εἰ ἐμπεριλαμβάνονται, ἕς ὁμολο- 5 γῶσι μὴ ἐνόχως εἶναι τῇ διαβολῇ· οἷον, εἰ “ ὅτι ^b καθάριος ὁ μοιχὸς, καὶ ὁ δῶνα, ^c καὶ ὁ δῶνα ἄρα.” Ἄλλος, εἰ ἄλλος ^d διεβαλεν, ἢ ἄλλος αὐτόν· ἢ ἄνευ διαβολῆς ὑπελαμβάνοντο, ὥσπερ αὐτὸς νῦν, οἱ πεφίηασιν ἐκ ἐνόχοι. Ἄλλος, ^e ἐκ τοῦ ἀντιδιαβάλλειν τὸν διαβάλλοντα· 10 ἄτοπον γὰρ, εἰ ὁ αὐτὸς ἄπιστος, αἱ τέττε λόγοι ἔσονται πιστοί. Ἄλλος, εἰ γέγονε κρίσις· ὥσπερ Εὐριπίδης πρὸς Ὑγιᾶνοντα ἐν τῇ Ἀντιδόσῃ κατηγοροῦντα, ὡς ἀσεβῆς, ὅς γ’ ἐποίησε κελεύων ἐπιорκεῖν·

“ Ἡ γλῶσσ’ ὁμώμοχ’, ἢ δὲ Φρὴν ἀνώμοτος.”

15

ἔφη γὰρ, “ αὐτὸν ἀδικεῖν τὰς ἐκ τῷ Διουσιακοῦ ἀγῶνος κρίσεις εἰς τὰ δικαστήρια ἄγοντα· ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν δεδωκέναι λόγον, ἢ δῶσειν, ^f εἰ βύλεται κατηγορεῖν.” Ἄλλος, ἐκ τῷ διαβολῆς κατηγορεῖν, “ ἠλίκον” καὶ ταῦτο, “ ὅτι ἄλλας κρίσεις ^g ποιεῖ.”

20

β’. Κοινὸς δὲ ἀμφοῖν ὁ τόπος, τὸ σύμβολα λέγειν· οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ ὁ Ὀδυσσεὺς, “ ὅτι οἰκείος τῷ Πριάμῳ· ἢ γὰρ Ἡσιόνη ἀδελφή” ὁ δὲ, “ ὅτι ὁ πατὴρ ἐχθρὸς τῷ

VARIAE LECTIOES.

^a εἰ ἄλλοι ἐμπεριλαμβάνονται Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^b Edd. Sylb. Casaub. Bipont. et aliae habent καθάρως. ^c καὶ ὁ δῶνα ἄρα defunt in nonnullis MSS. ^d διεβαλεν plures Edd. ^e Sic elegantius Cod. antiquiff. Victorii. ἐκ τῷ ἰσαλίῳ διαβάλλειν Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. et Ricc. ^f εἰ ἰβύλετο Edd. Ald. Basil. et Ricc. ἢ ἰβύλετο Edd. Ven. Cam. et Maj. ^g ποιεῖ, καὶ ὅτι οὐ πιστεύει τῷ πρᾶγματι. Edd. Ald. Basil. Ricc. Ven. Cam. et Maj.

Πριάμῳ ὁ Τελαμών·” καὶ “ὅτι ἔκατεῖπε τῶν κατα-
 σκόπων.” Ἄλλος τῷ διαβάλλοντι, ^a τῷ ἐπαινῶντι μι-
 κρὸν μακρῶς ψέξαι, μέγα συντόμως, ἢ πολλὰ ἀγαθὰ
 προθέντα, ὃ εἰς τὸ πρᾶγμα προφέρει ἐν ψέξαι· τῶν αὐτῶν
 5 δὲ οἱ τεχνικώτατοι καὶ ἀδικώτατοι· τοῖς ἀγαθοῖς γὰρ
 βλάβησιν περῶνται, μὴ γνύντες αὐτὰ τῷ κακῷ. Κοινὸν
 δὲ τῷ διαβάλλοντι ^b καὶ τῷ ἀπολυομένῳ, ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ
 ἐνδέχεται πλεονῶν ἐνεκα πρᾶχθῆναι, τῷ μὲν διαβάλλον-
 τι κακοηθισέον, ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκλαμβάνοντι· τῷ δὲ ἀπο-
 10 λυομένῳ, ἐπὶ τὸ βέλτιον· οἷον, “ὅτι ὁ Διομήδης τὸν Ὀδυσ-
 σέα προσέειπε,” τῷ μὲν, “ὅτι διὰ τὸν ἄριστον ὑπολαμβά-
 νει τὸν Ὀδυσσεά.” τῷ δὲ, “ὅτι ἔ· ἀλλὰ διὰ τὸ μόνον
 μὴ ἀνταγωνισθῆναι, ὡς Φαῦλον.” Καὶ περὶ μὲν διαβολῆς
 εἰρήδω τοσαῦτα.

Κ Ε Φ. Ις’.

15 ΔΙΗΓΗΣΙΣ δὲ ἐν μὲν τοῖς ἐπιδεικτικαῖς ἐστὶν ἐκ ἐφεξ-
 ῆς, ἀλλὰ κατὰ μέρος· οἷον μὲν γὰρ τὰς πράξεις διελθεῖν,
 ἐξ ὧν ὁ λόγος· σύγκειται γὰρ ἔχων ὁ λόγος, τὸ μὲν,
 ἄτεχον· (ἐδὲν γὰρ αἴτιος ὁ λέγων τῶν πράξεων)· τὸ δὲ,
 ἐκ τῆ τέχνης· τῆτο δὲ ἐστὶν, ἢ ὅτι ἐστὶ διῆξαι, εἴαν ἢ ἄπιστον,
 20 ἢ ὅτι πῶϊον, ἢ ὅτι πῶσον, ἢ καὶ ἅπαντα. Διὰ δὲ τῆς ἐνίστε
 ἐκ ἐφεξῆς δεῖ διηγεῖσθαι πάντα, ὅτι δυσμημόνιστον τὸ
 δεκνύναι ἕτως· “ἐκ μὲν ἔν τέτων, ἀνδρείος· ἐκ δὲ τῶν-
 δε, σοφός, ἢ δίκαιος” καὶ ἀπλῆστερος ὁ λόγος ἕτος·

VARIÆ LECTIONES.

^a τὸν ἐπαινῶντα Ed. Bipont. ex marg. Ed. Ven. ^b καὶ τῷ ἀπο-
 λυομένῳ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ἐκεῖνος δὲ ποικίλος, καὶ ἔστι λυτός. Δεῖ δὲ ^a τὰς μὲν γνωρίμους ἀναμειμνήσκειν· διὸ οἱ πολλοὶ ἐδὲν θέοντα διηγέσθαι οἶον, εἰ θελεῖς Ἀχιλλεῖα ἐπαινεῖν· ἴσασι γὰρ πάντες τὰς πράξεις· ἀλλὰ χρεῖσθαι αὐταῖς δεῖ· εἰάν δὲ Κροτίαν, δεῖ· ἔτι γὰρ πολλοὶ βῖσασιν. 5

β'. Νῦν δὲ γελοῖως τὴν διήγησιν φασὶ δεῖν εἶναι ταχῆαν· καίτοι, ὥσπερ ὁ τῷ μάλιστα ^c ἐρομένῳ, “πάτερον σκληρὰν ἢ μαλακὴν μάξει; ^d τί δ', ἔφη, εὖ ἀδύνατον;” καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· δεῖ γὰρ μὴ μακρῶς διηγέσθαι, ὥσπερ ἐδὲ προειμιάζεσθαι μακρῶς, ἐδὲ τὰς πλείους λέγειν· ¹⁰ ἐδὲ γὰρ ἐνταῦθα ἐστὶ τὸ εὖ, ^e ἢ τῷ ταχὺ, ἢ τῷ συντόμως, ἀλλὰ τῷ μετρίως· τῷτο δ' ἐστὶ τὸ λέγειν ὅσα θαυμάσει τὸ πρᾶγμα· ἢ ὅσα ^f ποιήσει ὑπалаβεῖν γεγονέναι, ἢ βεβλαφέναι, ἢ ἠδικηκέναι, ἢ ταλικάῃτα ἡλίκα βάλει· τῷ ἢ ἐναντίῳ τὰ ἐναντία· παραδιηγέσθαι δὲ, ὅσα εἰς τὴν σὴν ¹⁵ ἀρετὴν ^b φέροι· οἶον, “Ἐγὼ δ' ἐκθέτεν αἰεὶ τὰ δίκαια, λέγων μὴ τὰ τέκνα ἐγκαταλείπειν” ἢ πατέρες κακίαν· “Ὅ δὲ ἀπεκρίνατό μοι, ὅτι ἔστιν ἢ αὐτὸς, ἔσται ἄλλα παιδεία.” ὁ τὰς ἀφισαμένους ⁱ Αἰγυπτίους ἀποκρίνασθαι φησιν ὁ Ἡρόδοτος· ἢ ὅσα ἡδεῖα ταῖς δικασταῖς. ²⁰

VARIAE LECTIONES.

^a τὰς μὲν γνωρίμους Cod. antiquissimus Viët. et Edd. Morel. Sylb. Casaub. Schrader. et Lipsi. ^b Post ἴσασι Edd. nonnullæ habent signum lacunæ: in aliis repetuntur quæ supra dicta sunt, a verbis, “Ἐστὶ δ' ἵππαιος, pag. 49, lin. 12. usque ad καλοῖσι, μετατεθῆ. pag. 50, lin. 10.” ^c ἐξουμένως, σκληρὰν δὲ μαλακὴν μάξει Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. et Cam. ἱππομένως, σκληρὸν ἢ μαλακὸν μάξει Ed. Ricc. ^d τί δ' εὖ, ἔφη, ἀδύνατον; Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam. et Ricc. ^e ἢ τὸ ταχὺ, ἢ τὸ συντόμως, ἀλλὰ τὸ μετρίως Ed. Ifing. ^f ποθήσει Edd. Ald. Basil. et Ricc. ^g βεβλακέναι Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj. ^h ἢ εἰς πατέρες φέροι marg. Ed. Ven. ⁱ Αἰγύπτους Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Maj.

Ἀπολογυμένοι δὲ ἐλάττων ἢ διήγησις· αἱ δὲ ἀμφισβη-
 τήσεις, ἢ “ μὴ γεγονέναι,” ἢ “ μὴ βλαβερὸν εἶναι,” ἢ
 “ μὴ ἄδικον,” ἢ “ μὴ τηλικῶτον” ὥςτε ^α περὶ τὸ ὁμολο-
 γούμενον ἢ διατριπτόν, εἰ μὴ τι εἰς ἐκείνο συντέτῃ, οἷον,
 5 “ εἰ πέπρακται, ἀλλ’ ἐκ ἄδικον.” ^β Ἔτι, πεπραγμένα
 δεῖ λέγειν, ὅσα μὴ πρᾶττόμενα ἢ οἴκτον, ἢ δεινώσιν φέρει·
 παράδειγμα ὁ Ἀλκίνας ἀπόλογος, “ ὅτι πρὸς τὴν Πηνελό-
 πην ἐν ^δ τριάκοντα ^ε ἔπεσι πεποιήται· καὶ ὡς Φαῦλλος τ’
^ς κύκλον, καὶ ὁ ἐν τῷ Οἰνῷ πρόλογος. Ἡθικὴν ᾧ δεῖ τὴν
 10 διήγησιν εἶναι· ἔσται ᾧ τῆτο, ἂν εἰδῶμεν τί ἦθος ποιῇ· ἐν
 μέν θη, τὸ προαίρεσιν δηλῶν· ποιὸν δὲ τὸ ἦθος, τῷ ποιῶν
 ταύτην· ἢ δὲ προαίρεσις ποιᾷ τῷ τέλει· εἰ δὲ τῆτο ἐκ
 ἔχουσιν οἱ μαθηματικοὶ λόγοι ἦθη, ὅτι ἐδὲ προαίρεσιν· τὸ
 γὰρ ἢ ἐνεκα ἐκ ἔχουσιν, ἀλλ’ οἱ Σωκρατικοί· περὶ τοιού-
 15 των γὰρ λέγουσιν. ^η Ἀλλὰ ἠθικά, τὰ ἐπόμενα ἐκάστω
 ἦθαι· οἷον, “ ὅτι ἅμα λέγων ἐβιάδιζε” δηλοῖ γὰρ θρασύ-
 τητα καὶ ἀγροικίαν ἦθους. Καὶ μὴ ὡς ἀπὸ διανοίας λέ-
 γειν, ὥσπερ οἱ νῦν, ἀλλ’ ὡς ἀπὸ προαιρέσεως· “ Ἐγὼ ᾧ
 ἐβυλόμην,” καὶ, “ προειλόμην γὰρ τῆτο· ἀλλ’ εἰ μὴ ἰωναί-
 20 μιν, βέλτιον” τὸ μὲν γὰρ, Φρονίμης· τὸ ᾧ, ἀγαθῶ· Φρο-
 νίμης μὲν γὰρ, ἐν τῷ τὸ ὠφέλιμον διώκειν· ἀγαθῶ δὲ, ἐν
 τῷ τὸ καλόν· ἂν δὲ ἄπιστον ἦ, τότε τὴν αἰτίαν ἐπιλέ-
 γειν· ὥσπερ Σοφοκλῆς ποιῇ παράδειγμα τὸ ἐκ τῆς Ἀν-

VARIÆ LECTIONES.

^α παρὰ marg. Ed. Ven. ^β ἴτι μὴ πεπραγμένα Ed. Ifing. ^γ ὅτι
 Ed. Bipont. ^δ ἐξήκοντα Edd. Sylb. Bipont. et aliz. ^ε Edd.
 nonnullæ habent ἴτισι. ^ς Sic Victorius e Codd. melioribus.
 Κύκλωπα Edd. Ven. Cam. Spir. et marg. Ed. Ifing. ^η δὲ τῆτο
 γὰρ Ed. Ifing. δὲ τί γὰρ Edd. Ald. Ven. Basil. 1. 2. Frob. Cam.
 et Ricc. ^η ἄλλα δὲ ἠθικά Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. ^ι ὠνή-
 μιν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. Maj. et Bipont.

τιγόνης, ὅτι μᾶλλον τῷ ἀδελφῷ ἐκήδετο, ἢ ἀνδρὸς, ἢ τέκνων· τὰ μὲν γὰρ ἂν γενέσθαι ἀπολόμενα·

“ Μητρὸς δ’ ἐν ἑαυτῇ καὶ πατρὸς ^a βεβηκότων,

“ Οὐκ ἔς’ ἀδελφὸς, ^b ὅστις ἂν βλάσῃ ποτέ.”

Ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς αἰτίαν, ἀλλ’ “ ὅτι ἐκ ἀγνοεῖς ἅπιστα ⁵ λέγων, ἀλλὰ φύσει τοιοῦτος εἶ.” ἀπιστῶσι γὰρ ἄλλο τι πράττειν ἐκόντα, πλὴν τὸ συμφέρον. Ἔτι, ἐκ τῶν παθητικῶν ^c λέγειν, διηγόμενον καὶ τὰ ἐπόμενα, καὶ ἂ ἴσασι, καὶ ^d τὰ ἰδία ἢ αὐτῶ, ἢ ἐκείνων προσόντα. “ ὁ δ’ ὥχρητό με ὑποβλέψας.” καὶ ὡς περὶ Κρατύλης Αἰσχίνης, “ ὅτι ¹⁰ διασίζων καὶ ταῖν χερσὶν ^e διασείων.” πιθανὰ γάρ· διότι σύμβολα γίνεται ταῦτα ἂ ἴσασιν ἐκείνων ὧν οὐκ ἴσασι· πλεῖστα δὲ τοιαῦτα λαβεῖν ἐξ Ὀμήρου ἔστιν·

“ Ὡς ἄρ’ ἔφη, γρη῏ς δὲ κατέχευτο χερσὶ πρόσωπα.”

οἱ γὰρ δακρύειν ἀρχόμενοι ἐπιλαμβάνονται τῶν ὀφθαλμῶν· καὶ εὐθὺς εἰσάγαγε σεαυτὸν ποιόν τινα, ἵνα ὡς τοιοῦτον θεωρῶσι καὶ τὸν ἀντίδικον· λανθάνων ᾧ ποῖε· ὅτι δὲ ῥάδιον, ὁρᾶν δὲ ἐκ τῶν ἀπαγγελόντων· περὶ ὧν γὰρ μηδὲν ἴσμεν, ὅμως λαμβάνομεν ὑπόληψιν τινα· πολλὰ ²⁰ καὶ δὲ ^f δεῖ διηγείσθαι, καὶ ἐνίοτε οὐκ ἐν ἀρχῇ.

γ’. Ἐν δὲ δημηγορίᾳ ἤκιστα διήγησίς ἐστιν, ὅτι περὶ τῶν μελλόντων οὐθεὶς διηγεῖται· ἀλλ’ εἰς διήγησις ἦ, τῶν γενομένων ἔσται, ἵν’ ἀναμνησθέντες ἐκείνων βέλτιον βελεύσωνται περὶ τῶν ὕστερον, ἢ διαβάλλοντες, ἢ ἐπαινεύ-

VARIAE LECTIONES.

^a In nostris Sophoclis Edd. pro βεβηκότων legitur κεκαθότων.

^b ὅστις ἀναβλήσῃ ποτὶ Edd. Ald. et Basil. ^c λίγι διηγόμενος Cod. antiquissimus Viët. ^d τὰ ἰδία Codd. meliores MSS. τὰ ἰδία ἑαυτῶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Ricc. τὰ ἰδία ἑαυτῶ Ed. Spir.

^e διασίζων marg. Ed. Ven. ^f δεῖ abest ab Edd. Ald. Basil. Ricc. et Spir. ^g καὶ ἐνίοτε καὶ ἐν ἀρχῇ Edd. Ising. et Bipont.

τες· ἀλλὰ τότε οὐ τὸ τῷ συμβῆλαι ^a ποιεῖ ἔργον· ἂν δ' ἢ ἄπιστον, ὑπιοχνεῖσθαι τε καὶ αἰτίαν λέγειν εὐθύς, καὶ διατάττειν οἷς βύλονται· οἷον, ἢ Ἰοκάστη ἢ Καρκίνος, ἐν τῷ Οἰδίποδι, αἰεὶ ὑπιοχνεῖται, πυνθανομένους τῷ ζητῆντος τὸν υἱόν· καὶ ὁ Αἴμων ὁ Σοφοκλέους.

Κ Ε Φ. ΙΖ'.

ΤΑΣ δὲ πῶς τις δεῖ ἀποδεικτικὰς εἶναι· ἀποδεικνύουσα δὲ χρῆ, ἐπεὶ περὶ τετάρων ἢ ἀμφισβήτησις, περὶ τοῦ ἀμφισβητημένου φέρονται τὴν ἀπόδειξιν· οἷον, εἰ ὅτι οὐ γέγονεν ἀμφισβητεῖ, ἐν τῇ κρίσει δεῖ τέττα μάλιστα τὴν ἀπό-
¹⁰ δεῖξιν φέρειν· εἰ δ' ὅτι οὐκ ἔβλαψε, τέττα, ^b καὶ ὅτι οὐ τοσόνδε, ἢ ὅτι δικαίως· ὡσαύτως καὶ εἰ περὶ τῷ γενέσθαι τῆτο ἢ ἀμφισβήτησις. Μὴ λανθανέτω ᾗ, ὅτι ἀναγκαῖον ἐν ταύτῃ τῇ ἀμφισβήτησει μόνῃ τὸν ἕτερον εἶναι πονηρόν· καὶ γὰρ ἐστὶν ἀγνοία αἰτία, ὥσπερ ἂν εἴ τινες περὶ τῷ δικαίως
¹⁵ ἀμφισβητοῖεν· ὥς ἐν τέττω ^c χρονισέον· ἐν ᾗ τοῖς ἄλλοις, ἔ. Ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, τὸ πολὺ, ὅτι καλὰ ^d καὶ ὠφέλιμα, ἢ αὐξήσις ἔσται· τὰ γὰρ πράγματα δεῖ πισεύεσθαι· ὀλιγώκις γὰρ καὶ τέτων ἀποδείξεις φέροσιν, εἰὰν ἄπιστα ἢ, ἢ ἂν ἄλλος αἰτίαν ἔχῃ. Ἐν δὲ τοῖς δημηγο-
²⁰ ρικοῖς, ἢ ὡς οὐκ ἔσται, ἀμφισβητήσειεν ἂν τις· ἢ ὡς ἔσται μὲν ἂ κελεύει, ἀλλ' οὐ δίκαια· ἢ οὐκ ὠφέλιμα, ἢ καὶ τηλικαῦτα. Δεῖ ᾗ καὶ ὁρᾶν εἴ τι ψεύδεται ^e ἐκτὸς τῷ πράγ-

VARIÆ LECTIONES.

^a Sic omnes Codd. MSS. ποιοῦσιν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^b ἢ ὅτι καὶ Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

^c χρονισέον Cod. Viët. antiquissimus.

^d ἢ ὠφέλιμα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Maj.

^e ἐκ τούτου πράγματος Cod. antiquissimus Viët.

ματος· τεκμήρια γὰρ ταῦτα φαίνεται καὶ τῶν ἄλλων ὅτι ψεύδεται.

β'. Ἔστι δὲ τὰ μὲν παραδείγματα δημηγορικώτατα· τὰ δὲ ἐνθυμήματα δικανικώτερα· ἡ μὲν γὰρ περὶ τὸ μέλλον ὥς ἐκ τῶν γενομένων ἀνάγκη παραδείγματα λέγειν· ἡ δὲ ^α περὶ ὄντων ἢ μὴ ὄντων, ἔμᾳλλον ἀπόδειξις ἔστι ^β καὶ ἀνάγκη· ἔχει γὰρ τὸ γεγονὸς ἀνάγκην. Οὐ δεῖ δὲ ἐφεξῆς λέγειν τὰ ἐνθυμήματα, ἀλλ' ἀναμειγνύειν· εἰ δὲ μὴ, καταβλάπτει ἄλληλα· ἔστι γὰρ καὶ τοῦ ποσοῦ ὅρος·

10

“ὦ φίλ', ἐπεὶ τόσα εἶπες, ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνὴρ” ἀλλ' ἔ“ τοιαῦτα.” Καὶ μὴ περὶ πάντων ἐνθυμήματα ζητεῖν· εἰ δὲ μὴ, ποιήσεις ὅπερ ἔνιοι ποιῶσι τῶν φιλοσοφούντων, οἱ συλλογίζονται τὰ γνωριμώτερα καὶ πιστότερα, ἢ ἐξ ὧν λέγουσι. Καὶ ὅταν πάθος ποιῆς, μὴ λέγε ἐνθύμημα· ἢ γὰρ ἐκκρέσει τὸ πάθος, ἢ μάτην εἰρημένον ἔσαι τὸ ἐνθύμημα· ἐκκρέσει γὰρ αἱ κινήσεις ἀλλήλας αἱ ἅμα, καὶ ἡ ἀφανίζουσιν, ἡ ἀδυνεῖς ποιῶσιν· οὐδ' ὅταν ἡθικὸν τὸν λόγον, ἔδει ἐνθύμημά τι ζητεῖν ἅμα· ἔχει γὰρ ἔχει ἢτε ἡθός, ἢτε προαίρεσιν, ἢ ἀπόδειξις. Γνώμης δὲ χρη- ²⁰ τέον, καὶ ἐν διηγῆσει, καὶ ἐν πίσει· ἡθικὸν γάρ· “καὶ ἐγὼ δέδωκα, καὶ ταῦτ' εἰδὼς, ὥς ἔδει πιστεύειν” εἰ δὲ παθητικῶς, “καὶ ἔμεταμέλει μοι, καίπερ ἡδικομένην” ^δ τότε γὰρ περὶ τὸ κέρδος, ἐμοὶ δὲ τὸ δίκαιον.” Τὸ γ'

VARIAE LECTIONES.

^α περὶ τῶν ὄντων Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^β καὶ abest ab Edd. Ald. Basil. et Ricc. ^γ καὶ abest ab Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. et Maj. ^δ τότε μὲν γὰρ Ed. Bipont. et aliae fere omnes praeter Vict. Morel. Sylb. Casaub. Duval. et London.

δημιουργεῖν χαλεπώτερον τῷ δικάζεσθαι· εἰκότως· διότι
 περὶ τὸ μέλλον· ἐκεῖ δὲ περὶ τὸ γεγονός, ὃ ἐπιστητὸν ἤδη καὶ
 ταῖς μάντευσιν, ὡς ἔφη Ἐπιμενίδης ὁ Κρής· ἐκεῖνος γὰρ
 περὶ τῶν ἐσομένων ἐκ ἐμαντεύετο, ἀλλὰ περὶ τῶν γεγονό-
 5 των μὲν, ἀσέλην δέ· καὶ ὁ νόμος ὑπόθεσις ἐν ταῖς δικα-
 νικαῖς· ἔχοντα δὲ ἀρχὴν, ῥᾶον εὐρεῖν ἀπόδειξιν· καὶ ἐκ
 ἔχει πολλὰς διατριβάς· οἷον, πρὸς ἀντίδικον, ἢ περὶ αὐ-
 τῷ, ἢ παθητικὸν ποιεῖν· ἀλλ' ἥκιστα πάντων, ἀν μὴ ἐξίση-
 ται· Δεῖ ἔν ἀπορῶντα ταῦτο ποιεῖν, ὅπερ οἱ Ἀθήνησι ῥή-
 10 τορες ποιοῦσι· καὶ Ἰσοκράτης· καὶ γὰρ συμβεβύλων κατη-
 γορεῖ, οἷον Λακεδαιμονίων μὲν, ἐν τῷ πανηγυρικῷ· Χάρη-
 τος δὲ, ἐν τῷ συμμαχικῷ· Ἐν ᾧ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς· δεῖ
 τὸν λόγον ἐπεισοδιῶν ἐπαυοῖς, οἷον Ἰσοκράτης ποιεῖ· αἰεὶ
 γὰρ τινα εἰσάγει· καὶ ὃ ἔλεγε Γοργίας, “ὅτι ἐχ' ὑπολεί-
 15 πει αὐτὸν ὁ λόγος,” ^a τῷτό ἐστι· εἰ γὰρ Ἀχιλλεῖα ^b λέγει,
 Πηλέα ἐπαινεῖ, εἴτα Αἰακὸν, εἴτα ^c τ' Θεόν· ὁμοίως δὲ
 καὶ ἀνδρίαν· ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ· ^d ὁ τοιόνγε ἐστίν· Ἐχον-
 τα μὲν ἔν ἀποδείξεις, καὶ ἡθικῶς λεκτέον, καὶ ἀποδεικτι-
 κῶς· εἰάν δὲ μὴ ἔχῃς ἐνθυμήματα, ἡθικῶς· καὶ μᾶλλον
 20 τῷ ἐπικεικῇ ἀρμόττει χρῆσθον φαίνεσθαι, ἢ τὸν λόγον ἀκρι-
 βῆ· Τῶν δὲ ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ μᾶλλον εὐδακ-
 μεῖ τῶν δεικτικῶν· ὅτι ὅσα ἐλεγχον ποιεῖ, μᾶλλον ^e δῆλον
 ὅτι συλλελογίσαι· παρὰλληλα γὰρ μᾶλλον τάναντία γνω-
 ρίζεται.

VARIÆ LECTIONES.

^a ταυτά ἐστι marg. Ed. Ven. ^b λέγει Codd. MSS. ^c Sic
 Victorius, ex Codd. MSS. quem secutæ sunt Edd. recentiores om-
 nes: sed Ed. Bipont. habet τῆς Θεῶν, sc. *Thetidem*. ^d ἢ τοιόνδε
 ἐστίν, Cod. Vict. Aliæ Edd. habent, ὁ τοιόνδε ἐστίν. ^e δῆλον ὅτι de-
 sunt in Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. Ricc. Spir. et Maj. reposita
 sunt hæc verba a Victorio e MSS.

γ'. Τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀντίδικον ἔχ' ἕτερόν τι εἶδος, ἀλλὰ τῶν πείσεων ἐστὶ, τὰ μὲν λύσαι ἐνστάσι, τὰ δὲ, συλλογισμῷ. Δεῖ δὲ καὶ ἐν συμβαλῇ, καὶ ἐν δίκῃ, ἀρχόμενοι μὲν λέγειν τὰς ἐαυτῷ πείσεις πρῶτον· ὕστερον δὲ πρὸς τὴν ἀντί-
 τία ἀπαντᾶν λύοντα καὶ ^απροδιασύροντα· ἂν δὲ πολύ-
 χως ἢ ἡ ἐναντίας, πρῶτον τὰ ἐναντία· οἷον ἐπαύσατο
 Καλλίστρατος ἐν τῇ Μεσσηνιακῇ ἐκκλησίᾳ· ἃ γὰρ ἐρᾷσι
 προανελῶν ^β ἕτως τότε αὐτὸς εἶπεν. ^γ Ὑστερον δὲ λέγον-
 τα, πρῶτον τὰ πρὸς τὸν ἐναντίον λόγον λεκτέον, λύοντα καὶ
^δ ἀντισυλλογιζόμενον, καὶ μάλιστα ἂν εὐδοκιμηκότα ἢ· ὥσ-
 περ γὰρ ἀνδραπον προδιαβωδλημένον ^ε δέχεται ἡ ψυχὴ,
 τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ λόγον, εἰάν ὁ ἐναντίος εὖ δεκῇ εἰρηκέ-
 ναι· οὕτως ἔν χώρᾳ ποιεῖν ἐν τῷ ἀκροατῇ τῷ μέλλοντι λόγῳ·
 ἔσαι δὲ, ἂν ἀνέλγης· διὸ καὶ πρὸς πάντα, καὶ τὰ μέγιστα,
 καὶ τὰ εὐδοκιμαῖντα, καὶ τὰ εὐέλγητα μαχεσάμενον, ἕτω
 τὰ αὐτοῦ πείσεα ποιητέον.

“ ^ε Ταῖς θεαῖσι πρῶτα σύμμαχος γενήσομαι·

“ Ἐγὼ γὰρ Ἦραν”——

ἐν ταῖσις ἤφατο πρῶτον τῷ εὐηθεσάτε. Περὶ μὲν οὖν
 πείσεων ταῦτα.

δ'. Εἰς δὲ τὸ ἦθος, ἐπειδὴ ἔνια περὶ αὐτῶ λέγειν, καὶ
 ἐπίφθορον, καὶ μακρολογίαν, καὶ ἀντιλογίαν ἔχει· καὶ περὶ
 ἄλλης, καὶ λοιδορίας, καὶ ἀγροικίας· ἕτερον χρὴ λέγοντα ποι-
 εῖν, ὅπερ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ Φιλίππῳ, καὶ ἐν τῇ Ἀν-

VARIAE LECTIONES.

- ^α προδιασύροντα Edd. Ven. Cam. et Maj. ^β ἕτως Edd. Ven. Cam. et Maj. ^γ ὕστερον δὲ λέγοντα Edd. Morel. Sylb. Casaub. et Duval. ^δ συλλογιζόμενον Cod. antiq. Viët. ^ε τοῖς θεοῖς. Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

τιδῶσι· καὶ ὡς ὁ Ἀρχίλοχος ψέγει· ποιεῖ γὰρ τὸ πατέρα.
λέγοντα περὶ τῆς θυγατρὸς, ἐν τῷ ἱάμβῳ,

“—————Χρημάτων δὲ

“ Ἀελπτον ἔθεν ἔστιν, ἔδ’ ἀπάμωτον.”

5 καὶ τὸν Χάρωνα τὸ τέκτονα ἐν τῷ ἱάμβῳ, ἧ ἄρχῃ,

“ Οὐ μοι τὰ Γύγαι·—————

καὶ ὡς Σοφοκλῆς τὸν Αἴμονα ὑπὲρ τῆς Ἀντιγόνης πρὸς
τὸν πατέρα, ὡς λεγόντων ἐτέρων. Δεῖ δὲ ^a καὶ μεταβάλλειν
τὰ ἐνδυμήματα, καὶ γνώμας ποιεῖν ἐνίοτε· οἷον, “ καὶ
10 δὲ τὰς διαλλαγὰς ποιεῖν τὲς νῦν ἔχοντας εὐτυχῆντας·
ἔγω γὰρ ἂν μέγιστα πλεονεκτοῖεν” ἐνδυμηματικῶς δὲ,
“ εἰ γὰρ δεῖ, ὅταν ὠφελιμώταται ὥσι καὶ ταλυνεκτικώ-
ταται αἱ καταλλαγὰς, τότε καταλλάττεσθαι, ^b εὐτυχῆντας
δεῖ καταλλάττεσθαι.”

Κ Ε Φ. Ι η’.

15 ΠΕΡΙ δὲ ἐρωτήσεως, εὐκαιρόν ἐστι ποιεῖσθαι, μάλιστα
μὲν, ὅταν τὸ ἕτερον ^c εἰρηκῶς ἦ, ὥστε ἐνὸς προσερωτηθέντος
συμβαίνει τὸ αὐτοπον· οἷον Περικλῆς Λάμπωνα ἐπήρετο
περὶ τῆς τελετῆς τῶν τῆς ^d Σωτείρας ἱερῶν· εἰπόντος δὲ,
“ ὅτι ἔχ’ οἷόν τε ἀτέλεστον ἀκῶν,” ἤρετο, “ εἰ οἶδεν αὐ-
20 τός.” Φάσκοντος δὲ, “ καὶ πῶς, ἀτέλεστος ᾶν;” Δεύτερον
δὲ, ὅταν τὸ μὲν φανερόν ἦ· ^e τὸ δὲ ἐρωτήσαντι δῆλον ἦ,
ὅτι δώσει· πυθόμενον γὰρ δεῖ τὴν μίαν πρότασιν μὴ προ-

VARIAE LECTIONES.

^a καὶ abest ab Edd. Ald. Basil. et Ricc. ^b εὐτυχῆντας διττὰ κα-
ταλλάττεσθαι defunt in Edd. Ald. Ven. Basil. Cam. et Maj. Resti-
tuit ea Victorius ex Cod. antiq. ^c Sic e Codd. recte emendavit
Victorius. Edd. Ald. Ven. Basileenses, et Cam. habent ἐρωτηκῶς ἦ.
^d σωτηρίας Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. et Spir. ^e τῷ
δὲ Edd. Ven. Cam. et Maj. ^f πυθόμενος Edd. Ald. Basil. et Ricc.
πυθόμενος Ed. Iling.

ἐρωτᾷν τὸ Φανερόν, ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα εἰπεῖν· οἷον
 Σωκράτης, Μελίττι ἔφασκεν ὅτι αὐτὸν θεὸς νομίζειν, ^αεἴ-
 ρηκεν, “ εἰ δαιμόνιον τι λέγοι;” ὁμολογήσαντος δὲ, ἤρετο,
 “ εἰ ἔχ' οἱ δαίμονες ἦτοι θεῶν παῖδες εἶεν, ἢ θεῖόν τι;”
 φήσαντος δὲ, “ ἔστιν ἔν, ἔφη, ὅστις θεῶν μὲν παῖδας αἶ- 5
 ται εἶναι, θεὸς δὲ ἔ.” Ἔτι, ὅταν μέλλῃ ἢ ἐναντία λέ-
 γοντα δεῖξεν, ἢ ^βπαράδοξον. Τέταρτον δὲ, ὅταν μὴ ἐνῇ
 ἀλλ' ἢ σοφιστικῶς ἀποκρινάμενον λύσαι· εἰ γὰρ ἔτι
 ἀποκρίνηται, “ ὅτι ἔστι μὲν, ἔστι δ' ἔ.” ἢ, “ τὰ μὲν, τὰ
 δ' ἔ.” ἢ, “ πῇ μὲν, πῇ δ' ἔ.” θορυβῶσιν, ὡς ἀπορῶντες· 10
 ἄλλως δὲ, μὴ ^γἐγχειρεῖν· εἰ γὰρ ἐντῇ, κεκρατῆσθαι
 δοκεῖ· οὐ γὰρ οἷον τε πολλὰ ἐρωτᾷν, διὰ τὴν ἀδένειαν
 τῷ ἀκροατῇ· διὸ καὶ τὰ ἐνθυμήματα ὅτι μάλιστα συσφί-
 φειν δεῖ.

β'. Ἀποκρίνασθαι δὲ δεῖ, πρὸς μὲν τὰ ἀμφίβολα, 15
 διαριζήντα λόγῳ, καὶ μὴ συντόμως· πρὸς δὲ τὰ δοκῶντα
 ἐναντία, τὴν λύσιν φέροντα εὐθύς τῇ ἀποκρίσει, πρὶν ἐπε-
 ρωτῆσαι τὸ ἐπίον, ἢ συλλογίσασθαι· οὐ γὰρ χαλεπὸν προ-
 ορᾶν ἐν τίνι ὁ λόγος· Φανερόν δ' ἡμῖν ^δἔξω ἐκ τῶν τοπι-
 κῶν καὶ τῶτο, καὶ αἱ λύσεις. ^εΚαὶ συμπαραϊνόμενον, εἰαν 20
 ἐρώτημα ποιῇ τὸ συμπέρασμα, τὴν αἰτίαν εἰπεῖν· οἷον Σο-
 φокλῆς ἐρωτῶμενος ὑπὸ Πεισάνδρου, “ εἰ ἔδοξεν αὐτῷ, ὥσ-
 περ καὶ τοῖς ἄλλοις προβάλοις, καταστῆσαι τὰς τετρακο-
 σίας;” ἔφη· “ τί δέ, οὐ πονηρά σοι ταῦτα ἔδοκει εἶναι;”
 ἔφη· “ ἔκ' ἐν σὺ ταῦτα ἔπραξας τὰ πονηρά;” “ Ναί,” ἔφη· 25

VARIÆ LECTIONES.

^α εἴρηκεν, ὡς αἱ δαιμόνιον τι λέγοι, ἤρετο Cod. antiq. Viñt. ^β παρὰ-
 δοξα Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj. ^γ ἐγ-
 χειρῇ marg. Ed. Ven. ^δ ἔσται Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam.
 Ricc. Spir. et Maj. ^ε καὶ πρὸς συμπαραϊνόμενον Edd. Ven. Cam.
 et Maj.

“ὅτι ἦν ἄλλα βελτίω.” Καὶ ὡς ὁ Λάκων, εὐθυνόμενος
τῇ ἐφορίας, ἐρωτώμενος, “εἰ δοκῇσιν αὐτῷ δικαίως ἀπο-
λωλέναι ἄτεροι;” ἔφη· ὁ δὲ, “ἐκὼν σὺ τῆτοις ταῦτα
ἔειπες;” ἔφη· ὁ δὲ, “ἐκὼν δικαίως ἂν,” ἔφη, “καὶ σὺ ἀπό-
5 λωιο;” “ὅτι δὴτα,” ἔφη· “οἱ μὲν γὰρ χρήματα λαβόν-
τες ταῦτα ἔπραξαν· ἐγὼ δὲ, ὅτι ἄλλα γνώμη.” Διὸ ἔτε
ἐπερωτᾷν δὲ μετὰ τὸ συμπέρασμα, ἔτε τὸ συμπέρασμα
ἐπερωτᾷν, εἰ μὴ τὸ πολὺ περιῇ τῇ ἀληθείᾳ.

γ'. Περὶ δὲ τῇ γελοίων, ἐπειδὴ τινα δοκεῖ χρήσιν ἔχειν
10 ἐν τοῖς ἀγῶσι, καὶ δεῖν, ἔφη Γοργίας, “τὴν μὲν σπν-
δὴν διαφθεῖρειν τῇ ἐναντίων γέλῳ, τὸν δὲ γέλῳτα σπν-
δῇ,” ὁρῶν λέγων, εἴρηται πόσα εἶδη γελοίων ἐστὶν ἐν τοῖς
περὶ ποιητικῆς ὧν τὸ μὲν ἀρμόττει ἐλευθέρῳ· τὸ δὲ, ὅ-
πως ἐν τῷ ἀρμόττει αὐτῷ λήψεται. Ἔστι δὲ ἡ εἰρωνεία
15 τῆς βωμολοχίας ἐλευθεριώτερον· ὁ μὲν γὰρ αὐτῷ ἕνεκα
ποιεῖ τὸ γελοῖον· ὁ δὲ βωμολόχος, ἐτέρῳ.

Κ Ε Φ. ΙΘ'.

Ο δ' ἐπίλογος σύγκειται ἐκ τετάρων, ἕκ τε τῷ πρὸς
ἑαυτὸν κατασκευάζειν εὖ τὸν ἀκροατὴν, καὶ τὸν ἐναντίον
10 Φαύλως· καὶ ἐκ τῷ αὐξῆσαι καὶ ταπεινῶσαι· καὶ ἐκ
τῷ εἰς τὰ πάθη τὸν ἀκροατὴν καταστῆσαι· καὶ ἐξ ἀνα-
μνήσεως. Πέφυκε γὰρ μετὰ τὸ ἀποδείξαι, αὐτὸν μὲν,
ἀληθῆ, τὸν δὲ ἐναντίον, ψευδῆ, ἔτω δὲ τὸ ἐπαινεῖν, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

^a ταῦτα τῆτοις ἔειπες Ed. Ifing. ^b καὶ ὡς ἔφη Ed. Bipont. ὁ δὲ ἔφη,
omisso καὶ, marg. Ed. Ven. ^c φαῦλος Edd. Ald. Ven. Basileenses,
et Cam. ^d καὶ τὸ ἐπαινεῖν, καὶ τὸ ψεύδειν, καὶ τὸ ἐπιχαλεπεῖν Edd.
Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Spir. et Maj.

ψέγειν, καὶ ἐπιχαλκεύειν. Δυσὶν δὲ θατέρω δέι' ἡτοχάζεσθαι, ἢ, "ὅτι τέτοις ἀγαθός," ἢ, "ὅτι ἀπλῶς." ὁ δὲ, "ὅτι κακὸς τέτοις," ἢ, "ὅτι ἀπλῶς." ἐξ ὧν δὲ δὴ τοιαύτας κατασκευάζειν δεῖ, εἴρηται οἱ τόποι, πῶθεν σπευδαίως δεῖ κατασκευάζειν καὶ φαύλως. Τὸ δὲ μετὰ τῆτο, ^aδε-5 δειγμάτων ἦδη, αὖξιν ἐς κατὰ φύσιν, ἢ ταπεινῶν· δεῖ γὰρ τὰ πεπραγμένα ὁμολογεῖσθαι, εἰ μέλλει τὸ ποσὸν εἶναι· καὶ γὰρ ἡ τῶν σωμάτων αὕξησις ἐκ προϋπαρχόντων ἐστίν· ὅθεν δὲ δεῖ αὖξιν ^bκαὶ ταπεινῶν, ἐκκινεῖται οἱ τόποι πρότερον. Μετὰ δὲ ταῦτα, δῆλων ὄντων καὶ οἶα καὶ ἡλίκα, ^c10 εἰς τὰ πάθη ἄγει τὸν ἀκροατὴν· ταῦτα δ' εἰσιν, ἔλεος, καὶ δύνωσις, καὶ ὀργή, καὶ μῖσος, καὶ φθόνος, καὶ ζῆλος, καὶ ἔρις· εἴρηται δὲ καὶ τέτων οἱ τόποι πρότερον. Ὡς τοι πὸν, ἀναμνησάμενος τὰ πρῆξιμα· τῆτο δὲ ἀρμόζει ποιεῖν ἕτως, ὥσπερ φασὶν ἐν τοῖς προοιμίοις, ἐκ ὁρῶς λέγον-15 τες· ἵνα γὰρ ^dεὐμαθῇ ἢ, καλεῦσιν πολλάκις εἰπεῖν· ἐκεῖ μὲν ἔν δεῖ τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν, ἵνα μὴ λανθάνῃ περὶ ἧ καρίστis· ἐνταῦθα ἦ, δι' ὧν δέδεικται, κεφαλαιωδῶς. Ἀρχὴ δὲ, ^eδιότι ἂν ὑπέχετο ἀπέδωκεν· ὥς τε ἂν τε, καὶ δι' ὃ, λεκτέον· λέγεται ἦ ἐξ ἀντιπαρεβολῆς τῷ ἐναντίῳ· πα-20 ρεβάλλειν ἦ, ἢ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἄμφω εἶπον· ἢ μὴ καὶ ἀντικρύν· "ἀλλ' ἕτος μὲν τάδε ἐπερὶ τέττα· ἐγὼ ἦ, ταδὶ,

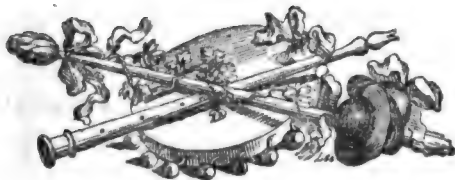
VARIÆ LECTIONES.

^a Sic Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. Ricc. Sylb. et Spir. διδιδυμῶν c Cod. antiquissimo dedit Victorius, quem secuta est Ed. Bipont. ^b ἢ ταπεινῶν Edd. Viët. Morel. Sylb. Casaub. et Duval. ^c ἄγει (subaud. χρῆ) c Codd. restituit Victorius, quem secuta est et Ed. Bipont. ^d εὐμαθῆς Cod. Viët. ut subaudiatur ἀκροατῆς, vel λόγος. ^e Ed. Bipont. revocavit ὅτι ex Edd. Ven. Cam. et Maj. ^f εἰ μὴ κατ' ἀντικρύν Edd. Ald. Basileenses, et Ricc. εἰ κατ' ἀντικρύν, omissa negativa, Edd. Ven. Cam. Spir. et Maj. ^g περὶ τοῦδε, et mox, τάδε, Edd. Ald. Basileenses, Ricc. Ven. Cam. Spir. et Maj.

χὲ διὰ ταῦτα.” ἡ ἐξ εἰρωνείας· οἷον, “ ἔτος γὰρ τάδ’ εἵ-
πεν, ἐγὼ δὲ τάδε.” καὶ, “ τί ἂν ἐποίει, εἰ τάδε ἔδειξεν,
ἀλλὰ μὴ τάδε ;” ἡ ἐξ ἐρωτήσεως· “ τί ἔδεδεικται ;”
^a ἡ ἔτι· “ τί ἔδειξεν ;” ἡ δὴ ἔτι, ἡ ἐκ παραβολῆς· ἡ
κατὰ φύσιν, ὡς ἐλέχθη, ἔτι τὰ αὐτὰ· καὶ πάλιν, εἰ
βέλη, χωρὶς τὰ τῷ ἐναντίῳ λόγῳ. Τελευτὴ δὲ τὴν λέξεως
ἀρμόττει ἢ ἀσύνδετος, ὅπως ἐπίλογος ἀλλὰ μὴ λόγος ἢ
“ εἴρηκα, ἀκηκόατε, ἔχετε, κρίνατε.”

VARIÆ LECTIONES.

^a ἡ δὴ ἔτι τί ἔδειξεν Edd. Ald. Ven. Basileenses, Cam. et Spir.
ἡ ἔτος τί ἔδειξεν Ed. Bipont. ex marg. Ed. Ven.

ARISTOTELIS
ARTIS RHETORICÆ
LIBRI TRES.

ARISTOTELIS

ARTIS RHETORICÆ

LIBER PRIMUS.

CAP. I.

Præmissæ, seu προκείμενα communia, de rhetorica.

Προκείμενα duo sunt : Unum, quod rhetorica sit dialecticæ similis, §. 1. unde theorema, rhetoricam quodam modo constare ex analytica scientia, §. 2. Alterum, quod rhetorica sit utilis, §. 3. Corollaria duo, §. 4.

RHETORICA est ^a affinis dialecticæ. Ambæ enim in ejusmodi quibusdam rebus versantur, quæ per se communes, sunt quodammodo omnium notitiæ objecta, et nullius scientiæ definitæ. Quamobrem etiam omnes quodam modo ambarum sunt participes : omnes enim quadamtenus et exquirere et sustinere rationem, et defendere et accusare ag-grediuntur. ^b Ac ex imperita quidem multitudine,

^a Quod rhetorica sit facultas dialecticæ similis, ostendit ; quia ambæ disputandi vim habent de quæstionibus communibus ; quas cunctis, etiam imperitis, quodammodo declarare, in promptu est :

^b Et ambarum disputandi rationes, siquidem a vulgo hominum partim naturæ instinctu, partim usu vulgari, exercentur, ad methodum artificiosam reduci possunt : et proinde ambæ disputandi vim habent artificiosam.

alii temere hæc exercent ; alii *etiam* propter consuetudinem ex habitu : quoniam vero *hæc* utroque modo fieri contingit, perspicuum est licere *hæc ipsa* etiam certa methodo comprehendere. Cur enim utrique *id* consequantur *quod volunt*, tum qui ob consuetudinem, tum qui casu *hæc exercent*, causam intueri contingit ; atqui tale *quiddam* jam artis esse munus, nemo non confitebitur. ^c Et quidem qui *baſtenus* de arte dicendi conscripserunt exiguam ipsius *methodi* particulam confecerunt : nam fides artificiosa est solum : reliqua vero additamenta *quædam sunt*. Hi vero, de enthymematibus quidem nihil dicunt, *id* quod est corpus fidei ; ^d de iis vero, quæ sunt extra rem, ut plurimum commentantur. ^e Criminatio enim, et misericordia, et ira, et hujusmodi animi perturbationes, non de re sunt, sed ad judicem *mouendum referuntur* : ^f adeo ut si in omnibus judiciis eveniret, *quemadmodum et in nonnullis nunc evenit* civitatibus, et maxime in iis quæ sunt bene institutæ, nihil haberent *hi rhetores* quod dicerent. Omnes enim, partim arbitrantur oportere ut leges hoc imperent ; partim etiam *hæc lege* utuntur, et prohibent EXTRA REM dicere, sicut etiam in Areopago : recte hoc statuentes : non enim oportet judicem pervertere, exacuendo ad iram, vel invidiam, vel misericordiam : perinde enim *est*, ac si quis, qua usus

^c Rhetoricæ autem ipsius (quo dialecticæ similis sit) *artificium consistere in fide*, docet per refutationem veterum, qui, similitudine hac parum observata, duplici nomine lapsi sunt ; Tum quod nihil tradiderunt de enthymematibus, ex quibus constat pars orationis quæ dicitur fides ;

^d Tum quod de iis solis præceperunt, quæ extra rem sunt, &c. idque patet rationibus duabus :

^e *Prima ratio, ab iis quæ sunt extra rem et quæſtionem* : ea sunt, commotio affectuum, commendatio morum, &c, de quibus solis præcepta tradiderunt veteres.

^f Unde ipsi, in civitatibus bene gubernatis, quæ prohibent affectus commovere, et extra rem dicere, ex arte, quam prodiderant, verbum facere non possent.

est regula, eam reddiderit perversam. ^s Præterea vero manifestum est, ejus qui controversatur nullum aliud officium esse, nisi ut demonstret rem esse, vel non esse; aut factam, vel non factam esse: ^h at vero utrum magna, an parva, utrum justa, an injusta, quæcunque legislator non definivit, hæc ipsum profecto judicem cognoscere oportet, et non discere a controversantibus. ⁱ Ac maxime quidem convenit leges recte conditas, quæcunque contingunt, ipsasmet omnia definire, ac quam paucissima potestati judicium relinquere: ^k primum, quia facilius est unum habere, et paucos, quam multos, qui prudentia præditi sint, valeantque leges scribere, et de causis decernere. ^l Deinde, legum lationes, cum multo ante tempore de rebus cogitarint, fiunt; at judicia, cum de repente: adeo ut difficile sit judicibus, unicuique quod justum, et quod utile sit, bene judicando tribuere. ^m Ex omnibus autem illud maximum est, quod legislatoris quidem judicium non est de rebus singularibus, nec de præsentibus, sed de iis quæ et futuræ sunt et universales; at concionalis auditor et judex sane de præsentibus ac definitis judicant; ad quos et diligere utique, et odio prosequi, et propria utilitas adjuncta sæpenumero est: adeo ut non amplius possint perspicere satis id quod verum est, sed obscuraret judicium propria jucunditas, vel molestia. Ac de aliis quidem quæstionibus, quemadmodum di-

^s Secunda ratio, a re, seu quæstione, de qua agitur: universim enim, de re et facto, *An sit, et, An nocuit*, oratoris solum est disputare, ac docere; quod veteres illi omnino non attigerunt.

^h De magno autem, et de justo, *An tantum fecit, An injuste*, partim legislatoris est, definire; partim judicis, per seipsum cognoscere.

ⁱ Speciatim vero, quæstiones de magno et parvo, &c, magna ex parte a legislatore definiendæ sunt, pauca in potestate judicis relinquenda: idque probat rationibus tribus:

^k Prima, a personis, legislatorum scilicet, et judicium.

^l Secunda, a legibus et judiciis ipsis, eorumque usus: leges enim diu cogitantibus feruntur, judicia vero ex tempore.

^m Tertia, a rebus, de quibus leges et judicia fiunt.

cebamus, oportet quam *poteſt* pauciſſima iudicum authoritati permittere. ^a Verum de *quæſtionibus*, an factum ſit, aut non factum; an futurum, aut non futurum; an ſit, aut non ſit; *hæc* iudicum ſententiæ relinquere neceſſe erit: non enim fieri poteſt, ut hæc legiſlator provideat. ^o Jam ſi hæc ita *ſe* habeant, manifeſtum eſt ea quæ ſunt extra rem *magiſtros illos* præcipere, quicumque alias *orationis partes præter fidem* delineant: veluti, quid oporteat proœmio, aut narrationi, ineſſe, et reliquarum unicuique particularum: nihil enim in iſtis aliud *accurate* tradunt, niſi ut iudicem cuiuſdammodi efficiant; de artiſcioſa vero fide, nihil oſtendunt; hoc eſt, unde aliquis fieri enthymematicus poſſit. ^p Hac enim de cauſa, quam eadem ſit methodus de orationibus deliberativis, et judicialibus; ſitque pulchrior ac civilior deliberationis traditio, quam *ea* quæ de contractibus eſt; de illa tamen nihil dicunt *bi rhetores*, de cauſis autem iudicandis omnes conantur artem et præcepta tradere; ^q *propterea* quod minus prodeſt ea quæ ſunt extra rem dicere in deliberativis; ac in concione *verba facere* minus eſt fallaciæ capax quam diſceptatio de jure, ſed magis commune ac *populare*. ^r Hic enim diſceptator de *ſuis et propriis rebus* iudicat, ut nihil aliud opus fuerit, niſi demonſtrare *rem* ita *ſe* habere, ut ait *iſ* qui conſilium dat: ^s in judicialibus

^a *Quæſtiones vero de facto, et de damno*, oportet omnino ſententiæ iudicis remittere.

^o Ex dictis concludit contra veteres: eos, cum proœmia, narrationes, et epilogoſ, fide ipſa prætermiſſa, adornarint, illa duntaxat quæ extra quæſtionem ſunt expoſuiſſe.

^p Expoſitus error veterum peperit aliud in ipſis vitium; nempe, ut in ſuis methodis, relicta inventione deliberativa, in judiciali ſola laborarent.

^q Conſilium eorum id fuit; quia in deliberativo genere nihil valet ea quæ ſunt extra rem afferre: minusque fallaciarum uſus eſt, quam in judiciali:

^r In deliberationibus enim ſat eſt oſtendere rem eſſe utilem:

^s In judiciis vero, ſæpe propriis cauſæ rebus neglectis, præſtat conciliare ſibi iudicem: qui quidem, cum aliorum res, non ſua

vero, id non *fat est*, sed e re *dicentis* fuerit reficere auditorem: (siquidem de *rebus* alienis iudicium *fit* :) adeo ut *judices*, dum sua *commoda* spectant, et ad gratiam ac voluptatem audiunt, in *ferenda sententia*, *cuncta* largiantur iis qui controversantur, non autem *vere* iudicent. ¹ Quamobrem etiam multis in *iudiciis*, ut etiam prius dixi, lex prohibet extra rem dicere: illic vero, in *deliberativis*, disceptatores ipsi hoc *per se* satis custodiunt, ut *nulla lege fit opus*.

2. ² Quoniam vero manifestum est, artificiosam *dicendi* methodum ad fidem pertinere: fides autem demonstratio quædam est: (tunc enim *oratori* fidem habemus maxime, cum demonstratum esse arbitremur:) demonstratio autem oratoria est enthymema: atque hoc quidem est probationum *omnium*, ut simpliciter dicam, potentissima: ³ enthymema autem *est* syllogismus quidam: quæ vero ad syllogismum similiter omnem, *tam probabilem quam sophisticum, pertinent*, dialecticæ est videre, vel ipsius universæ, vel partis alicujus: ⁴ non *est* dubium, qui maxime hoc potest intueri, ex quibus et quomodo fiat syllogismus, eum etiam enthymematicum esse maxime posse; ⁵ cum assumpserit, tum in cuiusmodi *rebus* verentur enthymemata, tum quas habeant differentias ad Logicos syllogismos. ⁶ Nam et verum, et si-

ipsum, agitur, jure bonoque neglecto, eo animum intendit, unde affulget spes commodi.

¹ Hinc digressiones extra causam, in iudiciis, lege prohibite.

² Ex *hactenus dictis*, *theorema* (quod rhetorica consistat quodammodo ex syllogistica, seu analytica, scientia) sic colligitur. Cum enim constet, rhetoricæ artificium consistere in fide enthymematica:

³ Et enthymema sit species quædam syllogismi, scilicet, dialecticus:

⁴ Sequitur, qui syllogisticam scientiam tenet, in genere, eum, hoc præsidio fretum, facile enthymematicam, seu oratoriam, fidem posse acquirere:

⁵ Ita nimirum, si enthymemata oratoria distinxerit a syllogismis dialecticis; id quod faciet Noster, cap. ii. §. 6.

⁶ Confirmatur dictum ex eo, quia verum syllogisticum conside-

mile vero, ejusdem est facultatis videre : ^b simul autem et homines ad verum natura conformati sunt satis, et plerumque consequuntur veritatem. ^c Quamobrem ad probabilia conjicienda se habere ejus est qui eodem modo se habeat ad veritatem *captandam*. ^d Ac alios quidem ea quæ sunt extra rem præcipere, et qua de causa magis deflexerint ad juris disceptationem, *ex antedictis* manifestum est.

3. ^e Utilis autem est rhetorica, propterea quod natura meliora sunt vera et justa, quam contraria : quare, nisi prout convenit judicia exercentur, necesse est *meliora* ab ipsis *contrariis* superari : hoc autem est reprehensione dignum. ^f Præterea vero, apud nonnullos, quamvis exquisitissimam haberemus rei scientiam, nequaquam *tamen* facile esset per illam persuadere dicendo : disciplinæ namque *erudita* est illa, quæ a scientia *proficiscitur*, oratio : hoc autem fieri non potest, *ut eruditiori disciplina persuadeatur indoctis* ; ^g sed necesse est ex communibus ducere fidem, et rationes : quemadmodum in Topicis dicebamus de collocutione cum imperita hominum multitudine. ^h Deinde vero oportet contraria posse persuadere,

ratur ab eadem facultate, qua verisimile oratorium ; scilicet, ab analytica ;

^b Et omnes homines ad verum illud indagandum satis suapte natura parati sunt.

^c Unde probabile oratorium artificiosè intueri, idem fere est, ac verum syllogisticum cognoscere.

^d Epilogus dictorum §. 1. pag. 2. et 4.

^e Quod rhetorica sit utilis, probat contra sophistas, &c, 1mo. Ab incommodo in judiciis : absque hujus enim ope, vera et æqua, ob infantiam oratoris, superantur a contrariis.

^f Secunda ratio, ab auditoribus imperitis ; apud quos subtilis et erudita oratio, a principiis alicujus scientiæ profecta, minime fidem facit ; quia principia illa nondum iis sunt comperta :

^g Sed oportet apud illos pervulgata uti ratione, et argumentis, quæ ex communibus ducuntur ; qualia sunt ex hac arte perdificenda.

^h Tertia ratio, a facultate disputandi in utramque partem ; quæ, duplicis commodi causa, paranda nobis est :

quemadmodum etiam in syllogismis dialecticis: non quo utraque faciamus; (non enim oportet mala persuadere;) sed ut ⁱ neque lateant quomodo *illa* se habent; et, ^k cum alius rationibus ipsis utatur minus recte, *eisdem* nos solvere possimus. ^l Ac aliarum quidem artium nulla syllogismo res contrarias concludit: dialectica vero et rhetorica solæ id faciunt: æque enim sunt ambæ contrariorum: ^m quanquam res *iisdem* subjectæ non æque *se* habent, sed semper veræ et meliores natura aptiores *sunt* ut syllogismo confirmantur, et, ut simpliciter dicam, magis idoneæ *sunt* ad persuadendum, *quam contrariæ*. ⁿ Adhæc, absurdum est, si corpore quidem turpe *sit* non posse opitulari sibi ipsi *quenquam*; oratione vero *non posse*, turpe non *sit*, quæ magis propria est hominis, quam *ipse* corporis usus. ^o Si vero *objiciat quis*, valde læsurum esse *eum*, qui hujusmodi dicendi facultate injuste utatur; hoc *crimen* commune *profecto* est et adversus omnia bona, præter virtutem *moralem*, et maxime adversus utilissima; velut robur, valetudinem, divitias, disciplinam militarem: his enim profuerit quis maxime, si utatur juste; nocuerit, si injuste.

4. ^p Ac neque esse quidem alicujus generis definiti rhetoricam, sed *talem*, qualis *est* dialectica, et utilem

^l *Primum est*, ut, quomodo res malæ confirmantur, scias:

^k *Alterum*, ut fallaces rationes reprehendere, et confutare, *valeas*.

ⁱ Hanc autem facultatem a nulla alia arte habemus, præterquam a dialectica et rhetorica: quippe quæ ambæ simili modo versantur circa res contrarias:

^m Tametsi res *iisdem* subjectæ simili modo se non habeant: si quidem pars melior semper facilius ab oratore defenditur, &c.

ⁿ *Quarta ratio, a turpi, per collationem*: si enim ignavus sit is, qui vim vi depellere non potest, quod est corporis; certe et is merito contemnendus, qui accuratæ alterius orationi resistere nescit, &c.

^o Criminatio rhetoricæ (quod per eam homines improbi reip. detrimenta importent, et proinde periculosam esse) solvitur; id enim non rei, seu facultatis, vitium esse; sed hominum, qui perverse præclara hac arte uterentur.

^p Epilogus dictorum a principio.

esse, *ex dictis* manifestum est. ¹ Neque etiam persuadere esse munus ipsius, sed videre quæcunque appositæ sint ad persuadendum in quaque re; quemadmodum etiam fieri constat in aliis artibus omnibus. Neque enim medicinæ *est* sanum facere, sed quousque *fieri* contingit, eousque perducere: licet enim etiam illos, qui recuperare non possunt sanitatem, *tamen* curare bene. ² Adhæc, ejusdem esse *facultatis*, tum appositum ad persuadendum, tum quod apparet appositum, videre; ut etiam in dialectica, tum syllogismus, tum qui apparet syllogismus: sophistica enim non est in facultate, sed in prælectione: ³ tamen hic quidem, *in rhetorica*, alius erit secundum scientiam, alius secundum prælectionem, *uno tantum nomine*, orator: ibi vero, *in dialectica*, sophista quidem, secundum prælectionem; dialecticus autem, non secundum prælectionem, sed secundum facultatem.

¹ *Subtexuntur antedictis corollaria duo: primum, rhetoricam esse artem ῥητορικὴν*: officium enim ipsius non esse persuadere, (ut putavit Gorgias, apud Platonem,) sed omnia omnino videre, quæ ad persuadendum faciunt: persuadere autem, esse finem ab hoc officio diversum.

² *Secundum corollarium, contra Hippiam minorem, apud Platonem*: similem etiam hac ex parte rhetoricam esse dialecticæ, contemplando non solum id quod est appositum ad persuadendum, sicut dialectica, sed illud etiam quod videtur appositum, sicut sophistica.

³ *Differt tantum nominibus tenus*: in dialectica enim, alter dialecticus, alter sophista, dicitur: in rhetorica, ambo oratores appellantur.

CAP. II.

Quid sit rhetorica : et fides quoduplex.

Definitio rhetoricæ, §. 1. Fides duplex ; artificiosa, et artis experta, §. 2. Artificiosa triplex ; morata, affecta, argumentosa, §. 3. Argumenta sunt enthymema et exemplum, quorum collationes proponit duas ; unam, cum syllogismo et inductione dialectica, §. 4. Alteram, cum syllogismo et inductione in genere, penes formam analyticam, §. 5. Easque fusius exponit ; priorem quidem, §. 6. posteriorem, §. 7.

JAM vero de ipsa methodo seu arte conemur dicere, et quomodo, et ex quibus, poterimus consequi ea quæ præmiserimus : ^b rursus igitur, veluti de integro ordientes, cum definiverimus ipsam, quid sit, reliqua dicamus. ^c Sit igitur rhetorica, facultas de quaque re videndi quod contingit esse idoneum ad faciendam fidem : ^d hoc enim nullius alterius est artis munus : ^e cæterarum enim artium unaquæque circa rem ipsi subjectam exercet vim docendi, et persuadendi : velut medicina, circa sanabile et morbosum ; et geometria, circa affectiones quæ accidunt magnitudinibus ; et arithmetica, circa numerum : similiter vero etiam reliquæ artes et scientiæ : ^f at rhetorica de quaque re proposita, ut ita dicam, videtur posse intueri quod appositum est ad faciendam fidem. Quamobrem etiam affirmamus, ipsam non

^a Propositio communis eorum quæ in sequentibus dicentur ;

^b Et specialis eorum quæ in hoc capite.

^c Præmissa igitur definitione rhetoricæ, quæ ab ipsius officio sumitur :

^d Et explicatur per distinctionem ab aliis artibus omnibus :

^e Illæ enim circa proprias res suas singulæ versantur, i. e. affectiones tractant demonstrantve illas, quæ singulis ipsarum sunt propriæ, ut inductione liquet :

^f Rhetorica autem e contra circa quamlibet quæstionem vim suam exercet : id contemplando, quod ad illam adstruendam vel evertendam faciat :

circa aliquod proprium *ac* definitum genus habere *vim* artificiosam.

2. ^g Fides autem, una non artificiosa est, altera artificiosa. ^h *Rationes* non artificiosas voco, quæcunque non a nobis excogitatæ sunt, sed ante extabant; veluti, testes, quæstiones, syngraphæ, et quæcunque *sunt* hujusmodi: ⁱ artificiosas vero, quæcunque ut methodo *et opera nostra* comparentur fieri potest: quare oportebit, illis quidem uti, has vero etiam invenire.

3. ^k Ac ejus *quæ* ratione excogitatur fidei species tres sunt: nam una consistit in moribus ejus qui dicit: altera in eo, ut auditor aliquo modo affectus sit: tertia in ipsa ratione, eo quod quis vere ostendat, vel appareat ostendere. ^l Atque ob mores quidem, quoties ita prolata fuerit oratio, ut fide dignum reddiderit *eum* qui dicit: ^m probis enim magis et celerius credimus, simpliciter quidem, *ac generatim*, in omnibus *rebus*; in *iis* vero, in quibus exacta *cognitio* non inest, verum opinio dubia, etiam præcipue: ⁿ oportet vero etiam id accidere propter orationem, sed non quia anticipatum fuerit opinione, cujusdam modi esse cum qui dicit: ^o non enim *sentiendum nobis est*, sicut quidam dicendi magistri in arte sua ponunt etiam probitatem ipsius dicentis; quasi *morata ejus*

^g Fidei oratoriarum genera colliguntur per distinctiones tres: *prima distinctio*, fides alia artificialis, alia artis expertæ.

^h Artis expertæ fides, quæ.

ⁱ Artificialis, quæ.

^k *Secunda distinctio*, fides artificialis triplex; morata, affecta, et argumentosa.

^l *Morata fides* est quæ tales dicentis mores exprimit, ut falsa illi dicere, qui audiunt, nullo modo putent:

^m Ratio definitionis; cito enim facileque assentimur iis, quos viros bonos sanctosque esse autumamus:

ⁿ Bona autem de moribus dicentis æstimatio excitari debet oratione ejus artificiosa; non necessario autem ex vita illius antea acta.

^o Hallucinati enim sunt veteres, qui præceptum hoc quasi necessarium posuerunt; ut qui dicit sit vir probus: cum tamen satis oratori sit, si ad tempus boni viri personam oratione sua sibi affinxerit.

oratio nihil conferat *ad id quod* ad fidem est appositum; sed *ea* propemodum, ut ita dicam, potentissimam continet fidem. ^p Ob auditores autem *fit fides*, quoties in affectum orationis vi perducti fuerint: non enim similiter judicamus dum *mœremus* atque *dum gaudemus*; neque *dum* amamus ac *dum* odio habemus: ^q qua de re etiam sola affirmamus conari præcepta tradere eos, qui nunc artem conscribunt. Ac de his quidem singulis aperte agetur, cum de affectibus dicemus. ^r Ob rationes vero fidem habent, cum verum, aut *id quod specie tenus* apparet, ostenderimus ex iis, quæ in quibusque *rebus sunt appposita* ad persuadendum. ^s Quoniam vero fides ex his *tribus* est, manifestum est tria hæc consequi esse ejus, *scilicet cum penes esse*, qui concludere syllogismo poterit, et qui speculari de moribus ac virtutibus, et, tertio loco, qui de affectibus; *nempe* et quid unusquisque affectuum sit, et quale quid; atque ex quibus *auditori* inseratur, et quomodo: unde colligitur, rhetoricam velut agnatum quiddam esse dialecticæ, et ejus quæ de moribus est tractationis, quam justum est appellare civilem. ^t Quamobrem etiam *vastre* subit personam civilis *scientiæ* rhetorica: et ^{*} qui *sibi* vendicant hanc *rheto- res*, *inique eam vendicant*, partim quidem, propter ignorantiam; partim vero, propter ostentationem;

^p *Affecta fides* est quæ motus eos, quos causa requirit, in auditorum animis excitat. Ratio; variatis enim animorum motibus, variantur etiam judicia.

^q Hoc genus fidei magistri veteres tradiderunt, quo animi commoverentur; cæteras rationes faciendæ fidei omiserunt.

^r *Argumentosa fides* est quæ argumentis ex re ipsa petitis nititur, &c.

^s Ex tribus his fidei oratoriarum generibus explicatis, theorema deducit; rhetoricam esse natura affinem tum dialecticæ facultati, propter argumenta, tum philosophiæ morali, propter mores, et affectus.

^t Illustratio utriusque membri; hinc enim rhetorica, quamvis inferiorem se videt, politica tamen videri vult: et ^{*} rheto- res nonnulli præcepta se de civitatibus regendis tradere profitebantur, &c. Sed hæc *vastre* et *inique*.

partim etiam propter alias causas humanas: ^u est enim particula quædam dialecticæ, et effigies, quemadmodum etiam exordientes dicebamus: de re enim definita neutra ipsarum est scientia, *quæ tradat quomodo res illa se habeat*, sed facultates quædam sunt parandi rationes. Ac de facultate quidem ipsarum, et quomodo se habeant inter se, dictum est propemodum satis.

4. ^x Quæ vero *cernuntur in eo*, quod ratione ostendant, vel *specie tenus* appareant ostendere; quemadmodum etiam in dialecticis; *eorum* quidem unum, inductio est; alterum autem, syllogismus: quoddam vero, qui apparet syllogismus; ita hic quoque similiter *se res habet*: nam exemplum, est inductio; enthymema, syllogismus est. ^y Ac enthymema quidem voco, oratorium syllogismus; exemplum vero, inductionem oratoriam.

5. ^z Omnes autem *oratores*, qui fidem ostendendo faciunt, *eam faciunt* aut exempla proferentes, aut enthymemata; et præter hæc *duo*, nullum quodammodo *genus aliud*: quare siquidem etiam omnino necesse est, syllogismo aut inductione utentem, ostendere quamcunque *rem*, aut *hominem* quemcunque; (perspicuum autem est nobis hoc ex Analyticis;) necessarium *erit* utrumque ipsorum cum utroque horum idem esse.

^u Rhetorica enim non est politica scientia, sed potius effigies et simulacrum quoddam dialecticæ, uti dixi cap. 1. Hæ enim ambæ nullius rei definitæ naturam quærunt, quod facit politica: sed viam tantum docent rem argumentis confirmandi, vel evertendi.

^x *Tertia distinctio*; *fidei argumentosæ duo genera*; *enthymema, et exemplum*. Horum collationes proponit duas; *unam cum syllogismo et inductione dialectica*: hæc enim cum illis ita conveniunt, ut enthymema sit syllogismus, et exemplum inductio:

^y Sed tamen ab iisdem differunt; siquidem enthymema non simpliciter est syllogismus, sed oratorius; et similiter exemplum, inductio oratoria:

^z *Alteram, cum syllogismo et inductione in genere*; *penes formam analyticam*: qua ratione hæc omnino conveniunt, et plane eadem sunt cum illis:

^a Quæ vero sit differentia exempli et enthymematis, manifestum est ex Topicis : (ibi enim de syllogismo et inductione dictum est prius :) *nempe*, cum in multis et similibus ostendatur *rem* ita *se* habere, *ut dicimus*, ibi quidem, inductionem esse ; hic vero, exemplum : at cum, quibusdam positis, aliud quid ex his evenit præter hæc, eo quod hæc sint, vel in universum, vel plerumque ; ibi quidem syllogismum, hic vero enthymema vocari. ^b Manifestum vero est quod rhetoricæ forma etiam *ex his duobus* bonis utrumlibet *in se* habeat : nam quemadmodum etiam in Methodicis *libris* dictum est, et in his similiter *res se* habet : ^c sunt enim aliæ quidem orandi rationes exemplorum plenæ ; aliæ vero enthymematum : et oratores similiter, alii quidem exemplis *delectantur*, alii vero enthymematibus. ^d Atque ad persuadendum quidem non minus valent orationes quæ exemplis *rem confirmant* ; ^e perturbant vero magis quæ *constant* ex enthymematibus : causam autem ipsorum, et quomodo utroque *argumentandi genere sit* utendum, dicemus posterius.

6. ^f Nunc vero de his ipsis *apertius et dilucidius* definiemus : quoniam enim quod appositum est ad persuadendum, alicui ut persuadeat appositum est : et ^g unum quidem, statim *atque auditur*, sua vi appo-

^a Veruntamen *inter sese* exemplum et enthymema *manifeste differunt* ; iisdem nimirum differentiis, quibus distinguuntur syllogismus et inductio ; quorum hæc simulacra quædam sunt :

^b *Corollarium* ; rhetoricæ forma omnis dotata est utrovis, tam exemplorum, quam enthymematum, bono :

^c Omnino enim perorandi rationes aliæ fusiores sunt, quæ exemplis constant ; aliæ totæ positæ sunt in enthymematibus, &c.

^d Speciatim vero, utræque rationes æque ad persuadendum valent :

^e Vehementius tamen percellunt enthymemata, ut inviti etiam, qui audiunt, ad credendum rapiantur.

^f Collationes propositas jam fusius exponit : *priorem quidem*, quæ fiebat *cum syllogismo et inductione dialectica*, sic :

Generatim enim, cum propositiones omnes ad persuadendum aptæ ad aliquem persuadendum referantur ; et ^g aliæ sua vi persuadeant, absque probatione ulteriore ; veluti principia :

fitum ad persuadendum existit atque credibile ; * alterum vero, eo quod ostendi videatur ex ejusmodi *rebus* : * nulla autem ars considerat singulare ; velut medicina *non spectat* quid Socrati salubre sit, vel Calliæ, sed quid tali *agrote in genere*, vel talibus : (hoc enim artificiosum *est* ; singulare autem, infinitum, et sub scientiam non cadens :) sequitur quod & ne rhetorica quidem singulare probabile intuebitur ; veluti Socrati, vel Hippiciæ, sed quod talibus : quemadmodum etiam *facit* dialectica : etenim illa syllogismo concludit, non ex quibuscumque ; (apparent enim quædam etiam iis qui delirant ;) ¹ sed illa quidem, ex iis quæ *aliam* rationem desiderant ; rhetorica vero, ex iis quæ in consultationem utique venire consueverunt. ¹ Est autem munus ipsius, et de ejusmodi *rebus*, de quibus consultamus, artesque nullas *traditas* habemus, *dicere* ; et apud ejusmodi auditores, qui non possunt per multa *interjecta rem* contueri, neque ratiocinari e longinquo. ² Atqui consultamus de iis quæ contingere apparent utroque modo *se* habere : nam de iis, quæ impossibilia *sunt* ut aliter vel facta sint, vel futura sint, vel *se* habeant, nemo consultat,

* Aliæ vero, quod ipsæ ex aliis fidem acceperunt ; quæ proprie dicuntur probabiles :

* Cumque omnes artes, in obeundo suo munere, non spectant propositiones eas quæ referuntur ad singulas personas ; sed eas quæ ad ipsa genera :

¹ Colligitur, ut nec alias artes, ita nec *rhetoricam considerare propositiones* probabiles eas, quæ singulis hominibus videantur, sed eas quæ *videntur toti alicui generi*, eorum scilicet hominum, qui animo bene affecti sunt ; atque hac in re convenit illa cum dialectica :

² Differt autem ; quod illius propositiones sint in disputando, rhetoricæ vero in consultando, utiles.

¹ *Speciatim vero*, rhetoricæ officium est de iis quæstionibus et rebus dicere, de quibus consultatio instituitur ; et apud ejusmodi personas, qui nequeunt per rationes longinquas, seu prosyllogisticas, rem assequi :

* Cæterum consultatio instituitur de iis, quæ contingunt aliter *se* habere :

fic ea se habere existimans: (nullum enim aliter nisi sic, et de ejusmodi rebus, contingit consilium dare:)
¹ contingit autem concludere syllogismo, et colligere, alia quidem, ex syllogismo conclusis prius; alia vero, ex non conclusis quidem syllogismo, sed syllogismo indigentibus, eo quod non sint probabilia: ac necesse est ex istis, ^m illud quidem non esse facile ad consequendum, propter longitudinem; (nam disceptator supponitur esse simplex;)
ⁿ hæc vero, minus apposita ad persuadendum, quia neque ex confessis sint, neque ex probabilibus. ^o Quare necessarium est, cum enthymema, tum exemplum, esse de iis quæ contingunt ut plurimum etiam aliter se habere: exemplum quidem, inductionem; enthymema vero, syllogismum;
^p et cum ex paucis *propositionibus constare*, tum sæpe ex paucioribus quam *constat* primus syllogismus: si enim sit aliqua *propositionum* harum in *enthymemate*, vel *inductione*, nota, hanc enunciare non est opus; quoniam *naturæ suæ impulsu* hanc ipse auditor adjungit: veluti, quod DORIEUS coronarium certamen vicit, satis est dicere, quia OLYMPIA vicerit: illud autem, CORONARIUM certamen esse Olympia, minime opus est *oratorem* adjungere: cognoscunt enim omnes.

7. ^q Quoniam autem sunt pauca e necessariis, ex

¹ Et rationes prosyllogisticæ facile comprehendendi nequeunt: cum enim aliæ concludantur ex iis, quæ adhuc prosyllogismo conclusæ sunt; aliæ ex illis quæ non sunt probabiles:

^m Illæ quidem ab auditoribus, propter longitudinem, facile comprehendendi nequeunt;

ⁿ Hæc vero minime probabiles videntur esse.

^o Cum igitur munus rhetoricæ sic se habeat; et munus illud in enthymemate et exemplo positum sit; sequitur, hæc duo, contra atque syllogismum et inductionem, *de quæstionibus esse iis, quæ contingunt aliter se habere*;

^p Et constare non ex rationibus prosyllogisticis, sed ex *propositionibus paucis*, &c, sæpe etiam non nisi ex una, aut altera, &c.

^q Posterior collatio enthymematis et exempli cum syllogismo et inductione, *penes formam analyticam*, distinctius jam exponitur; primum quidem de enthymemate, in hunc modum:

quibus oratorii syllogismi conficiuntur : quam plurima enim, de quibus judicia ac considerationes *sunt*, contingit etiam aliter *se* habere : (quæ enim agunt *homines*, de iis consultant et considerant ; quæ vero aguntur omnia hujusce generis *sunt*, et nihil horum, prope dixerim, ex necessitate *est* :) ^r ea autem quæ plerumque accidunt, et contingunt, necesse *est* ex aliis hujusmodi *contingentibus* syllogismo concludi ; ea vero quæ necessaria, ex necessariis : (perspicuum autem etiam hoc nobis *est* ex Analyticis :) ^s manifestum *est*, eorum ex quibus enthymemata ducuntur, alia quidem, necessaria futura esse : plurima vero, quæ plerumque *se habent* : ^t ducuntur enim enthymemata ex verisimilibus et signis : ut necesse *sit* horum utrumque cum utroque idem esse. ^u Verisimile enim est quod plerumque fit ; non simpliciter autem, quemadmodum definiunt nonnulli ; sed quod *sumitur* de iis *rebus*, seu *questionibus*, quæ contingunt aliter *se* habere, ita *se* habens ad illud, ad quod *est* verisimile, ut universale ad *suum* speciale. ^x Ex signis autem, unum quidem ita *se* habet, ut singularium aliquid ad universale ; alterum vero, ut universale aliquid ad speciale. ^y Horum autem *signorum* illud quidem, quod

Quoniam enim rationes necessariae, ex quibus oratoria argumenta constant, pauciores reperiuntur : nam ea de quibus oratores dicunt pleraque omnia sunt contingentia ; pauca vero, aut nulla fere, necessaria :

^r Atqui contingentia ex rationibus' contingentibus, illarum vi, concludi solent ; necessaria vero ex necessariis :

^s Sequitur, rationes illas, ex quibus oratoria enthymemata ducuntur, alias esse *necessarias* ; alias, quæ plerumque *se habent*.

^t Hæ autem rationes eadem sunt cum *verisimilibus*, et *signis*.

^u *Verisimile* enim est ratio, seu id quod plerumque fit, in iis quæ contingunt in utramque partem : et habet *se*, ut universale ad speciale.

^x *Signorum* autem species colliguntur distinctionibus duabus :

Aliud signum se habet, ut singulare ad universale ; aliud e contra.

^y *Secunda est subdivisio* : horum enim aliud est *necessarium*, diciturque Tecmerium ; aliud *non necessarium*.

necessarium est, Tecmerium vocatur : at quod non est necessarium nomine speciali caret, quod differentiam ipsius a superiori signo exprimat. ^a Ac necessaria quidem voco ea, ex quibus fit syllogismus : quamobrem etiam hujusmodi signum necessarium est Tecmerium : cum enim oratores putent non contingere ut adversarius id solvat quod ab ipsis dictum est, tunc putant a se allatum esse Tecmerium, tanquam ostensum plane fit, et terminatum : quia Tecmar et terminus idem est, juxta antiquam Græcorum linguam. ^a Ex signis autem illud quidem, quod est ut singulare ad universale, ita se habet ; veluti, si quis diceret, signum est, sapientes esse justos, quia SOCRATES sapiens erat et justus : ^b atque hoc quidem signum est ; sed solvi potest, etiam si verum sit id quod dictum est : non enim veram syllogismi formam hoc servat. ^c Hoc autem, veluti si quis diceret, signum esse aliquem ægrotare, quia febrim habet ; vel aliquam peperisse, quia lac in uberibus habet, est signum necessarium ; id quod e signis omnibus solum est Tecmerium : solum enim, si verum sit, solvi non potest. ^d Illud autem genus quod se habet ut universale ad suum particulare, ita est ; veluti si quis diceret, aliquem febris laborare, signum esse, quia frequenter anhelat : ^e solvi autem potest etiam hoc, tametsi verum sit : contingit enim etiam non laborantem febris anhelitu premi. Quid igitur verisimile sit, et quid signum, et quid Tecmerium, et quid differant inter se, dictum quidem est etiam in præsentī : apertius vero etiam de

^a Quod ad subdiversionem attinet, ea signa sunt necessaria, ex quibus fit syllogismus qui vitio caret : e contra, ea non necessaria, ex quibus fit parallogismus.

^a Quod ad distinctionem attinet, signum illud, quod est ut singulare ad universale ; aliud est in tertia figura :

^b Estque hæc signi species solubilis ; quia non est syllogistica :

^c Aliud est in prima figura ; estque signum insolubile, quod solum appellatur Tecmerium.

^d Signum autem, ut universale ad speciale, est in secunda figura :

^e Estque hæc signi species etiam solubilis.

his *omnibus*, et qua de causa alia *ex istis* syllogismi formam non servant, alia syllogismo *vero* conclusa sint, in Analyticis *accurate* definitum est de ipsis. ^f Exemplum vero, quod inductio quidem sit, et circa quales *res sit* inductio, *antea* dictum est: est autem, ^g neque ut pars ad totum *se habens*, neque ut totum ad partem, neque ut totum ad totum; sed ^h *quod est* ut pars ad partem, simile ad simile, cum ambo quidem subsint eidem generi, sed notius alterum sit altero, *id, inquam*, est exemplum: ⁱ veluti, quod tyrannidem affectet Dionysius, cum custodiam postulet: etenim PISISTRATUS, prius affectans, postulavit custodiam, et cum obtinisset, tyrannidem *Athenis* occupavit; et THEAGENES, Megaris; et alii, quoscunque *idem fecitasse* sciunt, exemplum omnes fiunt Dionysii, quem nondum sciunt *homines*, an ob hanc causam petat; *scilicet, ut tyrannidem occupet*: ^k omnia autem hæc subsunt eidem universali; quod affectat *is tyrannidem qui custodiam petit*. Ac ex quibus quidem ducatur quæ videtur esse fides demonstrativa, dictum est.

^f Expofita enthymematis forma analytica, fequitur *forma exempli*; de quo, quod fit inductio, et de quibus, antea docuimus. Nunc tenendum, quid fit:

^g Tum *negative*; quatenus fcilicet differt a fyllogifmo et fignis, &c,

^h Tum *positive*; eft enim *se habens* ut fimile ad fimile, &c, cum ambo eidem generi fubjiciuntur, &c.

ⁱ Illuftratio, tum *prioris partis definitionis*, ab exemplis; de Dionyfio fatellitium corporis fui petente, &c,

^k Tum *posterioris*.

CAP. III.

De enthymematibus propriis et communibus : deque tribus orationum generibus.

Enthymematica fides duplex ; una propria, ex formis propriis ; altera communis, ex locis communibus ducta, §. 1. unde colligitur methodus operis sequentis, ut prius dicatur de formis, §. 2. Genera orationum esse tria, §. 3. Fines singulorum, seu quæstiones proprias, esse tres, §. 4. De quibus propositiones, seu formæ propriæ, sumendæ sunt, §. 5. Quæstiones alias esse generum communes, de quibus iidem sumendæ sunt quædam formæ, §. 6.

ENTHYMEMATUM vero magna est differentia, et quæ prope omnes maxime latuit ; ea quæ etiam est syllogismorum in dialectica methodo. ^b Ipsorum enim alia quidem secundum facultatem rhetoricam se habent, sicut etiam syllogismorum alii secundum dialecticam methodum ; ^c alia vero secundum alias artes et facultates singulas, partim extantes, partim nondum compertas. ^d Quamobrem etiam oratores, vel dialectici ipsi, per enthymemata hæc, quæ singularum artium propria sunt, et facile fallunt auditores, et, * dum magis attingunt ea quam par est, transeunt a seipsis, i. e. a rhetorica vel dialectica, in eam

^a Præmittit, enthymematum apud rhetores, sicut et syllogismorum apud logicos, duo esse genera :

^b Alia sunt oratoria, seu dialectica, tantum, quippe quibus solum utitur rhetorica, seu dialectica ; interim ut sint aliis artibus communia :

^c Alia sunt ex singularum artium et facultatum propriis rationibus formata : quibus etiam oratori, vel dialectico, uti conceditur, si modice id faciat.

^d Hinc ista propria sæpe auditoribus falso putantur oratoria, vel dialectica, et * rhetores, vel dialectici, dum immodice ipsa proferunt, exeunt e finibus suis, et personam quam profitentur exuunt.

artem, cujus illa sunt propria. * Magis autem apertum erit quod dicitur, *si id pluribus fuerit explicatum.* Dico enim et dialecticos et rhetoricos syllogismos esse, de quibus locos dicimus : ^f hi autem loci sunt ii qui communiter *sumi solent*, tum de justis, et naturalibus, et de civilibus ; tum de multis differentibus specie, *quæ sunt artium diversarum* : veluti, locus de magis et de minus *verisimili* : ex hoc enim loco non magis licebit syllogismum formare, aut enthymema proferre, de rebus justis, quam de naturalibus, aut de *alia* re quacunque : quanquam hæ quoque res, *justæ scilicet, et naturales*, specie *inter se* differunt. † Proprii vero *syllogismi sunt*, quicumque ex propositionibus unicuique speciei aut generi *insitis* constant : veluti, de naturalibus sunt propositiones, ex quibus neque enthymema, neque syllogismus est de moralibus : et de his aliæ, ex quibus non erit de naturalibus : similiterque hoc *se* habet in omnibus. ^h Atque illa quidem, *communis*, non efficiet *te* in aliquo genere peritum : quia circa nullam *certam* materiam *occupatæ* sunt : ⁱ hæc vero, *proprias scilicet* propositiones, quanto quis meliora seligat, clam efficiet diversam scientiam a dialectica et rhetorica : nam si incidat in principia *aliæ*, *cujus scientiæ*, jam non est *facultas* dialectica, neque

* Distinctionem propositam apertius explicat : syllogismi enim illi *dialectici, et enthymemata oratoria*, sunt ea quæ immediate continentur, et ducuntur solum a communibus locis.

^f *Loci communes*, qui.

† Syllogismi autem *singularum artium proprii* sunt ii, qui constant ex propositionibus earundem artium propriis ; quæ quidem ad artes alias transferri nequeunt ; quales sunt propositiones phisicæ, ethicæ, &c.

^h *Communes etiam loci*, ex quibus syllogismi dialectici, vel oratorii, petuntur, tametsi multos multosque didiceris, nunquam facient te in ulla arte vere et analyticè eruditum.

ⁱ *Propositiones autem proprias* quo quis exquisitiores capeffit, clam aberrat ab arte rhetorica vel dialectica ; siquidem propositiones illæ, quibus jam utitur, non sunt communia, sed artis alicujus specialis propria.

rhetorica ; sed illa evadet *scientia*, cujus principiis utitur.

2. ^k Sunt autem plurima enthymemata ex his ducta formis, quæ speciales *sunt* et propriæ ; ex communibus vero *locis*, pauciora. ^l Itaque quemadmodum etiam in Topicis *fecimus*, ita et hic distinguendæ *sunt* enthymematum et formæ, et loci, ex quibus fumenda *illa sunt*. Voco autem, ^m formas quidem, secundum quodque genus proprias propositiones ; ⁿ locos vero, qui pariter sunt omnium *generum* communes. ^o Prius igitur dicamus de formis *quam de locis communibus*.

3. ^p Primum autem assumamus genera rhetoricæ, ut, *postquam hæc* distinxerimus, quot sint, de his quidem separatim assumamus *ipsorum* elementa et propositiones *propriæ*. ^q Genera autem rhetoricæ sunt numero tria : totidem namque existunt etiam auditores orationum : *omnis* enim oratio ex tribus constat, tum ex eo qui loquitur, tum *ex re* de qua loquitur, tum *ex eo* ad quem : ac finis *ejus qui dicit* ad hunc refertur, intelligo, ad auditorem. ^r Necessè autem *est* auditorem, aut auscultatorem *quendam* esse, aut disceptatorem ; et quidem disceptatorem aut præteritorum, aut futurorum : est vero qui futura discep-

^k His præmissis, methodus sequentium sic colligitur. Enthymemata ex propositionibus ducta plura sunt ; ex communibus locis, perpauca.

^l Ergo in opere sequenti sigillatim recensendæ erunt tum *propositiones*, seu formæ, tum etiam *loci* :

^m Atqui *formæ* sunt propriæ propositiones in quoque speciali genere adhibitæ, deliberativo, demonstrativo, judiciali.

ⁿ *Loci* non magis huic quam illi materiei additi sunt.

^o Prius igitur, ex naturæ ordine, dicamus de *formis*.

^p Imprimis autem præsumenda sunt *specialia orationum genera*, de quibus fumendæ sunt formæ propriæ, &c.

^q *Genera hæc tria esse, et quæ illa sint*, probat ratione triplici :

Ab auditoribus ; ab iis qui dicunt ; a rebus ipsis, earumque temporibus. Præter hæc tria, *fines* etiam sunt in unoquoque genere ; verum illi ad auditores proprie referuntur.

^r *Auditores tres sunt* ; concio ; iudex ; auscultator.

tat, veluti is qui in concione audit; qui præterita, veluti iudex; qui facultatem *et vim oratoris*, velut auscultator: * quare ex necessitate tria erunt genera orationum oratoriarum; deliberativum, judiciale, demonstrativum. † Deliberationis autem una quidem *pars est* hortatio; altera, dehortatio: semper enim tum qui privatim deliberant, tum qui publice concionantur, horum alterum faciunt: ‡ judicii vero una *pars* accusatio; altera, defensio; horum enim alterutrum facere necesse est eos qui controversantur: § at demonstrativi una *pars est* laudatio; altera, vituperatio. ¶ Tempora vero uniuscujusque horum *accommodata* sunt, deliberanti quidem, futurum; nam de futuris deliberat, vel hortando, vel dehortando: ¤ judicia vero tractanti, præteritum; nam de rebus factis semper, unus accusationem, alter defensionem instituit: * at in demonstrando *versanti*, maxime proprium quidem est præsens; nam secundum ea quæ tunc temporis insunt *in eo quem proponunt* laudant, aut vituperant, omnes: † sed tamen ad hæc utuntur sæpe aliis temporibus duobus, et præterita scilicet in memoriam revocantes, et de futuris conjecturam facientes.

4. † Finis autem singulis his *dicentibus* diversus est;

* Unde colligitur tria esse genera, *deliberativum, demonstrativum, judiciale.*

† Ex iis qui dicunt, eorumque officiis diversis, quæ ter bina sunt, distinguuntur hæc tria genera: deliberationis enim duo sunt officia, seu partes; *hortatio, et dehortatio.*

‡ Judicii etiam duæ; *accusatio, et defensio.*

§ Demonstrativi itidem generis partes duæ; *laudatio, et vituperatio.*

¶ Ex rebus ipsis, secundum tres temporum differentias spectatis, distinguuntur etiam tria genera:

Deliberans enim discepat *de rebus futuris:*

* In judiciis et foro dicenti propositæ sunt *res præteritæ:*

‡ Demonstrativi generis disceptatio proprie est *de rebus et factis præsentibus:*

‡ Interdum tamen, minusque proprie, de præteritis, vel futuris.

‡ Fines autem (quos ad auditorem referri antea dixit) dicentibus tribus proprie proponuntur tres; quamvis quandoque admiscant aliorum generum fines.

et tribus sunt tres: ^d deliberanti quidem, utile et perniciosum: qui enim adhortatur, *rem* suadet, ut meliorem; qui dehortatur, dissuadet, ut deteriorem; alios vero etiam *fines* ad hunc simul assumit, vel justum aut injustum, vel honestum aut turpe: ^e judicia vero tractantibus, justum et injustum; alios vero etiam hi simul assumunt ad hos: ^f at laudantibus et vituperantibus, honestum et turpe; alios autem et hi ad hos *fines* referunt. ^g Quod autem singulis *dicentibus* fines jam dicti sunt *propositi*, illud indicio est: nam de aliis quidem *finibus* interdum non controversarentur *ii qui litigant*; velut, qui *judicio provocatus*, quod *res* facta non sit, vel quod *ipse* non nocuerit, *interdum non contendit*; at *se* injuste fecisse, nunquam confitebitur: ita enim nihil esset opus *judicio*. ^h Similiter vero etiam qui deliberant, alia quidem sæpenumero dimittunt; *se* vero inutilia consulere, aut ab utilibus dehortari, non confitebuntur: at vero non injustum *esse*, finitimos et nullam injuriam inferentes in servitutem redigere, *id* sæpe non verentur *asserere*. ⁱ Simili modo etiam qui laudant, et qui vituperant, non considerant utiliane egerit, an perniciofa; sed et in laude sæpe ponunt, *aliquem*, neglecto eo quod sibi prodesset, honestum aliquod *facinus* fecisse; ^k velut Achillem laudant, quod adjuverit sodalem Patroclum, cum sciret se, *si hoc fecisset*, mori oportere, cum *alioqui ipsi* liceret vivere: at illi ejus-

^d Proprius enim deliberanti finis est *utile et perniciosum*.

^e Ei qui in judiciis versatur, *justum et injustum*.

^f Laudanti et vituperanti, *honestum et turpe*.

^g Quod autem hi sunt proprii singulorum fines et quæstiones, illud argumento est; quod de aliorum generum finibus, si premantur ab adversariis, aliquando non contendunt, sed ipsos sibi eripi æquo animo patiuntur; proprios autem fines retinere et tueri toto pectore conantur: hoc enim faciunt, tum qui in foro et judiciis versantur;

^h Tum qui in deliberationibus;

ⁱ Tum etiam qui in demonstrativo genere laudant, aut vituperant:

^k Exemplum ex Platonis Symposio, de Achille, Iliad. φ'.

modi quidem mors honestius *quiddam fuit* ; sed vivere *fuisse* utile.

5. ¹ Manifestum autem *est* ex iis quæ dicta sunt, necesse *oratori esse*, de *finibus* his ut primum habeat propositiones : Tecmeria enim, et verisimilia, et signa, propositiones sunt oratoriæ : etenim omnino syllogismus ex propositionibus constat ; enthymema vero syllogismus est, constitutus ex iis, quæ dicta sunt, propositionibus.

6. ^m Quoniam autem evenire nequit, ut facta sint, vel in futurum facta fuerint, *quæ impossibilia sunt*, sed *quæ* possibilia ; neque ea quæ non facta *sunt*, nec erunt, evenire potest, ut facta sint, aut ut *in futurum* facta fuerint : necessarium est tum deliberanti, tum judicia tractanti, tum in demonstrando versanti, habere propositiones de possibili et impossibili ; et *de quæstionibus*, an factum sit, necne ; et, an erit, necne. Præterea vero, ⁿ quoniam omnes, tum qui laudant et qui vituperant, tum qui hortantur et qui dehortantur, tum qui accusant et qui defendunt, non solum quæ dicta sunt ostendere conantur ; sed etiam *rem* magnam *esse* vel parvam *eam*, *quæ est* vel bona aut mala, vel honesta aut turpis, vel iusta aut injusta, sive *hæc* simpliciter per se dicant, sive ad invicem *e regione* comparent ; perspicuum *est*, oportere etiam tum de magnitudine et parvitate, tum de majori et minori, propositiones habere, et in ^o universum, ^p et in unoquoque *orationum genere* : veluti, *in deliberativo*, quodnam *fit* majus bonum, vel minus ;

¹ Ex præmissis distinctionibus colligitur ; de quibus propriæ propositiones sumendæ sint, et qua methodo : nimirum, 1. Sumendas esse *de propriis generum finibus*, seu quæstionibus, *scilicet, de utili, honesto, et iusto* : id quod faciet toto hoc libro primo.

^m Deinde etiam sumendas esse *de quæstionibus generum communibus* ; *scilicet, de facto, futuro, possibili* : (quod fiet lib. ii. cap. 20.)

ⁿ Itemque *de magno et parvo* :

^o Id quod faciet ; tum *in universum*, lib. ii. cap. 20.

^p Tum *in singulis generibus* : in deliberativo quidem, lib. i. cap. 7.

^aet in *judiciali*, quæ sit major injuria, vel justa actio; ^ret similiter etiam in aliis. Ac de quibus quidem necessario oportebit assumere propositiones, jam dictum est.

CAP. IV.

De quibus sit deliberatio.

Eorum de quibus deliberatur, descriptio, qualia sint, §. 1.

Et divisio; quinque esse illa numero, §. 2. Consultatur enim de apparationibus pecuniarum, §. 3. De bello et pace, De custodia regionis, De re cibaria, §. 4. De legum latrone, §. 5.

POST hæc vero distinguendum est separatim de unoquoque horum; veluti, de quibus deliberatio sit, et de quibus demonstrativæ orationes; tertio autem, de quibus judicia. ^bAc primum quidem sumendum est, is qui deliberat, de cujusmodi bonis, aut malis, deliberat: ^csiquidem non de omnibus deliberat, sed de iis quæcunque contingit, et factum iri, et non factum: quæcunque vero ex necessitate aut sunt vel erunt, aut impossibile est esse vel factum iri, de his quidem non est deliberatio. ^dPræterea nec de iis quidem, quæ fieri contingit, omnibus: (inter enim ea quæ contingit et fieri et non fieri, nonnulla sunt bona, quæ vel a natura, vel a fortuna

^a In *judiciali*, lib. i. cap. 15.

^r In *demonstrativo*, lib. i. cap. 9.

^a Proponit, in singulis tribus generibus percurrendis, ante omnia distinguendas esse res, seu quæstiones, de quibus quæritur.

^b In *genere* itaque *deliberativo*, primo sumit ea de quibus deliberatur, qualia sunt, in *genere*:

^c Non enim esse illa, quæ sunt ἀναγκαῖα, vel ἀδύνατα: sed quæ ἰδιόχουσα, contingentia:

^d Nec esse quævis contingentia; ut puta, quæ fiant φέου, vel quæ τύχη:

fiunt, de quibus deliberare nihil prodest :) ^e sed perspicuum est, de iis deliberare homines, de quibuscumque consultationem inire licet : ^f ejusmodi vero sunt, quæcunque suapte naturâ ad nos referuntur, et quorum principium generationis in nostra potestate situm est : nam usque eo consultando consideramus, donec invenerimus, poterimusne ea nos, an non poterimus efficere.

2. ^g Ac ut singula quidem exacte deinceps enumerantur, et in species distribuantur ea, de quibus soliti sunt homines in concione statuere : præterea vero, ut, quantum contingat, de ipsis ex veritate definiatur, hæc non oportet in præsentia requirere ; ^h propterea quod et id non est artis rhetoricæ, sed prudentioris, et quæ verius res explicet ; ^{*} et quia multo plura data sunt etiam nunc ipsi, quam requirunt ipsius propria theoremata. ⁱ Nam quod etiam prius dixeramus, id ipsum verum est, rhetoricam compositam quidem esse, cum ex analytica scientia, tum ex civili, quæ in moribus versatur ; ^k similem vero esse, partim dialecticæ, partim sophisticis rationibus : ^l quan-

^e Verum ea quæ *σφοδρῶς*, i. e. non quæ stulti vel insani facerent, sed quæ prudentes viri :

^f Talia sunt ea, quorum finis ad nos refertur, et principium agendi in arbitrio nostro positum est.

^g Speciatim ea, quæ in deliberationem cadunt, enumeraturus, notat, illa nec subtili ratione distribuenda, nec philosophice definienda esse : siquidem hic non tam eorum veritatem quam usum indagamus :

^h Ratio duplex : tum quia curiose hæc pertractare, pertinet ad scientiam moralem ; ^{*} tum quia rhetoricæ plurima etiam postulata aliena concessi, nedum quicquam, ei proprium, eripui ; ut exactiorem dictarum rerum disquisitionem ipsa sibi vindicare minime debeat :

ⁱ Confirmat ratione : tenuis enim admodum est rhetorica : quia partim constat ex analytica scientia, quoad formam syllogisticam, partim ex morali, propter mores et affectus :

^k Similis autem est dialecticæ et sophisticæ, quatenus est facultas parandi rationes, &c.

^l Has autem facultates qui nimis exquisitè concinnare velit, ut scientias, naturam ipsarum penitus dissolvit ; siquidem dum illa-

to *magis* autem quis vel dialecticam, vel hanc *rhetoricam*, non tanquam facultates, sed *ut* scientias conetur instruere, *eo magis* naturam ipsorum clam demolietur; *quia* migrat, dum *eas* ornat, intra *septa ejusmodi* scientiarum, quæ subjectas quasdam res *considerant*, nec *sunt* solius rationis. ^m Veruntamen, quæcunque operæ pretium est ut distinguantur, ac præterea, relinquunt *exactiorem* contemplationem civili scientiæ, dicamus etiam in præsentī. ⁿ Fere enim, de quibus consultant omnes, et de quibus concionantur *illi*, qui deliberant, *res* præcipuæ sunt quinque numero: ^o atque hæ sunt, et de ¹ apparationibus pecuniarum; et de ² bello ac pace; præterea vero, de ³ custodia regionis; et de iis quæ ⁴ importantur et exportantur; et de ⁵ legum latione.

3. ^p Quare, de apparationibus quidem pecuniarum qui deliberaturus fuerit, *eum* oportebit redditus civitatis scire, qui et quanti *sint*; ut, et si quis *negligentia* prætermisus sit, *veteribus* adjungatur; et si quis minor *fit*, *quam studio adhibito confici possit*, augeatur: ^q præterea vero, sumptus civitatis omnes; ut, et si quis supervacaneus *fit*, tollatur; et, si quis major *quam opus sit*, minor efficiatur: non enim solum ad *facultates* quæ adfunt adjungendo ditiores *homines* fiunt, sed etiam detrahendo de sumptibus. ^r Hæc autem

rum dignitatem magis, quam ferre possint, studiose exornet, clam in ipsas scientias reales incidet.

^m Redit ad propositam *notam*; res civiles nobis, modo adhibito, et quantum oratori necessariæ fuerint, distinguendas esse; pleniorum earum explicationem morali scientiæ relinqui oportere.

ⁿ Dividit igitur *res deliberativas*, quæ sunt majoris ponderis, in *quinque genera*.

^o Deliberationem namque ineunt, 1. De apparationibus pecuniarum: 2. De bello et pace, &c.

^p De apparationibus, seu viis parandarum pecuniarum, in republica qui sententiam dicturus est, duo sciat oportet; tum redditus scilicet, et vestigalia publica, &c.

^q Tum etiam sumptus.

^r Hæc autem cognitio *Χρηματικὴ* tota petenda est, et ex patri-

non solum ex rerum privatarum experientia contingit contueri; sed necessarium quoque *est* eorum. quæ alii invenerunt, *peritum* et historicum esse, ad eam quæ de his *habetur* deliberationem.

4. ^a De bello autem et pace, *oportebit* facultatem scire civitatis; et quanta jam adfit, et quantam contingat posse existere; et qualis *sit ea*, tum quæ habetur, tum quæ contigerit *illi* adjungi: ^t præterea vero, bella quænam, et quomodo gesserit *civitas*: ^u non solum autem hæc quæ *sunt* propriæ civitatis, sed *etiam* quæ finitimarum, necessarium est scire: ^x præsertim *vero etiam* adversus quos opinio *est* bellum *quandoque* gestum iri; ut cum potentioribus quidem, pax custodiatur; cum minoribus vero, in ipsorum *arbitrio* sit bellare: ^y et copias, utrum similes sint, aut dissimiles: consistit enim etiam in hac *parte*, ut plus valeamus, aut inferiores simus. ^z Necessarium vero est, etiam ad has *res suscipiendas*, non solum propria bella animadvertisse, sed etiam aliorum, quem eventum habuerint: ex similibus enim similia naturaliter procreari solent. ^a Præterea vero de custodia regionis, non oportet latere, ^t quomodo custodiatur, sed et ^z multitudinem scire custodiæ, et ^y formam, et

monii privati augendi diligentia, et ex aliorum populorum inventis, ad hanc rem idoneis.

^a De bello et pace, quæ *jamjam instant*, attendendum erit, tum quæ sit potentia, seu copię militares, civitatis propriæ;

^t Tum etiam quæ bella strenue gesserit, et quo eventu:

^u Nec tantum res gestas suæ reipublicæ, sed civitatum etiam finitimarum.

^x De bello, quod cum occultis hostibus *quandoque futurum existimatur*, tenendum; tum an futurum sit cum hostibus qui viribus nos superarunt; an qui inferiores fuerunt:

^y Tum an eorum copię sint nostris similes: pedestres, navales, &c.

^z Nec tantum spectanda sunt suæ reip. bella cum hostibus gesta, quem exitum habuerint, &c, sed aliorum etiam populorum.

^a De custodia regionis, seu tuendis finibus, quatuor expendenda sunt, &c.

* loca præsidiorum ; ^b (hoc autem fieri non potest, nisi ab *homine ipsius* regionis perito ;) ut si minor sit custodia, quam oportet, augeatur ; et, si quæ sit supervacanea, tollatur ; et *cives* loca opportuna majori cura tueantur. ^c Præterea vero, de re cibaria sciendum, ¹ quantum alimentum sit satis civitati ; et ² quale sit, tum quod hic innascitur, tum quod *huc* importatur ; et ³ quarum rerum exportatione *nostri cives* indigeant, et quarum importatione ; ut cum iis, qui ad has sunt utiles, etiam conventiones et pactiones fiant. ^d Apud duo enim *hominum genera* custodire necesse est inculpato cives, cum apud potentiores, tum apud eos qui in his rebus importandis, vel exportandis, sunt nobis utiles.

5. ^e Atque hæc quidem omnia, incolumitatis causa, necesse est contemplari posse : non minimum autem est, legum ferendarum *rationem* intelligere : in legibus enim consistit salus civitatis. ^f Quare necessarium est, eum qui de repub. dicit, scire tum quot sint rerumpub. formæ, ^g tum qualis profit cuique, et a quibus naturaliter corrumpantur, sive ea propria sint cujusque civitatis, sive sint ei contraria. ^h Dico autem a propriis corrumpi, quia præter optimam rempub. aliæ omnes, tum si remittantur, tum si intenduntur, corrumpuntur ; ⁱ veluti, democratia non solum si remittatur debilior fit, ut tandem perve-

^b Cognitio autem horum non aliunde manat, quam ex peritia regionis universæ.

^c De re cibaria, seu annona reip. tenenda sunt tria, &c.

^d Videndum, ne cives tui apud eos offendant, qui vel acceptam injuriam bello ulcisci, vel res victui necessarias negare possunt.

^e Res quatuor jam dictæ sartam tectam civitatem conservant ; potissimum vero id facit *legum ferendarum facultas* :

^f Ad leges ergo rite condendas, tenendum erit, tum quæ sint rerump. formæ ;

^g Tum quæ sint *singularum causæ conservatrices, et corruptrices* ; sive illæ a propriis rebus corrumpantur, sive a formis contrariis.

^h A propriis sibi aptis rebus corrumpuntur, cum illæ vel nimis relaxatæ, vel nimis intensæ pereunt :

ⁱ Exemplo hoc patet in statu democratico, &c.

niat ad oligarchiam ; sed etiam *si* intendatur nimis :
^k sicut et nasi aduncitas, atque *ei contraria* similitudo, non solum si remittantur perveniunt ad medium, i. e. *nasum rectum* ; sed etiam *e contra*, si nimia aduncitas, vel similitudo, facta fuerit, ita disponunt *nasum*, ut ne naris quidem *ulla* videatur esse. ^l Utile vero *est* ad legum lationes, non solum intelligere, quæ reipublicæ *forma nobis* prodest, cum ex præteritis contempletur *quædam* ; ^m sed etiam quæ *formæ* sint apud alias nationes cognoscere, quales *scilicet formæ et leges* quilibet congruant. ⁿ Quare perspicuum *est*, ad legum lationem quidem, *libros* de regionum peregrinationibus utiles esse ; (hinc enim accipere licet gentium leges ;) ^o ad civiles vero deliberationes, eorum qui de rebus gestis scribunt historias *conducere* : sed omnia hæc *ad* civilis scientiæ, non ad rhetoricæ munus proprie pertinent. Ac quæ quidem tenere oportet, de quibus *quis* deliberaturus est, tot sunt *præcipua* et maxima.

^k Illustratur exemplum a similitudine nasi fimi, et adunci, seu grypi.

^l Ad probam legum lationem prodest, non modo antiquas res civitatis evolvere :

^m Sed et aliarum gentium status novisse.

ⁿ Unde patet, ad leges bonas condendas, libros de terrarum situ et moribus conscriptos conferre, vel etiam terras ipsas visere.

^o Omnino autem, ad civiles deliberationes mirifice *conducere* historiam.

CAP. V.

De felicitate, ejusque partibus.

Elementa de felicitate, §. 1. Felicitatis definitiones, §. 2. Et partes, §. 3. De nobilitate, §. 4. De bona prole, §. 5. De divitiis, §. 6. De bona fama, §. 7. De honore, §. 8. De corporis virtutibus, sanitate, pulchritudine, robore, magnitudine, certandi facultate, §. 9. De bona senectute, §. 10. De amicitia, §. 11. De bona fortuna, §. 12. De virtutibus moralibus, §. 13.

EX quibus vero *elementis et formis* oporteat, tum de his *rebus jam dictis*, tum de aliis *quibuscunque* hortari, vel dehortari, dicamus rursus. ^b Fere autem tum privatim cuique, tum communiter omnibus, scopus quidam est *propositus*, quem spectantes, et bona eligunt, et mala fugiunt *in vita homines*; atque hic est, ut summatim dicam, tum felicitas, tum *ea quæ sunt partes ipsius*. ^c Quare exempli gratia sumamus, quid sit (ut simpliciter dicam) felicitas, et ex quibus particulæ ipsius *constent*: ^d nam de hac, et de iis rebus quæ ad hanc spectant, et quæ huic *sunt contrariæ*, cum hortationes, tum dehortationes omnes suscipiuntur: ^e quæ enim parant *felicitatem*

^a Promittit elementa et formas, ex quibus hortari, vel dehortari, licet:

^b Primum quidem *elementa illa, quæ constant ex fine audientium, scilicet, felicitate*. Singuli (inquit) homines, totæque civitates, finem, scopumque propositum habent, ad quem omnes suas actiones referunt; nempe felicitatem, ejusque partes:

^c Ergo, et quid sit felicitas, et quæ illius partes, tanquam *elementa quædam et definitiones communes*, sumendum est:

^d Omnes enim hortationes ad hanc, et ad ea quæ huc tendunt, nos vocant; dehortationes revocant ab iis, quæ his sunt contraria, scilicet, a miseria, ejusque speciebus.

^e Explicatio utriusque membri.

hanc, vel particularum aliquam, aut maiorem ex minore efficiunt, *ea* oportet agere; quæ vero *felicitatem* corrumpunt, vel impediunt, vel contraria efficiunt, *ea* non *oportebit* agere.

2. ^f Sit igitur felicitas, ¹ bene se habens actio cum virtute *conjuncta*; vel, ² vita *sufficientibus bonis et sua sorte* contenta; vel, ³ jucundissima vivendi *ratio* cum securitate; vel, ⁴ optima possessionum et corporum constitutio, cum facultate et custodiendi et tractandi hæc *ipsa*: fere enim ex his unum, vel plura, felicitatem continentur esse omnes.

3. Si igitur felicitas est ejusmodi, necesse est ipsius esse ⁵ partes, nobilitatem, amicorum copiam, bonorum amicitiam, divitias, bonam prolem, multam prolem, bonam senectutem; præterea, corporis virtutes, velut sanitatem, pulchritudinem, robur, magnitudinem, facultatem certandi *gymnicam*; gloriam, honorem, prosperitatem; virtutem, præsertim *hæsc* partes ipsius, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, justitiam. ^h Sic enim *sua sorte et sufficientibus bonis* maxime contentus erit *homo*, si adsint ipsi tum interna, tum externa bona: nulla enim sunt alia præter hæc *duo bonorum genera*: bona autem in ipso quidem, *seu interna*, sunt cum animi, tum corporis bona: ⁱ extra autem, *seu externa*, nobilitas, et amici, et pecuniæ, et honor; ^k præterea vero, congruere arbitramur, ut facultates adsint, et fortuna: sic enim maxime secura *ipsius* vita esse poterit.

^f Primo igitur, *definitiones felicitatis vulgatæ* sunt quatuor,

1a. Quam secutus est Theophrastus;

2a. Quam Stoici;

3ia. Quam Epicurei;

4a. Vulgaris.

⁵ Deinde, *partes, seu species, felicitatis*, numerantur:

^h Confirmatur enumeratio, *partim* a definitione felicitatis secunda: maxime enim illa vita contenta est, quæ ornatur, tum *internis bonis*, qualia sunt, et ea quæ animi, et ea quæ corporis;

ⁱ Tum *externis*, &c.

^k *Partim etiam* a definitione felicitatis tertia: quia, ut vita secura sit, efficiunt opes civilisque potentia, necnon fortunæ benignitas.

4. ¹ Sumamus igitur eodem modo etiam horum unumquodque quid sit. ^m Ac nobilitas quidem, genti et civitati *communis*, est *illa*, si *populi* indigenæ, vel antiqui, fuerint, ⁿ et si *eorum* duces primi illustres, et multi illustres nati sint ex ipsis, in iis *rebus*, quæ sub æmulationem *cadunt*. ^o Privatim vero, *in una familia*, nobilitas *est ea*, quæ *vel* a viris *solis* est, vel a *fœminis*, et legitima origo ab utrisque; ^p *in eaque*, sicut in civitate, *requiritur* tum ut primi *authores* præclari fuerint, vel ob virtutem, vel divitias, vel aliam aliquam *earum rerum* quæ honorantur; ^q tum ut multi *sint* illustres ex *eodem* genere *oriundi*, et viri et mulieres, et juvenes et senes.

5. ^r Bona proles vero, et multa proles, non *sunt* cognitu obscura: est autem, in repub. quidem bona proles, si juvenus sit multa et bona: ^s bona vero, ex virtute corporis, velut magnitudine, pulchritudine, robore, facultate certandi: ^t *quod ad animam attinet*, temperantia et fortitudo juvenis *sunt* virtutes. ^u In privatis autem *familiis*, bona proles et multa proles *est*, si proprii liberi multi et hujusmodi sint,

¹ Definitiones ergo singularum partium enumeratarum sequuntur.

^m 1°. *Nobilitas* una est *publica*, seu totius gentis; estque cum natio vel a *populo antiquo* originem habuit;

ⁿ Vel *ab authoribus primis* illustribus, et a majoribus subsecutis, qui ob præclaras res commendati fuerunt.

^o Altera nobilitas est *privata*, *unius prosapiæ*, cui claritas acquiritur: tum, si in ea stirpe extiterunt viri, aut fœminæ illustres, &c,

^p Tum, si (quæ conditio quoque publicæ nobilitatis fuit) authores primi illius stirpis clari fuerint;

^q Et majores postea subsecuti, ob præclaras res suas, celebrati sint.

^r *Bona et multa proles*, una est *publica*, *totius civitatis*; quippe cui multa sit juvenus et bona;

^s Sive *e corporis bonis* laudata:

^t Sive *ex animi dotibus*.

^u Altera *privata est*, *unius familiæ*, in qua liberi multi sunt et boni; sive *mares*, seu fœminæ.

D

tum foeminae tum mares : foeminarum vero virtus est, si spectetur corpus, pulchritudo et magnitudo ; si animus, temperantia, et studium operis sine sordibus. ² Oportet autem, tum privatim tum publice, et in viris pariter et in foeminis, quærere, ut unumquodque insit ex istis : quibuscumque enim *civitatibus, vel familiis*, foeminae vitiosae fuerint, ut Lacedaemoniis, ex dimidio fere non sunt illae felices.

6. ¹ Divitiarum partes, sunt nummi, terrarum amplitudo, praediorum possessio : ² praeterea vero, fupellectilium possessio, et pecudum, et mancipiorum, quae multitudine, et magnitudine, et pulchritudine excellent. ³ Haec autem omnia, et secura, et liberalia, et utilia esse oportet : ⁴ sunt autem utilia quidem magis, ea quae fructuosa ; ⁵ at liberalia, quae in fruendo sunt posita : fructuosa dico, e quibus sunt pecuniarii proventus : in fruendo posita vero, a quibus nihil praeter usum oritur, quod etiam aestimandum sit : ⁶ definitio autem, securitatis quidem, est ut in illis locis et eo modo quis possederit, ut ipsorum usus in ipsis potestate sit positus : ⁷ proprietatis vero, vel contra ; quando in sua potestate fuerit sua bona alienare, vel secus : voco alienationem, donationem et venditionem. ⁸ Omnino autem divitem esse consistit in eo, ut uta-

² Omnino ad sobolem felicem et bonam (sive privatam, seu publicam,) requiritur, ut tam foeminis, quam maribus, praefatae conditiones insint.

¹ Divitiarum 1°. partes, aliae patrimonium seu haereditatem efficiunt :

² Aliae sunt ornamenta quaedam rei familiaris.

³ Deinde conditiones quatuor sunt, quibus placere illae possunt ;

1a. Ut sint utiles ; quae et fructuosae :

2a. Ut liberales, seu libero homine dignae ; quae et animi causa possidentur :

3a. Ut securae et firmae ; quae omni periculo et lite vacuae :

4a. Ut propriae ; proprietas autem est quiddam ad securitatem pertinens.

⁸ Omnino dives definitur is, qui in usu potius, quam in possessione horum bonorum, dives est.

tur magis, quam *in eo* ut possederit : nam huiusmodi *bonorum* actus, seu *occupatio*, et usus, sunt divitiarum.

7. ^c Bona vero existimatio est, cum quis ab omnibus virtute præditus existimetur, vel cum aliquid ejusmodi habeat quod omnes appetunt, aut multi, aut boni, aut prudentes *viri*.

8. ^d Honor est quidem illius bonæ existimationis indicium quæ benefaciendo acquiritur : * honorantur autem † juste quidem et maxime illi qui jam benefecerint : ^e verumtamen honoratur etiam qui potest benefacere : ^f beneficium vero est quod aut ad salutem est, et quæcumque sunt causæ cur simus, aut ad divitias, aut ad aliquod ex aliis bonis, quorum non facilis est possessio ; idque vel omnino, vel hoc loco, vel certo tempore : multi enim ob illa, quæ parva existimantur, honorem consequuntur ; sed beneficium dandi modi et occasiones istius honoris sunt causæ.

§ Partes autem honoris, sunt sacrificia, monumenta in metris, et sine metris, præmia, agri consecrati, primi confessus, sepulchra, statuae, nutrimenta publica ; ^h item barbarici honores, veluti genibus flexis adorare, et de sella surgere ; item dona quæ apud singulos populos honorifica sunt : ⁱ etenim donum est possessionis donatio, et honoris signum : ‡ quam-

^c Bona alicujus existimatio ex alterius opinione orta, seu gloria, quid :

^d Honor 1º. quid ; et

* Qui honorantur ; ac quam ob causam : scilicet,

† Vel ob beneficia collata ; ex iis enim, tanquam ex fonte, oritur honor :

^e Vel ob facultatem, et spem conferendi.

^f Beneficia qualia sint ea, quæ honore dignamur.

§ 2º. Partes honoris complures ; quæ partim ad Deos, vel beroas ; pertinent ;

^h Partim ad homines.

ⁱ Donum apud omnes magni aestimatur ; quia non modo est rei familiaris auctio, sed et honoris etiam nota :

‡ Unde non modo avari, sed et ambitiosi, munera avari sunt.

obrem etiam studiosi divitiarum, et studiosi honoris, ipsa *don*a expetunt : *don*a enim *in se* utraque habent *ea*, quæ *utrique* requirunt : etenim *in illis* possessio est, quam appetunt studiosi pecuniæ ; et honorem *illa* habent, quem studiosi honoris *desiderant*.

9. ^k Corporis virtus est ¹ sanitas : hæc autem ita accipienda est, ut qui corporum habent usum sint morbi expertes : multi enim sani sunt, ut Herodicus dicitur ; quos nemo *propter* sanitatem felices esse prædicaverit, quod, *quo valetudinem tueantur*, abstineant ab omnibus officiis rebusque humanis, aut maxima earum parte. ² Pulchritudo diversa est in unaquaque ætate : ac juvenis quidem pulchritudo est, ut ad labores sustinendos factum habeat corpus, nempe et ad cursum, et ad actiones violentas, ¹ cum interim jucundus ipse sit visu ad voluptatem : quamobrem quinquertiones pulcherrimi sunt, quod ad vim et ad velocitatem simul nati sunt : ^m ejus autem qui ætate viget forma est, ut ad labores quidem bellicos corpore factus sit, ^{*} aspectu vero jucundus videatur, cum terrore quodam : ⁿ at senis, ut ad labores quidem necessarios satis idoneum habeat corpus, ^o molestiam vero spectantibus non exhibeat ; quod nihil habeat eorum quibus senectus sordescit. ³ Robur est facultas mo-

^k Corporis virtutes quinque :

1a. Sanitas ; in qua duo requiruntur ; primum, ut morbo quis careat ; secundum, ut corporis muneribus fungi possit ita, ut magna pars hominum solet.

2a. Pulchritudo ; eaque alia juvenum, (qui sunt usque ad annos 30.) in qua unum est, ut corpus ad labores gymnicos sit accommodatum et validum ;

¹ Alterum est *ὑμωφία*, venustas :

^m Alia *vigentis ætatis*, (quæ est corporis ab annis 30, ad 35 ; animi ad 49.) in qua unum est, ut corpus sit ad labores militares accommodatum ;

^{*} Alterum est formæ dignitas :

ⁿ Alia *senum*, in qua unum est, ut corpus sit ad labores, si qui inciderint, tolerandos non ineptum ;

^o Alterum, ut ne molesti sint iis, qui vident.

3a. Robur.

vendi alterum, ut velit *is qui movet* : necesse autem *est* movere alterum, vel *ad se* trahendo, vel pellendo, vel tollendo, vel deprimendo, vel collidendo : ita ut robustus, vel omnibus, vel horum aliquibus, robustus sit. ⁴ Magnitudinis virtus *est* superare proceritate, vel crassitudine, vel latitudine, multos, tanto *quidem* majore, ⁵ ut ne tardiores *corporis* efficiat motiones propter *illam magnitudinis* exsuperantiam. ⁶ Certandi virtus corporis componitur ex magnitudine, et robore, atque velocitate : (etenim velox robustus est :) ⁷ nam qui potest crura projicere quodammodo, et movere velociter, et longe, cursor *est* : ⁸ qui vero *adversarium* stringere, et retinere, luctator : ⁹ at qui pellere plaga, pugil : ¹⁰ qui autem utrisque his *stringendo et pellendo* valet, pancratiasticus : ¹¹ verum qui omnibus *bis tribus* pollet, quinquertio.

10. ¹² Bona senectus est ¹³ ut quis tarde senescat, ¹⁴ absque molestia : neque enim si *homo* velociter senescat, bonam senectutem *habet* ; neque si vix *quidem et fero*, cum molestiis tamen : ¹⁵ constat autem *senectus bona* tam ex corporis virtutibus, quam *ex bonis* fortunæ : nam *senex* qui neque sanus est, neque robustus, nec erit *malorum* affectuum expers, nec in-

4a. *Magnitudo*, in qua requiritur, tum exsuperantia secundum omnes dimensiones ;

• Tum ut ne propter hanc exsuperantiam munera corporis impediantur.

5a. *Certandi virtus*, quæ constat ex duobus superioribus, scilicet, magnitudine, et robore ; et insuper ex celeritate, quæ est roboris quædam species :

⁷ *Cursor* enim est qui celeritate valet ;

⁸ *Luctator*, qui magnitudine ;

⁹ *Pugil*, seu Palæstrites, qui robore ;

¹⁰ *Pancratiastes*, qui robore et magnitudine ;

¹¹ *Pentathlus*, qui celeritate, magnitudine, et robore.

¹² *Bona senectus* ; quæ 1º. ut fero accedat, oportet ; 2º. nec secum ferat incommoda illa, quæ molestiam spectantibus facessant :

¹³ *Proprie*, illa constat et perficitur, tum ex virtutibus corporis ; scilicet, sanitate, et robore ;

dolens *aliis*, et longævus : ^γ neque *vero* sine fortunæ bono in *vita* longius perdurare poterit. ^z Est vero quædam etiam sine robore et sanitate alia facultas diu vivendi : multi enim absque corporis virtutibus diu vivunt : verum exquisita horum tractatio non est utilis ad ea, de quibus nunc disputamus.

11. ^a Amicorum copia et bonorum amicitia non sunt incerta, amici definitione allata ; siquidem huiusmodi est amicus, quicumque quæ putat bona esse illi quem amat, studiose ipsa facit propter illum ipsum. Cui itaque multi sunt huiusmodi homines, is multos amicos habet ; cui vero etiam boni viri sunt tales, is bonos amicos habere dicitur.

12. ^b Prosperitas vitæ est in iis bonis, quorum ipsa fortuna est author, ut hæc nobis eveniant, et adsint, vel omnia, vel plurima, vel maxima. ^c Causa autem est fortuna nonnullorum quidem bonorum quorum et artes sunt causæ ; ^{*} multorum vero etiam non artificiosorum ; veluti quorumcunque natura est autor : (contingit vero etiam ut hæc præter naturam aliquando sint :) nam sanitatis quidem ars est causa ; at pulchritudinis et magnitudinis, natura : ^d omnino autem ejusmodi bona sunt a fortuna, ob quæ excitatur invidia. ^e Causa vero etiam est fortuna eorum bonorum, quæ sunt præter rationem ; velut, si alii

^γ Tum ex fortunæ bono.

^z Minus proprie, quo tolerabilis fiat, sustentatur ope exercitiorum, et medicinæ quotidianæ, &c.

^a Amicitia bonorum et multorum quid sit, facile colligitur ex definitione amici.

^b Prosperitas, seu fortuna bona, definitur, cumulus eorum bonorum, quæ a fortuna proveniunt :

^c Fortuna autem 1°. potissimum est causa eorum bonorum, quorum alia ab arte efficiuntur ;

^{*} Alia vero a natura.

^d Et universim, eorum, ob quæ excitatur invidia : hac enim regula, fortunæ bona a reliquis differunt.

^e Est etiam eorum bonorum causa, quorum certa ratio adferri non potest, et quæ pœne absurda sunt.

deformes *sunt* fratres, hic autem pulcher; aut alii non viderunt thesaurum, hic autem invenit; aut si *eum*, qui prope erat, attigit telum, hunc autem, non; aut si *quis* solus *ex aliis aliquo* non ivit, *cum alias eo* semper ire *consuevisset*, hi vero *alii*, qui semel *eo* sunt profecti, perierunt: omnia enim ejusmodi boni fortunæ *eventus* videntur esse.

13. ^f De virtute autem, quoniam maxime proprius *dicendi* locus *est* in laudationibus et genere *demonstrativo*, cum de laudatione conficiemus sermonem, tunc *erit* definiendum. ^g Ac in quæ quidem oportet intueri *eos* qui hortantur, tanquam futura, *ut parentur*, aut præsentia, *ut conserventur*; et in quæ *eos* qui dehortantur, manifestum *est*: *illa* enim his sunt contraria.

CAP. VI.

Formæ de bonis confessis et controversis.

Elementa de bono, sunt definitiones boni, §. 2. Et utilis, §. 3. Unde colliguntur propositiones, seu formæ, duplices; aliæ de bonis confessis, §. 4. aliæ de bonis controversis, §. 5.

^a QUONIAM autem propositus est deliberanti scopus, *id quod utile est*: * consultant autem *auditores* non de fine, sed de iis *rebus* quæ ad finem

^f *Virtus animi*, sive moralis sit, sive intellectualis, definietur infra, cap. ix.

^g Epilogus de auditorum fine, i. e. felicitate, ejusque partibus; quas etiam spectare debet is, qui eos ad agendum quidpiam impellit, &c.

^a Cum deliberantis scopus sit utile et perniciosum;

• Ii autem qui audiunt consilium capiunt de mediis, quæ, cum ad ipsorum fines referantur, utilia sunt ad ipsos;

ſpectant : hæc autem ſunt *ea, quæ* in actionibus utilia : ^b *quod* vero utile eſt, *id etiam eſt* bonum : ^c ſumenda erunt elementa de bono, ac de utili, ſimpliciter dicto.

2. ^d Sit igitur ¹ bonum, quod ipſum ſui gratia eligendum ſit ; et cujus gratia aliud eligimus : ² et quod appetunt omnia, vel omnia ſenſum habentia, aut mentem, aut ſi affumerent mentem : ³ et quæcunque mens unicuique dictaverit ; et quæcunque mens, *quæ* cuique *ineſt*, dictaverit unicuique, illud eſt unicuique bonum : ⁴ et quo præſente, *quis* bene diſpoſitus eſt, et *ſeipſo* contentum *ſe* habet ; et *id* quod *per ſe* eſt ſufficiens.

3. ^e Et quod idoneum eſt ad ¹ efficienda, et cuſtodienda talia : ² et quod ejuſmodi *bona* conſequuntur : ³ et quæ *idonea ſunt* ad prohibenda ſeu tollenda contraria, et quæ ad corrumpenda. ^f Conſequuntur autem *res aliæ alias* dupliciter : aut enim ſimul, aut poſterius : veluti, diſciplinam quidem ſcientia, poſterius ; ſanitatem vero ſimul vita *conſequitur*. ^g Ac *idonea ſunt* ad efficiendum tripliciter ; alia quidem *interna et immediata*, uti ſanum eſſe *eſt cauſa* ſanitatis ; alia *magis remota*, uti alimentum ſanitatem *efficit* ; alia verò *externa*, ut exercitatio ; quia hæc ſanitatem plerumque efficit.

4. ^h His autem poſitis, necesse eſt ut et ſumptiones

^b Cumque utile ſit idem etiam bonum :

^c Sequitur, primo, *ſumenda eſſe elementa generalia de bono* :

^d Ea vero ſunt, *tum definitiones boni* ; quarum 1a. ſumitur ratione electionis ; eſtque gemina :

2a. Ratione appetitus :

3a. Ratione intellectus ; eſtque duplex, &c.

4a. Ratione optimæ diſpoſitionis ; et ſufficientiæ.

^e Tum etiam *descriptio utilis, in genere ſumpti*, tripartita :

1a. 2a. 3a.

^f Diſtinctio 2æ. partis.

^g Diſtinctio 1æ. partis.

^h Ex præmiſſis definitionibus, *colligendæ ſunt propoſitiones, ſeu*

bonorum bonæ sint, et malorum depulsiões : * his enim *sumptionibus* simul consequens est, ut non habeamus malum ; illis vero *depulsionibus* posterius *consequens est*, ut habeamus bonum. ⁱ Et pro minori bono majoris sumptio ; et pro majori malo, minoris : ^k quæ enim *parte aliquod* majus superat *id quod est* minus, hæc *pars* fit illius quidem *majoris boni* sumptio ; hujus vero *majoris mali* depulsio. ^l Et virtutes sane necesse est ut bonum sint : etenim secundum has et bene afficiuntur *ii* qui *ipsas* habent ; ^m et *idoneæ* sunt *istæ* ad bona efficienda, et agenda : de unaquaque autem *virtute*, et quæ, et cujusmodi *sit*, seorsim *postea* dicendum. ⁿ Et ut voluptas bonum sit : omnia enim animalia appetunt ipsam naturæ *ductu* : ^o quare et *illa quæ* jucunda, et pulchra, *seu honesta sunt*, bona esse necesse est : ^p illa enim voluptatis efficientia *sunt* : ^q eorum autem quæ pulchra, *seu honesta sunt*, quædam jucunda ; quædam ipsa per se sunt eligenda. ^r Ut autem de singulis dicam, necesse est ut bona sint hæc : ^t felicitas ; *quia* et per se eligenda *est*, et se ipsa contenta ; et ipsius gratia multa eligimus : ^u justitia, fortitudo, temperantia, magnanimitas, magnificentia, et alii ejusmodi habitus ; virtutes enim ani-

formæ, primum quidem *generales*, de bonis *iis*, *quæ* apud omnes certa sunt et in confesso : quarum prima *bimembris*,

* Probatur ex descriptione utilis.

ⁱ 2a. *forma* ;

^k Probatur ex forma præcedenti.

^l 3a. *forma* probatur, tum ex definitione boni 4a,

^m Tum ex descriptione utilis.

ⁿ 4a. *forma* probatur ex definitione boni 2a.

^o Ex 4a. *forma*, colligitur 5a. *bimembris*, cujus

^p Prior pars probatur ex definitione utilis :

^q Posterior, ex parte priore, et definitione boni 1a.

^r *Sequuntur formæ* de bonis confessis *speciales*, ex generalibus deductæ.

1a. *De felicitate* ; ducitur ex definitionibus boni, 1a. et 4a ; et iterum ex 1a.

2a. *De bonis moralibus* ; elicitur ex forma generali 3a.

mi sunt : ³ et sanitas, et pulchritudo, et ejusmodi ; virtutes enim sunt corporis, et ⁴ conficientes bonorum multorum ; velut sanitas *conficiens est* et voluptatis, et vitæ : quamobrem etiam in *Epigrammate Deliaço* optimum videtur esse ; quia duorum quæ apud multitudinem maxime honorantur causa est ; voluptatis, et vitæ : ⁵ divitiæ ; quia sunt ⁶ virtus possessionis, et ⁷ conficientes multorum : ⁸ amicus et amicitia ; etenim per se *res* electione digna *est* amicus, et conficiens multorum : ⁹ honor, gloria ; etenim jucunda sunt, et conficientia multorum ; et ipsa plerumque hoc consequitur, ut adsint illa, propter quæ homines honorantur : ¹⁰ facultas dicendi, agendi ; quia ¹¹ conficientia sunt hujusmodi omnia bonorum : ¹² præterea, indoles, memoriæ firmitas, docilitas, acumen ingenii, omnia ejusmodi ; conficientes enim bonorum sunt facultates hæ : ¹³ similiter vero etiam scientiæ omnes, et artes : et ¹⁴ vivere ; si enim nullum aliud sequeretur bonum, *vivere tamen ipsum* per se eligendum est : ¹⁵ et justum ; utile enim quoddam communiter est toti civitati. ¹⁶ Atque hæc quidem fere confessa, seu omnium confessione, censentur bona.

5. ¹⁷ In controversis autem bonis, sumendi erunt syl-

3a. De bonis corporis ; probatur ex §. 9. cap. præcedentis ;

¹⁸ Et ex definitione utilis.

4a. De divitiis ; probatur 1°. ratione :

2°. Ex definitione utilis.

5a. De amicitia ; probatur ex definitione 1a. et ex definitione utilis.

6a. De honore et gloria ; ducitur ex forma generali 5a ; et probatur ex definitione utilis.

7a. De facultatibus animi, tum,

¹⁹ Artificiosis ; probatur, ex definitione utilis :

²⁰ Tum naturalibus, ingenii.

²¹ Itemque de scientiis.

8a. De ipso vivere ; probatur ex definitione 1a.

9a. De justo ; nititur communitate boni.

²² Epilogus de bonis confessis, et certis.

²³ 2°. Formæ de bonis dubiis et controversis sumuntur sex modis :

1. Ratione oppositionis, tres sunt ;

logismi ex formis his : ¹ cui contrarium est malum, id bonum : et ² cujus contrarium inimicis prodest ; velut, si timidos esse maxime prodest inimicis, perspicuum est fortitudinem maximo emolumento civibus esse : ³ et omnino, quod inimici volunt, vel quo gaudent, contrarium huic emolumento esse specie tenus apparet : quamobrem recte dictum est a Nestore,

^a “ Certe gaudebit Priamus.”

^b Est autem non semper hoc verum, sed plerumque : nihil enim prohibet aliquando idem prodesse hominibus inter se dissidentibus : unde proverbio dicitur, Mala conciliare homines, quando fit idem utrisque detrimentosum. ^c Et cujus non est exsuperantia, hoc bonum ; quod autem fuerit majus quam oportet, id malum : ^d et cujus gratia multi labores suscepti, vel multi sumptus facti sunt ; * speciem enim quandam boni in se hoc habet ; et ut ^e finis jam hujusmodi omne habetur ; et ut finis multorum ; finis autem bonum quoddam est : unde illa dicta sunt a Junone,

^f “ Et certe famam Priamo :” —

et ab Ulysse,

² “ Sed turpe est mansisse diu :” —

et proverbium sane hoc,

³ “ In foribus urceum aquæ plenum frangere :”

⁵ et quod multi appetunt, et quod pugna dignum

1a. 2a.

3a. forma apparens, et sophistica ;

^a Probatur ex Iliad. i. v. 255. ubi Nestor Græcorum simultatem ait hostibus fore jucundam, adeoque ipsorum concordiam, simultati contrariam, sibi fore emolumento.

^b Forma hæc 3a. non universalis est, sed plerumque se habens.

^c 2. Ratione exsuperantiæ unica.

^d 3. Ratione laborum et sumptuum multorum ; forma,

* Probatur, tum quia apparet esse bonum ;

^e Tum quia finis est, et causa bonorum :

^f Exemplum 1m. ex Iliad. ii. v. 176.

2m. Ex Iliad. ii. v. 298.

3m.

⁵ 4. Ratione desideriorum hominum, de ea re excitatorum, et con-

specie tenuis apparet; quod enim omnes appetunt, hoc bonum *esse definitum* fuit; multi autem tanquam omnes *esse specie tenuis* apparent: ^h et ¹ quod laudabile *est*; nemo enim *id aperte* laudat, quod non est bonum: ² et quod inimici et improbi *homines* laudant; *perinde enim est*, quasi jam omnes confiteantur, si etiam illi, qui male a quoquam affecti sunt, *tamen probent*; ob *id enim, quia* manifestum *est*, confiteantur *utique*: ⁱ ut et improbi *consentur ii*, quos amici vituperant; et probi, quos inimici non vituperant: quamobrem *se* convictio affectos esse existimarunt Corinthii a Simonide, qui *ambigue* cecinit;

“*Corinthios vero ne accusat quidem Ilium:*”

^k et quod ex prudentibus aliquis, vel bonis viris, vel mulieribus, *suo iudicio cæteris* anteposuit; velut, Ulyssæm Minerva, et Helenam Theseus, et Alexandrum tres Deæ, et Achillem Homerus: ¹ et omnino, *quæ* præligenda *sunt*; præligunt autem *homines* ut agant, et *ea quæ dicta sunt*, et *quæ* ⁱ inimicis mala, ac *quæ* amicis bona: et ² *quæ sunt* possibilia; ^m hæc autem sunt bipartita, *nempe* et ea quæ facta sunt, et ea quæ facile fiunt: facilia vero *sunt*, quæcunque vel sine molestia *fiunt*, vel brevi tempore: difficile enim definitur, vel molestia, vel longitudine temporis. Et

certationis inter se, de eadem; forma hæc ducitur a definitione 2a.

^h 5. Ratione laudis; 1a. forma de eo, quod omnes laudant:

2a. forma est de laude inimicorum et improborum; probaturque a definitione boni 3a.

ⁱ Et e contra, de vituperio amicorum, ac de non vituperio inimicorum.

^k 6. A iudicio prudentum et bonorum virorum; aut levisimarum foeminarum.

^l 7. Ratione præelectionis; omnino enim omnes et ^{*} illa omnia, quæ supra exposita sunt, cæteris posthabitis, probant; et illa etiam quæ sequentibus formis continentur: utpote illa,

1. Quæ inimicis obsunt: &c,

2. Quæ possibilia.

^m Hæc autem sunt duplicia.

ea praeligunt, ³ si quæ sic fiunt ut ipsi volunt ; volunt autem, vel ^a nullum malum, vel ^o minus quam est ipsum bonum ; hoc vero erit, si vel lateat pœna, vel parva sit : et ⁴ quæ cujusque propria : et quæ nemo alius obire vel præstare potest : et ⁵ ea quæ præ aliis omnibus sunt eximia ; sic enim his magis honor accesserit : ⁶ et congruentia ipsis ; talia autem sunt, tum quæ conveniunt propter genus, tum propter facultatem : et ⁷ quæ deficere arbitrantur, etiamsi parva sint ; nihil enim minus praeligunt hæc, ut agant : et ⁸ quæ bene deducuntur in actum ; sunt enim ista possibilia, tanquam facilia ; ^p bene autem deducuntur in actum tum illa quæ omnes, vel multi, vel similes, vel inferiores, recte et feliciter absolverunt ; tum et ⁹ illa quibus gratum quicquam facient amicis, et quæ molestiam parient inimicis : et ¹⁰ quæcunque ii quos admirantur praeligunt ut agant : et ¹¹ ad quæ ingeniosi sunt et experti ; facilius enim se recte effecturos arbitrantur : et ¹² quæ nemo nequam homo perficeret ; laudanda enim magis quæ tales perficere desperent : et ¹³ quorum homines cupiditate flagrant ; non enim solum

3. Quæ fiunt ex sententia ;

^a Sive sint sincere bona ;

^o Sive admixtum habeant minus mali, quam boni ; nimirum, cum pœnam vel omnino non sentiamus, vel minimam saltem.

4. Quæ propria, et non alieni juris.

5. Quæ eminent inter alia sui generis.

6. Quæ ipsis accommodata sunt, sive familiæ jure, sive ex facultate et viribus.

7. Quæ sibi adhuc desiderari putant, tametsi perpusilla fuerint.

8. Quæ nullo negotio confici, et ad exitum perducì possunt.

^p Facile absolvi possunt ea, quæ alii omnes, vel multi, &c., præstiterunt.

9. In quibus gerendis gratificabuntur amicis, vel dolorem inurent inimicis.

10. Quæ ii quos admirantur, aliis rebus relictis, agere student.

11. Ad quæ vel natura, et acumine ingenii, vel usu, se aptos intelligunt.

12. Quæ nemo e populo, aut parvi pretii homo, attingat.

13. Quæ homines agere valde cupiunt ; ratio duplex, &c.

jucundum *hoc est*, sed et melius *esse specie tenus* apparet: ^a et ea maxime singuli *præligunt agere*, ad quæ comparati *dicuntur*; velut, si victoria *proposita* sit *futura*, *hanc affectant* studiosi victoriæ; si honor, studiosi honoris; si pecuniæ, studiosi pecuniarum; et alii eodem modo. Ac de bono quidem et utili, *simpliciter dicto*, ex his *elementis et formis* sumenda est fides.

CAP. VII.

Formæ de bonis comparatis.

Elementa de majori et magno, §. 1. Ex quibus, una cum definitionibus boni capite præcedenti præmissis, colliguntur formæ de majori bono et utili, frue de meliori et utiliori, §. 2.

^a QUONIAM autem sæpe in *deliberando*, qui confitentur utrumque utile esse, de eo, an sit magis utile, controversantur, deinceps *sequitur*, ut dicamus de majori bono, et de magis utili. ^b Sit igitur *superans*, tantum *quantum id quod superatum est*, et etiam amplius: quod superatur vero, *sit illud quod inest in eo quod superat*: ^c et majus quidem in *quantitate*, et plus in *numero*, semper *refertur ad unum aliquod minus*: ^d magnum vero et parvum, ac multum et paucum,

14. Maxime denique illa quæ ita diligunt, ut inde τοῖστος appellentur, i. e. ad illas res propensi, et quasi facti.

^a Propositio sequentium, de magis vel minus utili; seu de meliori et pejori.

^b Præmissis igitur *elementis communibus*, sc. tum quid sit *superans*; et quid *deficiens*:

^c Tum quæ horum species: (dicitur enim *superans*, vel *majus* et *plus*, quæ referuntur ad *unum certum terminum*; sc. minus, quod superatur;

^d Vel *magnum* et *multum*, quæ indefinite referuntur ad *plures terminos*; similiterque *parvum* et *paucum*:)

ad plurimorum *referuntur* magnitudinem et numerum: et superans quidem magnum *dicitur*: at deficiens, parvum: et multum et paucum eodem modo.

2. ^c Quoniam igitur bonum dicimus, et quod ipsum sui gratia, et non alterius, eligendum est; et quod omnes appetunt; et quod illa quæ mentem ac prudentiam acceperint eligerent; et quod *idoneum* est ad efficiendum atque custodiendum bona, aut quod huiusmodi bona consequuntur: ^f id autem cuius gratia res *eligitur*, finis est: finis vero est, cuius gratia alia *eliguntur*: ^e ipsi autem homini privato, seu rei cuique, id bonum est, quod ad ipsum se habet iis rationibus, quas jam descripsimus: ^h necesse est, et ut plura bona quam unum aut pauciora, dummodo illud unum aut pauciora connumerentur, sint majus bonum: illa enim superant; at quod *isdem* continetur, et *inest*, ab *ipsis* superatur. ⁱ Et si maximum in uno genere superet maximum in alio; etiam ipsorum generum unum *superabit* alterum: ^k et *vicissim*, quorumcunque generum unum *excedat* alterum, etiam maximum in uno eorum *excedit* maximum in altero;

^c Deducit elementa et formas de meliori, &c., hoc modo: cum enim e capite præcedenti sumptæ sint definitiones boni quatuor; quod bonum sit id, quod sui gratia *eligitur*, &c.,

^f Id autem cuius gratia aliud *eligitur* est finis: et finis gratia cætera *eliguntur*: et proinde bonum illud supra definitum erit absolute et omnibus bonum, cuius gratia cætera omnia *eliguntur*:

^e Bonum autem, quod alicui et certo homini bonum est, illius hominis gratia comparatur, secundum definitiones universalis boni expositas:

^h Sequuntur inde variae formæ de majori bono, &c., quarum alie sunt ipsarum rerum, aut *superant*; primum quidem, si in numero *superent*; plura bona sunt majus bonum, quam unum aut pauciora:

ⁱ Deinde, si in magnitudine *superent* secundum proportionem: v. g. si maximum in hoc genere superet maximum in illo; etiam hoc genus majus erit illo.

^k Et *conversim*: si hoc genus superet illud, &c.

¹ veluti, si maximus vir muliere maxima major est, etiam omnino viri mulieribus sunt majores : ^m et si viri mulieribus omnino majores sunt; etiam vir maximus maxima muliere major est : proportionem enim respondent inter se exsuperantiae ipsorum generum, et maximarum rerum quæ sunt in ipsis. ⁿ Et quando hoc quidem illi consequens sit, illud vero huic nequaquam : consequens vero unum alteri est, vel quia simul consequitur, vel quia deinceps, vel quia facultate : inest enim usus consequentis in usu antecedentis : ^o simul autem consequens est, ex. gr. si sanus est, ut vivat; huic vero illud non simul et necessario est consequens : ^p posterius vero consequens est, si discit, ut sciat : ^q facultate vero, si sacrilegium fecit, ut furripiat : qui enim sacrilegium fecerit, etiam furripiet. ^r Et cum duo seorsim eandem rem superant, majori tamen ¹ mole hoc quam illud, ea inter se sunt majora : necesse est enim ut alterutrum id, quod re proposita sit majus, superet. ² Et majoris boni efficientia majora sunt : (^s hæc enim definitio est majoris boni, ut ipsum sit majoris efficiens :) ^t et id cujus efficiens majus, eodem modo; si enim salubre magis eligendum, quam jucundum, et majus bonum sit; etiam sanitas erit major quam voluptas, seu jucunditas : ³ et quod magis eligendum est per se, quam quod non per se; velut, ro-

¹ Exemplum prioris partis directæ;

^m Posterioris conversæ.

ⁿ Tertio, si superent in consequentia :

Consequens autem triplex est; simul, posterius, et facultate.

^o Consequens simul, quid.

^p Consequens posterius, quid.

^q Consequens facultate, quid.

^r Aliæ formæ colliguntur ratione eorum, quibus superant, ut puta; ¹o. ratione graduum in mole, virtute, &c, quibus unum magis superat, quam alterum.

²o. Ratione efficientiæ : majoris enim boni efficiens est majus.

^s Probatur forma ex definitione boni et utilis, cap. vi. §. 2.

^t Et conversim; id cujus efficiens majus, ipsum est majus.

³o. Ratione electionis per se;

bur, quam salubre ; ^u hoc enim non fui gratia ; illud vero fui gratia expetitur ; id quod bonum esse definivimus : ⁴ et si alterum quidem sit finis, alterum vero non finis, illud est magis bonum ; ^z hoc enim alterius gratia ; at illud fui gratia suscipitur ; veluti, exercitatio suscipitur, ut bene se habeat corpus : ⁵ et quod minus est indigens altero, vel aliis ; suis enim opibus est magis contentum ; ^y illud autem minus indiget, quod paucioribus tantum vel facilioribus indiget : ^z et quando unum quidem sine hac re non sit, vel non possibile sit factum esse ; alterum vero sine hac omnino sit, ita ut non sit alterius indigens ; ^{*} illud autem quod non est alterius indigens magis est seipso contentum ; ^a quare apparet majus esse bonum : ⁶ et si unum principium sit, alterum vero non principium : et si unum sit causa, alterum vero non causa ; propter eandem rationem illud majus est ; nam sine causa, vel principio, impossibile est rem esse, vel factam esse : ^b et cum duo sint principia, quod est a majore principio majus est : ^c et cum duæ causæ, quod est a majore causa majus est : et [†] proinde e converso ; cum principia duo sint, majoris rei principium, majus :

^u Probatur ex definitione boni prima, cap. vi. §. 2.

⁴°. Ratione finis ;

^z Probatur ex definitione boni prima : quia hujusmodi bonum propter se suscipitur, non propter aliud.

⁵°. Ratione tum ejus, quod minus indigeat ;

^y Probatur ex definitione boni quarta :

^z Tum ejus, quod sine illo esse possit ; ita ut non sit illius indigens.

^{*} Id autem quod altero non indiget est magis contentum.

^a Proin quod sine illo esse possit specie apparet majus bonum.

⁶°. Ratione principii, et causæ : hic aliæ formæ constant ex collatione terminorum duorum : viz.

Vel unius principii, cum una re producta ;

Vel unius causæ, cum uno effectū.

^b Aliæ formæ constant ex collatione terminorum trium : scilicet,

Vel unius rei productæ cum duobus principiiis ;

^c Vel unius effectus cum duabus causis.

[†] Conversa, tum prioris partis ;

■

* et cum causæ duæ, majoris rei causa, res major.
^d Perspicuum igitur est ex iis quæ dicta sunt, quod utroque modo aliquid specie tenus majus apparere potest : ^e etenim, et si hoc sit principium, illud vero non principium, hoc videbitur majus esse ; ^f et si hoc non sit principium, illud vero sit principium, hoc etiam videbitur esse majus : quod enim finis est, et non principium, majus est : ^g ut Leodamas dixit, accusans Callistratum, eum qui consuluerit, quam qui male egerit, injustius fecisse ; quippe quod non actum fuisset, nisi quis consulisset : ^h rursus vero etiam Chabriam accusans, dixit, eum gravius peccasse qui egerit, quam qui consuluerit ; quod non factum esset, nisi fuisset qui ageret ; nam hujus rei gratia consilium homines ineunt, ut agant : ⁱ et quod rarius, quam quod copiosum est ; velut, aurum quam ferrum, tametsi minores usus præbeat ; ejus enim possessio est major, seu pretiosior ; quia paratu est illa difficilior : ^j alio autem modo, copiosum est majus eo quod rarum ; quia ejus usus superat usum alterius ; quod enim sæpe in usu est superat illud quod raro ; unde dicitur a Poeta,

“ ^k Optima quidem elementorum est aqua : ”

* Tam posterioris.

^d Ex supradictis, corollarium duplex, quod specie tenus apparet esse verum : nam

^e Et id quod est principium videtur majus eo quod non est principium ;

^f Et id quod est non principium (sc. finis) majus eo quod est principium.

^g Utriusque horum exemplum est Leodamas Orator, qui, variatis temporibus, prout causa postulabat, nunc omnem vim in principio et consilio positam esse dixit ; ut in Callistrato :

^h Nunc in fine et opere ; ut in Chabria.

ⁱ Ratione raritatis, seu paucitatis : rara enim ob pretium, et dignitatem, majora sunt ; quia difficilior acquiruntur.

^j Vel copiae : copiosa enim, ob usum fructumque, qui frequenter ex ipsis capitur, potiora habentur.

^k Exemplum ex Pindaro.

¹ et omnino, *quod paratu est* difficilius majus est eo quod facilius; *quia* enim rarius: ^m alio autem modo, quod facilius, eo quod difficilius; *se* enim *ita* habet ut volumus: ^a et cujus contrarium majus, *illud et majus est*: ⁿ et cujus privatio major, *eadem modo*: ^o et virtus *perfecta* major est quam non virtus, ¹ seu *dispositio ad virtutem*; ^p et vitiositas *absoluta*, quam non vitiositas, major est; nam illa quidem *sunt* fines; hæc vero non *sunt* fines: ² et quorum opera honestiora, vel turpiora *sunt*, majora ipsa *sunt*: ^{*} et quorum vitia, et virtutes majores *sunt*, etiam opera majora *sunt*: ^q quoniam, ut *rerum* causæ et principia *se habent*, etiam eventa; et ut eventa, etiam causæ et principia. ³ Et quorum exsuperantia optabilior, vel honestior est, (veluti, exquisitè videre optabilius quam *exacte* odorari,) ipsa *majora*: ^r etenim visus *præstantior est* olfactu: ^s et studiosum sodalium esse, quam pecuniarum, honestius est; quare etiam studium sodalium, quam pecuniarum: ^t et e contra vero, meliorum exsuperantiæ, meliores; et honestiorum, honestiores. ⁴ Et quorum cupiditates honestiores, vel meliores, *illa honestiora, vel meliora*: ma-

¹ Et universum; *ratione difficilioris* acquisitionis:

^m Vel *facilioris*.

8vo. *Ratione oppositorum*; sive *contrariorum*;

ⁿ Sive *privativorum*;

^o Sive *relatorum*; quorum formæ: 1a. *Perfectus habitus* major est quam *dispositio* ad eundem: sive in bonis;

^p Sive in malis:

2a. Quorum *opera* honestiora et turpiora sunt, etiam *habitus ipsi*, ex quibus *illa* manant, majores sunt:

^{*} Et vice versa.

^q Probatio utriusque partis a communi axiomate.

3ia. Quorum facultatum et dispositionum *exsuperantiæ* honestiores, et optabiliores sunt, etiam *ipsæ facultates et dispositiones*.

^r Exemplum in rebus naturalibus:

^s In rebus moralibus.

^t Et retro.

4a. Quorum rerum *cupiditates* honestiores, vel meliores, etiam *res ipsæ cupitæ* honestiores, &c.

jores enim appetitiones rerum sunt majorum ; ^u et e contra vero, honestiorum, præsertim meliorum cupiditates, meliores et honestiores, propter eandem rationem : ^v et quarum scientiæ honestiores, vel probiores, etiam res, quæ scientiis illis præcipiuntur, honestiores sunt et probiores ; ut enim scientia se habet, ita etiam id quod verum est ; præcipit autem de rebus quas tractat ars unaquæque, neque ad alias res transit : ^x et e contra vero, probiorum ac honestiorum scientiæ similiter atque ex eadem proportionem se habent ob easdem causas : ^y et quod judicarent, aut judicaverunt, prudentes, sive omnes, sive eorum plurimi, sive plures, sive ii qui inter ipsos consilio plurimum pollent, esse bonum vel majus ; necesse est sic se habere, vel simpliciter, nec magis in hac re quam in illa, vel si illi homines ex prudentia judicaverint. ^z Potest vero hæc forma etiam de aliis rebus communiter enunciari : etenim Categoria Quid, et Quale, et Quantum, sic se habet quoad veritatem, ut scientia earum rerum, et prudentia affirmaverit : ^a verum nos hæc de bonis eligendis pronuntiavimus : nam definitum est bonum id esse, quod quæ acceperint res prudentiam eligerent singulæ : perspicuum igitur est, etiam majus id esse, quod prudentia magis bonum esse dicat : ^b et quod melioribus inest, vel simpliciter, vel quatenus melio-

^u Et vicissim.

^{5a.} Quorum scientiæ, honestiores, et meliores, etiam res ipsæ objectæ honestiores, &c.

^x Et conversum.

^{9o.} Ratione judicii prudentum virorum.

^y Judicium hoc prudentum virorum, non modo in rebus practicis, scilicet utilibus, æstimandis, multum valet, sed in rebus etiam theoreticis dijudicandis.

^z Nos tamen hic ipsum bonis practicis solum coarctavimus : idque ratione illa persuasi, quæ sumitur ex definitionibus boni, 2a. et 3a. supra positis, cap. vi. §. 2.

^{10mo.} Ratione tum subjectæ naturæ recipiens : cum duo bona a naturis duabus recipi possint, quod recipitur a meliori melius est :

res *sunt* ; velut, *animi* fortitudo, quam robur *corporis* :
^a et quod eligeret *vir* melior, vel simpliciter, vel quatenus melior ; ^b velut, injuria affici magis *bonum*, quam injuria afficere ; hoc enim vir justior eligeret :
¹¹ et jucundius, quam minus jucundum ; ^c voluptatem enim omnia sectantur, et, ipsius *voluptatis* gratia, voluptate perfundi appetunt ; his autem *conditionibus supra* definitum est bonum, et finis ; ^d *ipsum* autem jucundius est, tum quod minus molestum, tum quod diutius jucundum : ^e et pulchrius, *seu honestius*, quam minus pulchrum, *seu honestum* ; nam honestum est aut jucundum utique, aut per se eligendum : ¹² et quorumcunque *homines* ipsi *se* sibi aut amicis volunt causam esse magis, *quam alios*, hæc majora *sunt* bona ;
^{*} quorumcunque vero minime *volunt*, majora mala :
¹³ et diuturniora, quam minus diuturna : et † firmiora, quam minus firma ; superat enim usus, ‡ illorum quidem, tempore ; § horum vero, arbitrio et *voluntate* ; nam quando *homines* velint, adest magis *usus* rei firmæ. ¹⁴ Item quemadmodum ex conjugatis et similibus casibus *fit consecutio*, etiam alia *seria-*

^a Tum *melioris viri eligentis* : cum enim duæ res diversæ a duobus eligi possint, quæ a meliori eligitur, ea melior ;

^b Exemplo est dictum Socratis apud Platonem, in Gorgia.

¹¹^{mo}. Ratione *jucundioris*.

^c Probatur forma ex definitione boni secunda.

^d Jucundius aliquid bifariam dicitur, &c.

^e Et ratione *pulchrioris* : colligitur forma, partim ex præcedenti, partim ex definitione boni prima.

¹²^{mo}. Cum quis alicujus boni *se* auctorem, *sibi*, vel amicis, *esse mavult*, quam alios, illud est majus bonum :

^{*} Contra, de malo.

¹³^{to}. Ratione *diuturnitatis* :

† Et *firmitatis*.

‡ Diuturniora meliora sunt ; quia longo tempore permanent.

§ Firmiora, meliora ; quia semper voluntatibus nostris præsto sunt.

¹⁴^{to}. Ratione *consecutionis inter conjugata* : ut enim in conjugatis primo positus fit consecutio ; ita etiam in aliis, quæ his primo positus adponi possunt :

tim sequuntur ; velut, si quod fortiter *agitur*, honestius, magisque eligendum *est*, quam quod temperanter ; etiam fortitudo, quam temperantia, magis eligenda ; et fortem esse, quam temperantem : ¹⁵ et quod omnes eligunt, quam quod non omnes : * et quod plures, quam quod pauciores ; ^f nam *id* bonum esse *definivimus*, quod omnes appetunt ; quare etiam majus *erit*, quod *appetunt* magis : ¹⁶ et quod controversantes aut inimici *majus esse aiunt*, † vel quod *supremi* judices, seu *Prætores*, aut *ii* quos isti *ad judicandum* deligunt ; § illud enim est perinde ac si omnes affirmarent ; ^h hoc vero *est ac si* principes viri, et *juris causeque* periti. ¹⁷ Et interdum, cujus omnes participes sunt, *illud obtinere* majus *est* ; ‡ dedecus enim *est*, non esse *ejus* participem : ⁱ interdum, *id* cujus nemo, aut cujus pauci ; quippe rarius *est hoc bonum* : ¹⁸ et quæ magis laudanda ; quia honestiora : ^k et quorum honores majores, eodem modo ; nam honor *est* quasi quædam *dignitatis æstimatio* : ^l et quorum multæ *sunt* majores, *majora sunt mala*. ^m Et ea quæ *majora existunt* iis quæ *omnium* confessione mag-

15to. Ratione *electionis universalis* : sive omnes eligant ;

* Sive plures.

^f Ratio utriusque partis, a definitione boni secunda.

16to. Ratione *scientiæ, et testimonii*, vel adversariorum, aut inimicorum ;

† Vel judicum, aut arbitrorum :

§ Ratio utriusque : quod enim inimici affirmant perinde est ac si omnes ;

^h Quod judices, idem ac si ii qui in manu rem habent.

17mo. Ratione *participationis* : participem enim esse rei pervulgatæ majus est bonum :

‡ Ratio a contrario.

ⁱ E contra majus bonum est, participem esse rei inusitatæ.

18to. Ratione tum *laudis* : laudabiliora, meliora :

^k Tum *bonoris* : quibus enim major honor, ea majora bona :

^l E contra, quorum pœnæ legibus constitutæ majores, majora mala :

^m Tum *excellentiæ in iis rebus, quæ vulgo magnæ existimantur* : quæ enim his præstant majora sunt bona.

na sunt, vel *specie tenus* apparent esse magna, majora sunt. ¹⁹ Quinetiam eadem res, cum dividuntur in partes, exinde apparent *specie tenus* esse majores: nam in divisione, multarum rerum exsuperantia *specie tenus* apparet: unde et Poeta ait, Meleagro, ut *ad bellum ineundum* surgeret, persuasisse uxorem suam, dicendo,

“ Quot mala hominibus accidunt, quorum urbs capta fuerit :

“ Viri quidem intereunt ; urbem autem ignis in pulverem redactam consumit :

“ Liberos vero alii abducunt.” —

° Quin et rem componere et superadstruere, ita ut in amplificando solebat Epicharmus, majorem eam apparere efficit ; idque tum propter idem quod evenit divisioni ; nam compositio multam rerum disjectarum exsuperantiam, seu accumulationem, ostendit ; ^p tum etiam quia in eo rerum magnarum principium et causa *specie tenus* apparet. ²⁰ Quoniam vero id quod est difficilius, et rarius, est majus ; etiam occasiones, et ætates, et loci, et tempora, et vires efficiunt res magnas : si quis enim supra vires, et supra ætatem, et supra similes ; aut si eo modo, vel eo loco, vel tali tempore,

19mo. Ratione distributionis rei in partes, partiumque enumerationis : hinc enim fit ut res ipsa sic specie tenus appareat, quasi revera major sit :

° Exemplum ex Iliad. ix. 588.

° Itemque ratione oppositæ collectionis, et gradationis, quæ magnam vim amplificandi in se habet :

Tum quia res plures disjectas coacervare se indicat : plura autem magnum quiddam esse apparent :

^p Tum quia magnæ rei efficiendæ speciem præ se fert.

20mo. Ratione circumstantiarum : circumstantiæ enim occasionum, ætatum, locorum, &c, multum res augment, ita ut, quæ sua vi spectatæ pusillæ res viderentur, grandes nunc esse intelligantur, si has condiciones habuerint :

Sive in demonstrativo genere, honestæ sint ;

Sive in deliberativo, bonæ ;

Sive in judiciali, justæ.

res aliquas gessisse, vel obtinuisse, dicatur; eæ habebunt magnitudinem, et honestarum, et bonarum, et iustarum; et ut harum, ita etiam his contrariarum: unde et epigramma illud extat in victorem Olympiorum;

“ *Nuper quidem circum bumeros gessans asperum vas
“ piscatorium,*

“ *Pisces ex Argis in oppidum Tegeam ferebam:”*

et Iphicrates seipsum encomio ornavit, dicens,

“ *Ex quantulis initiis extiterunt mihi honores isti?”*

et ex ipso natum majus est, quam postea adscitum; difficilius enim videtur; unde et Poeta ait,

“ *Sum autem mibimet doctior:”* —

et rei magnæ maxima pars majus quiddam molisq̃ue est, quam rei parvæ; ¹ velut, Pericles in funebri oratione dicebat, “ *juventutem ex civitate ablatam esse, perinde ac si ver ex anno sublatum fuisset:”* ² et quæ in necessitate majore nobis sunt utilia; velut quæ in senectute et morbis: ³ et, cum duo sint quæ ad eundem finem faciunt, quod propinquius est fini, eo quod est remotius: ⁴ et quod ipsi, seu privato cuique, prodest, quam quod simpliciter bonum est: ⁵ et id quod fieri potest, quam quod non potest; illud enim est sibi,

¹ Exemplum primum, certatoris Olympii, in epigrammate:

² ^{3^{um}} Iphicratis, Atheniensis duois, qui futuri filius fuisset.

³ Huc pertinet forma illa; quod est nativum majus est eo quod est adscitum:

⁴ Exemplum ex Odyss. xxii. 347. verba sunt Phemii cantoris.

⁵ ^{21^{mo}}. Ratione maximæ partis: magnæ enim rei maxima pars majus meliusq̃ue est, quam aut parvæ pars magna, aut magnæ parva:

¹ Exemplum ex Periclis oratione funebri.

^{22^{do}}. Ratione fructus et commodi in rebus angustis.

^{23^{tio}}. Ratione propinquitatis ad finem.

^{24^{to}}. Ratione peculiaris commodi: quod enim huic est bonum majus est quam bonum in genere.

² Item, quod fieri et a nobis obtineri potest, majus est, quam quod non potest.

Probatur ex forma præcedenti.

cuique privato, bonum; hoc vero, nequaquam: ²⁵ et quæ in ipso vitæ fine, *insunt* majora sunt iis quæ remotiora; ea enim quæ immediate fini hærent dicenda sunt potius fines, quam quæ longius absunt: ²⁶ et quæ ad rei veritatem spectantes sumimus, quam quæ ad hominum opinionem; ^γ definitio autem ejus quod ad opinionem est, id quod, si clam omnibus se futurum putaret, nemo unquam eligeret: ² quamobrem etiam beneficium ab aliis accipere videatur utique optabilius, quam beneficium aliis dare; illud enim, etiam si clam esse debeat, eliget quisvis; at beneficium aliis dare, interim ut id clam faciat, nemo videtur esse electurus: ^α et quæcunque homines esse magis quam videri volunt; ad veritatem enim spectantes hæc eligunt magis; ^β quamobrem et justitiam aiunt rem parvam esse; quia ut quis videatur justus, quam ut sit, magis eligendum est; bene autem valere, minime: ²⁷ et quod ad multa utilius; velut, quod ad vitam, atque ad beatam vitam degendam, et ad voluptatem conficiendam, et ad res honestas gerendas: quamobrem et divitiæ, et sanitas, res maximæ vulgo videntur esse; omnes enim dotes has istæ in se habent: ²⁸ et quod magis est molestiæ expers, simulque cum

25to. Ratione conjunctionis, et propinquitatis cum vitæ fine, qui finis est optimus.

26to. Ratione veritatis, potius quam opinionis alienæ; quæ enim, ad rei veritatem spectantes, sumimus, meliora, quam quæ ad opinionem.

γ Definitio ejus quod est ad opinionem.

2 Probatur forma, exemplo.

α Proinde etiam quæ homines (secundum occultas voluntates) malunt sibi esse, quam videri, majora sunt:

β Quæ autem magis videri, minora: ut sophistæ dixerunt de justitia; e quibus fuit Thrasymachus.

27mo. Ratione relationis ad plura: quod enim ad res plures accommodatum est majus est quam quod ad pauciores.

28vo. Ratione simplicis et solitariæ positionis, et conjunctionis cum voluptate: si enim simul molestia vacet, et voluptati etiam conjunctum sit, majus bonum est.

voluptate *conjunctum*, melius eo, quod solum molestia vacat; plura enim ibi sunt bona, quam unum; ita ut bonum illud simul existat et voluptas, et molestiæ vacuitas: ^c et cum duo fuerint quorum nunc unum eidem tertio adjungatur, nunc alterum, id ex duobus, quod eidem tertio adjunctum totum majus efficit, est altero majus: ^d et quæ non latent cum revera sunt præsentia, quam quæ latent sunt necne; ad veritatem enim tendunt hæc magis; ^e quamobrem divitem esse existimetur utique majus bonum, quam videri: ²⁹ item majus, quod est charum; ^f idque si nonnullis quidem sit solum per se; ^g nonnullis vero, cum aliis *conjunctum*; ^h quamobrem etiam haud par pœna legibus constituta fuit, si quis excæcavit hominem uno oculo utentem, ac si eum qui duos habet; quod enim ipsi unice charum erat sublatum est. Ac ex quibus quidem *formis* oporteat fidem ducere in hortando, et in dehortando, fere dictum est.

^c Omnino, ratione *adjectionis*, &c. Si enim alteri rei adjunctum totum majus efficit, et plus boni adfert, erit illud majus bonum.

^d Item, quæ præsentia sunt, et non latent, meliora, quam quæ præsentia solum sunt:

^e Exemplum.

²⁹. Ratione *dilectionis*: quod enim amabile est, et desiderabile, melius est eo, quo facile carere possumus: idque,

^f Sive per se solum ponatur;

^g Sive cum aliis *conjunctum*:

^h Exemplum judicii Locrensis in quendam reum, &c.

CAP. VIII.

De publica deliberatione.

Ad publicam deliberationem, assumptis rerumpub. speciebus, §. 2. addit pro elementis sumendos esse rerumpublicarum singularum fines, §. 3. Unde earum instituta et utilia, &c. tanquam propositiones propriae, colligantur, §. 4. Hic etiam persuadendi vim habet, tenere principum et civitatum mores, qui ex iisdem finibus innolescunt, §. 5.

EX omnibus autem *illud* maximum, summeque accommodatum, quo persuadere quis atque egregie deliberare valeat, ¹ *est* respub. assumptis omnes, ² et uniuscujusque consuetudines ac instituta, atque ea quæ utilia sunt *ipsis* distinxisse. ^b Obtemperant enim mortales omnes ei, quod rebus ipsorum utile est : id autem est utile, quod reipub. statum conservat ; *cujusmodi sunt consuetudines et instituta.* ^c Præterea, summam in respub. auctoritatem habent domini, seu dominatus, decreta, vel enunciationes ; dominatus autem juxta rerumpub. differentias distincti sunt : quot enim numero respub. tot etiam dominatus sunt, quorum *jurisdictio tenenda est ei qui deliberat.*

2. ^d Sunt autem quatuor respublicæ ; democra-

^a Propositio duplex ; 1mo. *sumendas esse rerumpubl. species ;*
Et 2°. *distinguenda esse earundem instituta, &c.* quasi proprias deliberandi formas :

^b Ratio *posterioris membri* (cur distinguenda sint rerump. instituta, &c.) *ab utili*, cui omnes homines parent ; quia ad ipsorum fines conducit.

^c Ratio *prioris membri, ex parte civitatis* : ideo sumendas esse rerumpub. species ad persuasionem, quia dominatus (quorum auctoritatem et enunciata tenere debet is qui deliberat) non nisi ex harum distinctione intelliguntur.

^d *Primum igitur assumit quatuor rerump. formas, ex opinione*

tia, oligarchia, aristocratia, monarchia : ita ut dominatus quidem, et *id quod res omnes* iudicat, harum utique particula fuerit *quædam*, aut totum harum.

¹ Est autem democratia quidem, respub. in qua sorte tantum, civibus omnibus sine discrimine, distribuunt magistratus : ² oligarchia vero, in qua *magistratus gerunt ex censu* : ³ aristocratia autem, in qua *civitatem regunt ii qui reipub. disciplina instructi sunt* ; disciplinam voco, institutiones a legibus positas ; nam qui in patriis ritibus institerunt, eosque rite observarunt, in aristocratia dominantur : necesse vero est, hos specie tenus apparere optimos ; unde et nomen hoc accepit *optimatum potestas*. ⁴ Monarchia vero, ut ipsum nomen indicat, est in qua unus omnium dominus est. ⁵ Hujus vero una quidem species, quæ ordine quodam constituta est, nominatur regnum : altera autem, quæ nullis limitibus definita est, dicitur tyrannis.

3. Jam igitur finem cuiusque reipub. non oportet latere : *singuli enim civitatum status* eligunt ea quæ faciunt ad suum finem, contraria vero respuunt : ¹ ac democratix quidem finis est libertas : ² oligarchix vero, divitiæ : ³ at aristocratix, ea quæ pertinent ad civitatis disciplinam, et instituta : ⁴ tyrannidis autem, satellitium, seu corporis custodia.

communi ; in quibus singulis τὸ κοινόν (i. e. ii qui summam potestatem habent) est vel pars quædam præcipua, vel tota reipub. forma, et status.

1. Democratia :

2. Oligarchia :

3. Aristocratia :

4. Monarchia ;

⁵ Cujus duæ species ; regnum, et tyrannis.

¹ Deinde ponit singularum rerum fines ; qui elementa sunt communia : quippe ad quos singulæ hæ actiones et consuetudines suas omnes dirigunt : utpote,

1. Democratix finis est libertas :

2. Oligarchix, divitiæ :

3. Aristocratix, disciplina patria :

4. Tyrannidis, custodia sui. Regni vero, et regis et civium salus.

4. ^s Perspicuum igitur est, eas consuetudines, et instituta, et utilia, quæ *pertinent* ad finem cuiusque reip. distinguenda nobis esse: siquidem ii, qui in *singulis rebuspub. deliberant*, omnia ad hunc, i. e. reipub. *sua finem*, referentes, eligant.

5. ^h Quoniam autem non solum fides fit ea quæ demonstrat oratione, sed etiam morata; (nam in eo fidem habemus dicenti, quod *is* apparet *esse* cuiusdammodi; hoc est, si bonus appareat, vel benevolus, vel utrumque;) oportebit mores reipub. cuiusque nos tenere: ⁱ nam mores quidem singularum necesse est in *singulis rebuspub. (cum dicentis oratione effecti, vel commendati sint,)* idoneos esse maxime ad faciendam fidem. ^k Isti autem mores accipientur ex *iisdem finibus unicuique reipub. propositis*: nam mores manifesti sunt, cognita præelectione: at præelectio refertur ad finem. ^l Ac ^m quæ quidem oportet eos qui hortantur appetere, et *sectari*, tanquam futura *obtinenda*, vel præsentia *conservanda*; ⁿ et ex quibus *formis* oportet de utili fidem sumere; ^o præterea vero, de *singularum rerump. moribus*, et institutis; tum ex quibus, tum quomodo *dicendi copia* abundabimus, quantum convenit præsentī temporī, dictum est: exquisitē enim de his tractatum est in Politicis.

^s Ex istis finibus colligit distinguenda esse cuiusque reip. instituta, et utilia, &c; quæ, cum ad eisdem fines perducant, *proprie sunt de liberandi formæ in republica.*

^h Supradictis addit, *tenendos esse civitatum et principum virorum indolem et mores*; ut ex horum perspectione, morata oratione (ea quæ huius loci propria est) fidem facere possit:

ⁱ Ratio; dum enim mores illorum commendet, ejusque reip. se studiosum præbeat, oratione tali faciet ut videatur vir bonus, ipseque benevolus.

^k Mores autem rerump. tenentur *ex earundem finibus*: animadversis scilicet rebus iis, quas singulæ, vel, ut fini suo consequendo aptas, sumunt, vel, ut averfas, repudiant.

^l Epilogus dictorum;

^m Cap. 5°.

ⁿ Cap. 6°. et 7°.

^o Cap. 8°.

CAP. IX.

De genere demonstrativo.

In genere demonstrativo ea EX QUIBUS habetur oratio, alia sunt propria generis demonstrativi : ut, 1°. elementa et definitiones honesti et virtutis, § 2. Deinde formæ speciales de honestis ; tum illæ, ex quibus laudationes et vituperationes ducuntur, §. 3. Tum illæ, ex quibus encomia et opprobria fiunt, §. 4. Alia vero, (ex quibus demonstrativa oratio fit,) sunt rationes communes ; una ei communis cum deliberativo genere, §. 5. Aliæ communes cum judiciali, suntque de magis honesto, §. 6.

POSTHÆC autem dicamus de virtute ac vitio, et omnino de honesto ac turpi ; hi enim fines laudanti et vituperanti *sunt propositi*. ^b Eveniet namque, dum de his dicamus, simul ut etiam illa aperiamus, ex quibus cujusdammodi existimabimur secundum mores ; id quod erat secundum fidei genus : ex iisdem enim *formis* et nos ipsos, et alium *quemlibet*, efficere poterimus fide *ac æstimatione* dignum, ob virtutem. ^c Quoniam vero usu venit, ut sæpe et obiter, *ac oblectationis causa*, et ex instituto, *serioque*, laudemus, non solum hominem, aut Deum, sed etiam res inanimatas, et aliorum animalium quodlibet ; ^d ad

^a Proponit, 1mo. explicandos esse *fines* generis demonstrativi ; scilicet *honestum, et turpe, &c.*, ex quibus laudare, vel vituperare, poterimus.

^b Cum hac explicatione, illud quoque accedet commodi ; ut una eas tencamus formas, ex quibus morata fides ducitur.

^c 2°. Atque, ut laudare contingit, vel serio, vel etiam joco : sæpe quidem res grandiores ; interdum etiam leviculas :

^d Iisdem modis, iisdemque de rebus, *formas et elementa talium laudum* assumendas esse ; et proinde ratione eas generali, minimeque subtili, explicari oportere.

eundem sane modum etiam de his sumendæ *sunt* propositiones, seu formæ : quare etiam de istis, quantum exempli causa *satis est*, dicamus.

2. ^c Ac honestum quidem est, ¹ quod, cum per se eligendum sit, laudabile fuerit ; vel quod, cum bonum sit, jucundum fuerit, quia bonum. ² Quod si hoc est honestum ; necesse est virtutem esse *id quod* honestum *vocatur* : bona enim cum sit, laudabilis res est. ¹ Virtus vero est facultas, ut videtur, parandi bona, *eademque* conservandi ; et ² potestas *in alios* beneficia conferendi multa et magna, estque omnium *bonorum effeEtrix* in omnibus. ³ Partes autem virtutis *sunt*, justitia, fortitudo, temperantia, magnificentia, magnanimitas, liberalitas, mansuetudo, prudentia, sapientia. (^h Necesse vero *est*, maximas esse virtutes, *quæ* aliis utilissimæ *sunt*, siquidem virtus sit beneficia conferendi potestas : ⁱ idcirco *homines* justos et fortes *viros* maxime honorant : hæc enim *virtus* in bello, illa vero etiam in pace, utilis est ipsis : ^{*} deinde *utilis est* liberalitas : nam *liberales* profundunt *sua bona*, neque cum aliis certant de pecuniis, quas maxime alii *vulgo* appetunt.) ^k Est autem [†] justitia quidem

^c Ea igitur *ex quibus* laudant, &c, alia sunt *generis demonstrativi propria* : suntque

Elementa communia, scilicet definitiones,

1. Tum ipsius *bonestæ* ;

2. Tum *virtutis*, quæ honestum quiddam est : ejus

^f Prior definitio continet commoda, quæ virtutis ope *compantur* :

² Posterior beneficiorum in alios collationem considerat :

3. Tum etiam *singularum virtutis partium, seu specierum* : quæ *numerantur* quidem novem :

^h Inter has, illæ sunt maximæ, quæ aliis maximos fructus *ferant* : ut patet ex definitione virtutis secunda.

ⁱ Confirmatur hoc a judicio multitudinis, qui *colunt justos* ; quia ex justitia, et domi et foris, utilitates maximæ :

^{*} *Colunt etiam liberales* ; quia multorum egestatem pecunia sua sublevant.

^k *Describuntur* autem dictæ virtutis species, et vitia iisdem contraria ; exempli gratia,

[†] Justitia ;

virtus, per quam quæ sunt sua singuli habent, et ut jubet lex : * injustitia vero, per quam aliena, non ut præcipit lex. ¹ Fortitudo autem, per quam opera honesta homines aggrediuntur in periculis, et ut lex præcipit, suntque strenui administri legis : ^m timiditas vero est vitium ei contrarium. ⁿ Temperantia autem est virtus, per quam ad voluptates corporis sic se habent homines, ut lex præcipit : intemperantia vero, contrarium. ^o Liberalitas autem, quæ in pecuniis benefaciendi vim habet : illiberalitas vero, contrarium. ^p Magnanimitas autem est virtus, quæ magna beneficia in alios conferre studet : ^q magnificentia autem, virtus quæ in sumptibus faciendis amplitudinem et granditatem affectat : [†] pusillanimitas vero, et parvificentia, seu sordes, sunt contraria. [†] Prudentia autem est virtus rationis, per quam bene consultare possunt de bonis et malis, quæ dicta sunt facere ad felicitatem. ^s Ac de virtute quidem et vitio in univ-
ersum, et de ipsius particulis, dictum est quantum præsentī tempori sit satis.

3. ^t De aliis vero, quæ honesta vel turpia sunt, non est difficile videre : manifestum enim est, necesse esse, ¹ ut et ea quæ efficere possunt virtutem sint honesta ; (referuntur enim ad virtutem ;) ^u et quæ a virtute

* Et injustitia :

¹ Fortitudo :

^m Et timiditas :

ⁿ Temperantia, et intemperantia :

^o Liberalitas, et illiberalitas :

^p Magnanimitas, et

^q Magnificentia :

[†] Iisque contrariæ, pusillanimitas et parvificentia.

[†] Prudentia.

^s Epilogus de fundamento honesti, i. e. de virtute, ejusque speciebus.

^t Hactenus definitiones : sequuntur honesti formæ, ex quibus laudant, &c. Hæ variis sumuntur modis :

^{1o}. Ratione virtutis, cui conjuncta sunt ea quæ laudantur. Generalim enim, honesta sunt, tum ea, quæ sunt efficientia virtutis :

^u Tum ea, quæ a virtutibus dimanant ; ut earum signa, et opera :

proficiscuntur : ejusmodi autem *sunt*, et signa virtutis, et opera : ^x quoniam vero signa, et ejusmodi quæcunque sunt *eximii* boni opera, vel perpeffiones, honesta *sunt* ; necesse est, ut etiam ^{*} tum ea quæcunque *sunt* fortitudinis opera, vel signa fortitudinis, vel fortiter gesta, honesta *etiam* sint : ^y tum *res* justæ, et quæ juste *administrata sunt* opera : (perpeffiones vero, minime ; in sola enim hac inter virtutes, non semper quod juste *sit* honestum est ; verum, cum quis pœna afficitur, turpius est, si *id fiat* juste, quam si injuste :) ^z et de aliis virtutibus similiter *res se habet*.
² Et quibuscunque præmium *propositum est* honor, honesta *sunt* : ^a et quibuscunque honor majore ex parte est *præmium* quam pecuniæ. ³ Et eorum ¹ quæ eligenda *sunt* quæcunque non sui ipsius gratia quis facit, *sed aliena*. Et ² quæ simpliciter, *et sua vi, sunt* bona : *cujusmodi sunt* quæcunque pro patria gesserit aliquis, suum ipsius *commodum* negligens : ^b et quæ a natura *obtainentur* bona : ^c et quæ non illi ipsi, *qui ea habet, sunt* bona ; ^d hujusmodi enim *quæ ipsi sunt* bona, *sunt*

^x *Speciatim igitur*, ^{*} *fortitudinis* non modo opera, (ut, non abjicere clypeum, non deferere aciem, &c.) et fortiter gesta, sunt honesta ; sed et signa fortitudinis, ut vulnera, cædes, &c.

^y Itemque *res justæ*, et opera, quæ juste peraguntur, sunt honesta ; non tamen signa justitiæ, scilicet pœnæ, quas juste in se perpetiuntur homines, honestatem ullam habent.

^z Et *aliarum virtutum* eodem modo.

2°. Ratione *honoris* ; pulcherrima tum quæ solo honore compensantur ;

^a Tum quæ frequentius honore, quam pecunia ; cum utrumque ipsis tribuatur.

3°. Ratione *boni per se, et finis absolute sumpti* ; honesta sunt 1. ea quæ, cum sint eligenda, *non sua gerunt homines*, sed aliorum, gratia :

2. Ea quæ *absolute bona sunt* ; ut omnia illa quæ pro salute civium, et patria, geruntur :

^b Et quæ non Marte nostro, sed a natura accepimus, &c.

^c Et quæ habenti emolumentum nullum adferunt :

^d Probatur a contrario.

ipſius gratia *duntaxat* : et ¹ quæcunque mortuo adefſe contingunt magis, quam viventi ; *id* enim, quod ſui ipſius *privati hominis* gratia fieri et eſſe dicitur, magis habent ea quæ viventi *deferuntur*, quam quæ mortuo. Et ² quæcunque opera aliorum gratia *ſuſcipiuntur* ; minus enim ipſius *authoris* gratia *videntur facta* ; ³ et quæcunque probe aut feliciter geſta ſunt in alienis *negotiis*, non autem in ſuis : ⁴ et quæ in *negotiis* eorum qui beneficia in nos contulerunt ; hoc enim juſtum eſt, ut beneficia remuneremur : ⁵ et beneficia in alios collata ; non enim cedunt hæc in privatum commodum : ⁶ et quæ contraria ſunt iis, in quibus verecundantur ; nam verecundantur et ⁷ qui turpia dicunt, et qui faciunt ; et ⁸ qui mox dicturi *facturive ſunt* : ut etiam ⁹ Sappho (cum diceret ei Alcæus amator,

“ Cupio aliquid tibi dicere, ſed me prohibet pudor,) cecinit ;

“ Si veniſſes in bonarum rerum deſiderium et honeſtarum,

“ Neque lingua malum animo agitatum prolatura trepidaret dicere,

“ Pudor tuos non occuparet oculos,

“ Sed libere locutus eſſes de re quavis juſta :”

3. Quæ deſunctis frequentius quam vivis conceduntur : ut eloquia, fana, &c.

4. Ex operibus, ea ſunt honeſta, quæ ſic ſunt, ut inde alii commodum capiant.

^c Et ex rebus feliciter geſtis, honeſtæ illæ, quæ adminiſtratæ ſunt in negotiis aliorum ;

^f Vel eorum, qui commodo nos aliquo prius auxerint.

^g Item benefacta erga alios, omnino omnia.

4°. Ratione ea ; ſi contraria ſint iis, ob quæ erubeſcimus, honeſta ſunt : ut contra, illa, ob quæ erubeſcimus, turpia ; ^h ſive dicta ſint, vel facta :

ⁱ Sive jamjam dicenda, aut facienda.

^h Exemplum ex carminibus Sapphus ; quæ, Alcæo amatori, cum interrogaret is quiddam, quod pudebat dicere, reſpondit, rem, quam vetaret pudor proferre, turpem eſſe.

et ⁵ res de quibus *animo* anguntur *ut eas ad exitum tuto perducere queant*, cum minime metuant; etenim in *iis* bonis quæ referuntur ad opinionem, seu gloriam, hoc modo afficiuntur. ⁶ Et eorum, qui natura sunt probiores, virtutes, et opera, sunt honestiora; veluti, viri, quam mulieris: ¹ et quarum virtutum fructus, seu voluptas, ad alios magis quam ad ipsos pervenit; quamobrem justum et justitia, honesta sunt. Et inimicos ⁷ ulcisci magis, *iisque* non reconciliari, honestius videtur quam contrarium; ^k nam et par pari referre justum est; quod autem justum est, idem est honestum; ¹ et viri fortis officium est, non cedere, aut inferiorem se pati. ^m Et victoria, et honor, sunt e numero rerum honestarum; nam hæc et eligenda sunt, etiam si nullum fructum homini ferant, et excellentiam virtutis quandam declarant. ⁶ Et ¹ elogia, ac quæ memoriam alicujus ornant, honesta sunt: et quæ magis ornant, magis honesta: et * quæ non viventem, sed mortuum etiam, sequuntur: et † quæ consequitur honos. Et ² ea quæ eximia sunt præ aliis ejusdem generis: et ‡ quæ

5°. Ratione solliciti animi in peragendis negotiis, non metu, sed existimationis et honoris stimulo excitati: negotia enim illa, in quibus tali sollicitudine permoventur, honesta sunt.

6°. Ratione virtutum, et operum, tum quoad ipsarum subjecta: eorum enim, qui natura sunt meliores, virtutes, et opera, honestiora:

¹ Tum quoad ipsarum fructum: virtutes enim illæ imprimis honestæ, quibus frui magis, aliis, quam qui ipsis præditi sunt, liceat.

7°. Ratione ultionis: inimicos enim læsum ulcisci, nec in gratiam cum iis redire, honestum putatur:

^k Probatio prioris membri; quia justum videtur:

¹ Posterioris; quia est viri fortis.

^m Item ratione victoriæ et honoris, quæ honesta esse patet, et excellentiam indicare.

8°. Ratione memorabilis; formæ tres:

1. Quæ alicujus famam extinguere non patiuntur, honesta sunt, &c.

Et * quæ memoriam una cum vita aboleri non sinunt:

Et † quæ adjunctum semper honorem habent.

2. Quæ præstantia sunt, honestiora vulgaribus:

Et ‡ quæ solus quis habet, ut non alibi extant.

unus quis solus possidet, pulchriora sunt; magis enim memoria celebranda sunt: et ¹ res possessæ quæ nullos fructus afferunt, sed voluptatis vel splendoris causa coluntur; magis enim sunt liberales. ² Et quidem ¹ quæ proprie apud singulos populos vigent honesta sunt: et ² quæcunque signa sunt eorum, quæ apud quosque laudantur; ³ veluti, Lacedæmone comam alere, honestum est; nam libertatis et ingenuitatis est signum; ei enim qui comam alit haud facile est ullum obire munus servile: et ⁴ nullam exercere illiberalem artem, unde mercedem capiat; quia pertinet ad libertatem, nequaquam ad alterius arbitrium vivere. ¹⁰ Sumere vero oportet etiam illa quæ ¹ vicina sunt iis rebus, quæ vere tales sunt, quasi illa eadem sint cum istis; ² idque et ad laudem, et ad vituperium etiam; velut, ad depravandas virtutes, si cautum et bene animatum vocemus timidum et aggressorem; et, ad ornanda vitia, si fatuum, frugi hominem; et indolentem, mitem. Quinetiam in laudando, ² unumquodque ex iis quæ consequuntur semper in optimam partem accipere oportet; velut, iracundum et furiosum appellare simplicem; et arrogantem, mag-

3. Res possessæ, quæ fructum nullum, præter dignitatem, domino adferunt.

9°. Ratione proprietatis:

1. Quæ sunt gentium propria, honesta habentur: ut asperitas victus olim apud Persas.

2. Et signa eorum, quæ a singulis nationibus in honore habentur.

^a Exempla Lacedæmoniorum duo: unum ex Xenophonte;

^o Alterum exemplum.

10°. Ratione propinquitatis cum virtutibus et vitiis: 1. Ea quæ virtutibus, et vitiis, affinia sunt, appellanda sunt ipsorum nomine; quorum illud ad laudem, hoc ad vituperium, facit.

^p Auxilio hujus formæ, et virtutes inquinari, et vitia honestari possunt: ut patet exemplis.

2. Ea, quæ virtutibus et vitiis sunt consequentia, animadvertenda sunt; ex iisque sumenda illa, quæ excusare, vel commendare possunt; repudianda contraria.

nificum et grandem. Eos etiam qui in ¹ exsuperantiis *versantur, et nimium rei habent, ita laudare*, quasi in *ipsis mediis virtutibus constituti* essent; velut, audacem, *appellare* fortem; et prodigum, liberalem; ¹ nam et *id* videbitur vulgo *ita se habere*, ² et simul paralogismi *vim habebit* ex causa; si enim ubi non est necesse ad pericula *quævis subeunda* paratus fuit, multo magis videbitur, ubi honestum *fit*; et si paratus fuit ad dilargiendum quibuslibet, etiam *erit* amicis: excellentia enim *est* virtutis, omnibus benefacere. Considerare vero etiam *oportet*, apud ²² quos laudatio *fit*; etenim, ut Socrates dicebat, non *est* difficile Athenienses apud Athenienses laudare. ⁹ Oportet autem *illud* quod apud singulos in honore est dicere, *ac demonstrare*, quasi *absolute et sua vi* existat honore dignum; velut, quod apud Scythas, aut Laconas, aut Philosophos. Et ¹ omnino sane, ¹ quod in honore *usquam est*, *id* reducere *oportet* ad honestum; siquidem videtur esse vicinum. Et ² ea etiam quæcunque prout convenit; velut, si digna *acquiverit, vel gesserit*, majoribus *suis*, et *rebus* antea *a se* acquisitis, *vel gestis*; ad felicitatem enim *facit*, et honestum

3. *Exsuperantiæ virtutum* sunt ipsarum *virtutum*, seu mediorum, nomine *nuncupandæ*, cum purgare quempiam volumus, ejusque vitia in laudes convertere.

Hoc præceptum utile erit, 1. quia impones sic imperitis, qui media ab extremis distinguere nesciunt:

2. Quia in errorem eos induces, per fallaciam ex causa.

11°. Ratione *ipsorum*, apud quos dicitur: siquidem nihil negotii est laudare eos qui audiunt, aut ipsorum dicta, et facta, apud ipsos: ut patet testimonio Socratis, apud Platonem in Menexeno.

⁹ Præceptum hic speciale est; ut ea studia, quæ apud quamlibet nationem magni æstimantur, extollas, tanquam apud omnes, absoluteque, *τιμω*:

¹ *Generale autem* præceptum est geminum; 1. ut ea quæ *τιμω*, i. e. honore digna sunt, reducas ad honesta:

2. Ut ea quoque reducas, quæ quis præclare egit, aut obtinuit; vel *uti eum decuit*, et quæ ab eo, ut ipsius naturæ, generi, disciplinæ, factisque congruentia, expectabantur.

est, adaugere *jam partum* honorem. * Aut si præterquam convenit, in meliorem tamen *partem*, et honestiorem; velut, † si prospera fortuna utens moderatus *fit*, adversa autem, magnanimus; † aut nobiliori genere ortus melior *fit*, et placabilior; * hujusmodi autem *est* illa Iphicratis *moderata vox*,

“ *Ex quibus in quæ perveni?* ”

Et illa † Olympici victoris,

“ *Prius quidem circum humeros gestans asperum, &c.* ”

Et † illud Simonidæ, *de Archedice*,

“ *Quæ quamvis patrem, et maritum, et fratres, haberet reges, non ideo tamen facta est insolentior.* ”

4. * Quoniam autem ex actionibus laus *peti solet*; proprium autem *vir*i probi *est*, quod *facit*, ex præelectione *facere*; * conandum *est* ostendere, *eum* qui agit ex præelectione *egisse*: † utile autem *ad hoc probandum erit*, si appareat *is sæpe hoc antea egisse*: † quamobrem et quæ casu *evenerunt*, et quæ a fortuna *perfecta sunt*, sumenda nobis *hoc modo erunt*,

* Vel, *supra id, quod ei convenit*: idque,

† Sive fortunæ bono, opibus, dignitateque auctus sit:

‡ Sive ex nobili stemmate oriundus.

* *Exempla* eorum qui, dignitate aucti, moderato animo fuerunt, sunt, Iphicrates dux Atheniensium:

† Et Olympiorum victor.

‡ *Exemplum* ejus, quæ in nobili familia facilem se præbuit, est Archedice; uti testatur Epitaphium sepulchro ipsius inscriptum, de quo Thucydides, lib. vi.

* Expositis formis laudandi, nunc *ea, ex quibus encomia fiant*, sic ducit:

* *Omnino*, ad laudandum quemlibet, docebis, eum consulto, et provisione habita, *egisse*.

† Hoc commode facies, si ostendas, eum crebro *egisse*.

‡ Illustratio præcepti; hinc enim sit ut quodammodo ornare etiam possis fortuita, si ostenderis, multa, et similia, sic crebro *evenisse*: sic enim videbuntur quasi consulto facta.

quasi *ab illo* ex prælectione *facta fuerint* : nam si multa et similia proferantur, signum virtutis *hoc* esse videbitur et prælectionis. ^d Est autem ^e laus *quidem*, oratio quæ indicat magnitudinem virtutis : ^e oportet ergo actiones demonstrare *esse* tales, i. e. a *summa virtute profectas* : ^f encomium vero, operum et *factorum* est : (^f at *bona externa*, quæ circum *sunt*, ad fidem *referuntur* ; veluti, nobilitas et educatio : verisimile enim *est* * ex bonis bonum *procreari*, † et illum qui ita fuerit educatus talem *esse* :) quamobrem etiam encomio celebramus *eos* qui *antehac* egerunt : ^g opera autem sunt signa *ipsius* habitus ; siquidem laudamus etiam *eum* qui nullum *opus* egisset, si crederemus *esse* talem. ^h Beatitudinis vero et felicitatis prædicatio, inter se quidem, eadem *sunt* ; ^h cum his vero, (*laude et encomio*,) non *sunt* eadem ; verum quemadmodum felicitas virtutem, et *actiones*, et *opera*, ita felicitatis prædicatio continet hæc *omnia* ; *laudem*, *encomium*, et *similia*.

5. ⁱ Habent autem communem formam laudatio

^a *Speciatim* ; 1. Laus indicat magnitudinem virtutis :

^e Et proinde, cum laudas, ostendes ex virtutibus præclaris egisse.

2. *Encomium* non est actionis, aut virtutis, sed ipsorum operum ex actionibus relictorum :

^f At bona externa, ut nobilitas &c, non proprie encomio, aut laude, celebrantur ; sed assumuntur tantum, ut signa, quibus probes eum *esse* bonum ;

* Sive quia nobilis :

† Sive quia bene institutus.

^g Hæc autem opera, quæ encomio ornamus, expressa sunt signa virtutis ejus quem laudamus ; ita ut encomium cum laude, hac ex parte, quodammodo consentiat.

3. *Beatitudinis et felicitatis prædicatio*, licet inter se convenient ;

^h A laude tamen, et encomio, et bonorum externorum commendatione, *diffentiunt* : quod patet ex analogia inter has ipsas, et ipsarum objecta.

ⁱ Hactenus elementa et formæ. Sequuntur *communes rationes duæ* : una, *communis cum genere deliberativo* ; siquidem ex quovis utili præcepto, quod deliberationi conveniebat, terminis transpositis, fieri potest laudatio, &c.

et deliberatio : quæ enim deliberando utiliter præciperes, ea, transposita dictione, encomia fiunt : ^k quoniam igitur tenemus qualia *quemque* agere, et qualem esse, oportet, debemus hæc, tanquam *utilia* præcepta proferentes, dictione transponere et convertere ; ^l velut, non oportere magnifice gloriari iis quæ a fortuna *contigerunt*, sed iis *bonis* quæ a propria *virtute profisciscuntur* : ac ita quidem dictum, præcepti vim habet ; sic vero, laudationis ; ^m enimvero *vir egregius de seipso* magnifice sentiens, non ob ea *bona*, quæ a fortuna aderant, sed ob illa, *quæ sua ipsius virtute comparavit* : ⁿ quare, cum laudare velis, vide, quid *potissimum ad vitam honeste degendam* præciperes ; et cum præcipere, vide, quid laudares : ^o dictionem autem necesse erit esse oppositam ; *quippe* cum et una *pars*, quæ prohibet, et altera, quæ non prohibet, transposita sit.

6. ^p Utendum vero *est* etiam multis *formatum ejusmodi*, quæ amplificandi vim habent ; ^q veluti, ^r si fecit solus, aut primus, aut cum paucis, præsertim *id* quod maxime *factum oportuit* : ^s omnia enim hæc *honestæ sunt*. Et ^t ea *formula, quæ sumitur ex temporibus et occasionibus* ; hæc autem *sunt supra id quod*

^k Quomodo autem hoc fieri debet ? Primum, proferre oportet præceptum aliquod in vita utile : deinde, ipsam verborum structuram contorquere, et transponere :

^l Exemplum hujus est sententia illa de fortunæ bonis, quæ præcepti vim habet.

^m Eam Isocrates in laudationem transmutavit ; Orat. de Evagora, rege Cyprio.

ⁿ Ex his concluditur generalis regula : cum tibi laudandus sit quispiam, vide quid ei potissimum præciperes ; et conversim.

^o Quo casu fieri non potest quin locutio, sic immutata, fiat opposita. Altera enim vetat, alteram minime.

^p Aliæ formæ, quæ amplificationi inserviunt. Sumuntur autem duobus modis :

^q Unus est *ratione facti tanti, et talis* : ubi 1a. forma, de eo qui fecit.

2a. De temporibus et occasionibus facti.

convenit, et contra quam expectari poterat. Et ³ illa, si sæpe idem recte et ex sententia egit: magnum enim illud, et non a fortuna, sed proprio consilio et virtute factum existimabitur. Item ⁴ illa, si ¹ ea quæ homines ad virtutem incitant et honoratos reddunt, ad hunc, quem laudamus, ornandum, inventa et præparata sunt: et, ² si in hunc ipsum primum encomium factum sit; ⁷ velut, in Hippolochum; ⁶ itemque, Harmodio atque Aristogitoni statuas in foro collocatas esse: similiter vero etiam sumendæ sunt formæ in opprobriis contrariis. Item, ⁴ si ex ipso, quem laudas, non habes formarum copiam, cum aliis cum per contentionem comparare oportet; quod quidem ipsum Isocrates faciebat, ob consuetudinem scribendi causas judiciales. ^u Oportet verò cum viris illustribus conferre; amplificandi enim id vim habet, et honestum est, si probis viris melior sit: ² in laudes autem jure cadit amplificatio; etenim in excellentia quadam virtutis consistit; excellentia vero est ex honestorum numero: ⁷ quamobrem si non cum illustribus, at cum aliis oportet comparare; siquidem excellentia, qua alios superat, videtur

3a. De prælectione, et consilio agendi.

4a. De præmio facti, et honoris ornamentis ipsum consecutis; bimembris.

1. Pars.

2. Pars.

¹ Exemplum, forsan secundæ partis;

⁶ Et primæ.

¹ Alter modus amplificandi est, ut cum aliis comparatum laude exornes: quod et docet et facit Isocrates in Panathenæico, et alibi. Hæc comparatio dicitur ἀντιπαραβολή; estque propria generis judicialis.

^u In hac contentione servandum id, ut cum illustrissimis heroibus compares, non cum viris tantum probis, qui inferiori conditione se habent.

² Summa horum: amplificatio generi demonstrativo maxime quadrat; siquidem excellentiam notat, qua superare honestum putatur.

⁷ Unde, si (ut prius dixi) cum illustrissimis nequeas; saltem, ob rationem jam allatam, cum quibuscvis aliis compares.

indicare virtutem. ^z Omnino autem, ex iis formis quæ omnibus *sunt* orationibus communes, ^a amplificatio quidem, aptior *est* ad demonstrativas; actiones enim confessas sumunt; ut reliquum *fit* magnitudinem iis et ornatum adjungere: ^b exempla vero, ad deliberativas; nam ex ante gestis futura conjicientes, *de consiliis datis* judicamus: at ^c enthymemata, ad judiciales; nam factum (*de quo plerumque in judiciis quæritur*) causam et demonstrationem, propter obscuritatem suam, maxime recipit. ^d Atque ex quibus quidem *formis* laudes et vituperationes ducuntur prope omnes; et in qualia intuentes oportet laudare et vituperare *quenquam*; et *illa* ex quibus encomia fiunt, atque *etiam* opprobria, hæc sunt: cognitio enim his, *ea* quæ his *sunt* contraria *fient* manifesta: vituperatio enim, et opprobrium, ex *formis laudi et encomio* contrariis constat.

^z Omnino; amplificatio, et exempla, et enthymemata usurpantur in omni dicendi genere; verum

^a Amplificatio accommodata magis est demonstrativis causis:

^b Exempla, deliberativis:

^c Enthymemata, judicialibus.

^d Epilogus dictorum.

CAP. X.

De causis actionum injurarum, et quos ob fines injuriam faciunt.

Quæstionem generalem [An fecit injuriam?] distinguit in tres. ¹ Quos ob fines faciunt? ² Quales ii qui faciunt? ³ Quibus hominibus? §. 1. Præmissis igitur, Quid sit injuriam facere, §. 2. Ad primam quæstionem expediendam, colligit eorum quæ agunt causas efficientes, §. 3. Et exinde per singularum definitiones colligit, agentium per se scopos, seu fines, esse duos; bonum, seu utile; et jucundum, §. 4. Et per consequens, eorum qui injuriam inferunt fines esse eosdem, §. 5.

DE accusatione autem et defensione, ex quot et qualibus formis oportet conficere syllogismos, sequitur ut dicamus: ^b imprimis igitur sumenda sunt tria; unum, quarum et quot rerum gratia injuria afficiunt; alterum, quomodo ipsi affecti; tertium, quales homines invadant, et quomodo se habentes. ^c Cum definierimus igitur quid sit injuria afficere, cetera quæ deinceps sunt persequamur.

2. Sit ergo injuria afficere, nocere sponte contra legem. ^d Lex vero est, una, cujusque civitatis propria; altera vero, gentium omnium communis: voco ^e propriam quidem, secundum quam, cum scripta sit, homines in rep. versantur; ^f communem vero, in-

^a Propositio de inventione, et fide judiciali.

^b De injuriis absolute quæstio 1ma. generalis (An fecit injuriam?) subdividitur in tres. 1. Quos ob fines injuriam inferunt? 2. Quales inferunt? et 3. Qualibus?

^c Ad has expediendas, præmittitur definitio injuriæ: ut sit, nocere sponte, contra legem: cujus

^d Posteriolem differentiam, contra legem, exponit per distinctionem legis:

^e Alia est propria:

^f Alia, communis.

fitata quæcunque non scripta apud omnes uno consensu comprobari videntur. ^g Sponte autem faciunt, quæcunque scientes, et non coacti, *faciunt* : ac ^h quæ quidem sponte *agunt*, non omnia præelicientes, *seu consulto agunt* : quæcunque vero ⁱ præelicientes, *ea sponte*, et scientes, omnia ; nemo enim quod præeligit, *et consulto facit*, ignorat. ^k Cur autem *homines* præelignant nocere, et mala committere contra legem, *causæ* sunt ^l vitium, atque ^m incontinentia : ⁿ siqui enim improbitate laborant, aut una, aut pluribus ; in eo sane in quo improbi existunt etiam iniusti *aliis* esse *solent* ; velut, illiberalis, in pecuniis *quærendis et possidendis* ; intemperans, in corporis voluptatibus *explendis* ; mollis, in *rebus* desidiæ plenis ; timidus, in periculis ; (eos enim qui *simul* periclitantur deserunt *timidi*, propter metum ;) ambitiosus, propter honorem ; acutæ bilis homo, propter iram ; contentiosus, propter victoriam ; amarus, propter ultionem ; imprudens, quia decipitur in iusto et iniusto *dijudicando* ; impudens, quia parvi ducit existimationem *bonam* : similiter vero etiam aliorum *improborum* unusquisque *peccat* in unaquaque *re sibi proprie* subjecta. Verum hæc quidem perspicua *sunt et erunt*, partim ex iis, quæ de virtutibus *ante dicta sunt* ; partim ex iis, quæ de affectibus dicuntur.

3. ° Restat autem dicere, *cujus rei gratia*, et quomodo se habentes, injuria afficiant, et quos ;

^g Priorem differentiam, nocere sponte, declarat : *omnino enim*, sponte fiunt, quæ scientes faciunt, &c.

^h Speciatim vero, eorum quæ sic fiunt alia *sponte solum* faciunt, absque consilio inito :

ⁱ Alia vero, *præelicientes insuper* ; certo animi decreto, et sententia.

^k Præelignant autem nocere contra legem, ob causas duas :

^l Unam *generalem* ; scilicet, *αἷμα*, i. e. *vitium animi* :

^m Alteram *specialem et propriam*, τὴν ἀπαρτίαν, *incontinentiam* :

ⁿ Quod confirmatur inductione.

• His præmissis, redit ad quæstiones tres propositas :

¶ Ac primum quidem distinguamus, quænam expetentes, et qualia fugientes, aggredimur injuria afficere : [¶] perspicuum enim *est*, accusatori quidem considerandum *esse*, quot, et qualia ex iis, adfint adversario, quæ expetentes omnes injuria proximos suos afficiunt ; [¶] defensori vero, qualia, et quot ex his, *ipsi* non adfint. [¶] Omnes igitur agunt omnia, partim quidem, non propter se ; partim vero, propter se. Ac non propter se quidem, partim per fortunam agunt, [¶] partim ex necessitate *ipsis imposita* : et ex necessitate, [†] partim *coacti* vi externa ; [‡] partim *agente* natura : [¶] quare omnia, quæcunque *homines* non propter se agunt, aut *sunt* a fortuna, aut natura, aut vi *adhibita*. [¶] Quæcunque vero propter se, et quorum ipsi *sunt* authores, alia *fiunt* ex consuetudine, alia ex appetitu : [¶] et *ex his* alia ex partecipe rationis appetitu ; alia ex *appetitu* rationis experte : est autem, voluntas quidem, appetitus boni, cum ratione *conjuncta* ; (nemo enim vult *quidquam*, nisi quod putaverit esse bonum ;) [¶] expertes vero rationis appetitus, *sunt* ira, et cupiditas : [¶] quare necesse

¶ Ac primam (*Quos ob fines injuriam inferunt*) præcipue enucleandam esse ait : quod facit usque ad finem capitis undecimi :

[¶] Ratio est ; quia hos fines auctori docendum est *in esse* adversario ;

[¶] Defensori vero, *eos ipsi non inesse*.

[¶] Fines igitur hos expositurus, imprimis colligit *causas eorum quæ agunt efficientes*, per distinctionem, sic : alia *agunt* homines, *non per se* ; et ita, vel *per fortunam* agunt ;

[¶] Vel a necessitate duplici ;

[†] Una violentiæ,

[‡] Altera naturæ :

[¶] Unde hic causæ tres sunt ; fortuna, vis, et natura ;

[¶] Alia vero agunt *propter se* ; et ita, vel *ex consuetudine* agunt ; vel *ex appetitione* ; eaque [¶] aut partecipe rationis, quæ est voluntas :

[¶] Aut rationis experte ; quales sunt affectus ipsi ; utpote ira et cupiditas.

[¶] Ergo, omnia quæ ab hominibus aguntur ex septem causis ortum repetunt : fortuna, vi, natura, &c.

est omnia, quæcunque agunt, propter septem causas efficientes agere; fortunam, vim *sibi adhibitam*, naturam, consuetudinem, rationem, iracundiam, cupiditatem. ^a Hic autem eorum quæ aguntur divisiones, ex ætatibus, vel habitibus, vel aliis quibusdam, *insuper* adicere, supervacaneum est: ^b si namque juvenibus evenit ut iracundi sint, vel cupiditate accensi; haud propter ætatem juvenilem hujuscemodi agunt quæ solent, sed propter iram, et cupiditatem. ^c Neque divites et pauperes peccant propter divitias, et paupertatem; sed evenit, pauperibus quidem, propter indigentiam, cupere pecunias; divitibus vero, propter potestatem *explendi animos suos*, concupiscere non necessarias voluptates: verum agent quoque isti, non propter divitias et paupertatem, sed propter cupiditatem. ^d Similiter vero etiam justi, et injusti, et alii qui dicuntur secundum *animorum* habitus agere, propter has causas jam dictas omnia agent: aut enim propter ratiocinationem, aut propter affectum: sed alii quidem, i. e. *boni viri*, propter mores, et affectus bonos; alii vero, i. e. *improbi*, propter contrarios. ^e Quanquam evenit sane, ut talibus quidem habitibus, tales *opinionēs vel cupiditates, &c.* sint consequentes; illis vero, tales: fortasse enim, ne longius *abeam*, temperanti quidem, propter temperantiam, et opiniones, et cupiditates probæ de corporis voluptatibus sunt conse-

^a Rejicit divisionem nonnullorum rhetorum (forſan Iſocratis) qui in *cauſarum numero* complexi ſunt etiam *ætates hominum, et habitus, &c.*

^b Neque enim *ætates eſſe veras actionum cauſas*, niſi tantum ex accidenti: ut oſtenditur exemplo juvenum:

^c Neque etiam *fortunas*: ut exemplo divitum et egentium:

^d Nec denique *animorum habitus*: ſcilicet, juſtitiam, fortitudinem, et virtutes cæteras.

^e *Ἐπὶ τῶν ἡθῶν*: licet habitus, ætates, &c., *veræ cauſæ dici nequeant, habent tamen ſua conſequentia*; quæ, veris cauſis addita, nonnihil illis adferunt momenti: ex. gr. ex habitu temperantiæ, efficitur cupiditas hominis bona; ex intemperantiæ, efficitur mala: ex juvenili ætate, fit cupiditas acuta; ex ſenili, tarda, &c.

quentes ; intemperanti vero, de his ipsis *consequentes sunt* contrariæ : *eadem ratio est cæterarum conditionum : ut ætatum, fortunarum, &c.* ^a Quamobrem, hujusmodi quidem divisiones omittendæ sunt : illud tamen considerare oportet, quales *cupiditates, vel opiniones &c.*, qualibus *conditionibus* consueverunt esse consequentes ; *bonæ an malæ, acutæ an remissæ, &c.* ^f Nam siquidem albus sit quis aut niger, vel magnus aut parvus, nullum constitutum est ex ejusmodi *cupiditatibus bonis vel malis, &c.*, consequens esse : ^g si vero juvenis aut senex sit, vel justus aut injustus, jam plurimi interest, *ita ut diversæ prodeant cupiditates, bonæ vel malæ, &c.* ^h Et omnino, quæcunque *conditiones* hominibus contingentes efficiunt ut differant eorum mores, *in ipsis etiam cupiditatibus discrimen pariunt ;* veluti, divesne esse videatur quis an pauper, differet aliquid *quoad cupiditates ipsas ;* et adversane fortuna an prospera uti : atque hæc quidem posterius dicemus. ⁱ Nunc vero de reliquis dicamus primum.

4. Sunt autem ea ¹ quæ a fortuna fiunt hujusmodi, quorumcunque et causa est indefinita, et quæ non alicujus gratia fiunt ; ac neque semper, nec plerumque, nec ordinatim fiunt : hæc autem perspicua sunt

^a Corollarium duplex : divisiones hæc omittendæ, ut superflue : spectandum tamen est, qualibus hominum conditionibus quales consequentes esse soleant opiniones, &c.

^f Quibusdam enim conditionibus (ut corporis color, figura, &c.) nulla omnino varietas certa consequens esse consuevit :

^g Quibusdam (ut ætati, habitui, &c.) consequentes quidem sunt varietates aliquæ ; non eædem tamen omnibus, sed aliis aliæ.

^h Omnino, varietates certæ consequentes esse solent conditionibus iis, quæ mores hominum diversos faciunt ; ut nobilitati, divitiis, fortunæ, &c. Verum de his omnibus conditionibus, et earum consequentibus, proprius dicendi locus erit, lib. ii. cap. 14.

ⁱ Hactenus causæ eorum quæ agunt efficientes : nunc per singularum definitiones collecturus est fines eorum quæ agunt propter se : ex iis enim quæ agunt non propter se ; 1. Quæ a fortuna fiunt, nec efficientem certam habent, nec finem ; nec fiunt iisdem vicibus, quibus res naturales.

ex definitione fortunæ. ² Natura vero *fiunt*, quorum et causa in ipsis *posita est*, et ipsa ordinata *existit* : aut enim semper, aut plerumque, eodem modo eveniunt. Quæ enim præter naturam *sunt* (ut *monstra, &c.*) non oportet exacte disputare, utrum ea secundum quandam naturam, an per aliam causam fiant : videri vero etiam posset fortuna causa esse talium ; ita ut ad eam referri quodammodo possint. ³ Vi autem *adhibita sunt*, quæcunque præter cupiditatem, vel rationes, ab ipsis *hominibus* agentibus fiunt. ⁴ Consuetudine vero *sunt*, ¹ quæcunque, quia sæpe *eadem* fecerunt, faciunt. ² Propter ratiocinationem *sunt*, quæcunque ex iis, quæ ante dicta sunt, bonis, videntur esse nobis utilia, * aut tanquam finis, ob quem *reliqua sunt*, † aut tanquam media ad finem alium ducentia ; cum illa omnia ob ipsum utile agantur. Nonnulla enim ex iis quæ utilia *sunt* etiam intemperantes agunt ; verum non propterea quod utilia *sunt*, sed propter voluptatem. ³ Propter excandescentiam vero et iram *sunt*, quæ ad ultionem *faciunt* : differt autem ultio a castigatione : ‡ nam castigatio quidem patientis gratia est ; § ultio vero agentis, ut *ejus animus* expleatur : ¹ ac in quibus quidem *rebus* versetur ira, perspicuum

2. Quæ a natura oriuntur, non fiunt a causa externa ; ut artificialia ; verum ab ea, quæ statutum ordinem observat, contra atque fortuita.

3. Quæ vi fiunt, ab ipso homine fiunt, impellente causa externa.

^k Ex iis vero quæ propter se faciunt ; 1. Quæ consuetudine fiunt, ex multis repetitis actionibus fiunt.

2. Quæ propter rationem boni, sunt ea, quæ videntur esse utilia :

* Vel ut fines nobis propositi utiles :

† Vel ut media utilia, ad alios fines ducentia.

3. Quæ per iram fiunt, ea faciunt ad ulciscendum dolorem suum, infligendo poenas iis, qui læserunt ; idque

‡ Non castigandi causa, quo illi peccare desinant ;

§ Sed ut animo suo satisfaciendo seipsos oblectent :

¹ Atque hæc in iis rebus, circa quas exercetur ira.

erit in iis quæ de affectibus *tradentur*. ⁴ Propter cupiditatem vero aguntur quæcunque apparent jucunda. ^m Est autem et *illud* quod ex consuetudine, et *illud* quod ex assuefactione *fit*, inter *res* jucundas: multa enim etiam eorum, quæ natura non *sunt* jucunda, cum assueverint *homines*, jucunde faciunt. ⁿ Quare, ut *summam* colligam, ¹ quæcunque *homines* per se agunt, omnia sunt aut bona, vel quæ apparent bona; aut jucunda, vel quæ apparent jucunda.

5. ² Quoniam vero quæcunque *homines* per se agunt, ea sponte agunt; non sponte autem *ea*, quæcunque non per se; ^o *idcirco* omnia, quæcunque sponte agunt, erunt aut bona, aut quæ apparent bona; vel jucunda, aut quæ apparent jucunda. ^p Pono enim tum *ipsam* malorum, aut *eorum* quæ *specie tenus* apparent mala, vel amotionem, vel minoris mali pro majore assumptionem, in *numero* bonorum; (eligenda enim quodammodo sunt *hæc*;) ^q tum molestorum, aut eorum quæ *specie tenus* apparent *molesta*, vel amotionem, vel minorum *molestorum* pro majoribus assumptionem, eodem modo *pono* in *numero* jucundorum.

4. Quæ denique propter cupiditatem *fiunt*, sunt ea, quæ ipsis *apparent* esse jucunda.

^m Notat id, quod modo omisit; ea quæ consuetudine agunt esse *jucunda* quædam.

ⁿ Ex dictis, concludit, 1. Omnia quæ propter se agunt esse bona vera, aut apparentia: *vel jucunda* vera, aut apparentia: ita ut *finis agentium* generales duo sint; *bonum*, seu *utile*, et *jucundum*.

2. Et propterea etiam, quia quæ agunt propter se, ea sponte agunt, &c,

^o Sequitur, omnia quæ sponte agunt, et per consequens quæ *injuste* agunt, esse bona, *vel jucunda*, (vera vel apparentia,) et hos duos esse *finis*, ob quos *injuriam* faciunt.

^p Prolepsis: sub dictis bonis, ait, etiam comprehendi majorum depulsionem, et minoris mali, rejecto majore, assumptionem.

^q Similiter, sub dictis jucundis censei et molestorum abjectionem, et minoris molesti, repudiato majore, assumptionem.

CAP. XI.

Distinctiones, seu formæ speciales, de utili et jucundo.

De utili, formæ sumendæ ex cap. vi. De jucundo, sumuntur tum elementa, seu definitiones, §. 2. Tum etiam formæ variæ, §. 3.

SUMENDUM igitur, seu videndum est, utilia, et jucunda, quot sint, et qualia: ^a ac de utili et bono quidem, in genere deliberativo, dictum est superius. ^b De jucundo autem, dicamus in præsentia. ^c Oportet autem existimare satis idoneas huic scriptioni esse definitiones, si sint de unoquoque neque obscuræ, neque exquisitæ.

2. ^c Positum autem sit nobis, voluptatem esse motionem quandam animæ, et constitutionem subitam ac sensibilem, in propriæ naturæ statum: ^d dolorem vero, contrarium. ^e Si igitur voluptas sit ejusmodi, perspicuum est etiam jucundum ^f esse id quod habet vim efficiendæ ejus, quæ dicta est, dispositionis: id vero ^g quod habet vim ipsius corrumpendæ, vel contrariæ constitutionis efficiendæ, esse molestum.

3. ^f Neceffe igitur est jucundum esse, ^g tum accedere ad id, quod est secundum naturam; (idque ple-

^a De utili definitiones et formæ expositæ fuere cap. vi. &c.

^b De jucundo autem, 1°. præmittuntur definitiones, quales hic inprimis quadrare ait; apertæ scilicet, et ad sensum opinionemque popularem accommodatæ.

^c Posita ergo definitione, tum voluptatis,

^d Tum etiam doloris,

^e Exinde colligitur,

1. Jucundum quid:

2. Molestum quid.

^f 2°. sequuntur formæ; 1. Ratione naturæ; 1a. Dum naturalibus muneribus fungare, iter ad naturalem statum suave est:

rumque *ita est*;) ^g et præcipue, cum suam ipsorum, quam antea amiserant, naturam recuperarint ea, quæ secundum illam fiunt: ² tum etiam consuetudines; quod enim consuetum est, id tanquam nobis innatum jam fit: simile enim quiddam est consuetudo naturæ: nam vicinitatem habet etiam quod sæpe fit cum eo quod semper. Est autem natura quidem dux ejus quod semper fit; consuetudo vero ejus quod sæpe. ³ Et id sane quod non est violentum; præter naturam enim vis est: ^h quamobrem necessitates impostæ molestum quiddam sunt; et recte dictum est,

“Omne enim negotium quod necessitate imponitur triste est.”

⁴ Curationes autem, et studia, et animi corporisque contentiones, molestas esse (¹ necessaria enim et violenta hæc sunt) nisi aliqui diu illis assueti fuerint; sic autem consuetudo rem facit jucundam: ^{*} quæ autem bis sunt contraria, jucunda existere: quamobrem animi remissiones, et cessationes a labore, et curarum relaxationes, et lusiones, et requietes, et somnus, ponuntur in numero jucundorum: nihil enim horum est ad necessitatem, sed sponte ea libenterque gerimus. ² Et ^k cujus cupiditas insita animo fuerit, id omne jucundum;

^g Præsertim, si statum illum, ante amissum, jam recuperatum habeas: tunc enim in eo naturæ motu sensus excitatur major; unde voluptas auctior.

2a. Res usitatæ voluptatem creant: quod probatur ex posteriori parte præcedentis formæ.

3a. Id quod non per vim efficitur jucundum est: vis enim omnis naturæ bellum indixit.

^h Unde, illa, quæ homines necessitate sibi allata faciunt, odiosa sunt ipsis: ut patet Eveni Poætæ versu.

4a. Una pars, de molesto: molesta sunt sedulitates in re peragenda, et studia, &c.

1. Ratio a forma præcedenti.

^{*} Altera pars, e contra, de jucundo: quæcunque enim dictis tribus molestis contraria reperiuntur jucunditate perfundunt.

2. ^k Ratione objectorum cupiditatis: cujus enim cupiditate flagramus id suave: ut videre licet in singulis.

nam cupiditas est rei jucundæ appetitus. ¹ Cupiditatum autem aliæ sunt rationis expertes; aliæ vero cum ratione: ^m voco rationis expertes, siqua homines non ex eo quod existiment aliquid concupiscant: ⁿ sunt autem hujusmodi cupiditates, quæcunque hominibus natura inesse dicuntur; ut sunt ¹ eæ quæ vi corporis excitatæ nobis insunt; ^o velut alimenti, sc. sitis, et fames; ^p et per unamquamque alimenti speciem cupiditas: ² item illæ quæ sunt in iis rebus quæ gustatu percipiuntur, et in venereis, et omnino in iis quæ pertinent ad tactum; et illæ quæ in odoratu; [suavitatis cupiditas;] et quæ in auditu; et quæ in visu. ^q Cum ratione vero cupiditates voco, siqua homines ex eo concupiscunt, quod ad ea appetenda persuasi fuerint: multa enim et spectare et possidere cupiunt, simulatque de iis ab aliis audiverint, illorumque dictis persuasi fuerint. ³ Quoniam vero posita est jucunditatis perceptio in sentiendo aliquam affectionem homini gratam; ^r phantasia vero est sensus quidam debilis; ^s atque ei qui recordatur, et ei qui spe-

¹ Cupiditatum autem aliæ rationis expertes, aliæ cum ratione conjunctæ:

^m Rationis expertes sunt illæ, quibus res sectamur non judicio ullo, sed naturæ impulsu solo.

ⁿ Ex hoc cupiditatum genere sunt 1. Illæ, quæ ad corpus referendum comparatæ: velut, alimenti cupiditas,

^o Tum in genere; quæ dicitur fames et sitis;

^p Tum in singulis alimenti speciebus, quæ cujusque naturæ aptæ sunt.

2. Illæ quæ ad sensus oblectandos referuntur: ut tactum, &c.

^q Cum ratione conjunctæ sunt eæ, quibus res expetimus, aliorum persuasum inducti.

3. Ratione sensus, memoriæ, et spei, colligitur forma generalis, sic:

Quia et voluptate affici positum est in sentiendo affectu quodam;

^r Et phantasia est sensus quidam debilis;

^s Et recordanti, vel speranti, comitatur phantasia quædam rei, quam recordatur, vel sperat:

rat, si consequens fuerit phantasia quædam ejus rei, cujus meminit, aut spem habet; ¹ si, *inquam*, hæc ita sunt, perspicuum est etiam voluptates adesse iis qui valde recordantur, et sperant; siquidem iis *inest* quoque sensus ejusdem rei, cujus meminere, aut spem alunt.

^u Quare necesse est omnia jucunda esse aut in sensu præsentia, aut in memoria præterita, aut in spe futura: sentiunt enim præsentia; recordantur præterita; sperant futura. ¹ Atque ex iis quidem quæ memoria custodiuntur, ² jucunda sunt non solum quæcunque tunc, cum aderant, jucunda erant; sed et nonnulla etiam, quæ tunc non erant jucunda, si modo quod postea exinde mandrit sit quidpiam pulchrum et bonum: unde et illud dictum est,

^y *Sed jucundum utique est, cum servatus sis, meminisse laborum.*

^z Et illud,

¹ *Nam et postea etiam laboribus suis delectatur vir,*

² *Cum ipsorum meminit, quicunque multa passus fuerit, et multa fecerit.*

Hujus autem rei causa est, quia jucundum est etiam non habere malum. ² Ex iis vero quæ in spe futurorum jucunda sunt illa, quæcunque, cum præsentia

¹ Sequitur, etiam oriri jucunditatem ex acriori recordatione, aut spe.

^u Unde concluditur, res omnes jucundas esse cum perceptione trium temporum: videlicet, vel in sensu præsentium, vel memoriæ præteritorum, vel spe futurorum.

Speciatim vero: 1°. Quod ad memoriam præteritorum attinet:

² Non tantum recordantem oblectant res præteritæ, quæ suaves olim erant, sed etiam, quæ molestæ et odiosæ, si ex illis commodum deinceps partum sit.

^y Testimonia hujus; unum ex Euripide,

^z Alterum ex Odyss. xv. 399. verba sunt Eumæi subulci, cum Ulyssæ loquentis: "Nos in tugurio vetera mala repetentes oblectemur: nam et post, &c."

^{2^o}. Quod ad spem futurorum; ea sperantem oblectant, quæ, quando adfunt, lætitiæ videntur afficere, aut utilitates importare, &c.

sint, apparent aut gaudio afficere, aut juvare multum, vel *saltem* sine molestia juvare. ^a Omnino, quæcunque cum adsint *nos* gaudio afficiunt, *ea* plerumque oblectant et sperantes et recordantes. ^b Quamobrem ^c et irasci jucundum est; ut Homerus etiam cecinit de excandescencia,

“*Quæ melle affuso longe est dulcior.*”

^c Nemo enim irascitur ei rei quæ ultioni non esse obnoxia apparet, *ut lapidi, telo, &c.* Et iis *hominibus*, a quibus multum superantur potentia, aut non *omnino* irascuntur, aut minus. ^d Et in plurimis cupiditatibus consequitur *homines* voluptas quædam: aut enim dum recordantur quomodo *re optata* potiti fuerint, aut dum sperant *fore* ut potiantur, perfunduntur quadam voluptate; ^e veluti, tum ii qui in febribus detinentur siti, dum et recordantur quomodo biberint, et sperant *se* bibituros, gaudio *afficiuntur*: ^f tum qui amant, dum et colloquuntur, et scribunt, et canunt semper aliquid de eo quod amant, *etiam* gaudent: in omnibus enim hujuscemodi *negotiis*, dum recordantur, veluti *se* sentire arbitrantur id, cujus amore ardent. ^g Et principium fane amoris fit

^a Omnino: (*quod ad memoriam simul et spem* :) quæ, cum adsint, lætitia afficiunt, ea et recordanti, et speranti, dulcia.

^b Hinc *formæ duæ* ex Platonis Philebo.

^c 1a. *Ira commoveri* suave est; probatur ex Iliad. xviii. 109. quem versum citat etiam Socrates, in Philebo.

^d Irati enim ex ulciscendi spe voluptatem capiunt; ita ut absque hac spe iram haud conciperent.

^e 2a Forma; *magnæ cupiditatum parti* voluptas quædam, licet haud integra, consequens est: idque propter recordationem voluptatis expletæ, vel spem explendæ.

^f Exempla fere ex Platonis Philebo: unum *febricitantium*:

^g Alterum *amantium*; qui tunc cum de re amata scribunt, cantant, &c, voluptatem capiunt: siquidem in actionibus his rem ipsam pœne ante oculos ponunt.

^h Hoc idem intelligitur esse ipsum amandi principium: cum non modo presentibus deliciis suis, sed et absentibus quoque ex illarum recordatione gaudet.

hoc omnibus, quando non solum cum *præsens* ille adest gaudent, sed etiam absentem *illum* in memoriam revocantes amant. [§] Quamobrem et *tunc* etiam, cum molestus ille factus sit ex eo quia non adest, et in *ipsis* luctibus, et lamentationibus, (*cum illo orbatissimus*,) immiscetur quædam voluptas : ^h nam molestia est in eo, quod non adsit *is quem amat* ; voluptas vero in eo, quod recordetur, et videat quodammodo illum, et quæ ageret, et qualis esset : ⁱ quamobrem etiam id *de Achille* dictum est,

“ Sic dixit : in illis vero omnibus desiderium excitavit
“ luctus.”

^k Et ulcisci injuriam acceptam jucundum est : ^{*} quod enim, si non consequamur, molestum est, *si id* consequamur, jucundum est : [†] qui vero irascuntur molestiam habent incredibilem, nisi ulciscantur ; sperantes autem *hoc fore*, gaudent. Et ^{*} vincere jucundum est, non solum studiosis victoriæ, sed *etiam* omnibus : nam *in victoria* inest quædam excellentiæ phantasia, cujus desiderio tenentur omnes, aut remissius, aut vehementius. ⁱ Quoniam autem vincere jucundum est, necesse est [†] jucundos esse etiam lusus eos, qui *parti-*

[§] Hinc etiam voluptatem adfert res amata, *et tunc*, cum molestiam absentia ipsius parit ; et *tunc etiam*, cum amissio mororem excitat.

^h Ratio : illius enim desiderio dolor, recordationi voluptas, hæret.

ⁱ Exemplum ex Iliad. xxiii. 108.

^k 3a. Forma ; ulcisci suave : nam,

^{*} Et ultionem consequi, jucundum : quod patet a contrario ;

[†] Et is qui irascitur vehementer dolet, nisi ultum eat ; ultionem si speret modo, voluptatem capit.

4. Ratione victoriæ, forma una generalis : vincere mortalibus jucundum : victoriam enim qui attingit primum se omnium putat ; cuius rei desiderium universorum animos occupavit :

ⁱ Altera specialis indidem colligitur.

[†] Lusus quidam, qui pugnae speciem in se habent, suaves sunt ;

Sive illi qui delectationis causa comparantur : quorum alii, nobiliores ;

next ad pugnarum speciem, et qui tiliarum tantu, et qui verborum carminumque contentionebus sunt; (sæpe enim in ipsis usu venit, adversarios vincere;) m et ludos talorum, et pilæ, et aleæ, et tesserarum. n In serijs etiam hercle ludis, qui studio sunt, similiter se res habet: horum enim o alii jucundi sunt, si quis sit iis assuetus; p alii vero statim jucundi sunt; veluti, venatio, et tota ferarum insectatio: ubi enim concertatio est, ibi etiam victoria est. q Quamobrem et judicialis, et contentiosa disputatio, jucunda est iis qui diu assuefacti sunt, et facultate illarum colendarum præditi. r Et honor, et bona aliorum existimatio de ipso, est inter jucundissima; s quia oritur hæc phantasia cuique, se talem esse qualis habetur, et studiosum virum; t idque multo magis, cum de ipso affirmant illi quos vere sentire existimat: u tales autem sunt vicini, magis quam longinqui; et familiares, et noti, et cives, quam externi; et qui nunc vivunt, quam qui nasci adhuc debent; v et prudentes, quam imprudentes; et multi, quam pauci: x verisimilius enim est vere sentire eos qui commemorati sunt,

^m Alii, minus nobiles, magisque nugatorii;

ⁿ Sive illi qui seria studia et educationem requirunt; quorum etiam differentie duæ;

^o Alii jucundi sunt ex tractatione longa, et studio;

^p Alii continuo, ut incipiunt tractari, suaviusculi.

^q Ex hac forma speciali colligitur tertia: oratoribus et sophistis contentiones ipsorum suaves &c.

^r Ratione honoris, vel gloria; quæ omnino maximam voluptatem creant:

^s Qui enim vident alios se honorare hoc animis statim cogitant, honoribus se illis saltem esse dignos:

^t Longe vero maximam, cum laudentur ab iis, quos putant magis esse dignos fide:

^u Tales primo et præcipue sunt, tum propinqui, sive habitandi loco; seu familiaritate et notitia; sive ætate:

^v Tum qui magis veraces; ut prudentes, et magna hominum pars.

^x Dein et his contrarii, si se commendent; minus quidem, demulcent tamen.

quam contrarios : * quoniam illorum quos aliquis valde contemnit, ut puerorum, aut belluarum, non curat honorem aut opinionem, ipsius sane opinionis causa ; † *sin eam curat, hoc facit propter aliud aliquid.* Et ° amicus est inter jucunda : nam et amare jucundum est ; quia nemo amans vini est, qui non gaudeat vino : et amari jucundum est : phantasia enim etiam ibi *de seipso* est, adesse sibi hoc, *se* bonum esse ; quod omnes cupiunt, qui ipsius sensum habent : † amari vero est charum esse *et diligere ipsum propter se.* * Et admirationi *aliis* esse jucundum est, propter ipsum honorem, *qui in ea re exhibetur,* † Et adulatione permulceri, et adulator ipse, res jucunda est : etenim et simulatus admirator et simulatus amicus est *is qui adulator est.* † Et eadem sæpe agere jucundum est : consuetum enim, *sem familiare,* jucundum esse definitum fuit. ° Et interdum commutare res, et actiones, jucundum est ; † siquidem in naturam reverti sit commutare : ipsum enim idem, semper *sine modo adhibitum,* habitus bene constituti exuperantiam efficit : † unde dictum est,

* Quorum vero existimatio consilii vacua, ut puerorum, &c., quid isti de se judicent, nihil sua interesse putant.

† Aut si putent, non id faciunt quod eorum laudem aliquo loco habeant, &c.

6. Ratione *amicitiæ* : rerum enim una jucundarum amicus ; cum definiatur, is qui amat, et amatur. Nam et *amare* jucundum quid, &c., et *amari ab aliis* dulce : qui enim se diligere cernit adesse sibi hanc sperat dotem, quod sit vir bonus.

° Amari, quid.

† Jucundum est *admirandum haberi.*

‡ *Assentatoris studium* suave est ; itemque *assentator ipse* ; quia simulat admiratorem et amicum : quæ duo, ut ipsa delectant, ita et ipsorum adumbratio.

7. Ratione *repetitionis* : dulcis est tractatio, tum *eorundem studiorum*, ob consuetudinem :

° Tum *longe diversorum.*

† Ratio : quia varietas suffragatur naturæ ;

‡ Illustratur testimonio Euripidis, in Oreste.

“ *Permutatio, seu vicissitudo, rerum omnium dulcis.*”

^d Ob id enim, etiam *ea* quæ temporis spatio *interposito* repetuntur jucunda sunt, sive homines, sive res : * est enim *hæc* ex tempore quod præsens est permutatio ; † simul vero etiam *id* efficitur rarum quod *fit* tempore interposito. ^e Et discere, et admirari, jucundum est, plerunque : ^f nam in admiratione quidem cupiditas *quædam* est discendi ; ita ut admirabile cupiditatem *sui* excitet : ^g in discendo autem *est quædam nobis* in naturalem statum erectio. ^h Et benefacere, et beneficium accipere, *est* inter jucunda : ‡ nam beneficium accipere est consequi *ea* quæ cupiunt : § at benefacere *alteri est facultates* habere, et antecellere, quæ ambo *homines* appetunt. || Quia vero jucundum est potestatem *habere* beneficia *conferendi* ; idcirco jucundum hominibus est ⁱ et proximos *in aliqua re lapsos* erigere, ^j et *suo sumptu* perficere *ea* quæ *sunt ab aliis* inchoata. ^k Quoniam vero tum discere jucundum est, tum admirari, ^l etiam necesse est jucundas esse *res* hujusmodi ; *videlicet*, et quod imitatione

^d Hinc *res illæ, et homines, qui ex intervallis revivuntur*, gratiores evadunt :

* Tum *quia* præsentī conditioni varietatem adferunt :

† Tum *quia* sic rara fiunt, quæ in pretio esse dixi.

8. Ratione duplici : 1°. *Rem ignotam admirari* plerumque delectat ; quia cupiditas in eo inest perdiscendi illius rei causas, &c.

2°. *Eandem rem discere*, dulce : quia pellendo illius inscitiam transfert in perfectiorem statum.

9. *Ratione beneficentiæ* ; benigne alteri facere voluptatem habet ; et commodis ab altero affici :

‡ Ratio posterioris dicti :

§ Prioris.

|| Hinc eliciuntur formæ duæ : jucundum est 1°. *Delicta aliorum emendare*, ac supplere :

2°. *Labore suo absolvere quæ nequibant aliis.*

^e Ex discendi jucunditate ducuntur formæ,

1°. Ratione *doctrinæ* : jucundum est tum illud *quod quavis imitatione adumbratum fuerit*, sive penicillo, sive scalprio, sive ingenio poetarum :

expressum est, ut imitatio pictoria, et statuaria, et poetica; ^f et quicquid scite imitatione expressum fuerit, etiam si haud jucundum sit id cuius imitatio est: ^g non enim homo ex hac imagine rei spectata gaudet; ^h sed ratiocinatio hic est, imaginem hanc, quæ imitatur, rem esse illam, quæ exprimitur: quare discere aliquid ex hac conspectu accedit. ⁱ Et repentinæ magnæque rerum in contraria mutationes; ^k et vix fervari ex periculis, quæ pæne aliquem oppresserint: omnia enim hæc admirabilia sunt. ¹⁰ Et quoniam quod cuique est secundum naturam jucundum est; ^l cognata vero sunt secundum naturam sibi invicem conjuncta; ideo omnia cognata, et similia, jucunda sunt, plerumque: velut, homo homini, et equus equo, et juvenis juveni: ⁱ unde etiam proverbia prolata sunt; quod “Æqualis æqualem delectat;” et,

“Semper similem Deus congregat ad similem;” et,

“Cognovit fera feram;” et,

“Semper graculus ad graculum;”

et quæcunque alia sunt hujusmodi. Quoniam autem simile et cognatum quodque est sibi ipsi jucundum; ² maximeque unusquisque homo erga seipsum ita est

^f Tum illud quod artificiose effectum sit; tamen quod repræsentatur sit molestum.

^g Ratio: non enim ex imagine rei spectata nascitur voluptas:

^h Sed ex syllogismo, quo aliquid discimus: unde oritur in animo jucundum.

²⁰. Ratione admirationis: jucunda sunt, tum subitæ mutationes, in fabulis, cum quis ex fortunato sit miser, aut contra:

^k Tum e periculis ægre evasisse.

¹⁰. Ratione cognationis, seu vicinitatis naturalis: 1a forma sumitur, ita ut quæ ejusdem sunt generis, assimiliaque sibi ipsis, jucunda fere inter se sint mutuo.

ⁱ Hujus formæ animadversio pervulgatas illas peperit voces, seu proverbia, quæ fere enumeravit Ethic. lib. viii. c. 2. et ad Eudem. lib. vii. c. 1.

^{2a} Forma ducitur ex præcedenti: universi mortales communi hoc vitio ægrotant, ut sese nimis ament; alii quidem acrius, alii remissius.

affectus; ideo necesse est omnes sui ipsorum amantes esse, aut magis, aut minus: omnia enim huiusmodi (*simile esse, una vivere, &c.*) unicuique insunt maxime erga seipsum. ¹ Quoniam vero sui amantes omnes sunt, necesse est etiam ea quæ sua sunt esse omnibus ipsis jucunda; velut, opéra, orationes. ² Quamobrem valde amantes sunt, plerumque, assentatorum, et amatorum; et cupidi sunt honorum, et valde liberos diligunt: ipsorum enim opéra sunt liberi. ³ Et inchoata perficere jucundum est: ipsorum enim opus jam fit illud, non eorum qui inceperunt. ⁴ Et quoniam aliis imperare jucundissimum est, ⁵ etiam sapientem videri esse jucundum est: imperatorium enim est sapere; ⁶ est autem sapientia rerum multarum et admirabilium scientia. ⁷ Præterea, quoniam cupidi sunt honoris, plerumque, necesse est etiam, et aliis imperare, et increpare proximos, jucundum esse. ⁸ Et in quo studio unusquisque se sibi excellere putat, in eo versari; ut etiam ^m Euripides ait;

“ ——— *Et ad id totum se quisque confert,*

“ *Maximam cujusque diei partem illi tribuens,*

“ *Evadat ipse semet ut præstantior.*”

3a Forma elicitur ex 2a, nam ex amore sui, i. e. personæ, nascitur amor suarum rerum: ut artificii suum opus jucundum, et oratori oratio sua, &c.

Hinc; 1. Delectamur omnes et personis qui nos simulate, vel ex animo, colunt, et rebus quæ ornant; ut honoribus, et liberis.

2. Suave est, quæ alii imperfecta reliquere, de tuo addentem ita perficere, ut tibi adscribantur merito.

11. Ratione excellentiæ, et imperii in alios; forma 1a, Sapientem existimari suave; quia sapientia in alios pœne justum imperium vendicat.

^k Sapientia vulgo, quid.

2a Forma duplex: jucundum est, tum aliis imperare, et peccantes coarguere; quia hæ res honori sunt:

¹ Tum assidue in eo versari, in quo sibi ipsi quisque excellit, ita ut nulla alia re tantum valeat.

^m Probatur a testimonio Euripidis.

Eodem autem pacto etiam ¹² quoniam lūso inter jucunda est, et quia omnis remissio animi, et risus est inter jucunda; necesse hercle est etiam ridicula jucunda esse, et homines, et orationes, et opera: tractatum autem est de ridiculis separatim in libro de arte Poetica. ^a Ac de jucundis quidem dicta sint hæc; molesta autem ex formis quæ his sunt contrariæ manifesta fuerint. ^o Ac quorum quidem gratia homines injuria alios afficiunt, hæc sunt.

CAP. XII.

De hominibus qui injuriam faciunt.

Altera quæstio fuit, quales homines injuriam faciunt: præmissis igitur eorum divisionibus, et subdivisionibus, §. 1.

De utrisque sumit formas suo ordine, §. 2.

QUOMODO autem ipsi se habentes, et quos afficiant, jam explicemus. Ac ^a ipsi quidem ad injuriam inferendam parati sunt tunc, cum arbitrentur * possibile esse ut res agatur, et ^b possibile esse ut ab ipsis: idque aut ¹ si se latituros putant cum egerint, aut, ² si non latuerint, se non daturus poenam; ³ aut

^{12.} Ratione ridiculi: ridiculi homines, et res, jucunditatis pleni.

^a Expositis formis jucundi, quæ molesta sunt ex rationibus contrariis facile intelligitur.

^o Epilogus imæ quæstionis, de finibus eorum, qui injurias faciunt; jucundo, et utili.

^a Præmittit divisionem cum subdivisione. Ad injuriam inferendam animi adduntur, * si sperent rei eam naturam esse, ut effici possit:

^b Aut si ipsi facultatem efficiendi habeant; idque vel,

1. Si committere audeant, freti opinione celandi: vel,

2. Si res palam fiat, sperent tamen subterfugere: vel,

3. Si poenam non effugerint, tamen illa levior sit quam lucrum.

daturus quidem, sed minus damnum esse quam lucrum, quod *vel* ad ipsos venit, vel *ad eos* quorum curam habent.

2. ^c Ac qualia quidem possibilia *specie tenus* appareant, et qualia impossibilia, posterius explicabitur: communia enim partibus *seu speciebus* rhetoricæ sunt hæc omnibus, *deliberativæ, demonstrativæ, et judiciali.*

^d Ipfi vero arbitrantur *se* posse maxime securi a damno injuria afficere, ^e qui dicendi facultatem habent, et qui in *rebus* agendis *multum* valent, et qui multarum contentionum *forensium* peritiam adepti *sunt.*

^e Item si amicorum *copia* abundant; et si divites *sint*: ac maxime quidem, si ipsi *sint hujusmodi homines* qui *antea* commemorati *sunt*, *impune* *se* posse arbitrantur *injuriam* facere: ^f sin minus *tales* *sint*, *saltem* si ipsis existant hujusmodi amici, aut administri, aut focii: his namque *freti* possunt et *audacter* agere, et latere, et non dare pœnam. ^g Item si *ipsi* amici *sint* iis qui injuriam patiuntur, aut iudicibus: ^h nam amici quidem et parum cauti *sunt* ad injuriam accipiendam, et reconciliantur, priusquam *illi rem factam* iudicio persequantur: ⁱ iudices vero gratificantur *iis*

^c Quod *ad divisionem*; de *priore* *eius* *membro*, [qualia *sint*, quæ opinantur effici posse,] formæ sumuntur ex iis, quæ dicuntur *de possibili*, lib. ii. cap. 20.

^d De *posteriori* *membro*, [qui homines facultatem habeant impune faciendi,] formæ, 1. Respectu *reorum*: si fecerint *freti* vel *eloquentia*, qua legum severitatem eludant, vel rerum *gerendarum* *facultate*, vel *usu forensi*.

2. Respectu *amicorum* et *divitiarum*: præcipue quidem, *si ipsi* *sint* horum præsidiiis muniti:

^e Sin minus, tamen *si amici ipsi*, aut *ministri*, aut *focii* adfuerint, illis copiis ornati.

3. Respectu *eorum qui lædantur*, et *iudicum*: si illis antea amici fuerint.

^f Amici enim *qui læduntur* facilius violari, et læsi citius placari, possunt.

^g *Judices* autem *ipsi* amicos suos aut nulla mulctant pœna, aut admodum parva.

quibus amici fuerint, et aut omnino absolvunt, aut parvis *pænis* afficiunt. ^b Apti vero ad latendum sunt, et ii qui contrarii sunt criminibus *objectis*, quæ in ipsos minime quadrant; velut, si debilis accusetur de verberatione, et si pauper ac deformis de adulterio; ^a et qui ea faciunt quæ sunt valde in aperto, et in oculis omnium; neque enim custodiri solent ejusmodi, quod nemo illa existimet *quenquam violaturum*. ⁱ Et tanta, et talia, quæ *admiserit hominum* nemo; nam hæc quoque a nullo caventur: omnes enim usitatos ut morbos cavent, sic etiam injurias: quo autem morbo nondum laboraverit quispiam, eum nemo reformat. ^a Et quibus nemo est inimicus, aut *inimici* multi: illi enim putant se latituros, quia non caventur; hi vero latent, * cum quia non videntur aggressuri fuisse eos qui *sibi ab illis* cavent; tum † quia habent defensionem, quod *ipsi illos* aggredi non ausi fuissent tam multos. ^a Et quibus adest occultatio, aut modus, aut locus, aut *rei abreptæ* dispositio in promptu. ^k Et quibuscunque, si non latuerint, est tamen depulsio judicii, ne *causam dicant*, aut procrastinatio longa, ut *sero dicant*, aut corruptelæ judicium. ⁱ Et

^b Quod ad *subdivisionis primum membrum*: latituros se sperant,

1. Respectu *sui ipsorum*: si adversi videantur culpis, quarum arguuntur.

2. Respectu *factorum*: si ea facinora perpetrarint, quæ vel in *propatulo sunt*, oculisque omnium custodiuntur:

† Vel ob *magnitudinem*, aut *atrocitatem*, cum nunquam alias audita fuerint, a *nemine* metuntur, ac ne observantur quidem.

3. Respectu *inimicorum*, quos vel nullos habent, qui facta ipsorum notent:

Vel non multos; tunc enim latent, et * *propter existimationem judicium*, quibus crimen verisimile non apparet, &c.

† Et *propter excusationem* quam habent ipsi, &c.

4. Respectu *facilis occultationis*, &c. Si possint, quæ sustulerint, nullo negotio occultare, seponere, &c.

^k 2m. Subdivisionis membrum. Quidam, etsi facinus haud ce-
lent, *fidunt tamen se impune fore*, si *removere judicium* possint, &c.

ⁱ 3m. Membrum. Qui sperant *minorem fore multam quam lu-*

quibus, *etiam* si irrogetur multa, est *tamen* depulsio solutionis, aut dilatio temporis; aut *si quis* propter inopiam nihil habebit quod amittat. ^m Et quibus lucra manifesta *sunt*, aut magna, aut propinqua; poenæ vero aut pusillæ, aut obscuræ, aut longinquæ. ⁿ Et cui non est vindicta æqualis commodo *quod inde percipitur*; quale *bonum* videtur habere tyrannis. ^o Et quibuscunque injuriæ quidem, *quas inferunt*, lucra *sunt*; poenæ vero, *quæ ob injurias illatas sustinentur*, probra solum: ^p et quibus e contra *res accidit*, ut injuriæ quidem *sint* in laudem aliquam; (veluti, si *cui eodem facto quo quemquam violenter acciderit simul ulcisci patris injuriam*, aut matris, ut *Zenoni usu venit*;) ^{*} poenæ vero aut ad pecuniam spectent, aut exilium, aut aliquid ejusmodi: ^q utrique enim *illi* injuriam faciunt, et utroque modo *se* habentes; non tamen iidem, sed contrariis moribus *præditi*. ^r Et qui *post facinus perpetratum sæpe ex sententia* aut ^s latuerint, aut nihil poenarum dederint: ^t et qui sæpe sine suo dejecti *sunt*: sunt enim etiam aliqui in hujusmodi negotiis, ut etiam in bellicis, *parati* quasi rursus præ-

erum, hoc nomine fidentiores sunt: idque respectu vel *dissolutionis multæ*;

^m Vel *lucris et damni futuri*, quod speratur, aut timetur;

ⁿ Vel *commodi*, quod jam decerpitur; et *vindictæ*, quæ futura timetur;

^o Vel *generis ipsius facti, et poenæ*: si *improbe facta sint quæstus*; *multæ*, ignominia tantum.

^p Et ex *advorso*: si *injussu factum laudem* ferat, (quod sit pius, &c.)

^{*} Poena rei *familiaris* damno solvatur, aut *mutatione* soli, &c.

^q Probatio utriusque sententiæ.

^r Quod ad tria subdivisionis *membra indiscriminatim*: fidunt enim *injuriæ insistentes*,

1. Respectu *fortuna*; sive *bonæ*, quam in scelere admisso experti rursus se similiter elabi sperent:

^s Sive *adversæ*; dum meliorem jam spe fortunam rursus tentare cupiant.

lio decernere. * Et quibus jucundum, *quod ex eo facto oritur*, statim adest, molestum vero posterius; aut lucrum *protinus*, pœna vero posterius. † Atque homines incontinentes sunt hujuscemodi: est autem incontinentia in omnibus *rebus illis* quas appetunt. ‡ Et quibus e converso molestum jam adfuerit, vel pœna; jucundum vero, et utile, posteriora *sunt* et diuturniora: * continentes enim, et prudentiores, talia sectantur. † Et quibus contigerit, ut propter fortunam videantur egisse, aut propter necessitatem *sibi impositam*, aut propter naturam, aut propter consuetudinem; et * omnino errasse, sed non injuriam fecisse. ‡ Et quibus adfuerit æquitatis obtinendæ *facultas*, ita ut *mitiori judicio factum judicetur*. † Et quicumque indigentes fuerint: * dupliciter autem sunt homines indigentes: vel enim, tanquam *rei ad vitam* necessariæ, ut pauperes; † vel, tanquam exsuperantiæ et *luxus*, ut divites. † Et qui *vita moribusque* valde probati fuerint, et qui valde improbat: † illi quidem, tanquam qui non existimabuntur *fecisse*; § hi vero, tanquam *qui, facinore perpetrato*, nihilo ma-

2. Respectu vel *antegressi jucundii, aut lucri*, cui sero consequens sit molestum, aut damnum:

† His affines sunt *incontinentes*, qui præsentem voluptatem futuræ ægritudini anteponunt:

‡ Vel *præcedentis molesti, aut pœnæ*; cui consequens sit jucundum, aut lucrum.

* Pares his sunt *continentes*, qui, futuri boni spe, sibi ægre esse patiuntur ad tempus.

3. Respectu *eo*: si *infortunium, necessitatem*, vel similia, *excusare* possunt;

* Et omnino, se propter imprudentiam lapsos dicere, &c.

‡ Vel si impetrare liceat, ne summo jure secum agatur, sed *ex æquo et bono*.

4. Respectu *egestatis*; * improbe enim hi multa faciunt: sive indigeant rebus *ad vitam*, ut *pauperes*, (quorum malefuada fames;)

† Sive *ad luxum*; ut *divites*, qui supervacaneis opus habent.

5. Respectu *sue existimationis*, sive *bonæ*, seu *valde malæ*:

† Illos enim ad injuriam invitat impunitatis spes;

§ Hos, existimationis contemptus.

gis infames futuri. ² Ac ipsi quidem sic se habentes *injuste facere aggrediuntur.*

CAP. XIII.

De iis, quibus injuriam faciunt, et in quibus potissimum rebus faciunt.

Tertia quæstio: quos homines injuria afficiunt, et in quibus rebus. De hominibus igitur sumuntur formæ, §. 1. De rebus, §. 2.

INJURIA vero afficiunt tales homines, et talibus in rebus, quæ sequuntur; eos nimirum ¹ qui possident res quibus ipsi egent, sive ad necessaria vitæ suppeditanda, sive ad exsuperantiam habendam, sive ad explendas voluptates. ² Et longinquos, atque vicinos: horum enim comprehensio, velox; illorum vero vindicta, tarda; veluti, qui deprædantur Carthaginenses a Græcia longe remotos. ³ Et ⁴ eos qui minime cauti sunt, neque in aliis observandis diligentes, sed creduli sunt: facile enim erit latere hos omnes. ⁵ Et socordes; industrii enim est, vocare quempiam in jus. ⁶ Et

² Hactenus ingenia et conditiones eorum qui injuriam faciunt.

² De iis quibus injuriam faciunt, &c, formæ.

1. Ratione rerum quas qui læduntur possident; carent, qui lædunt.

2. Ratione loci, ubi homines degunt: sic, vicinis involant, quia illorum expilatio extemplo fructuosa; remotis, quia sero illi ultum eunt.

3. Ratione morum; 1º. credulitatis, et ingenii simplicis:

2º. Segnitiei: ab inertibus læsis nihil metuunt, quorum otium lites respuit:

3º. Verecundiæ: pudibundi enim damnum pati malunt, quam digladiari de quæstu:

verecundos ; non enim pugnaces *sunt* de lucro. ⁴ Et qui a multis injuriam passi *sunt*, nec *unquam* litem *illis* intenderunt ; quasi *ii* sint, secundum proverbium, “ Præda Mysorum.” ⁴ Et quos nunquam *alias injuriis affecerunt*, et quos sæpe : utrique enim incauti *sunt* ; illi quidem, ut qui nunquam *antea injuriam acceperint*, et *proinde nullam suspectam habent* ; hi vero, ut *qui non amplius se accepturos sperent*. ⁵ Et in quos crimen conjectum *est*, vel in quos facile conjici possit : tales enim nec præligunt *injuriam judicio persequi*, cum timeant judices ; nec possunt, *si queri cæperint*, persuadere *illatam esse* : ex quorum *numero sunt ii*, qui odio *multis* habentur, et quibus invidetur. ⁶ Et adversus quos habent prætextum, vel majorum *nomine*, vel ipsorum, vel amicorum, quod aut malefecerint, aut facturi *fuertint*, vel ipsis, vel ipsorum majoribus, vel *is* quorum *salutem* charam habent : ut enim *fert* proverbium, “ Prætextu tantum eget improbitas.” ⁷ Et inimicos, et amicos : quia hos *sit* facile *injuria afficere* ; illos vero, jucundum. ⁸ Et ¹ qui amicis carent, et non *multum* valent dicendo, aut agendo ; hi enim, aut, *infirmitatis suæ conscii*, non aggrediuntur eos persequi *a quibus injuriam acceperint*, aut, *si experiri cæperint*, antea reconciliantur, aut nihil *tandem effi-*

4°. *Imbellis et ignavi animi*, qui, veterem ferendo injuriam, invitat novam.

4. Ratione *injuriae*, vel nunquam antea, vel sæpe, ipsi illatæ.

5. Ratione *infamiae*, vel antea in eos conjectæ, vel quæ facile conjici possit : tales enim libenter injuriam acceptam mustant, nec jure experiri audent.

6. Ratione *falsæ infimulationis*, tanquam ansæ in ipsos arreptæ : “ quod isti prius læserunt,” &c. Astute : vere enim hoc illi faciunt, non ut veteres injurias ulciscantur, sed ut ingenii pravitatem falsis nominibus tegant.

7. Ratione *amicitiæ et inimicitiae* : ad amicos enim violandos hortatur rei facilitas ; ad inimicos, animi voluptas.

8. Ratione *duplici* : audacter invadunt, 1°. illos, qui *præsidis carent* ad ulciscendas injurias necessariis ; ut, amicorum copia, facultate dicendi, et industria in rebus agendis :

ciunt. ² Et quibus haud prodest *in eodem loco* tempus terere, expectando *donec* vel *judicium fiat*, vel multa statuta solutio; velut *se habent* peregrini, et opifices: nam et ob parvas *pecunias* transigunt, et facile tales *a judicio persequendo* desistunt. ⁹ Et ¹ qui multas injurias *aliis antea* intulerunt, vel tales quales *ipsi jam* patiuntur: perinde enim prope hoc videtur ac injuriam non facere, cum talem quandam injuriam passus sit, qualem consuevit etiam ipse *aliis* facere: dico autem, velut si quis contumeliose verberet *eum* qui *aliis* contumeliam facere consueverat. ² Et qui male fecerunt, vel *facere* voluerunt, vel *in presenti* volunt, vel *postea* facturi sunt: habet enim et jucundum, et honestum, *hos malis vexare*; et poene hoc idem *esse* apparet, atque nullam injuriam facere. ¹⁰ Et quos *injuria* afficiendo gratificabuntur aut amicis *suis*, aut *iis*, quos *ipsi* admirantur, aut quos amant, aut dominis, aut omnino *iis* ad quorum arbitrium vivunt ipsi, et apud quos *se boni aliquid* sperant impetraturos. ¹¹ Et quibus crimen *antea* intulerunt, ^{*} et *a quibus rupto amicitiae foedere* sejuncti sunt: etenim hujusmodi *res* prope idem *esse* apparent atque nullam injuriam facere: velut Callippus fecit *illa* quae ad Dionem *perdendum pertinebant*. ¹² Et qui ab aliis *injuriam accipere* debebant, nisi ipsi *eos injuria* af-

20. Illos, qui, licet praesidiis dictis instructi sint, tamen inutile illis esset in litibus diu retineri, donec judicium fiat, aut ipsis multa dissolvatur.

9. Ratione duplici: si 1°. Vel alios violarent multis in rebus: potissimum eo injuriae genere, quod nunc ipsi accipiunt:

20. Vel omnino, malum seu detrimentum aliquid intulerunt, aut inferre cogitant, &c.

10. Ratione ea, si laedendis illis satisfacerent desideriis amicorum, &c.

11. Ratione criminis alicujus antea in illos conjecti; * vel si amicitia per aliquam simultatem dissoluta sit.

12. Ratione desperatae conditionis illorum; utpote qui, nisi eam ab ipsis injuriam accepissent, declinare nequibant, quin eandem ab aliis pati debuissent.

fecissent; quasi non amplius consultare *ipsis* contigerit, an illis mala inferre debeant: uti dicitur Ænidesmus Geloni, cum ille *populos* quosdam in servitutem redigeret, cottabia, seu *viſtoriae præmia*, miſiſſe, quod antevertiſſet *ſe in ſubigendis iis*; quaſi et ipſe *idem* fac-turus fuiſſet. ¹³ Et quos, ſi injuria affecerint, poterunt *deinceps* multa juſta agere, tanquam *pauca mala multis poſtea bonis* facile ſanaturi; uti dixit Jaſon Theſſalus, “Oportere *ſe* injuſte facere nonnulla, ut poſſet etiam juſta multa facere.”

2. ^b Et in *iis injuſte agunt homines*, ¹ in quibus omnes, vel magna pars *hominum*, injuriam facere conſueverunt: *ſe* enim veniam a *judicibus* putant conſecuturos. ² Et in *iis* quæ facilia ſunt ad occultandum: talia autem ſunt, quæcunque ¹ vel celeriter abſumuntur, velut eſculenta; ² vel facile commutantur figuris, aut coloribus, aut temperamentis; ³ vel quæ multis *locis* abdere in promptu fuerit: ^c ejusmodi vero ſunt, ¹ quæ in *varia loca* facile comportantur; ² et quæ in parvis locis abduntur; ³ et quibus ſimilia multa et ejusdem generis poſſidebat ille qui injuriam *vel furtum* fecit, ita ut facile *distingui nequeant*. ³ Et in *iis* quæcunque pudet proferre *eos* qui injuriam

13. Ratione *compensationis culpæ*: nempe, ſi, cum injuriam fecerint, ex commodis quæ inde auferent, multos adjuvare cogitent, quo culpam illam facile emendent.

^b Abrupte tranſit ad *res*, in quibus injuria afficiunt: earum formæ,

1. Ratione *communitatis*: ſi maleficium illud omnes, vel plerique, admittere conſueverunt.

2. Ratione *crypticos rei ſurreptæ*: ſi *abſcandi* facile queant, ut,

1º. Eæ quæ cito abſumi queant;

2º. Quæ facile variari, &c, ne cognoscantur eadem eſſe;

3º. Quæ celari, &c.

^c Celantur, paſſimque abſconduntur,

1º. Quæ huc et illuc portantur;

2º. Quæ parvis latebris induntur;

3º. Ea, quorum ſimilia antea injuriæ auctor poſſidebat.

3. Ratione *pudoris*; præ quo contumeliam acceptam ſilentio

passi sunt; veluti sunt uxorum seu concubinarum suarum contumeliæ, aut *foeda facinora* in seipso, vel liberos suos, contumeliose perpetrata. ⁴ Et ejusmodi faciunt, in quibuscunque litium nimis appetens videtur is, qui judicio persequatur: hujusmodi autem sunt, et minutæ res, et in quibus venia concedi solet. Ac quomodo quidem se habentes injuria afficiunt, atque in cujusmodi rebus; et quales homines afficiunt; et quas ob causas; propemodum hæc sunt.

tegere malunt, quam judicio forensi ipsorum dedecus palam facere.

4. Ratione vitandæ reprehensionis: injuriis enim ignoscere solent homines, ne existantur nimis appetentes esse litium.

CAP. XIV.

De justorum ac injustorum speciebus, seu quæstionibus variis, deque earum formis.

Quæstio [An juste vel injuste fecit ?] *distinguitur in quæstiones varias ; (de quibus singulis suæ sunt formæ ;)* idque per distinctiones justorum et injustorum duas : unam, quod alia fiant contra legem scriptam ; alia, contra non-scriptam, §. 2. Alteram, quod alia fiant contra totam rempublicam ; alia contra privatum hominem, §. 3. *Ex posteriori distinctione quæstiones emergunt tres ;* 1a, *Si contra civitatem, aut privatum quempiam fecit,* [utrum fecit ignoranter ? &c.] 2a, *Si sponte,* [utrum ex præelectione ?] 3a, *Si ex præelectione,* [utrum secundum nomen vel definitionem criminis objecti ?] §. 4. *Ex priori enascuntur item tres ;* 1a, *An fecit contra legem scriptam ?* 2a, *Si contra non-scriptam, An fecit secundum exsuperantiam vitii, &c ?* 3a, *An contra æquum et bonum ?* §. 5.

^a **I**NJUSTA autem omnia et justa facinora distinguamus, exorſi primum hinc. Res igitur justæ et injustæ definitæ sunt, ^b tum quoad leges duas, ^c tum quoad personas ad quas referuntur res illæ duobus modis.

2. ^d Dico autem legem, aliam propriam, aliam communem : propriam quidem, eam quæ singulis

^a Præmittit definitiones *justorum et injustorum*, ex eorundem divisionibus duabus ;

^b Una *juris*, quod violatur ;

^c Altera *personarum*, quibuscum contrahitur.

^d Jus est vel *proprium* ; quo singulæ nationes inter se vivere pepigerunt ; ejusque una pars in scripto, altera in institutis manet :

populis ex pactione quadam definita est inter ipsos : atque ex his, hanc quidem, non-scriptam ; hanc autem, scriptam. ^c Communem vero eam appello, quæ est secundum naturam : est enim quoddam, quod tacito instinctu augurantur omnes, natura commune justum et injustum ; etiamsi nulla societas inter ipsos intercefferit, nullaque pactio : ^f quale et Sophoclis Antígona apparet exprimere ; quod justum esset, quantumvis a rege Creonte interdictum, sepelire Polynicen ; quasi hoc, natura sic jubente, sit justum :

“ Non enim, inquit, nunc, vel heri, sed semper olim

“ Vixit hoc jus sepeliendi, nec quisquam novit ex quo

“ primum extiterit :”

et ^g ut Empedocles dicit de non interficiendo quod animatum est : id enim non quibusdam quidem justum est, quibusdam vero injustum ;

“ Sed omnium quidem hominum jus est, idque et per late dominantem

“ Æthera continenter ubique extensum est, et per immensum solis splendorem :”

et ^h ut dicit in Messeniaca oratione Alcidas.

ⁱ Personarum autem ratione ad quas definita sunt *justa et injusta*, dupliciter definita sunt : aut enim ad

^c Vel *naturale* ; quod cunctæ gentes, ubi ubi positæ, naturæ vi, servant : et tale esse jus, patet a *communi justo*, quod omnium animos occupavit, tametsi illi non ita inter se pepigerint.

^f Confirmat hæc *omnium hominum consensio* : tum *poetarum* ; ut Sophoclis Antígona, cum, contra Creontis edictum, Polynices corpus sepeliret, astute confugit ad naturæ jus, quod magis ratum se habere ab ejus æternitate confirmavit :

^g Tum *philosophorum* ; ut Empedoclis, qui poemate suo probat, non esse cædendas animantes, quia jus illud ratum est, longæque patens :

^h Tum *oratorum* ; ut Alcidas Eleatæ.

ⁱ Personarum etiam (quarum ratione definiuntur *justa et injusta*) genera duo : omnino enim omnia, vel *erga civitatem* geruntur,

universam rempublicam, * aut ad unum eorum qui sunt in republica, referuntur ea, quæ oportet agere, et non agere. ^k Quamobrem etiam facinora injusta et iusta duobus modis solent injuste facere, et iuste fuscipere: aut enim adversus unum definitum hominem, aut adversus totam rempublicam. Nam qui committit adulterium, et verberat, injuria afficit aliquem ex personis definitis; qui vero non militat pro patria, totam rempublicam.

4. ^l Cum igitur omnia injusta facinora duobus modis distincta sint; et alia quidem sint contra rempub. alia contra alium et contra alios, seu homines privatos; cum iterum repetierimus quid sit injuria affici, explicemus reliqua. ^m Est igitur injuria affici, ab iis qui sponte agunt injusta pati: injuria enim afficere, definitum erat superius, spontaneum esse. ⁿ Quoniam vero necesse est, qui injuria afficitur, eum noxam accipere, et non sponte accipere; (^o noxæ quidem ex iis quæ supra dicta fuere manifestæ sunt; bona enim et mala distincta sunt per se superius;) ^p et quidem quæ sponte agunt homines, constat esse ea, quæcunque faciunt scientes: ^q itaque necesse est omnia crimina esse adversus totam rempub. vel adversus privatum hominem; ^r vel, si ignorante reo, aut invito,

* Vel erga quosdam cives duntaxat:

^k Unde speciatim; iusta omnia et injusta fiunt vel adversus totam reip. communionem, aut adversus personam aliquam definitam.

^l Ex dictarum distinctionum posteriore, ducit quæstiones de injuriis tres, de quibus formæ suæ sigillatim sumendæ.

^m Repetito igitur, quid sit injuriam pati, ex cap. 10. §. 2. (ubi oppositum ejus definivit, quid sit injuria afficere:)

ⁿ Deducit eas quæstiones hoc modo: cum is, qui patitur, et afficiatur detrimento, et afficiatur invitus;

^o Ac detrimenta ipsa, eorumque formæ, sumendæ sint ex cap. 6;

^p Forum vero, quæ sponte, vel invitum, faciunt, ex cap. 10;

^q Sequitur, omnes quæstiones, seu duas, de injuriis (sive reip. sive cui privato illatis) esse tres:

1a, est, [An invitum et nesciens fecit, necne?]

sint admiffa,² vel sponte, et illo sciente : atque ex his alia esse præeligente illo facta, alia propter affectum, aut iram.¹ Ac de ira quidem dicetur in iis quæ *pertinent* ad affectus :³ qualia vero præelignant, et quomodo se habentes, dictum est superius.³ Quoniam autem sæpe qui confitentur se consulto fecisse interim tamen aut litis inscriptionem non confitentur, aut rem ipsam, de qua est litis inscriptio :⁴ velut, accepisse quidem, sed non furatum esse ; et fuisse priorem qui percusserit, sed non contumelia affecisse ; et cum ea concubuisse, sed non commisisse adulterium ; aut furatum esse, sed non commisisse sacrilegium ; (nihil enim abstulisse, quod Deo consecratum esset ;)⁵ aut coluisse quidem agrum alienum, sed non publicum ; aut collocutum esse cum hostibus, sed non civitatis consilia prodidisse :⁶ propterea oportebit etiam de his definire, quid sit furtum ; quid contumelia ; quid adulterium ; ut siue crimen existere, siue non existere, velimus ostendere, possimus declarare id quod justum est, vel secus.⁷ Hujusmodi autem omnia, tam nomina, quam definitiones, pertinent ad questionem illam, utrum injustum sit ac improbum, an

2a, si sponte et sciens, [An iratus, &c, an ex præelectione, seu consulto ?]

¹ Ac formæ de ira, &c, sumentur ex lib. ii. cap. 2, &c.

² Formæ autem eorum ob quæ præelignant, ex cap. 10. et illorum qui præelignant, ex cap. 12.

3a, definitiva, si consulto fecit, [Utrum hoc, an illud ?]

Quia enim reus sæpe concedit, se consulto fecisse, sed negat, fecisse juxta crimen obiectum :

⁴ Vel enim factum suum eo nomine, seu titulo, notandum non esse, quod ab actore imponitur : cujus exempla 4 :

⁵ Vel factum suum non esse rem talem, qualis ab actore obijciatur :

⁶ Ergo hic definiendum erit, quid illud crimen sit, quo reum illum accusator agit : an hoc nomine appellandum sit, vel, an ejus definitio conveniat cum re obiecta ?

⁷ Notat, definitiones ac nomina talium criminum pertinere ad questionem, [Utrum factum, de quo ambigitur, justum sit, an injustum ?]

non injustum, *id* de quo *est* controversia. 7 Nam in prælectione consistit improbitas, et injuriæ illatio : hujusmodi vero nomina *præter factum ipsum*, una *etiam* significant prælectionem : veluti, contumelia et furtum. Non enim, *si quis quem* percussit, omnino *eum* contumelia affecit, sed si hujus rei gratia ; veluti, dedecorandi illum, aut *ex eo facto* percipiendi voluptatem : neque omnino, si *quid* clam accepit, furtum fecit ; sed si, ut *ei* noceret, furatus est, et *ut* sibi ipsi proprium efficeret : similiter vero etiam de aliis *res se* habet, sicut etiam de istis.

5. ² Quoniam autem justorum et injustorum erant duæ species : alia enim *legibus scripta sunt* ; alia vero non-scripta : ^a de quibus quidem leges loquuntur, *ea novissime* dicta sunt. ^b Non-scriptorum vero duæ sunt species. Atque hæc sunt, alia quidem, in exsuperantia virtutis et vitii *posita* ; quibus *compensandis* probra et laudes, ignominia et honores, et dona *adhiberi solent* ; velut, gratiam habere *ei*, qui bene fecit ; et reddere beneficium *ei*, qui dedit ; et proclivem esse ad opem ferendam amicis ; et quæcunque alia ejusmodi : ^c alia vero sunt in propria et scripta lege defectus, *qui suppleri debent*. Quod enim æquum *est*, *id etiam* justum videtur esse : ¹ æquum autem *jus est id quod justum est præter legem scriptam*.

7 Ratio : quia pravitas animi, injustaque actio, posita est in prælectione ; quam istiusmodi nomina ac definitiones luculenter indicant.

² Repetit priorem distinctionem sectionis primæ, et colligit *quæstiones de genere injusti*, sic : cum justa et injusta sint, alia *scriptis contenta* :

^a De iis quæstio est, [An fecit contra legem scriptam ?]

^b Alia *non scriptis mandata* : et ex his quædam *eximiam virtutem aut vitium in se habent*, ita ut non legibus, sed hominum judicio tantum damnentur, vel decorentur : de his quæstiones variæ :

^c Quædam *sunt supplementum eorum quæ desiderantur in lege scripta* ; quod dicitur *æquum et bonum*. De his quæstio est, [Æquumne, an iniquum ?] ad cujus formas,

1. Definit æquum, esse justum præter literam legis :

^d Hoc autem evenit, partim, invitis legumlatoribus, partim, sponte facientibus : ^e invitis quidem, cum *eos ipsius facinoris genus* latuerit ; ^f sponte autem facientibus, * cum minime possint *rem* definire ; sed necessarium fuerit universale pronunciare *et præcipere* ; *res tamen ipsa non sit absolute universalis*, sed plerumque *se habens*. ^g Et quascunque haud facile fuerit definire, propter infinitatem ; veluti, vulnerare ferro, et quanto, et quali ; nam deficeret certe vita *legislatores cum*, qui *singula enumerare vellet*. Si igitur *res aliqua* sit indefinita, *de ea* vero legem ferre oporteat, necesse erit *legislatores simpliciter et absque exceptione* pronunciare. ^h Quare si quis forte annulum ferreum habens in digito manum adversus aliquem sustulerit, vel *eum* percusserit, ex lege quidem scripta, reus est, et injuste facit, *quia ferro cædit* ; sed revera non injuste facit, *quia non tanto et tali* : atque hoc est illud, quod dicitur æquum et bonum. ⁱ Quod si id quod diximus æquum sit, manifestum est, qualia sint æqua, et non æqua ; et quales non æqui homines. * Nam ¹ et *facta*, in quibus oportet veniam dare, æqua sunt. ² Et, errata et injurias non æstimare dignas æquali

^d Legislator enim, in condendis legibus, prætermittit aliquid in litera ob causas duas :

^e Unam, quia, contra ipsius voluntatem, *nonnullæ res omnino eum fugiunt* :

^f Alteram, quia licet res intelligat, tamen *eas definire*,

* Vel *omnino nequit* : unde cogitur in universum scribere, &c,

^g Vel *non facile potest* ; idque propter earundem infinitatem.

^h Hinc fit, ut *requiratur hujusmodi æquum*, quo omissiones illæ, seu iniqua, emendentur ; ut patet exemplo ejus, qui ferro percussit, &c.

². Ex dictis colliguntur formulæ *de æquo, et de actoribus æquis, &c.*

* De *æquis*, formæ :

1. Ratione *factorum, seu criminum* ; ea, si veniæ locum habent, non iniqua sunt.

2. Ratione *conjuræ* ; quæ errato, et infortunio, et lædendi consilio, neutiquam par esse debet.

pæna, æquum est ; nec errata et infortunia : ⁱ sunt autem infortunia, quæcunque *sunt* præter rationem, et non ab improbitate *fiunt* : ^k errata vero, quæcunque non præter rationem *sunt*, et non a pravitate aliqua, *sed ab imprudentia prodeunt* : ^l at injuriæ *sunt* quæcunque nec præter rationem *fiunt*, et ab *animi* pravitate sunt : quæ enim propter cupiditatem *geruntur*, hæc a pravitate *manant*. ³ Et humanis *erroribus* ignoscere, æquum et bonum est. ⁴ Et non ad legem *ipsam*, ^{*} sed ad legislatoris *personam* dirigere animum. [†] Et non ad orationem, *seu literam*, sed ad legislatoris sententiam respicere. ⁵ Et ¹ non ad actionem, sed ad præelectionem *ejus qui fecit*. ² Et non ad partem *rei*, in qua *titubatum* quid sit, sed ad totum *quod præclarum est, atque utile*. ³ Nec qualis quis nunc sit ; sed qualis semper, aut plerumque, *fuerit*. ^m Et ¹ meminisse magis, quibus affectus sit ipse bonis, quam malis. ^{*} Et bona quæ *ab alio* acceperit magis, quam quæ *illi* fecerit. ² Et *boni viri est*, ¹ accepta injuria, patien-

ⁱ Infortunia, quæ sint :

^k Errata, quæ :

^l Injuriæ, quæ :

3. Ratione *veniæ* ; quæ *danda erit*, si fecit ex naturæ infirmitate, et lapsu.

4. Ratione *legislatoris* ; cujus attendenda,

^{*} Et vita omnis, quid is probarit, vel fugerit :

[†] Et animi sententia.

5. Ratione *rei* : perpendendum enim,

1°. Non quid fecit, sed quid primum intenderit :

2°. Nec pars rei administratæ pusilla, sicubi minus recta sit ; sed summa ipsa, quæ omni exceptione major :

3°. Nec qualis sit is in hoc crimine, sed cujusmodi antea vitæ fuerit.

^m De actoribus æquis, formæ ;

1. Ratione acceptorum : magis enim probi viri est, bonorum meminisse, quam malorum :

^{*} Et potius bonorum acceptorum, quam datorum.

2. Ratione *procedendi* : probi enim est ;

1°. Cum læsus sit, tolerare potius quam se ulcisci :

ter ferre, *non ad ulciscendum se parare*. ² Et magis verbis velle *rem* decerni, quam factis. ³ Et ad arbitrium magis, quam ad iudicium, velle accedere: nam arbiter æquum et bonum intuetur; iudex vero, legem; et hujus rei gratia arbiter inventus est, ut æquum *majorem* vim habeat. Ac de æquis quidem *hominibus, et rebus*, explicatio habita sit hunc in modum.

CAP. XV.

De injuriis majoribus, formæ variæ.

^a **I**NJURIAE autem majores sunt, ¹ quæcunque a majori injustitia *profiscuntur*: ^b quamobrem etiam minimæ *res perpetratæ* maximæ sunt *injuriæ*; velut Melanopum Callistratus accusabat, quod tribus semiobolis *seu vasculis* sacris templi fabricatores fraudasset: in justitia autem contrarium *evenit*. ^c Sunt autem hæc *maximæ injuriæ*, ex eo, quod *vi et facultate* exsuperent: ^d qui enim tres sacros semiobolos (*qui parvi sunt pretii*) furatus fuerit, is aliam quamvis

2°. Si ad ulciscendum se paret, malle oratione rem transigi, non armis disceptari:

3°. Si oratione transigere debeat, velle ab arbitris potius quam a iudicibus controversiam dirimi.

^a Injuriae majoris formæ: 1. Ratione *injustitiæ*: quæ enim a majori injustitia manat, ea major est.

^b Tales sunt, tum *facta illa*, quæ exercentur in *rebus minimis*:

^c In his enim æstimatur injuria non tam re, quam potestate, et vi ipsius injuriæ: unde *amplificatio hæc*:

^d Qui ob tantillam fructum hoc fecerit, non commodi illectu, sed, quod facit, vitio naturæ facit; ita ut quidlibet audere non dubitet:

injuriā fecerit. Ac aliquando quidem sic, *uti dixi*, major *cenſetur injuria*: * aliquando vero ex damno dato major judicatur. ² Et ¹ cujus nulla eſt æqualis vindicta; ſed omnis, *quæ ſtatuitur*, minor eſt. ² Et cujus non eſt medicina; etenim difficile *illud malum eſt ad tolerandum, et ad declinandum* impoſſibile. ³ Et cujus non poteſt judicium et *vindictam* obtinere *is* qui paſſus eſt; inſanabile enim eſt *hoc malum*: nam judicium, et animadverſio, *sunt injuriæ acceptæ* medicina. ⁴ Et ſi *is* qui paſſus eſt, et ſi *is* qui injuriā accepit, ipſe in ſeipſum graviter animadvertit: adhuc enim majori pœna ut afficiatur dignus eſt *is* qui fecit injuriā: ⁵ velut Sophocles, pro Euctemone cum cauſam diceret, quoniam *is* qui contumeliā paſſus erat ſemetipſum jugulaſſet, dixit, “*Se non minori pœna litem æſtimaturum, quam illa, qua ſe affeciſſet is qui ſibi manum attuliſſet.*” ⁶ Et ⁷ quam quis ſolus, vel primus, vel cum paucis ſociis fecit. ⁸ Et ſæpe in eodem labi et peccare, magnum *cenſetur*. ⁹ Et propter quam quæſita fuerint atque inventa, tum *leges* quæ prohibent, tum pœnarum genera quæ deterreant: velut, Argis puniunt *eum*, propter quem *lex aliqua nova* lata fuerit, et propter quos carcer ædificatus ſit. ¹⁰ Et *ea* quæ magis ad belluarum feritatem accedit injuria major. ¹¹ Et quæ magis ex

* Tum etiam *damna maxima*, quæ inferuntur.

2. Ratione *remedii*; æſtimatur magnitudo injuriæ 4. modis:

1º. Si *par pœna* inveniri nequeat:

2º. Si *nullum* extet *remedium* mali, dum ingruit:

3º. Si, poſt injuriā acceptam, omni *ulciſcendi poteſtate* orbatus ſis, ne pœnam capias doloris tui:

4º. Si, accepta injuria, *is qui perpeſſus eſt*, quo turpem ignominiam notam deleret, acerbe ſemetipſum violaverit.

⁵ Exemplum a dicto Sophoclis oratoris.

3. Ratione *ipſius agentis*, formæ;

1a. Si facinus *admifit ſolus*, &c.

2a. Si *crebro*; quia non temere hoc ſecit, ſed firmo animi vitio.

3a. Si propter facinoris *auctorem inventæ ſint leges*, et *pœnæ*:

4a. Ratione tum *habitus ferini*:

⁶ Tum *conſilii*; ſi meditato, et longa proviſione fiat:

animi proposito procedit. ^b Et quam, dum audiunt, formidant magis, quam miserentur. ^c Ac oratoriae quidem *formulae* sunt illiusmodi; quod *uno facto* multa jura sustulerit, vel transgressus fuerit; veluti, jusjurandum, dextras, fidem *datam*, conjugii *jus*: multarum enim injuriarum exsuperantia *in istis est*. ^d Et quod ibi *loci* fecit, ubi *homines*, qui injuriam faciunt, puniuntur; quod quidem committunt falsi testes: ubi enim ab injuria facienda abstinebit, siquidem etiam in *foro et judicio eam fecerit*? ^e Et ^f ob quæ maxime *gignitur* pudor. ^g Et si eum *injuria afficiat*, a quo beneficiis affectus est: plures enim injurias *is* facit, et quod *illi* malefaciat, et quod *eidem* non bene. ^h Et ⁱ quæ *est* præter non-scripta jura: melioris enim *viri est*, non propter necessitatem, *sed sua sponte*, justum esse: ac scripta quidem jura ex necessitate *servantur*; non-scripta vero, nequaquam. ^j Alio autem modo, *injuria major est*, si præter scripta jura *fecerit*. ^k Nam qui horrenda *flagitia*, et poenis *scriptarum legum* obnoxia, injuste patrârit, etiam *idem* poenæ non obnoxia perpetrabit. Ac de injuria quidem majore, et minore, dictum est.

^b Tum *affectuum* in audientium animis; sc. *metus et horrois*.

5a. Ratione *amplificatoria*, quam oratores frequentare solent: ea præcipue fit per distributionem &c.

^d Dein etiam *per circumstantias loci*, in quo supplicium de fontibus sumitur. Cui crimini affines sunt *falsi testes*, qui pejerare ibi audent, ubi poena legibus imponitur injustis atque improbis.

6a. A *conditionibus personarum*:

1. Si, *qui patitur*, vel *audit*, &c, ob facti foeditatem *erubescat*.

2. Si eum læserit, a quo beneficium prius accepit.

7a. Ratione *juris*: 1. Qui *jus non-scriptum transferit* magis *peccat*: qui enim non-scripta libenter servant (quæ nullas minantur poenas) probiores sunt; et proinde, qui non servant, injustiores.

2. E contra; qui *leges scriptas prætergressus* fuerit magis delinquit.

^k Quod probatur a magis verisimili.

CAP. XVI.

De fide artis experte.

De quinque generibus fidei inartificialis : scilicet, De legibus, §. 2. De testibus, §. 3. De pactis, §. 4. De quaestionibus, seu tormentis, §. 5. De jurejurando, §. 6.

^a **P**ROXIMUM est iis quæ dicta sunt, ut percurramus fidem eam, quæ dicitur artis experts, seu inartificialis : hæc enim est potissimum judicialium orationum propria : ^b est autem ea quintuplex ; ¹ leges, ² testes, ³ pacta scripta, ⁴ quaestiones, ⁵ jusjurandum.

2. ¹ Ac primum quidem dicamus de legibus, quomodo ipsis utendum sit, tum ei qui hortatur et qui dehortatur, tum ei qui accusat et qui defendit : ^c manifestum enim est, si contraria sit facto et causæ nostræ lex scripta, ¹ quod et communi lege utendum sit, et æquis, tanquam justioribus. ^d Dicendumque, quod sententia seu iudicio optimo judicare, sit istuc, non prorsus uti legibus scriptis. ² Et quod æquum bonumque semper manet, et nunquam mutatur, neque etiam communis lex ; secundum naturam enim

^a De fide artis experte proprius hic dicendi locus.

^b Ejus genera quinque, de quibus suo ordine.

1°. De legibus, tenendum, quomodo ipsis oratorem uti oporteat.

^c Si igitur lex scripta causæ offerat, confugies ad non-scriptam ;
i. e. jus naturale, et æquum, idque,

1. Ratione tum justitiæ : hæc enim justiora esse, cum corrigant legem scriptam :

^d Tum æquissimæ sententiæ, quæ non prorsus se applicat legi scriptæ.

2. Ratione perpetuitatis, qua firmantur æquum et jus commune ; cum e contra lex scripta crebro immutetur.

est; scriptæ verò *leges* sæpe *mutantur*: * unde dictum est in Sophoclis *Antigonâ*; (nam *illa* defendit, *se ut fratrem sepeliret* egisse contra Creontis legem, sed non contra *communem* non-scriptam;)

“Non enim hoc jus nunc sane et beri, sed semper viguit, &c.

“*Ideo ego non debui viri alicujus*” —

¹ Et quod justum sit verum quiddam atque utile, non autem quod *alicui* videtur *tale esse*: quare *colligendum est*, legem scriptam non esse legem; non enim obire munus *illud* quod legis est. ⁴ Et quod judex fit *rebus judicandis* tanquam argentarius *quidam*, ut discernat adulterinam justitiam a vera. ² Et quod melioris viri est *jure* non-scripto, quam *legibus* scriptis, uti, et *ab illo* stare. ³ Et *spectare oportet* ¹ *sicubi lex ea, qua premimur, sit* contraria legi *alteri* quæ probebatur; vel *sicubi* sibi ipsa contraria sit: velut, interdum hæc quidem *lex* jubet rata esse, quæcunque pacta fuerint; illa vero vetat pactiones fieri contra legem. ² Et si *lex illa* ambigua fuerit, adeo ut distorquere *eam* liceat, et videre oportet, ad utrum *verborum* ductum vel justum quadrabit, vel utile; deinde illo *ipso* uti. ³ Et si res, ob quas lata est lex, non am-

* Confirmatur hoc a dicto *Antigones apud Sophoclem*; ubi factum suum tuetur, quod contra Creontis edictum naturæ legi obtemperarit; eam enim legem potiore esse, ab ipsius æternitate argumentatur.

3. Ratione *muneris ipsarum legum*: siquidem lex scripta non complectitur id quod verum justumque est, sed quod umbram tantum illius habet: e contra lex communis.

4. Ratione *personarum*; tum *judicis*, &c.,

¹ Tum *actoris*, &c.

2º. Spectanda etiam sunt *vitia legis scriptæ*;

1. *Ἀντινομίας*, si *lex illa* a lege quam omnes utilem sanctamque ferunt, vel a seipsa, dissentiat.

2. *Ἀμφιβολίας*, si nullum certum habeat sensum, eamque adversario liceat quocunque velit ducere.

3. *Infirmitatis*, si res, quæ illius promulgandæ causa fuit, mutetur: inde enim concludes, legem ipsam quoque abrogari debere.

plius maneat, *lex vero ipsa maneat, danda est opera, ut id declares; et pugnes hac ratione contra ipsam.*
 § Si vero *lex scripta accommodata* sit ad factum *causamque nostram*, tunc dicendum erit, ^h quod æquissima sententia *judicare* non ea gratia concedatur, ut iudicet contra legem; sed *ideo*, si forte ignorarit *id* quod dicit lex, *ut ne pejeret.* ⁱ Et quod nemo eligat *id* quod est simpliciter *et universe* bonum, sed quod sibi ipsi. ^k Et ^l quod nihil intersit, siue *legem* non ferri, siue non observari. ² Et quod in aliis artibus non expediat *ab artis præceptis discedendo* callide *quicquam* excogitare: *veluti, in sanitate acquirenda*, contra *præcepta* medici: quia non tantum nocet error medici, quantum si quis *se* assuefaciat ad non parendum *ei*, cujus est imperare. ³ Et quod dare operam ut sapientior sis quam leges sit illud, quod in *maxime* laudatis legibus prohibetur. Ac de legibus quidem ita explicatum sit.

3. ¹ Quod *attinet* ad testes, eorum sunt duo *genera*: ^m alii quidem antiqui, alii novi: et ex his, alii participes periculi, alii extra *periculum.* ⁿ Voco au-

§ Sin autem *lex scripta pro te* faciat, eidem auctoritatem conciliabis, ^{1º} *formis contrariis*:

^h Dicendum enim, permissum esse iudici *γνώμην ἀρίστην* iudicare, non ut contra leges scriptas statuatur, &c.

ⁱ Eligendum esse bonum quod sibi sit utile; tametsi a iusto communi pœne dissentiat.

^k Deinde *formis positivis*: 1. Quod legi condendæ, *quæ non servetur, supersejendum* sit.

2. *Ab incommodo*; non enim tantum detrimenti prava lex adfert, quantum *malus receptus mcs non parendi illi*, qui legis ferendæ imperium habet; quod patet exemplo in arte medica.

3. *A consensu probatarum legum*; quæ jubent decretis legum accipiescere, neque illis importune manus adferre.

^l De testibus: *eorum genera* declarat, et quibus rebus probandis *singuli sint utiles, vel inutiles.*

^m Alii igitur sunt *antiqui*, alii *novi*: (quorum duæ sunt differentiae, &c.)

ⁿ *Antiqui* testes sunt, alii *de præteritis solum*, ut *poetæ, et virorum illustrium judicia per vulgata*:

tem antiquos, cum poetas, tum alios *omnes* illustres, quorumcunque *extant* judicia *de rebus* manifesta et probata : ° velut, Athenienses Homero teste usi sunt de *insula* Salamine ; et ° Tenedii nuper Periandro Corinthio in Sigæneses. Et ° Cleophon contra Critiam Solonis elegis usus est, dicens olim petulantem *fuisse* ejus familiam : non enim unquam cecinisset Solon,

“ *Jube mihi Critiam rufos capillos habentem ut patri morem gerat.*”

° Ac de præteritis quidem, *solum* ejusmodi, quos diximus, sunt testes. ° De futuris vero etiam *sunt illi*, qui oracula proferunt ; velut, Themistocles *dixit* ligneum murum, *ab oraculo prædictum*, significare, *Atbeniensibus* navale prælium committendum *esse*. ° Præterea vero et proverbia sunt testimonia, *ita* uti diximus ; ° velut, si quis consulat, ne amicitiam cum sene ineat, ei testimonii loco est proverbium *illud*,

“ *Nunquam seni faxis benigne.*”

° Et *consulenti* ut filios tollat, quorum etiam *sustuleris* parentes, *proverbium illud*,

“ *Stultus est, qui, occiso patre, filios relinquit ultores futuros.*”

° Novi vero *sunt*, quicumque, *cum illustres essent*, non

° Exemplum *poetæ* est Homerus, in catalogo;

° Exemplum *illustri viri* est illud Periandri ;

° Exemplum *utriusque* est illud Solonis sapientis in elegis :

° Testes jam dicti (*qui sunt de præteritis*) *judiciali generi* apte inserviunt :

° Alii sunt *non modo de præteritis, sed de futuris* : *lique in deliberationibus* usum habent : veluti, tum *Augures*, et *qui fundunt oracula* ; exemplum ex Thucyd. lib. i.

° Tum etiam *proverbia, seu voces vulgo* usurpatæ.

° Exemplum unum, de amicitia ; ex *comœdia* forte.

° Alterum, ex poeta Stasino, *de odio* ; quod adhibuit etiam Cræsus cum Cyro, de Lydorum defectione ; apud Herodotum, lib. i.

° Novi et recentes testes ; alii *extra omnem sunt periculi aleam* ; ut illi, *qui, cum noti sint*, aliquanto antea *quid sentirent aperuerunt* :

multo antea de re aliqua iudicium tulerunt. ^a Utilia enim *sunt etiam* horum iudicia *iis*, qui de *iisdem rebus* controversantur : velut, Eubulus in iudiciis usus est contra Charetem eo quod Plato dixit adversus Archibium, quod “ *illa consuetudo jam increbuit in civitate, ut plures aperte fateantur se improbos esse.*”

^a Et *novi etiam sunt* ii qui participes *sunt* periculi, si visi fuerint falsum dicere. ^b Ac tales quidem solum sunt testes de *quæstionibus* huiusmodi; factum sit, necne, *de quo est controversia*; an sit, necne : ^c at de qualitate rei non *sunt* testes : velut, iustumne, an iniustum ; utile, an inutile. ^d Qui vero remoti sunt *tempore*, *iis etiam* de huiusmodi *quæstionibus* fides habetur maxima : ^e fide autem dignissimi *præsertim sunt* antiqui ; quia corrumpi nequeunt. ^f Certa autem fides, a testimoniis *desumpta, est* huiusmodi : testes quidem non habenti *expedit ut dicat*, ^g quod *judicem* ex verisimilibus oporteat iudicare ; et id significet, optima sententia *uti*. ^h Et quod *nemini* licebit corrumpere verisimilia argento. ⁱ Et quod falsorum testi-

^a Atque hi quidem *ad iudicalem contentionem* sunt utiles ; quia tunc sententiam ediderunt, cum de contentione futura minime cogitarent :

^a Alii sunt *expositi supplicio, si mendaces* in iudicio deprehendantur, sive mercede corrupti, seu gratificantes alicui.

^b Atque hi quidem, *qui periculo sunt obnoxii*, in iudiciis idonee testantur *de quæstione facti* et rei tantum :

^c *Non de quæstione juris.*

^d *Ii vero, qui extra aleam, testantur et de facto, et de quæstione juris* : hi igitur *fide digni* merito habentur.

^e Antiquorum autem testium *summa est auctoritas*, &c.

^f Hactenus testium genera : nunc *quomodo in utramque partem fides eorum augenda, vel minuenda* : improbantur enim, *si nobis non adsint*, formulis tribus :

1. Quia *iudicis est verisimilia* perpendere, non testibus abduci.

2. Quia *verisimilia* mercede depravari nequeant, testes queant.

3. Quia nec *verisimilia* unquam a *iudicibus* damnata sint, testes autem sæpe.

moniorum *crimine* non damnentur verisimilia. ⁸ Habenti vero contra non habentem *dicendum erit*, ¹ quod verisimilia in iudicium rapi nequeant, *testes queant*. ² Et quod nihil opus esset testimoniis, si rationibus satis esset *rem quamque* perspicere. ³ Sunt autem testimonia, alia de ipso *dicente*, alia de adversario: et alia de facto *ipso*, alia de moribus *personarum*: quare manifestum est, nunquam fore ut careamus testimonio utili; quia si non *adsit* de re, *quod* aut ipsi *dicenti* faveat, vel adversario sit oppositum; at de moribus *aderit*, vel dicentis, *ad ostendendam ejus* probitatem, vel adversarii, *ad illius* improbitatem. ⁴ Alia vero omnia, *quæ traduntur* de teste, aut amico, aut inimico, aut medio; vel *de probato*, aut infami, aut medio; et quæcunque aliæ ejusmodi *sunt testium* differentiarum; ex iisdem locis ducenda *sunt*, ex quibus etiam enthymemata ducimus.

4. ^k De pactis, eatenus orationis usus est, quatenus *eorum auctoritatem* auget, aut diminuit; vel fide digna efficit, aut indigna; siquidem pro ipso *dicente* faciant, fide digna et firma; *si* pro adversario, e contra. ¹ Atque ad *ea* quidem fide digna, aut indigna reddenda, *res* nihil differt a testium tractatione: quales enim *fama et existimatione* fuerint *ii*, quorum nomina pactis inscribuntur, *seu qui obsignant*, aut *ii*

⁸ *Approbantur, si adsint*, 1. *A conditione testium*, qui legibus coerceri possunt:

2. *Ab infirmitate argumentorum* ad verum dijudicandum, &c.

^b Nec timendum nobis unquam erit *ae inopia testium*. Quia si de facto defuerint, de actoris tamen aut dicentis moribus, &c., nusquam aberunt.

ⁱ Considerari etiam possunt in testium personis *conditiones et differentiarum quædam*: verum ad illas probandas, vel rejiciendas, formæ sumendæ sunt ex locis enthymematum communibus, lib. ii. cap. 23.

^k De *pactis scriptis*, seu tabulis, obeunda oratori duo: 1. ut *augeat illa, aut conterat*; alterum, ut doceat *esse conficta, vel commentitia*.

¹ Tabulæ *firmanur, vel infirmantur, ex iisdem formis, quæ ad testes probandos, vel infirmandos, adductæ*:

qui asservant, ex his etiam pactiones *ipsæ* habentur fide dignæ. ^m Cum autem in confessio sit, pactum esse *confectum*; quoties quidem *hoc causæ nostræ* accommodatum est, toties est amplificandum: ¹ pactum enim lex est privata, et particularis, *de negotio certo*. ² Et licet pacta non efficiant legem civitatis ratam; leges tamen *rata efficiunt* pacta illa, quæ cum lege *conveniunt*. ³ Et omnino lex ipsa pactum quoddam est: quare quicumque pacto fidem detrahit, *ipsumque* tollit, leges tollit. ² Præterea vero, plerique contractus, et quæ sponte *inter se gerunt*, per scripta pacta exercentur: quare si irrita fiant *pacta*, usus hominum inter se *et commercium* sublatum erit. Et cætera *sane*, quæcunque apte conveniunt, *cuiilibet* in promptu est perspicere. ⁿ Quod si *pactum causæ nostræ* contrarium sit, et *faciat* cum adversariis, ¹ primum quidem, quæ quis adversus legem contrariam afferret, ea *hic* conveniunt; absurdum enim est, si legibus quidem (cum minus recte latæ sint, et fraudem fecerint *ii* qui tulerunt) non putemus oportere obtemperare; at pactis, necessarium *putemus*. ^o Deinde *convenit* istuc, ¹ iusti dispensatorem esse judicem:

^m Cum *pacta confessa sint*, siquidem *nobiscum faciant*, auctoritate debita *amplificantur*,

1°. Ratione legis: nam pacta 1. *vim legis* habent apud eos qui ita pepigerunt:

2. Et legibus corroborantur, ita ut eos adstringant, qui sic ipse se convenerunt.

3. Universim, *lex scripta est species pacti*: unde qui pacta sustulerit, leges ipsas abroget necesse est.

2°. Ratione *incommodorum*: quia major pars rerum, quas homines sponte administrant, continetur fere pactis: unde qui pactorum convellet auctoritatem omne hominum commercium tollet.

ⁿ Sin *pacta pro adversario stent*, minuuntur, fideque spoliuntur:

1°. Formis tum iis *quas supra* adduximus *contra legem* nobis adversam: si enim leges inutiles abrogare consuevimus, quidni etiam pacta iniqua (quod minore periculo sit) rescindere dubitemus?

^o Tum *formis propriis*:

1. *Ab officio judicis*, qui debet esse administer iusti.

non igitur hoc, *quod pacto comprehenditur, ei spectandum esse*, sed ut *illud fiat quod est justius*. ² Et quidem quod justum nemo potest pervertere, nec fraude, nec necessitate: quia natura comparatum sit: pacta vero fiunt tam a deceptis *hominibus*, quam a coactis. ³ Ad hæc autem, ¹ videre oportet, an *pactum* contrarium sit legi alicui, vel scriptæ, vel communi; et justis, vel honestis: ² et præterea, an aliis pactis posterioribus, aut prioribus: aut enim posteriora rata sunt, et irrita priora; aut priora recta sunt, et posteriora fallacia; utrum horum *modorum sumere* fuerit utile. ⁴ Præterea vero, utile videre, siqua in parte *pacta* adversentur iudicibus; et quæcunque alia sunt huiusmodi. Etenim hæc omnia facile perspicui possunt.

5. ¹ Quæstiones autem testimonia quædam sunt: habere vero videntur fidem, quia necessitas quædam iis adnota est. ² Non est igitur difficile earum vim intelligere, et, quæ de ipsis in utramque partem dicere contingit, explicare; tum illa ex quibus, si *nostræ* causæ convenient, ipsas amplificare licet, dicendo, quod solæ istæ ex cæteris testimoniis veræ sint; ³ tum illa ex quibus, si quæstiones contra nos et cum adversario faciant, dissolverit aliquis illa etiam quæ vera sunt, dicendo contra universum genus quæstionum: ⁴ ni-

2. *A natura justii.*

² Deinde spectanda sunt *pactorum vitia*; nimirum,

1. Si *adversentur legi scriptæ, vel communi*; et rebus justis, et honestis:

2. Si *repugnent aliis pactis*, quæ aut postea ab iisdem facta sint, aut prius.

³ Denique servandum, *sicubi pacta iudicum commodis obstant*: illi enim, ne incommodentur, æquo animo ipsa deleri patiuntur.

⁴ De *quæstionibus per tormenta*; præmissio, quod sint testimonia quædam, sc. ab invito expressa, quæ ex necessitate, seu dolore illo, videntur fide digna:

¹ Ostendit, eorum *authoritatem facile vel augeri, si pro nobis sint*;

² Vel *minui et everti, si pro adversario faciant*: idque,

³ *Forma generali*; cujus

hilo enim minus *ii* quibus necessitas admovetur *quæ* falsa *sunt* dicunt, quam *quæ* vera : ^x et *usque* eo *cruciatu* tolerantes ac obfirmati animo, ne dicant vera ; ^y et facile falsa proferentes, ut *qui cruciatibus* citius liberandi *sint*. ^z Oportet autem oratorem parata habere, *quæ* ad hujusmodi facta *confirmanda* revocet, *similium rerum* exempla, *quæ* ipsi iudices norunt.

6. ^a Jurisjurandi vero *rationem* quatuor modis distribuere licet : ¹ aut enim *litigator jusjurandum adversario* offert et *ab eo vicissim* accipit ; ² aut neutrum facit : ³ aut unum quidem facit, altero vero *superfedet* : et ex his ³ vel offert quidem, sed non accipit, ⁴ vel accipit, sed non offert. ^b Item porro præter hæc, *videndum*, si hoc *idem juramentum* conceptum sit, ab ipso, *scilicet*, *qui dicit* ; ¹ an ab illo, *sc.* ² *adversario*. ^c Ac non offert quidem *jusjurandum*, ¹ quod facile *homines* pejerent. ² Et, quia reus quidem, si juraverit, non reddit, *sed perjurio* hoc suum facit ; iudices vero, *tametsi* is non juraverit, speret ipse *illum* damnaturos. ³ Et quod periculum *jurisjurandi* melius hoc *fit* quod *subit* in judi-

^x Modus prior ;

^y Posterior.

^z *Præcepta* : instruat hic se orator exemplis ; qualia, illa Zenonis Eleatis, et Athenodori Syracus. &c.

^a De *jurejurando* concipiendo, *divisio quadripartita* :

Litigator enim, 1. Aut *adversario dat*, et *capit ipse* jusjurandum :

2. Aut *neutrum facit*.

* Vel cum alterum horum gerit, alterum minime ;

3. Aut *dat ipse*, non *capit* tamen : .

4. Aut *capit ipse*, nec tamen *dat*.

^b De *jurejurando antea concepto*, *divisio bipartita* :

1. Aut enim *ab ipso* conceptum est ; 2. Aut *ab adversario*.

^c Quod ad *priorem divisionem*, primum ejus modum (*cum nolumus adversario jurare*) probabit, 1. *ab hominum moribus*, quibus ludus est pejerare.

2. Quia et adversarius *perjurio* se *juvabit* ; et iudices illum absque *juramento* damnaturi sint.

3. Quia postquam juratæ et occultæ fidei periculum subeundum sit, *malim me iudicum religioni*, quam *adversarii*, stare.

cibus, *quam in adversario : quia horum fidei credit ; illius vero, nequaquam.* ² Non accipit autem *oblatum*, ¹ quod pro pecuniis jusjurandum sit : * et quod, si ipse effet improbus, *libenter* pejeraret : quia melius est alicujus *commodi* gratia improbum esse, quam nullius : *se enim*, si juraverit quidem, *pecunias* habiturum ; nisi vero juraverit, minime : ita autem ob virtutem *quandam utique* fuerit *illa*, non autem ob pejerandi *metum*, juramenti detrectatio. ² Et illud Xenophanis *Pythagoræi* *huc* quadrat ; quod “ Non æqualis provocatio hæc sit, cum res est impio adversus pium, sed tantundem est, ac si robustus debilem provocaret, ut aut verberet ipse, aut vapulet.” ³ Sin autem *juramentum* suscipit, *illud convenit* ; ¹ quod credit sibi, *adversario* vero, nequaquam. ² Et illud Xenophanis invertendo, dicendum sic ; “ Non esse æqualem provocationem debili cum robusto, sed perinde esse, ac si impius quidem *juramentum* offerat, pius vero juret :” ⁴ et grave esse, nolle *jurare* ipsum, de quibus ipsos

2. Secundum modum (cum actor jurare abnuat) tuebitur his :

1. *A morum probitate* ; tum quia pro pecunia proposita jurare, flagitium putet :

* Tum quia, si ipse malam causam haberet, non juramentum recusando pecuniam amitteret, sed potius nullo metu pejerasset, quo illam facilius obtineret. In his ergo formulis etiam *bonitas recusantis* exprimitur.

2. *Ab impietate adversarii* ; qui, cum improbe de Diis sentit, (eos aut non esse, aut humana minime curare,) ad hanc concertationem audax est ; ipse vero, cum Deos pie colat, timidus. *Exprimitur hoc per collationem*, qua Xenophanes usus est.

3. Modus (cum volumus juramentum concipere) probatur, 1. *A moribus adversarii*, quos, cum probe teneat, ideo se optionem illi non dare, &c.

2. *A moribus suis* ; tum religione :

Cum enim adversarius, qui juramentum et Deos flocci facit, me provocet, qui fidem curo, jurisjurandi religionem recusare non debeo, &c.

⁴ Tum *æquitate* ; iniquum enim esse, si jurare abnuat de iis, de quibus iudices juratos postulet.

judices postulet juratos sententiam ferre. ⁴ Si vero *jusjurandum* offert, ¹ *dicendum*, quod pium sit velle
^{*} Diis *rem* committere: ^c et quod nihil opus sit ipsum *de hac re* aliis iudicibus egere: ipsi enim *adversario* offert, ut iudicet: ² et quod absurdum sit, ipsum *adversarium* nolle jurare *de iis rebus*, de quibus alios, *sc. iudices*, jurare postulet. ^f Quoniam vero in singulis perspicuum est quomodo dicere debeamus; perspicuum etiam est quomodo dicere debemus in *iisdem* conjunctim acceptis: veluti, si ipse quidem vult accipere *ab adversario*, offerre vero illi non vult: et si offert quidem, accipere vero recusat: et si accipere simul et offerre vult: et si neutrum: ^g ex superioribus enim modis, qui dicti sunt, necesse est ut hi posteriores copulentur: quare etiam horum modorum rationes seu formulas necesse est copulari ex formis iis, quæ dictæ sunt. ^h Quod si *juramentum* ab ipso antea susceptum fuerit, et *præsenti juramento* contrarium, ¹ *dicendum* erit, quod non sit perjurium: nam injuriam facere est quiddam spontaneum: pejerare autem est injuriam facere: quæ vero vi et fraude fiunt, ea non sponte fiunt. ² Illic igitur colligendum est

4. Modus (cum *adversarium jurare velis*) nititur, 1. moribus dicentis;

* Tum sanctitatis, quod Diis confidat, &c,

c Tum æquitatis et modestiæ, qui litis adversarium iudicem faciat.

2. Imiquitate adversarii; si is, cujus res agitur, in ea jurare nolit, in qua, quorum nihil interest, postulet jurare.

f Notandum, easdem formas in dictis quatuor modis, si conjunctim accipiuntur, valere, quas jam valere docuimus in singulis.

g Ratio dicti; ut enim facta ipsa copulantur, ita etiam formulas, seu argumenta copulanda sunt.

h Sequuntur posterioris divisionis modi. 1. Cum a nobis prius juratum sit: illud igitur, si præsenti juramento arguatur, ut contrarium, excusabimus non esse perjurium:

1. Quia perjurium illud est quod sponte ab aliquo concipitur, non coacto, aut decepto: se autem, quod antea juravit, coactum metu, aut deceptum dolo, jurasse.

2. Proin perjurium id esse, quod quis religiose ex animi sen-

etiam perjurium esse *id* quod in mente *concipitur*, non autem *id* quod ore *profertur*. ¹ Si vero ab adversario juramentum conceptum fuerit, *quod presenti juramento repugnat*, ² *dicendum*, quod omnia *jura* subvertit *is* qui non stat *illis* quæ juravit : ¹ hac enim de *causa* etiam legibus utuntur *judices*, cum *prius in eas* jurarint. ² Et *illud*, vos quidem *judices* postulamus stare *illis* quæ judicaveritis, cum *prius* jurati essetis, ipsi vero *non iisdem* permanebimus ? Et aliæ *formæ offerendæ sunt*, quasunque amplificando quis dicere possit. Ac de artis quidem experte fide, hæc dicta sint *hætenus*.

tentia affirmet ; se autem lingua jurasse, mentem injuratum gessisse.

¹ 2. Modus, cum adversarius antea juravit : *is, si nunc contrarium juret*, exagitandus erit his :

1. Quia non stare iis quæ juravit est omnem vitam et rationes hominum pervertere :

¹ Ideo enim leges non nisi a juratis judicibus tractantur, quia quæ quis juravit rata habere oporteat.

2. *Ab impudentia adversarii*, qui postulet ut *judices* maneant iis quæ jurati judicarint ; ipse autem non maneat. *Forma ducitur a repugnantibus κατὰ πλάσιν* : fingit enim actoris verba, et se quasi culpæ reum agit.

ARISTOTELIS

ARTIS RHETORICÆ

LIBER SECUNDUS.

C A P. I.

De moribus dicentis ; et de affectibus auditorum.

De moribus et affectibus agendum proponitur, §. 2. Primum autem, de moribus dicentis, §. 3. Dein, de affectibus auditorum. Præcepta de metodo sumendi formas in affectibus singulis; §. 4.

EX quibus quidem oporteat tum hortari et dehortari, tum vituperare et laudare, tum accusare et defendere; ^b item cujusmodi opiniones, ac propositiones, utiles sint ad faciendam horum fidem, hæc sunt quæ diximus : de his enim, et ex his, in unoquoque (ut sic loquar) figillatim orationum genere enthymemata ducuntur.

2. ^c Quoniam vero rhetorica instituitur iudicandi

^a Epilogus superioris libri ; explicata esse hæctenus, tum singula orationum genera, ex quibus illæ propositionibus consistunt ;

^b Tum propositiones ipsas, seu formas, quæ faciunt fidem in iisdem.

^c Propositio sequentium, de moribus et affectibus, sic : quoniam orator in hac arte cuncta refert ad existimationem auditorum ;

gratia; (etenim *auditores* de consultationibus judicant, et sententia forensis est judicatio;) ^d necesse est non solum ad orationem respicere, quomodo apta sit ad demonstrandum, et ad fidem *faciendam*; sed etiam et *oratore* seipsum *demonstrare* talibus moribus *esse*, et judicem *etiam hoc vel illo modo* efficere. ^e Multum enim interest ad *faciendam* fidem, præcipue quidem in deliberationibus, deinde vero etiam in judiciis, ^f tum *si* cujusdammodi appareat *is* qui dicit, tum *si auditores* existiment eum erga ipsos quodammodo, *i. e. bene se* habere: ^g præterea vero, si etiam ipsi *auditores* affecti quodammodo existant: ^h (ac cujusdammodi quidem apparere oratorem, utilius in deliberationibus est; affectum vero aliquo modo esse auditorem, in judiciis:) ⁱ non enim eadem apparent amantibus, et odio habentibus; neque irascentibus, et leniter *se* habentibus; sed aut omnimodo diversa, aut saltem quoad magnitudinem diversa. Nam illi, qui *quemquam* amat, *is* de quo judicium facit vel non injuste agere videtur, vel parum injuste agere: illi autem qui odio habet, contrarium. ^k Et illi quidem qui cupit *quidpiam*, vel bonam spem habet, si quod

^d Non solum oratio elaboranda est, ut *argumentis rem probet*; sed opera etiam danda ut et seipsum *moribus* quodammodo conformet, et *affectus* judicum, ut ipsi commodum erit, effingat.

^e Ratio, quia in orationibus deliberativis et judicialibus, quæ in foro habentur, *magni refert ad faciendam fidem*;

^f Et ut *orator* bonitatis, prudentiæ, et benevolentiae *moribus* videatur imbutus;

^g Et ut *auditores* iis *affectibus* teneantur, qui pro te et contra adversarium faciant.

^h Sed inter *deliberativas* et *judiciales* hoc tantum interest; quod in illis plus valeant *mores*, in his, *affectus*.

ⁱ Probatur inductione: 1°. Animorum affectus magnam vim habent *ad variandas judicum sententias* de iisdem rebus; quod patet exemplis amicitiae et odii, itemque iræ et lenitatis.

^k Deinde, simili modo in *deliberationibus* variantur hominum *judicia ex affectibus*; ut liquet exemplo cupiditatis et spei, atque affectuum contrariorum.

futurum *est* jucundum sit, etiam *illud* fore, et bonum etiam fore, apparet : illi vero qui cupiditate nulla tenetur, et *in rebus aggrediendis* hæsitat, contrarium.

3. ¹ Cur igitur ipsi sint *per se* fide digni qui dicunt, tres sunt causæ : tot enim sunt propter quæ fidem adhibemus ; (præter demonstrationes *rhêtoricas* ;) nempe, prudentia, et virtus, et benevolentia ; ^m nam falsum sequuntur *homines in iis rebus* de quibus dicunt, vel deliberant, aut propter horum *trium* omnium, aut *saltem* propter alicujus istorum *defectum*. ⁿ Aut enim propter imprudentiam non recte id opinantur, *de quo deliberant* ; ^o aut opinantes recte, propter improbitatem, *ea* quæ videntur non dicunt ; ^p aut prudentes quidem et probi sunt, sed non benevoli ; quocirca contingit ut optima consilia non dent qui *ea* cognoscunt : ^q et præter hæc *tria*, nulum *est aliud deceptionis genus*. ^r Necessè igitur *est*, qui omnia videatur hæc habere, *eum* esse apud auditores fide dignum. ^s Ergo unde quidem prudentes et probi appareant, sumendum *est* ex virtutum divisionibus, *et formis antea traditis* : ex iisdem enim et alterum aliquis, et seipsum comparabit talem. ^t De

¹ De *moribus*, qui oratori auctoritatem adsciscunt. Hi sunt, 1. *prudentia*, 2. *virtus*, et 3. *benevolentia*.

^m Probatur, quia propter horum trium contraria oratores a vero, et a fide facienda, dejici solent : v. gr.

ⁿ Propter *imprudentiam*,

^o *Improbitatem*,

^p *Inimicitiam* ;

^q Non autem propter *aliam rem ullam* :

^r Unde concluditur *ob tres mores dictos* oratorem haberi fide dignum.

^s De istis itaque tribus sigillatim sumendæ sunt formæ :

De *virtute* quidem, et *prudentia*, ex iis quæ dicta sunt lib. i. cap. 9.

^t De *benevolentia* vero, ex iis quæ dicuntur de amicitia inferiori, cap. 4.

benevolentia autem et amicitia, in iis quæ *pertinent* ad affectus, dicendum *erit paulo post*.

4. ^u Sunt vero affectus, propter quos mutati dissentiunt *a seipsis* in iudicationibus *suis*, et quos *etiam* sequitur molestia et voluptas: velut, ira, misericordia, metus, ac quæcunque alia ejusmodi; et quæ *sunt* his contraria. ^x Oportet autem dividere *ea*, quæ de unoquoque *affectu traduntur*, in tres *quæstiones*: dico autem, ex. gr. de ira, tum quomodo affecti iracundi sint, tum quibus consueverunt irasci, tum in qualibus *rebus*: si enim unum vel duo teneamus ex his, et non omnia *tria*, fieri non poterit ut iram in *auditorum animis* excitemus: similiter vero etiam de *affectibus* aliis. ^y Quemadmodum igitur et in *iis* quæ ante dicta sunt descripsimus propositiones *proprias*, sic etiam in istis *affectibus explicandis* faciemus, et dividemus *eo*, quem dicebamus, modo.

^u De affectibus animorum dicturus, præmissa *eorum definitione*, tanquam elemento, et loco communi;

^x Proponit *methodum, qua formæ* de singulis duci debeant: nimirum, ut singulos affectus semper in *tres partes*, seu *quæstiones communes*, dividamus: ex. gr. ad iram concitandam sumendæ sunt quæstiones communes tres; *quales, erga quos, et quas ob res* irati sunt; et eodem modo in affectibus cæteris.

^y Atque ita deinceps *de singulis his quæstionibus colligendæ* sunt *formæ, seu rationes propriæ*.

CAP. II.

De ira.

Definitio iræ, §. 1. Explicatur per propositiones communes duas, §. 2. Et per distinctiones duas, §. 3. Quæstio 1a, Quando et quomodo se habent ii qui irascuntur, §. 4. Simulque 2a, Quibus irascuntur, et 3a, Quas ob causas, §. 5.

* SIT igitur ira, appetitio cum dolore *conjuncta* ejus quæ apparet ultionis, propter eum qui apparet neglectum, ab iis *profectum* qui se gerunt vel in ipsum, vel in quempiam qui ipsius *fit*, non convenienter.

2. ^a Si igitur ira est hujusmodi, necesse est ^b ut is qui irascitur irascatur semper singularium alicui; velut, Cleoni, sed non homini *in genere*: ^c et irascatur quia sibi, aut suorum alicui, quid fecit, aut facturum fuit: ^d quinetiam, ut omnem iram consequatur voluptas aliqua, ex spe ulciscendi; ^e etenim jucundum quidem est existimare, seu sperare, se consecuturum esse ea quæ appetit: * nemo autem ea quæ apparent sibi ipsi impossibilia fore appetit: qui vero irascitur appetit ea quæ sibi ipsi sint possibilia, ultionem sc. eam,

^a Definitio iræ, quam præstruit, ut locum, seu elementum commune:

Explicatur, 1°. per propositiones communes duas:

^b Unam; ira est personarum singularium, ita ut sit et in hominem singularem,

^c Et ob contemptionem alicujus singularis:

^d Alteram; iræ consequens est non tam dolor, (ut in definitione dixit,) quam voluptas quædam; viz. in ipsa spe ultionis, quam sumpturus est.

Causa hujus 1a, quia in hac spe positus fedit se eo quod cupit potiri: quod quidem jucundum esse, testatur carmen Deliacum:

* Cupit autem id quod possibile est, ut ab ipso fieri, vel obtineri possit: cum igitur hæc se adepturum putet iratus, ex hinc voluptas emicat.

quæ ab ipso perfici potest : ^e quamobrem recte dictum est *ab Achille de ira* ;

“ *Quæ longe dulcior melle distillante*

“ *Virorum in pectoribus augetur* :

nam et voluptas quædam iram comitatur, tum propter hoc ipsum, quia putat se suis viribus adepturum quæ cupit ; ² tum quod irati tota cogitatione in ipsa ultione, tanquam re præsentī, immorentur. Illa igitur phantasia, seu imaginatio ulciscendi, quæ tunc inferitur, non secus voluptatem nobis parit atque ea quæ fit in somniis.

3. ² Quoniam autem ^f neglectus (*ob quem irascuntur*) est actus opinionis circa illud quod nulla re dignum apparet ; (etenim mala et bona, et quæ referuntur ad hæc, digna arbitramur esse studio ; quæcunque vero nihili sunt, aut pusilla admodum, nulla re prorsus digna existimamus ;) idcirco tres sunt species neglectus, contemptio, et divexatio, et contumelia. ¹ Nam et is qui contemnit quicquam ipsum negligit ; (quæ enim arbitrantur nulla re digna esse, ea contemnunt ; quæ vero nulla re digna sunt negligunt ;) ² et qui sine causa vexat apparet eum contemnere, et proinde negligere : * est enim divexatio impedimentum quod quis affert voluntatibus alterius, non ut aliquid commo-

^e Confirmatur ratio, testimonio Iliad. xviii. 109.

2a Causa, est vehemens ultionis futuræ phantasia ; in qua sic occupatus est is qui irascitur, ut non animo ultionem versare, sed ante oculos præsentem ponere, et quasi manu gerere videatur.

2°. Explicatur etiam definitio per distinctiones duas.

^f Una est, neglectus, ob quem irascuntur ; tres sunt species ;

1a, Contemptio, sine impedimento ullo ; 2a, divexatio ; 3a, contumelia cum dedecore.

1. Contemtionem esse neglectum quendam, probat.

2. Vexationem, seu disturbancem, videri contemtionem quendam, sed revera distinctam esse speciem neglectus, probat a definitione ipsius.

* Illa enim alterius desideria impedit, non commodi sui, sed incommodandi alterius gratia.

di sibi eveniat, sed ut ne illi. * Quomiam igitur hic non spectat ut quicquam commodi sibi eveniat, idcirco negligit : * id enim perspicuum est, quod qui alterum vexat nec eum sibi obfuturum existimet ; (nam timeret, et non negligeret ; (nec ^b profuturum ulla in re, quæ momenti aliquid habeat ; (nam curaret ut sibi amicus esset :) ³ quinetiam is qui alteri contumeliam infert eum negligit : est enim contumelia, nocere et molestum esse alteri in iis, in quibus dedecus accedit ei qui patitur ; ⁱ idque non ut aliud quicquam sibi fiat præter id quod antea factum est, sed ut voluptatem inde percipiat : ^k etenim qui talionem referunt non faciunt contumeliam, sed ulciscuntur solum. ¹ Causa vero voluptatis, quæ contumeliam facientibus oritur, est quod arbitrantur malefaciendo se magis excellere. Quamobrem etiam juvenes, et divites, contumeliosi sunt ; excellere enim se arbitrantur dum contumeliam inferunt. ^m Contumeliæ autem sic definitæ est, ignominia afficere ; qui autem ignominia quemquam afficit, is eum negligit ; quod enim nulla re dignum est, id nullam vel mali vel boni æstima-

* Proinde, qui improbe alicui hoc modo adversatur, eum negligit, seu parvi ducit :

* Utpote cum firmiter se credat, nec lædi ab eo posse ;

^b Nec ullatenus etiam adjuvari, &c.

3. Contumeliam denique esse neglectum, docet ipsius definitio : est enim illa, detrimentum ac dolorem importare in iis, quæ dedecus ei pariunt qui patitur :

ⁱ Non ut inde quicquam commodi sibi adjungat, sed ut voluptatem decerpatur :

^k Hac enim nota distinguitur is qui parem contumeliam refert, ab eo qui prior intulit ; quod is voluptatem quærebat ; hic, qui refert, ulciscitur tantum, ut ex animo dolorem exturbet.

¹ Inde autem in contumelia inferenda nascitur voluptas, quod hic putat superiorem se illo videri, dum incommodum ei inferret, quod is a seipso propulsare non potuit.

^m Ex hac definitione contumeliæ colligit, eam esse neglectum : quia contumeliam qui alteri infert, ignominiam inurendo, eum negligit ; siquidem nullius illum pretii habendum censeat.

tionem habet : ¹ quamobrem Achilles, dum irascitur, de Agamemnone dicit,

“ Me ignominia affecit : ereptum enim mihi retinet honorarium quod ipse abstulit :

² et idem,

“ Tanquam quendam infamem, et profugum, me tractavit Agamemnon : ”

utpote qui ob has contumelias ignominiosas iratus.

³ Convenire autem arbitrantur omnes se magnifieri

¹ ab inferioribus genere, facultate, virtute ; et ^{*} omnino in qua quisque re longe alteri excellit ; veluti

¹ dives, qui in pecuniis, a paupere ; et, qui in ² dicendo, eloquens, ab eo qui dicendo non valet ; ³ et imperans, ab eo cui imperatur ; et qui existimatur esse

dignus qui imperet, ab eo qui dignus cui imperetur :

^o quamobrem dictum est ab Ulyssæ,

“ Magna vero est ira ab Jove natorum regum :

et ^p a Chalcante,

“ Veruntamen et postea rex retinet iram, donec perfecterit quod cupit :

indignantur enim propter excellentiam suam. ² Præterea, magnifieri debere se putant ab iis, a quibus quis arbitratu se beneficio affici oportere : isti autem sunt, quos beneficio affecit, vel afficit, aut ipse, aut

1. Probatio dictorum ex Iliad. i. 356. Loquitur Achilles ad matrem Thetidem, de injuriis ab Agamemnone illatis.

2. Ex Iliad. ix. 644. ubi Achilles orationi Ajacis legati de Agamemnonis injuriis respondet.

³ Altera distinctio est illius particulae, non convenienter. Convenire enim censent homines, haud parvi se fieri a duobus hominum generibus : 1. Non ab iis qui sunt inferiores ; ^{*} Præsertim si ipsis longe excellent, 1. divitiis, 2. dicendi facultate, 3. vel principatu et honore, &c.

^o Confirmatur tertium membrum testimoniis ex Iliad. ii. 196.

^p Et ex Iliad. i. 82. ubi augur Chalcas loquitur, Agamemnonis iram reformidans.

2. Neque ab iis a quibus se putant commodis beneficiisque augeri oportere.

fuorum aliquis, aut *aliquis alius* per ipsum ; vel vult *afficere bono*, vel voluit.

4. ¹ Manifestum jam igitur ex his *est*, et quomodo *se* habentes irascantur ipsi, et quibus, et propter qualia : ² ipsi enim *facile irascuntur*, cum *animo dolent* ; nam qui *sic* dolet *semper* appetit quiddam : ³ sive igitur *illi* directo obstiterit quis, *ne potiatur* ; velut, sitienti, ne bibat ; ⁴ sive non *directo*, is tamen idem apparet efficere : ⁵ et sive contra quispiam *aliquid* gesserit ; sive *eum*, cum *possit*, non adjuverit ; ⁶ sive aliqua alia *res* his modis *se* habentem turbaverit ; *ille quidem* his omnibus, cum *hominibus*, tum *rebus*, irascitur. ⁷ Quamobrem ægrotantes, paupertate laborantes, amantes, sitientes, omnino cupientes, et non prospere agentes, iracundi sunt, et *qui* facile incurrant *in quoslibet* ; potissimum quidem adversus *eos* qui præsentem *eorum cupiditatem* negligunt : velut, ægrotans quidem *irascitur ei*, qui *cupiditatem ejus* negligit in iis quæ *pertinent* ad ipsius morbum ; paupertate autem laborans, in iis *quæ* ad *suam* paupertatem ; bellator, in iis *quæ* ad bellum ; amator, in iis *quæ* ad amorem ; similiter vero etiam in *rebus* aliis : unusquisque enim ad iram contra quemque ab inhæ-

¹ Ex definitione iræ, ejusque explicatione, formæ :

De 1a quæstione, *Quando irascantur, et quomodo se habentes ?*

1°. Ad iram proclives sunt, quos, *ob desiderium rei*, ægritudo aliqua *conficit*.

² Facile igitur commovetur quis, tum si quis alius vel desiderio ejus moram injecerit per cursum rectum ;

³ Seu per indirectum ;

⁴ Vel ei adversatus sit, seu causam ipsius non adjuverit, &c.

⁵ Tum *siquid aliud* eum sic dolentem *interpellavit* facile concitatur ; cum leviculas interpellationes summas injurias putet.

⁶ *Confirmat dicta ab enumeratione* quorundam, qui vehementioribus desideriis tenentur eorum quæ ad exitum perducere nequeunt. Hi enim illis præcipue succensent, *qui ipsos* in præsentī statu *negligere* videntur ; *obversando* sc. aut *impedimenta afferendo*, aut *mala ipsorum non minuendo*, cum possint.

rente affectu, *quasi* præparata via, ducitur. ^γ Præterea vero, si *quis* contraria acceperit quam expectaverit; molestiam enim affert majorem quod valde præter opinionem *est*, si *contra voluntatem sit*; quemadmodum etiam delectat quod valde præter opinionem *est*, si *factum sit* quod velit. ^z Quamobrem et anni tempestates, et tempora, et dispositiones, et ætates, ex his manifestæ *sunt*; *tum* quales ex iis aptæ *sunt* ad commotionem iræ, et quando, et ubi; ^a *tum etiam*, quod quo magis *sint homines* in istis, eo aptiores etiam *sunt* ad commotionem. Ac ipsi quidem sic se habentes facile ad iram concitantur.

5. ^b Irascuntur autem ^z et iis qui irrident, et qui subiiciunt, et qui *dictis* mordent; *tales* enim contumeliam faciunt. ^c Et iis *qui* damna *ipsis* dant illa, quæcunque contumeliæ signa *sunt*: ^{*} necesse autem *est ut hæc damna* talia *sint*, quæ neque talionis loco *ipsis* dant, neque *sunt ipsismet* agentibus utilia; jam enim videntur *fieri* solum propter contumeliam. ^z Et iis qui maledicunt, atque contemnunt, in iis *rebus*, in quibus ipsi maximum studium ponunt: velut, *ii* qui philosophiæ studio ambitiose gloriantur *valde irascuntur ei*, si quis in philosophiam *luserit*; *ii* vero qui *ideæ*

^γ Altera forma; *ii* facile provocantur, *qui*, malis his pressi, *se impediri* intelligunt *ab eo unde opem expectabant*.

^z Corollarium: ex dictis intelligitur *tum quales occasiones*, et *ætates*, et *tempora*, &c., ad iram exacuendam faciant, et quando, &c.,

^a Tum etiam, quod *qui magis ejusmodi occasionibus teneantur* magis ad iram proni *sint*.

^b De 2a quæstione, simul et de 3a, (*Quibus irascuntur, et Ob quæ*.) formæ:

1º. Ratione contumeliæ; sive opera illius exerceantur, ut derisio, ludibrium, aculeata dicta:

^c Sive lædamur in iis, *quæ signa ejus sunt*.

^{*} Cujusmodi sunt illa, quæ adversarii in nos, neque doloris sui ulciscendi, neque res inde suas augendi gratia, faciunt.

2º. Ratione desipientiæ, &c. 1a forma; omnino, si quis eos in iis quibus diu incubuerint, et ob quæ se multum amabant, *insectetur*, ac despicatui ducat, *ægre* id ferunt:

Platonice studio, si quis in ideam : similiter vero etiam in studiis aliis. ^d Atque hæc multo magis usu veniunt, si suspicati fuerint *taliam* non adesse sibi, vel omnino, vel non *satis* firmiter, vel *aliis* non videri *adesse* : ^e quod si arbitrentur *se* valde excellere in iis *bonis*, in quibus mordentur, *hujusmodi dicteria* nihil curant. ² Et amicis magis, quam non amicis ; arbitrantur enim convenire magis ab ipsis *se* beneficiis affici, quam secus. ³ Et iis qui consueverint honorare, aut curare, si non amplius sic *cum ipsis*, ut *antea*, versentur ; etenim ab his arbitrantur *se* contemni ; eadem enim *aliter* facturos illos esse. ⁴ Et iis qui *acceptis beneficiis* beneficium non reddunt, nec parem *gratiam* referunt : ^f et iis qui contraria faciunt ac ipsi, si *modo* inferiores sint : isti enim omnes despiciatui habere apparent : atque hi quidem *qui contraria faciunt*, ut *eos qui inferiores sint* ; illi vero *qui beneficium non reddunt*, tanquam ab inferioribus *prius beneficio affecti*. ³ Et ¹ iis qui in nulla sunt existimatione, si *ipso*s aliqua *in re* negligant, magis *irascuntur* ; positum enim est, iram esse neglectus *causa susceptam*, adversus non convenienter *se gerentes* : convenit enim inferioribus non ne-

^d Multo autem ægrius, si *insimulat* ut eorundem ignaros, ipseque apud se dubitant, ne illarum expertes, vel saltem minus periti sint, &c.

^e E contra, qui *plene illa perceperunt*, scientiæ firmatæ conscios haud tangit insectatio ulla.

2a Forma ; gravius irascuntur amicis, si hæc fecerint ; eorum enim partes putant, novis se ut commodis augeant, non ut ornamentis spolient.

3a. Succensent iis, qui *cum una fuerint*, non, ut solebant, adversus illos *se gesserint*, nec consuetum honorem ipsis habuerint.

4a. Irascuntur iis, qui, *beneficiis acceptis, ingrato animo*, vel nihil, vel pari officio *non retribuant*.

^f Et iis, qui *contrariis rebus student*, &c, cum fortunis opibusque inferiores sint.

3to. Ratione neglectus in genere :

1a. Irascuntur tenuioribus et abjectis, si ipsos parvi faciant :

gligere superiores. ⁸ Et amicis sane, tum si bona non dixerint, aut fecerint; tum adhuc magis, si contraria fecerint: ² et si non sentiant *ipso*s indigere, ut Antiphontis poetæ Plexippus Meleagro iratus est; neglectus enim signum est non sentire; quæ enim curamus, ea nos minime latent. ^h Et iis qui gaudent rebus *ipsorum* adversis; et omnino iis qui bono et tranquillo animo sunt in *ipsorum* rebus adversis; aut enim hoc inimici, aut negligentis, signum est. ⁱ Et iis qui non curant, si molestiam *ipsis* exhibuerint; quamobrem et mala renunciantibus irascuntur. ³ Et iis qui libenter aut sinistrum aliquem rumorem auscultant de *ipsis*, aut spectant *ipsorum* vitia, et probra; similes enim sunt, aut iis qui negligunt, aut inimicis: amici enim in amicorum vitiis condolent, seu æque dolent ac in suis: qui vero propria sua spectant probra, omnes dolent. ⁴ Præterea, ² iis qui *ipso*s negligunt apud quinque hominum genera; apud eos quibuscum *ipsi* de honore concertant, apud eos quos admirantur, apud eos quibus volunt se admirationi esse, apud eos quos reverentur, et inter eos qui reverentur *ipso*s: apud hos, si quis *ipso*s negligat, irascuntur magis. ² Et iis qui negligunt *ipso*s respectu ejus-

⁸ Et amicis, si in *ipsis* ornandis negligentiores sint: præsertim si maledixerint, incommodisque affecerint.

2a. Succensent etiam, tum ob signa neglectus; iis sc. qui non animadvertunt quarum rerum inopia *ipsi* laborent:

^h Tum ob signa neglectus et inimicitiae; iis nimirum, qui ex *ipsorum* infortuniis lætitiā capiunt; quod inimici est: vel omnino in eorum malis hilari et securo animo sunt, quod est neglectui habentis.

ⁱ Item iis qui dolorem *ipsis* inurere non reformidant.

3a. Irritantur ob id quod neglectui et inimicitiae affine est: ab iis sc. qui libenter ea audiunt, vel spectant, quæ *ipsis* vertuntur probro.

4º. Ratione neglectuum specialium;

1a. Acerbissime sæviunt in illos qui *ipso*s parvi ducunt apud quinque hominum genera, &c.

2a. Et in eos qui nihili faciunt *ipso*s, lædendo personas eas, quas nisi *ipsi* tutati fuerint ignominiam subeunt.

modi rerum, et hominum, quos injuria affectos non adjuvare turpe esset ipsis; veluti, parentes, filios, uxores, imperio subditos. ³ Et gratiam nullam referentibus; nam præter conveniens est hujusmodi neglectus. ¹ Et jocosa dissimulatione utentibus apud eos qui serio agunt; quia *pertinet* ad contemptionem talis dissimulatio. ^m Et iis qui de aliis bene meriti sunt, si non etiam de ipsis; etenim id *pertinet* ad contemptionem, iis rebus, quibus omnes alios dignos aestiment, etiam ipsum non aestimare dignum. ⁿ Conficiens vero iræ etiam oblivio est: veluti, ea quæ etiam nominum fere est; etenim videtur etiam oblivio neglectus esse signum: nam propter incuriam fit oblivio; incuria vero ista neglectus quidam est. Ac quibus quidem irascuntur, et quomodo se habentes, et propter qualia, simul dictum est: ^o perspicuum autem ex dictis est, oportere ipsum oratorem oratione ^p tales auditores efficere, quales cum sint iracunde se habent; et ^q adversarios ostendere affines rebus illis, ob quas homines irascuntur; et tales, quolibet irascuntur.

3a. Et in eos qui beneficentibus pari compensatione, aut gratiarum honore, non respondent.

¹ Ad contemptionem (quæ fuit species neglectus) pertinet tum dissimulatio, seu ironia; qua quis, sua minuens, ludit nos: hoc si fecerit dum serio agant ipsi, irascuntur:

^m Tum beneficia in alios collocata, non in illos: iis ergo, qui dignitatem ipsorum hoc modo parvi fecerint, succensent merito.

ⁿ Ad causas iræ (neglectum, &c.) quodammodo pertinet oblivio nominum: iis igitur succensent, quibus e memoria elabuntur, quasi parvi ab ipsis pendantur.

^o Ex dictis rationibus et formis satis liquet, quomodo in animis audientium commovenda sit ira:

^p Tam ex parte auditorum,

^q Quam adversariorum.

CAP. III.

De delinitione.

De lenitione, quaestio 1a, Erga quos; simulque 3a, Quas ob causas, aliis inbærentes, fiunt lenes, §. 2. Secunda quaestio, Qui lenes sint; simulque 3a, Quas ob causas, ipsis inbærentes, leniuntur, §. 3.

^a QUONIAM vero irasci et deliniri contraria sunt, et ira ac lenitas; sumendum est, et quomodo se habentes lenes sint; et erga quos leniter se habeant; et per quas causas leniantur. ^b Sit igitur lenitio, compositio et sedatio iræ.

2. ^c Si ergo irascuntur iis qui ipsos negligunt; neglectus vero est spontaneum quid; manifestum est, et iis hominibus qui ^d nihil horum faciunt, vel non sponte faciunt, vel specie tenus apparent tales, lenes esse. ^e Et iis qui jam volunt a se facta esse contraria eorum quæ fecerunt. ^f Et iis quicumque etiam ipsi erga se tales sunt, quales adversus eos quos læserunt; nemo enim seipsum videtur negligere. ^g Et iis qui consentitur peccatum suum, simulque eos pœnitet quod egerint;

^a Quia lenitas est iræ contraria, &c, idcirco, cum didiceris quomodo ad iram excitentur, docendum jam quomodo placentur, et sedentur.

^b Præmisso igitur, quid sit leniendi studium;

^c De 1a quaestione (erga quos &c,) formæ: 1°. Ratione eorum quæ causis iræ (neglectui &c,) adversantur: 1a. Miteſcunt erga eos, tum qui baud parvi fecerunt ipsos, saltem baud sponte:

^d Tum qui in eodem neglectu baud perseverant, sed contraria se-
cisse jam cupiunt:

^e Tum qui neglectum illum esse nullum putabant.

2a. Placabiles fiunt neglectum consentientibus et pœnitentibus.

quasi enim *jam* supplicium fumentes, (dolorem *scilicet* eorum qui deliquerunt, ob ea quæ facta sunt,) requiescunt ab ira, ¹Signum vero *hujus rei est* in famulorum castigatione; nam eos quidem qui *delicta* pernegant, et contradicunt, magis castigamus; erga eos autem, qui confitentur merito *se* castigari, ab excandescencia conquiescimus: ²causa vero *est*, quoniam impudentiæ *est*, manifesta pernegare; at impudentia *est* neglectus et contemptio; ideoque quos valde contemnimus, *apud eos* pudore non afficimur. ³Et iis qui *se* humiliter demittunt, et non contradicunt; ⁴apparent enim hi confiteri *se* inferiores esse; qui autem *sunt* inferiores, timent; nemo autem qui timet negligit: ⁵quod autem erga eos qui *se* demittunt deponatur ira, etiam canes perspicuum faciunt; *quippe* non mordentes eos qui *humis* prostrati sunt. ⁶Et iis qui *serio* operam dant *ipsis*, cum *serio* operam navant *ipsi*; videtur enim *ab illis* curari *ipsum*, non autem contemni. ⁷Et iis qui *licet* antea *quicquam* *laserint*, aut *abnuerint*, *postea* majore in re gratificati *sunt*. ⁸Et iis qui *ipsum* orant, et qui *pœnam* deprecantur, demissiores enim *sunt*. ⁹Et iis qui

¹ Huic rei signo est servorum castigatio; quibus improbe inficiantibus sæviores sumus, fatentes se merito plecti dimittimus.

² Causa autem est, quod improbe inficiari est mentiendo nihil pudere, quod perinde est ac parvi ducere.

3a. Mansuescimus iis, qui *se*, tanquam potentioribus, humiliter subjiciunt, &c.

* Ratio quidem est, quia fatentur *bi se* imbecilliores, et proin haud parvi æstimant.

⁵ Exemplum autem est illud, quod etiam oves non mordent eos qui ad pedes accidunt.

4a. Placamur et iis qui nobiscum seriis agunt sedulo.

5a. Mitigamur ab iis qui leviores neglectus majoribus beneficiis compensant.

6a. Flestimur etiam a supplicibus, submitteque deprecantibus.

7a. Mansueti sumus iis quorum mores a ludibriis &c, alieni sunt, quique neminem parvi ducunt, &c.

nec contumeliosi *sunt*, nec subannatores, neque negligere *solent*, aut quenquam, aut viros probos, aut tales quales ipsi *sunt*. ¹ Omnino autem, ex contrariis, quæ ad iram impellunt, oportet considerare ea quæ leniendi vim habent. ² Et iis quos timent, et apud quos verecundia afficiuntur; quoad enim ita *se* habeant, *iisdem* non irascuntur: impossibile enim est ut simul quis alium timeat, et eidem irascatur. ^k Et iis qui per iram aliquid fecerunt, aut non irascuntur, aut minus irascuntur; non enim propter neglectum apparent illi egisse: nemo enim qui irascitur negligit; etenim neglectus vacat dolore; ira vero dolori *semper conjuncta est*. ¹ Et iis qui apud ipsos verecundia afficiuntur.

3. ^m Et perspicuum est ¹ lenes esse eos, qui *se* contrario habent modo ac illi qui irascuntur: veluti fit, in ludo, in risu, in festo, in rebus secundis, in recta actione, in saturitate; omnino, in indolentia, et voluptate minime contumeliosa, et in *æquabili ac moderata spe*. ² Præterea, qui per aliquod tempus commorati *sunt*, et non recens ira accensi; ⁿ fedat enim iram tempus. ^o Sedat vero etiam iram in alterum

¹ Universim, nos leniunt contraria eorum quæ iram irritabant, cap. ii.

² Ratione affectuum quorundam in genere sumuntur formæ. Lenimur enim iis,

Tum qui nobis timendi sunt, et reverendi:

^k Tum qui ira perciti in nos quicquam deliquere, &c,

¹ Tum qui nos, ut bonore dignos, reverentur.

^m De 2a et 3a quæstione (*Qui lenes, et Ob quæ,*) formæ:

1a. Ad lenitatem proclives sunt qui (contra atque irati, cap. ii.) omni ægritudine vacant, vel potius lætitia efferuntur, gaudiumque sentiunt.

2a. Placabiles etiam illi qui suam iram comperendinarunt:

ⁿ Mora enim lenit animum iratum.

^o Item, cum duobus iratus quis supplicium de eo sumpsit cui minus irascebatur, sedatur is jam in eum cui magis.

maiores vindicta de alio prius sumpta : ^p quamobrem recte Philocrates, dicente quodam, dum irascereetur populus, Quid *te* non defendis? Nondum sane, inquit : Verum, quando? Cum alium videro in crimen vocatum : ^q lenes enim fiunt, cum in alium iram suam consumpserint ; veluti contigit in Ergophili casu ; nam cum iudices ei magis infensi essent, quam Callistheni, eum tamen dimiserunt, propterea quod Callisthenem pridie morte multaverant. ^s Et mites fiunt erga adversarios, si eos iudicio, &c, convicerint. ^t Et si majus malum passi sint, quam ii qui irascuntur attulissent : ab illis enim se quasi sumpsisse vindictam putant. ^u Et si ipsimet se antea injuste egisse arbitrentur ; et si iuste damnum pati ; non oritur enim ira adversus id quod iuste factum est : ^v non enim adhuc se putant præter id quod convenit pati ; ira autem hoc modo definita fuit : ^w quamobrem oratione oportet delinquentes prius castigare : nam minus moleste ferunt etiam servi ipsi dum increpatione prius habita castigentur. ^x Et lenes fiunt, si illos, cum ultii fuerint, haud putent sensuros esse sigillatim, quod propter ipsos malum illud paterentur, et quibus spe-

^p Hoc consilio, Philocrates, proditiōis accusatus, noluit ardente populo causam dicere, priusquam videret alium eodem crimine in iudicium vocatum.

^q Ratio ; quia mansuetiores fiunt in unum, cum in alium prius iram omnem effuderint : ut patet exemplo Ergophili, Atheniensium ducis.

3a. Discutitur omnis ira, si adversarios subjugarint ;

^t Vel si in majora ii mala insiderint, quam ipsi illis unquam optarent.

4a. Mitigantur erga lædentes, si cogitent se illos improbe antea violasse, meritoque jam plecti :

^v Si enim merito illi violati fuerint, minus dolenter ferunt ; neque id esse putant præter illud quod decet.

^w Hinc, prudens illa quidem puniendi ratio, objurgatione ut prius habita animos ad pœnam præpares.

5a. Abjicitur ira erga illum, quem, si ultus sis, non intellecturum

cialibus de causis paterentur; ^u nam ira singularium est: *idque perspicuum est ex definitione ipsius*: ^a quamobrem *Ulysses iratus recte introductus est*,

“*Dic, Ulyssēm everforem-urbium orbasse te oculo*:

quasi non ultus esset *Polyphemi injurias*, nisi *speciatim* sensisset *is*, et a quo, et pro quo *ipsius facto, excæcatus fuerit*. ^c Proinde neque aliis, ^a quicunque nihil omnino sentiunt, irascuntur; ^b neque *iis*, qui mortui sunt, amplius; quippe qui et *passi jam sint malorum extremum*, et neque sint dolituri, neque *malum ejusque auctorem* sensuri; quod irati *imprimis appetunt*: ^c quamobrem belle de *Hectore poeta*, dum mitigare vellet *Achillis iram adversus illum mortuum*:

“*Jam enim (inquit) terram sensu carentem fœde vex-*
“*at insaniens.*”

^d Perspicuum igitur est, *iis*, qui *alios lenire volunt*, ex his locis dicendum esse; * ipsos quidem (*quorum iram placare volunt*) parantibus ejusmodi, *quales jam descripsimus*; * illos vero quibus irascuntur, aut metuentos, aut reverentia dignos, aut *de iis bene meritos*,

putes te damni auctorem illi fuisse, idque ob injurias ejus *has, vel illas*.

^u Ratio; quia *in ira certa semper est persona, et injuria certa*, cui ultio subinde respondet.

^a Confirmatur exemplo ex *Odyss. ix. 504*. *Ulysses*, quo iram expleret, seque compesceret, *Polyphemum* docuit, quod et *ipsius opera*, et ob *neccem sociorum*, cæcus factus esset.

6a. Ergo etiam flaccescit ira erga illos, ^a tum qui *nihil sentiunt*, unde *malum provenerit*, &c,

^b Tum qui *mortem obierunt*; cujus ratio ex præcedentibus.

^c Unde *Apollo, Iliad. xxiv. 54*. *Achillem*, quo eum placaret, reprehendit ex eo quod *furdam terram, i. e. cadaver Hectoris*, laceraret *furens*.

^d Præceptum ex *definitione lenitionis*, et *quæstionibus tribus* propositis, tanquam ex locis et elementis communibus, *placari posse auditores*; idque per formas proprias, * tum secundæ quæstionis;

* Tum etiam primæ.

aut invitos, aut valde dolentes *ob* ea quæ *ab ipsis* facta sunt, &c.

CAP. IV.

De amore et amicitia.

Amare quid, §. 1. De amicitia, quæstio 1a, Qui homines amant, vel amici sint, §. 2. Secunda, Quos amant; simulque 3a, Quas ob res amant, §. 3.

^a **Q**UOS autem ament, et odio habeant, et quamobrem; ubi definiverimus *quid sit* amicitia, et *quid* amare, dicamus. ^b Sit igitur amare, velle alicui ea quæ putat bona *esse*, illius *quidem* gratia, non autem sui ipsius, et pro viribus procuratorem esse eorundem. ^c Amicus vero est qui amat *aliquem*, et *vicissim ab ea* amatur: ^d *illi* autem *se* putant amicos esse, qui putant *se* sic mutuo esse affectos.

2. ^e His autem suppositis, necesse est amicum esse *eum*, qui simul gaudet in *alicujus* bonis, et in molestiis *ejus* simul dolet, non propter aliquid aliud, sed propter illum. ^f Quum enim *ea* fiunt quæ volunt gaudent omnes; cum vero contraria, *tunc* dolent: quare et voluntatis *cujusque* signum sunt dolores ac volup-

^a De amore, et amicis.

^b Definio prius, quid sit *amare*;

^c Et quis *vere* amicus;

^d Vel *ita putatur*, tametsi specie tenus duntaxat:

^e De *1a* quæstione (qui ament, vel amici sint) formæ:

1a. Amicus percipitur *ex signis voluntatis*; si amici *rebus secundo* dis gaudeat, angatur *adversis*:

^f Nam et ex *lætitia* illa, et ex *dolore*, intelligitur amicorum voluntas.

tates : ^a et eos quibus jam eadem sunt, et habentur, bona, et mala : ^s et eos qui sunt iisdem amici, et qui iisdem inimici ; ^h necesse enim est ut hi eadem velint. Quare qui ea quæ sibi cupit etiam alteri vult, is huic apparet amicus esse.

3. ⁱ Ac amant tum eos homines ^r qui beneficia derunt aut ipsis, vel iis quos charos habent ; aut si valde benigne, vel si prompto animo, vel si in talibus occasionebus, et ipsorum gratia ; ^k tum eos quos putant velle benefacere. ^a Et amicorum amicos ; et amantes, &c., quos ipsi amant ; atque amatos ab iis qui amantur ab ipsis : ^l et iisdem inimicos, et odio habentes eos quos ipsi odio habent ; atque odio habitos ab iis qui odio habentur ab ipsis ; ^m omnibus enim his eadem apparent esse bona ac sibi ipsis ; ita ut velint quæ ipsis bona sunt ; id quod erat amici definitio. ⁿ Præterea, ^r beneficos in pecuniis erogandis, et salute danda ; ^o quamobrem ^r liberales et ^s fortes honorant, et ^t justos : (P tales autem existimant esse

2a. Amici mutui sunt, tum qui pari conditione vivunt, ut idem utrisque incommodet, vel sublevet :

^s Tum qui eosdem tertios, amicos, vel inimicos, habent :

^h Hi enim quia eadem desiderant cum illis tertiis, ex hoc consensu fit, ut inter se quoque conjungantur specie tenus ; unde amicitia existit adumbrata.

ⁱ De 2a questione (Quos amant) et de 3a (Ob quæ) formæ :

1°. Ex primariis rationibus amoris : 1a. Amant eos, tum qui beneficiis affecterunt ipsos, aut eos quos diligunt, &c.,

^k Tum quos arbitrantur benefacere velle.

2a. Diligunt quodammodo tum eos, qui ipsorum amicis amici sunt, vel qui amant quos ipsi &c.,

^l Tum eos, qui ipsorum inimicis inimici sunt ; vel odio habent quos ipsi &c.

^m Ratio horum omnium sumitur specie tenus ex definitione amicitiae.

ⁿ Dein, ex rationibus secundariis, forma 1a. Amant eos, qui aliis præsidio sunt ad opes, aut ad salutem.

^o Tales sunt, 1. liberales, 2. fortes, 3. justii ; P atque hi sunt, quos non aliorum damno rem suam augere putant, sed qui ex opere proprio victum quæritant ; ut agricolæ, opifices &c :

eos, qui non ex alienis *bonis* vivunt ; hujusmodi vero *sunt*, qui *vivunt* ex laboribus *suis* ; et inter hos *sunt*, et *ii* qui ex agricultura, et ex aliis *ii* præcipue qui ex opificio *viæctum quærunt* :) et ⁴ temperantes, quia non iniusti : et ⁵ tranquille degentes, ob eandem *causam*. ² Et eos, quibus volumus amici esse, si *ipsi quoque* appareant velle : ^p sunt autem ejusmodi tum boni secundum virtutem, ^q tum *ii* qui probati *sunt*, aut apud omnes, aut apud optimos, aut apud eos qui suspiciuntur a *nobis* ipsis, aut apud eos qui suspiciunt *nos* ipsos. ¹ Præterea, ² jucundos *homines*, quibuscum libenter vivi potest, et *totos* dies simul traduci : ³ tales vero *sunt*, tum qui *ingenio* placidi, et non reprehensores peccatorum, et non studiosi contentionum, neque in litigando pertinaces ; omnes enim tales pugnares *sunt* ; qui autem *cum ipsis* pugnant, *ii* (*contra atque amici*) contraria velle apparent : tum ^t qui sunt faceti et ad *alios* dicteriis incessendos, et ad *aliorum sales* sustinendos ; eodem enim utrique *eorum* prope admodum contendunt, tum qui possunt *comiter* laceffi *ab aliis*, tum qui *alios* eleganter laceffunt. ² Et eos qui laudant bona quæ *ipsis* adfunt, eaque præci-

4. *Temperantes* ; qui ab injuriis se abstinere :

5. *Remoti a negotiis publicis*.

2a. Diligimus eos, quibus *amici mutui* fieri cupimus, si *studium* illi nostrum *non adspernari* videantur velle : quales sunt,

^p Et qui *eximia* aliqua *virtute* florent :

^q Et quorum *vita facta*que *probata sunt* iis, quorum *judicium* mag-
ni facimus ; ut omnibus hominibus, vel optimis, &c.

^t Superfunt formæ remotæ, et communes : 1a, diligunt eos, quibuscum *vivere et commorari velis*, quod moribus suaves sint :

² Ut sunt, tum qui *ingenio leni*, et in erratis aliorum *baud morose*, quique *obsequuntur aliis*, adversantur nemini :

^t Tum qui *in facetiis decori*, et *leviter* absque acerbitate *mqrdent* alios, et aliorum morfiunculas *æquo animo tolerant*.

2a. Amplectuntur eos, qui *celebrant ipsorum virtutes*, suoque jam testimonio fidem faciunt, earum esse ipsos compotes.

pue, quæ metuunt ne defint ipsis. ¹ Et eos qui munditiem in vultu, in vestitu, et tota vita colunt. ⁴ Et non ¹ exprobratores, neque peccatorum *aliorum*, neque beneficiorum *suorum*; ambo enim sunt reprehensionibus *dediti*. ² Et non memores malorum, neque observatores criminum; sed ad reconciliandum faciles: quales enim existiment *eos* esse erga alios, *tales* etiam erga ipsos *fore* putant. ³ Et eos qui nec maledici *sunt*, neque *lubenter* norunt aut vicinorum mala, aut ipsorum, sed bona *tantum*; bonus enim *vir* hoc facit. ⁴ Et eos qui non adversantur irascentibus, aut serio agentibus; pugnares enim *sunt* tales. ⁵ Et eos qui erga ipsos studiose quodammodo *se* habent: veluti, qui admirantur ipsos; et studiosos *virtutis* existimant; ipsorumque *consuetudine* gaudent: ^u et maxime *ita sunt* affecti in iis *rebus*, in quibus maxime volunt ipsi aut suspici, aut studiosi videri esse, aut iucundi. ^x Et eos qui *sunt* similes, et qui iisdem *rebus* student; ^y si modo *ipsis* non sint impedimento, ^z ne-

3a. Familiariter utuntur iis, qui in *vestimentis* &c, elegantes, *lautique* sunt.

4a. Diligunt eos qui a *moribus sequentibus* absunt: 1. *ne obijciant peccata nostra*, vel ipsorum *beneficia* vetera:

2. Ne valde *præterita aliorum mala recordentur*; neque *nova* crimina sedulo *notent*; sed erga omnes placibilem mitemque animum gerant.

3. Nec *maledicere* soleant, aut resciscere aliorum maculas, vel *suas*; sed bona omnia et dicant, et teneant.

4. Ut ne *contra nitantur irascentibus*, aut sedulo in aliquo negotio occupatis.

5a. Amplexantur tum eos, qui *inclinato et propenso animo sunt* in ipsos; si *admirentur* sc. et *probos putent*, atque ipsorum consuetudine lætentur, &c.

^u Et potissimum, si hæc faciant in iis, in quibus imprimis *illi tales haberi* cupiunt:

^x Tum eos, qui, *respectu sui ipsorum, studiis pares sunt*,

^y Ita quidem, *si neuter eorum impediatur alterum*:

^z Neque *ex eodem cursu victum* quærant.

que ex eadem re victus illis paretur : ^a sic enim fit *Hesiodi* illud,

“ ———Figulus figulo invidet.———”

^b Et eos qui appetunt illas res, quarum contingit ipsos *utrosque* simul esse compotes : sin minus, idem quod ante dixi etiam hoc modo evenit, ut alii aliis male velint. ^c Et eos apud quos ita familiariter se habent, ut coram iis non pudeat eorum quæ ad hominum opinionem pertinent, dummodo eosdem ut abjectissimos minime contemnant. ^d Et apud quos pudore afficiuntur eorum quæ sunt ad veritatem. ^e Et eos apud quos in honore esse contendunt : ^f vel quos sui æmulos, non autem invidos, habere volunt ; hos, inquam, aut amant, aut eis amici esse cupiunt. ^g Et quibus bona auxilio suo procurarent, nisi exinde majora ipsis perventura essent mala. ^h Et eis ⁱ amici esse volunt, qui similiter absentes amicos ac præsentem amant : quamobrem eos etiam, qui erga mortuos tales se præ-

^a Similitudo enim illa per se, amorem, propter impedimentum illud, indignationem, parit :

^b Respectu rerum, quarum studiis tenentur. Earum si ambo confortes fieri queant, his mutux manus et fides : sin alterius adeptio excludat alterum, ut rivales regnique socios, hi bellis odiisque æstuant.

6a. Ratione tum affectuum in nobis : diligimus et eos, coram quibus res ad opinionem turpes libere gerimus, et absque rubore patimur :

^c Et eos, quos pudet habere testes rerum ad veritatem turpium :

^d Tum laudis et æmulationis ; amare cupiunt et eos, quibus de laude certantes probari se cupiunt :

^e Et eos, quos imitatores laudum suarum, non obrectatores, esse optant :

^f Tum studii ; diligunt eos quos officio suo juvarent, &c, nisi inde majus sibi damnum accerferent.

7a. Ex communibus notis amicitix ; 1. Amici saltem esse volumus iis, quorum amor absentia non minuitur ; quippe qui firmitatem ex ipsorum probitate obtinet :

stant, omnes amant : ⁵ et omnino *eos amant*, qui amicorum valde studiosi *sunt*, nec *eos* deserunt : ex iis enim qui *in quovis genere sunt* boni, maxime amant eos qui in amicitia boni *sunt*. ² Et eos qui non simulate agunt apud ipsos : huiusmodi autem *sunt* ^h qui sua ipsorum vitia *amicis* narrant ; nam *ante* dictum est, apud amicos *nos* eorum quæ *sunt* ad opinionem non pudere : si igitur *is*, quem pudet *coram altero*, *eum* non amat ; *is certe*, quem non pudet, amanti similis est. ³ Et eos qui non metuendi *sunt*, et quibus confidimus ; nemo enim *eum* quem metuit amat. ¹ Species autem amicitiae *sunt*, ¹ fodalitas, ² familiaritas, et ³ cognatio, et quæcunque talia. ^k Conficientia vero amicitiae *sunt*, gratia, et non rogatum *bene* fecisse, et cum fecerit *hoc aliis* non indicasse ; *ita enim* ipsius amici gratia apparet *fecisse*, et non propter aliud.

⁵ Et universim, amant eos qui *acriter amicitiam colunt*, cernunturque in re incerta certissimi.

² Et eos amant, qui *aperte versantur* cum ipsis, nihilque fingunt.

^h Inter quos etiam illi censendi, qui *suas res malas* ipsis *aperiunt*, nihilque obtegunt.

³ Et eos, qui propter potentiam *formidolosi non sunt*, sed auxiliares nobis futuri.

¹ Hæc de amore : nunc amicitiae numerantur et *species tres* ;

^k Et *efficientia quadam*, quæ originem, et occasionem, aliquando dant amicitiae.

CAP. V.

De inimicitia.

Formæ de inimicitia generales, &c, §. 1. Quomodo differunt tum inimicitia et ira, §. 2. Tum ira et odium; tum is qui irascitur ab eo qui odit, §. 3.

^a **D**E inimicitia vero, et odio, manifestum est, ex contrariis contemplandum esse: ^b conficiencia autem inimicitiae et odii sunt ira, divexatio, criminatio.

2. ^c Ac ira quidem oritur ex iis injuriis, quæ ad seipsum suosque pertinent; inimicitia vero esse potest etiam sine iis, quæ ad seipsum: si enim existimemus aliquem esse talem, eum odio habemus.

3. ^d Et ^e ira quidem semper adversus singularia exercetur; velut, Calliam, vel Socratem; odium vero, etiam adversus ipsa genera: nam furem odio habet et sycophantam unusquisque. ^f Et illa quidem sanabilis tempore; hoc vero, insanabile. ^g Et illa dolore afficere appetit; hoc autem, malo potius affligere: qui enim irascitur dolorem sentire vult eum

^a De inimicitia et odio generales quidem formæ sumendæ ex formis de amicitia contrariis.

^b Efficientia inimicitiae, quæ.

^c Speciales autem, ex differentiis tum inimicitiae et iræ: quod illa excitetur contra eos qui injuste læserint; inimicitia, contra eos qui nulla re violaverint:

^d Tum iræ et odii; 1. quod ira sit contra certos homines; odium, adversus genera boninum, et nationes:

2. Iram temporis longinquitas minuit; odio senium invenitur nullum, præter mortem:

3. Ira dolorem inurere sat habet: odium, non dolorem, sed ipsum malum importare expetit:

cui irascitur ; qui autem odit, *dummodo inimicus damnum habeat, sentiat is necne*, nihil curat. Sunt autem molesta quidem *ejusmodi*, ut sentiantur omnia : quæ vero maxima mala *sunt* minime sensum movent ; *velut*, injustitia, et amentia : nam vitii præsentia nullum dolorem affert. ⁴ Et illa quidem, cum dolore *conjuncta* ; hoc vero, cum dolore nequaquam : qui enim irascitur molestia afficitur, qui odio habet non *afficitur*. ⁵ Et ille quidem, si multa *mala* facta sint *ei* cui *iratus* fuit, *ejus* miseretur ; hic vero, nullius *misereri solet* : ille enim vicissim *dolorem* vult pati *eum* cui irascitur ; hic vero, *eum* non esse. ⁶ Manifestum igitur ex dictis *est*, *oratorem* posse tum illos qui *vere* sint inimici, et amici, demonstrare ; et, qui non sint, *oratione* efficere ; qui autem dicunt *se esse*, refellere : ⁷ tum illos, qui an ob iram, an ob inimicitiam *factum* sit, controversantur, in utram partem quis præligat, ducere,

4. Ira *adjunctam ægritudinem habet*, ex opinione injuriæ acceptæ ; odium *ægritudine vacat*, cum sit contra eos, qui nulla re incommodarint :

⁵ Tum *ejus* denique *qui irascitur*, ab eo *qui odit* ; quod ille *miseriordia tangitur*, cum *eum*, cui successit, obrutum malis videt ; huic *miseriordia excitatur nulla*.

⁶ Præceptum ; ex formis *præcedentis capitis* docere poteris, potissimum *in genere demonstrativo*, qui sint amici, vel non sint, &c.

⁷ Ex formis *hujus capitis* ostendes, præsertim *in judiciis*, utrum ob iram, an ob odium, quicquam factum sit.

CAP. VI.

De metu.

Metus quid, §. 1. De quæstione 1a, et 2a. Primum, Quas res, et Quas ob causas, metuant, §. 2. Deinde, Qui homines metuendi sint, et Quas ob causas, §. 3. Denique, Quæ metuenda maxime, §. 4. De 3a quæstione, Quales sint ii qui metuunt, §. 5.

^a **Q**UALIA vero metuant, et quos, et quomodo se habentes, manifestum hoc erit modo : ^b sit ergo metus, molestia quædam, et perturbatio, quæ oritur ex phantasia futuri mali, ejusque vel exitialis, vel molesti. * Non enim omnia mala metuuntur ; veluti, ne quis futurus sit injustus, aut ingenio tardus ; sed ea quæcunque vel molestias magnas, vel interitum, afferre possunt. ^c Et hæc quidem, si non procul, sed prope appareant ; ita ut quodammodo impendeant ; ^d nam quæ procul admodum sunt, ea non metuuntur : sciunt enim omnes se aliquando morituros, sed quia mors non prope esse videtur, ideo eam nihil curant.

2. ^e Si igitur metus hujusmodi est, * necesse est, ut

^a De metu dicendum eadem methodo :

^b Definio igitur, metum esse tumultum quendam animi, ortum ex specie futuri mali ; quod quidem, cum interitum minari, aut dolores inurere videatur ;

* (Cujusmodi mala non sunt vitia, aut labe animi aliqua, et similia, sed quæ aliunde importantur, et vulgo creduntur mala ;)

^c Tum etiam ita propinquum sit, ut impendeat, et jamjam in eum casurum videatur.

^d Quæ enim prope adesse non putantur nihil quicquam nos perterrefaciunt, uti liquet exemplo mortis.

^e De 1a et 2a quæstione formæ. Ac 1°. Quas res, et quas ob causas, metunt. * Omnino, ea timorem incutiunt, quæ videntur vim

talia metuenda sint, quæcunque apparent facultatem habere magnam interimendi, vel afferendi detrimenta, ad molestiam magnam pertinentia. [†] Quamobrem et signa hujusmodi *malorum sunt* metuenda; prope enim apparet *esse id quod* metuendum est. Hoc enim dicitur *esse* periculum; *nempe* rei metuendæ appropinquatio. [§] Ejusmodi vero *sunt*, [†] inimicitia et iræ eorum, qui possunt efficere aliquid: perspicuum enim est eos et velle, et posse *efficere*: quare propinqui et parati sunt ad efficiendum, et nocendum. Et ² iniustitia *nocendi* facultatem habens: nam iniustus est in eo, quod præeligit *esse* iniustus. Et ³ virtus contumeliam passa, cum *ulciscendi* facultatem habet; perspicuum enim est, quod *virtus*, cum contumelia afficitur, semper quidem præeligit *ulcisci*, nunc vero *etiam* potest. ⁴ Et *metuendus est* eorum metus, qui poterunt aliquid efficere; necesse enim est *etiam eum* qui talis sit in apparatu quodam esse.

3. ² Quoniam autem plerique *sunt* deterioris ingenii, et lucro prorsus dediti, et in periculis timidi; ^{*} ideo metuendum plerumque est, ex aliorum arbitrio

habere magnam nos perdendi, et detrimenta invehendi ea, quæ acerrimos dolores pariunt.

[†] Unde et harum rerum etiam *indicia ipsa*, notæque, perhorrescimus.

[§] *Speciatim* autem, hujusmodi (*quæ vim illam, &c.*) sunt,

1. *Simultates, et ira*, eorum qui ad inferendas injurias facultatem habent.

2. *Pravitas, et iniustitia, vires nata*: nam de *voluntate* dubitari non potest, cum *studio* feratur ad nocendum.

3. *Animi fortitudo, ludibrio habita*, si viribus destituta non sit: tunc siquidem injurias haud inultas feret.

4. *Metus* eorum, qui, sibi prætimentes, *facultatem* habent *nocendi*: hi enim, ut se extra periculum ponant, id aliis confestim creant.

2°. *Qui metuendi, et quas ob causas*, sic: quia magna hominum pars et natura *pravi* sunt, et spe *lucri fidem fallunt*, et præ timore in dubiis *amicos deserunt*;

^{*} Ideo metuendum, *arcana*, vitamque aliis committere:

pendere quenquam. * Quare ¹ conscii ei, qui fecerit aliquid facinus, metuendi *sunt*, ne aut *lucris spe* indicent, aut *cum in periculo* deserant. ² Et *ii*, qui *facile* possunt injuriam facere, semper *metuendi sunt* *iis* qui possunt injuriam pati; nam plerumque injuriam faciunt homines, quando possint: et ² qui injuriam acceperunt, si existiment *se* accepisse; semper enim observant *ulciscendi* occasionem. Et ³ qui injuriam *semel* fecerunt, si facultatem habeant, metuendi *sunt*; quippe qui reformidant talionem: positum enim erat, ejusmodi *esse id* quod metuendum *est*. ³ Et qui *sunt* competitorum earundem *rerum*, quas non contingit simul inesse utrifque; semper enim *illi* bellum gerunt cum istis. ⁴ Et qui ¹ potentioribus metuendi, etiam ipsis *sunt* metuendi; magis enim poterint nocere ipsis, quam potentioribus: et ² quos metuunt *illi* qui *sunt* potentiores ipsis, ob eandem *causam*: et ³ qui *alios* potentiores ipsis sustulerunt: ^b et qui inferiores ipsis *invaserunt*; aut enim jam metuendi *sunt*, aut cum

* Unde colligitur, metuendos esse homines, 1°. ob *conscientiam atrocioris facti*; periculum enim est, ne authorem, præmio proposito, indicent, &c.

2°. Ratione *injuriarum*; 1. Qui *possunt injuriam* facere formidolosi *iis*, qui ad injuriam sunt expositi: occasionem enim illi oblatam fere non dimittunt:

a. Qui *injuriam se accepisse arbitrantur*:

3. Qui *injuriam intulerunt*, metuendi: cum enim semper timeant, ne pœnas petulantiae luant, quærunt omni ratione inimicos infirmiores reddere, quo ipsi securius vivant.

3°. Ratione *competitionis bonorum, seu præmiorum*, &c. Æmuli rivalesque eorundem formidandi, &c.

4°. Ratione *inimicitie*, five *cum potentioribus*; metuendi enim nobis illi qui potentioribus 1. vel *formidolosi* sunt;

2. Vel, ob *damna* illis data, *reformidentur*;

3. Vel *necem* *iis* attulerunt, &c.

^b Sive *cum imbecillioribus*: quibus si impetum fecerint, metuendi sunt, ne idem nobis nunc vel posthac facere aggrediantur, &c.

creverint. ⁱ Et ex iis *omnibus* qui injuriam acceperunt, et *ex* inimicis, et *ex* æmulis, *metuendi sunt* ^k non qui ad excandescendum *sunt* et ad libere loquendum proclives, ^l sed qui mansueti, et dissimulatores, et veruti; obscuri enim *sunt*, *an* prope sint *ad nocendum*: quare nunquam *nobis* manifesti *sunt*, quod *satis* sint remoti.

4. ^l Ex omnibus autem metuendis, *illa* maxime metuenda *sunt*, quæcunque, si *semel* in iis erratum fuerit, corrigi non contingit, sed aut omnino *emendari* non possunt, aut *saltem emendatio* non in ipsorum, sed in adversariorum *est* potestate: et ^m in quibus auxilia *vel* nulla sunt, vel non facilia. ⁿ Ut autem simpliciter dicam, metuenda sunt, quæcunque, cum aliis eveniant, vel eventura sint, miseranda sunt. Ac quæ quidem metuenda *sint*, et quæ metuant, prope modum, ut *ita* dicam, hæc sunt præcipua.

5. ^o Quomodo vero affecti, ipsi metuant, nunc dicamus. ^p Si ergo est metus cum expectatione perpetiendi aliquod perniciosum malum, ^{*} manifestum *est*, neque quemquam *eorum*, qui arbitrantur *se* nihil

ⁱ De dictis, notat; inter eos qui *injuste læsi*, vel *inimici* sunt, aut nobiscum *contendunt*, metuendos esse,

^k Non eos, qui *acutæ bilis* sunt, et quod animo versant in ore habent;

^l Sed illos potius, qui *sedati*, et aliud dicunt atque sentiunt, et *veriti* sunt.

3. Ex omnibus metuendis, Quæ *maxime pavorem incutiant*? Ea sane, tum quæ (*sicubi* in iis *lapsus* *sis*) post acceptum malum *emendari nequeunt*, &c,

^m Tum quibus, ut *antea* evitentur, *auxilia* aut *nulla* sunt, aut *valde ardua*.

ⁿ Omnino ea, quæ *metuenda* sunt, *hac nota* intelligantur, si cum aliis evenierint, vel impendeant, *miser cordia digna* videntur.

^o De 3a quæstione, Quales sint ii qui metuant, sic:

^p Cum metus adjunctam habeat *expectationem gravioris mali*,

^{*} Certe nec ullo modo *timent* ii, qui putant *se* nihil damni *sustinere* posse;

passuros, metuere ; * neque ea *metuere*, quæ non arbitrantur *se* passuros ; neque eos a quibus non arbitrantur ; neque tunc, cum minime arbitrantur : † ne-
 cesse itaque *est* metuere eos, qui arbitrantur aliquid *mali se* passuros, et qui ab his, et *qui hæc*, et *qui*
 tunc. ‡ Non arbitrantur autem *se* passuros, neque
 qui in rebus maxime secundis sunt, et *ita esse sibi* vi-
 dentur ; (§ quamobrem contumeliosi *sunt isti*, et ne-
 glectores, et audaces ; † tales vero *ipso*s reddunt divi-
 tiæ, robur, multitudo amicorum, potentia ;) † neque
 qui jam *se* passos esse gravia putant omnia, et qui
spe omni abjecta obriguerunt ad futurum ; ut qui
tympano, seu fideculis, jam nunc *cruciantur* : † sed
 oportet aliquam subesse *ad huc* spem salutis *in ea re*,
 de qua angantur. Signum autem *hujus est*, quia me-
 tus paratos ad consultandum reddit ; atqui de *rebus*
 desperatis consultat *amplius* nemo. † Quare oportet
auditores tales conformare, si e re fuerit ad metum ip-
 sos impelli, monstrando quod *ipsi* sint ejusmodi qui
 pati poterint ; quippe † quia alii *ipsis* majores passi
 sunt *mala hæc, et ab his, &c.* Et † ostendere oportet,

* Nec *ea mala timent*, a quibus liberos *se* putant, &c.

† Proinde illi necessario timent, qui *superioribus illis contrarii*, &c.

‡ Atqui *nihil damni se accipere* possent credunt tum ii qui in *sum-
 ma fortuna* sunt, ac florentes res suas opinantur firmas :

§ Ex qua opinione, plerumque isti contumeliosi et contemptores
 evadunt, &c.,

† Idque propter divitiarum, roboris, cæterarumque rerum co-
 piam :

† Tum ii qui *acerbissima quæque subiere* ; et qui, *jam obstupe-
 facti*, nullum esse putant locum miseriis novis.

† Ei enim qui metuit necessario subest nonnihil spei de salute,
 &c. Unde, cum metuere incipiunt, confugiunt ad consilia, ut
 qui mala vitandi viam superesse confidunt :

‡ Ex dictis concluditur, quibus metum incutere velis, ostendes,
 ipsos esse *malis illis expositos* ; siquidem,

† Et majores quam illi sint *italia passi*, et a talibus, &c.,

‡ Et *pares similesque illis ea mala*, quæ ipsis imminere affirma-
 mus, perpeffi sint, &c.

pares illis pati, aut passos esse, et ab iis, a quibus non arbitrabantur, et hæc *eadem mala*, et tunc, cum minime arbitrabantur.

CAP. VII.

De confidentia.

Confidentia quid, §. 1. Ejus quæstio prima, Quæ res confidentiam afferant, §. 2. Secunda, Qui homines confidenti nos animo faciant, §. 3. Tertia, Qui homines confirmato sint animo in periculis, §. 4.

QUONIAM vero de * metu manifestum est, quid sit, et de metuendis; et quomodo singuli se habentes timeant; manifestum ex his est etiam, confidere quid sit, et in qualibus rebus confidant, et quomodo affecti sint confidentes: * etenim et confidentia metui contraria est, et id quod confidentiam affert, ei quod metum: ^b quare confidentia est spes conjuncta cum phantasia rerum salutarium, ut quæ prope sint; metuendarum vero, ut quæ non sint, aut longe absint.

2. ^c Confidentiam vero afferunt et ¹ gravia mala, si longe absint, et si ea quæ confidentiam pariunt prope sint; et ² malorum remedia, si præsto sint, et auxilia vel multa, vel magna, vel utraque.

* Definitio et formæ confidentiæ colliguntur ex definitione et formis metus:

^a Ratio, quia confidentia et metus contraria, &c, contrariorum autem uno cognito, simul innotescit reliquum.

^b Præmissio igitur, confidentia quid,

^c Formæ de 1ma quæstione, *Quæ res fidem reddunt?* nimirum,

1. *Longinquitas rerum atrocium.*

2. *Medicina, quæ res malæ releventur; et auxilia, quibus, quæ restant, arceantur.*

3. ^d Et si ¹ neque injuriam a nobis acceperint, neque nobis intulerint: et ² competitores si aut non sint ipsis omnino; aut, si sint, non habeant facultatem nocendi; aut, si facultatem habeant, sint amici; vel beneficia ipsis dederint, aut ab iis acceperint: aut si ³ illi, quibus hæc quæ nobis conducunt, sint plures, aut viribus præstantiores, aut utrique.

4. ^e Ipsi autem sic se habendo sunt confidentes: ^f si multa se recte egisse arbitrentur, et nihil incommodi passos esse: aut ^g si sæpe inciderint in gravia mala, et incolumes evaserint; ^h bifariam enim homines in periculis meticulosa perturbationis expertes fiunt, ⁱ vel quod illa nondum experti sunt, ^j vel quod auxilia habeant; ^k veluti, in maritimis periculis, tum illi de futura salute confidunt, qui sunt tempestatis imperiti, tum illi, qui auxilia in se habent, propter experientiam navigandi. ^l Et cum malum illud non sit metuendum æqualibus, neque inferioribus suis, et iis quibus se præstantiores esse arbitrantur; arbitrantur autem se præstare illis, quos vicerint, sive ipsos, sive præstantiores, sive similes. ^m Et si adesse ipsis arbitrentur plura et majora eorum, quibus ii qui excellent metuenti sunt; ⁿ ea vero sunt, multitudo pe-

^d De 2da quæstione, Qui homines fidentiam addant? utpote,

1. Qui nec læsi a nobis sint, nec læserint:

2. Adversarii et æmuli si nulli nobis fuerint, &c.

3. Socii periculi si plures sint, quam qui periculum creant.

^e De 3a quæstione, Qui homines fidentes? nimirum,

1°. Qui vel extra periculum positi res ad eum quem vellent exitum perducere, &c,

^f Vel crebro e gravioribus periculis salvi emerferunt:

^g Ratio. Firmamur enim in dubiis, 1. vel ut mala nunquam experti, 2. vel ut remediis ad illa propulsanda instructi.

^h Illustratur ratio a simili.

2°. Firmato animo sunt, qui intelligunt malum illud nec metum incussisse paribus, nec minoribus etiam, &c.

3°. Fidentes sunt, qui putant se excellere illorum copia, quæ formidandos homines faciunt.

ⁱ Talia sunt, vis magna pecuniæ, robur militum, &c, quæ fortunati dynastæ potius, quam privati hominis, sunt propriæ.

cuniarum, et robur corporum, et amicorum, et regionis, et eorum quæ ad bellum apparantur, vel omnium, vel maximorum: ⁴ et si injuriam fecerint aut nemini, aut non *sane* multis, aut non talibus, a quibus metuunt, *sed potius ipsi injuriis sint lacerati*: ^k et omnino, si ea quæ ad Deos *pertinent* ipsis egregie *se* habeant, cum alia omnia, tum ea, quæ ab ostentis et oraculis *inducuntur*: ^l etenim ira confidentiam affert; at non injuriam facere, sed accipere, iræ efficiens est; ^m Numen autem divinum existimatur auxiliari iis, qui injuriam accipiunt. ⁿ Et cum priores impetum facientes, vel nihil *se mali* pati, aut passuros esse, vel recte *et ex sententia* acturos, arbitrantur. Ac de metuendis quidem, et fidentiam afferentibus, dictum est.

C A P. VIII.

De pudore.

Pudor quid, §. 1. *Ejus quæstio 1a, Quæ res pudorem afferunt*, §. 2. 2da, *Apud quos homines pudore afficiuntur*, §. 3. 3a, *Qui homines pudore suffunduntur*, §. 4.

^a **Q**UALIA vero sint ea quorum pudet, et non pudet, et apud quos, et quomodo *se* habentes,

4°. In magna perturbatione nullo metu sollicitantur ii, qui nemini os *laserint*, &c. sed injuriis ipsi *lacerati* sint.

^k Et universim ii, qui, *injuria accepta, Deos secum esse*, suasque partes adjuvare *credunt*: idque ex signis quibusdam, et *responsis* secundis.

^l Ratio, tum prioris sententiæ, ex *conditione iræ*;

^m Tum posterioris, ex opinione omnium.

5°. Iis adduntur animi, qui, si *hostium* incursum *præveniant*, nihil *se capturos* sperant *incommodi*, &c.

^a De pudore sequuntur formæ:

ex hisce erit perspicuum. ^b Sit igitur pudor, dolor quidam et confusio in iis quæ ad infamiam apparent deducere malis, aut præsentibus, aut præteritis, aut futuris. ^c Impudentia vero, contemptus quidam, et vacuitas perturbationis, in his ipsis.

2. ^d Si pudor igitur est *is*, qui definitus est; * ne-
cessesse est, pudere hominem talium malorum, quæ vi-
dentur turpia esse ipsi, aut iis quorum curam habet:
^e hujusmodi autem sunt ea opera, quæcunque a vi-
tiositate sunt: ¹ velut, in prælio abjicere clypeum, aut
fugisse; nam *id* a timiditate manat: ² et fraudasse
deposito; nam *illud* ab injustitia: ³ et concubuisse
quibuscum non oportet, aut ubi non oportet, aut
quando non oportet; nam *hæc* ab intemperantia:
⁴ et quæstum facere ex rebus minutis, aut ex turpi-
bus, aut ex impotentibus; velut ex pauperibus, aut
mortuis; unde et proverbium, “ Etiam a mortuo
tributum, &c, exigere;” nam *hoc* a fordibus, et illi-
beralitate. ^f Et ¹ nullam pecuniariam opem ferre, cum
possis, aut minorem ferre quam possis: et auxilium
pecuniarium accipere a minus opulenti: et fœnore
accipere nummos, quando quis videtur pecuniam peti-
turus: et petere novam pecuniam, quando *is debitum*
repetiturus; et repetere mutuo datum, quando *is vi-*
detur amplius quicquam petiturus: et accurate laudare
rem aliquam, quo intelligatur *id te* petere; et *quamvis*

^b Præmissio, pudor quid;

^c Et impudentia quid;

^d De 1a quæstione, *Quæ res pudorem afferunt?*

* Pudet eorum malorum, quæ quis in se ipso habet: five sint ea
quæ turpitudinem importare creduntur ipsi, &c,

^e Talia sunt, tum opera ab animi vitio profecta; ut

1. Quæ a timiditate animi prodeunt:

2. Quæ ab injustitia;

3. Quæ ab intemperantia;

4. Quæ ab illiberalitate.

^f Tum signa vitiorum quorumcunque: ut, 1. Signa illiberalitatis;
abjecti scilicet animi, et turpissimorum quæstuum cupidi:

repulsam *sis* passus, nihilominus *hoc rursus facere*; nam omnia hæc *sunt* signa illiberalitatis. ² Laudare autem præsentem, adulationis *signum est*: et bona quidem laudando supra modum extollere, mala vero *penitus* delere: et ultra modum dolere vicem dolentis; et alia omnia, quæcunque *sunt* ejusmodi; nam adulationis signa *sunt*. ³ Et non tolerare labores, quos seniores, aut *homines* delicati, aut majore authoritate præditi, aut omnino qui vires habent minores, *tolerant*; nam omnia hæc mollitiei *sunt* signa: ⁴ et ab altero affici beneficiis, idque sæpe; necnon beneficia, quæ *alteri* dederit, *postea* exprobrare; nam pusillanimitatis omnia et humilitatis *sunt* signa: ⁵ et de se *quicquam* dicere, aut polliceri: et aliena quæ *sunt* sua *esse* affirmare; nam arrogantiae *est*. ⁶ Similiter vero etiam in unoquoque aliorum vitiorum *animi* moralium, quæ *reperiuntur* et opera, et signa, et *his* similia: nam turpia et pudenda *sunt* omnia. ⁷ Præterea etiam, rerum *honestarum*, quarum omnes participes sunt, aut similes omnes, aut plerique, *pudet* non esse participem. Similes autem dico, ejusdem nationis, civitatis, ætatis, cognationis; omnino æquales et *pares*: turpe enim *est* non esse participem, v. g. eruditionis *tantæ, quantæ cæteri*; et aliarum rerum similiter. ⁸ Omnia vero hæc magis *turpia sunt*, si propter ipsum appareant *accidisse*: sic enim *sunt* a vitio magis, si ipse sit causa eorum *malorum*, quæ affuerunt, aut adsunt, aut futura sunt. ⁹ Pudore autem afficiuntur ejus-

2. Signa adulationis:

3. Signa mollitiei, et enervati animi:

4. Signa pusillanimitatis:

5. Signa arrogantiae Tbraſonicae:

⁶ Et cæterorum vitiorum signa et opera.

⁷ Sive ea mala sint *vacuitas honestarum rerum earum, quibus quis ornare se nequit*; ut doctrinæ, virtutis, &c.

⁸ Amplificatio dictorum.

⁹ Deinde *verecundantur perpeſſionum vitioſarum quæ probroſæ fuerint*:

modi *malorum*, sive *ea* patiantur, sive *passi* sint, seu *passuri*, quæcunque ad ignominiam et probra *ipso*s ducunt : hæc autem sunt, quæcunque ad ministeria spectant, *quibus quis* aut corpore *alicui* *inservit*, aut turpi opere ; ex quibus est, contumelia affici. ^m Atque ea quidem, quæ ad corporis libidinem spectant, cum vel volentes patiuntur, vel inviti : ⁿ ea vero, quæ ad violentiam, inviti tantum ; ^o ab ignavia enim ac timiditate proficiscitur, et tolerare hæc *facta* flagitia, et illatam injuriam non ulcisci. Quorum igitur pudet, hæc sunt, et hujus generis.

3. ^p Quoniam vero pudor est phantasia quædam de offensione ^r existimationis ; idque ob offensionem hanc, non autem ob ea mala quæ inde eveniunt ; nemo autem existimationem bonam solitarie curat, nisi propter eos qui de factis ejus bene vel male existimant ; ^q necesse est pudere hominem apud eos, quorum rationem habet : ^{*} rationem vero habet tum ^r eorum, qui eum suspiciunt, et quos ipse suspicit, et a quibus vult suspici ; tum ^r eorum, quibuscum de honore contendit ; tum ^r eorum, quorum non contemnit existimationem. ^r Ac

Tales sunt, ministeria, quibus vel corpore morem alteri gerit ; vel adbibitam vim patitur inultus.

^m Ac quæ ad corpus quidem, partim sponte, partim inviti patiuntur ;

ⁿ Quæ vero ad turpe opus, inviti duntaxat.

^o Ratio dicti. Quia et pati libidinem, et vim vi non repellere, ignavi animi indicium est.

^p De 2a quæstione, apud quos pudet, formæ.

1°. Ratione estimationis aliorum, sic : quia verecundia est cognitio quædam de estimatione violata, seu de ignominia, &c,

^q Sequitur, verecundia nos capi eorum, quorum estimationem in pretio habemus, &c.

^{*} Tales sunt, 1. Qui nostri admiratione capti sunt, vel nos capiunt, &c,

2. Quibuscum de dignitate contenditur,

3. Quorum omnino judicium baud contemnimus.

^r Admiratione coli, et colere volumus, et eos, qui bonum in se habent honore dignum ;

suspici quidem volunt ab iis, et suspiciunt eos, qui habent aliquod *eorum* bonorum quæ honorata sunt; * aut a quibus aliquid vehementer petunt *eorum* quæ illi in sua potestate habent; veluti faciunt ii qui amant: ³ de honore autem contendunt cum iis qui similes sunt: ¹ curant autem viros prudentes, tanquam qui vera loquuntur; [†] tales vero sunt et seniores, et eruditi viri. ² Item verecundantur ea quæ ante oculos sunt, et quæ in aperto; unde etiam proverbium illud, "In oculis habitare verecundiam." ^u Ob hanc causam, apud eos qui semper affuturi sunt magis pudet, et qui attente observant ipsos; propterea quod in oculis utrique versantur: ¹ et apud eos qui non sunt iisdem criminibus obnoxii; perspicuum enim est, ab his contrarios mores et opiniones probari: ² et qui, cum ipsi non peccant, haud proclives sunt ad ignoscendum iis qui apparent peccare; ^γ quæ enim quis ipse facit, ea in proximis graviter et stomachose ferre non dicitur: quare quæ quis non facit cum stomachose ferre perspicuum est: ² et qui faciles sunt ad secreta in vulgus enuncianda; nihil enim differt, illud non videri fla-

* Et eos a quibus quidpiam, quod in illorum manu est, impetrare volumus:

² De dignitate contenditur cum paribus:

¹ Iudicium magnificimus prudentium:

[†] Sive ex ætate et rerum usu ita fuerint, sive ex cognitione doctrinæ.

2°. Ratione inspectionis aliorum. Rubori nobis sunt ea, quæ propterea nobis adsunt, ut oculati testes. Quod probatur proverbio.

^u Unde, verecundamur eos, qui nobiscum semper victuri sunt, &c., ut qui veterem aspectu suo maculam objectare poterint.

¹ 3°. Ratione integritatis, &c. Pudet coram iis, quos sciunt iisdem culpis minime affines:

² Et proin coram iis, qui, ob exactam vitæ normam, delinquenti parcant nemini.

^γ Probatur proverbio; nemo enim illa, in quibus ipse volutatur, alteri dat crimini, &c.

² Et coram iis, qui, quæ occulta vident, ad eadem eliminandam quam citissime festinant.

gitium, et *eum qui viderit* non enunciare : ^a facile autem enunciant, ¹ tum injuriam passi, quia *semper* observant, tum ² maledici ; (si enim *inseſcentur* etiam eos qui non peccant, multo magis eos qui peccant ;) ³ tum *ii*, quibus *est* occupatio in proximorum peccatis *notandis*, quales *sunt* subſannatores, et comici poetæ ; maledici enim quodammodo isti *sunt*, et proclives ad enunciandum : ⁴ et coram quibus nihil *illis* adversi accidit ; *sic enim erga eos* affecti sunt, quasi qui suspiciantur *ab ipsis* : (^b quamobrem etiam pudet apud eos qui primum aliquid petierunt *a nobis*, quasi qui nondum existimationem amiserimus apud illos :) ^c tales autem *sunt*, et qui recens volunt amici esse ; (*quæ enim optima sunt nostra* videntur ;) quamobrem bene se habet Euripidis responsio ad Syracusios : ^d et ex antiquis familiaribus, qui nullius *rei* sunt conscii. ^e Pudet autem ¹ non solum eorum, quæ dicta sunt, pudendorum, sed etiam signorum ; veluti, non solum cum in re venera versantur, ^f sed etiam *cum adsint* signa ejus *rei* : et *pudet*, non solum cum faciunt tur-

^a Facile autem arcana eliminant, 1. Et qui injuriam acceperunt :

2. Et maledici, qui, si proſciendant bonos, quanto magis fontes et malos ?

3. Et qui studioſe tempus terunt in perſcrutandis aliorum peccatis ; ut deriſores, et veteris comædiæ poetæ.

4°. Ratione existimationis adhuc integræ : veremur eos, apud quos omnia nobis adhuc feliciter ceſſere :

^b (Unde et iis qui primum petunt negare haud lubet ; ne liberatum et amicorum hominum nomen amittant :)

^c Ii autem (apud quos omnia feliciter) sunt, tum qui recens nos super amicitiam noſtram aucupari cœperunt ;

^d Tum veterum familiarium, qui nihil a nobis improbum geri viderunt.

^e De 1a, ſimulque de 2a quæſtione, formæ : 1a, Pudorem incutiant, tum res eæ quæ ſupradicta pudenda detegunt ;

^f Ut ſigna externa turpia ;

pia, ⁵ sed etiam cum dicunt : ^h ad eundem autem modum, non solum pudet apud eos *quos jam commemoravimus*, sed etiam apud eos qui indicaturi sint ipsis; * velut, apud horum famulos et amicos. ² Omnino autem non pudet apud eos, quorum plerique contemnunt existimationem, quod ad veritatem *attinet*; (nam apud pueros, et belluas, neminem pudet;) ⁱ neque earundem *rerum* apud notos et ignotos; sed apud notos quidem, *earum* quæ ad veritatem existimantur; * apud exteros vero, *earum* quæ ad institutum, seu opinionem tantum.

4. ^k Ipsos vero pudet, dum affecti sint in hunc modum : ¹ primum quidem, si qui erga ipsos *se* habuerint, perinde ac diximus esse eos apud quos pudet : erant autem isti, aut qui *ab ipsis* suspiciuntur, aut qui *ipso*s suspiciunt, aut a quibus *ipsi* volunt suspici, aut a quibus requirunt aliquod commodum *istiusmodi*, quod non consequentur, si nullius existimationis fuerint : ¹ et isti *pudorem incutiunt*, ¹ aut dum *coram* vident; sicut Cydias de Sami divisione, seu colonia, concionatus est; orabat enim Athenienses

⁵ Et voces indecoræ;

^h Tum homines ii, qui *supradictis* hominibus cuncta sigillatim aperient;

* Ut illorum servi et amici.

² Secunda forma generalior, a contrario :

Non pudet ullius rei apud eos, quorum testimonium nihili penditur in rebus vere turpibus æstimandis :

ⁱ Nec pudet eorundem apud eosdem : quæ enim ad veritatem turpia, verentur cognosci ab amicis et notis :

* Quæ ad opinionem, ab ignotis externisque.

^k De 3a questione, qui homines pudore suffunduntur, formæ ;

1°. Ratione eorum, apud quos pudet : verecundantur enim, si tales homines *is adsint*, quales supra sigillatim descripti fuere.

¹ Pudorem afferunt *bi omnes*,

1. Si *cernant ipsorum opera*; velut Cydias, quo doceret turpe Atheniensibus fore, si Samiorum agros colonie suæ dividerent, orabat, &c.

ut existimarent circumstare *universos* Græcos, ut videntes, et non duntaxat audituros, quæ decreтури essent: ² aut si prope sint istiusmodi *homines*, vel sensuri; ³ quamobrem et ii qui adversa fortuna premuntur *se* ab æmulis suis unquam conspici nolunt; admiratores enim sunt æmuli. ⁴ Et *pudet ipsos*, quando habeant ea quæ dedecorent opera, et negotia, aut sui ipsorum, aut proavorum, aut aliorum aliquorum, quibuscum sit aliqua ipsis propinquitas: ⁵ et omnino *eorum*, pro quibus *turpiter facientibus* pudet ipsos: † sunt autem isti, *tum ii qui modo commemorati sunt*, ‡ tum ii qui ad ipsos *quoquo modo* referuntur; quorum *sc. vel* magistri, vel consilarii fuerunt. ⁶ Et *pudet*, si alii sint *ipsis* similes, quibuscum de honore concertant; § nam propter huiusmodi *viros* præ pudore multa et faciunt, et non faciunt. ⁷ Et magis pudibundi sunt *homines*, cum conspiciuntur, et in aperto versabuntur cum iis qui *ipsis factorum* sunt conscii: ⁸ unde et Antiphon poeta, cum Dionysii iussu tympano torquendus esset, et videret una morituros, dum e *carceris* foribus prodirent, *capita sua* obnubere; Quid (inquit) obnubitis? An nequis ho-

2. Deinde, *si loco propinqui sint*, &c.

* Hinc, homines ex fortunatis *miseri facti conspectum æmulatorum fugiunt*; ne immutetur eorum præstans de se opinio.

2°. Ratione *operum*, quæ labem adspargunt: pudet enim talium, sive in *sui ipsorum*, sive in *maiorum*, aut *propinquorum personis* hæserint, &c.

^m Sive in *eorum*, quorum infamia etiam ipsis pudori est:

† Quales sunt non modo ii, *qui jam dicti*,

‡ Sed et illi, *qui ex ipsorum familia, vel disciplina*, pendent.

3°. Ratione *emulationis*; si pares babeant, quibuscum in eodem cursu *de dignitate dimicant*.

§ Ob hos enim, et ad honesta vocat, et a vitiiis revocat, infamiae metus.

4°. Ratione *conspectus hominum post maculam acceptam*: qui enim *semper in oculis futuri attestentur alterius turpitudini*, quem non pudore distringerent?

ⁿ Probatur ab Antiphontis dicto, in contrarium.

rum qui circumstant cras vos videat? Ac de pudore quidem, hæc: ° de impudentia vero perspicuum est, ex contrariis formis, nos sententiarum copiam habituros.

CAP. IX.

De gratia, seu gratificandi affectu.

Definitio gratiæ, §. 1. Et magnæ gratiæ, §. 2. Præceptum unum, Quomodo gratiam tributam fuisse ostendas, §. 3. Alterum, Quomodo elevanda sit gratia, §. 4.

* **Q**UIBUS autem gratiam præbeant, et in quibus *rebus*, et quomodo ipsi *se* habentes, cum definiverimus gratiam, perspicuum fuerit. ^b Sit igitur gratia, per quam *is* qui *rem* possidet dicitur gratiam exhibere ei qui indiget; non pro ulla *re accepta*, neque ut quicquam omnino *referatur* ipsi qui exhibet, sed ut illi *soli cui exhibetur contingat bonum*.

2. ^c Magna autem illa *fit*, quæ *exhibetur gratia* ^d vel ^e valde indigenti, vel ^f rerum magnarum, et difficultium; vel ^g in talibus temporum angustiis; vel ^h si exhibuit solus, aut primus, aut maxime. ⁱ Indigentiae vero sunt, ^j appetitiones; et ex his maxime *tales*, quæ

° De impudentia formæ sumendæ contrario modo.

* Formæ de questionibus gratiæ colliguntur ex ejusdem definitione, &c.

^b Primum ergo *definitur*, gratia quid;

^c Et magna gratia quid;

^d Amplificatur enim illa, ratione

1. Personarum quibus datur,

2. Rerum ipsarum,

3. Temporum,

4. Eorum, qui dant;

° Dein, *explicatur illa definitionis particula*, Ei qui indiget: indigentiae enim 1. *definiuntur appetitiones*, &c.,

conjunctæ sunt. cum molestia boni quod abest, et non suppetit: ² ejusmodi autem appetitiones sunt, tum cupiditates animi, veluti amor; ¹ tum quæ sunt in corporis vexationibus, et quæ in periculis: concupiscit enim et qui in periculo versatur, et qui corpore dolet. ³ Quamobrem qui cuiquam in paupertate, vel exilio, subveniunt, etiamsi parva subministraverint, tamen propter magnitudinem indigentiae, et temporis occasionem, contulerunt gratiam; velut, qui pauperi exulanti in Lyceo stoream pro lectulo præbuit. ⁴ Neceffe igitur est, ut quis gratificari dicatur, præcipue quidem in hujusmodi indigentias exhibitionem facere; ⁵ sin minus, in pares, aut majores.

3. Quare, quia manifestum est, et ⁶ quando, et in quibus rebus, fiat gratia, et quomodo se habentibus; perspicuum est ex his tribus apparatus faciendum esse, ⁷ demonstrando, illos quidem quibus benigne factum, aut faciendum est, aut esse, aut constitutos fuisse, in ejusmodi indigentia, et dolore; ⁸ hos vero qui gratiam contulerunt, vel collaturi sunt, subministrasse, vel subministraturos, in ejusmodi necessitate, tale aliquid suppeditantes, qualia diximus.

4. ⁹ Manifestum vero est etiam unde elevari con-

2. Dividuntur, quod aliæ sint internæ animi cupiditates,

¹ Aliæ externæ, in corporis vexationibus, (ut fame, morbis, &c.) et in periculis, ut exilio, &c.

³ Hinc, qui succurrit pauperibus patriæque ejectis, quamvis minuta suppeditarit, tamen propter duram egestatem, necnon tempus illud, gratiam exhibuisse dicitur.

⁴ Et proinde, qui gratiam contulisse vult potissimum subveniet iis, qui istiusmodi inopiis urgentur, internis, vel externis:

⁵ Aut saltem, qui paribus, vel grandioribus.

⁶ Ex dictis colligit præcepta duo: 1. Quomodo gratiam exhibitam ostendamus, viz.

¹ Ut doceamus eos, quibus collatum quicquam est, districtos fuisse istiusmodi indigentis:

² Eos vero, qui contulerunt &c., in ejusmodi calamitatibus tribuisse.

2. Præceptum, quomodo refutanda sit facti gratia, nimirum,

tingat gratiam illorum qui dederunt, et efficere ut gratiam contulisse non videantur; dicendo, scilicet, ² aut quod illi sua ipsorum gratia exhibent, vel exhibuerunt; id autem non erat gratia: ³ aut quod fortuito id ita evenit; vel quod coacti sunt: ⁴ aut quod reddiderunt beneficium, non dederunt, siue scientes fuisse debitum, siue nequaquam; utroque enim modo datur aliquid pro aliquo: quare ne sic quidem fuerit gratia. ⁵ Et in omnibus categoriis considerandum est quod dicimus: nam gratia ideo est, aut quia hoc datum sit, aut tantum, aut tale, aut tali tempore, aut illo loco. ⁶ Signum vero, quo gratiam contulisse non videantur, est, ⁷ si, cum maiorem rem dederint, minorem postea non exhibuerint: ⁸ et si inimicis suis tribuerint aut res easdem, aut pares, aut maiores; ⁹ perspicuum enim est, ne hæc quidem nostri gratia ab illis data esse: ¹⁰ aut si res viles tribuerint, scientes; nemo enim confitetur se indigere rebus vilibus. Ac de conferenda quidem gratia, et non conferenda, dictum est.

1°. Ex definitionis parte posteriori, forma hæc: si in exhibenda gratia suum spectavit commodum, non ejus cui exhibetur:

² Ex priori autem, si vel non opitulandi studio factum sit, sed fortuito, &c.,

³ Vel non benigne dederit, sed debitum reddiderit, &c.

2°. A genere beneficii, quod tribuitur: si non hoc datum sit, aut si non tantum &c., atque ita percurrendo per omnes decem categorias.

3°. A consequentibus probatur quis esse ἀχάριος, &c.,

1. Si prius magnum contulerit, postea minus non suppeditarit, cum in eadem penuria versaremur.

² Vel si eadem commoda, aut paria &c., in inimicos antea effuderit:

³ Hæc enim utraque docent, illum non nostri gratia, sed aliis rebus adductum, adjuvisse.

2. Si dilargiatur nugas &c., documento est, non dedisse, ut per eas egentibus commodaret, quippe qui talibus se indigere abnegent.

CAP. X.

De miseratione, seu misericordia.

Misericordia quid, §. 1. Ejus quæstio 1a, Quales sint misericordes, §. 2. Altera, Ob quæ misereantur, §. 3. Tertia, Quorum hominum et rerum misereantur, §. 4.

QUALIA vero miserabilia sunt, et quorum misereantur, et quomodo ipsi se habentes, dicamus.
^a Sit igitur misericordia, molestia quædam ex opinione mali, quod vim habet interitus, et molestiæ afferendæ; mali, inquam, ejus qui eo sit indignus; quod etiam ipse expectaverit se passurum, aut aliquem suorum: idque præcipue, cum propinquum appareat.

2. ^b Perspicuum enim est, necesse esse illum, qui miseraturus est, ^c existere talem, qui putet passurum aliquid mali, aut se, aut suorum quempiam, et tale malum, quale dictum est in definitione *misericordiæ*; aut ei simile, aut affine. ^c Quamobrem nec qui penitus perire misereantur; nihil enim amplius se passuros putant; jam enim omnia sunt passi: ^d nec qui se valde felices esse putant misereantur, sed contumeliam faciunt: si enim omnia sibi putant adesse bona, perspicuum est eos etiam putare hoc sibi adesse, ut non

^a Præmissio, *misericordia quid,*

^b De prima quæstione, *quales misericordes, formæ:*

1^a. Ratione naturæ *misericordis*; si cogitationem is habeat propriæ infirmitatis, ut seipsum, vel suorum aliquem, sustinere putet acerbum posse malum, &c.

^c Unde nec misericordia capiuntur ii, qui rerum suarum desperatione afflictæ, et plane perditæ sunt, &c.

^d Nec ii, qui supra modum se beatos, et extra omnem periculi aleam positos, autumant. Nimia enim fortuna insolentes, nedum misericordes, facit.

possint pati aliquod malum : nam hoc *ipsum* in bonorum numero *ponitur*. ^e Hujusmodi autem, qui putant *se deinceps* passuros, sunt *tum* ¹ *illi*, qui *mala jam antea* passi sunt, et *incolumēs* evaserunt ; et ² *senes*, tum ob prudentiam *suam*, tum ob rerum experientiam ; ³ et *corpore debiles* ; et magis, qui *animo timidiusculi sunt* ; ⁴ et *eruditi*, quia *rerum humanarum rationem* accurate ducunt : ^f *tum illi* quibus existunt parentes, aut liberi, aut uxores ; sua enim *cujusque sunt* hæc, et quæ possunt *mala* pati quæ dicta sunt. ^g Et *misericos des sunt ii*, qui nec in *aliquo vebementi* fortitudinis affectu sunt ; velut, in ira, aut confidentia ; (hæc enim de futuro *detrimēto* non considerant ;) ^h nec in *contumeliosa quadam* affectione ; (etenim isti non considerant *se* passuros esse *mali aliquid* ;) ⁱ sed qui inter hos medii versantur : ^j nec rursus metuentes valde ; non enim misererentur *metu* perculsi, quia sunt in proprio affectu, *ita ut alienum malum negligant* : ^k et si putent aliquos esse *viros bonos* ; ^{*} nam qui neminem *innocentem* putat, *is omnes* existimabit dignos

^e Ac se quidem sustinere malum posse putant,

1. Et illi, qui *e malis nuper elapsi*,

2. Et *senes*, qui humanarum rerum infirmitatem didicerunt, &c,

3. Et *imbecilli*, qui se iisdem casibus quibus alios expositos vident,

4. Et *doctrina perpoliti*, qui vere res reputant.

^f Suorum *aliquem* sustinere malum *putant posse*, quibus sunt *parentes*, &c, quorum salutē vitæque timent.

^g 2°. Ratione *affectuum contrariorum* : neque enim misericordia flectuntur ii, qui vel *affectu fortitudinis occupati* sunt,

^h Vel *secundis rebus insolentes facti* ; hi enim illudunt miseris, nedum de futuro malo cogitant :

ⁱ Sed qui, a dictis extremis remoti, in *medio affectu collocati sunt* :

^j Neque etiam ii, qui multo metu *oppressi* sunt, et toti in *salute propria procuranda occupati*.

^k 3°. Ratione *opinionis de aliis* ; cum *probos eos et malo indignos putant* :

^{*} Contra enim, qui omnes nocentes judicat, ut *proci* & *peras* ille Timon, nullius misericordia tangitur.

esse malo. ^k Omnino igitur *tunc misericors quisque est*, quando sic *se* habeat, ut meminerit, huiusmodi mala accidisse aut sibi, aut suis; aut expectarit fore ut aut sibi accidant, aut suis. Ac quemadmodum quidem *se* habentes misereantur, expositum est.

3. ^l Ob quæ vero misereantur, ex definitione perspicuum est: ¹ nam et *illa*, quæcunque ex molestis et ærumnosis vim habent interimendi, omnia miserabilia *sunt*; et quæcunque vim perdendi habent: ² et mala, quorumcunque fortuna est author, si magnitudinem habeant. ^m Sunt autem ærumnosa quidem, et interitum afferentia, *varia* mortis *genera*, et *fæda* verberationes, et corporum cruciatus, et senectus, et morbi, et alimenti indigentia. ⁿ Mala vero, quorum fortuna est author, *sunt* ¹ privatio amicorum, paucitas amicorum; (quamobrem etiam divelli ab amicis et familiaribus miserabile est;); ² deformitas, imbecillitas, *membrorum* mutilatio. ³ Et unde par erat boni aliquid cepisse, *inde* mali aliquid contigisse: ^o atque huiusmodi accidisse sæpius: ⁴ et *postquam* quis *extrema* passus sit, factum esse aliquid boni; velut, quæ

^k Univerſim, tunc ſubit miſericordia, cum, conſpectis *boni viri* malis, vel *recordemur nos* eadem antea *ſubiſſe*, &c., vel *metuamus* deinceps *ſubire* poſſe, &c.

^l De 2a quæſtione, ob quæ, formæ.

1a, Ex malis, quæ *ægritudinem animo*, aut *corpori dolorem*, adferunt, ea poſcunt miſericordiam quæ vel *ad interitum ducunt*, vel *tollunt* penitus.

2a, Miſericordiam flagitant *graves injuriæ a fortuna* importatæ.

^m Ac priora, quæ *ad interitum* &c., ſunt *mortis genera*, *plagæ*, corporum vexationes, &c.

ⁿ Poſteriora, quæ *a fortunæ iniquitate invehuntur*, ſunt,

1. *Orbari amicis*, aut relinqui cum paucis:

2. *Labes corporis*, ut deformitas, &c.

3. *Fruſtratio ſpei*, et parum meritis reſpondens eventus:

^o Et *crebro* hanc fruſtrationem pati.

4. Auxilii aliquid vel tunc aſſuſſe, cum tam male acceptus ſis ut *frui non liceat*:

Diopithei *jam* mortuo a rege *Persarum* missa sunt ;
 ¶ et aut nullum *in omni* vita bonum factum esse ; aut,
 si *bona* facta sint, *iis* perfrui non licuisse. Ob quæ
 igitur misererentur, hæc et talia sunt.

4. [¶] Misererentur vero tum [¶] notorum *hominum*, [¶] nisi
 summa admodum propinquitate conjuncti sint ; erga
 hos autem, *ita conjunctos, eodem modo se* habent, quo
 erga seipsos passuros : [¶] quamobrem et Amasis in *casu*
 filii, qui ad moriendum perducebatur, lachrymas
 non effudit, ut aiunt, sed in *casu* amici, qui mendi-
 cabat, *effudit* : [¶] nam hoc quidem miserabile *solum*
fuit ; illud, grave et horrendum : [¶] etenim grave di-
 versum *est* a miserabili, et [¶] habet vim pellendæ ex
 animo misericordiæ, et sæpe adversario *ad indignatio-*
nem concitandam est utile. [¶] Quin et *tunc* misererentur,
 cum grave *prope* sit, *non cum jam adsit*. Tum [¶] eorum
etiam misererentur qui *sunt* similes ætate, moribus, ha-
 bitibus, dignitatibus, generibus : [¶] nam in omnibus
 his magis apparet etiam ipsi *malum idem* futurum
 esse. ¶ Omnino enim et hic oportet assumere, *sicut*

¶ Vel *nunquam* omnino *accidisse, aut*, siquid acciderit, *frui non*
potuisse ; quod aut morbo, &c, impeditus sis, aut morte præ-
 ventus.

[¶] De 3a quæstione, *quorum misererentur*, viz. 1º, *familiarium*, si
 miseria premantur :

* Exceptio ; ut familiares hi *non sint valde consanguinei* ; quia
 in eorum miseriis ita afficimur ut in nostris, *borrentes scilicet, non*
miserentes.

¶ Unde Psammenitus, Amasidis filius, in *cæde filii* non lachry-
 mavit ; veterem *sodalem cibos mendicantem* videre sine lachrymis
 haud potuit :

¶ Etenim amicum, quondam opulentum, nunc *mendicare, mise-*
rabile : filium *ad mortem rapi, horrendum*.

¶ Differre enim *horrendum a miserabili, patet*,

1. *A conditione borrendi* ;

2. *A consuetudine eorum quos miseret*.

¶ Deinde, *parium nobisque assimilium* miseret :

* Omnes enim id, quo vident sui similes urgeri, in se putant
 posse cadere ; unde misericordia.

¶ Confirmatur ratio ex inverf. §. 4. cap. vi. Ibi enim quæ

supra, quæcunque *mala* sibi ipsis metuunt, horum, si aliis *ea* fiant, misericordia moveri. ^a Quoniam autem perpeffiones miserandæ sunt *illæ* ^a quæ prope apparent; quæ autem *abbinc* decem millibus annorum factæ fuerunt, vel *post futuræ* sunt, *earum*, cum neque *ipsas* metuunt, neque recordentur, aut omnino non misereantur, aut non similiter; ^b *idcirco* necesse est, ^c *personas in fabulis*, quæ figuris *corporis*, et vocibus, et vestitu, et omnino actione repræsentantur, *iis qui cernunt* miserabiliores esse: faciunt enim *earum actores*, proponendo malum ante oculos, ut propinquum appareat, aut tanquam futurum, aut tanquam præteritum: ^d et *perpeffiones* quæ præteritæ sunt nuper, aut futuræ sunt brevi, miserabiliores esse, ob eandem *causam*: ^e et signa, et actiones; veluti, et vestes eorum *qui mala* passi sunt, et quæcunque sunt ejusmodi: ^f et sermones, et quæcunque alia eorum, qui in ipsa perpeffione versantur: velut, eorum qui jamjam animam efflant. ^g Et præcipue, si *illi*, dum in ejusmodi angustiis versarentur, *vir* probi et *studiosi* fuerint. ^h Omnia enim hæc, quia prope apparent, ma-

incutiebant metum, hic illa, cum in aliis conspiciamus, misericordiam excitant.

^a Denique *formæ sophisticæ*; miserabiles esse *homines et res*, qui in *theatris* et alibi aguntur, sic:

^a Quia *passiones* acerbæ, cum *propinquæ* apparent, miserationem gignunt, *non ex quæ longinquo tempore remotæ*.

^b Sequitur, misericordiam excitare,

^c Tum *personas tragicas*, histrionum artificio *allaboratas*: hac enim arte imponunt auditoribus, et quod longe est, ut prope cogitetur, efficiunt.

^d Tum etiam *ipsarum* et *perpeffiones*, quæ vel modo *transactæ*, vel *max futuræ* sunt, &c,

^e Et *signa ac facta*, postquam acerbos illos casus *exantlaverint*;

^f Et *orationes* etiam extremo spiritu *inter perpetiendum editas*.

^g Maxime autem hæc *miseranda* apparent, si *illi*, qui tulere, ostendantur *forti animo pertulisse*.

^h Ratio *generalis*;

gis efficiunt miserationem ; ⁱ quasi et ille indignus fit vir qui patitur, et ante oculos, quasi res tunc agatur, appareat ipsa perperio.

C A P. XI.

De indignatione, seu stomachatione.

Definitiones indignationis, et invidiae, §. 1. Quibus consequentes sunt affectus duo, istis oppositi; letitia, scilicet, de malis rebus digni, et ἰριχαιρῶναι, i. e. letitia in alienis malis, §. 2. Primum igitur de indignatione; Quæstio 1a et 2da sunt, Quibus, et Ob quas res, stomachemur, §. 3. Tertia, Qui homines facile indignentur, et stomachosi sint, §. 4.

^a **M**ISERATIONI autem opponitur, præcipue quidem, affectus is, quem indignationem vocant : nam dolori propter indignas res adversas (*i. e. miserationi*) oppositus est quodammodo, et ab iisdem moribus proficiscitur, dolor propter indignas res secundas, *i. e. indignatio*. ^b Et ambæ hæ perturbationes sunt bonorum morum. Oportet enim iis, qui indigne seu immerito agunt infeliciter, condolere, ac misereri ; et iis, qui immerito feliciter, indignari ; injustum enim est quod fit præter meritum : ^c quamob-

Specialis.

---

^a Definiuntur indignatio et invidia, per collationes cum miseratione duas : 1a collatio, miserationi præcipue opposita est indignatio, idque sub eodem genere ; siquidem ab eadem indole, seu moribus, utraq; pendent.

^b Pendent autem ambæ ex moribus bonis : nam et malis bonorum angi, seu misereri, et bonis malorum stomachari, seu indignari, æquum est ; siquidem mala illa præter amborum merita eveniant, &c.

^c Unde et Diis immortalibus indignationem damus, quod passim facit Homerus.

rem etiam Diis *ipsis* indignationem attribuimus.
² Sed et invidia, eodem modo quo *indignatio*, miserationi opposita videri possit; quasi *quæ* vicina et eadem *sit* cum indignatione; ^d veruntamen est *ab eâ* diversa: ^e nam et invidia *quoque* est turbulenta molestia, atque ob res secundas *alterius*; sed non ejus qui *sit* indignus, (*sicut indignatio*,) sed illius qui *sit ipse* æqualis, et similis. ^f Illud vero, *dolere*, non quod sibi ipsi accidet aliud quidquam, *i. e. incommodum*, sed propter ipsum proximum, utrisque *dictis perturbationibus* similiter oportet inesse: non enim amplius erit, una quidem *harum*, invidia, altera vero stomachatio: sed *utraque* erit metus, si modo ob hoc *ipsum* adsit molestia, et perturbatio, quia ipsi aliquid futurum sit mali ab illius prosperitate.

2. ^g Manifestum autem est, quod *perturbationibus* istis etiam oppositæ perturbationes erunt consequentes: ^h qui enim molestia afficitur ob eos qui immerito infelicitè agunt, lætabitur, aut molestiæ vacuus erit, ob *his* contrarios, qui *merito, scilicet*, infelicitè agunt; ⁱ velut, ob parricidas, et sicarios, quando supplicio afficiantur, nemo molestia affectus fuerit, qui bonus *sit*: oportet enim gaudere de talibus *viris*

² Secunda collatio: miserationi invidia non *vere et proprie* opposita est,

^d Sed *ex parte*; *diversa* duntaxat.

^e Est enim invidia, ægritudo turbida, orta ex bonis rebus, (*sicut et misratio*,) verum non *improbi* alicujus, sicut illa; sed *vicini, et parisi*:

^f Convenit autem cum miseratione, quia *utræque* sunt molestiæ, seu ægritudines, non quod ipse res suas *peiores* putet, (*hoc enim est metus*) sed quod *is, quem nolle, adjuvetur*.

^g Ex affectibus jam expositis colliguntur *affectus alii, his consequentes et contrarii*: nam

1. Ut miserationi (*i. e. dolori in malis indigni*) consequens est doloris vacuitas, seu lætitia, in malis *digni*;

^h Idem enim sunt qui his affectionibus tenentur, ut patet exemplis;

infelicitèr agentibus. ¹ Eodem autem modo etiam *is qui dolet super iis, qui non secundum dignitatem feliciter agunt, gaudebit super iis, qui secundum dignitatem feliciter rem gerunt* : ² *utraq[ue] enim illa iusta sunt, et faciunt ut gaudeat vir bonus* : *necessè enim est eum sperare sibi quoque eadem bona eventura, quæ simili viro contigerunt* : ³ *et pertinent ad eosdem mores bonos hæc omnia quatuor.* ⁴ His vero contraria, *scilicet, invidia et ejus consequens, ad mores contrarios, seu malos* : ⁵ *idem enim est malis alienis gaudens ac invidus* : *ex quo enim quispiam molestia afficitur, dum illud alteri exoritur, aut existit, necessarium est propter ejusdem privationem et interitum eum lætari.* ⁶ Quamobrem omnia hæc, *indignatio, scilicet, et invidia, et earum consequentia, exturbandæ misericordiæ vim habent* ; differunt vero *inter se*, ob causas ante dictas : quare, ad efficiendum ut res non videantur *iis qui audiunt miserabiles, omnia hæc similiter conducunt.*

3. ° Ac primum quidem de indignando exponamus, quibus indignantur, et ob quæ, et quomodo se habentes ipsi ; deinde de aliis *affectionibus dicemus postea.* Manifestum autem est ex iis quæ dicta sunt ; ⁷ si

¹ Ita et indignationi (*i. e. dolori de bonis indigni*) consequens est lætitia de malis rebus digni.

² Siquidem ii, qui his affectionibus implicantur, iidem sunt ;

³ Et omnes hæc quatuor affectiones sunt bonorum morum.

2. Invidiæ (supple) *consequens est invidiam, et ambæ hæc pertinent ad mores malos* :

⁴ *invidiam esse consequentem*, probatur inde, quod huic qui in bonis alterius dolet, *i. e. invidio*, necessario idem est is, qui gaudet in alicuius malis.

⁵ Ex hæctenus dictis corollarium, *indignationem et invidiam, atque harum consequentes, huc omnes inservire, ut res ne videantur miseratione dignæ.*

⁶ His præmissis, de indignatione, seu stomachatione, sequuntur formæ : (de invidia enim sumentur cap. seq.)

⁷ De 1a et 2a quæstione, quibus, et ob quæ, stomachemur, forma 1a, sic : si indignatio recte definita sit ;

enim indignari est molestia affici de illo qui apparet præter dignitatem prospere agere, * primum quidem perspicuum est, non posse *nos* propter omnia bona indignari : etenim si *alter* justus, aut fortis *fit*, aut *omnino* si virtutem *aliquam* consequatur, nemo ei indignabitur ; (^a neque enim miserationes sunt de iis qui his sunt contrarii ;) verum *indignantur* de divitiis, de potentia, et *rebus* ejusmodi, quibuscunque, ut simpliciter dicam, digni sunt * *viri* boni, et * *ii* qui naturalia habent bona : velut, nobilitatem, et pulchritudinem, et quæcunque talia. ² Quoniam vero quod antiquum *est* propinquum quiddam apparet *esse* naturali, ¹ necesse *est* nos idem habentibus bonum, ¹ si nuper consecuti sint, et *si* ² ob id prospere agant, magis indignari ; ³ molestiores enim sunt *ii* qui nuper ditescunt, quam qui antiquitus, et ob *suum* genus : similiter vero etiam qui *nuper sunt* in magistratu, et potentes, et habentes multitudinem amicorum, et bonam prolem, et quæcunque ejusmodi *sunt*. ⁴ Et si ob hæc *nuper parva* aliud aliquid boni adveniat ipsis, eodem modo *se habent* : nam et hic magis molesti

* Certe *indignari non possumus ob omnia bona*, (ut ob justitiam, fortitudinem, et omnino ob virtutes morales,) *neque de bonis viris*.

^a Ratio a contrario. Neque enim improborum miseret, tametsi maximis malis premantur ; sed indignamur *de viris malis*, ob *bona fortunæ ab ipsis parva*, quæ *rectius* convenirent,

* Aut *viris bonis* :

* Aut *iis, qui, cum natura dotati sint*, recte illa atque ordine possidere existimantur.

² Secunda forma, ex præcedenti : quia *priscum* atque inveteratum *parum abest a naturali* ;

¹ Certe indignamur *novis* hominibus, 1. si *bona dicta nuper acquisierint* :

2. Et si adhæc, *iisdem bonis aucti, in præclara fortuna vivant*.

³ Explicatio primi membri ; ex. gr. *magis* urunt, qui *subitas opes* captarint, *quam qui hæreditarias*, quasi pæne naturales, possederint, &c.

⁴ Explicatio secundi membri ; ex. gr. qui *ope divitiarum novarum* ad amplissimos honores *ascenderint*, *magis* urunt, quam qui *priscis divitiis suffulti* sint.

sunt qui recens *facti sunt* divites, cum propter divitias illas imperium habent, quam qui antiquitus divitias possederunt: similiter vero etiam in aliis *fortunæ bonis*. ^u Causa autem *hujus est*, quod illi quidem, qui bona illa antiquitus possederint, videntur quæ sua sunt habere; hi vero, qui recens, nequaquam: quod enim semper ita apparet se habere, verum et *justum* videtur: quare alterum *hominum genus* non sua sed *aliena bona videtur* possidere. ³ Et quoniam unumquodque bonum non quolibet dignum est, sed est quædam *harum rerum* proportio, et *id* quod *personæ* congruit; (velut, arma pulchra nequaquam justo viro conveniunt, sed forti; et conjugia eximia, non nuper ditescentibus, sed nobilibus;) ^v idcirco, ¹ si quis bonus quidem existat, non convenientem tamen rem sibi consequatur, *id* habet vim movendæ indignationis: ² et inferiorem cum præstantiore controversari; ² ac maxime quidem, si *versentur* in eodem *rei genere*; (* unde et illud dictum est,

“ *Ajaxis autem Cebrion pugnam vitabat Telamonii:*

“ *Jupiter enim ei stomachabatur, quando inferior cum præstantiore pugnare vellet;*)

⁊ *sin minus in eodem genere, tamen hoc indignationem*

^u Hoc inde fit, quod qui recentium bonorum commendatione alia sibi accumularint, ob *rei novitatem*, *alienas*, non suas res habere creduntur, &c. Quod quam odiosum sit, sero illi sæpe intelligunt.

³ Tertia forma, sic: quia non omne commodum omnem hominem decet, quamvis innocentem ac bonum, sed eleganti proportionis lege hoc isti convenit, quod illi minime quadrat, &c.

^v Propterea, indignatio fervet, 1. *adversus bonos*, si prehenderint ea, quæ ipsis haud convenient:

2. *Adversus inferiores*, si cum superioribus contendant:

² Præsertim, si utrique in eodem versentur studio, de quo certamen ineunt.

* (Unde, Iliad. XI. 542. Jupiter ferre non poterat, ut Cebrion, miles imbellis, cum Ajace congrediretur, fortissimo duce.)

⁊ Dein, si in eodem studio non certent, sed conditionibus suis vivant, quarum una sit altera longe humilior, &c.

etiam parit, quocunque modo inferior *qui sit* cum præstantiore *contendat*; velut, si musicus cum iusto viro; melior enim *est* iustitia quam musica. Quibus igitur stomachantur, et propter quæ, ex his perspicuum *est*: hæc enim et huiusmodi sunt *quæ diximus*.

4. ² At ipsi ad indignandum proclives sunt, ¹ si cum digni existant maximis bonis, et ea possederint, *alios etiam indignos eis auctos videant*: nam similibus bonis dignos esse habitos eos qui non *sunt* similes, nequaquam iustum *est*. ² Secundo loco, si boni existant, et virtute præditi: hi enim et *de rebus* bene iudicant, et iniusta *omnia* odio habent. ³ Et si sint studiosi honoris, et appetentes quarundam administrationum; et præcipue, si eorum *munerum* studiosi sint, quæ alii, cum indigni sint, consequuntur. ⁴ Et omnino, qui dignos se existimant, quibus alios non existimant, stomachosi *sunt* iis *qui consecuti sint*, et ⁵ ob easdem res. ⁶ Quamobrem homines ingenio servili *præditi*, et pravi, et honorum negligentes, non moventur ad indignationem; nihil enim est ejusmodi, quo se putent esse dignos. ⁷ Ex his autem manifestum *est*, de qualibus *hominibus*, adversa fortuna utentibus, et infelicitè agentibus, seu non assequen-

² De 3a quæstione, *Qui homines stomachosi?* formæ;

1a, Qui maximis bonis digni sunt, usque ornati, ægre deteriores ferunt paribus muneribus ornatos.

2a, Qui simpliciter sunt viri boni, et non aucti honoribus, ut superiores, indigne ferunt, malos cumulari maximis bonis.

3a, Ambitiosi et elati facile stomachantur, et præcipue, si affectent res eas, quas, qui illis gerendis inepti erant, arripuerint.

⁴ Et universim, qui præclaro de se iudicio dignantur se præmiis, &c. ⁵ Commune hoc est quæstioni primæ.

⁶ Unde, homines 1. mancipiis similes, et 2. inertes, et 3. bonorum contemptores, (qui supra-positis tribus sunt contrarii,) non sunt stomachosi; cum in honoribus ambiendis sua ipsi sententia damnati sint.

⁷ Ex formis de stomachatione in bonis indigni, contrario modo, eliciuntur formæ de contraria letitia in malis digni, seu commerti: quæ erat affectio indignationi consequens.

tibus ea *quæ volunt*, gaudere nos, aut *saltem* nullo dolore tangi, oporteat: ex iis enim quæ dicta sunt, opposita sunt manifesta. ^d Quare si *præfidiis dictis* iudices ejuscemodi præpararit oratio, *ut facile indignentur*; et *adversarios* (cum petunt ut *sui* misericordia habeatur, et ob tales *res* habeatur,) ostenderit *prorsus* indignos esse *qui misericordiam* impetrent, et dignos qui non impetrent; fieri non potest, ut *judicibus* miseratio adsit, *sed contraria indignatio*.

CAP. XII.

De invidia.

Invidia quid, §. 1. *Ejus questio 1a*, *Qui homines invident*, §. 2. *Secunda*, *Ob quæ commoda invident*, §. 3. *Tertia*, *Quibus invident*, §. 4.

^a **P**ERSPICUUM autem est, et ob quæ invident, et quibus, et quomodo se habentes; siquidem invidia est molestia quædam ¹ propter proferitatem, quæ apparet in iis quæ dicta sunt bonis; ² idque erga similes; non ut aliquid *boni sit* ipsi qui *invidet*, ³ sed quia illis *est* quibus *invidetur*.

2. ^b Invidebunt enim ¹ tales, quibus aliqui *sunt* aut apparent *esse* similes: similes vero dico, genere,

^d Ex dictis præceptum de indignatione iudicum excitanda, et contraria misericordia ex animis ejicienda.

^a Ex capite præcedenti *patent formæ de invidia*, præmissa *ipsum* definitione, in qua *tres notandæ partes*, 1. prima, 2. secunda, 3. tertia.

^b De 1a questione, *Qui homines invident?* forma 1a ducitur ex 2a definitionis parte; invidi illi, quibus aliqui *sunt* pares, &c.

cognitione, ætate, habitu, *hominum* existimatione, copiis. ² Et quibus parum deest, quin omnia *bona* *ipsis* adsint. Quamobrem, qui magna agunt, et qui prospera fortuna utuntur, sunt invidi: cunctos enim, *ad quos quidpiam pervenerit*, quæ sua *sunt* putant eripere. ³ Et qui ob aliquid honorantur eximie; et maxime ob sapientiam, aut felicitatem. ^c Et studiosi honoris invidentiores *sunt* quam non studiosi. ^d Et qui sequuntur sapientiæ gloriam; studiosi enim *sunt* honoris ob sapientiam: ^e et omnino qui gloriam in aliquo *studio* captant, in hoc ipso *sunt* aliis invidi. ^f Et pusillanimi; omnia enim ipsis, *vicio animi quodam*, videntur magna esse.

^f Ob quæ vero aliis invident, *jam* quidem dicta sunt *bona*: in quibuscunque enim operibus gloriam captant, et de honore contendunt, *atque hominum* aucupantur opinionem; ^g et quæcunque bonæ fortunæ commoda sunt; propemodum in omnibus *his* invidia versatur. ^h Et præcipue *in iis* quæ ipsi aut appetunt, aut putant oportere se habere; ⁱ aut quorum possessione ipsi sunt paulo superiores, *et ab aliis ne vincantur timent*; vel paulo inferiores, *et aliis se pares fieri cupiunt*.

2a, ex parte 1a et 3a: rumpuntur ii, qui *pene cunctis* in vita bonis (quantum humana fert conditio) *abundant*:

3a item ex 1a et 3a: qui in aliqua arte, aut studio, *eximii* habentur, &c,

^c Et qui *laudis appetentes* sunt, &c,

^d Et proin, qui *haberi se cupiunt sapientes*:

^e Et univèrsim, qui in aliquo cursu *laudem affectant*, Momi sunt.

4a Itidem ex 1a et 3a: *minuti* et angusti animi homines Zojli sunt iis qui *res bonas adepti*, &c.

^f De 2a quæstione, *Ob quæ, seu in quibus, commodum invident?* scilicet, tum in *operibus*, in quibus *primos se esse, et palmam mereri volunt*, &c,

^g Tum in *iis fere bonis*, quæ beneficio fortunæ *deplunt*.

^h Præsertim, si vel illa *optent* &c, cum ab aliis *præcepta videant*:

ⁱ Vel *posse* eorundem *ceteris* sint *impares*, &c.

4. ^k Manifestum vero est etiam quibus invideant ; simul namque hoc dictum est, *cum dictum fuit qui essent invidi* : ¹ iis enim invident, qui *ipsis* et tempore, et loco, et ætate, et existimatione propinqui sunt : ¹ unde dictum est *illud*,

“ Quod enim cognatum est etiam invidere novit :”

² et quibuscum de honore contendunt ; ^m nam de honore contendunt quidem cum iis qui *jam* dicti sunt ; ⁿ cum iis vero qui abhinc decem millibus annorum absunt, ^o aut cum iis qui *postea* futuri, vel qui mortui sint, *contendit* nemo ; ^p neque cum iis qui *sunt* ad Herculeas columnas ; ^q neque quibus suo ipsorum, vel aliorum, iudicio, se longe inferiores esse putant ; similiter, neque quibus se longe superiores : cum his, *inquam, qui sic se habent*, et in talibus rebus *in quibus ita se habent, haud contendunt*. ³ Quoniam vero cum adversariis, et rivalibus, et omnino *cum* iis qui eadem appetunt, de honore concertant ; ^r *idcirco* necesse est his *eos omnibus* maxime invidere : ^s unde *ab Hesiodo* dictum est,

“ Et figulus figulo invidet.” —

² Et iis, qui celeriter *quicquam adepti sunt*, invident illi

^k De 3a quæstione, *Quibus invident* ? ex supradictis, formæ :

1°. Liveſcunt in eos, qui *cognati et propinqui sunt tempore, loco, ætate, existimatione, &c.*

¹ Declaratio dicti ex ſenario veteris poetæ.

2°. Ergo et invident iis, *quibuscum de primis dimicant* :

^m Tales illi qui partic. præced. enumerati ſunt :

ⁿ Non autem illis *contrarii* : ſcilicet, qui aut tempore ſunt *remoti*,

• Aut ætate,

^p Aut loco,

^q Aut *existimatione*, et iudicio aliorum, vel ſuo.

3°. Ex præcedenti particula colliguntur hæ : quia omnes de *primis contendunt cum æmulis ſtudiorum ſuorum, &c.*

^r Proinde, 1. *Iſtiusmodi hominibus poſſiſſimum invident* :

^s Quod probatur ex ſententia Heſiodi, lib. i. Oper. et Dier.

2. Iis, qui *facile conſecuti ſunt*, invident ii qui *ſero, &c.* Dolent enim ſe tempore et facilitate ſuperatos.

qui vix, aut non omnino, sunt *idem* adepti. ³ Et quibus *quicquam* consecutis, aut recte *rem* agentibus, ipsis *interim non consecutis* dedecus hoc est: ⁴ sunt vero et isti quoque propinqui, et similes: perspicuum enim est, ipsorum culpa eos non adipisci *idem* bonum, quod alii ipsis *pares consecuti sint*: quare hoc, cum ipsis molestum sit, invidiam efficit. ⁵ Et iis, qui aut habent, aut consecuti sunt ea bona, quæ ipsis conveniebant, aut quæ quondam possidebant. Quamobrem seniores sane junioribus *invident*. ⁶ Et qui multos sumptus fecerunt in eandem *rem* invident iis qui paucos. ⁷ Perspicuum vero ex dictis est etiam propter quæ mala gaudent huiusmodi homines, qui *invident*, et ob quas personas gaudent, et quomodo ipsi se habentes: ⁸ ut enim illi qui se hoc modo non habent, sed invidi sunt, ex alienis commodis dolent; sic ii, qui hoc modo se habent, i. e. *ἐν ἰσχυραῖς ἀγαθῶν* afficiuntur, ex contrariis incommodis voluptatem percipient. ⁹ Quare si ipsi iudices præparati fuerint, ut erga reos tales sint quales diximus; ¹⁰ illi autem, qui vel misericordiam, vel boni alicujus adeptionem, petunt, tales esse demonstrantur quales jam descripsimus; ¹¹ perspicuum est,

3. Et iis invidemus, qui cum præmium aliquod acquisierint, &c., probo nobis vertatur, non acquisisse, &c.

⁴ Conveniunt hi cum supradictis.

4. Et iis qui possident, vel obtinuerunt, ea quæ ipsis mirifice apta, aut prius possessa fuerant.

5. Et iis qui sine ullo dispendio compararunt quod ipsis magno sumptu stetit.

⁶ Ex formis de invidia colliguntur formæ de ejus consequente, scilicet, malevolorum hominum *ἐν ἰσχυραῖς ἀγαθῶν*: idque contrario modo; cum hæc affectio sit invidiæ opposita.

⁷ Ut enim invidi molestiam metunt ex aliorum bonis, ita qui *ἐν ἰσχυραῖς ἀγαθῶν* tenentur gaudent ex alienis malis.

⁸ Præceptum generale. Si dictorum ope, iudices quidem conformaris, ut doleant in adversarii bonis, lætentur in malis;

⁹ Adversarios autem doceas esse, quorum bonis dolendum sit, adversis lætandum;

¹⁰ Eadem iis opera misericordiam omnem iudicum facillime præcipies.

eos misericordiam a judiciorum dominis non esse consecuturos.

C A P. XIII.

De æmulatione.

Æmulatio, quid, §. 1. Ejus quæstio 1a, Qui homines æmulentur, §. 2. Secunda, Ob quas res æmulentur, §. 3. Tertia, Quales ii, quibus æmulentur, §. 4.

^a **Q**UOMODO autem *se* habeant æmulantes, et qualia æmulentur, et quas ob *causas*, hinc inde perspicuum est: si enim æmulatio est molestia quædam ¹ propter *eam*, quæ apparet, præsentiam bonorum honoratorum, et eorum quæ *ipse* sibi acquirere potest, ² in iis qui *sunt ipsi* natura similes; ³ non quod illi alteri *hæc bona* adsint, sed quod non etiam sibi ipsi; ^b (quamobrem et æmulatio æquum *quiddam* est, et bonorum *virorum*; invidere vero, pravum, et pravorum; ^c ille enim se præparat, propter æmulationem, ad bona *sibi* adipiscenda; hic vero, propter invidiam, *studet* ut ne proximus *hæc* habeat;)

2. ^d Neceffe igitur est, proclives ad æmulandum esse ¹ eos, qui existimant se dignos bonis *iis*, quæ non habent, *sed habere possunt*: nemo enim se dignum existimarit *iis*, quæ apparent fieri non posse. Quam-

^a Definita æmulatione, quod sit ægritudo, excitata 1. ex accessu bonorum, quæ bonore compensantur, &c,

2. In iis apparente, qui pares ipsi sunt:

3. Non quod illi potiantur, sed quod iis ipsi careant:

^b Unde, differt æmulatio ab invidia, quod illa ad bona acquirenda promptiores nos facit;

^c Invidia malo semper fit aliis; cum injuste bonum quodque innocentibus viris detractum cupit:

^d De 1a quæstione, Quales æmulentur? formæ:

1. Ratione sui et aliorum. Facile æmulantur, tum qui *judicio suo digni sunt bonis*, quorum sperant se *compotes fore*:

obrem juvenes, et magnanimi, *sunt tales; quia præclarum de se judicium faciunt.* ^e Et quibus adfunt talia bona, quæ honoratis digna sunt viris: sunt enim hæc, divitiæ, et amicorum copia, et magistratus, et quæcunque talia: tanquam enim ipsis probis, *seu honoratis*, esse *viris ideo* conveniat, quod *hujusmodi bona, quæ habent*, conveniunt probe *se* habentibus; *idcirco* æmulantur ob hujusmodi bona. ^f Et quos alii *dictis bonis* dignos existimant. ^g Et quorum proavi, aut cognati, aut domestici, aut natio, aut civitas, *ob illa bona honorata est*, in his *bonis honoratis* ad æmulandum *sunt* proclives: domestica enim arbitrantur sibi esse *hæc*, et his *se bonis esse* dignos.

3. ^h Si vero honorabilia bona sub æmulationem cadant, ⁱ necesse est cum virtutes *ipsas* esse tales, ^k et quæcunque aliis *sunt* utilia, et idonea ad benefaciendum; (honorant enim benefacientes et virtute præditos;) ^l tum *ea* bona, quorumcunque fruitio penes proximos est; veluti *sunt* divitiæ, et pulchritudo, magis quam sanitas.

4. ^m Manifestum vero *ex dictis est* etiam qui *illi sunt*, quibus æmulantur *cæteri.* ⁿ Qui enim hæc et

^e Tum qui *actu possident ea*, quæ honoratis viris apte *conveniunt*, licet *ipsi non sint honorati viri*:

^f Tum qui aliorum judicio habentur quovis bono digni.

2. Ratione *proavorum*, &c. Quorum *patres, aut majores*, &c, in aliquo studio, vel arte, *probat* fuerunt, hi rerum earundem sunt æmuli versus alios.

^g De 2a quæstione, *Ob quæ æmulentur?* formæ, sic:

Si *honorata* bona æmulationem gignant;

^h Sequitur, tum *virtutes*,

^k Et bona quæ commodo aliis sunt, (ut honores, magistratus, &c,) esse talia;

^l Tum cuncta illa, quibus propinqui, et in iisdem locis viventes, nobiscum frui possunt; ut *opes, pulchritudo*, &c.

^m De 3a quæstione, *Qualibus æmulantur?* formæ:

1°. Ratione *honorum*: æmulationi expositi sunt, tum qui *bonis jam dictis florent*, ut *virtutibus fortitudinis, sapientiæ*, &c, itemque *magistratu*:

talia possident, æmulationem *inveniunt*: hæc vero sunt *bona* antedicta; velut, fortitudo, sapientia, magistratus: (nam qui magistratus gerunt, in multos possunt esse benefici:) ¹ duces exercituum, oratores, et omnes qui talia *perficere* possunt. ² Et quibus ¹ multi similes volunt esse, aut multi *familiariter* noti, aut amici multi; ² vel quos multi suspiciunt, aut quos ipsi suspiciunt. ³ Et quorum laudes et encomia celebrantur aut a poetis, aut a scriptoribus orationum. ^m Contemnunt vero istis contrarios: nam contraria æmulationi contemptio est, et æmulari *opponitur* contemnere. ⁿ Necessè, autem *est* eos, qui sic affecti sunt ut ¹ æmulentur aliquibus, aut æmulatione petantur, proclives esse ad contemnendum, tum ² *homines* eos, ³ tum eas ob *res*, quicunque mala *in se* habent contraria bonis iis, quæ æmulationem pariunt. ^o Quamobrem sæpenumero contemnunt prospera fortuna utentes, cum sine honoratis bonis fa-
veat ipsis fortuna. Ac per quas quidem *formas* affectus *animis* inferantur, et *insiti* dissolvantur, (ex quibus fides *affecta* ducitur,) de ipsis dictum est *hactenus*.

¹ Tum *exercituum duces*, qui scientia militari, et *oratores*, qui consilio, opitulantur aliis.

²°. Ratione *bonoris*, &c. *Æmulatione* petuntur, i. tum *quibus multi similes esse student*, &c,

2. Tum *quibus cum admiratione assurgitur*:

3. Tum *quibus laudum buccinatores sunt poetæ*, &c.

^m Transit ad *contemptionem*, *æmulationi contrariam*;

ⁿ De cuius tribus quæstionibus formæ:

1. *Quales ad contemnendum propensi?*

2. *Quos contemnunt?*

3. *Ob quæ*, contemptui habent?

^o Hinc, *multi flocci ducunt opulentos, ac nobiles*, &c, cum glorientur illi fortunæ bono, non suo.

CAP. XIV.

De quatuor generibus morum in auditoribus, et de moribus juvenum.

De moribus affectum quemque consequentibus. De moribus habituum moralium, §. 1. De moribus ætatum. Ac primum de moribus juvenum, §. 2.

MORIBUS autem quales quique sint, secundum affectus suos, et habitus, et ætates, et fortunas, deinceps explicemus. ¹ Ac affectus quidem dico, iram, cupiditatem, et talia, de quibus diximus prius. ² Habitus vero, virtutes, et vitia: dictum autem est ^a et de his superius, ^b et qualia sibi singuli gerenda præligant, et qualium faciendorum studio teneantur. ³ Ætates autem sunt, juvenus, et virilis ætas, et senectus. ⁴ Fortunas vero dico, nobilitatem, et divitias, et potentiam, et his contraria: et omnino valde prosperam adversamque fortunam.

2. ^c Ac juvenes quidem moribus ¹ sunt cupidi, et parati ad ea efficienda quæ concupiverint; et ex omnibus corporis cupiditatibus, ejus præcipue secta-

Mores audientium comitantur ipsorum

1°. *Affectibus iræ, amicitiae, &c.* quarum formas exposuit hoc libro:

2°. *Habitibus vitiorum et virtutum*: quarum dictæ sunt,

^a Tum *definitiones*, lib. i. c. 9.

^b Tum *actiones et objecta*, lib. i. cap. 7. unde mores earum facile haurias:

3°. *Ætatibus, adolescentiæ, virilis ætatis, et senii.*

4°. *Fortunis, ut nobilitati, divitiis, &c.*

^c A tertio genere orsi, dicamus de *moribus juvenum*: ii,

1°. *ratione cupiditatum inflammati* quidem sunt, et *prompti ad aggrediendum* quæ cupiunt; et inter cupiditates corporis libidini præsertim inserviunt, &c.

tores sunt, quæ in *rebus* venereis est, et in hac *potissimum* sunt incontinentes : ^d verum in *boras* sunt mutabiles et fastidiosi in cupiditatibus ; et valde quidem concupiscunt, celeriter vero sedantur : acutæ enim voluntates *eis* sunt, et non magnæ, seu *diurnæ* : cuiusmodi sunt ægrotantium fames, et sitis. ^a Et *levioribus* de *causis* excandescunt, et in excandescendo acres, et parati ad impetum *animi* sequendum : et qui ab iracundia *perpetuo* vincuntur : nam propter honoris studium, quo *flagrant*, haud patiuntur *se* parvi duci ; sed graviter ferunt, si existiment se injuria affici. ^b Et studiosi honoris *quidem* sunt, sed magis victoriæ : excellentiam enim appetit juvenus : victoria vero excellentia quædam est. Et ambo hæc (*studiosi honoris* sc. et *victoriæ*) magis, quam studiosi pecuniarum. ^c Studiosi autem pecuniarum non sunt ; nimirum, quia *per ætatem* nondum indigentiam experti sunt, quemadmodum Pittaci se habet apophthegma in Amphiaræum. ^d Et non ^e malitiosi, sed simplices ; quia nondum multa flagitia conspexerunt. ^f Et creduli, quia nondum in multis decepti sunt. ^g Et ^h bonæ spei pleni ; ut enim temulenti, sic juvenes sunt per

^d Verum in *iisdem* mutabiles sunt, et ad fastidium statim fatiati ; et primum valde cupiebant, *max* autem cessant, omnisque animi ardor extinguitur.

2°. Ratione *iræ*, qua subito accendantur, facileque feruntur *quod duxerit furor*, cui resistere nesciunt.

3°. *Victoriam* potius expetunt, quam *honorem* : neque enim placeat honor, nisi æquales in eo vicerint, et illorum habeantur principes, &c.

^c *Pecuniæ* autem et rei augendæ *studiosi* nullo modo sunt ; quia non intellexerunt, quam dura sit eorum *fors*, quæ divitibus cogit esse *supplices*.

4°. Ratione *veritatis*, formæ, ex Plat. iii. de Rep. 1. Non sunt illi interpretes in *malam partem*, sed *fatui* : ut iis vafri imponant facile.

2. Verbis *omnium* temere credunt.

5°. Ratione *spei* ; 1. *omnia* sibi pollicentur, tum ob *frivorem*, quæ nihil non designat juvenus, ut et ebrietas ;

naturam fervidi ; * simul vero etiam quia nondum multos casus adversos senserint : ² et vivunt ut plurimum spe ; nam spes futuri est ; memoria vero præteriti : juvenes autem futuri multum *habent*, præteriti vero parum : primis enim *vita sua* temporibus, *ob brevitatem illam se* meminisse nihil arbitrantur ; sperare autem omnia, *ob ætatem quam pollicentur longam*. ³ Et idonei sunt qui facile decipiantur, ob id quod dictum est : sperant enim facile. ⁴ Et fortiores ; * iracundi enim *sunt*, et † bonæ spei pleni ; quorum illud, ut ne metuant, hoc, ut confidant, efficit : neque enim quisquam, dum irascitur, metuit ; et sperare aliquid boni afferendæ confidentiæ viam habet. ⁵ Et verecundi ; nondum enim honesta alia existimant, nisi quæ a lege et moribus solum eruditi didicerunt. ⁶ Et magnanimi ; ⁷ nondum enim a vita depressi sunt, sed necessitatum, *quibus vita premitur*, experientiam non habent ; ⁸ et existimare se dignum esse magnis rebus, magnanimitas est : hoc autem est hominis bonam spem habentis ; *qualem juvenem esse supra docuimus*. ⁹ Et magis eligunt res agere honestas, quam utiles : moribus enim *bonis* vitam instituunt magis, quam ratiocinatione : est autem ratiocinatio, ejus quod utile est ; virtus vero, ejus quod

* Tum quia nondum sæpe in negotiis capeffendis frustrati sunt, aut repulsam passi.

2. Spem sibi in vita propositam habent omnium actionum ducem.

† Hinc etiam facile in laqueos inducuntur.

6°. Fortitudinis adumbrata præditi sunt, quæ geminam radicem habet ;

* Iracundiam,

† Et spem.

7°. Valde pudibundi sunt ; quia cum vere turpia nescientes nihil nisi in opinione honestum putent, si quando contra id peccent, erubescunt.

8°. Elato sunt animo ; 1. Quia nondum eos vita humiliter sentire docuit, neque rerum necessariorum cura spiritus fregit.

2. Quia, quod magnanimi solent, de se præclare sentiunt.

9°. Propositis duobus, dignitatem sequuntur, utilitatem repudiant ;

honestum. ¹⁰ Et studiosi amicorum, atque fodalium, magis quam cæteræ ætates; ¹ quia gaudent *hominum* convictu, ² necdum quicquam utilitate metiuntur: quare ne amicos *quidem*. ¹¹ Et *quæcunque* peccant, in eo quod majus et vehementius peccant, contra illud Chilonis *præceptum*; omnia enim nimis, et *præter modum*, agunt: ³ nam et amant nimis, et nimio odio habent, et alia omnia similiter: ^h *quippe* qui etiam se scire omnia putant, et confidenter *rem* asseverant: hæc enim causa est, cur etiam omnia nimis, et *præter modum*, ab illis agantur. ¹² Et injurias inferunt ad contumeliam, non autem ad malitiam. ¹³ Et misericordes *sunt erga omnes*; quia omnes frugi, et meliores *quam vere sunt, esse* existimant: sua enim ipsorum innocentia cæteros metiuntur: quare indigna pati existimant ipsos. ¹⁴ Et studiosi *sunt* risus; ^{*} quamobrem etiam *sunt* faceti: nam facetiæ erudita contumelia sunt. Ac juvenum quidem tales sunt mores.

quia *virtuti* (quæ dignitatem spectat) inserviunt, non autem *rationi subductæ*, quæ ad utilitatem vocat.

10°. *Officiosi* sunt, et amicorum commodis obsequuntur magis, quam reliquæ ætates:

¹ Ratio prima. Quia *cum familiaribus simul vivere* amant:

2a. *Neque enim* amicos, ut nec res cæteras, utilitate probant.

11°. *Peccant in eo quod nimium*, non quod parum; contra Chilonis dictum, Μηδὲ ἄγαν.

³ Exempli gr. *amant vel oderunt nimis*, quod Neptunus in Minerva reprehendit, Euripid. Troad.

^h Causa hujus: cum enim *omnia sibi nota esse, nec se labi posse*, credant, hinc fit, ut *nihil timide, nec omnia nisi impendio* faciant.

12°. *Injuriis suis dignitatem* aliorum violant *potius*, quam *rei familiari* detrahunt.

13°. *Misericordia* facile commoventur: quia cunctos putant esse bonos, quod solent misericordes.

14°. *Risum amant*: ^{*} unde et *jocis etiam alios*, tanquam contumelia faciat, ludunt: juvenes autem contumeliosi sunt.

CAP. XV.

De moribus senum.

SENIORES vero, et qui vigorem ætatis amiserunt, fere ex iis quæ his sunt contraria plerisque habent mores : ^a quia enim multorum annorum vitam duxerunt, et *aliorum culpa* in pluribus decepti, et *sua imbecillitate* lapsi sint ; ^b et quia rerum *humanarum* maxima pars vitiosa est ; ^c idcirco, cum nihil constanter constituunt, tum omnia minus vehementer quam oportet : et putant, sciunt autem nihil ; et controversantes *de rebus* semper adjungunt forsitan et fortasse : atque omnia sic proferunt, asseveranter autem nihil. ^d Et ingenii mali sunt : est enim malum ingenium omnia in pejorem partem interpretari. ^e Præterea vero, malorum *timentes et suspiciosi* sunt, quia increduli : ^f et increduli *sunt*, quia ex rerum usu periti. ^g Et neque magno amore, neque magno odio, prosequuntur, propter eandem *causam* ; sed ex Biantis præcepto, et amant tanquam *aliquando* osuri, et odio habent tanquam amaturi. ^h Et pusillanimi, quia *ex vitæ calamitatibus* depressi et *fracti* sunt : ne-

^a *Mores senum, magna ex parte, sunt juvenum moribus contrarii :*

1°. *Ex eo quod sæpe et aliorum fraude, et suo errore, male egerint :*

^b *Et quia in rebus humanis nihil invenitur sinceri :*

^c *Hinc ipsi lentæ et gelidæ nimis sunt in rebus judicandis, et enunciandis ; contra illud juvenum, cap. præc.*

2°. *Malevoli, ac pravi ; in rebus enim æstimandis semper ad deterrimum feruntur.*

^d *Item ex omni negotio mala habent suspecta ;*

^e *Et nemini credunt.*

^f *Ob rerum usum etiam remisse leniterque amant, atque oderunt : quæ in re Biantis dicto sunt audientes.*

3°. *Parvo animo sunt : longa enim ætas spiritus ipsorum fregit, ita ut nihil amplius, nisi quæ vitæ necessaria sunt, cogitent.*

que enim magni neque eximii aliquid cupiunt, sed *ea tantum* quæ ad vitam *sustentandam sunt necessaria*.
 4 Et illiberales; 1 ex iis enim quæ ad vitam necessaria sunt, unum quiddam est patrimonium: 2 simul vero etiam propter experientiam callent, quam difficilis sit pecuniæ acquisitio, et quam facilis amissio. 3 Et timidi, et omnia prætimentes; contrario enim modo affecti sunt ac juvenes: refrigerati enim sunt hi; at illi calidi sunt: quare viam nobis timiditati aperuit senectus; nam timor refrigeratio quædam est. 4 Et vivendi cupidi, ac præsertim in postrema vitæ die; 5 propterea quod rei absentis est cupiditas; et 6 cuius quidem rei homines sunt indigentes, id maxime cupiunt. 7 Et sui amantes magis quam oportet: pusillanimitas enim quædam etiam hæc est, sc. amor sui. Et ad 8 utile vivunt magis quam par est, (non autem ad honestum,) 1 eo quod sui ipsorum amantes sunt; utile enim ipsi homini privato bonum est, honestum vero, simpliciter et in genere. 9 Et inverecundi potius, quam verecundi; 2 nam quia non cu-

4°. Sordido et minuto animo sunt:

1. Quia inter vitæ necessaria (quæ potissimum cogitant) præcipuum est res familiaris:

2. Quia ex usu noverunt, quam ægre queratur res, quam facile dilabatur.

5°. Timori obnoxii, cuncta prius mala expectant, quam advenerint: contra enim corpus temperatum habent ac juvenes. Illi ferventes; hi, gelidi: frigidum autem temperamentum timori viam aperit.

6°. Vitam protractiorem cupiunt, potissimum in extremo limite; quia

3 Et illa nunc quasi remota est;

4 Et ipsi eadem jam fere spoliati.

7°. Nimis se ac res suas amant: quia sunt pusillanimi.

8°. In vitæ ratione proprium commodum sequuntur, dignitatem relinquunt:

1 Quia amantes sunt sui.

9°. Parum pudibundi;

2 Ratio ex forma præcedenti. Non quia turpia faciunt, sed

rant similiter honestum et utile, parvi faciunt quid alii de ipsis opinentur. ¹⁰ Et in *negotiis* malæ spei sunt, cum propter ipsam rerum experientiam; (¹ nam ut plurimum res *humanae* malæ sunt; ruunt igitur plerumque in pejus;) ² tum etiam propter *animi* timiditatem: ^m et vivunt memoria magis quam spe: nam vitæ quod reliquum est exiguum est; præteritum vero, multum: est autem spes futuri, memoria vero præteritorum: ⁿ id quod ipsis causa est etiam loquacitatis: narrant enim perpetuo ea quæ *superioribus annis* facta sunt: nam *præteritorum* recordatione voluptatem percipiunt. ¹¹ Et illorum excandescentiæ subitæ quidem et acres sunt, vero imbecillæ. ¹² Et cupiditates partim jam defecerunt, partim vero debiles sunt: quare ^o neque cupidi sunt, ^p neque ad res gerendas parati, propter cupiditatem, sed propter lucrum: ^q quamobrem ~~etiam~~ temperantes apparent esse ii, qui ad tantum ætatis pervenere: nam et cupiditates *ipsis* remiserunt, et serviunt *ipsi* lucro. ¹³ Et magis vivunt ratiocinatione, quam *bonis* moribus; ratiocinatio enim est ejus quod utile est: mores vero virtutis

quia commodum sectantes sua parum interesse putant, qui, qualesque, habeantur.

10°. *Ægre adduci possunt, ut alant spem bonam:*

¹ Ratio 1a. a natura, et infirmitate rerum:

2a. Ab ipsorum timiditate: unde desperatio.

^m Item, *actiones* magis dirigunt ad cogitationem *præteritorum*, quam ad spem *futurorum*:

ⁿ Unde et loquaciores sunt: res enim *præteritas*, quas crebro in vita viderunt, cum voluptate reminiscences, *nunquam cessant dicere.*

11°. *Iræ illorum acutæ, sed languidæ; nec tantam vim habent, ut ad exitum perducant.*

12°. *Cupiditates iis jam discussæ sunt; et, siquæ adhuc restent, oblunguere: ita ut*

^o *neque iis flagrent;*

^p Neque impulsu earundem ferantur, sed hortatu commodi et lucri.

^q Unde maturiores ætate ad temperantiam videntur facti.

13°. *Magis se ratiocinationi adplicant, ad utilitatem, quam in-natis moribus, ad virtutem.*

sunt. ¹⁴ Et injurias inferre *solent* ad malitiam, non ad contumeliam. ¹⁵ Misericordes vero etiam senes sunt, sed non eadem de causa ac juvenes: illi enim ob humanitatem, hi vero ob *animi* imbecillitatem, *quia sibi metuant*; omnia enim *mala* sibi proxima ad patiendum esse putant: hæc autem erat misericordis *definitio*.
¹ Unde *etiam* queruli sunt, et non faceti, nec studiosi ridiculorum; contraria enim *sunt*, querulum esse, et studiosum risus. Ac juvenum quidem, et seniorum, hujuscemodi *sunt* mores. ² Quare quoniam omnes benigne accipiunt *et* orationes eas quæ ipsorum moribus accommodantur, et *oratores illos* qui *ipsis sunt* similes; non incertum *est*, quemadmodum oratione utentes, *auditoribus* tales appareant tum *oratores ipsi*, tum *oratio etiam ipsa*.

C A P. XVI.

De moribus virorum, seu vigentis ætatis.

^a **M**ANIFESTUM autem *est*, viros ætate vigentes ¹ inter hos (*senes et juvenes*) fore moribus interjectos, utrorumque exsuperantiam auferentes. ^b *Utpote* neque nimium confidentes; (id enim

¹⁴. Injuriis patrimonium potius quam dignitatem violent.

¹⁵. Consentiunt cum juvenibus, quod misericordia tanguntur, sed disparibus de causis, &c.

¹ Hinc senes morosi sunt, et res suas malas declamitant; non autem comice alios tangunt, nec risum studiose captant, uti juvenes.

² Ex dictis juvenum moribus is fructus percipitur, ut, cum apud tales homines dicendum sit, illorum moribus orationi tuæ insertis, et te illis acceptiorem, et orationem fide digniorem, facias.

^a Mores vigentium medii sunt &c.

¹⁰. Quod nimium in utraque ætate abicientes certum modum teneant; ex gr.

^b In fortitudine, quæ *ῥαίτης* dicitur, qua in rebus terribilibus moderate se gerunt:

audacia est;) neque nimium metuentes; verum *se* recte habentes ad utrumque. ^c Neque omnibus *temere* credentes, neque omnibus non credentes; sed ex veritate judicantes magis. ^d Et neque ad honestum viventes duntaxat, neque ad utile, sed ad utrumque. ^e Et neque ad *immodicam* parsimoniam, neque ad luxuriam, sed ad id quod convenit. ² Similiter vero etiam ad excandescitiam, et ad cupiditatem, *se habentes*: et temperantes cum fortitudine *sunt*, et fortes cum temperantia; ^f hæc enim inter juvenes et senes distributa sunt: nam juvenes quidem fortes sunt, et intemperantes; seniores vero, temperantes, et timidi. ³ Ut autem in universum dicam, quæcunque commoda *inter se* distribuerunt Juventus et senectus, ea *ipsi viri* conjuncta in *se* habent; ^h quæcunque vero *apud senes et juvenes* excedunt, aut deficiunt, eorum quod moderatum est, et conveniens, *a viris retinetur*. ⁱ Viget autem corpus quidem a triginta annis usque ad quinque et triginta; ^k animus vero, circiter undequingenta. Ac de juventute quidem, et senectute, et ætate vigente, quales mores quæque *ætas sibi proprios* habeat, tam multa *jam dicta* sunt.

^c In *credulitate*; fidem iis, quibus habenda est, habentes:

^d In *ratiocinatione*; tam ad honestum, quam ad utile, se adplicant:

^e In *liberalitate*; sequuntur id, quod personis, temporibus, et locis congruit.

² Cum *senes* ipsi *temperantiam* timori, *juvenes fortitudinem* intemperantiæ, adjunxerint:

^f *Virilis ætas*, abjectis iis vitiis, *fortitudinem cum temperantia* conjunctam habet.

³ Omnino, constans ætas *virtutes quidem eas*, quas *juventus et senium* seorsim vendicant, *complicatas habet*:

^h *Vitia* vero et excessus *juventutis et senii* ad *mediocritatem* quandam *reducit*.

ⁱ *Tempus virilis ætatis* plerumque, quoad *statum corporis*, est ab annis 30 ad 35:

^k Quoad *viriditatem animi*, ab annis 30 ad 49.

CAP. XVII.

De moribus fortunatorum; et 1º. de moribus nobilium.

De moribus hominum nobilium, §. 1. Distinctio nobilis a generoso, §. 2.

DE bonis autem quæ a fortuna fiunt deinceps dicamus, *non de omnibus, sed* illis, ob quæcunque etiam mores cujusdammodi accidere solent hominibus. ^b Ac nobilitatis quidem mores sunt, ¹ honoris cupidiores esse eum, qui possederit ipsam; ^c omnes enim, cum *boni* aliquid *iis* adsit, ad id *semper aliud* accumulare soliti sunt; nobilitas vero dignitas *quædam* majorum est: ² et proclivem *esse* ad contemnendum etiam eos, qui similes *sunt* majoribus ipsorum: quia hæc *bona*, cum remota *et antiqua* sint, potius quam cum propinqua, honoratiora *sunt*, et ad *ventose* gloriandum idonea.

2. ^d Spectatur autem nobile quidem ex generis *seu familie* virtute; generosum vero, ex eo ut non degeneret a natura: ^e id quod plerumque non accidit nobilibus; sed plerique eorum sunt abjecti: est enim proventus quidam in generibus virorum *magnus*, ^f sicut in *iis plantis et arboribus*, quæ in agris nas-

^a De *bonis fortunæ* *iis*, quorum adventus, vel discessus, mores nobis alios aliosque fingit.

^b Nobiles igitur, 1º. præ aliis *bonori student*:

^c Cum enim *maiores sortiti* sint *magnis honoribus* usos, *exaggerare* insuper *hanc* illi *dignitatem* cupiunt.

2º. *Despiciunt non solum abjectos* homines, *sed et novos etiam*, qui ad *pares dignitates* pervenerint *cum majoribus* ipsorum.

^d *Distinguuntur nobiles a generosis*: nobilitas enim *in familie* *virtute est*; generositas *in eo, ut filii parentum factis* respondeant.

^e Ac nobiles ipsi *virtutis fructus* *secus* ferunt, *ac generosi*. Nam *ut in terræ satis, ita in ipsorum familiis*,

^f *A primo datur proventus clarorum virorum satis ferax*:

cuntur : ^g et quandoque, si bonum sit genus, exoriantur ad aliquod tempus *in eo* viri eximii, ^h et postea iterum retrolabitur. ⁱ Deficiunt vero ea quidem genera, quæ *excellenti* ingenio prædita sunt, ad mores insaniores ; velut, qui ab Alcibiade, et a Dionysio priori, *oriundi erant* : ^k ea autem quæ *stabili et temperato ingenio sunt* declinant ad socordiam, et stoliditatem ; velut, qui a Cimone, et Pericle, et Socrate.

CAP. XVIII.

De moribus divitum.

^a **D**IVITIAS qui consequuntur mores, omnibus in promptu est animadvertere : ¹ contumeliosi enim sunt et superbi, contrahentes *sibi* aliquid a possessione divitiarum : ^b sic enim affecti *animo sunt*, ac si haberent omnia bona : nam divitiæ veluti pretium quoddam sunt æstimationis aliorum bonorum. ^c Quamobrem apparet omnia *divitiis* emi posse. ² Et molles sunt, et Salacones : ^d molles quidem propter

^g Sæpe etiam *in claris familiis* proventus ille *diu durat* :

^h Postea tamen flaccescit, hominesque emittit abjectos.

ⁱ Degenerant enim familiæ, subtilis quidem et acutioris ingenii, in mores concitatos, et quasi insanientes :

^k Solidi autem et firmi, in tarditatem ac stuporem.

^a *Opulentorum mores* notatu faciles.

^{1º} Contumeliosi *in alios et superbi* ; quia *depravantur sc. amplitudine fortunæ*, quæ *si mediocris* esset, *comes* forsitan *fuisset* :

^b Nunc *opes adepti omnia se adeptos* putant ; quia vulgo sanè cætera omnia divitiarum ratione penduntur.

^c Unde et *omnia emere posse illarum ope* se opinantur.

^{2º} *Delicati, et de amplitudine patrimonii gloriantes* :

^d Delicati ; quia et *deliciis se dant*, et *perbeati aliis videri volunt*.

delicias, *in quibus versantur*, et ostentationem felicitatis suæ. * Salacones vero et *indecore* sumptuosi sunt, ^f propterea quod omnes versari solent in ea re, quæ amatur, et suspicitur ab ipsis: et ¹ quia existimant earum rerum esse æmulos alios, quarum etiam ipsi. ² Simul autem et merito sic affecti sunt divites; quia multi sunt qui *divitias* habentium indigent, *isque supplices accedunt*: ^h unde et illud a Simonide dictum est de sapientibus, et divitibus, apud conjugem Hieronis interrogantem, utrum melius *sit*, ut dives *quis* factus esset, quam ut sapiens? *Ut* dives, respondit: sapientes enim se videre dixit in foribus divitum versari. ³ Et *sic affecti sunt*, quia putant se dignos esse qui *aliis* imperent: se enim habere arbitrantur *ea*, quorum gratia æquum *videtur aliis* imperare. ⁴ Et, ut summam dicam, divitiæ quasi dementis cujusdam fortunati mores efficiunt. ⁱ Differunt autem *eorum* mores, qui nuper possederunt, et eorum, qui a majoribus *acceperunt*, ¹ in eo, quod omnia magis et pejora mala habent divites novi: nam quasi incitiam divitiarum est, novum divitem esse,

* Gloriantur &c, stulteque magnifici sunt;

^f Et ob *consuetudinem aliorum*, qui solent iis, quæ ipsi mirantur, et animo et corpore immorari:

Et ob *proprias ipsorum opiniones*,

1a. Quod *alios putant eadem affectare, quæ ipsi*:

² Quanquam in hoc *excusationem habent*; siquidem *multi ad eos*, ut adjuventur, *confugere cogantur*.

^h Unde et illa Simonidis vox melius docuit divitem fieri, quam sapientem.

2a *Opinio*, quod *regno dignentur sese*, cum *tenere* putent ea, *quæ qui possident imperio videntur digni*.

3o. Omnino, sicut *fortunatum videris, qui præclara sorte uti necit*, qui mores *in illo sunt*, eisdem *in divite comperies*.

ⁱ Distinguuntur mores eorum, *qui nuper ditati*, et *qui antiquitus*:

1. Quod *magis omnibus vitiis, et majoribus, depravantur* hi. *Modo enim discere est disciplinæ esse ejus incium, quæ divitiis recte uti præcipit*.

* Et injurias inferunt non malitiosas, sed partim contumeliosas, partim incontinentiæ plenas; ut quæ ad verberationem, et adulterium, *spectant*.

CAP. XIX.

De moribus potentum, &c.

De moribus potentum, §. 1. Et fortunatorum, §. 2.

^a **S**IMILITER vero etiam *mores ii*, qui ad potentiam *pertinent*, plerique fere *omnibus* manifesti sunt: ^b partim enim eosdem habet *mores* potentia, quos divitiæ; partim vero, *his* meliores. ^c Sunt enim et appetentiores honoris, et viriliores in moribus *suis*, *ii* qui potentes *sunt*, quam qui *tantum* divites; ^e eo quod opera affectant *ea*, quæcunque penes ipsos *est* agere, propter potentiam. ² Et magis *dediti sunt* rerum studio; ^d quia in *perpetua* cura versantur; *quippe* necessitate coacti, ut *ea* *spectent*, quæ ad potentiam *suam tuendam faciunt*. ³ Et grandiores

2. Quod non malitiose vexant alios, sed sæpe ob petulantiam peccant, ut in *verberationibus*; sæpe etiam ob intemperantiam et libidinem, ut in *stupris*.

^a Mores potentium, seu politicorum, faciles etiam conjectu.

^b Partim enim sunt iidem cum divitibus;

Partim etiam *commendatiores*:

Sunt enim, 1. *Honoris avidi* magis, et animo *fortiores*:

^c Cum enim teneant ea, quorum auxilio *res magnæ* fiunt, eas ipsas *administrare gestiunt*.

^d *Accuratior* in rebus omnibus:

² *Diligentiam* enim ex animo dimittere nequeunt, sed coguntur semper *cogitare de rebus ad statum suffulciendum necessariis*.

³ *Excelsiores* potius in *retinendo statu*, (interimque et modum tenent,) quam *odiose* importuni et *arrogantes*:

potius cum modestia quadam sunt, quam graviore cum contumacia : ^e reddit enim eos clariores et magis conspicuos dignitas. Quamobrem *bi moderate agunt omnia* : est autem granditas, mollis *quædam* et decora gravitas. ⁴ Et, si *forte* injurias faciunt, non in parvis injuriosi sunt, sed in magnis.

2. ^f Prospera fortuna, *secundum partes suas*, habet mores eorum, quæ commemorata sunt, *sc. nobilitatis, divitiarum, et potentie* : nam ad hæc tria tendunt ea, quæ maximæ videntur esse fortunæ prosperitates : ⁵ et præterea, *quod pertinet* ad bonam prolem, et ad bona corporis, præparat nos prospera fortuna, ut plus aliis possideamus. ^h Ac superbiore quidem sunt isti, et inconsideratiores, propter prosperam fortunam : ⁱ præ cæteris autem moribus, unus ille optimus comitatur fortunam bonam ; quod fortunati Deos pie colunt, et ad numen divinum melius sunt animo addicti ; ^k quippe iis, propter bona a fortuna sibi data, confidentes. ^l Ac de iis quidem, quæ sunt secundum ætatem et fortunam, moribus, dictum est : ^m mores enim contrarii illis, qui sunt exposti, ex contrariis

^e Splendor enim ille vitæ omnino satis illustres efficit.

4°. Cum alios violent, haud pusillæ sunt eorum injuriæ : sed ita magnæ, ut ipsorum potentie respondeant.

^f Mores fortunatorum cum moribus divitum, nobilium, et potentium, partim iidem sunt :

^g (Hoc insuper adjecto, quod fortunati, etiam penes liberorum copiam et sanitatem, &c, aliis omnibus antecellere, pulchrum putent :)

^h Partim differunt ; quia alii quidem sunt pejores ; superbia sc. et temeritas :

ⁱ Una vero indoles præ cæteris longe optima ; quod de Diis bene sentiant, erga illos affecti, ut oportet.

^k Ideo nimirum, quod, quæ a fortuna adepti sunt, vere putent propensa se Dei voluntate nancisci.

^l Epilogus de moribus tum ætatum, tum fortunarum, sive bonarum, sive malarum.

^m Quamvis enim de ignobilibus, et pauperibus, et miseris, nihil dum exposui, eorum tamen mores ex dictis facile intelligas.

formis manifesti sunt; velut, pauperis et infelicis mores, et impotentis.

CAP. XX.

De quæstionibus singulorum generum communibus: de possibili, de factò, de futuro, de magno et parvo: deque earundem formis, seu fide propria.

Quæstionum communium una est de possibili, cujus formæ, §. 2. Altera, de factò, §. 3. 3a, de futuro, §. 4. 4a, de magno et parvo, §. 5.

^a **Q**UONIAM autem ¹ orationum ad persuadendum appositarum usus ad iudicium refertur; (quæ enim jam scimus, et iudicavimus, *ea* non amplius oratione indigent;) ^b refertur autem, sive quis ad unum oratione utens *eum* hortetur, vel dehortetur: ^c veluti faciunt *ii* qui *alios* monent, vel persuadent: (nihilo enim minus disceptator quis est, *quantumvis* unus; nam cui oportet *aliquid* persuadere, is est, ut simpliciter dicam, disceptator:)^d sive quis adversus controversantem dicat, seu propositam *aliquam* sententiam defendat, eodem modo; (siquidem *qui eam defendit* necesse sit oratione uti, et tollere *argumenta* contraria, adversus quæ, sicut adversus controversantem, orationem affert:)^e similiter vero etiam in demonstrativis: (*ibi* enim ad auscultatorem, tanquam ad disceptatorem *quendam*, oratio constituta

^a Methodus *ante dictorum* et *sequentium*.

1. Quia *usus orationis nostræ ad existimationem* tendit;

^b Et ad existimationem *unius, ejus qui audit*: is enim unus est,

^c Sive in *orationibus deliberativis*;

^d Sive in *judicialibus*;

^e Sive in *demonstrativis*; ubi is *auscultator* dicitur, estque disceptator quidam improprie dictus:

est: ^fomnino autem *is* solus (ut simpliciter dicam) est disceptator *dicendus*, qui in civilibus contentionibus *ea* de quibus est quæstio iudicat: quærentur enim, quomodo *se* habeant, tum *ea* de quibus *in foro* controvertitur, tum *ea* de quibus *in concione* consultant: ^gde istis autem *figillatim explicatum fuit suis locis*: ^hde moribus vero rerumpublicarum dictum est superius, in deliberativis; adeo ut explicatum *ibi* sit, et quomodo, et per quæ, orationes moratas efficiamus. ²Quoniam autem in unoquoque orationum genere diversus quidem finis erat; ⁱde singulis vero illorum sumptæ sunt *proprie* opiniones, et propositiones, ex quibus fidem ducunt et deliberantes, et demonstrantes, et controversantes; ^kpræterea vero, ex quibus *formulis* moratas orationes contingit efficere, etiam de his est definitum; ^lreliquum nobis *est* ut *ea* quæ sunt communia explicemus. Omnibus enim, et hortantibus, et laudantibus, et accusantibus, &c., necessarium *est* in orationibus insuper adhibere *formas* eas, ¹quæ *pertinent* ad possibile, et impossibile: ²quin et alios quidem *oportet* futurum esse, ³alios vero factum esse, conari ostendere; ⁴præterea vero,

^f Atque, ut *universim* loquar, *is proprie disceptator* dicitur, qui *de causis forensibus ac deliberativis cognoscit*:

^g De *rebus* autem illis superiori libro *figillatim* diximus; de *deliberativis*, c. 4. de *judiciis*, c. 12, &c,

^h De *moribus* etiam *eorum qui in rep.* disceptant diximus, c. 8.

2. Deinde, cum in *singulis* tribus *generibus sui sunt fines*, seu quæstiones *proprie*:

ⁱ De *ipsis* autem *singulis formas* enthymematicas per totum lib. i. recensuimus:

^k Et postea in hoc lib. exposuimus mores atque affectus:

^l Cum, inquam, nihil retro omiserimus, quod ad singulorum finium, seu propriarum quæstionum, fidem pertineat; sequitur, *explicemus quæstiones trium generum communes, earumque formas.*

1a Quæstio est *de possibili*, quæ in *omnibus* tribus *generibus* locum habet.

2a Est *de futuro*, quæ in *deliberativo*; 3a, *De facto*, quæ in *iudiciali et demonstrativo*.

4a, *De magno et parvo*, quæ etiam *omnibus* tribus inservit.

de magnitudine rei dicere, omnibus orationum generibus est commune: utuntur enim omnes diminutione et amplificatione, tum consulentes aut dehortantes; tum laudantes aut vituperantes; tum accusantes aut defendentes. ^m Hæc autem postquam defini- verimus, de enthymematibus, si quid habemus, conabimur dicere communiter: ⁿ necnon de exemplis, ut, iis quæ de fide reliqua sunt additis, ad finem perducamus id quod initio proposuimus. ^o Ex communibus autem hisce quæstionibus, amplificare quidem, seu quæstio de magno, est aptissimum demonstra- tivis, ut ante dictum est; factum vero, seu quæstio de facto, judicialibus: (de his enim iudicium proprie fieri debet:) possibile autem, et futurum, delibera- tivis.

2. ^p Ac primum quidem de iis quæ possible sunt, et impossible, dicamus. ¹ Si igitur contra- rium possibile sit vel esse, vel aliquando factum esse, etiam contrarium videbitur esse possibile: velut, si fieri potest ut convaluerit homo, etiam ut ægrota- verit: ^q eadem enim est potestas contrariorum, qua- tenus inter se e regione contraria sunt. ² Et si simile possibile sit, etiam et simile possibile fuerit. ³ Et si

^m Prædictio eorum quæ expositionem hanc quæstionum com- munium sequuntur, a cap. 22. de enthymematibus communissimis, et sentiis.

ⁿ Et cap. 21. de exemplis.

^o Quæstionum dictarum communium collatio. Sunt enim tribus illæ generibus communes, ita tamen, ut aliæ ad aliud genus magis peculiari ratione se recipiant.

^p De quæstione, An possibile sit? formæ:

1a. A natura contrariorum: si eorum unum possibile sit esse, vel fuisse; etiam et alterum.

^q Eadem enim facultas est contrariorum, ita ut quod unum ef- ficere queat, et alterum etiam queat.

2a. A similibus: si unum eorum manifesto fieri possit, itidem et alterum.

3a. A difficiliore: generatim, si quod laboriosus sit effici potest, et quod proclivius.

difficilius possibile, etiam facilius: ¹ et si virtute præditum, vel pulchrum factum esse *quidquam*, possibile *fit*, etiam simpliciter factum esse *fuerit* possibile; difficilius enim *est* domum pulchram, quam simpliciter domum, *factam esse*. ⁴ Et cujus principium potest factum esse, *eiusdem* etiam finis *potest*: ⁵ nihil enim fit, neque incipit fieri, eorum quæ sunt impossibilia: veluti, dimetientem *quadrati lineam* proportionalem esse *lateri*, *cum impossibile sit*, neque incœperit *hoc sane unquam* fieri, neque omnino fit. ⁶ Et cujus finis, etiam principium possibile: omnia enim ex principio fiunt. ⁷ Et si posterius essentia, vel ortu, possibile *fit*, etiam prius: ⁸ veluti, si possibile *fit* virum factum esse, etiam et puerum; etenim illud, *sc. puer*, ortu prius fit: ⁹ et si puerum, etiam et virum; illud enim principium *est*. ¹⁰ Et quorum amor vel cupiditas a natura *instita* est; plerumque enim nemo amat, aut cupit, *ea quæ sunt* impossibilia. ¹¹ Et quorum scientiæ sunt, et artes, possibile *fuerit* hæc et esse, et facta esse. ¹² Et quorumcunque prin-

¹ *Speciatim, si possibile est aliquid studiosum vel pulchrum factum esse; (quod magis arduum,) etiam possibile est, nulla re adposita, factum esse.*

4a. *A principio et fine: si principium rei fieri possit, etiam et eiusdem finis poterit:*

⁵ *Nam quæ impossibilia sunt principium sui ortus nullum habent, &c.*

⁶ *Contra, si finis et extremum, etiam et principium: neque enim res ad finem venisset, nisi a principio ducta esset.*

5a. *A posteriori, &c. Si quod posterius natura, aut ortu, est, possibile fit, et quod prius:*

⁷ *Exemplum rei posterioris, quoad ortum.*

⁸ *Exemplum rei posterioris, quoad naturam, et essentiam.*

6a. *A cupiditate naturali: illa enim fieri possunt, quorum amor aut cupiditas naturalis est.*

7a. *A scientiis; illa possibilia &c, quorum sunt artes et scientiæ: si enim impossibilia forent, in iis perdiscendi luderetur opera.*

8a. *A positione agentium eorum, qui nostro arbitrio reguntur: quorum enim initium, ut fiant, in his positum est, illa quoque effici possunt.*

cipium, ut oriantur, in iis est quæ nos *ad agendum* max cogere, et persuadere, possumus: hæc vero sunt, *vel* quibus potentiores *sumus*, vel quorum domini *sumus*, vel amici. ⁹ Et quorum partes *sunt* possibiles, etiam totum *possibile est*; ⁹ et quorum totum possibile, etiam partes, plerumque: si enim prostragulum, et capital, et tunica, possibiles *sint* esse factæ, etiam et indumenta possibile *fuert* facta esse: et si indumenta, etiam prostragulum, et capital, et tunica. ¹⁰ Et si genus totum ex eorum *sit* numero quæ possibilia *sunt* esse facta, etiam forma, seu species; ² et si forma, etiam genus; velut, si navem factam esse possibile *sit*, etiam triremem; et si triremem, etiam navem. ¹¹ Et si alterum eorum quæ natura inter se conferuntur, etiam alterum: velut, si duplum, etiam dimidium; et si dimidium, etiam duplum. ¹² Et si sine arte, vel apparatu, possibile *sit* factum esse aliquid, *multo* magis per artem et diligentiam possibile *fuert*: ³ unde et ab Agathone dictum est,

“Atqui quædam quidem per fortunam perficere, quædam vero

“Per nos ipsos, necesse est: ars vero adjungitur.”

¹³ Et si a deterioribus, vel inferioribus, vel imprudentioribus possibile *sit* factum esse, etiam a contrariis

9a. A partibus ad totum; si enim illæ effici possunt, et totum potest;

⁹ Et retro, si totum, etiam partes.

10a. A genere ad speciem: si genus fieri potest, etiam et species:

² Et conversim.

11a. Ab iis, quæ sub eandem rationem veniunt, i. e. a relatis: si alterum eorum fieri potest, etiam et alterum.

12a. Ab arte, et studio, in rebus conficiendis: si enim absque illis fieri potest, multo magis ipsis adhibitis: ratio enim et opera in rebus posita non parva adminicula præbent.

³ Cui suffragatur testimonium Agathonis, poetæ tragici.

13a. Ab efficientibus ipsis: si effici potest a deterioribus, vel inferioribus, vel insipientioribus, etiam et facilius efficitur ab horum contrariis.

multo magis; ut etiam Isocrates dixit, "Grave esse Euthynum didicisse, ipsum vero invenire non posse." ^b De impossibilibus autem perspicuum est, quod *formæ, seu propositiones, nobis præsto sint ex contrariis earum, quas jam exposuimus.*

3. ^c Factum autem sit, necne, ex his *quæ sequuntur* est considerandum: ¹ primum quidem, si quod natura minus aptum est fieri factum sit, etiam quod *natura aptius est, id factum fuerit.* ² Et si quod *tempore* posterius solitum est fieri factum sit; etiam quod prius factum est: velut, si oblitus sit *alicujus rei*, etiam hanc olim didicit. ³ Et si potuit ac voluit, *etiam* fecit: omnes enim, quando possunt et volunt, faciunt: nam impedimento nihil est: ^d præterea, si voluit, et nullum externum *impedimentum* prohibuit. ^e Et si *fieri id possibile est*, ac iratus is fuit; ^e et si potuit, ac concupivit; plerumque enim quæ appetunt, *ea*, si possint, etiam faciunt: improbi quidem, propter incontinentiam; æqui vero et *boni*, quoniam res justas et *bonas* cupiunt. ^f Et si in procinctu erat ut *hoc*

^b De impossibili *formæ*, dictis *contrariæ*, eadem opera sunt eliciendæ.

^c De quæstione, *An factum sit?* seu de *facti conjectura, formæ.*

1a. *A naturali rei inclinatione: si quod minus aptum erat effici factum sit, et quod magis aptum erat factum est.*

2a. *Ab eo quod tempore consequens est, ad id quod antecessit: si quod tempore posterius esse consuevit factum sit, et quod prius factum omnino est.*

3a. *A facultate et voluntate conjunctis: hæc si conjuncta habuit, obversari nihil potest, quod moræ sit.*

^d Item *a voluntate, absque impedimento externo: hæc enim, licet abuit facultas, satis probant fecisse.*

4a. *A natura rei, quæ effici possit, et ira agentis; hæc enim si coierint, haud dubie fecit.*

^e Item *ab agentis facultate et cupiditate conjunctis: hæc enim fere quidvis expediunt.*

5a. *Ab impetu rei et apparatu agentis paullo antegressis: si enim et res eo inclinavit, ut mox geri deberet, et is animo cæterisque paratus fuerit, videtur etiam fecisse.*

fiat, et *hic* faciat; verisimile enim est eum, qui *facere* paratus erat, etiam fecisse. ⁶ Et si ante facta sunt ea, quæcunque naturaliter fiunt ante illud, vel illius gratia fieri solent; ⁷ velut, si fulguravit, etiam tonuit. * Et si conatus est *stuprum* facere, etiam fecit. ⁸ Et contra, si aut ea quæcunque posterius naturaliter fieri solent, aut id cuius gratia fiunt, facta sint, etiam id quod prius fieri, et quod in hunc finem fieri solet, factum est: velut, si tonuit, etiam fulguravit: et si *stuprum* fecit, etiam et conatus est. ⁹ Sunt autem, ex his omnibus quæ consequuntur et antecedunt, alia quidem ex necessitate; alia vero plerumque ita se habentia. ¹ De eo autem quod non est factum, manifestum est sumendam esse fidem ex contrariis eorum quæ dicta sunt.

4. ^k De eo etiam quod futurum est ex iisdem formis est perspicuum: ¹ nam et id, quod est in potestate, et voluntate alicujus, futurum est: ² et ea quæ sunt in cupiditate, et ira, et ratiocinatione, cum facultate agendi. ³ Ob hæc itidem, si in ipso facendi impetu, vel in ipso apparatu, res est, etiam erit: plerumque enim fiunt magis ea, quæ parata sunt ut fiant, quam quæ non sunt. ⁴ Et si ante hoc facta sint ea, quæcunque naturaliter prius fieri consueve-

6a. Ab iis quæ ordine naturæ antecedunt, sive ante rem, seu propter illam: hæc enim arguunt fecisse.

¹ Exemplum ejus quod ante rem fit;

* Et ejus, quod propter rem.

² Contra, ab iis quæ ordine naturæ rem gestam consequuntur: hæc enim probant id quod prius, et quod horum gratia fieri solet, factum esse.

³ Ex his antecedentibus, et consequentibus, alia necessario concludunt, ut tecmeria; alia sunt verisimilia solum:

¹ De non facto formæ jam dictis sunt contrariæ.

^k De quæstione, An futurum sit? formæ etiam sunt eædem, quæ erant de facto; 1a. A voluntate et facultate conjunctis;

2a. A cupiditate, aut ira; et ratiocinatione;

3a. Ab impetu rei statim agendæ: si operam det ut jamjam obeat, aut si mox facere paret, dici id potest futurum.

4a. Ab iis quæ vel ordine naturæ antecedunt rem ipsam,

runt, *etiam et id quod consequitur*; velut, si *cælum* nubibus obductum sit, verisimile est pluiturum: ¹ et si id quod hujus gratia *est comparatum* factum sit, etiam hoc verisimile *est* factum iri: veluti, si fundamentum *jactum sit*, etiam domus futura *est*.

5. ^m De magnitudine autem et parvitate rerum, deque majori et minori, et omnino de magnis et parvis, *quomodo sumenda sit fides*, ex iis quæ ante dicta sunt nobis manifestum *est*: ⁿ dictum enim est in deliberativo genere, et de magnitudine bonorum, et de majori ac minori in universum. ^o Quare quoniam in unoquoque orationum genere propositus *cuique* finis est *id quod bonum est*; velut, utile, et honestum, et justum; ^p manifestum *est* ex formis illis, *de bonorum magnitudine in genere deliberativo expositis*, amplificationes *esse* omnibus oratoribus in omni genere sumendas. ^q Præter eas autem aliquid de magnitudine et exsuperantia in universum quærere, inanis est disputatio: ^r nam singularia sunt aptiora ad usum, quam universalialia. Ac de possibili quidem, et impossibili; et utrum factum sit, an non factum; et utrum futurum, necne; præterea vero, de magnitudine et parvitate rerum, hæc dicta sunt.

¹ Vel *hujus gratia fiunt*, ut hoc ipsum sc. efficiatur.

^m De quæstione, *An sit magnum, vel majus?* petendæ sunt *formæ sigillatim ex antedictis* cap. 7. lib. i.

ⁿ Etenim in eo capite disputavimus de magno et majori bono, &c.

^o Ergo, cum *finis singulorum generum sit bonum quoddam*; (ut *utile, pulchrum, et justum*);

^p Sequitur, *ex formis illis de majori bono nasci amplificandi formas*, quæ doceant et *utile majus esse*, ut in eodem cap. et *honestum majus*, ut cap. 9. et *justum vel injustum majus*, ut cap. 15.

^q Ἀποδιῶξίς. Quod enim imperiti hic desiderant, ut *universales de magno formas*, a tribus generibus sejunctas, *poneremus*, id *infructuosum* sane fuerit.

^r Ut enim *subtilis naturæ expositio universalialia sola recipit*; ita *rerum praxis* (quæ ab hac arte exigitur) *singularium explicationem* summo sibi usui esse agnoscit.

CAP. XXI.

De exemplis.

Primum, quot sint exemplorum species, §. 2. Deinde, quibus maxime utendum sit, §. 3. Et quando, §. 4.

^a **R**ELIQUUM est fidem omnibus communem exponere; quandoquidem dictum est de propria: est autem communis fides in genere duplex; ¹ exemplum, et ² enthymema: sententia enim est pars ¹ enthymematis. ^b Ac primum quidem de exemplo dicamus: nam simile est inductioni exemplum: inductio vero est probationis principium quoddam.

2. ¹ Exemplorum vero formæ duæ sunt: nam una quidem exempli forma est expositio rerum gestarum; ^c altera vero est ipsius oratoris fictio: atque hujus quidem una species est parabola; altera vero, logi, seu fabulæ: velut, Æsopicæ, et Libycæ. ^d Est autem exemplum quidem hujusmodi aliquid; ut ^e si

^a Fidei communissimæ duæ species:

1a. Exemplum: 2a. Enthymema: sententia enim, quæ videtur esse 3a, ad enthymema reducitur, ut pars ad totum.

^b De exemplo, tanquam de eo quod principii cujusdam similitudinem habet, dicamus;

1º. Quot ejus species? Aliud est exemplum verum, seu rei gestæ, e veteri memoria repetitum:

^c Aliud fictum et commentitium; quod subdividitur in parabolam, i. e. collationem;

Et logum, i. e. fabulam.

^d Verum exemplum est rei factæ enarratio: veluti,

^e Cum Persarum rex Ægyptiis bellum inferret, quidam auctor Græcis fuit, ut armis ei obstitarent, quo minus Ægyptum subigeret: periculosum enim hoc fore Græcorum libertati: idque ab exemplis duobus; uno Darii regis, qui, Ægypto capta, trajecit in Græciam;

quis diceret, "Oportere *Græcos* adversus *Persarum* regem parari, et non sinere *eum* *Ægyptum* *subinde* in potestatem redigere; quia antea Darius non prius *Hellepontum* trajecit, quam *Ægyptum* cepit; cum autem cepisset, *in Græciam* trajecit:"^f iterum, "Xerxes non prius *hac* trajecit, quam *Ægyptum* occupavit; cum autem occupasset, *in Græciam cum exercitu* trajecit; quare *et hic quoque rex*, si *illam* ceperit, trajiciet: quamobrem *hoc ei* non permittendum." ^g Parabola vero est, ut similitudines Socraticæ: velut, si quis diceret, "Non oportere sorte datos viros magistratum gerere: ^h simile enim esse ac si quis athletas fortiaur, non qui possint decertare, sed qui sorte obtigerint: ⁱ aut si quis ex nautarum numero *eum* quem *navis* gubernatorem esse oporteat sorte deligat; quasi sorte electo, non autem gubernandi perito, committendum sit." ^k Logus, seu fabula, est, qualis Stesichori fuit adversus Phalarim, et Æsopi de populari concionatore quodam Samio. ^l Stesichorus enim, cum Himerenses Phalarim imperatorem cum summo imperio elegissent, et corporis ei custodiam tradituri essent, post aliam disputationem, hunc locum eis dixit: ^m "Quod equus tenuit pratum solus; cum autem eo veniret cervus, et pascuum illud

^f Altero Xerxis, qui *Ægypto* potitus in *Græciam* cum exercitu transit.

^g Parabole sunt similitudines, quibus crebro, ut stultorum opiniones convinceret, utebatur Socrates: veluti, si quis, nullo modo magistratus sorte creari oportere, probet ex parabola gemina:

^h Una ducta ab athletic selectioribus;

ⁱ Altera a navium gubernatoribus.

^k Logus, seu apologus, i. e. fabula, est qualis fuit Stesichori, poetæ lyrici, &c.

^l Stesichori logus adversus Phalarim tyrannum, (quem Himerenses ducem suarum copiarum fecissent, eique omnem potestatem belli administrandi dedissent,)

^m *apiscator* habuit de equo, qui, quo cervum e pascuis ejiceret, ore frænum, et hominem dorso ascendere, admisit, ulciscendi spe ductus. Sed re tota conversa, ratione hac servare jam ipse incipit homini.

corrumperet, cervum ulcisci cupiens, interrogavit hominem, an posset ejus opera mulctare cervum? Ille vero affirmavit, si modo is ore acciperet frænum, et ipse, jaculis armatus, in ejus *dorsum* conscenderet: cum autem conditionem accepisset, et ille eum conscendisset, pro vindicta, *quam de cervo capere sperabat*, ipse servus homini factus est: ⁿ sic vero etiam vos videte, inquit, ne, cum hostes ulcisci velitis, eadem patiamini quæ equus: frænum enim jam habetis, quod elegeritis ducem cum imperio summo; si vero *etiam* custodiam tradideritis, et *quasi* humeris conscendere permiseritis, servietis confestim Phalaridi.” ° *Æsopus* vero in Samo, cum patronus esset ductori populi de capite causam agentis, dixit; “Vulpem, cum trajiceret flumen, *aquarum impetu* decidisse in voraginem; unde cum minime posset exire, diu male affectam esse, et caninas muscas multas ipsi adhæsisse: erinaceum vero *forte illuc* vagantem, ut vidit ipsam, misericordia captum, interrogasse, num abigeret ab ipsa caninas muscas? Eam vero non permisisse: quærente *illo*, qua de causa? dixisse; Quoniam istæ quidem plenæ mei jam sunt, et parum sanguinis fugunt; si vero has abegeris, aliæ supervenientes famelicæ exhaurient mihi reliquum sanguinis: Pigitur etiam vobis, inquit, O viri Samii, iste non amplius nocet; est enim dives *jam factus*: si vero hunc interfeceritis, alii accedent

ⁿ Ἀνατόδου, et vis logi: timere merito Himerenses debere, ne similem exitum consecuti libertatem amittant.

° *Æsopus*, cum patrocinio suo tueretur salutem improbi ducis, qui quæstui habuisset rempub. proposuit logum de vulpe, quæ ricinos, i. e. muscas, illius cuti adhærentes, noluit avelli; quia præstaret illos manere, jam saturos sc. nec multum sanguinis sucturos: iis enim abactis, accessuros alios famelicos, qui reliquum ipsi cruorem cito absumerent.

P Ἀνατόδου, et vis logi; ducem illum a rep. minime removendum esse, utpote divitem factum, parumque deinceps obfuturum: superventuros alios pauperes, qui, publicis vectigalibus domum averfis, ærarium funditus exhauriant.

pauperes, qui vobis dilapidabunt *æcaria* publica depulantes."

3. ² Sunt autem logi concionibus accommodati; et hoc habent commodi, quod res quidem similes *similiter* gestas, i. e. *exempla*, invenire, difficile est; logos vero, facilius: nam confingere eos oportebit, uti etiam parabolæ; modo quis simile in rebus intueri possit; id quod facilius *factu* est ex philosophia. ³ Ac facilius quidem apparantur logi, et *parabolæ*; sed utiliora ad consultandum sunt *exempla*, quæ ex rebus gestis *sumuntur*: similia enim plerumque sunt futura præteritis.

4. ¹ Oportet autem *oratore*, cum *enthymemata* quidem non habeat, exemplis uti, tanquam demonstrationibus: (per hæc enim fides *feri poterit*;) ² cum vero habeat *enthymemata*, oportebit eis uti, tanquam testimoniis; ita ut post *enthymemata* pro epilogis ea ipsa adhibeat. ³ *Exempla* enim *enthymemata* præposita similia sunt inductioni; (oratoriis autem non est accommodata inductioni, nisi paucis *admodum in locis*;) ⁴ subjecta vero, testimoniis: testis autem ubique ad persuadendum est appositus. ⁵ Quamobrem etiam eum qui *enthymematis* illa præponit necesse

20. Quando, et quibus exemplis, in oratione usus sit? Logi enim, sicut et cætera exempla, locum quendam habent in concionibus; et facilius quidem inveniuntur quam exempla vera:

¹ *Exempla* autem vera, licet difficilius inveniuntur, concionibus tamen utiliora sunt, quam logi, et parabolæ.

² Quomodo autem utendum erit exemplis? Deficiente sane *enthymemate*, si res aliter non ferat, exemplum pro ratione adhibendum:

³ *Enthymemati* autem suppetenti subjiendum exemplum, vice testimonii.

⁴ Ratio; quia *exempla*, si ante *enthymemata* collocentur, cum specimen inductionis habeant, raro parumque orationi sunt accommodata:

⁵ Si post *enthymemata* afferantur, similitudinem testimoniorum gerunt, quæ passim auctoritate sua fidem faciunt.

⁶ Unde qui exempla primo loco ponet necessario tenetur plurima illis ponere exempla, quæ inductionem repræsentent:

est multa exempla dicere; y eum vero qui subjicit, vel unum etiam est satis: testis enim fide dignus, etiam unus, utilis est. Ac quot quidem species exemplorum sint, et quomodo ipsis, et quando utendum, dictum est.

CAP. XXII.

De sententia.

Primum, sententia quid sit, §. 1. Et quot ejus species, §. 2. Deinde, quomodo utendum sit sententiis, præcepta §. 3. Et quam utilitatem habeant, §. 4.

^a **D**E sententiæ dictione autem, cum dictum fuerit quid sit sententia, *res maxime manifesta fuerit, et de qualibus, et quando, et quibus hominibus* conveniat sententiæ dictione uti in orationibus. ¹ Est autem sententia, enunciatio, non tamen de singularibus; velut, qualis *sit* Iphicrates, sed de universalibus; neque de omnibus universalibus; velut, *cum dicitur*, rectum curvo contrarium *esse*; ^b sed de *iis* quorumcunque sunt actiones, et quæ in agendo expetenda vel fugienda sunt. ^c Quare, quoniam enthymemata fere sint *is ipse, qui de talibus rebus sit*,

^y Qui postponit, ei, hac molestia liberato, unum etiam ad causam satis fuerit.

^a De sententia pronuncianda præcipiendum erit, *præmissa ejus definitione, et speciebus.*

¹°. Definitur igitur, enunciatio de rebus universalibus, &c.

^b *Isque nimirum, quæ ad actiones humanas solum pertinent.*

^c Et proin (quod ad definitum ipsum) cum enthymemata sint argumentationes de rebus *iis*, quales esse sententiarum sylvam dicimus;

sylogismus ; ^d certe dempto ipso syllogismo, enthymematum et conclusiones et principia erunt ipsæ sententiæ : ^e velut,

“ Nunquam oportet eum qui prudenti ingenio præditus est vir

Liberos nimis ut sapientes fiant instituere :”

atque hoc quidem est sententia ; addita vero causa, et quomobrem, totum erit enthymema : veluti ibidem ;

“ Nam præter reliquam quam habent ignaviam, Invidiam a suis civibus acquirunt infestam :”

² et illud,

“ Nemo est, qui in omnibus sit vir beatus :”

³ et illud,

“ Non est hominum quisquam qui sit liber ; sententia est : addito autem eo quod sequitur, fiet enthymema ;

“ Aut enim pecuniarum servus est, aut fortunæ.

2. ² Si igitur sententia est id quod dictum est, necesse est quatuor esse sententiæ species : aut enim cum epilogo, seu ratione adjecta, erunt, aut sine epilogo : ^f ac demonstrationis quidem, seu epilogi, indigentes sunt illæ, quæcunque aliquid dicunt quod est præter communem opinionem, vel controversum est : ^g quæcunque vero nihil præter opinionem dicunt, eæ

^d Sequitur, extremas et primas enthymematum partes (i. e. antecedentem et consequentem, quæ solitariæ nihil concludunt) esse sententias.

^e Exempla sententiarum ; 1^m. in genere deliberativo, ex Euripidis Medæa, verba sunt Medææ :

2^m. In demonstrativo ; ex Stenobœa Euripidis, in prologo.

3^m. In judiciali, ex Euripidis Hecuba ; cujus verba sunt hæc ad Agamemnonem.

2°. Sententiarum genera duo sunt, quæ subdividuntur in species quatuor : aliæ, cum epilogo, seu causa addita, esse debent ; aliæ, sine epilogo.

^f Cum epilogo adnexo erunt illæ, quæ admirabile aliquid edunt, aut id de quo non omnes eodem modo sentiunt :

^g Sine epilogo autem illæ, quæ nihil alienum a multorum opinionibus continent.

proferuntur absque epilogo. ^h Ex his autem, quæ absque epilogo proferendæ, necesse est ⁱ alias quidem, nihil epilogo indigere, quia ante sint cognitæ; velut,

“Viro autem valere optimum est, sicut nobis sane videtur;”

fic enim ipsi vulgo rem se habere apparet; ² alias vero, simul atque pronunciantur, perspicuas esse iis qui intuiti fuerint: ⁱ velut,

“Nemo amator, quisquis non semper amat.”

^k Ex iis vero, quæ sunt cum epilogo, ³ aliæ enthymematicis pars sunt; ⁱ ut,

“Nunquam oportet eum, quisquis prudenti ingenio præditus est vir &c;”

⁴ aliæ, enthymematicæ quidem, sed non enthymematicis pars: quæ quidem etiam maxime probantur: ^m sunt autem hæ, in quibuscunque expressa apparet ejus, quod dicitur, causa: ⁿ velut in hoc dicto,

“Immortalem iram ne serves, cum mortalis sis.”

Cum enim dicitur, “Non oportere semper servare iram,” sententia est: quod vero additur, “cum sis mortalis,” causam sententiæ exprimit. Simile vero etiam illud,

^h Species horum generum quatuor sunt hæ: earum quæ sine epilogo pronunciandæ, duæ species:

1a. Aliæ probatione adjecta non egent; quia antequam res ipsa probata foret, ita se habere intelligebatur.

2a. Aliæ, licet baud ante perceptæ essent, simul tamen editæ, simul intellectæ.

ⁱ Exemplum ex Euripidis Troadib. loquitur Hecuba ad Menelaum.

^k Earum quæ cum epilogo (seu subjecta ratione) confirmandæ, duæ etiam species:

3a. Aliæ sunt pars solum enthymematicis:

ⁱ Exemplum ex Medæa Euripidis.

4a. Aliæ multum retinent enthymematicis, ejusque partes implicatas habent: unde enthymematicæ merito appellantur.

^m Sunt autem hæ, in quibus, si attenderis, tanquam impressa cernitur causa, quæ te ita sentire et loqui facit.

ⁿ Exemplum; senarius antiqui poetæ.

“ *Mortalia oportet mortalem, non immortalia mortalem sapere.*”

3. ° Manifestum est igitur ex iis quæ dicta sunt, tum quot species sint sententiæ, tum de cuiusmodi rebus unaquæque earum conveniat : nam de controuersis, aut de iis quæ sunt præter opinionem, non utendum erit sine epilogo, sed ^P aut præponendo epilogum sententia uti oportet loco conclusionis; ^Q velut, si quis diceret, “ Ac ego quidem, quoniam neque inuidiæ subijci oportet, neque ignavum esse, nego eruditioni operam dandam ;” ^R aut inuerso ordine, hoc prius dicendo, subijcere ea, quæ priora erant. ^S De iis autem rebus quæ non omnino præter opinionem sunt, sed tamen obscuræ, sententia uti convenit, quam contractissime et concinne adjiciendo causam. ^T Conveniunt vero in ejusmodi rebus et sententiis etiam apophthegmata illa, quæ ob breuitatem Laconica sunt, ^U et illa, quæ propter obscuritatem ænigmatum speciem habent : velut, si quis diceret, quod Stesichorus apud Locrenses locutus est ; “ Non oportere vicinis populis contumeliosos esse, ne, devastata patria, cicadæ humi canant. ^V Sententias vero in dicendo proferre illum

° Ex præmissis docetur sententiarum usus : ac

1°. De qualibus rebus usurpandæ sint ? colligitur ex dictis §. 2. De rebus enim dubiis, aut incredibilibus, adhibenda est 3a species, de qua supra : idque,

^P Vel præponendo epilogum :

^Q Ex. gr. locum illum Euripidis, si quis, contra ac Medæa, confirmaret, causam is priore loco dicet, postea sententiam proferet :

^R Vel postponendo, ut ibi Medæa, sententiam primum proferet, et subinde confirmabit.

^S De rebus non prorsus incredibilibus, sed tamen obscuris, convenit 4a species : sed ita inserto epilogo, ut orbem elegantem celeremque conficiat.

^T Huic negotio apta sunt etiam apophthegmata, tum ea quibus Laconum breuiloqua gens utebatur ;

^U Tum quæ ænigmatice conformata sensus abditos habent ; velut, illa monitio Stesichori poetæ, &c.

2°. A quibus sententiæ dicendæ ? A senioribus sc. et rerum de

quidem decet, qui ætate est provectior; sed de iis *tamen rebus*, quarum quis est peritus. * Quasi eum quidem, qui ne tantillæ ætatis est, *i. e. puer*, proferre sententias indecorum *sit*, ut etiam fabulas narrare: ¹ de iis vero quorum *est* imperitus *sententiose loqui*, stultum *sit*, atque ineruditum. ² Signum autem *hujus rei* idoneum est, quod rustici, *ob inscitiam*, maxime sententiarum compositores sunt, et facile eas *de re quavis* enunciant. ³ Sententia autem ¹ quæ universaliter *vera* non est, *eam, quasi vera sit*, universaliter dicere, maxime in conqueſtione et exaggeratione locum habet: ² atque in his *quidem*, vel ut, postposito epiloquo, *a sententia* incipias, vel, cum demonstraveris, *eandem adjicias*. ² Oportet autem ¹ uti etiam pervulgatis et communibus sententiis, si sint utiles: nam quia sunt *in usu* communes, quasi consensibus omnibus, recte *se* habere videntur: ^b velut ei, qui adhortatur ad periculum subeundum *eos* qui *rite sacrificium* non perfecerint, *utile illud*,

quibus dicuntur peritis: hæc duo juncta auctoritatem pondusque afferent:

* Nam et absurdum esset, si teneræ quisquam ætatis sententias effutiat;

¹ Et rudis ingenii proprium, si sententiam crepet de rebus ignotis, quarumque usum habeat nullum.

² Hinc agrestes homines sententias stulte cudere, et præcepta audacter fundere solent, de rebus, quarum plane sunt ignari, ac rudes.

3°. Quando, et ubi, maxime adducendæ, ne explodantur? Præceptum 1^m. Sententiis non universaliter veris tanquam universalibus uti et conformare permissum est, cum affectu graviore commoti fuerint:

* Idque, vel postponendo epilogum, vel præponendo.

2. Secundum præceptum, bimembre: 1. Sententiis aliorum jam formatis, vulgoque jactatis, ubique locus in oratione conceditur, si causam adjuvent: quales sunt auctorum sententiæ, communi usu et judicio comprobatae:

^b Ex. gr. Si quis bortetur ad prælium eos qui litare non potuerint, sententia illa apta est, quam Hector contra Polydamantem augurem pronunciavit, Iliad. XII. 243.

"*Unum augurium optimum, defendere patriam :*"
^c et eos qui adversarius sunt viribus inferiores, ad dimicandum, illud,

"*Mars belli communis :*—

^d et ad tollendos inimicorum liberos, tametsi nihil injuriæ fecerint ;

"*Stultus, qui, cæso patre, liberos superstites reliquerit.*"

² Præterea, ex proverbii nonnulla etiam sententiæ sunt ; velut proverbium illud, "*Atticus inquilinus vitandus.*" ³ Sententias autem eas, quæ etiam pervulgatis illis dictis adversantur ; (dico autem pervulgata, velut illud, "*Nosce teipsum ;*" et illud *Cbilonis*, "*Ne quid nimis ;*") eas, inquam, dicere oportet, ^e quando aut mores inde apparebunt meliores, aut cum vebementiori affectu dictum sit. Cum affectu quidem dictum est, ^f si quis iratus dixerit, "*Falsum esse illud pervulgatum, oportere seipsum nosse ;* ergo hic *bercle*, si semetipsum cognosceret, nunquam *prætor* ut exercitum duceret petiisset." ^g Mores vero meliores apparent, si quis *Biantis* sententiam sic invertat, "*Non oportet, ut aiunt, amare tanquam osurum, sed magis odio habere, tanquam amaturum.*" ^h Opus

^c Si vero eos qui inferiores sunt, conveniet illa, qua etiam idem contra eundem usus est, *Iliad.* XVIII. 309.

^d Si quis autem horretur ad interficiendos inimicorum liberos, uti poterit sententia illa *Stasini* poetæ, &c.

2. Admittenda etiam proverbia nonnulla, quæ sententiis succedant sint ; siquidem admonent quomodo se quis in vita gerere debeat.

3. Tertium præceptum : sententiis etiam uti licet iis, quæ pervulgatas criminantur, ut improbas :

^e Non temere quidem, et passim ; sed temporibus solum duobus ;

^f Uno tempore, cum, animo commoto, declares te abhorre ab existimationibus illis, et factis.

^g Altero, cum ex earum sententiarum inspectione probum te et prudentem videri, moresque meliores indicare, velis ; quos orationi tuæ adspargere poteris duobus modis ;

^h Vel prælectionem tuam ipsa verborum phrasî detragendo :

autem est, vel *ipso* dictionis genere prælectionem tuam aperire : ⁱ sin minus, causam seu rationem subji-
eere : ^k veluti, aut sic dicendo ; “ Oportet amare,
non ut aiunt, sed tanquam semper amaturum ; insi-
diatoris enim alterum est : ” ^l aut sic, “ Haud placet
mihi quod dicitur ; oportet enim verum amicum,
tanquam amaturum semper, amare : ” ^m “ neque il-
lud placet, Nequid nimis : oportet enim malos sane
valde seu immoderato odio prosequi.”

4. ⁿ Afferunt vero orationibus *sententiæ* auxilium
magnum : unum quidem propter vanitatem audito-
rum ; ^o gaudent enim, si quis, universaliter *quicquam*
pronuncians, inciderit in opiniones, quas illi in parte
de privatis rebus habent. ^p Quod autem dico perspi-
cuum erit sic ; et simul *constabit*, quomodo oporteat
indagare ipsas : ^q sententia enim, uti dixi, est enun-
ciatio universalis : ^r gaudent autem *auditores*, cum
universaliter dicitur *id*, quod prius *ipsi* in parte ve-
rum esse existimant : veluti, si quis forte vicinis ute-
retur aut filiis improbis, *libenter* admitteret *sententiam*
ejus qui in cursu orationis diceret, “ *nihil vicinitate*
molestius ; ” aut, “ *nihil dementius filiorum procreatione* : ”

ⁱ Vel causam repudiatae vulgatae sententiæ indicando.

^k Exemplum secundi modi.

^l Exemplum primi modi unum,

^m Alterum.

ⁿ Utilitates sententiæ suo loco positæ duæ sunt : una, quod arri-
piant auditorem, suis rebus, et opinione prudentiæ captum.

^o Cum enim universalem sententiam audit, quam de rebus suis
prius habuit, gaudet ipse secum ; acuminis hoc sui argumentum
ratus, quasi a nullo admonitus idem cum oratore antea sensisset.

^p Ratio dicti, simulque explicatio quomodo tales (quæ auditorem
capiant) inveniantur :

^q Sententia enim est enunciatio de re in universum :

^r Cum autem auditores universim enunciari audiant quod ipsi an-
tea in parte verum judicabant, mirifice delectantur opinione solertiæ
sue ; cum opiniones suas jam confirmari, seque sibi ipsis sapien-
tiores esse videant.

⁂ quare conjicere oportet, quales opiniones *auditores ante animo* conceperint; ⁂ *atque* ita demum de hujusmodi *rebus* in universum *sententias* dicere: atque hæc quidem una *est* utilitas, quam sententiarum dictio *in se* habere debet. * Altera vero *etiam est* præstantior; siquidem orationes *nostras* moratas efficit *sententia*: ⁂ mores vero habent orationes *illæ*, in quibuscunque perspicua *est dicentis* præelectio: ⁂ sententiæ autem omnes hoc præstant, quia *is*, qui *sententiam* dicit, in universum pronunciat de *rebus* in quæ præeligendæ *sunt*: ⁂ quare, si bonæ sint sententiæ, efficiunt etiam ut *is* qui dicit bonis moribus *præditus esse* appareat. Ac de sententia quidem, et quid sit, et quot *sint* species ipsius, et quomodo utendum *sit* ipsis, et quam utilitatem habeant, hæc dicta sunt.

⁂ Quocirca, ad sententias *bas* formandas, primum occultas oportebit eorum qui *te* audiunt *sententias* sagacissime odorari:

⁂ Et dein, cum perspexeris quid illi in parte sentiant, id *te* generatim proferre, et cum animis eorum conspirare.

* Altera utilitas major est. Quod *sententiarum dictio*, universum quidem, in oratione *mores dicentis exprimit*, siue bonos, siue malos:

⁂ Speciatim, *bonæ sententiæ expriment bonos*: mores enim ibi *apparent*, ubi *electio* dicentis perspicitur;

⁂ Atqui *electionem sententia omnis exprimit* de iis quæ expetuntur in vita, &c. Alioqui sententia non foret.

⁂ Quare, *si sententia sit proba*, deque rebus expetendis, *etiam* probam oratoris indolem *videri faciet*.

CAP. XXIII.

De methodo inveniendi ; i. e. De delectu propositionum insitarum ; atque earum quæ quæstioni sunt proximæ, non communes.

DE enthymematibus vero dicamus in universum, tum quomodo *ipsa* oporteat quærere, tum deinceps *etiam ipsorum* locos : utriusque enim horum species diversa est. ^b Ac enthymema quidem ^c quod syllogismus quidam sit, et quomodo syllogismus, dictum est superius, et ^d quid differat a *syllogismis* dialecticis : ^e neque enim longe *remota*, ^f neque omnia, oportet assumendo *in unum* colligere ; illud enim (*longe petitum*) obscurum est propter *prosyllogismorum* longitudinem ; hoc vero (*valde propinquum*) est nugatorium, quia manifesta *vulgoque nota* dicuntur. ^g Hæc enim est causa, cur etiam apud plebem, et idiotas, ineruditi in persuadendo plus valent quam eruditi : (* quemadmodum poetæ aiunt, “ Ineruditos apud turbam concinnius dicere :”) ^h illi enim,

^a De *methodo indagandi enthymemata* dicturus hoc capite, (in frequentibus enim dicit de eorum locis,)

^b Præmittit, *ex quolibet propositionibus enthymemata constant* sic : cum *libro superiore* de enthymemate dictum fuerit ;

^c Et *quod sit syllogismus* quidam, &c,

^d Et *quomodo differat a syllogismo dialectico* : in eo enim (contra ac in dialectico)

^e *Nec omnes propositiones*, quæ dici possint, *congerendæ* sunt ; id enim nimis *garrulum* ;

^f *Nec nimis a re*, qua de agitur, *remotæ, et universales* ; hoc enim *obscuritatem* pareret.

^g Ratio *posterioris dicti ab effectu*. Unde enim *apud sæcem populi* promptius *persuadent* qui *litteris exculti non sint*, quam qui *earum scientissimi* ? ^h Cui etiam attestatur Euripidis Hippolytus, ad patrem loquens.

^h Respondetur, *hoc inde esse*, quod *eruditi universalia*, ex intimis

virī docti, communia et universalia dicunt : hi vero, *indocti*, ea ex quibus illi rem tenent, et quæ *sensui* propinqua sunt. ⁱ Quare dicendum, non ex omnibus iis quæ videntur, sed ex *certis*, et definitis ; veluti sunt ea quæ videntur vel iudicibus, vel iis quos *ipsi iudices* approbant : ^k atque hoc quidem perspicuum esse *debet*, sic apparere, aut omnibus *illis*, aut saltem plurimis. ^l Et non solum colligere oportet ex necessariis, sed etiam ex iis quæ plerumque *se habent*. ^m Ac primum quidem oportet sumere, ⁿ quod de qua *re* dicendum nobis est, et syllogismo *oratorio* concludendum, sive civili, sive quocunque,) de ea *re* necessarium est tenere ea quæ illi rei insita sunt, vel omnia, vel saltem aliqua ; nihil enim tenens, ex nihilo possis colligere. ^o Dico vero, exempli gratia, quomodo poterimus consulere Atheniensibus, utrum bellandum, an non bellandum sit, nisi teneamus, ^p quæ sit potentia ipsorum, utrum navalis, an pedestris, vel utrumque, et ipsa quanta sit ? Et ^q qui sint eorum annui redditus ? Et ^r qui amici, vel inimici ? Præterea vero, ^s quæ bella gefferint, et quomodo ? Et alia

artibus deprompta, *attexant* ; imperiti vulgo *notiora*, sensuique proxima.

ⁱ Ex his colligitur, non ex omnibus conscienda esse *enthymemata*, sed ex definitis ; quæ quidem *probabilia* sint iis, apud quos agitur :

^k Iisque, si non cunctis, at saltem maximæ illorum parti.

^l Adde, *constare illa debere, tam ex contingentibus, quam necessariis*.

^m His præmissis, demonstrat *inveniendi methodum*, sic :

ⁿ In omni *quæstione*, (sive propria trium generum, sive indefinita, &c,) ad *enthymema* *constandam*, tenenda sunt *pronunciata* illa, quæ proprie *quæstioni* insunt.

^o Probatur hoc *inductione* : 1°. enim, si *quæstio toti quidem nationi* propria sit, puta *Atheniensibus*, si quærat, in genere *deliberativo*, An iis bellum gerendum, necne ? tenenda sunt *insita* quatuor,

1^m. De ipsorum potentia,

2^m. De redditibus,

3^m. De sociis,

4^m. De bellis antea gestis.

ejusmodi. ^p Et *quomodo* laudare eos, si non teneamus navalem pugnam ad *insulam* Salamina contra *Xerxem*? Aut prælium *pedestre* Marathone contra *Darium*? ^q Aut ea quæ pro Heraclidis *Lacedæmone* *expulsis* gesta sunt? Aut aliquid aliud hujusmodi? Nam ex *iis* honestis quæ *instita* sunt, vel quæ videntur inesse, laudant omnes. ^r Similiter vero etiam vituperant *Athenienses* ex contrariis, seu *inonestis*, spectantes quid *instit* ejusmodi *rerum inonestarum* in ipsis, aut videatur inesse: veluti, quod Græcos *ad libertatem* *natos* ad servitutem redegerint; atque eos etiam qui *cum ipsis* adversus Barbarum commilitabant, et *contra Persas* optime *se* gerebant, captivos ceperint, *Æginetas* *sc.* et *Potidæatas*; et quæcunque alia hujusmodi; et si quod aliud *peccatum* ejusmodi *instit* in ipsis. ^a Eodem autem modo, et accusantes, et defendentes, dum ex *institis* considerationem habent, accusant et defendunt. ^t Ac nihil interest, de *Atheniensibus*, an *Lacedæmoniis*, ^u de homine, an de deo, idipsum facere: etenim ei qui consilium *Achilli* dat; et qui eum laudat, ac vituperat; et qui eum accusat atque defendit; assumenda sunt ea, quæ *Achilli* *instit*, aut videntur inesse: adeo ut ex his *institis* dicere possimus, laudantes *quidem* aut vituperantes, si quid ho-

^p In demonstrativo etiam, ex *iis* quæ illi *gesserint*, vel laudantur, *sc.* ut *Herodotus* copiose exponit eorum *victorias* contra *Xerxem*, et *Darium*;

^q *Isocrates* vero in *Panegyrico*, et *Euripides* in *Heraclidis*, *narrant*, quæ fortiter illi *gesserint* pro salute filiorum *Herculis*.

^r Vel *contra*, vituperantur; ut *Thucydides* lib. ii. eorum *improbe gesta* exposuit, quorum hic mentio fit brevissima.

^a In genere quoque *judiciali* idem servatur, sive ad accusandum, sive ad defendendum.

^t Quæ dixit de *Atheniensibus*, in *Læonas* etiam congruunt.

^u *Sin* *questio* fiat de una *persona*, sive Dei, seu hominis, ut *Achillis*; sive hortetur eum quis, sive laudet, &c, sumenda erunt illa, quæ *personæ ipsius* *adnexa* hærent, quorum *præsidio* probet quod velit: v. g. Si quid in eo invenerit aut honestum, aut æquum, ab eo, factum, aut quicquam denique quod ei *proficuum* sit, &c.

neſti inſit, aut inhoneſti; accuſantes autem aut deſendentes, ſi quid juſti *inſit*, aut injuſti; conſulentes vero, ſi quid utilis, aut pernicioſi. ² Similiter autem his et de re *alia* qualibet *faciendum erit*; veluti, *ſi* de juſtitia *querat*, “bonumne ſit an non bonum?” *ſpectandum eſt* ex iis quæ inſunt *quæſtionis ſubjecto*, i. e. juſtitix; aut *attributo*, i. e. bono. ³ Quare, ⁴ quoniam et omnes videntur in hunc modum demonſtrare *quæſtionem propoſitam*, ſive accuratius, ſive negligentius ſyllogiſmo concludant; (non enim ex omnibus aſſumunt, ſed ex eis quæ in unaquaque *re* inſunt;) ⁵ et *hoc etiam probatur* ratione; (perſpicuum enim eſt fieri non poſſe, ut quiſquam alio modo demonſtret;) ⁶ manifeſtum eſt, quemadmodum in Topicis *dictum eſt*, circa unamquamque *quæſtionem*, de rebus vulgo contingentibus, et tempori illi maxime accommodatis, primum ſelectiora *quæque in promptu* habere, neceſſarium eſſe; ⁷ de rebus vero inexpectatis, et de repente ortis, eodem modo *querere oportere*: ⁸ ita ut non indefinita intueatur *orator*, ſed inſita *quæſtionibus*, de quibus *eſt* oratio. ⁹ Et *eorum inſitorum* comprehendat quam *potest* plurima, et *ea* quæ ſunt rei *propoſitæ* proxima; nam quo plura habeantur inſitorum,

² Deinde, quod de quæſtionibus propriis dixit, *idem ſervandum in quæſtione infinita et declamatoria*: ex. gr. Juſtitiâ rem malam eſſe, captioſe probavit Thraſymachus; de quo Plato lib. viii. de repub.

³ Ex hætenus inductis efficitur, quod, *ſi hæc inveniendi via ſit*, quam ſequuntur omnes; idque

⁴ *Et manifeſto conſtat ex inductione jam expoſita*;

⁵ Et *confirmari inſuper poterit ſyllogiſmo ducente ad impoſſibile*, &c.,

⁶ *Sequitur, in enthymematum inventione*, primum *ſelectiſſimas* quæque *propoſitiones ſumendas eſſe*;

Tam de rebus quæ uſu venire in vita poſſunt, et ſolent;

⁷ *Quam de rebus, ſeu quæſtionibus, extemporaneis*;

⁸ Ita nimirum, ut *ex ſelectiſſimis illis arripiantur eæ, quæ rei propoſitæ ſunt inſitæ*; (uti hætenus docuit;)

⁹ Atque *ex inſitiis teneantur quam plurimæ, et eæ quæ quæſtioni ſunt proximæ, non communes*

eo facilius erit demonstrare ; quo vero propius *ad-*
mota, eo magis propria, et minus communia *deligen-*
tur. ° Dicimus autem communia, *velut*, si quis lau-
 det Achillem, quod *fit* homo ; et quod sit ex he-
 roum *numero* ; et quod ad Ilium militaverit : hæc
 enim etiam aliis insunt multis ; quare nihilo ma-
 gis iste Achillem laudat, quam Diomedem. † Pro-
 pria vero *appello*, † quæ nemini alii acciderunt, nisi
 Achilli ; *velut*, *singulari certamine* interfecisse Hec-
 torem, fortissimum Trojanorum ; * et Cycnum, qui
 prohibebat omnes *Græcos*, ne *ex navibus* exscende-
 rent, cum *ferro* vulnerari non posset ; † et quod
 admodum juvenis, et injuratus, ad militiam profectus
 fit ; et quæcunque alia ejusmodi. § Ac unus qui-
 dem selectionis locus hic *est* topicus, isque *inter cæ-*
teros primus, ac *præcipuus*.

CAP. XXIV.

De locis enthymematum verorum demonstrativorum.

De locis communibus proponit dicere, tum verorum enthymematum, (sive demonstrativorum, sive elencticorum,) tum apparentium, &c, §. 1. Ac primum de locis enthymematum verorum demonstrativorum, §. 2.

• ELEMENTA vero enthymematum *nunc* dica-
 mus ; elementum autem et locum enthyme-

• Communia pronunciata, quæ.

† Propria, quæ ; *velut* Achilli tria ;

1. Primum.

2. Secundum.

3. Tertium.

‡ Epilogus, de ratione sumendi propositiones insitas.

• Loci communes, i. e. elementa universalis, fabricandis enthymematibus inserviunt ; alia quidem aliis.

matis voco idem. At primum de iis dicamus, de quibus necessarium est primum dicere: ^b sunt enim enthymematum duæ species: nam alia valent ad demonstrandum, aliquid esse, vel non esse; alia ad refutandum: ^c et differunt *inter se*, quemadmodum in dialecticis elenchus *qui redarguit*, et syllogismus *qui demonstrat*: ^d enthymema autem, ad demonstrandum quidem valens, *nihil aliud est, quam ex confectis conclusionem colligere*; ^e ad refutandum vero, est *ea quæ confecta non sunt colligere*. ^f Ac fere quidem de singulis generibus, quæ oratori accommodata sunt et necessaria, parati sunt loci: ^g selectæ enim de unoquoque genere sunt propositiones propriæ. ^h Quare ex quibus oporteat locis enthymemata ducere, de bono vel malo; aut de honesto vel turpi; aut de justo vel injusto; ⁱ item de moribus, et affectibus, et habitibus, eodem modo assumpti antea præsto nobis sunt loci. ^k Præterea vero etiam alio modo universales de omnibus et communes assumamus, ac dicamus, *locos*; ^l adnotantes et qui ex illis ad refutandum, et qui ad demonstrandum valeant: ^m item *locos eorum* enthymematum, quæ apparent esse, non

^b Præmissis igitur, enthymematum esse duo genera; demonstrativa et elenctica;

^c Quomodoque hæc inter se differunt;

^d Et quid enthymema demonstrativum;

^e Quid elencticum;

^f Scias oportet, de singulis orationum generibus antea (lib. i.) sumptos fuisse locos, i. e. elementa ac definitiones de bono, de honesto, &c.

^g Nam quia ex elementis illis ibidem derivata fuerunt propriæ singulorum generum formæ:

^h Idcirco et elementa ipsa, seu loci, de singulis haud immerito assumpta sunt.

ⁱ Adde, quod et lib. ii. et alibi, de singulis moribus et affectibus sumpti fuere loci, i. e. definitiones singulorum.

^k Nunc vero, ratione magis generali, non modo de generibus tribus, sed de quibuscumque aliis questionibus, supersunt loci communes:

ac 1°. de locis verorum enthymematum, hoc capite, et sequenti;

2°. De locis apparentium, c. 26.

tamen *revera* sunt enthymemata, quoniam ne syllogismi quidem *sunt*. ¹ Cum autem demonstrata hæc fuerint, *ad extremum* de solutionibus et objectionibus præcipiemus, unde *eas* oporteat contra enthymemata *adversariorum* ducere.

2. ^m Illorum autem *enthymematum*, quæ ad demonstrandum valent, ¹ unus quidem locus ex contrariis *sumitur*: oportet enim videre, an contrarium insit, *an non insit*; ⁿ destruentem quidem, *seu negative probantem*, si non insit; ^o confirmantem vero, si insit: ^p veluti, ¹ “quod temperanter agere bonum est; intemperanter enim agere est perniciosum:” ² aut quemadmodum in Messeniaca oratione; “si enim bellum causa est præsentium malorum, præsentem rerum statum cum pace emendare oportet;” et illud,

“^q Si enim non iis quidem, qui male egerunt
Inviti, æquum est irasci;
Neque etiam, si coactus quis cuiquam benefecerit,
Consentaneum est illi deberi gratiam.”

Et illud,

“^r At si falsum dicere est inter mortales
Appositum ad persuadendum, existimare oportet etiam
contrarium;
Multa quæ sunt vera mortalibus accidere incredibilia.”

¹ Tandem etiam de locis dissolutionum, &c. cap. 27.

^m Quod ad locos verorum enthymematum demonstrativorum;

1. Primus est a contrariis, seu adversis;

ⁿ Tum ad destruentem; si contrarium contrario non inest, nec propositum in proposito:

^o Tum ad confirmandum; si contrarium contrario inest, etiam propositum in proposito:

^p Exempla ex genere deliberativo, ad confirmandum: primum:

2^m. Ex Alcідamantis oratione ad Messenios.

^q Exemplum ex genere judiciali, ad destruentem, ex aliquo poeta.

^r Exemplum questionis infinitæ, ad confirmandum.

² Alius, ex similibus casibus : similiter enim *similes casus eidem, vel idem similibus casibus*, oportet inesse, aut non inesse : ³ velut, "quod non omne justum *fit bonum* : sic enim quod *juste fit etiam bonum esset* : jam vero non eligendum *est* juste mori." ⁴ Alius, ex iis quæ inter se *conferuntur*, seu relatis : ⁵ velut, " ⁶ si enim alteri inest, ut honeste et juste fecerit, alteri *etiam inerit*, ut *honeste et juste* passus sit : " ⁷ et, " si imperare *est honestum*, etiam et *imperata* facere ; " sicut publicanus Diomedon de vectigalibus dixit ; " si enim non vobis, *O cives*, turpe *fit* vendere *vectigalia*, ne nobis quidem *publicanis* emere." ⁸ Et, " si ei qui passus est *hoc* inest, ut honeste et *juste* passus sit ; etiam ei qui fecit *inerit*, ut *honeste et juste* fecerit ⁹ et, si ei qui fecit, etiam ei qui passus est." ¹⁰ Contingit vero in hoc exemplo captionem facere : si enim *hic* juste mortuus est, etiam juste passus seu *casus* est ; verum fortasse non a te. ¹¹ Quamobrem oportet considerare separatim, an qui passus est dignus fuerit qui pateretur, et qui fecit *dignus fuerit* qui faceret ; deinde *his* uti, in utram partem conve-

2. Secundus locus, *a similibus casibus et conjugatis* : si casuum unus inest, inerit et alter : et, si hoc uni casuum inest, inerit etiam alteri.

³ Exemplum in genere deliberativo.

3. Locus *a relatis*.

⁴ Et *directe* ; cujus exemplum 1^m. tam in *judiciali*, quam in *demonstrativo* genere :

^{2^m}. In genere *demonstrativo*, cui subjicitur aliud exemplum speciale.

³ Et *reciproce* : hæc enim, quæ sub eandem rationem cadunt, convertuntur inter se, et retro commutantur :

Exemplum in *judiciali* et *demonstrativo* genere.

⁴ In *his* agentium et patientium exemplis fallax interdum est hic locus, ita ut ejus ope decipere adversarium, et decipi, possis : ex. gr. Potest quis esse jura casus, non sequitur tamen tuus fuisse partem eundem occidere, &c.

⁵ Ad fallaciam igitur evitandam, *seorsim* ambas partes spectare oportet, et subinde id affirmare, quod res tua postulat.

nerit. ² Nonnunquam enim dissentanea est hujusmodi ratio, et nihil prohibet sic dicere: ² ut in Alcæone Theodectis,

“*Matrem vero tuam, quam interfecisti, nemo odit mortalium?*”

Affirmat vero respondens Alcæon,

“^b *Sed distincte hac de re considerare æquum est:*”

querente vero Alphefibœa, “*Quomodo distinxerunt, dum te capite condemnarent?*” assumens dixit,

“*Recte quidem hanc causam esse judicarunt, verum non recte, quod ego filius interfecerim.*”

^c Et velut ¹ illud iudicium de Demosthene, et iis qui interfecerunt Nicanorem; quoniam enim iuste iudicati sunt necasse, iuste is visus est necatus. ² Et de Euphrone, qui Thebis occisus est, de quo unus ex reis auctor iudicibus fuit, ut iudicarent, num dignus esset is, qui moreretur: quasi non injustum esset interficere eum, qui mori dignus fuisset. ⁴ Alius, ex ¹ magis et minus verisimili; velut, si ne Dii quidem omnia sciunt, multo minus homines: hujus enim dicti ratio est hæc; si cui magis inesse deberet, non inest, profecto neque cui minus. ² Illud autem dictum,

² Ratio præcepti; interdum enim hæc duo simul non manent, sed alterutra pars falsa est:

^a Ex. gr. Nemo non morte dignam putabat matrem Alcæonis, quæ viri sui salutem prodiderat;

^b Iudicum tamen sententia condemnatus est Alcæon, quod illam interfecerit: distinxerunt enim illi personas, seorsimque quid de utraque dici posset ostenderunt: *banc sc. morte dignam fuisse, sed filium qui interficeret nullo modo dignum.*

^c Interdum tamen hæc duo simul stant; ex. gr.

1°. In questione de Nicanore caso, sententiam tulerunt iudices, iuste casum esse; quia prius absoluti essent, qui eum interfecerant:

2°. In questione de Euphrone Thebis occiso, reus cædis suavit iudicibus, viderent, an Euphron ille cæde dignus foret, &c. Auctor Xenophon lib. vii. de bellis Græc.

4. Locus a comparatis, triplex; 1. a magis verisimili, qui a negatione antecedentis, i. e. magis verisimilis, colligit negationem consequentis, i. e. minus verisimilis:

2. A minus verisimili; qui a positione consequentis, i. e. minus verisimilis, colligit positionem antecedentis, i. e. magis verisimilis:

“propinquos verberat, qui etiam patrem verberarit,”
ex eo loco pendet; si quod minus sit verisimile inest,
etiam quod magis inest: hic locus, inquam, valet in
utramque partem, sive demonstrare oporteat inesse,
sive non. ³ Præterea, si neque magis, neque minus
inest, vel non inest; necesse est æque inesse, vel non inesse;
^d unde dictum est,

“Et tuus quidem pater, Thestius, miserandus est,
cum filios amiserit a Meleagro occisos?”

Æneus autem minime, cum totius Græciæ amiserit
Inclutam prolem Meleagrum?”

• Et, quod “¹ si non fecit Theseus injuste, cum Hele-
nam raperet, ne Alexander quidem:” ² et, “si non Tyn-
daridæ inique fecerint, qui duas Leucippi filias rapuerunt,
neque Alexander, qui Helenam:” ³ et, “si Patroclum
Hector gloriose interfecit, et Achillem etiam Alexan-
der:” ⁴ et, “si non alii artifices pravi, neque etiam
philosophi:” ⁵ et, “si belli duces non ideo pravi,
quod vincuntur sæpe, neque etiam sophistæ:” ⁶ et,
“si oportet privatum vestræ gloriæ curam habere,
et vos etiam omnium Græcorum.” ⁷ Alius locus, in
tempus intueri: ^h velut Iphicrates in oratione contra

3. A pari, seu pariter verisimili.

^d Exemplum mixtum ex deliberatione et demonstrativo genere.
Par erat miseria patrum, Thestii sc. qui filios amisit, Toxeum at-
que Plexippum, et Ænei, qui Meleagrum.

• Exempla ex genere judiciali:

1^m. Par facinus Thesei et Paridis, qui diversis temporibus He-
leram rapuere:

2^m. Par factum Castoris et Pollucis, qui Leucippi filias; ac
Paridis, qui Helenam.

^f Exempla ex genere demonstrativo:

1^m. Par gloria Hectoris, qui Patroclum interfecit, et Paridis,
qui Achillem:

2^m. Artifices et philosophi æque censendi sunt non mali:

3^m. Par ratio est imperatorum et sophistarum.

⁸ Exemplum ex genere deliberativo. Tam privati, quam qui
magistratum gerunt, alteri æque alteros curare debent.

5°. Locus ab inspectione temporis; an inde erueri quid possis, quod
causam tuam adjuvet, &c.

^h Exemplum in genere demonstrativo, ex oratione Iphicratis du-
cis, cum tyrannicida esset, de statua ipsi donanda.

Harmodium dixit ; “ si priusquam facerem postulassetem ut statua a vobis donarer, si fecissem, mihi concederetis ; cum fecerim vero, non concedetis ? Ne igitur beneficium expectantes præmia promittatis, beneficio autem accepto promissa denegetis : ” ⁱ et rursus ad hoc suadendum, debere Thebanos *permittere*, ut Philippus *per agrum eorum cum exercitu* transeat in Atticam, *ab oratore dictum est*, quod, “ si, priusquam *is* opem ferret in Phocenses, hoc postulasset, *ipsi* polliciti fuissent ; absurdum igitur est, si, quia *tum* postulare neglexit, et *is* credidit, transire jam non permiserint. ” ^o Alius, ex dictis secundum ipsos adversus eum qui dixit ; eminet autem *hic* modus ; ^k velut illud in *tragædia* Teucro, quo usus etiam est Iphicrates contra Aristophontem, quum quæreret, num proditurus esset classem ob pecunias ? *isque* id negaret ; “ Ergo tu, qui es Aristophon, non proderes, ego vero eam proderem, qui sum Iphicrates ? ” ^l Oportet autem eum, *adversus quem dicitur*, magis videri talem qui sit injuste facturus, quam eum qui contradicit : ^m alioqui ridiculum apparebit, si adversus Aristidem accusantem id quisquam diceret : *sed id convenit dicere* in accusatorem, cui non creditur ; omnino enim accusator videri debet melior reo : ⁿ hoc igitur semper eum qui contradicit coarguere oportet. ^o In univer-

ⁱ Exemplum in genere judiciali et deliberativo ; de permittendo Philippo, ut in Atticam transeat armatus.

^o. Ex iis quæ congruenter ipsorum moribus vitæque dicta sunt, contra eum qui antea dixit. Istius loci vis maxima.

^k Exemplum est, dictum Iphicratis contra accusatorem Aristophontem, desumptum ex *tragædia* Teucro.

^l Præceptum, ne locus hic sit *sophisticus*, illud servandum ; haberi eum, qui prior dixit, improbiorem, quam qui replicat.

^m Sin minus, *silere* satius foret ; utpote, quam viro sanctissimo contradicere, puta Aristidi ; præsertim actoris partes agentis ; (siquidem actor, æquum est, ut probior sit eo quem accusat.)

ⁿ Proin, quo recte hoc loco utare, *elevanda erit æstimatio ejus, qui prior dixit* :

^o Omnino, *impudens et absurdorum morum est is, qui*

sum autem absurdus iste *sermo est*, quando aliquis
 p objurgat alios in iis quæ ipsemet faciat, aut faceret,
 si *occasionem nactus esset*; q vel suadet facere ea quæ
 ipse non facit, nec *impelli possit* ut faciat. r Alius, ex
 definitione; veluti, "dæmonium nihil est, nisi aut
 Deus, aut Dei opus:" atqui quicumque arbitratur
 Dei opus esse, eum necesse est existimare etiam Deos
 esse. Et, r ut Iphicrates dixit, "Maxime generosum
 esse eum, qui optimus sit: etenim Harmodio et Aris-
 togitoni nihil prius generosi inerat, quam generosi
 aliquid egissent:" s et ostendit, se illis propinquiorem
 esse, quam adversarium Harmodium: "nam certe (*in-
 quit*) opera propinquiora sunt mea operibus Harmo-
 dii, et Aristogitonis, quam tua:" t et, ut in Alexan-
 dro; "quod omnes confessuri sint, intemperantes
 non unius *feminae* corpore contentos esse ad delecta-
 tionem:" u et illud, quamobrem Socrates negavit ire
 ad Archelaum *Macedoniæ regem*; "contumeliam enim
 esse dixit, eum non posse referre, qui accepit benefi-
 cium, perinde ac eum qui maleficium:" x omnes enim
 hi, definitionem prius adhibentes, et assumentes
 quid sit res, syllogismo concludunt ea, de quibus di-
 cunt. y Alius, ex quotupliciter dictum sit, velut in

p Vel iudicio persequitur quenquam seipso integriorem, castigatque
 verbis ob ea quæ ipse facit, &c.

q Vel in consultando impellit ad id, quod ipse non faceret, &c.

r 7°. A definitione: v. g. In genere *judiciali*, apud Platonem in
 Apolog. Socratis, definitio est Dæmonii ad declarandam ejus in-
 nocentiam.

s In genere *deliberativo*, ex Iphicratis oratione de statua ipsi do-
 nanda; (contra Harmodium, qui se ab Harmodio tyrannicida
 oriundum prædicabat:) definitio,

Una est, *generosi, τὸ γυναικῆ*.

t Altera *propinqui, τὸ συγγενῆς*.

u In genere *demonstrativo*, ex oratione de vita Paridis; definitio
 est intemperantis, *τὸ μὴ νοοῦν*.

x In *quæstione infinita*, definitio est contumeliæ in beneficiis ac-
 cipiendis, a Socrate usurpata, &c.

y Probatio exemplorum positorum.

8°. Ab eo quod multipliciter dicitur, seu a *distinctione vocis ambigua*.

Topicis, puta de eo quod recte fit ; *quot modis recte aliquid fieri dicatur*.⁹ Alius, ex divisione ; veluti, “ si omnes trium rerum gratia injuriam faciunt ; nempe aut hujus, aut hujus, aut hujus ; propter duas quidem, *facere non potuit*, propter tertiam vero, ne ipsi quidem *accusatores fecisse dicunt*.”¹⁰ Alius, ex inductione ; velut *illud* ex Peparethia *sumptum* ;¹¹ “ quod mulierum *judicium* de liberis, *cum ambigatur ex quo patre sint orti*, verum *ratumque* ubique sit : hoc enim Athenis *accidit* ; nam Mantia oratori cum filio, quem ignorabat, controversanti, mater indicavit *cujus esset filius* : hoc item *evenit* Thebis ; Ismenia et Stilbone controversantibus, Dodonis *mulier* demonstravit Ismenia filium ; et ob id Thessaliscum Ismenia *postea* adjudicarunt.”¹² Et rursus, ex lege Theodectis ; “ quod iis, qui male curarunt alienos equos, non committunt suos ; neque iis *committunt naves*, qui everterunt alienas naves : igitur, si similiter in omnibus *se habet*, neque iis *sane* qui male custodiverunt alienam utendum est ad propriam salutem *tuendam*.”¹³ Et *illud*, quo Alcidas usus est ; “ quod omnes homines honorant sapientes : nam certe Archilochum Parii, *cives sui*, quamvis *consuetudine* maledicus esset, honorarunt ; et Chii Homerum, qui non erat civis ; et Mitylenæi Sapphonem, quamvis esset mulier ; et Lacedæmonii Chilonem in senatorum numerum

9°. *A sufficienti divisione, seu partitione ;* cujus modus unicus est *destructivus, a remotione partium*, ut in exemplo, quod hic proponitur.

10°. *Ab inductione multarum rerum ;* unde colligitur universale aliquod :

1. Exemplum primum est *inductionis, quæ fit ab exemplis similibus, quibus probatur universale ;* quod de liberis ubique matres veram discernant.

2. Secundum est *inductionis, quæ fit ex particularibus similibus, quibus probatur particulare ;* quæ ratio erat Socrati usitatissima.

3. Tertium est *inductionis, quæ ex multis particularibus colligitur universale ;* eruditos viros nusquam non magnifera.

cooptarunt, cum ipsi essent minime studiosi literarum; et Italiotæ Pythagoram *Samium*: ac Lampſaceni Anaxagoram *phyſicum*, qui peregrinus erat, *in agro ipſorum ſepeliverunt*, et honorant in hunc etiam diem.” ^a Et illud, “ Athenienſes, *quamdium Solonis uſi ſunt legibus, felices fuerunt*; et Lacedæmonii, *legibus Lycurgi*; et Thebis ſimul atque philoſophi reipub. principes electi ſunt, etiam felix ſtatim fuit *ipſa civitas*.” ^b Alius, ex *aliorum* iudicio *prius habito de re vel perſona eadem*, aut ſimili, aut contraria: ^c maxime quidem, ſi omnes *ſic ſentiant*, et ſemper; ſin minus, at ſaltem plurimi; ^d aut ſapientes vel omnes, vel plurimi; ^e aut boni; ^f aut ſi ipſi iudices, vel ii quos iudices ipſi approbant, vel contra quos non poteſt eſſe iudicium; veluti, dominos: vel contra quos non eſt honeſtum iudicare; velut, Deos, aut patrem, aut præceptores. ^g Quemadmodum ^h in Mixidemidem dixit Autocles, “ Si furiis venerandis Deabus par fuit in Areopago cauſam dicere, Mixidemidi nonne *honeſtum hoc eſſe debeat*?” ⁱ Aut, quemadmodum Sappho dixit, “ Mori malum eſſe; Dii enim ſic iudicarunt; alioqui *etiam illi mortem obirent*.” ^j Aut, ut Ariſtippus *Cyrenaicus* adverſus Platonem aſſeverantius quiddam *in ſermone* proferen-

^a *Ejuſdem ſpeciei cum præcedenti eſt inductio illa, quæ per particularia colligit hoc univerſale, etiamſi non exprimitur; omnes civitates eſſe felices, quæ a ſapientibus gubernantur.*

11°. *A iudicio aliorum de re, vel perſona aliqua:*

^a *Ac de re quidem vel perſona eſt eadem aut ſimili, aut contraria:*

^b *Judicium autem aliorum eſt, aut omnium, vel plurimorum, Aut ſapientium, &c.*

^c *Aut bonorum,*

^d *Aut iudicum ipſorum, &c.*

^e *De rebus iudicatis exempla;*

1^m. *De cauſa dicenda in Areopago; a iudicio Eumenidum inferarum:*

2^m. *De mortis miſeria: a iudicio Deorum cœleſtium.*

3^m. *De quadam re aſſeverantius a Platone prolata; a iudicio præceptoris Socratis.*

tem, ut *ille* putabat ; “ Atqui sodalis noster (inquit) nihil ejusmodi ; ” significans Socratem : ⁴ et Agefipolis *Dēlphis* interrogabat *Apollinem* Deum, cum prius ex *Olympia Jovis responsum* tulisset, “ Num ipsi eadem viderentur, quæ patri ? ” Quasi turpe esset contraria dicere. ¹ Et ¹ *illud* de Helena, (ut *Isocrates* scripsit,) “ Quod esset virtutis studiosa et honesta, siquidem *Theseus* judicavit : ” ² et de *Alexandro itidem*, “ quem tres *Deæ omnibus hominibus* anteposuerunt : ” ³ et de *Evagora etiam*, “ quod virtute præstans fuit ; ” de eo enim *Isocrates* sic inquit ; “ certe *Conon*, cum adversa fortuna uteretur, omnibus aliis omissis, ad *Evagoram* venit. ” ¹² Alius est ex partibus ; quemadmodum in *Topicis* *quæsitum est*, “ qualis motio sit anima ? Aut enim hæc, aut illa. ” ⁸ Exemplum *hujus loci* suppetit ex *Socrate Theodectis* : “ Quale templum violavit *Socrates* ? Quos Deos non coluit, ex iis, quos civitas *Deos esse* decrevit ? ” ¹³ Alius, quoniam in pluribus *rebus* accidit, ut ipsas sequatur aliquid boni, et mali ; locus (*inquam*) ex consequenti ¹ est hortari, aut dehortari ; ² et accusare, aut defendere ; ³ et laudare, aut vituperare : ^h velut, “ eruditionem invidia flagrare consequitur, quod malum est,

⁴m. (Ex *Xenophonte* de rebus Græc. lib. iv.) De oraculo *Apollinis* ; a judicio patris, sc. *Jovis*.

¹ De personis judicatis, exempla ; ¹m. ex *Isocrate*, de *Helena*, a judicio spectati viri *Thesei*.

²m. De *Paride* ; a judicio trium *Dearum* ;

³m. Ex *Isocrate* in *Encom.* de *Evagora*, *Cyprio* rege, ex judicio *Cononis Atheniensis*.

¹²o. Locus ab enumeratione partium, qui similis est illi *Topico*, ab enumeratione specierum alicujus generis :

⁸ Exemplum e *Theodecte* ; qui *Socratem reum*, quod *Deos* non esse crederet, ex hoc loco tuctur.

¹³o. A consequentibus alicujus rei, bonis, vel malis ; hinc enim licet,

1. Et in deliberativo genere, hortari, vel dehortari :

2. Et in judiciis, accusare, &c.

3. Et in demonstrativo, laudare, vel vituperare.

^h Exemplum ex *Medæa Euripidis*, in genere deliberativo.

et sapientem esse, *quod* bonum ; non igitur oportet erudiri ; invidia enim non est contrahenda : *vel*, oportet igitur erudiri ; sapientem enim esse, consentaneum est." ⁱ *Atque* hic locus erat *tota* ars Callippi *rhitoris*, additis *solum* formis de possibili, et de reliquis, *sc. facto, futuro, &c.* eo ordine quo *superius a me dictæ* sunt. ¹⁴ Alius, quando de duobus, et *iis* inter se contrariis, vel hortari, vel dehortari, oporteat : ^k ut etiam eo loco, qui proxime dictus est, in utramque partem utamur : ^l differt autem *hic* *modus* ab *illo* *pernes consequentia* ; quia illic quævis opponuntur, hic vero contraria duntaxat : veluti, sacerdos *quædam* non finebat filium concionari ; " si enim, inquit, iusta dicas, homines te odio habebunt ; si vero iniusta, Dii : " *et contra*, imo, oportet concionem habere ; si enim iusta dicas, Dii te amabunt ; si vero iniusta, homines. ^m Hoc autem est idem cum eo, quod *proverbio* dicitur, " paludem emere, et saltem : " *et inversio* hoc est, quando duorum contrariorum utrique consequens sit bonum, et malum, *quorum* utraque *sunt* contraria utrisque. ⁿ Alius, ^o quoniam *homines* non eadem laudant aperte, et occulte ; sed aperte quidem iusta et honesta laudant maxime ; privatim vero, utilia magis optant ; ^o *id-*

ⁱ Ex hoc uno loco composita a Callippo *rhitore* fuit *ars disputandi* in utramque partem.

¹⁴ Ex *inversione consequentium contrariorum*, quæ rei, quam suadere vis, adhærent.

^k *Partim* *convenit* cum loco *præcedenti* ; ille enim processit a *consequentibus directe*, hic ab *iisdem, ordine alternatim inverso* :

^l *Partim* ab *illo differt* : ille enim processit ab *oppositis* quibuscumque, hic vero a *contrariis* solis.

^m Argumentari ex hoc loco est accipere commodum cum incommodo : et dicitur figura *ἀντιστοιχίας*, *inversio*.

ⁿ Ex *aperta* hominum *adprobatione*, et *privata* *sententia* :

^o Quia enim *ingenium* hominum est, ut *palam æqua* laudent, *clam* *tacitique* incumbant *commodo* ;

^o Docendum est, *adversarium*, *utro modo loquatur*, *repugnare* *hominum opinionibus* ; vel *occultis* *sc. desideriiis*, vel *apertis* *sententiis* :

circo conandum est, ut ex his alterum colligamus ; id sc. quod *causæ nostræ maxime inserviat* : ^p illorum enim *locorum*, qui *probant sentire adversarium* præter opinionem *communem*, hic locus est præcipuus. ¹⁶ Alius, ex eo quod quicquam per proportionem contingit, *et consequitur* : ^a velut, ⁱ Iphicrates, cum *cives* filium ipsius ætate juniorem, quod magna *statura* esset, ad obeundum munus *publicum* cogere vellent, dixit ; “ Si magnos pueros pro viris haberent, fore, ut parvos viros judicarent esse pueros.” ⁱ Et Theodectes in lege *dixit* ; “ Civitate quidem donatis stipendiarios quosdam, velut Strabacem et Charidemum, ob probitatem ; stipendiarius vero illis, qui nefaria *facinora* fecerunt, exilium non irrogabitis ? ” ¹⁷ Alius, ex eo *fidem trabens* ; si id quod *ex aliquibus duobus* usu venit sit idem, etiam ea ex quibus usu venit eadem *habenda* : ^a veluti Xenophanes dicebat ; “ Similiter esse impios, qui natos esse affirmant Deos, et qui mori eos dicunt ; utroque enim modo evenit, ut non sint aliquando Dii.” ⁱ Et omnino sane, quod usu venit ex utrolibet, *id assumere oportet*, quasi semper *sit idem cum illo* ; ^a veluti ⁱ “ sententiam vero laturi estis non de Socrate, sed de professione, an oporteat philosophari.” ² Et, “ dare *hostibus*

^p Ex locis enim qui *παράδοχοι* probant, hic primas obtinet : unde *ναὶ ἰσοχὴν* dicitur *παράδοχοι*.

¹⁶. Ex *proportione*, sive inter quatuor terminos, sive inter tres tantum ; ita ut medium bis numeretur :

^a Exempla : 1. primum in *genere deliberativo* :

ⁱ Secundum, in *judiciali* ; ex Theodecte, *ἐν τῇ νόμῳ*.

¹⁷. Ex eo ; si, quod ex duabus rebus usu venit, idem utrisque sit, etiam illæ res eadem inter se erunt :

^a Ex. gr. in illo Xenophanis dicto contra Hesiiodum Theogoniam scriptorem.

ⁱ Et omnino, ipsum, quod usu venit, supponendum semper est esse idem cum altero eorum, ex quibus usu venit :

^a Exempla hujus : primum ex Socrate Theodectis, in *genere judiciali* :

². Oratoris Lacedæmonii contra Persas, in *genere demonstrativo* :

terram et aquam est illis servire:"¹ et, "participes esse communis pacis *est nihil aliud quam quod imperatum est facere.*"² Utrum autem eorum *ad causam nostram* utile fuerit, *id* assumendum erit; *vel cum hoc sc. vel cum illo esse idem.*¹⁸ Alius, ex eo quod iidem non idem semper posterius eligunt, quod prius; sed e converso; ¹⁹velut, hoc enthymema; "An vero, dum exules essemus, pugnabamus, ut rediremus? postea vero quam rediimus, fugiemus, ut non pugnemus?" Aliquando enim *in patria* manere pugnando elegerunt, aliquando non pugnare *maluerunt*, non manendo, *sed carendo patria.*¹⁹ Alius, *cum* quod alicujus gratia fieri potuit, quamvis *vere id* factum non sit, id tamen affirmare hujus gratia esse, vel factum esse; ²velut, si quis alicui det *quippiam*, ut, *hoc ei postea* ablati, dolore *eum* afficiat; ¹unde et illud dictum est,

"*Multis Dæmon, non propter benevolentiam asserens,
Magnas largitur prosperitates; sed ut*

Clades, quas pro iis parat, accipiant insigniores."

² et illud, ex Meleagro Antiphontis,

"*Non ut interficerent feram, sed ut testes*

Virtutis essent Meleagro per totam Græciam:"

² et illud ex Ajace Theodectis, "quod Diomedes Ulyssæm *Ajaci* anteposuit, non ut *eum* honoraret, sed ut

3th. Oratoris Atheniensis contra cæteras Græciæ civitates, in genere deliberativo:)

² Cum altero (inquit) eorum &c, hoc vel illo; prout valet ad id quod volumus peragendum.

18°. Ex diversa hominum sententia; qua quod ante petierunt max repudiant; sive consilio id faciant, quod laudandum, suadendumque:

¹⁹ Sive perturbatione, et levitate animi, quod redarguendum: ut exemplo patet ex oratione Lyfiæ de Atheniensibus.

19°. Ex diverso fine, et proposito ejus qui fecit: cum facinus aliquod elevetur, affirmando in aliquem finem id factum fuisse, in quem non fiebat tamen.

² Exempla in genere deliberativo: unum generale;

² Alterum speciale, ex aliquo poeta.

² Exempla in genere demonstrativo; unum, ad laudandum;

² Alterum, ad vituperandum.

inferior esset qui *cum* comitaretur :” contingit enim *illum id* hujus gratia fecisse, *cujus Ajax fecisse dixit*.
 20° Alius locus communis et controversiantibus et deliberantibus, ut consideremus ea, quæ ad hortandum et ad dehortandum *valent* ; et quorum gratia *homines* et agunt *quicquam*, et fugiunt : ^d hæc enim sunt ea, quæ, si adsint, oportet agere : veluti, si ¹ possibile *sit*, et ² facile, et ³ utile, aut ^e ipsi, aut amicis ; vel *contra*, perniciosum ac noxium inimicis ; ^f aut si minor *inde* multa *sit*, quam res *quæ expetitur* : et quidem hortantur ex his *locis*, ac ^g dehortantur ex contrariis.
^h Ex iisdem autem ipsis etiam accusant, et defendunt ; ex iis quidem, quæ ad dehortandum *valent*, defendunt *sc.* ex iis vero, quæ ad hortandum, accusant : ⁱ est autem locus iste tota ars cum Pamphili *rhitoris*, tum etiam Callippi. ^{21°} Alius, ex iis quæ videntur quidem fieri, sed *vulgo* incredibilia *sunt* ; ^k quod non viderentur *fieri talia*, si non *jam* essent, aut prope essent ; ¹ et quod magis *videntur fieri, cum sunt, quam verisimilia* : ^m etenim *homines* existimationem habent vel *de talibus*, quæ *vere* sunt, vel *de talibus*, quæ *verisimilia* : si igitur incredibile *quicquam* ac non verisimile *aliquando fiat*, verum *id et certum jam fuerit* : non enim sane quia

20°. *A causis, et finibus, impellentibus vel retrahentibus a re agenda* ; valet in deliberatione, ubi

^d Ad hortandum, *finis* occurrunt tres ;

1°. Si possibile ; 2°. Si facile ; 3°. Si utile ;

^e Aut simpliciter, &c.,

^f Aut minus inutile, &c.

^g Ad dehortandum, adducendi *finis* contrarii.

^h Valet etiam idem locus in *causis judicialibus* ad accusandum et defendendum, ubi *iidem etiam occurrunt finis*.

ⁱ Ex hoc loco compegerunt artes dicendi Pamphilus et Callippus.

21°. Ex iis quæ *vulgo* incredibilia sunt, sed tamen *videntur fieri* :

^k Videntur, inquam, fieri, tum quia *jam sunt*, aut *prope sunt* :

¹ Tum quia, *cum jam fiant*, magis *eminent*, quam quæ *verisimilia* :

^m Ratio posterioris dicti.

verisimile et appositum ad fidem videtur ita *se habere*; "velut Androcles Pitheus, legem *quandam* oppugnans, dixit, (cum *cives ei* obstreperent dicenti, "Indigent leges lege *altera* corrigente,") ° "quippe et pisces *indigent* sale:" atqui nec verisimile, nec appositum ad fidem *est*, qui in *falo* aluntur, *eos pisces* egere sale: "P et olivæ (*dixit*) *indigent* oleo:" atqui incredibile *est*, ex quibus oleum fit, ea oleo indigere.

C A P. XXV.

Elencticorum verorum, aliorumque enthymematum loci,
§. 1. *Theoremata quædam, §. 2.*

° **A**LIUS *enthymematum locus*, ad refutandum comparatus, *est* ut ea quæ dissentiunt *inter se* consideret orator, nimirum, ° si quid dissentaneum *sit*, ex omnibus temporibus, et actionibus, et sermonibus: ° seorsim quidem in *persona* adversarii; velut, "Et ait quidem *se* amare vos, conjuravit autem cum triginta tyrannis:" ° seorsim autem in *seipso*; "Et ait esse me litigiosum, nec potest demonstrare *me* intente ullum iudicium:" ° seorsim vero, in *seipso*, et

° Exemplum ex *Androcle rhetore*, qui, cum Athenis capitale esset de veteri lege detrahere, *dixit* tamen, *leges animadversione indigere*: idque a similibus incredibilibus ex hoc loco sumptis:

° Uno,

P Altero.

° Elencticorum enthymematum 1°. locus a repugnantibus temporibus, sermonibus, aut actionibus;

° Vel in adversario ipso, cui fidem detrahere volumus;

° Vel in ipso qui dicit; dum repugnantiam is notat in seipso penes crimen objectum;

° Vel in utroque; cum per contentionem contraria utriusque facta inter se comparantur.

controversante *simul*, “ Et hic quidem nihil unquam dedit mutuo; ego vero etiam multos vestrum *ab hostibus captos* redemi. ² Alius, *utilis* hominibus, et rebus, qui in calumniam vocati sint, cum non existimentur *tales*, ut dicamus causam rei *illius* parum credibilis: subest enim aliquid ob quod res apparet *ita se habere*: ¹ velut, cum quædam *mulier* filio *corpus* suum subjecisset, quo *eum* blandius salutare *posset*, videbatur stuprum cum adolescente exercere; exposita vero causa, soluta est calumnia: ² et, velut in Ajace Theodectis, Ulysses adversus Ajacem declarat, quamobrem, cum fortior sit Ajace, non *tamen fortior* videatur. ³ Alius, a causa; *ut* et, si causa adsit, *dicatur res esse*; et, si non adsit, *dicatur non esse*: nam simul *sunt* causa, atque id cuius causa; et sine causa nihil est: ⁴ veluti Leodamas *se* defendens dicebat, accusante Thrasybulo, quod antea *populi jussu* nomen ejus, *tanquam proditoris*, in columna ænea inscriptum fuisset; *postea* tamen, dominantibus triginta tyrannis, *illud eum* exculpisse: “Imo *boc*, respondit, non *potuisse* contingere, *ut ipse eximeret*: magis enim triginta ipsi confisuros fuisse, si *sui* erga populum odii testimonium *in arce* insculptum extitisset.” ⁵ Alius, ut, *cum arguitur quis fecisse*, confideremus, num contigerit, vel contingat, melius aliter *quicquam* consulere, &c., quam *ea* quæ consuluit *quis*, aut agit, vel egit; ⁶ manifestum enim est, si non ita *se*

2°. *Ab explicata paradoxi causa, ex qua calumnia, vel obiectio, adversus personas, aut res, suborta est.*

1. Exemplum primum, *ad personas infames sublevandas, et a calumnia vindicandas*:

2^m. *Quo res incredibiles, objectione liberatæ, donentur fide.*

3°. *A causa rei et facti; valet ad confirmandum, ab ea posita, et ad infirmandum, ab ea negata.*

⁴ Exemplum a causa rei negata.

4°. *Ex inspectione melioris consilii, aut agendi modi.*

⁵ Ratio loci; unde nimirum is vim habeat ad probandum aliquid, vel redarguendum.

habet, *hoc eum non egisse, aut consuluisse, vel agere* : nemo enim sponte et sciens ea quæ incommoda sunt præligit. ⁵ Est autem hoc, ratio falsa : sæpe enim posterius perspicuum fit, quomodo *rem* agere melius fuisset, prius vero *quam confecta esset*, plane *fuit* incertum. ⁵ Alius, ut, quando aliquid agendum proponitur contrarium iis quæ acta sunt, *de utrisque* simul consideremus : ^h velut, Xenophanes, Elæatis interrogantibus, num sacrificare Leucotheæ *simulque ipsam* lugesse deberent, necne, consuluit, “ Si existimarent Deam *ipsam esse*, ne lugerent ; si hominem *mortalem*, ne sacrificarent.” ⁶ Alius locus, ut *ex iis*, in quibus peccatum est, accusemus vel defendamus ; ⁱ velut, in Carcini *poetæ* Medæa ; hi quidem *Medæam* accusant, quod filios occiderit ; nequæ enim apparere eos *amplius* : (nam *per errorem* lapsa est Medæa in liberis *in alias terras* amandandis :) ^k illa ⁷ vero *se* defendit, “ quod, *si occidere voluisset*, non filios *innocentes*, sed Jasonem *potius* interfecisset : hoc enim si non fecisset, peccasset ; tametsi etiam alterum fecisset.” ¹ Hic autem enthymematis locus, *et forma*, totam priorem Theodori artem *constituit*. ⁷ Alius,

⁵ Locus hic aliquando captiosus : sæpe enim facillima *aggrediendi ratio* nos *primum latuit*, quam *mox expediit* secundarum cogitationum *supientia*.

^{5^o}. Ut, *si quid proponitur contrarium iis quæ gesta sunt, utraque hæc coram inter se conferantur* :

^h Pro exemplo est *dictum Xenophanis Colophonii dilemmaticum* in Elæatas.

^{6^o}. Ut, *arrepta ansa ab eo in quo lapsus est, crimineris quempiam, vel etiam subleves*.

ⁱ Exemplum de Medæa Carcini ; quæ accusata ex hoc loco, quod *interfecisset liberos*, quos salutis tantum causa *amandasset* ;

^k *Defendit se ex eodem loco ; si quempiam, sane Jasonem, trucidasset, maritum perfidum, et auctorem ipsi malorum omnium*.

¹ Hic locus tanti fuit Theodoro Byzantio, ut ex duobus *de rhetorica commentariis unum* inde confecerit.

^{7^o}. A nomine, seu etymologia : exemplum primum, ex Sophoclis *tragedia* ;

a nomine; velut, quod Sophocles *de fœmina quadam*,

“Vere Sidero est, et hoc nomen ferens ab ingenio ferro.”

² Et, ut in Deorum laudibus *celebrandis* consueverunt dicere. ³ Et, ut Conon Thrasymbulum *θρασύβουλον*, i. e. *in consiliis audacem*, nominabat. ^m Et Herodicus ¹ Thrasymachum, “Semper Thrasymachus es,” i. e. *litibus gaudens*; et ² Polum *sophistam*, “Semper tu Polus es,” i. e. *petulans*; et ³ Draconem legumlatorem; “Quod non hominis leges essent, sed draconis,” i. e. *serpentis*; asperæ enim erant: et, ⁴ ut Euripidis Hecuba in Aphroditem, i. e. *Venerem*,

“Et hujus Deæ nomen recte ab ἀφροσύνη, i. e. *amentia*, incipit.”

⁵ Et, ut Chæremone comicus ait,

“Pentheus futuræ calamitatis cognomentum habet.”

2. ⁿ Ex enthymematibus autem probantur, et arident magis, ea quæ valent ad refutandum, quam quæ ad demonstrandum; ^o quia enthymema illud, quod ad refutandum valet, est contrariarum rationum in exiguo verborum ambitu collectio: quæ vero collecta, et juxta se posita sunt, auditoribus magis manifesta fiunt. ^p Ex omnibus autem syllogismis, vel enthymematibus, (tum quæ ad refutandum, tum quæ ad demonstrandum valent,) præcipue commovent audi-

^{2^m}. Ex hymnis deorum;

^{3^m}. Ex dictis Cononis,

^m Et Herodici medici,

^{1^o}, ^{2^o}, ^{3^o}.

^{4^m}. Ex Euripidis Troadibus.

^{5^m}. Ex Chæremone comico.

ⁿ De enthymematibus theorema unum; quæ plurimo tempore et urbanitate splendêant? *elenctica* nimirum;

^o Quippe quæ conficiantur ex rationum oppositarum contentione breviter facta, quæ grata perspicuitate lucent;

^p Alterum commune: quæ maximo affectu auditorem excitent?

torum animos, ^atum illa, quæcunque talia sunt ut ea, dum proferri incipiunt, ipsi auditores prævideant; ^r haud tamen quia nimis aperte et in superficie manifesta sunt: (simul enim etiam sibimet-ipsis gaudent, dum quonam spectant illa præsentiant:) ^s tum illa etiam accendunt animos, quæcunque tam sero intellectu assequuntur, ut, simul atque jam integre prolata fuerint, intelligere incipiant.

CAP. XXVI.

De locis enthymematum apparentium, seu captiosorum.

Enthymematum apparentium loci sunt et ex dictione ipsa, et extra dictionem.

^a **Q**UONIAM autem apud dialecticos contingit, alium quidem esse vere syllogismum, alium vero non esse, sed apparere; necesse est etiam apud oratores enthymema hoc quidem esse enthymema, illud vero non esse, sed apparere: siquidem enthymema syllogismus quidam est. ^b Loci autem sunt apparentium enthymematum, unus quidem in dictione; ^c atque hujus una pars est, ^d sicut in dialecti-

^a Primum sc. illa, quæ intelliguntur statim; eo quod, cum conformari coeperint, quo res perventura sit, prævideant:

^r Non eo, quod nimis sint in promptu, deque prima facie cognita.

^s Deinde et illa quæ, si non ante perserferis, quam perfecte prolata sint, simul ac tamen explicentur, haud amplius egent longa subtilique consideratione.

^a Præmissio, quod sint quædam enthymemata adembrata, quæ speciem tantum enthymematum præ se ferunt,

^b Sequuntur eorum loci; alii ex dictione, iique tres;

^c i. Est similis rationi sophisticæ, quæ valet ad elenchon redarguendum, Elench. c. xv. par. 11.

^d Sicut enim ibi, qui, multis propositionibus enumeratis, absque syllogismo, conclusionem subjeceris, captiose arguit;

cis, cum *quis* nihil syllogismo concluderit, *et tamen* in modum conclusionis extremo loco *aliquid* proferat: *veluti*,^e “non est igitur hoc et illud:” “neceffe est igitur hoc et illud esse:”^f et illud, cum enthymematibus *adhibitis* contorte et opposite quid dicitur, apparet esse enthymema, *cum non sit*: talis enim dictio, *ex rationibus oppositis*, est enthymematis campus,^h Atque hujusmodi *concludendi genus* videtur esse *fallacia* a figura dictionis.ⁱ Ad hanc autem syllogisticam rationem, quæ *sola* elocutione *conficitur*, utile est multorum syllogismorum capita, *seu summarias sententias*, proferre: *veluti*, “hos quidem servavit, alios vero ultus est, Græcos autem a *servitute* liberavit:” unaquæque enim harum *sententiarum* ex aliis *syllogismis* demonstrata est: apparet vero etiam ex istis *hoc modo in unum* conjunctis aliquid confici *et concludi*, *cum vere conclusum sit nihil*.^a Altera vero *hujus loci pars est* in homonymia: ^k uti, dicere $\mu\upsilon\omega\nu$, *i. e. murem*, virtute præstantem esse; quippe a quo honoratissimum omnium sacrorum, $\mu\upsilon\sigma\tau\eta\rho\iota\sigma\mu$, appellatur: nam *mysteria sunt* omnium honoratissima sacra: ^a aut, si quis, canem *terrestrem* encomio exornans, complecta-

^e Sive *negative*,

^f Sive *affirmative*:

^h Ita in hac parte *fallaciam* censuit is, qui, *pluribus oppositis rationibus adductis, absque enthymemate, conclusionem attexit*.

^b Reducitur hic locus ad *fallaciam in figura elocutionis*, de qua, Elench. c. iv. par. 9.

ⁱ Præceptum; in hac captionem, quo facilius audientibus imponas, prodesse, ut multa syllogismorum capita confertim enumeres.

^{20.} Locus in *homonymia*; cum *alia vocis significatio in præmissis, alia in conclusione sit*.

^k Exemplum primum, in *ambigua derivatione* *mysteriorum*, ex vocabulo *muris*; quæ videtur fuisse Polycratis sophistæ, qui res viles laudandas suscepit.

^{21.} In *ambigua significatione vocabuli canis*, duplici: (*exagitata*, credo, in laudem, vel apologiam, Diogenis, qui dicebatur canis:)

tur etiam illum canem, qui inter ¹ cœli sidera est, et pastoralem deum Pana; quia Pindarus ait,

“O beate, quem magnæ Deæ canem omnifariam vocant Dii Olympii.”

² Aut, si sic colligat, valde inhonoratum esse, ut nullus sit canis, qui comitetur: quare, ut aliquis sit canis, perspicue honoratum erit. ³ Et dicere, “Mercurium omnium deorum propensissimum esse ad liberalitatem, seu communionem cum aliis; solus enim dicitur communis Mercurius:” ⁴ et, “logum, i. e. sermonem, esse præstantissimum; quia boni viri non pecuniis, sed logo, existimatione et honore, sunt digni:” nam logo esse dignum, non simpliciter, sed variis modis, dicitur.

³ Alius locus, ut quod disjunctum verum orat conjungendo dicas; aut quod conjunctum in se nihil falsi habuit captiose disjungas. ¹ Quoniam enim utrumque dicendi genus videtur esse idem, cum tamen sæpe non fit idem, ^m idcirco, si auditori imponere velimus, utrum istorum utilius nobis fuerit, illud faciendum erit. Est autem hæc Euthydemii sophistæ ratio. ⁿ Velut, “quod quis sciat triremem in Piræeo esse, ipse in Sicilia existens; quia utrumque horum novit:” et, “quod elementa, seu literas, sciens, etiam totum carmen, seu ver-

1a. Quæ notat vel caniculam fidus, vel canem animal, vel canem Pana:

2a. Qua canis vel eum dicit qui comitatur herum, vel Diogenem canem.

3^m. Exemplum, in æquivocis conjugatis, κοινωσις, et κοινός.

4^m. Exemplum est non in simplici verbo, sed in oratione, quæ bononymiam habet, sc. λόγος ἀξιότιμος.

3°. Locus a bene divisis ad male conjuncta; et vicissim: dicitur in Elench. κατὰ σύνθεσιν καὶ διαφασιν.

¹ Præceptum; quia homines per negligentiam sæpe errant, nihil putantes interesse, seorsimne illa an conjunctim dicantur;

^m. Si fucum hic faceres, utra commodior pars sit, eam captes, vel conglutinando, vel astute dividendo.

ⁿ A bene divisis ad male conjuncta. 1. Exemplum primum est sophisma Euthydemii, de orationibus male compositis.

2^m. De carmine ex literis syllabisque conflato, quasi idem sit.

sum, cognoscat; quia versus idem est quod literæ et syllabæ, ex quibus componitur." ^o Et, "si, ^p quia bis tantundem, seu duplum alimenti, est morbiferum, ideo dicas, neutram dimidiam partem esse salubrem: absurdum enim est, (inquit sophista,) ut duo bona constituent unum malum:" sic igitur hoc valet ad refutandum: ^q ita vero, ad demonstrandum; "non enim unum bonum constituit duo mala:" omnino autem hic locus captiosus est. ^r Rursus, illud Polycratis in Thrasylbulum, "quod triginta tyrannos sustulit;" captiose enim conjungit: ^s aut illud in Oreste Theodectis; est enim ex distinctione conjunctorum:

"*Justum est ut, si quæ mulier interficiat maritum, ea morte plectatur;*

"*Et ut filius patris cædem ulciscatur:*

"*Ergo hæc etiam facta sunt,*" inquit Orestes:

nam si quis hæc duo forsan conjunxerit, non amplius justum erit. ^t Hæc vero ratio etiam ad locum omissionis referri potest: tollitur enim hic persona ejus, a quo faciendum erat. ^u Alius vero ^v locus est cum exaggeratione rem confirmamus, aut infirmamus: ^x hoc vero est cum quis, non demonstrato aliquem fecisse, amplificaverit rem, seu factum: ^y efficit enim, ut aut reus ipse appareat non fecisse, quando ipse rem ipsam

^o *A recte conjunctis ad falso divisa.* Exemplum est de rebus medicis; veluti, de alimento duplo, in quo fallacia se aperit,

^p Sive formam elencticam induat;

^q Sive demonstrativam.

^r *A male conjunctis;* exemplum ex Polycrate in Thrasylbulum. Quia enim is et 30, et tyrannos, sustulit, fallaciter conclusit, 30 tyrannides sustulisse, ac 30 ob id præmia petere.

^s *A male divisis;* exemplum ex Theodecte, in fabula Oreste.

^t Exemplum hoc referri etiam potest ad captionem, κατὰ τὴν ἀναίτητον, ab oratione præcisa: de qua infra.

^u Alii loci sunt extra dictionem; quorum 1. est a vehementi exaggeratione rei; quæ διόμοις dicitur.

^x Ea est amplificatio criminis cum indignatione, tametsi demonstratum nihil sit;

^y Quæ quidem amplificatio tam defendenti utilis esse potest,

factumque verbis amplificaverit; ² aut fecisse, quando accusans irascatur, *et urgendo reum auditorum animos irritet*: non igitur tunc est enthymema: decipitur enim auditor, *cum credat, eum fecisse, vel non fecisse, quamvis id demonstratum non sit.* ³ Alius, ex signo; nam et hoc sub syllogismum non cadit: velut, si quis diceret, “*civitatibus liberis profunt puerorum amatores*: ⁴ nam Harmodii et Aristogitonis amor evertit tyrannum Hipparchum.” ⁵ Et illud, si quis diceret, “*Dionysium esse furem*; quia improbus;” sub syllogismum enim neque hoc cadit: non enim omnis improbus est fur; sed fur omnis improbus. ⁶ Alius, propter id quod accidit, *seu ex accidenti*: velut, quod dicit Polycrates de muribus, “*quod Ægyptiis opem tulerint, dum nervos arcuum hostilium corroderent*:” ⁷ aut, si quis asserat, “*ad cœnam vocari, esse honorificentissimum*; nam, quia non vocatus fuit Achilles, succensuit Achivis in *insula Tenedo*:” veruntamen, ut qui non æstimatus, *sed spretus fuerat, ideo succensuit*: accidit autem hoc ex eo quod non vocatus fuit. ⁸ Alius, *arguere a consequenti*; ⁹ velut in Alexandro, *i. e. Paride*, “*magnanimum fuisse eum, quia, contempto vulgi congressu, in Ida monte solus*

² *Quam accusanti.*

²°. *A signo*, quod est, vel *ut singulare ad universale*; et fallit in tertia figura; quippe *ex utrisque præmissis singularibus*:

³°. Exemplum, *de puerorum amore*: qua de re Pausanias apud Platon. in Sympof.

⁴°. Vel *ut universale ad speciale*; et fallit in secunda figura; quippe *ex solis affirmantibus*.

⁵°. *Ab accidenti, seu dicto per accidens*; sive *immediate hoc fiat*; ut in exemplo de muribus, de quo Herodotus, lib. i.

⁶°. Sive *interveniente altero argumento*, a contrario; ut in exemplo de ira Achillis, quod ad cœnam non vocatus esset; de quo Iliad. ix. unde fabulæ argumentum sumpsit Sophocles, quam vocavit οὐδισσος.

⁷°. *A consequenti, quod non necessario convertitur*: usurpatur hic;

⁸°. Tum *in rebus insignioribus tractandis*; idque vel *in demonstrativo genere*; exemplum de Paride, quod fallit in secunda figura;

habitabat ;” quoniam enim magnanimi sunt ejusmodi, ergo et iste *Paris* magnanimus videri possit. ^e Et, “ quoniam formæ *hic elegantia* servit, et quia noctu per urbem vagatur, adulterum eum esse ;” quia et adulteri sunt hujusmodi. ^f Simile vero etiam illud ; “ quia in templis mendici et cantant, et saltant, ideo felices sunt :” ^g et illud, “ quia exulibus licet habitare ubi velint, idcirco beati :” ^h quod enim iis, qui videntur esse felices, infunt hæc, etiam ii, quibus infunt hæc, videbuntur felices esse : ⁱ differunt vero hæc etiam in ipso modo : cum mendici saltent, quo stipem cogant ; beati vero, animi causa. ^k Quamobrem etiam fallacia ad aliud genus vitiosæ conclusionis, sc. ad defectionem, reduci poterit. ^l Alius, a non causa, quasi causa ; velut, cum aliquid simul tempore, vel postea, dicitur factum fuisse : quod enim evenit postea, quasi propter illud antecedens evenierit, oratores sophistici accipiunt ; et maxime ii, qui respub. tractant : ^m ex. gr. ut Demades “ Demosthenis administrationem publicam omnium malorum causam” fuisse dixit ; post illam enim accidit bellum. ⁿ Alius,

^e Vel in judiciali ; cum ponuntur consequentia illa, ex quibus fit syllogismus a signo in secunda figura : exemplum hic geminum est :

^f Tum in rebus ridiculis absurdisque ornandis ; ut in laudandis mendicis, quia in templis cantant, &c,

^g Et exulibus, quia degunt ubi gentium velint.

^h In his falso convertitur consequentia ; ut, quia beati hæc faciunt, etiam quicumque faciunt sint beati.

ⁱ Differunt autem mendicorum saltationes et beatorum, quoad modum :

^k Unde reducitur quoque hæc fallacia ad omissionem modi :

^l 5°. A non causa, quasi causa ; cum rei id ponitur causa, quod vera causa non est ; sive simul cum eo res illa facta fuerit ; sive etiam postea : uti sophistæ argumentari solent, præsertim in negotiis civilibus.

^m Pro exemplo est id quod Demostheni objecit Demades : quod idem exprobravit ei Æschines, orat. contra Ctesiphont.

6. Sexti loci pars 1a. Ab omissione temporis et modi, &c, cum quis non plane loquitur, sed præcisè iis, quæ explicare opus fuit, sc. quando factum, et quomodo.

cum deficit quando, et quomodo: ¹ veluti, "juste Alexandrum abduxisse Helenam; quia ipsi optio data est a patre Tyndaro, ut eligeret maritum, quem vellet:" ¹ non enim semper fortasse, sed primo tempore, cum erat in potestate patris: etenim pater usque eo fuit filiae dominus. ² Aut, si quis affirmet, "verberare homines liberos, contumeliam esse:" non enim omnino, verum cum prior manum per injuriam intulit. ³ Præterea, ⁴ sicut in litigiosis *disputationibus* fit apparens syllogismus, ab eo quod simpliciter est, et non simpliciter est, verum *secundum* quid: (veluti, in dialecticis *sermonibus probari solet*, "id quod non est, esse; quia id quod non est, est id quod non est;" ⁵ item, "id quod cognosci non potest sciri posse; quia quod cognosci non potest, sciri potest, id cognosci non posse:") ⁶ sic etiam in rhetoricis *orationibus*, est apparens enthymema ab eo quod non simpliciter verisimile est, sed verisimile quoddam, seu *secundum quid*. ⁷ Hoc autem non est universale, seu *simpliciter*; sicut et Agathon dicit,

"Fortasse quispiam verisimile id esse dixerit,
Mortalibus multa evenire non verisimilia:"

1. Exemplum primum, cum desideratur quando, apud Euripid. Iphigen. in Aulide: quod Helenæ a patre optio data sit eligendi proci, quem vellet.

¹ Refutatio fallaciæ, docens in quo vitium sit.

² Exemplum; cum non explanatur, quomodo, et qua ratione.

³ Secunda pars loci; a verisimili secundum quid, ad verisimile simpliciter; 1°. probatur ōti, quod sit, a collatione cum syllogismis sophisticis:

⁴ Sicut in illis argumentari solent sophistæ in hunc modum:

Non ens est non ens: ergo non ens est:

⁵ Et, quod nescitur, cognoscitur, esse ignotum: ergo cognoscitur:

⁶ Ita in hac arte, rhetores, sic: verisimile est secundum quid; ergo verisimile simpliciter. Atque hoc excogitatum fuit a Tisā, teste Plat. in Phædro.

⁷ Ad detegendum hanc fallaciam, docet, id, quod est verisimile secundum quid, non esse verisimile simpliciter; ex dicto Agathonis poetæ in fabula.

¹ fit enim aliquando id quod est præter verisimile : quare, verisimile est etiam id quod præter verisimile est. Si autem hoc ita se habet, etiam quod non est verisimile erit verisimile ; ¹ sed non simpliciter : verum, ² ut in contentiosis, cum aliqua ex his conditionibus, ¹ qua ex parte res fit, et ² ad quid relata, et ³ quatenus, non additur, id efficit fallaciam ; ¹ ita hic, ipsum præter verisimile esse, non simpliciter est verisimile, sed quoddam, seu secundum quid. ⁴ Ex hoc autem uno loco tota est Coracis ars composita : ⁵ sive enim non obnoxius sit quis culpæ, velut, qui debilis est actionem de verberatione facile devitat ; non enim est verisimile ; sive obnoxius, velut, qui robustus est, eodem modo ; non enim est verisimile hunc voluisse verberare : quia, propter istius robur, verisimile futurum erat ut hoc videretur esse. ⁶ Similiter vero etiam et in aliis criminibus : aut enim obnoxium esse reum necesse est, aut non obnoxium culpæ : ² ac apparent quidem specie tenus ambo verisimilia ; verum illud quidem proprie est verisimile ; hoc vero non simpliciter, sed sic, ut ante dictum est. ² Et illud, quod se-

¹ Ex eo enim constat, in vita humana, posse id, quod est præter verisimile, (et proinde non verisimile,) esse verisimile.

¹ Haud absolute tamen et simpliciter : sed

¹ Sicut in sophisticis contentionibus, cum silentur conditiones tres, (qua ex parte, &c.) oritur fallacia, quam illæ adpositæ discutere :

¹ Ita in rhetorica falso dicitur, non verisimile esse verisimile : sed adjecta illa particula (secundum quid) detegitur omnis fallacia.

¹ Ex hoc loco, 1°. confuta est tota ars, sive techna, Coracis rhetoris, qui disputare hinc docuit in utramque partem, ad sublevandum reum :

² Sive esset is crimini obnoxius, sive secus : ut in crimine de verberatione, &c.

² Et in aliis criminibus eodem modo.

² In his, utraque pars videtur eandem habere speciem verisimilis ; sed revera diversæ sunt, cum altera sit verisimile absolute, altera, secundum quid, &c.

2°. Arrogans etiam illa sophisticarum vox hinc nata est, ut causam inferiorem superiorem facerent ; nimirum, quia falsis verisimilibus utuntur pro veris :

rebatur, "inferiorem causam superiorem facere," hoc ipsum est : atque hinc merito moleste ferebant homines ^a Protagoræ professionem, seu disciplinam : ^b et enim id, quod profitebatur, et falsa ratio est, et non verum, sed apparens verisimile ; ^c atque in nulla arte, nisi in rhetorica, et contentiosa, locum habet. Ac de enthymematibus quidem, et veris, et apparentibus, dictum est *huc usque*.

CAP. XXVII.

De dissolutionibus contrariarum rationum.

Dissolutionum duæ sunt species ; una, per contra-ratiocinationem, §. 1. Altera, per objectionem, §. 2. et 3.

^a **D**E dissolutionibus autem consequens est iis quæ dicta sunt ut dicamus ; ^b licet vero dissolvere, aut contra-ratiocinando, aut objectionem, seu instantiam, afferendo. ^c Ac contra-ratiocinationem quidem perspicuum est ex iisdem nos locis posse conficere, ex quibus enthymema sumi docuimus ; ratiocinationes enim, seu syllogismi, ex probabilibus constant : probabilius autem pleraque inter se sunt contraria.

2. ^d Objectiones vero afferuntur, quemadmodum et in topicis, quatuor modis : aut enim ex eodem, aut ex

^a Unde et odiosa fuit Protagoræ institutio mercenaria :

^b Tum quia vana ; quippe ex simulato verisimili constata :

^c Tum quia a cunctis artibus, præterquam a rhetorica et contentiosa, aliena.

^a Dissolutiones argumentorum adversarii duæ sunt :

^b Contra-ratiocinatio, qua argumentum argumento disturbatur :

^c Loci ejus iidem sunt, qui fuere enthymematum :

^d Altera solutionum species est obiectio, seu instantia ; cujus quatuor modi, seu differentiae :

simili, aut ex contrario, aut ex judicatis. ¹ Ab eodem quidem *sumpta*, sic dico; velut, si enthymema sit de amore, "cum esse bonum," objectio duobus modis fiet: "aut enim universaliter, dicendo, "omnem indigentiam malum esse," *amorem vero esse indigentiam*: "aut particulariter, quia non diceretur, "*Caunius amor*," nisi essent etiam mali amores. ² A contrario vero objectio affertur; velut, si enthymema esset, "bonum virum omnibus amicis benefacere;" *huic obicitur*, "at ne improbus quidem *amicis omnibus male facit*." ³ A similibus vero; *velut*, si esset enthymema, "qui malum acceperunt, eos semper *mali autorem* odio habere;" *objicietur sic*, "at neque qui beneficium acceperunt semper *benefactorem* amant." ⁴ Judicia vero, quæ *sumuntur* a claris viris, *objectionem sic pariunt*; velut, si quis enthymema proferret, "temulentis, *si quid deliquerint*, oportere veniam dare; quia ignorantes peccant;" objectio est, "non igitur Pittacus laudandus; non enim graviores pœnas lege constituisse, si quis temulentus *per ignorantiam* peccasset."

3. ⁵ Quoniam vero enthymemata dicuntur ex quatuor *generibus*; hæc autem quatuor sunt, verisimile, exemplum, tecmerium, signum; ^h enthymematum autem ea quidem, quæ colliguntur

1°. Ab eodem; cum enthymemati resistitur ab ipsa re, de qua enthymema est: idque,

^c Vel ab universo rei genere;

^f Vel ab aliqua rei parte, seu specie.

2°. A contrario; cum repugnatur enthymemati, ducto argumento a contrario ejus quod probatur.

3°. A similibus, seu ex proportionem comparatis: five hæc sint simpliciter similia; five simul etiam contraria, ut in exemplo hic proposito.

4°. A re judicata, seu a judiciis auctoritatibusque clarorum virorum, quos ostendimus aliter sensisse, quam adversarius conclusit.

^g Quod per dictos quatuor modos omnia rationum genera frangi possint, et quomodo possint, sic: cum enthymemata oratoria ex quatuor sint, ex verisimilibus, exemplis, tecmeriis, et signis:

^b Atque ea quidem enthymemata, quæ petuntur ex iis quæ plerumque sunt, ex verisimili sumantur:

ex iis quæ plerunque vel sunt, vel *esse* videntur, ex verisimilibus constant : ⁱ ea vero quæ *sumuntur* ex simili, aut uno, aut pluribus, (*quod fit*, quando orator primum assumpserit universale, deinde concludat particularia,) *ducuntur* ab exemplo : ^k ea autem, quæ *colliguntur* ab eo quod necessarium et *vere* est, a tecmerio *ducuntur* : ^l ea vero, quæ ex universali, aut particulari, sive *ipsum vere* sit, sive non *fit*, a signis : ^m verisimile autem id *est*, non quod semper *est*, sed quod plerunque : ⁿ ex his manifestum *est*, ^o quod huiusmodi quidem enthymemata ex verisimilibus semper dissolvere oratori liceat, si objectionem afferat. ^p Dissolutio autem *aliquando* apparens *est*, non semper autem vera ; qui enim objicit, non solvit verisimile, negando *ipsum esse* verisimile, sed *negando esse* necessarium. ^q Quamobrem et semper meliore conditione est, qui *causam*, quæ verisimilibus *premitur*, defendit, quam qui accusat, propter hanc *solutionem* captiosam : ^r quoniam enim accusans quidem ex verisimilibus *rem* demonstrat ; ^s solvendi autem haud par *negotium* *est*, *docendo*, quod non sit verisimile, atque *docendo*, quod non sit necessarium ; ^t id vero quod plerunque *est*, (*quia verisimile est*), semper objectionem habet ; (neque enim esset verisimile, sed semper, ac ne-

ⁱ Quæ vero ex uno simili, ab exemplo :

^k Quæ autem ex necessariis, a tecmerio :

^l Quæ denique ex universalibus, vel particularibus, &c, a signis :

^m Certe, cum verisimile non semper, sed plerunque, fiat ;

ⁿ Sequitur 1°. enthymemata ex verisimilibus constata per objectiones antedictas labefactari posse.

^o Solutio autem ræ verisimilis, duplex est : una captiosa est, qua objicitur, non esse necessarium.

^p Corollarium (ob hanc captiosam solutionem multo proctiorum esse defendendi provinciam quam accusandi) probatur sic :

^q Quia enim actor verisimilibus utitur ad probandum ;

^r Reo autem objectio, non esse verisimile, difficilior est quam non esse necessarium ;

^s Ei vero, quod plerunque fit, semper horum alterum obijci potest ;

cessarium;) * idcirco iudex, si *quid* hoc modo solutum fuerit, arbitratur *statim*, aut non esse verisimile *id*, quod accusator attulit; aut sibi ipsi *de eo* non iudicandum esse; in quo sane decipitur, uti dicebamus: non enim ex necessariis oportet ipsum tantum iudicare, sed etiam ex verisimilibus; hoc enim est, quod fertur, "sententia optima iudicare." ^u Non igitur *satis est*, si quis solverit, *dicendo*, quod non necessarium sit; sed oportet solvere, *objiciendo*, quod non sit verisimile: ^x hoc autem eveniet, si potius pro objectione afferatur, *rem* plerumque *aliter se habere*. *Objectionem* vero contingit esse talem dupliciter; aut ^y tempore, aut ^z rebus: potissimum vero *est*, si utroque modo: si enim ea quæ sæpius *fiant* ita *fiant*, id erit verisimilius. ² Solvuntur autem etiam signa, et quæ a signo enthymemata ducuntur, etiamsi *res ipsæ* veræ sint, sicut dictum est, cum principia prima *exponeremus*: quod enim nullum signum veram syllogismi formam obtineat, perspicuum *est* nobis ex analyticis. ³ At *enthymematum*, quæ exemplis constant, eadem solutio *est*, quæ verisimilium: nam et, si *unum* habeamus aliquod, quod non sic *evenierit*, solutum est *argumentum*; quia non necessarium *est*; et *solutum est*, si

* Propterea iudex, si *objectum* sit, non esse necessarium, falso *autumat*, aut non esse id verisimile, aut *de eo*, quia non sit necessarium, *iudicari non oportere*. Quanquam in hoc posteriori longe errat, cum id semper *exigi* non debeat, ut arguatur certo; *satis sit ad crimen, si verisimile sit peccasse*.

^u Hactenus prior solutio. Altera vera est, quæ liberat omni culpa, *objiciendo*, non esse verisimile.

^x Hæc autem obiectio *rectius* procedet, *si*, mutatis vocabulis, *dicas*, non plerumque sic fieri, sed aliter:

^y Vel quia crebro secus *fiant*,

^z Vel quia pleraque secus, &c.

2°. Signa dissolvi constat, *objiciendo*, quod non necessariam sortiantur *concludendi vim*.

3°. Argumentum ab exemplis solvi etiam, patet, *solutione duplici*, sicut ante solvebatur verisimile; quod non sit necessarium:

plura ^a vel sæpius *evenerint* aliter. ^b Quod si et *plura* et sæpius sic, *ut adversarius exemplis ostendit, pugnandum erit, ac dicendum*, aut id de quo quæritur non esse simile, aut non similiter *affectum*, aut differentiam sapere aliquam habere. ^c Tecmeria vero, et ea quæ tecmeriis constant enthymemata, non solvere licet, *objiciendo*, quod sub syllogismum non cadant: (^c peripicuum autem etiam hoc nobis ex analyticis:) ^d sed relinquitur ut ostendamus, id, quod *ab adversario in propositionibus esse* dicitur, non inesse. ^e Sin autem manifestum sit, et illud vere inesse, et hoc esse tecmerium, jam istuc *argumentum* fit plane insolubile: *in tali enim tecmerio omnia jam fiunt per demonstrationem manifesta.*

CAP. XXVIII.

Problema unum de amplificatione et diminutione; quod hæc non sint loci aliqui ex supradictis, §. 1. Alterum de dissolutionibus, quod non sint enthymemata ab antedictis diversa, §. 2.

^a **A**MPLIFICARE autem et diminuere, non est communis enthymematis elementum: (idem

^a Tum, si sæpius aliter evenerit.

^b Quod si solutio hæc secunda locum non habeat, contendendum, id de quo quæritur non esse simile, sed ab exemplis allatis alienum.

^c Tecmeria vero, liquet, non solvi, ut signa reliqua, propter vitium sc. figuræ syllogisticæ:

(^c Hoc autem demonstravit Analyt. Prior. ii. cap. 27.)

^d Sed labefactari solum, negando antecedentem, non inesse sc. id quod rei comprobandæ gratia sumptum fuit.

^e Sin autem compertum sit, et antecedentem veram esse, et tecmerium illud esse, manus dandæ: quia solutioni jam locus datur nullus.

1. Primum problema, quod amplificatio et diminutio non sint enthymematum loci, ut inepte magistri quidam:

enim voco elementum, et locum;) ^a nam elementum, et locus, est *illud*, in quod multa enthymemata incidunt: ^b amplificare autem et diminuere sunt enthymemata *ipsa*, quibus demonstrat, *aliquid* esse magnum aut parvum; sicut et *illa*, quibus, *aliquid* esse bonum aut malum, vel iustum aut iniustum, et aliorum unumquodque. ^c Hæc autem omnia (*magnum, bonum, iustum, &c.*) sunt *fines*, in quibus *probandis* syllogismi et enthymemata *versantur*. ^d Quare si nullum horum *fit* enthymematis locus, ne amplificare quidem et diminuere *locus erit*.

2. ^a Neque vero ea, quæ habent vim solvendi, diversa sunt aliqua enthymematis species ab iis, quæ valent ad confirmandum: ^e perspicuum enim *est*, solvere *adversarii rationes*, vel eum, qui demonstrat *contrarium*, vel eum, qui objectionem affert: ^f atqui contra-demonstrare *dicuntur* id quod oppositum *est*: velut, si *adversarius* demonstrarit *aliquid* factum esse, iste *contra demonstrat*, non factum esse; sin autem *ille*, non factum esse, iste *contra*, factum esse. Quare hæc quidem non erit differentia; iisdem enim utuntur ambo *dicentes*: enthymemata enim afferunt *utrique*

^a Locus enim communis, est, in quem multa enthymemata incur-
runt:

^b Atqui amplificatio quidem est ipsum enthymema, quod valet ad probandum magnum, &c.

^c Magnum autem et parvum, &c., sunt fines, quibus probandis enthymemata destinantur; neutiquam autem sunt loci communes.

^d Proin, si ne amplificationis fines (sc. magnum, &c.) sint communes loci, multo minus amplificatio ipsa, quæ ad hos fines probandos comparata est.

2. Secundum problema (*solutiones non differre ab enthymematibus demonstrativis*) probatur per divisionem.

^e Omnis enim solutio fit, vel per demonstrationem contrarii, vel per objectionem:

^f At demonstratio quidem contrarii non differt ab enthymemate confirmationis:

ad *probandum*, rem non esse, vel esse. ^g Objectio autem non est enthymema, sed (quemadmodum in topicis *definiimus*) pronunciatio alicujus opinionis, ex qua perspicuum fiet, vel nihil *ab adversario* esse syllogismo conclusum, vel falsi aliquid *ab eo in propositionibus* assumptum esse. ^h De exemplis quidem, et sententiis, et enthymematibus, et omnino iis quæ *pertinent* ad mentis agitationem, et unde *iis* abundabimus, et quomodo ea solvemus, dicta sint a nobis tam multa. ⁱ Reliquum *est* explicare quæ *pertinent* ad elocutionem, et dispositionem.

^g *Objectio* vero non est enthymema omnino: ideoque non potest esse diversa aliqua enthymematis species a supradictis.

^h Epilogus, de prima parte *retoricæ*, i. e. *enthymematica fide*; quam moderni *inventionem* vocant:

ⁱ Restare secundam, *de elocutione*; et tertiam, *de dispositione*.

ARISTOTELIS

ARTIS RHETORICÆ

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

Præmittitur historia, sive τὸ γίνεσθαι, tam actionis, quam elocutionis, §. 2. Proponit dicendum in sequentibus non de actione, sed de elocutione, §. 3. Et de quali, §. 4.

QUONIAM tria sunt, quæ oportet præcipere de oratione; unum quidem, ex quibus fides sumenda fuerit; alterum vero, de elocutione; tertium vero, quomodo conveniat ordinare partes orationis; ^b de fide quidem dictum est, ^c tum ex quot ea constet, nempe ex tribus; (*enthymematibus, moribus, et affectibus*;) ^d tum hæc cujusmodi sunt; et quamobrem hæc sola: omnes enim persuadendo valent, aut eo quod aliquo modo affecti sint ii qui judicant; aut

Nexus superiorum cum sequentibus:

^a Cum ad orationem, quam adornamus, tria necessaria sint; fides, elocutio, et dispositio partium orationis:

^b *Hactenus de fide dixit; tum*

^c *Ex quot generibus illa constet; sc. enthymematibus, moribus, et affectibus:*

^d *Et qualia illa sint; lib. i. cap. 2.*

quod cuiusdammodi existiment eos qui dicunt; aut eo quod *res* demonstrata sit. ^c Dictum vero est etiam enthymemata unde sint paranda: sunt enim, alia quidem, formæ enthymematum; alia vero, loci.

2. ^f De elocutione vero consequens est dicere: ^g non enim sat est habere quæ oportet dicere, sed necesse est etiam hæc *ita* ut oportet dicere: ^h et multum etiam *elocutio* valet ad id, ut cuiusdammodi, *i. e. morata*, appareat oratio. ⁱ Ac ^j primum quidem quæsitum fuit, secundum naturæ ordinem, id quod primum nobis innatum est, ex quibus *sc. rationibus* res possint persuaderi: ^k secundum vero, quod quærebatur, est, quomodo eædem rationes elocutione disponantur: ^l tertium autem horum, quod vim quidem habet maximam, sunt ea quæ pertinent ad actionem; ^m sed nondum de iis arte aliqua tractatum est. ⁿ Nam *actio* in *poësin* tragicam et rhapsodiam non nisi sero devenit: etenim primis temporibus nondum *histriones* erant, sed poetæ suas ipsi in scena tragœdias agebant. ^o Perpicuum est igitur, etiam in rhetorica inveniri istiusmodi quoddam artificium, perinde atque in poetica; quod ipsum sane et alii pertractarunt, et Glauco

^c Tum de inventionis *sedes*; nimirum, tam de formis propriis, a cap. 3. lib. i.

Quam de locis communibus, a cap. 21. lib. ii.

^f Deinceps de elocutione dicendum:

^g Cum quia necessaria illa sit;

^h Tum quia ob id utilis, ut sermo videatur moratus.

ⁱ Præmittit igitur *historiam* tam elocutionis, quam pronunciationis: quo ille ordine ab antiquis inventæ fuerint:

1°. Expiscati sunt illi argumenta, ex quibus probarent res.

2°. Mox studium posuere in elocutione et verbis.

3. Tertio loco restabat *pronunciatio*, quæ *actio* quedam est:

^k De qua quidem nemo adhuc accurate conscripsit:

^l Siquidem origo ejus in fabulas tragicas et poëses epicas lenta produit.

^o Ergo pronunciandi artificium, ut in poetica, ita et in rhetorica, (ob earum similitudinem,) suum possit locum. Ipsum autem

Teius. ^m Hoc autem consistit in voce, tum quomodo ipsa oporteat uti, ad unumquemque *animi affectum*: ⁿ veluti, quando magna, et quando parva, et quando media; et ^o quomodo tonis; veluti, acuto, et gravi, et medio: ^p tum quibus numeris ad unumquemque *motum utendum sit*. Tria enim sunt de quibus considerant *poeticæ pronunciationis scriptores*; et hæc sunt, magnitudo, concentus, numerus. ^q Atque hi quidem, *qui hoc artificio pollent*, ex contentionibus fere *solis præmia auferunt*: ^r et quemadmodum ibi *in fabulis poetarum* plus hodie valent actores quam poetæ, ^s ita in civilibus certaminibus, *orationum actores quam scriptores*, propter improbitatem rerum-publicarum. ^t Nondum autem composita est ars de ipsis, *actione sc. oratoria et poetica*. ^u Quandoquidem et ipsa eloquendi ratio sero prodiit. ^x Et videtur ea esse importunum, ac leve quiddam, sicut et ipsa actio, si recte existimetur: ^y at cum tota sit ad opinionem *traditio rhetorica, istius sane elocutionis, sicut et actionis, cura*, non ut rei recte se habentis, sed ut necessariæ, suscipienda est: ^z quoniam æquum sane hoc est,

^m Universim quidem, docet,

Tum de voce: quomodo illam variare deceat,

ⁿ Et quoad magnitudinem ipsius;

^o Et quoad concentum, seu tonos;

^p Tum de numeris, seu rhythmis: quæ illorum differentię peropportune maxime.

^q Speciatim vero, tantum commodi viriumque in se habet, ut qui eo excelluere præmia laudemque ferant. Adeoque,

^r Sicut in scena bisitones pluri penduntur quam poetæ;

^s Ita in foro et senatu actores orationum, quam scriptores.

^t De hac tamen pronuntiatione nondum extat methodus:

^u Neque etiam de elocutione ipsa: quippe cujus

Et origo serotina fuit, quo minus perpoliri adhuc potuerit;

^x Et vis ejus, si subtilius ad artis pensum exigatur, res futilis est, perinde ac ipsa pronuntiatio.

^y Cæterum, cum totum *dicendi studium ad opinionem non ad veritatem scribatur, excolenda est elocutio, ut auditori necessaria, non ut absolute recta*.

^z Etenim si quodque ex rationis statera trutinetur, *nihil hic prius fuerit, quam ut argumentorum pondere fidem facias*:

nihil amplius in oratione *nostra* quærere, quam ut neque molestiam, neque jucunditatem, *auditori* afferat : justum enim *est*, rebus ipsis *solis in judicio* contendere ; ^a quare alia omnia, præter demonstrationem, supervacanea sunt : ^b veruntamen *ea* multum valent, propter auditoris, uti dictum est, improbitatem. ^c Ac elocutio quidem parvam quandam necessitatem obtinet in omni doctrina : interest enim quiddam, ad *rem* declarandam, itane, an ita dicas ; ^d non tamen tantum, *i. e. eximium quicquam, præstat* ; sed omnia hæc, *tam actio, quam elocutio, hominum* opinione constant, et *referuntur* ad auditorem. ^e Quamobrem nemo geometriam, *seu mathematicam scientiam*, sic docet.

3. ¹ Ac illa quidem *pronunciationis ratio*, cum prodierit, ^f idem *in studio dicendi* effecerit, quod *ars histrionica in fabulis dramaticis recitandis* : conati autem sunt nonnihil de ipsa *histrionica* dicere nonnulli ; velut Thrasymachus in miserationibus. ^g Et ad *actionem* valere est naturæ *donum*, et magis experts artis : in elocutione vero *valet* artificium. ^h Quamobrem et iis, qui hujusmodi facultatem habent, tribuuntur

^a Et *proin*, tam *elocutio*, quam *pronunciatio*, *jacent*, ut *leves* et *ridiculæ*.

^b *Tractandæ* tamen erunt, ut *auditori*, ob ejus improbitatem, *necessariæ*.

^c Complexio dictorum : *elocutionem ac pronunciationem omni disciplinæ illustrandæ parum quidem inservire* :

^d Non *absolute* tamen ; nec nisi ad *faciendum auditorem corruptum*.

^e Unde *mathematicæ artes*, cum *res ipsas doceant*, *istarum opem* plane *abnuunt*.

1. His præmissis, proponit, 1°. *dicendum de elocutione, non de pronunciatione* ;

^f Tum *quia eadem hæc sit cum histrionica*, quam alii scriptis *de* linearunt ;

^g Tum *quia hæc a naturæ fontibus manat* ; contra *elocutio* tota *arti præceptorique debetur*.

^h Unde, qui *eloquentia clari*, in concionibus *palnam reportant*, *perinde ac ii qui actione vigent*,

rursus præmia, ut *etiam* oratoribus *iis*, qui pronunciatione *pollent*: ⁱ orationes enim illæ, quæ scribuntur, majorem vim habent propter *accuratam* elocutionem, *seu stylum*, quam propter sententiam.

4. ² Itaque cœperunt quidem *in elocutione et pronunciatione* movere primum, ut natura tulit, poetæ; ^k vocabula enim sunt *quædam rerum* imitationes: ^l tributa vero etiam est vox nobis, omnium partium aptissima ad imitationem. Quamobrem *apud poetas* etiam artes *pronunciandi* constitutæ sunt; et rhapsodia *sc.* et histrionica, et aliæ utique. ^m Quoniam vero poetæ, inania *et fabulosa* dicentes, ex elocutione hanc gloriam, quam habent, comparasse videbantur; ⁿ propterea *apud oratores* poetica prima extitit elocutio; velut illa Gorgiæ: ^o et nunc quoque multi in-eruditi eos *qui poetica elocutione utuntur* perorare arbitrantur pulcherrime. ^p Atqui hoc non est *ita*; sed alia *solutæ* orationis, alia *poeseos* est elocutio. ^q Per-spicuum autem *id* facit eventus: neque enim *ii* qui tragœdias faciunt *nunc* amplius *elocutione* similiter utuntur *atque antebac*; sed, ^r quemadmodum etiam ex tetrametris ad iambicum *carmen se* contulerunt,

¹ Tanta enim *eloquii vis* est, ut *disertorum scripta* plus gratiæ ab *ornatu verborum* ducant, quam a *sententiis*.

2°. De *quali elocutione dicendum*, sic:

A *poetis* quidem, tanquam imitatoribus *primis*, profluxit

^k Et *elocutio*, quæ *vocabula auribus*,

^l Et *pronunciatio*, quæ *vocem rebus*, accomodet:

^m Sed *quia poetis priscis*, cum commentitia canerent, sententiasque effutirent inanes, *ob pbrasin* tamen, *maximi bonores accrevire*:

ⁿ Idcirco et *oratores olim elocutioni poeticæ* incubuere, ut optimæ:

^o Et *hodie idiotæ poeticos* putant *oratores pulcherrime loqui*.

^p Atqui *alio res* abit, *divertitque locutio oratoria a poetica*:

^q Quod probat *hodiernus tragicorum mos*, qui oratori sunt finitimi: neque enim illi *tam impendio utuntur elocutione hac*, quam *olim*: sed,

^r Ut *pristinum carminis genus*, *sc. trochaicum*, commutarunt *in iambicum, &c.*

quia hoc versuum *genus*, præter cæteros, sit *quotidiano* sermoni firmillimum, ^a sic nomina quoque abjecerunt, quæcunque sunt præter loquendi *consuetudinem communem*: ea vero quibus et antiqui *tragici* suos *versus* decorare soliti sunt, et *poetæ* etiam illi qui hexametra nunc *dierum* faciunt, ea, inquam, *ornamenta* jam abjecerunt: 'quamobrem ridiculum est imitari eos qui ipsi non amplius illo utuntur *priscorum* modo. ^u Quare manifestum est, non omnia, quæcunque de elocutione licet dicere, exacte nobis explicanda esse; sed quæcunque de ejusmodi, qualem *oratoriam* dicimus: ^x de illa vero, *poetica elocutione*, dictum est in *libra* de poetica.

CAP. II.

Præsupponuntur varia nominum genera, ex poeticis, et definitur elocutionis virtus, §. 1. Demonstratur, ex quibus nominibus conficiatur elocutio; sc. ex propriis et translatis, &c, §. 2. De translatorum inventione, et usu, leges; una, §. 3. Altera, §. 4. De epithetis, §. 5. Et diminutivis, §. 6.

^a **S**INT ergo ea quæ in poeticis docuimus considerata; et definita sit elocutionis virtus, ^b cum ut

^a Ita et poeticarum vocum ampullas jam dimisere; quo suffarcinata versuum amplitudo detumesceret.

^t Quam stultum ergo illud, poetas hac re ut imitemur, qui, errore jam pridem agnito, sibi ipsis non constitere?

^u Ex dictis emergit, de elocutione tantum oratoria hoc libro dicendum.

^x De poetica (quæ abhorret a foro, convenitque potius granditati carminum,) dictum esse, libro de Poet. §. 33, 34. Edit. Tyrwhitt.

^a Præsuppositis nominum generibus, ex Poet. §. 35. Juxtaque definita elocutionis virtute, ut sit,

^b Cum perspicua;

perspicua sit, (signum enim *hujus est*, quod oratio, nisi *rem* declarat, non obibit suum ipsius munus,) ^c tum ut neque humilis *sit*, neque supra dignitatem, sed decora: nam poetica fortasse non humilis *existimari potest*, sed non decora *est* orationi. ¹ Ex nominibus autem, et verbis, perspicuam quidem efficiunt ea quæ dicuntur propria. ^d Non humilem vero, sed ornatam, alia faciunt nomina, quæcunque dicta sunt in *libris* de poetica: ^e immutatio enim *propriorum* efficit ut *oratio* appareat grandior: ^f quemadmodum enim homines erga peregrinos, et erga *suos* cives *affecti*, illos quidem *admirantur*, hos autem *parvi faciunt*; ^g sic afficiuntur etiam erga elocutionem *quotidianam*, et erga *novam*. ^h Quamobrem oportet locutionem efficere peregrinam: admiratores enim sunt *homines* externarum rerum: jucundum vero *est* admirabile. ² Ac in metris quidem frequens *dictorum nominum usus* et facit hoc, (ut *oratio sit peregrina*, &c.) et *decore* convenit ibidem: ⁱ plurimum enim excelluere, et a *quotidianis rebus discessere*, res, et personæ illæ, de quibus oratio *est*: ^k in nudis autem sermonibus, multo paucioribus illis *uti conceditur*; argumentum enim

^c Tum decora;

1°. Docet, *alia nominum genera aliam elocutionem* conficere: perspicuam quidem, nomina propria:

^d *Decoram* excultamque, *immutata*, seu *tropica*:

^e *Secessus* enim a *loquela communi* (quem faciunt tropica) quasi *nobilitatem orationi* addit:

^f Ut enim *peregrinos suspicimus*, tanquam *incredibili virtute donatos*, *domesticos præterimus*;

^g *Pari* conditione etiam *orationem attendimus*.

^h Hinc, *ne vilescat illa*, *dabis operam* quo *culatur peregrina*, &c.

2°. Probat tropica nomina, in poetarum quidem *versibus* *identidem usurpata*, elocutionem ut *peregrinam*, ita et *decoram*, reddere:

ⁱ Nullus enim ornatus argumentum *poeseos tam grande*, aut personas tam honestas, non decet:

^k In *prosam* vero *pauciora hujusmodi adventitia cooptari*:

solutæ orationis est humilior : ¹ siquidem et hic, si aut servus, vel valde juvenis, aut *quis* de rebus nimium pusillis ornate locutus fuerit, *boc* minus decorum videtur ; ^m verum est etiam in his *sermonibus* id, quod *pro rerum et personarum ratione* contrahitur, et dilatur, decorum. ⁿ Quamobrem, dum *id* facimus, oportet nos *auditorem* fallere, et non videri dicere fictæ, sed naturaliter : ^r hoc enim appositum est ad persuadendum ; illud vero, contrarium : nam *ab eo qui talibus utitur*, tanquam ab infidiatore, cavent homines ; quemadmodum *cavere solent* a vinis permixtis : ^s atque *boc ita se habet*, velut Theodori vox affecta est ad *vocem* aliorum histrionum : hæc enim ipsius dicentis (*ex cujus ore exibat*) videbatur esse ; illæ vero a *persona* dicentis alienæ et *fictitiæ*. ^o Recte autem occultatur *artificium*, si quis *nominibus* illis ex quotidiano sermone selectis *orationem* componat *sua* : id quod Euripides facit, et primus ostendit.

2. ^p Cum autem nomina et verba sint ea ex quibus oratio constat ; ^q nomina vero tot habeant species, quot consideratæ sunt ^{*} in libro de poetica ; ^r ex

¹ Quia et personæ et res ipsæ viliores sunt, quam ut ejusmodi ornamenta recipiant.

^m Veruntamen *orationi* quotidiana suus etiam debetur ornatus, &c.

ⁿ Hinc monendus orator, cum talia nomina attingere necessum sit, *clam* id faciat ; ut ne *artificiose*, sed *natura duce*, dicere intelligatur :

1. Ratio prima, respectu auditorum, quibus persuadendis hoc magni momenti est, illud vero minimi.

2a. Respectu dicentium, quorum elocutio, si palam se *jalet*, similem se habet ac Theodori tragædi genuina pronuntiatio ad histriones cæteros.

^o Ratio autem *celandi artifici*, ne proftet, *tutissima* erit, si quis (vitatis sublimioribus) ex *familiari loquela* *metaphoram* ducat, nec invitam.

^p His præsuppositis ac demonstratis, generatim docet, ex quibus *nominibus* conficiatur elocutio, sic : cum nomina &c, sint *orationis sylvæ* ;

^q Eorumque species omnes traditæ fuerint, (Post. §. 35. Edit. Tyrwhit.)

^r Certe ex *nominibus*, quæ appellantur *linguæ*, et *juncta*, necnon

his *speciebus*, ea quidem quæ vocantur linguæ, et duplicia nomina, et facta, raro, et paucis in locis, usurpanda sunt: (ubi vero uti liceat, posterius dicemus; et quamobrem raro usurpanda, superius dictum fuit :) in excessum enim quendam orationem transmovent a decoro. * Proprium autem suæque rei accommodatum nomen, et translatio, tantum profunt ad nudorum sermonum elocutionem: † signum vero *hujus est*, quod his solis utuntur omnes; omnes enim colloquantur translationibus, et suis, ac propriis: "quare, si quis recte hoc fecerit, perspicuum est et peregrinitatem quandam fore, ac latere eum posse, et perspicue illum esse dicturum; hæc autem definita est esse oratoriæ orationis virtus. * Ex nominibus vero, † ea quæ homonymiæ dicuntur sophistæ accommodata sunt; in his enim fraudem conatur facere: † ea vero quæ synonymiæ, poetæ: dico autem ea, quæ et propria sunt et synonyma, esse, velut, "ire," et "proficisci:" hæc enim ambo simul et propria sunt, et inter se synonyma.

3. † Ac horum quidem unumquodque † quid sit, et quot sint species translationis, et quod hoc, sc. translationes, cum in poesi, tum in soluta oratione, plurimum possint, expositum est, uti dixi, in libro

facta, raro et modice inculcanda erunt; quippe certis reservanda temporibus et locis.

† Propria vero et metaphoras ubique orationi intexere, impune integrumque fuerit, nec sine magno dicentis commodo:

† Unde, hæc duo quotus quisque e populo est qui non inter loquendum capiet, absque omni metu?

† Adeo ut, cui concinne et feliciter hoc cesserit, eidem elocutio et decora sit ob metaphoram, et ob nominum proprietatem dilucida.

† His affinia sunt vocabula alia:

1. Homonymiæ, metaphoris scil. cognatæ: quæ aptiores sophistis sunt, ad imponendum populo:

2. Et propria nonnulla, quæ dicuntur synonyma: ea quidem poetis magis utilia.

† Speciatim de tropicis, ac præcipue de metaphoris, dicturus, ait,

1. Tropicorum singulorum definitiones, et metaphoræ species, ac vires, explanatas fuisse, Poetic. §. 35. &c.

de poetica. ¹ In oratione autem tanto magis de ipsis eligendis laborare oportet, ² quanto ex paucioribus ornamentorum auxiliis soluta oratio constet, quam metra; ³ et quo magis translatio præ cæteris perspicuum habeat, et jucundum, et peregrinum; ⁴ nec ipsam ab alio auctore liceat accipere. ⁵ Oportet vero ⁶ et epitheta et translationes congruentes dicere: atque hæc congruitas erit ex proportionione: ⁷ si minus ita congruant, indecorum apparebit; quia juxta se posita contraria apparent maxime: ⁸ sed videre oportet, v. gr. ut juveni purpura, sic seni quid conveniat; non enim eadem ambobus convenit vestis. ⁹ Et si translationis ornare quidem velis, oportet a melioribus, quæ sunt in eodem genere, ducere translationem: si vituperare, a pejoribus: ¹⁰ dico autem, veluti, quoniam contraria sunt in eodem genere, cum dicas, "mendicantem quidem precari, precantem vero mendicare;" in istis, quia utrumque eorum est petitio, id facias licet, quod dictum est. ¹¹ Quemadmodum et Iphicrates Calliam, Matris Idææ ministrum, Metragyrta,

2. In metaphorarum autem selectu multum hic operæ ponendum esse: respectu

^a Et orationis; cui pauciora subsidia suppetunt, quam metris;

^b Et metaphoræ; quia et plurimas illa dotes in se habeat:

^c Et nostrophe acumine cudenda sit, non aliunde mendicanda.

^d In metaphoris ergo et epithetis, quo nihil sit absoni, custodiendæ sunt leges duæ: 1. prima gemina;

Tam ut rebus ipsis congruæ sint, ex proportionibus:

^e Hoc neglectum si fuerit, quicquid subest indecori palam eminet:

^f Proportionis autem servandæ ratio est, in verbis; ut in vestibus: si nescias, quæ vestis seni, videto quæ adolescenti congruat:

^g Tum ut sumantur a meliori quoque in eodem genere, si laudandum sit; a deteriori, si debonestandum.

^h Exempla translationum in demonstrativo genere; a specie ad speciem:

1. A mendicante ad precantem, quæ ambo sub postulante continentur.

2. Iphicrates, opprobrii causa, Calliam, sacerdotem Dææ Matris, vocavit Metragyrta, (qui stipem Dææ cogebat,) quod munus erat vilius.

i. e. *stipis coactorem*, sed non Daduchum, i. e. *radiferum sacerdotem*, vocavit : ^b hic autem respondit, eum sacris Cereris non initiatum esse; *alioqui* enim non Metragyrtam ipsum appellasset, sed Daduchum : ^c utrumque enim *horum* ad eandem Deam refertur ; sed illud honoratum, hoc vero, inhonoratum. ^d Et hic quidem ^e Διονυσιακόλακας, i. e. *Bacchi assentatores impuros*, vocavit ; ipsi vero se τεχνίτας, i. e. *apparatus scenici artifices*, vocant : ambo enim hæc vocabula sunt translatio ; illa quidem, fordibus inquinantium, seu dedecorantium ; hæc vero, contra. ^f Et prædones quidem semetipsum nunc *honesto nomine* lucrifactores appellant. ^g Quamobrem *similiter* licet dicere, illum, qui injuriam fecit, errare ; illum vero, qui *leviter* errat, injuriam fecisse. ^h Et eum, qui surripuit, et sumpsisse, et populatum esse. ⁱ Illud autem, ^j sicut Telephus Euripidis inquit, “ remum imperio regere,” *pro naucleum esse* ; et, “ cum descendisset in Mysiam,” *est indecorum* ; quia imperio regere majus est, quam pro remi dignitate : non igitur clam fuit *studium exornationis*. ^k Inest autem et peccatum in ipsis *verborum syllabis*, nisi ibi fuerint jucundæ signa vocis ; ^l veluti

^b Callias contra se Daduebum, (qui faces Deæ præferebat,) quod ministerium honorificum fuit.

^c Ambo hæc autem sub eodem genere ; sc. famulo Matris Deæ.

^d A genere ad speciem, vel contra ;

1. Quidam *histriones* Bacchi famulos, deturpandi causa, vocavit *adulatores ejus impuros* : illi vero se *artifices*, generali titulo et honesto.

2. Et ita *prædones*, qui turpiter rem augent, se rei *coactores* nuncupant.

^g Unde et in *judiciali genere* dantur metaphoræ, et a specie ad speciem,

^h Et a genere ad speciem, contraque.

ⁱ In metaphoris dictis duo peccata incidunt :

1^m. Si major minorve sit metaphora, quam ut rei quadret :
Exempla ex Euripidis Telepho.

2^m. Si voces asperæ rebus mollibus applicentur.

^l Ex. gr. Dionysius *poësin* (quæ vox suavis est) vocavit *clangorem*, i. e. *inconditum sonum*.

Dionysius, *cognomen* Æneus, in Elegis appellat poetam

“ *Clangorem Calliopes* ” —

eo quod ambo (*clangor et poësis*) sint voces. ^p Ea autem metaphora, quæ vocibus fit nihil significantibus, omnino vitiosa et abjecta est.

4. ² Præterea vero, non e longinquo; ¹ sed ex cognatis et ejusdem speciei rebus transferre oportet : atque ita, ut, si quæ nullum proprium nomen habent, proferantur cum nomine ; quod quidem, simul atque prolatum, perspicuum statim sit cognatum esse : ^q velut in ænigmate illo probato ;

“ *Virum vidi igne æs viro agglutinantem* : ”

hæc enim cucurbitulæ passio, seu receptio, nomine uno caret. ¹ Utrumque autem (et agglutinatio et cucurbitulæ usus) est appositio quædam : idcirco cucurbitulæ appositionem recte uno nomine vocavit agglutinationem. ^s Et omnino, ex belle prolatis ænigmatibus licebit translationes sumere aptas, et elegantes : translationes enim (ut partes quædam) faciunt ænigmata : quare perspicuum est, ænigmata, si belle prolata fuerint, belle translata fuisse. ² Item transferre par est a rebus pulchris et honestis : ¹ honestas autem seu pulchritudo nominis, ut Lycimnius sophista ait, est ¹ in so-

^p Sin autem vox afferatur nihil significans, amandanda illa quidem ut vitiosa, non tantum ut erronea.

2. Altera lex bimembris, 1. ut sumantur a rebus affinis : interim tamen, ut, quæ proprio nomine carent, tali donentur, quo simul prolato, aperte teneatur affinitas.

^q Exemplum ænigmati maxime celebris ; in quo cucurbitulæ usus (qui uno nomine caret) per metaphoram a specie ad speciem appellatur agglutinatio :

^r Ambo autem hæc sub eodem genere, sc. adpositione.

^s Omnino, quia ænigmati partes sunt metaphoræ, et urbani urbanæ, explicatis belle ænigmatum partibus, translationum festivarum copia neutiquam deerit.

2. Ut ducantur non modo a cognatis rebus, sed et a speciosis ; quo ipsi, quæ animos oblectet, pulchritudo adfit.

^t Scias autem, pulchritudinem ac deformitatem nominis esse 1º. in sono ; 2º. in re ipsa ;

nis, vel ² in *re* significata : et turpitudine eodem modo. ¹ Præterea, tertius *est* modus, qui solvit sophisticam rationem : ^u non enim *vere se habet* id, quod dixit *sophista* Bryson ; “ Neminem, propter significationem vocabuli, obscæne *posse* loqui ; siquidem idem sit sensus tuus, cum unum vocabulum pro alio *per metaphoram* proferas.” ^x Hæc enim ratio est falsa : ^y nam aliud nomen est alio magis proprium, et magis assimilatam *per imaginem*, atque accommodatius ad ponendam rem ante oculos. ^z Præterea, rem non similiter *se* habentem significat hoc nomen, et illud : quare sic etiam nominum aliud alio honestius, vel turpius *esse*, ponendum *est* : ^a nam ambo quidem nomina honestum et turpe significant ; sed non quatenus honestum, neque quatenus turpe : ^b aut ambo eadem quidem significant, sed tamen vel magis vel minus honesta, et turpia. ^c Translationes autem hinc ducendæ sunt, ab iis sc. quæ vel ¹ voce, vel ² vi, vel ³ adspectu, aut alio aliquo sensu pulchra sunt ; ^d plurimum vero interest, si quis dicat, veluti, “ roseo-digitam Auroram,” potius quam “ puniceo-digitam,” vel adhuc, quod deterius est, “ rubro-digitam.”

5. ^e Et in epithetis, seu appositis, licet quidem

3°. In significatum *diversitate* : ex qua,

^u *Sophisma* Brysonis, Nihil esse obscænum dictu : quia cum duobus synonymis, ut sit, rem notes, vel utrumque turpe est, vel neutrum : siquidem res quæ notatur eadem sit :

^x Solvitur, inquam, hoc modo : licet enim duo nomina eandem rem notent, unum tamen altero est honestius :

^y Vel quia rei explanandæ magis proprium, &c,

^z Vel quia sub alia atque alia ratione eandem exprimit.

^a Ratio dicti ; quia eandem exprimit, vel non ut eandem, sed quatenus honestam aut turpem :

^b Vel ut eandem, non absolute, sed ut magis minusve honestam, &c.

^c Ex dictis patet, a quibus rebus pulchris ducenda sit *metaphora* : sc. a pulchris, 1. in sono, 2. in facultate, 3. in sensibus his vel illis.

^d Singulis etiam sensibus res aliæ gratiores aliis : ex. gr. adspectui, ex *Iliad.* ii. et alibi.

^e Quod de metaphoris supra docuit, idem hic produci potest,

appositiones fieri a pravo, vel turpi; velut, ¹ *Orestes* "matricida" a *Menelao* dicitur: licet vero etiam fieri a meliori; velut, *Orestes* a *scipio*, "patris vindex." ² Et Simonides, cum is quidem qui mulis *Olympia* vicerat exiguum ipsi præmium offerret, *carmen* facere noluit; quasi gravaretur "in semiasinas *carmen* facere:" ³ ubi vero idoneum *præmium* dedit, tunc cecinit,

"*Salvete velocipedum filiae equorum:*"

Atqui asellorum quoque filiae erant.

6. ⁴ Præterea, licet eandem rem per nomen diminueret: est autem diminutio, quæ minus reddit et malum et bonum; ⁵ quemadmodum et Aristophanes per *jocum* ludit in *Babyloniis*, ⁶ pro aureo *nummo*, "aureolum" vocans; pro toga, "togulam;" item ⁷ pro convicio, "conviciolum;" et "morbulum." Cavere autem oportet in utrisque, tam *epithetis*, quam *diminutivis*, et accurate observare modum.

1°. Ad *epitheta*: ea, si quem laudare vis, a meliori parte sumi; si vituperare, a deteriori.

Exempla; 1. ex Euripide, de Oreste:

2. De mulis *Anaxilæ Olympionicæ*, quos Simonides poeta, modo debonestandi, *semiasinas*,

⁸ Modo ornandi gratia, pernicum *equorum filias*, salutavit;

2°. Ad *diminutiva nomina*, quæ *factitia* sunt: illa enim, minuendo rei malum, eam ornant; contra, bonum premendo, conterunt:

⁹ Exemplum ex *Aristophanis Babyloniis*, (quæ non extat,) ubi diminutiva sunt,

¹⁰ Alia ad minuendum bonum;

¹¹ Alia ad molliendum malum.

CAP. III.

Exposita sunt nomina propria, et translata; nunc de iis, quæ, cum in rebus notandis inepte modum superent, insulsam et frigidam locutionem faciunt; ut sunt duplicia nomina &c.

De quatuor nominum generibus, quibus frigida sit elocutio; deque eorum usu.

Primum de duplicibus, §. 1. Deinde de linguis, §. 2. Tertio, de epithetis intempestivis, &c. §. 3. Quarto, de translatis ineptis, §. 4.

FRIGORA autem in elocutione (*seu elocutio frigida*) in quatuor fieri solent: ^a in duplicibus *seu conjunctis* nominibus; ^b velut Lycophron dicit, “multiforme cœlum:” “grandiverticis terræ:” et, “littus vero angustivium.” Et, ^cut Gorgias nominabat, “mendiciloquus adulator:” et “pravejuros,” ac “probejuros:” et, ^dut Alcidas, “robore quidem animum repletum, ignicolorem vero aspectum esse factum:” et, “finiferam putavit alacritatem ipsorum futuram:” et, “finiferam sermonum suadelam constituit:” et, “cœrulicolor maris solum.” Omnia enim hæc poetica *seu facta* ob duplicationem apparent. Atque hæc quidem una est elocutionis frigida causa.

2. ^a Altera vero, cum linguis *alienis vel barbaris* utimur: veluti Lycophron Xerxem, “Pelorium virum,” *i. e. monti æqualem*: Et Sciron, “Sinnis vir,” *i. e. scelestus*. ^c Et Alcidas, “Athyrra, *i. e. ob-*

^a Nominum *insulorum* quatuor genera:

1°. *Duplicia*, seu nimis duriter *tumideque juncta*.

^b Ejusmodi congeffit poeta Lycophron;

^c Et Gorgias *sophista*;

^d Et Alcidas *orator*.

2. Secundum genus, *linguæ*, *i. e. externarum gentium voces*; qualia plurima coacervavit Lycophron,

^c Et Alcidas.

lectamentum poësi : et, “naturæ atasthaliā,” i. e. *improbitalē* : et, “indomita animi iracundia exacutum.”

3. ¹ *Tertium genus frigorū* in epithetis ; cum vel longis, vel intempestivis, vel frequentibus utimur : nam in poësi quidem decorum est dicere, “album lac,” &c : ² at in *prosa* oratione hæc partim indecora sunt, si longa, et intempestiva ; ³ partim, si nimis crebra sint, arguunt *studium dicentis*, atque aperte demonstrant poësin esse. (^h Quandoquidem et ipsa sane poësi in orationibus aliquantisper uti oporteat ; immutat enim quotidianum sermonem, et peregrinam elocutionem efficit : ⁱ veruntamen mediocritatis est habenda ratio ; quoniam poetica elocutio majus parit in oratione vitium, quam si temere et ex tempore quis dicat : illa enim, *jubita elocutio*, non quidem habet id quod est bonum ; hæc autem, nimis ornata, habet id quod est malum.) ^k Quamobrem Alcідamantis frigora apparent : non enim is epithetis ut condimentis, sed ut cibis, utitur ; adeo crebris, et majoribus, et apertis : ^l veluti, non dicit sudorem, sed “humidum sudorem :” ¹ et, non ad Isthmia, sed “ad *solenem* Isthmiorum conventum :” et, non leges, sed “civi-

3. Tertium genus, *epitheta*, (i. e. *adjuncta nomina*.) quæ vel impendio proluxa sunt, vel intempestiva, vel crebro repetita.

¹ Talia enim in poësi quidem locum habent :

² In *prosa* vero duo priora ex his indecora sunt ;

³ Tertium (i. e. crebra epitheta) manifestariū facit poësin, non orationem.

^h Causam dictorum petas licet ex cap. 2. Poetica enim *phrasi* in oratione usus est, quia vulgari dialecto peregrinitatis adiungit aliquid :

ⁱ Cæterum cultura tenendus est modus : ut enim extemporanea confabulatio gratiæ expers est, ita sermo is, qui sibi ornatum tam inutilem adscribit, omnino ineptus.

^k Exempla epibetorum affectatorum, et inanum, apud Alcідamantem.

1°. Epibetorum ; cum adjectivorum,

¹ Tum paraphrasticum.

tatum reginas legales :” et, non curfu, sed “ cursorio animi impetu :” et, non museum, sed “ naturæ cum accepisset museum :” ² et, “ tristem curam animi :” ^m et, non gratiæ, sed “ popularis gratiæ opifex :” et, “ dispensator audientium voluptatis :” et, non ramis, sed “ sylvæ ramis occultavit :” et, non corpus velavit, sed “ corporis pudorem :” ¹ et, “ re-præsentatricem animi cupiditatem :” hoc autem simul et duplex nomen, et epitheton est ; quare *bujusmodi dictione* poema fit : item hoc modo similiter, “ immensam improbitatis exsuperantiam.” ⁿ Quamobrem oratores ii, qui plane poetice loquuntur, ^o cum ob indecoram *dictionem orationem* ridiculam et frigidam faciunt, ² tum obscuram etiam, propter loquacitatem : quando enim cognoscenti *superflua* quis inculcaverit, dissolvit id quod inerat perspicuum, offusione obscuritatis. ^o Vulgo autem homines duplicibus tunc utuntur, quando quid proprio nomine careat, et oratio facile jungi possit : veluti, “ *χρονος-εἶν*,” i. e. *tempus terere* : ^p sed si nimium *hoc fuerit*, omnino evadit poeticum. ^q Quamobrem ¹ utilissima est duplex locutio poetis dithyrambicis ; isti enim sunt sonori, et pleni strepitus : ² linguæ autem epicis, seu heroicis ; nam heroicum poema res grandis est, et

2°. Rursus epithetorum adjectivorum ;

^m Itemque paraphrasticorum.

3°. Addit exempla duplicium, et epithetorum in unum conjunctorum ; ex eodem Alcidasante.

ⁿ Hinc, oratori a frequenti duplicium atque epithetorum usu abstinendum :

1. Quia, omisso quod decet, ridiculam orationem reddant :

2. Quia supervacanea garrulitate rem satis apertam obscurant, nedum illuminant.

^o Exceptio : duplicia aliquando admittuntur ; tunc sc. cum defectus vocabuli cogat, commodeque queat nomen illud conjungi :

^p Servato interim, quod monuit supra.

^q Corollarium : inde enim fit, ut 1. nomina juncta (quæ *poeseos* sonant) aptissima sint dithyrambicis ;

2. Externa, quæ granditatis plena, poetis epicis ;

superba: ³ translatio vero *versibus* iambicis; his enim nunc utuntur *poetæ*, uti dictum est.

4. ⁴ Et præterea, quantum frigus in translationibus fit: sunt enim etiam translationes *quedam* indecoræ; aliæ quidem, propter ridiculum; nam utuntur etiam comici translationibus, *dum risum movent*: ⁵ aliæ vero, propter nimiam granditatem, et *sublimitatem* tragicam. ⁶ Obscuræ autem sunt translationes, si longe *petitæ* sint: velut ⁷ Gorgias vocat recentia negotia, “viridia, et recens-sanguinea:” et, “tu vero hæc turpiter seminasti, male autem messuisti:” poetice enim *dicta hæc* nimis. Et, ut ⁸ Alcidas, “philosophiam, propugnaculum legum;” et, “Odyssæam, pulchrum humanæ vitæ speculum:” et, “nullum tale oblectamentum poesi afferens:” omnia enim hæc *translata* ad persuasionem minus sunt apposita, ob ea quæ dicta sunt. ⁹ Illud autem Gorgiæ in hirundinem, (cum adversus ipsum volans demisset stercus,) et *similia*, inter tragicas *metaphoras* principatum obtinent: inquit enim, “turpe sane, O Philomela:” nam avi quidem, *absque metaphora* si hoc cecinisset, non turpe fuisset; virgini vero *Philomelæ*, turpe: recte igitur *ei* convitiatus est, commemorando *sc. id* quod *olim* fuisset, non quod *jam* esset.

3. *Translata*, *senariis* versibus, qui *propinqui* sunt sermoni communi.

4. Quantum genus, *translationes ineptæ*; quales inprimis eæ quæ *indecoræ*: idque vel quia nimis *humiles*, cujusmodi utuntur comici;

⁵ Vel quia nimis *altæ* atque *exaggeratæ*, ut tragicam *granditatem* jactent.

⁶ Deinde et *illæ quæ obscuræ*, quia *longe ductæ*: quo vitio lapsi aliquando sunt oratores magni et graves; ut 1. Gorgias Leontinus:

2. Alcidas.

⁷ Exceptio: *nonnullæ metaphoræ*, non ut oratoricæ, sed ut *tragicæ*, *recipiendæ*: velut, illud Gorgiæ *apophthegma* in *hirundinem*, *quam*, proprio ejus nomine relicto, *Philomelam* vocavit, *per hypallagen*; quæ quidem est translatio improprie dicta.

CAP. IV.

De imagine, seu similitudine mollita.

Imago, quid; et quis ejus usus; quomodo e rebus elicienda sit, §. 1. Imaginum urbanarum exempla varia, §. 2.

EST vero etiam imago translatio; differt enim parum; * nam quando poeta inquit de Achille,

“*ut autem leo, irruit,*” —

imago est; quando autem, “*leo irruit,*” particula similitudinis relicta, est translatio: etenim quia ambo fortes sunt, per translationem a fortissima bellua appellavit Achillem leonem. ^b Utilis vero etiam imago est in oratione soluta, sed raro usurpanda; quoniam est poetica. ^c Afferendæ vero sunt imagines, ut translationes: * sunt enim translationes quædam differentes in eo solo quod dictum est.

2. ^d Sunt autem imagines; ¹ veluti, quam Androtion in Idrieum, “*Similem eum esse canibus vinculo solutis; illi enim obvium mordent; et Idrieum solutum ex vinculis esse morotum.*” ² Et, ut Theodamas affmilabat Archidamum Euxeno geometriam nescienti: et hoc quoque ex proportionem con-

^a Definito, quid sit imago; translatio sc. cum expressa similitudinis nota, (instar, tanquam, sicut, &c.) * ut est illa Homeri, Iliad. xx;

^b Et usum ejusdem declarato;

^c Demonstrat, quomodo e rebus eliciatur: eodem sc. pacto, quo translatio; ut quod supra in illa, idem in hac custodias. * Ratio a definitione.

^d Exempla urbanarum imaginum, quæ transferuntur ex proportionem in duobus terminis:

1. Ex Androtione de Idrieo, qui, cum e carcere emissus esset, irapercitus, in omnes passim irruit.

2. Ex Theodamante, qui Archidamum geometriæ peritum similem esse dixit Euxeno deformi atque improbo.

venit; est enim etiam Euxenus Archidamus Geometricus. ³ Et illud, in Politia Platonis; “Qui mortuos spoliant, similes esse canibus, qui lapides mordent, nec attingunt eos qui projecerunt:” ⁴ et in populum *Atheniensem*, “similem esse nauclero, robusto quidem, sed furdastro:” ⁵ et in versus posturum, “similes esse *adolescentibus* pulchritudine destitutis: illi enim, cum defloruerint, hi vero, cum dissoluti sint, non apparent *sibi ipsis esse similes*.” ⁶ Et illa Periclis in Samios; “similes esse ipsos infantibus, qui mansum recipiunt, sed plorantes:” ⁷ et in Bœotos, “similes eos esse ilicibus; nam et ilices a se contundi, et Bœotos inter se pugnare.” ⁸ Et Demosthenes in populum *Atheniensem*, “similem esse iis, qui in navigiis ex eorum agitato nausearent.” ⁹ Et, ut Democrates assimilavit “oratores nutricibus, quæ, nutrimentum absorbentes, saliva infantium ora inungunt.” ¹⁰ Et, ut Antisthenes “Cephisodotum gracilem thuri assimilavit; quod, dum consumitur, jucunditatem affert.” ¹¹ Omnes enim has, et ut imagines, et ut translationes, *parva immutatione facta*, proferre licet: ¹² quare perspicuum est, quæcunque voces probatæ urbanæque sint, ut translationes ex

3. Ex Platonis de rep. lib. v.

4. Et lib. vi.

5. Et lib. x.

6. Ex Pericle in Samios, qui, commodis aliunde acceptis, conquerebantur de iis qui benigne fecerant.

7. Et in Bœotos, qui domesticis discordiis semetipsos conficere.

8. Ex Demosthene duce, in Athenienses, qui præ fastidio reperire nequibant quod probarent, quantumvis rectum.

9. Ex Democrate in oratores, qui fructus populo debitos magna ex parte interceperant.

10. Ex Antisthene in Cephisodotum, civem perditum, cujus mors, quæ haud longe abesse videbatur, justum omnibus gaudium attulit.

11. Notandum, dictas imagines adeo metaphoris affines esse, et hæc in illas ultro citroque facile transeant.

12. Et proinde translationes urbanas (quales illæ quæ ex proportionibus sumuntur) transmigrare in imagines; et retro, imagines in translationes.

proportione dictæ, has etiam nullo labore imagines futuras : et vicissim, quæcunque sunt imagines, eas fore metaphoras rationis adjectione indigentes. ^k Semper vero oportet translationem eam quæ ex proportionem sumitur ^l referre et in alteram partem, ^m et in eas res quæ sunt ejusdem generis : velut, si poculum est “scutum Dionysii,” seu *Bacchi*, etiam scutum convenit dici “poculum Martis.” Ac oratio quidem soluta componitur ex his nominibus quæ dicta sunt.

CAP. V.

De sermonis emendatione, i. e. Græcismo, vel Latinismo.

Elocutio emendata in quinque posita, §. 1. In eadem generales sunt metæ : aliæ tenendæ, aliæ fugiendæ, §. 2.

PINCIPIUM autem elocutionis est emendate loqui. Atque id positum est in quinque : ¹ primum quidem, in connexionibus, sive particulis connectentibus, ^b si quis has reddiderit, prout natura ipsis datum est prius et posterius inter se collocari : veluti quædam eorum postulant : v. gr. conjunctio “quidem,” et “ego quidem,” postulat conjunctionem se-

^k Præceptum, translationes ex proportionem (quo insit urbanitas) semper ita proferendas esse, ut

^l Et alternatim referantur in alteram partem ;

^m Et in ea quæ continentur sub eodem genere.

^a Fundamentum elocutionis est sermonis emendatio, in quinque rebus posita :

¹ ^m. In opportuna connexionum serie ; idque ex parte sui :

^b Ut illæ secundum debitum naturæ ordinem disponantur, i. e. ut prioribus respondeant posteriores, quæ ex illis tanquam aptæ sunt, et posteriorem sedem requirunt :

quentem, "vero," et "ille vero." ^c Oportet autem, quoad auditor ante dictorum meminerit, *barum* alias aliis referre; * et neque longo *eas* intervallo disjungere, ^d neque connexionem *unam* ante alteram (eam quæ ad sententiam absolvendam necessaria sit) reddere: ^e paucis enim *in locis* hoc facere convenit: "Ego vero, postquam mihi dixit, (nam Cleon tum venit ad me, et rogans, et oblectrans,) illis *mecum* quidem assumptis, profectus sum:" in his enim *verbis* multæ connexiones interpositæ sunt ante connexionem eam, quæ *statim* erat reddenda. ^f Si vero longum intervallum intercedat inter "ego vero," et "profectus sum," *sententia* fiet obscura. Ergo unum quidem, quod in sermone bene se habet, est in sententiæ connexionibus. ^g Secundum vero est, ut propriis appositisque nominibus loquamur, et non circumlocutionibus, seu verborum ambagibus. ^h Tertium, ut non ambiguis. ⁱ Hæc autem duo præcepta servanda sunt, nisi quis contraria bis facere præligat: id quod faciunt oratores nonnulli, quando nihil habeant quod dicant, simulant tamen se aliquid dicere: qui enim in poesi tales sunt, hujusmodi *ambientia* et *ambigua* dicunt: velut Empedocles facit. ^k Nam decipit verborum ambitus, si

^c Ex parte auditorum, quorum memoria consulendum est: viz. ut connexiones

* Nec sint nimia distantia valde distractæ;

^d Nec aliæ intercedunt inter ipsas et connexiones principales.

^e Ratio posterioris partis; quia multas connexiones inculcare raro licet, siquidem orationem dissolutam efficiant, et sententiam imperfectam: quod tamen in hoc exemplo concedi potest, &c.

^f Ratio prioris; nimia enim distantia omnino gignit obscuritatem; cum, priore verbo e memoria audientia elapso, quod inde expectatur, nescio quando, subiicitur.

^g In eo, ut nominibus aptis et suis singulæ res appellentur, &c.

^h In aptis vocabulis, ne oratio anticipem intellectum contineat.

ⁱ Exceptio: ambientia et ambigua interdum admittuntur, quam oratores hoc fecerint ex industria; nimirum, cum ipsæ verba et argumenta deficiant, quibus causam adjuvent.

^k Ratio exceptionis: 1. A fine et commodo; nam ambientia quidem facile decipiunt:

multus sit; ⁱ et auditores sc̄c afficiuntur, ut vulgus imperitum apud hariolos; quibus, quando ambigua proferunt, temere statim assentitur:

“Cresus, Halym fluvium superans, magnam imperium dissipabit.”

² Et quia omnino est error minor in istis, ^k idcirco conjectores per genera rei loquuntur: nam v. gr. in ludo par-impar facilius numerum assequetur quis, si generatim paria, aut imparia, esse dixerit, quam si clare dicat, quot habeat: ^l item qui simpliciter dicit quod futurum sit, magis assequetur quam is qui ex parte quando futurum sit. ^m Quamobrem harioli non definiunt quando. Omnia igitur hæc (ambigua et ambibentia) similiter se habent: quare, nisi alicujus ejusmodi rei gratia praeligant, hæc utraque fugienda sunt. ⁿ Quartum est, ut Protagoras genera nominum dividebat in masculina, et foeminina, et instrumenta, seu neutra: oportet enim reddere etiam hæc recte: ^o velut, “illa vero mulier, huc profecta, et collocuta, discessit.” ^p Quintum, in multis, et paucis, et uno, singulari, recte nominandis: ^q velut, “illi vero advenientes verberarunt me.”

2. ⁿ Omnino autem oportet id quod ab aliquo

ⁱ Ambigus vero auditorem inconsiderate assentiri faciunt; ut liquet exemplo vulgi, qui hariolis temere credunt:

2. Ab effectu in ipso dicente; quia enim dicta nomina id perficiunt, ut orator minus hallucinatur, hinc fit, ut ii, quibus conjectura facienda est,

^k Vel per genera rerum loquantur; ut patet exemplo de numeris;

^l Vel simpliciter aliquid pronuncient, non in parte; ut exemplo de tempore futuro.

^m Inde est quod augures nunquam tempus, quo affirmant fore, definiunt, ne deprehendatur dolus.

4^m. In syntaxi, seu concordantia generum, i. e. sequum; quorum ratio accurate servanda est ei, qui incorruptam sermonem amat.

^o Exemplum sexus foeminei.

5^m. In concordantia numerorum, quibus nihil in se perturbatum: ^q Exemplum de plurali.

ⁿ In mendum sermone meta alie tenenda sunt, ut sc̄c. anagnosce in legendo, et oratori in dicendo, nullam facessas moram:

dictum est, *ut scriptum*, facile legi, et sermone proferri posse. ° Hæc autem *virtus ipsa illa est*, quam sane nec multæ connexiones *in se* habent. ° Neque etiam *ea*, quæ non facile est interpungere; ° ut sunt Heracliti scripta: nam *sermones* Heracliti interpungere, operosum fuerit; quia incertum est, utri *sententiæ parti*, posteriorine an priori, *vocabulum* adnectatur; velut, in principio ipsius operis: inquit enim, “rationis *hujus* quæ vere est semper ignari homines fiunt:” incertum enim est illud, “semper,” cum *utra sententiæ parte* interpungere oporteat. ° Præterea, hoc efficit ° solœcismum, *suum cuique verbum* non reddere: v. gr. si non ambobus id *verbum commune* adjunxeris quod convenit; velut, *si aut dicas* “strepitum,” aut “colorem,” “videns” quidem non est *his ambobus* commune, “sentiens” vero est commune. ° Obscuram vero *orationem* reddes, nisi etiam *priori sententiæ parti* posteriorem statim apponas, cum multa *alioqui* in medio inserturus esses: ° velut, *si mendose dixeris*, “constitui enim (postquam loquutus essem cum illo hæc, et hæc, et in hunc modum) discedere:” ° non autem *sic rectius dicas*, “constitui enim,

° Quam quidem faciunt tum *connexionum multitudo*:

° Tum etiam *aliud delictum*; cum *oratio*, præ *connamipum defectu*, interpungi nequeat.

° Exemplum: Heracliti Ephesii scripta; quæ cum *aliis fortasse de causis tenebricosa* essent, tum *bac præcipue*, quod magna parte singulorum membrorum *initia dissoluta fuerint*, et connexionibus minime sustentata.

° *Aliæ metas fugiendæ, duæ*:

1a. *Solœcismus*, qui *puritati adspersit maculam*:

Is fit ex *regula 4a* et *5a* violatis; et ex *peccato alio*, sc. *perversa nominum combinatione*; si non reddas unicuique quod exigit, sed, v. g. *uno nomine*, quod ambobus non congruit, *utrumque devincias*.

2a. *Obscuritas sermonis*, quam pariunt et *violatæ regulæ 2a* et *3a*, et *peccatum aliud in sententiarum importunis interpositionibus*.

° Exemplo docet, et *quomodo hoc vitium admitti*, (si *longæ* sc. in medio parentheses inferantur ante *clausulam principalem*.)

° Et *quomodo vitari possit*: nimirum, ut *prima fronte clausulam* ponas, *postpositu* eo quod *medium locum* vendicabat.

postquam cum illo collocutus essem, discedere;" deinde narrationem subjicias, "hæc, et hæc, atque in hunc modum facta sunt."

CAP. VI.

De amplitudine elocutionis, eique contraria concisione.

^a **A**D amplitudinem autem elocutionis conducunt hæc: "pro nomine uti definitione, quæ quod nomine involutum est pluribus exprimit; veluti, non "circulum," sed "planitiem a medio ad circumferentiam undequaque æqualem:" ^b ad concisionem vero valet contrarium, pro oratione nomen ponere. ^c Et, cum turpe aliquid et indecorum exprimendum est, si in oratione sit turpe, nomen dicere; si vero in nomine, orationem. ² Et translationibus rem declarare atque epithetis, vitando interim id quod poeticum est. ³ Et ¹ unum multa facere, quod quidem poetæ faciunt: cum enim unus sit portus, tamen dicunt;—* "Portus in Achaicos:" ² et,

"Epistolæ quidem bæ luctuosæ plicationes; cum tamen una esset plicatio.

¹. ^a Oratori conciliatur majestas,

¹. ^b Ratione notionis logicæ. Grandis fit, cum pro rei nomine utamur descriptione;

^b Concisa et demissa, cum, relicta definitione, usurpatur nomen.

^c Exceptio: si obsecramus quid tangas, et in definitione turpitudine infit, nomen preferas, quo amplitudini inservias; si in nomine, definitionem.

2. Ratione nominum oratoriorum: sc. metaphoræ, et epithetorum, quæ granditatem adferunt.

3. Ratione grammaticæ phraseos: ut, 1°. Synecdoches, pluralis pro singulari; quod poetæ frequentant.

* Exemplum primum:

2^m. Ex Euripidis Iphigenia in Tauris, pronuntiatum ab ipsa Orestis epistolam porrigente.

² Et non conjungere uno articulo duo nomina, sed utrique eorum, per dissolutionem disjuncto, articulum suum adjungere. Ut, "hujus uxoris, hujus nostræ:" ^d si vero concise dicere velis, contrarium facies: ut, "hujus uxoris nostræ." ³ Et, cum conjunctione interposita aliquid dicere: ^e si vero concise loqui velis, sine conjunctione quidem dices, non dissoluta tamen: veluti, non "profectus, et locutus;" (*sic enim tureret phrasis*;) sed "profectus locutus sum." ⁴ Et illa Antimachi poetæ ratio ad amplificandum utilis; nempe, quæ rei non insunt verbis dicere, ^f quod ille facit de Teumestio Bæotia colle:

"Est quidam ad ventum expositus parvus collis:"—nam hac ratione augeri potest oratio in infinitum, cum ea, quibus singulæ res carent, infinita sint: ⁵ hæc autem ratio locum habet tum in bonis, tum in malis rebus, quemadmodum non insint, commemorandis, utro tandem modo orationi sit utile. ^h Unde etiam nomina quædam poetæ ducunt, ⁱ sonitum arcus vocantes "concentum achordum," sine chordis: et sonum tubæ "concentum ἀλυσον, absque lyra: ex privationibus enim hæc adportant. ^k Hoc enim, quod dici-

²°. Cum *næc opoles nomina*, ut, mulieris nostræ, sed Græce articulum iteris, hujus mulieris hujus nostræ: Latine sic; hujus mulieris quæ nostra est.

^d Concise contra uno articulo duo nomina conjunges, &c.

³°. Cum *interferis copulas*, grandis sit oratio; ut, profectus et locutus:

^e Demissa, cum easdem removes, interim ut ne singula spargantur dissoluta, sed cum concordantia alligentur.

⁴°. Ratione *sophistica*; cum rem pusillam, cujus bona aut nulla aut minuta sunt, longiori sermone augeamus, virtutibus iis, quibus caret, prædicandis.

^f Exemplum ex Antimacho poeta, lib. i. Thebaid.

^g Hæc ratio et ornandæ et conterendæ rei predest, prout causa postulat.

^h Itaque rationem hanc secuti poetæ voces eundem ab iis quibus quodque orbatum est privativas: idque libentissime.

ⁱ Exempla ex Theognide.

^k Hæ enim voces urbanæ admodum sunt in translati ex proper-

mus, probatur *arridetque* in translationibus ex proportionē *ductis*: veluti, dicere “*tubæ sonum esse concentum ἄλυσον, i. e. lyra carentem.*”

CAP. VII.

De convenientia elocutionis, seu idonea phrasi.

De convenientia locutionis triplici; 1a. ut sit accommodata rebus, §. 1. Deinde, ut affectibus, §. 2. Tertia, ut moribus, §. 3. Præcepta communia de usu nominum in elocutione convenienti, §. 4.

DECORUM autem habebit elocutio, si sit et pathetica et morata, et subjectis rebus proportionē respondens. ^a Ac proportionē respondet, si neque de amplis et gravibus rebus tenuiter abjecteque dicatur, ^b neque de vilibus graviter atque ample; nec abjecto nomini adjectus fuerit ornatus; ^c si minus hoc servetur, comœdia apparet; veluti facit Cleophon: similiter enim aliqua proferebat, ac si diceret, “veneranda ficus.”

2. ^a Pathetica vero elocutio consistit in eo, ut, ^a si sit contumelia nobis facta, irati dictio videatur: ^c si im-

tionē: ut enim lyra ad suum melos, ita tuba ad sonum. Cum igitur *durius sonus tubæ* vocetur *males*, quia hoc suave, ille asper; quo culpam vitaret, qui ita transfudit, *urbane* addidit *ἀλυσον*.

^a Decorum et convenientia elocutionis in tribus cernitur, &c.

1. Rebus subjectis consentanea erit, si de rebus amplis magnifica eligas nomina, nominumque epibeta:

^b De humilibus autem, contraria:

^c Alioqui non sermo erit oratoris, sed postæ comici, ad movendum risum comparatus.

2. Affectibus excitata locutio fit, cum singulis motibus et certa nomina, et ratio pronuntiandi sua tribuatur:

^a Ut in ira;

^c Indignatione;

pia et turpia sint, cum indignatione animi, et caute interim dicat: ^f si honesta et laudabilia, cum lætitia, et delectatione quadam: ^g si miserabilia, humiliter: et demisse; et in aliis similiter. ^h Persuadet autem rem etiam sua propriaque ejus elocutio, tametsi res ipsa secus se habeat; ⁱ decipitur enim auditoris animus, quasi orator vere dicat, eo quod in talibus sic se habent: quare arbitrantur, ita rem se habere, etiam si non ita se habeat, ut orator ait. ^k Et una afficitur semper is qui audit cum eo qui affecte dicit, quamvis nihil vere dicat: ^l quamobrem multi oratione quasi tumultum excitantes auditores percellunt, atque attonitos reddunt.

3. ¹ Et morata quidem elocutio hæc ipsa est demonstratio ex signis; quoniam consequens est oratio sua cuique consentanea generi atque habitui: ^m dico autem, genus, secundum ætatem; velut, puer, aut vir, aut senex: ⁿ et sexum; velut, mulier, aut vir: ^o et nationem; velut Læco, aut Theffalus: ^p habitus vero, secundum quos cujusdammodi quis est in vita; i. e. his vel illis moribus conformatus; ^q neque enim vitæ

^f Lætitia;

^g Miseratione, &c.

^h Cur autem talis oratio ad suasionem efficax?

ⁱ Una causa est, ob captionem *κατ' ἐνσυναστον*. Ex. gr. Quia qui miseriis premitur miseranda ejulat voce, ideo, retroacta consequentia, stulte putamus eum qui sic ejulat miseriis premi: atque ita in vocibus affectuum aliorum.

^k Altera causa, ob affectum similem, quem sermo talis in auditore commovet, tametsi rem nullam sæpe sustineat cogitatione dignam.

^l Hinc multi consternant auditorem quasi trepidatione et tumultu verborum.

3. Morata quoque locutio similiter fidem facit a consequenti, et a signo. Quia enim varios hominum mores, secundum eorum genera et habitus, sua propriaque consequitur oratio:

(^m Genera intelligo, singulas ætates;

ⁿ Sexus;

^o Nationes:

^p Personarum autem habitus, conditiones, non quolibet, sed eas quibus hominum vita hoc aut illo modo informatur:

^q Leviores enim et minutæ nullius sunt momenti aut variandos mores:)

benignum secundum quemvis habitum dicuntur cujusdammodi, i. e. *moribus imbuta*: ¹ si igitur etiam nomina habitui accommodata dicat, in *phrasi* efficiet mores: non enim eadem, neque eodem modo, agricola et vir liberaliter educatus locutus fuerit. ² Afficiuntur vero aliquantisper auditores etiam *formula* illa, qua affatim utuntur orationum scriptores; ³ "quis autem non intelligit?" et, "omnes sciunt:" ⁴ confitetur enim is qui audit, pudore captus, ut particeps sit *eius notitie*, cujus et alii omnes.

4. ¹ *Opportune* autem et non *opportune* ² *formulis* quibusvis uti, omnium *trium* formarum est commune: medela autem in omni exsuperatione ³ est id quod summe celebratur, *sui ipsius correctio*: oportet enim *oratore* increpare seipsum: sic enim videtur verum esse quod dicit; quoniam *oratore* sane, quod *ipse* facit, haud latet. ⁴ Præterea, ⁵ non omnibus simul uti oportet iis quæ proportionem *conveniunt*, sed interdum *diffidentia* interponere: ita enim *artificium* hoc fugit eum qui audit: ⁶ dico autem, veluti, si nomina dura sint, non et voce, et vultu, *reliquisque*, quæ *duris* *istis* congruant, *continenter* uti oportebit: ⁷ fin mi-

¹ Ideirco cum quis nominibus utatur cuique aptis, hoc signo fidem faciet, se iisdem esse moribus imbutum.

² Ad elocutionem affectam reducuntur astutæ rationes, quibus alii, et Isocrates passim usus est:

³ Quis hoc ignorat?

⁴ Nemini dubium est.

⁵ Eas cum auditor non animadvertat, stulte assentitur falsis, pudore veritus, ne quod vel lippis notum solus nesciat.

⁶ Præcepta communia de usu formularum &c.

⁷ Quia in istis inculcandis iusti fines aliquando prætereuntur:

¹ Remedium hujus esto figura *ἰσαροπιδίων*, qua orator, quasi parum recte quid protulerit, seipsum castigat.

² Secundum præceptum bimembre: 1°. *ditionibus*, voce, vultu, &c., quæ sibi *analogia* respondent, non omnibus eodem tempore utendum, &c., ne studium dolusque fiat palam:

³ Ex. gr. *Nominibus duris voces vultumque durum* adjungere;

⁴ Ratio: alioqui enim merito suspecta esset tanta inter-
sensio:

nus *hoc servet*, manifesta quænam sint fiunt singula: ^c sin autem hoc quidem *durum fit*, illud vero non, celabit *auditorem*, et idem *nihilominus, proportionè interim servata*, faciet. ² *Contra* igitur, si mollia duriter, et dura molliter dicantur, haud apposita fit *elocutio* ad persuadendum. ^d Nomina autem epithe-
ta et duplicia plura, præcipue peregrina, *seu linguae*,
^e conveniunt pathetice dicenti: ^e venia enim datur *oratori*, *puta*, irato, si malum *quod passus sit* dicat esse
“*coelisuperans* ;” aut “*Pelorium*,” *montibus æquum*,
nominet: ^f et quando jam teneat auditores, et qua-
si divino furore afflatus reddiderit, aut laudibus vel
vituperiis *ipsorum exponendis*, aut ira vel amicitia in
eorum pectoribus excitanda: ^g velut etiam Isocrates fa-
cit in Panegyrico, ^h sub finem, ubi dicit, “*famata*
autem et memoriam:” ⁱ et *ibidem*, “*quicumque to-*
lerarunt spectare oculis tui incommoda :” ^h nam et illi
qui divino furore afflati sunt loquuntur talia, ut ii
etiam *qui audiunt* facilius hæc admittant, utpote eo-
dem modo affecti. Quamobrem etiam *hæc ipsa po-*
eti conveniunt; divinum enim *quiddam est* poësis.
^a Aut igitur *nominibus dictis* sic *uti oportet, uti dixi*,

^c Sin eorum aliis *servatis* mittantur alia, clam erit *consilium* di-
centis, &c.

². Contra, *nunquam* committendum, ut *locutio a re ipsa* dif-
crepet: *analogia enim omni relicta, fide careat* necesse est.

^d Speciale præceptum de nominibus poeticis. [*Ubi et quando*
usurpanda ?] 1. *Præcipue tunc, cum animo perturbato dicas*:

^e *Verborum enim insolentiæ veniam dant, qui te doloris magnitu-*
dine vident sic permotum, ut non intelligas quid agas:

^f *Commode quoque tunc, cum auditorem in manu obsecum habeas,*
et affectibus accensum, ac quasi entusiasmo lymphatum rapias.

^g *Exempla Isocratis in panegyrico*:

1^m. Ubi *ad bellum accendit a fama, qua vivi fruturi essent, et*
memoria, quam posteris relicturi:

2^m. Ubi *laudat facta Atheniensium, &c.*

^h *Ratio præcepti: quia enim mentis compotes non sunt, cum hujus-*
modi verba fuderint, qui audiunt. similiter animo affecti, quid ab
illis fiat non attendunt, facileque sibi imponi sequo animo patiuntur.

2. Dein:

¹ aut cum ironia; quod ipsum Gorgias faciebat; ² et qualia sunt illa *Socratis* in Phædro.

CAP. VIII.

De figura elocutionis, seu figurata elocutione.

Figurata elocutio, 1º. Quæ, et qualis, §. 1. 2º. Ex quibus rhythmorum speciebus constet, §. 2. Quomodo præane utendum sit, §. 3.

FIGURAM autem elocutionis ¹ oportet neque integri metri compotem esse, neque rhythmorum expertem: nam *metrica* quidem *oratio* minus apposita est ad persuadendum: ² etenim *ab oratore studiose ficta* esse videtur; et ³ simul etiam *auditoris* mentem avocat *ab iis quæ audit*: facit enim ut attendat *auditor*, quando simile *metrum* rursus venturum sit. ⁴ *habent* ergo *se* sicut pueri, qui antevertunt *vocem* præconis; “Quem eligat patronum *servus* is qui manu mittitur? Cleonem.” ⁵ Quod autem *rhythmus* expertus est sine certo termino est: oportet vero terminatam quidem esse *orationem*, sed non

¹ Et in ironia conceditur quæ sunt extra consuetudinem sermonis effundere:

² Et in rebus affectuum plenis; ut Socrates de amatoribus, apud Platonem, in Phædro.

³ Figura elocutionis, 1. Qualis? Neque solis sc. versuum dimensionibus adstringenda:

⁴ Tum quia talis lucernam olet; quod alienum a facienda fide:

⁵ Tum quia auditorem a re abducit ad concinnitates attendendas; quando sc. par illi metrum ad aures accesserit.

⁶ Illustratio: exemplo puerorum, qui ultimas edictorum partes præripiunt, priusquam e præconis ore exeant.

⁷ Neque præfusus rhythmus exfors esse debet: quia terminis clausam esse oportet, non metrum tamen, &c.

metro : ^f quod enim infinitum est, id inajucundum est, et cognitu difficile : ^g omnia vero terminantur numero : ^h numerus autem figuræ elocutionis est rhythmus, cujus etiam metra segmenta sunt. ⁱ Quamobrem rhythmum oportet habere orationem, non autem metrum : sic enim poema erit : ^k neque tamen rhythmum exquisitè habere oportet : id autem erit, si quadamtenus sit, modumque teneat.

2. ^a Ex rhythmis vero, ^b herous est grandis, et clausulam tardam habens, et harmoniæ indigens. ^c Iambus autem ^d est ipsa vulgi locutio, quæ humilior est. Quamobrem maxime præ omnibus metris aliis iambica temere fundunt ii qui dicunt. Oportet autem sermonem grandiore effici, et auditiorem percellere. ^e Trochæus autem ad saltationem cordacem propius accedit : id autem perspicuum faciunt tetrametra ex eodem constituta : nam tetrametra sunt volubilis rhythmus. ^f Reliquus vero est pæan, quo plerique oratores usi sunt, initio ducto a Thrasymacho ; non potuerunt vero dicere, quinam esset. ^g Est autem pæan genus tertium, et consequens iis rhythmis qui dicti sunt : ^h habet enim se, ut duo ad tria : illorum autem unum quidem genus, sc. herous, est ut

^f Terminis clausam, ne sit insuavis, aut scitu ardua :

^g Non metro, sed rhythmis : omnia enim terminantur numero :

^h Atqui numerus figuræ elocutionis est rhythmus :

ⁱ Unde orationi convenit rhythmus, non metri dimensio, ne poema fiat. ^k Et rhythmus non semper idem, sed ex parte, et remittit, &c.

2. Cum rhythmus tres sint præcipuæ species : 1^a, herous, qui elatus, et tardus, et harmoniæ indigens : est enim ut unum ad unum.

2. Secunda huic opposita, quæ harmoniam habet duorum ad unum : sed

^k Vel est humilis, ut iambus :

^l Vel mobilis admodum, ut trochæus :

3. Tertia, pæan, qui præcis oratoribus in usu fuit, ignotus tamen :

^m Est autem media species inter duas præiores, et consequens illi quoad naturam :

ⁿ Nam ratio ejus est duorum ad tria : cum herous sit æqualis, sc. ut unum ad unum ; iambi et trochæi dupla, sc. ut duo ad unum.

unum ad unum; alterum vero, ut *iambus et trocheus*, est ut duo ad unum: °rationibus autem his consequens est *ea quæ dicitur* sesqui-altera: hæc autem est *ipse pæan*. ° Ac alii quidem rhythmī abjiciendi erunt, ° tum ob ea *utique* quæ dicta sunt, ° tum quia *sunt* metris aptiores: ° pæan vero fumendus: ab hoc enim solo, ex omnibus qui dicti sunt rhythmis, non fit metrum; ita ut *auditorem* inaxime la-teat.

3. ° Ac hodie quidem oratores uno tantum pæane utuntur, idque in initiis: °oportet autem finem a principio differre: °pæanis vero duæ sunt species inter se oppositæ; quarum una principio convenit, ut etiam oratores utuntur: iste vero est, quem inchoat *syllaba* longa, ac terminant tres breves:

“ ° *Delogena, sive Lyciæ*:”———et,

“ *Auricome O Hecate, nate Jovis*.”

² Alter vero e regione est, quem tres *sc.* inchoant breves, et terminat *una* longa:

“ *Humum et aquam, mariaque occuluit horrifera nox*.”

³ Iste autem pæan finem quendam perfectum efficit:

° His autem rationibus consequens est illa quæ est duorum ad tria, i. e. *sesquialtera*; ex qua constat ipse pæan, &c.

° Ex dictis conficitur, non priores duas species adhibendas esse:

° Tum ob *vitiis* ante *exposita*;

° Tum quia in versum cadunt maxime:

° Verum pæanem retinendum: quia ut vitiis superiorum caret, ita solus versum non conficit, &c.

° Speciatim, quomodo, et quo pæane utendum? Non rhetorum quorundam more, qui et una tantum pæanis specie, et initio solum ambiz utebantur, non in fine.

° Nam et finis sententiæ differre debet ab initio:

° Et pæanis duæ sunt species: una initiis congruit; quæ constat ex prima longa, et tribus brevibus:

° Exemplum ex hymno Apollinis, qui et ipse ob hæc metra dictus est Pæan:

° Altera ex tribus brevibus, et ultima longa:

° Atque hæc aptior est clausulis, quæ melius *insistunt syllabis* longis, quam brevibus.

^b brevis enim *syllaba*, quia imperfecta est, facit mutilum: ^c sed oportet longa syllaba amputari, ^d et finem *ipsum* esse perspicuum; ^e non opera *librarii* scribentis, neque ob paragraphen, seu *notam margini appositam*, ^f sed propter *ipsum* rhythmum. ^g Ac numerosam quidem oportere esse elocutionem, et non expertem rhythmī; et qui numerosam efficiant rhythmī; et quomodo *se* habentes; dictum est.

CAP. IX.

De figuratæ elocutionis generibus, sc. fusa, et versa.
Figuratæ elocutionis genera duo: fusa, §. 1. Et versa, quæ periodis constat, §. 2. Periodi duæ species, una in membris, altera unimembris: de periodo in membris, §. 3. Ejus genera primaria duo sunt, alia distincta, alia opposita; secundaria etiam duo; alia compar est in membris; alia, assimilata, §. 4.

ELOCUTIONEM autem necesse est esse aut fusam, et vinculo unam, ut in dithyrambis *longiora cantionum exordia*; ^b aut in *se* conversam, et similem veterum poetarum antistrophis. ^c Ac *fusa*

^b Nam *brevis syllaba*, cum *inchoata* sit, finem *imminutum* facit atque instabilem:

^c Verum ambitus et *ultimam longam* esse,

^d Et *finem apparere*, oportet;

^e Non *interpunctione librarii*, aut *asterisco extra* posito;

^f Sed *ex ipso ritmo*, qui, cum *auribus perceptus* sit, *demonstret*, illic *institendum* esse.

^g Epilogus dictorum.

^a *Figuratæ elocutionis duo genera: una, fusa, et copularum ope continua;*

^b *Altera, conversa, quæ partes sibi respondentem habet, suæque vi sine copulis connexas.*

^c *Fusa, seu perpetua, est, qualem prisca scriptorum tulit ætas:*

quidem elocutio prisca est, ^d *ut in illo opere*; “Herodoti Thuriî hæc est *historiæ* expositio, &c.” Hac enim olim quidem omnes, nunc vero, *meliori inventa*, non multi utuntur. ^e Voco autem *fusam*, quæ nulum habet finem per se, nisi res quæ dicitur *tota* terminata fuerit. ^f Est autem injucunda, propter infinitatem: finem enim, *quo perventuri sunt*, volunt omnes perspicere. Quamobrem *cursores* in flexionibus *circa metas* gravius anhelant, et *pene* deficiunt: antea enim, dum *metam ipsam recta* prospicerent, non *tantopere* laborabant. Ac *fusa* quidem elocutio hæc est.

2. ^g *Conversa* vero est ea quæ periodis *constat*: ^h voco autem periodum, elocutionem quæ habet principium et finem ipsa per se, et magnitudinem conspectu facilem. ⁱ Jucunda autem hujusmodi est, et *quæ* facile perspicitur: jucunda quidem, ^k quia contrario modo *se* habet atque illud quod infinitum est: ^l et quia semper aliquid *se* habere putat auditor, eo quod semper aliquid ipsi terminatum sit. ^m Illud autem, nihil *auditorem* prænoscere quod futurum sit, neque *oratore* *quicquam* *numero*se perficere, injucundum est. ⁿ Facilis vero ad percipiendum, quia facile me-

^d Cujusmodi sunt scripta Herodoti Halicarnassæi.

^e *Definitur* autem, quæ ex se nullo termino clauditur, priusquam res, quæ exponitur, *tota* narretur.

^f *Eo* vero nomine *damnatur*, quod sit *odiosa* et *molesta*; quum ex se *extremum* atque *ultimum* non habeat; sed quod *transactum* est semper ab eo quod *consequitur* eodem *filo* *pendeat*.

^g *Versa*, seu *contorta*, ex *periodis* conficitur.

^h *Periodus*, seu *ambitus*, est quæ et *propriis* *sententiam* *terminis* claudit, et *corpus ipsa* sortitur *lustratu* *perfacile*.

ⁱ *Dotes* ejus *duæ*: una, *ut admodum delectet*; idque quia

^k Et *locutio ipsa perfecta* ac *terminata* est;

^l Et *auditor* ipse, cum semper determinatum quid habeat, *se ali-*
quid tenere ac *providere* autumat:

^m Contra, ut neque *auditor* *quicquam* *teneat*, neque *orator* *perfectum* *det*, (ut in locutione *fusa*,) *ingratum* est:

ⁿ Altera *dos* est, quod nullo *negotio* *percipiatur*; quia *memoriæ* *fixa* inhæret:

moriarē mandari et retineri potest: ° hoc vero fit, quia periodica hæc elocutio numerum habet, quæ res omnium aptissima est ad memoriam: quomobrem et metra omnes recordantur magis quam soluta: numerum enim certum habent metra, quo mensurantur. P Oportet vero periodum etiam una cum sententia ipsa perfecte terminatam esse, et non, aliis rebus priusquam ipsa absolvatur inculcatis, abrumpi; ¹ quemadmodum Sophoclis iambica se habent: ² illud autem vitiosum est,

“Calydon quidem: hæc autem terra est Pelopei soli,” &c.

³ Nam contrarium existimare licet, eo quod facta sit periodi divisio: ut in eo etiam quod dictum est existimari potest, Calydona esse terram Peloponnesi; quod falsum est.

3. ¹ Periodus autem una quidem in membris aliquot est; altera vero simplex. ² In membris quidem periodus est locutio, quæ et perfecta et distincta est, et quæ facilem respirationem habet, non per abruptam divisionem partium, ut et illa quæ dicta est periodus Euripidis; sed integra et indivisa. ³ Ac colon, seu membrum, est altera istius periodi pars. ⁴ Simplicem vero definitio esse unimembrem. ⁵ Oportet autem ¹ et co-

⁶ Atque hoc bonum exinde accipit, quia dimensa numeris est; qui quidem facillime congeruntur thesauro rerum omnium memoria.

⁷ Regula de terminatione periodi est, ut simul exeat cum rerum sententia, neque aliis rebus injectis abrupte dirimatur.

(¹ Quo nomine Sophoclis senarii laudandi sunt:

² Euripidis contra explodendi: ut ille Eurip. in Meleagro.)

³ Ratio regulæ; quia ex hac periodi dissectione auditor sæpe in errorem ducitur.

⁴ Periodorum duæ species; una, in membris; altera, simplex.

1. In membris ea est, quæ et per se perfecta, partibusque divisa; et spiritu dicentis facile pronuntiatur: non quia partibus fracta; sed pluribus interstitiis tota ad finem facile decurrit.

⁵ Ejus distincta pars dicitur colon, membrum.

2. Simplex periodus est locutio unimembris.

⁶ Quod ad periodum in membris;

1. Membra quidem ejus, pro ipsorum mensura,

la, et periodos, neque curtas esse, neque *præter modum* prolixas: ¹ quod enim pusillum est facit ut auditor sæpe quasi impingat: etenim quando auditor adhuc festinans ad id quod ulterius est, ad eamque mensuram termini quam in se concepit, retractus fuerit, subito cessante oratore, *offensionem* statim quandam necesse est propter incursum illum fieri: ² quæ vero prolixa sunt faciunt ut auditores deficiant, quemadmodum ii qui extra curriculum progressi a *proposita meta* defleunt; nam et isti plane derelinquunt *ambulationis socios*. ³ Similiter vero et periodi ipsæ quæ longæ sunt non jam amplius sunt periodi, sed fiunt oratio, et simile quiddam anabolis, i. e. *dithyrambicorum principis*: adeo ut hic fiat id, quod Democritus Chius alia in re per jocum dixit in Menalippidem lyricum, qui pro antistrophis fecisset anabolas;

“Sibi ipsi mala fabricatur vir, alii mala fabricans;

Longa vero anabola ei qui fecit pessima:”

convenit enim tale etiam dicere in eos, qui, longis colis utentes, *sibi ipsis molestiam creant*. ^b Quæ vero nimis brevia cola habent non fiunt periodi: itaque hæc nimia brevitate præcipitem auditorem agunt.

4. ^c Quæ autem in colis est elocutio, una quidem

¹ Nec mutilata esse debent; quia quod *manum* est, id *labi* facit auditorem, quum a debita *curriculi mensura* (quam sibi proposuerat) quasi vi repulsus, in medio concidat:

² Neque nimis prolixa: talia siquidem *deficere auditorem faciunt*, priusquam ad mensuram destinatam perductus fuerit.

2. Periodi vero etiam ipsæ nec erunt *nimum productæ*: ne, natura propria amissa, *orationes evadant*, et melicorum poetarum *anabolis similes*:

^a Tales enim oratori *pronunciatio molestæ* erunt, sicut et anabolæ dithyrambico poetæ: quod illustratur a Democriti joco, per *imutationem*, seu *παρὰ*, duorum Hesiodi versuum:

^b Neque *membris breviusculis succinctæ*: tales enim tantum *abest* ut sint periodi in orbem factæ, ut præcipitem auditorem vebant, cum *ipsarum iter fractum* sit.

^c Periodi in membris *genera primaria duo*:

distincta est, altera vero opposita. ^dDistincta quidem ;
^e velut, “ *Admiratus sum sæpenumero eos, qui publicos
conventus coegerunt ; et Gymnica certamina instituerunt.*”
^f Opposita vero est in qua per utrumque membrum
¹ aut contraria vox contrariæ componitur, ² aut idem
membrum commune contrariis adjunctum est, quod utra-
que illa devinciat : velut, “ ^g Utrisque autem profuerunt
Athenienses, ^h et iis qui domi remanserunt, et iis qui
coloniæ duces secuti sunt : ⁱ illis enim, qui profecti
sunt, plura bona acquisiverunt, quam quæ domi habe-
bant : his vero, qui manserunt, ea quæ domi possi-
dent satis ampla reliquerunt.” Contraria hic sunt
mansioni consecutio ; et ei quod satis est id quod
plus est. “ ¹ Ut et pecuniarum indigentibus, et
frui volentibus,” utrisque sc. conveniret : hic fruitio
acquisitioni opponitur. ² Et præterea, “ contingit
sæpe in hujusmodi rebus, et prudentes adversa fortu-
na uti, et imprudentes recte agere.” — “ ^k Statim qui-
dem ¹ fortium præmia obtinuerunt ; non multo post
imperium maris adepti sunt.” — “ ² Navigasse qui-

^d Una distincta est : cujus membra disjuncta se mutuo non spes-
tant :

^e Ut illa ex panegyrico Isocratis, in præmio :

^f Altera est opposita : cujus modi duo :

1. Primus :

2. Secundus.

^g Exempla utriusque modi conjuncti, ex panegyrico :

^h Tam posterioris, in quo commune membrum adjungitur duo-
bus contrariis :

ⁱ Quam prioris, in quo contraria simpliciter opponuntur con-
trariis.

^j Exempla modi alterutrius : posterioris quidem, ex eadem ora-
tione ;

1. Exemplum primum, in quo subsequitur commune membrum,
præcedentibus oppositis :

2. Secundum, contra, in quo præcedit.

^k Prioris modi exempla ex eadem oratione.

1. Primum, de Atheniensibus, postquam contra Persas strenue
se gesserunt.

2. Secundum, de factis et apparatu Xerxis Persarum regis : pe-
riodi hic binæ sunt.

dem per terram, ambulasse vero per mare: cum Hellepontum quidem *ponte* junxisset, Athon vero *montem* perfodisset.”³ Et, “natura qui sunt cives, per legem civitate privari.”—“⁴ Alii enim ipsorum male perierunt, alii vero turpiter servati sunt.”⁵ Et, “privatim quidem *Athenienses* barbaris servis uti, publice vero multos ex focis pati *barbaris* servire.”—“⁶ Aut viventes habituros, aut mortuos relicturos.”¹ Et quod *accusator* quidam dixit in Pitholaum et Lycophronem in iudicio; “isti autem vos, cum domi essent, vendiderunt; profecti vero ad nos *iterum* emerunt.” Omnia enim hæc efficiunt *id periodi genus* quod dictum est. ^m Jucunda autem est ejusmodi elocutio, ⁿ tum quia contraria *sunt per se* notissima, et juxta se posita *fiunt adhuc* magis nota, tum ^o quia videtur similis syllogismo *elenctico*: elenchus enim est oppositorum *in unum* collectio: ac oppositio quidem ejusmodi existit. ^p Comparitas vero est, si æqualia *sint* cola, *ita ut verba verbis dimensa respondeant*. ^q Assimilatio autem, si utraque ex colis similia obtineant extrema: ^r necesse vero est *similia hæc* aut

3. Tertium, *de libertate coloniarum populi Atheniensis*.

4. Quartum, *de cepis Persarum in Græciam transportatis*.

5. Quintum, *de turpi fœdere cum Persarum rege icto*.

6. Sextum, in fine ejusdem orationis, ubi *affectum* orator commovet.

¹ Aliud exemplum, ex anonymo.

^m *Oppositio in membris*, præ cæteris periodis, *suavitatis plenissima*: quia

ⁿ Et *constat ex contrariis e regione collocatis*, quod cum *scientiam claram*, tum *mixtam inde voluptatem* parit:

^o Et *imitatur syllogismum elencticum*, qui et ipse compingitur ex ejusmodi contrariis.

^p Secundaria *periodorum genera* sunt *ornamenta quædam duo*; unum, *comparitas*;

^q Alterum, *assimilatio*; qua *membrorum extrema* sunt *sono similia*, idque

^r Vel in *principio membrorum*, cum *non articuli*, seu *conjunctioes*, sed *nomina ipsa fuerint* similia:

in principio colorum, ^a aut in fine, obtinere: et principium quidem semper nomina *similia habet*; finis vero, *aut* postremas syllabas, aut ejusdem nominis casus, aut idem nomen. ^c In principio quidem *similia ponuntur* hujusmodi, “^a agrum accepit, *agrum* ab ipso, i. e. *sterilem*.”

“^a Placati donis, *pacatique ore fuerunt*.”

^a In fine autem, *similes syllaba*; “^a non *patarunt* ipsum puerum peperisse, *sed ipsius causam fuisse*.” “^a In cura quidem plurima, in spe vero minima.” ^a Casus autem ejusdem; ut, “^a dignus vero qui statnam habeat *aream*, cum minime dignus sit *are*,” i. e. *æreo nummulo*. ^a Idem vero nomen, “^a tu illi, etiam cum viveres, dicebas *male*; et nunc de mortuo scribis *male*.”

^a A syllaba autem extrema sumitur similitudo: “^a quod utique accepisti *malum*, si hominem vidisti *ignavum*?”

^b Fieri autem potest ut eadem *periodus* hæc omnia simul habeat; et ut ipsa *eadem* sit oppositio, et compar, et similiter definens. ^c Principia vero periodo-

^a Vel in fine: ita ut eadem syllabæ aut casus aut nomina terminent:

^c Prioris generis exempla,

1. Primum, de eo, qui ab alio datum *avignum* accepit:

2. Secundum, ex Iliad. ix. 522. dictum a Phœnice ad Achillem,

^a Posterioris exempla;

1°. Cum sint plures eadem syllabæ, dicitur *ἰσοκύττωτος*, similiter eadens: exempla,

1. Primum est in verbis ejusdem temporis:

2. Secundum, in nominibus ejusdem inflexionis per casum.

2°. Cum sint ejusdem nominis variae terminationes, seu casus, dicitur *ἰσοκύττωτος*.

^a Exemplum ironice pronunciandum, in hominem nullius pretii.

3°. Cum idem nomen terminat.

^a Exemplum; dictum in eum qui mortuo inimico non pepercit.

^a Interdum non una eademque syllaba est, verum similis.

^a Exemplum; dictum in eum qui moleste ferebat hominem incertum.

^b Notandum, *periodum* aliquando dari his omnibus elegantibus tribus ornatam; *opposizione*, *comparitate*, et *assimilatione* conjunctis.

^c De *periodis* hic summatis dixit, quæ *fusus* lib. de arte dicendi ad Theodectem.

rum quæ sint, et quomodo se habeant, in Theodectiis rhetoricis omnia fere enumerata sunt. ^d Ac sunt etiam falsæ oppositiones; velut etiam Epicharmus faciebat:

“ Interdum quidem cum illis ego eram; interdum verò
“ apud illos ego.”

CAP. X.

De urbanis, unde illa ducantur?

Demonstrat 1°. urbana duci ex entbymematibus, et elocutione illa, quæ ocyus rei cognitionem parit. 2°. Qualia illa entbymemata sint? Et ex quali elocutione existat urbanum? sc. ex oppositione, et ex metaphora, et ex ætû, §. 2. 3°. Ex quali metaphora et ætû ducatur lepos? §. 3.

QUONIAM vero explicatum est de his; nunc, unde ducantur urbana, et ea quæ valde omnibus probantur, dicendum erit: ^b ac formare quidem urbanitates, est ingeniosi, vel exercitati hominis; ^c formandi rationem demonstrare, est methodi hujus: dicamus igitur, et singula enumeremus.

2. ^d Principium autem sit nobis hoc: quod facile quicquam discere est omnibus natura jucundum:

^a Dantur etiam sophisticæ oppositiones, quæ prima facie videntur, nec vere sunt.

^a De lepidis et eleganter dictis (quæ ridicula non sunt) dicendum hoc capite, unde illa ducantur?

^b Non tamen de eruendis et fabricandis ipsis;

^c Sed de modo inveniendi, et de locis.

^d Universim igitur, hoc supposito, facile de novo didicisse jucundum est:

* nomina autem significant aliquid : ^a quare quæcunque ex nominibus efficiunt ut discamus, jucundissima sunt. ^f Ac linguæ quidem peregrinæ sunt incognitæ : ^g propria vero nomina jam scimus : ^h translatio autem efficit hoc maxime, ut addiscamus : ⁱ cum enim dixerit poeta, "senectutem esse stipulam," fecit ut disceremus, et cognosceremus, ob ipsum genus ; nempe quia ambo defloruerunt. ^k Ac idem quidem faciunt etiam poetarum imagines : ^l quocirca, si belle adhibita fuerint, manifesto apparet ipsum urbanum : est enim imago (ut dictum est prius) translatio ; ^m verum adjectione differens ; quamobrem minus jucunda est, ⁿ et quia tardius rei cognitionem facit, quam translatio ; ^o et quia non dicit simpliciter hoc esse illud, (quod facit metaphora,) sed per similitudinem, (hoc esse quasi illud :) proinde ne quærit quidem imaginem hanc animus, cum potius in rei natura occupatus sit. ^p Necessæ igitur jam est, et elocutionem et ^q entymemata ea esse urbana, quæcunque celerem nobis rei cognitionem faciunt. ^r Quamobrem nec quæ

* Ac proinde, cum vocabula res exprimant ;

^e Ex illis, si quæ facile addiscere faciant, ea jucundissima.

^f Atqui hoc non faciunt linguæ, quæ ignotæ sunt,

^g Nec propria, quæ vulgo cognita,

^h Sed (quæ mediæ naturæ est) metaphora ; quippe quæ notionem generis suggerit nescienti.

ⁱ Exemplum ex Odyss. xiv. 214. ubi Ulysses de sua specie ad Eumæum subulcum.

^k Similem quoque noticiam parit imago :

^l Unde, si belle prolata sit, urbanitate lucet : siquidem prope eadem est cum metaphora :

^m Verum cum nota similitudinis eidem affigi debeat, idcirco sit minus grata :

ⁿ Tum quia ob adjectionem illam, licet pusillam, serius innotescit :

^o Tum quia non enunciat rei genus (quod præcipue expetimus) sed ad similitudinem abducit animos.

^p Ex dictis efficitur, urbana duci, cum ex elocutione, quæ non modo facile sed et celeriter rem doceat :

^q Tum ex entymematibus etiam, quæ idem præstant.

^r Specialius, hinc 1°. colligit ; inter entymemata, non illa mereri

nimis in promptu *sunt* enthymemata *belle* arrident : (in promptu enim dicimus *esse illa*, quæ cuilibet *sunt* perspicua, et quæ nihil opus fuerit quærere :) ^a nec quæcunque, cum pronunciata sint, *ad*huc ignorantur ; ^b sed *ea bellissima*, quæcunque vel, dum pronunciantur, *ab auditore* intelliguntur, tametsi haud prius intellecta essent ; ^c vel ratio *ipsa* paulo post assequitur. ^d Fit enim *utroque modo* veluti *perceptio*, et disciplina *quædam* : ^e illo vero modo, *quo res prolata vel palam est, vel ignoratur*, neutrum horum accidit. Ac secundum quidem sententiam illius rei quæ dicitur, talia valde probantur enthymemata. ^f At secundum elocutionem *urbanitas fit*, in figura quidem, si opposite dicatur ; ^g veluti, “ et cæteris *Græcis* communem pacem putant suis *esse* privatis rebus bellum : ” opponitur hic bellum paci. ^h In dictionibus vero *fit urbanum*, si habeant *illæ* translationem, eamque neque alienam, (difficile enim *esset ipsam* contueri,) neque nimis in promptu ; nullum enim affectum *in auditore* efficit. ⁱ Præterea, si *translatio* rem ante oculos ponat : *ut enim animus commoveatur*, cernere po-

urbanitatis laudem, quæ vel ita eminent, ut nulla nova cognitione nos perpoliant :

^j Vel, cum *evoluta* sint, etiamdum latent, ut *spissior* sit eorum tardiorque *perceptio* :

^k Sed *illa grata festivaque*, tum *quæ simul comprehensa* sunt ac edita :

^l Tum *quæ paulo interstitio mens insequitur*, ita ut una cum ipsis deveniat ad extremum.

^m Posterioribus enim his modis *addiscere te quidpiam sentias* :

ⁿ Prioribus duobus *haud item*.

2. Ex elocutione autem nascuntur *urbana* hæc : unum, in *figura elocutionis periodica*, quæ ex oppositis membris est :

^o Exemplum ex Ilocratis orat. de pace ; ubi de iis qui criminabantur Philippum regem :

^p Aliud, in *nominibus* quibusdam, tum iis, quibus *idonea translatio* inest,

^q Tum iis, *quæ translationi adjungunt actum* : siquidem plus valeant oculis subiecta quam per aurem demissa.

tius oportet ea quæ jam aguntur, quam quæ futura sunt. ^c Oportet igitur hæc tria sibi proponere; ¹ translationem, ² oppositionem, et ³ actum.

3. ^d Cum autem translationum quatuor genera sint; præ cæteris ea probantur maxime, quæ sunt ex proportionem: ^e ut ² Pericles dixit, "juventutem mortuam in bello sic sublatam esse ex civitate, ut si quis ver ex anno tolleret." Et ² Leptines, de Lacedæmoniis bello gravi afflictis, "non oportere Athenienses permittere Græciam (tanquam mulierem formosam) altero captam esse oculo." Et ³ Cephisodotus, cum Chares dux studeret administratæ a se reipub. rationes reddere, bello Olynthiaco adhuc manente, indignabatur, dicens, "cum jam in angusto furno populum habere, et anxie conari rationes reddere." ^f Et cohortans aliquando Athenienses, ut in Eubœam frumentatum irent, addidit; "oportere Miltiadis decretum in expeditionem proficisci." ⁴ Et Iphicrates, cum Athenienses cum Epidaurum maritimaque ora foedus icissent, moleste tulit, dicens, "ipsos belli viatica sustulisse." Et ⁵ Pitholaus Paralum Atheniensium navem vocavit "clavam populi," quæ piratas

^e Tria igitur in elocutione urbane se habent: 1. translatio, 2. oppositio, et 3. actus.

^d Specialissime, ex translationum quatuor speciebus, lib. Poetic. enumeratis, mirificam sapit urbanitatem quarta, quæ sumitur ex proportionem.

^e Exempla ejusdem cumolata:

1. Primum, Periclis, in orat. funebri.

2. Secundum, Leptinis, de ope ferenda Spartæ; ne Græcia deformis fieret, altero effosso oculo, sc. Sparta: alter enim erat Athenæ.

3. Tertium, Cephisodoti, qui Charetis inscitiam irrisit, quod rationes referre cogitaret, dum populum haberet bello Olynthiaco pressum, ipsiusque opera egentem.

^f Altera ejusdem metaphora.

4. Quartum, Iphicratis, qui Epidaurum omnemque Illyrici oram appellavit belli viatica, i. e. subsidia.

5. Quintum, Pitholai, qui Atheniensium navem παράλον per παράγραμμα vocabat ῥήμαλον, clavam.

contunderat. Et "3 Sextum, oppidum in Hellefponto, cellam seu arcam frumentariam Piræei." Et "6 Pericles "insulam Æginam, Piræeo oppositam, jubebat tollere, lippitudinem portus Piræei." Et "7 Mærocles, cum Eubulum quendam bonum virum nominasset, dixit, "nihil se in magistratu esse illo nequiores: illum enim in tertiis usuris nequam esse, se vero in decimis." Et "8 Anaxandridæ iambicum de filiabus præ paupertate nubere cunctantibus,

"Legitimum diem nuptiarum transgressa mihi virgines."

Et "9 illud Polyucti in apoplecticum quendam Speusippum; "cum non posse quietem agere a fortuna, tametsi in pentasyringo morbo colligatus esset." Et "10 Cephisodotus triremes appellabat "pisirina varie picta." "Diogenes autem Cynicus cauponas vocabat "Attica Phiditia," i. e. sobria Atheniensium convivia. "11 Æsion vero aiebat, "Athenienses in Siciliam civitatem suam effudisse:" hoc enim est et translatio, et ante oculos positio. Et, "1 usque adeo, ut exclamarit Græcia:" et hoc quodammodo est translatio.

3 Et Sextum, arcam annona, ejus sc. quæ in Piræum copiose convecta fuit.

6. Sextum, Periclis, qui Æginam vocabat Piræei lemam, quod ejus gloriam obscuraret.

7. Septimum, Mæroclis, qui, ab Eubulo in jus vocatus, significavit magna illum furta in repub. exercuisse, se vero minima.

8. Octavum, Anaxandridæ, qui virgines grandes innuptas per metaphoram a foro dixit intra diem judicii non stitisse, i. e. idoneum nubendi tempus transisse.

9. Nonum, Polyucti Spbettii, oratoris Attici, in Speusippum; eum apoplexiæ vinculo non cobiberi a moliendis rebus novis.

10. Decimum, Cephisodoti, qui triremes nuncupavit pisirina; in quibus plecterantur remiges, ut servi.

11. Undecimum, Diogenis: cauponas esse Atheniensibus, ut Latconum Phiditia.

11 Exempla metaphoræ simul et actus:

1. Primum, Æsionis: de magno militum numero in Siciliam misso.

2. Et de Græcia, quasi muliere vociferante.

et ante oculos. Et ut ² Cephisodotus *Athenienses* cavere jubebat, "ne multos facerent congressus bellicos," i. e. conciones. Et ³ Isocrates inquit, "apud eos verba facere qui concurrunt in conventibus publicis esse inutile." Et velut ⁴ celeberrimum illud in oratione funebri *Lyfæ*; "quare æquum erat apud eorum sepulchrum, qui in Salamine occubuerunt, tonderi totam Græciam; tanquam simul sepulta, cum illorum fortitudine, Græcorum libertate." ⁵ Si enim dixisset, "æquum esse lachrymare debere Græciam, confepulta virtute," translatio hoc esset, et ante oculos: ¹ at illud, "cum virtute, libertate," oppositionem quandam habet. Et, ut ⁵ Iphicrates dixit, "iter enim mihi orationis erit per medias a Charete res gestas:" hic translatio ex proportionem est; et illud, "per medias," ante oculos ponit. Et dicere, "^m oportere advocare pericula periculis opem latura," ante oculos, et translatio. Et ⁶ Lycoleon ad iudices pro Chabria reo, "neque supplicem estis veriti æream quam ei erexistis statuam?" Translatio enim hæc est in re præfenti, sed non semper; verum ita ut sit ante oculos positio: pro ipso enim, dum periclitatur, jam supplicat statua: inanimatum ergo introducit ut ani-

2. Secundum, Cephisodoti, qui turbulentas conciones vocabat *constrictiones bellicas*.

3. Tertium, Isocratis ad Philipp. eadem metaphora convenientes ad nundinas vocantis concurrentes ad prælium.

4. Quartum, *Lyfæ*, in orat. funeb. pro Corinthiis, qui contra Persas in prælio occubissent.

^k Summa elegantia huius urbanæ sententiæ fuit, quia non solum metaphoram et actum habet,

^l Sed et tertium ornatum, scil. oppositionem quandam.

5. Quintum, Iphicratis, de orat. sua, eam iter facere, i. e. exponere omnes Charetis res gestas.

^m Simile illud, imploranda esse pericula, &c., i. e. obunda esse, ut ex gravioribus te subtrahas.

6. Sextum, Lycoleonis, qui Chabriæ, civis bene meriti, statuam vocabat ejus supplicem; quod ea supplicantis fungeretur vice.

matum. Et illud, “ⁿ *pro monumento*, commentarium operum civitatis.” Et, “⁷ *semper quoquo modo meditantes, ut humiliter sentiant,*” *i. e. servitutem tolerent* : meditari enim, *propria significatione*, est quiddam augere *velle*. Et⁸, “quod Deus accendit lumen in anima,” *i. e. mentem* : ambo enim rem aliquam illustrent. ⁹ “Non enim, *pace sancita*, dissolvimus bella, sed differimus :” ambo enim futurum *aliquid* significant, et *ipsa belli dilatio*, et ejusmodi pax. Et dicere, “^o *pactiones pacis trophæum esse Persarum regi multo præclarius, quam ea quæ in bellis fiunt* : hæc enim, *quæ in bello*, pro re parva et unius *victoriæ* fortuna *fiunt* ; illæ vero *pactiones*, pro toto bello *conficiendo* :” ambo enim victoriæ *sunt* insignia. Et, ¹⁰ “quod etiam civitates, *licet impune peccent*, hominum tamen vituperationi, *tanquam legum judicio*, dant pœnas magnas :” nam pœnæ solutio est damnum quoddam justum. ^p Ac quod urbana quidem et ex translatione per proportionem ducantur, et ex rei ante oculos *positione*, dictum est.

ⁿ Et monumentum vocabat commentarium, quo res gestæ narrantur.

7. Septimum, *Isocratis in panegyrico, de humili Persarum institutione et moribus*.

8. Octavum, *Platonis in Timæo. Mentem vocat lumen, quod res patefaciat obscuras*.

9. Nonum, *Isocratis in panegyrico, ubi hortatur Græcos pacem inter se stabilem perpetuamque contrabant*.

^o Et ex eadem oratione, ubi queritur *de iniquo fœdere cum Persis iëto* ; quod illis multo *gloriosius sit futurum, quam si trophæum de Græcis statuissent*.

10. Decimum, *de civitatum peccatis* ; quæ hominum contumeliis, *tanquam legum pœna*, plestuntur.

^p Epilogus dictorum.

CAP. XI.

De actu, metaphora, et oppositione; quamobrem, et quomodo, fiant urbana? Et de aliis urbanis.

Primo de actu, seu subiectione ante oculos urbana, §. 1. Dein de metaphoris urbanis, sive solitarie posita sint; §. 2. sive cum aliis rebus conjuncta; ubi de figura elocutionis, seu oppositione urbana, §. 3. De imaginibus urbanis, §. 4. Et proverbiiis, §. 5. De urbanis hyperbolicis, §. 6.

DICENDUM autem nunc est, quid dicamus ponere ante oculos, et, quo fiat urbanum, quid faciendum sit. ^a Dico igitur, ea nomina ponere ante oculos, quaecunque res agentes significant; ^b velut, ^c “dicere, bonum virum esse quadratum,” translatio est: haec enim ambo sunt res perfectae, sed non significant actum. ^d Verum ^d illud, “florentem habentis ætatis vigorem,” actus est. Et ^e illud, “te vero tanquam solutum vinculis, liberumque animal,” est actus. ^e Et,

“Hinc igitur Græci concitati pedibus:” illud “concitati” actus est, et translatio. Et ² ut passim usus est Homerus, cum res inanimatas animatas

^a De subiectione ante oculos,

1. Primum, quid sit? Ponunt enim ante oculos nomina illa, quæ ostendunt res ut agentes, nec cessantes.

^b Interdum enim metaphora solitaria est, absque ullo actu:

^c Ut illa Simonidis, apud Platonem, in Protagora:

Interdum actus est metaphoræ adjunctus: idque duobus modis:

1°. Cum actus sit simpliciter metaphoræ adpositus:

^d Exemplum oratorium (ex Isocratis ad Philippum) primum:

2. Secundum, ubi suadetur bellum cum Persis.

^e Exemplum poeticum, ex Euripidis Iphigenia.

2°. Cum actus sit rerum inanimatarum, quæ per metaphoram introducuntur ut animata: uti passim apud Homerum.

..

esse per translationem dicat. ² In omnibus autem *istis*, actum *quendam* efficere, *mirifice* probatum est; veluti in his,

“¹ *Retro autem ad ima volvebatur lapis impudens.*”

Et,

“² *Evolavit Heleni sagitta, ut Menelai pectus feriret.*”

Et,

“³ *Sagitta ardens desiderio volandi.*”

Et,

“⁴ *In terra stabant spicula cupientia hostium corpore satiari.*”

Et,

“⁵ *Cuspis autem Menelai penetravit pectus bellici furoris plena.*”

⁶ In omnibus enim his, quia animata *facta* sunt, *ideo* agentia *esse* apparent: nam “*esse impudentem,*” et, “*esse furoris plenum,*” et cætera, *sunt* actus: ¹ hæc autem applicuit *Homerus* per translationem ex *proportionem sumptam*; ut enim *se habet* lapis ad *Sisyphum*, *sic* impudens *ad eum* apud quem *ipsum* non pudet. ² *Eadem vero* (actum et translationem) facit *Homerus* etiam in imaginibus urbanis, quæ *sumuntur* de rebus inanimatis: ut,

2. *Quamobrem, et in quali actu, fiat urbanum?* sc. in modo posteriori, qui *mirifica urbanitate* oblectat.

1. Exemplum primum, *de lapide Sisyphi*: ex *Necyia*, *Odyss.* xi. 597.

2. Secundum, *de sagittis*, *Iliad.* xiii. 587.

¹ Et *Iliad.* iv. 126.

3. Tertium, *de spiculis*, *Iliad.* xi. 573. et xxi. 168.

4. Quartum, *de cuspide*, *Iliad.* xv. 542.

⁵ In hisce exemplis constat, et actum *inesse*, ac quibus verbis *infit*: cum in exemplo primo,

² Tum in ultimo, &c.

¹ Et translationem ex *proportionem subesse*: ut in primo exemplo de *Sisypho*: idem autem intelligendum de cæteris.

² Reducuntur *huc* imagines, quæ a tali actu *metaphorico* sumuntur; quales summa arte contexuit *Homerus*:

“¹ *Curvi fluctus, albicantes, ante quidem alii volvuntur, at post hos alii subsequuntur :*”

^m facit enim *poeta* ut omnes *fluctus* moveantur, et vivant. Actus autem *est ipse rei, quæ ita exprimitur, imitatio.*

2. ⁿ Translationes autem sumere oportet, ut antea dictum est, ab iis quæ *ita domestica sunt*, ut ne *nimis tamen sint* manifesta : ^o velut, etiam in philosophia, *acuti et solertis hominis* est, id quod in rebus etiam valde *inter se* distantibus simile *est* intueri : ^p ut Archytas dixit, “ idem esse arbitrum, et aram ; ad utrumque enim id quod injuriam accepit confugit.” ² Aut, si quis diceret, “ anchoram et cremastram idem esse ; ambo enim idem quiddam *præstant* ; sed differunt in eo, quod *alterum* superne, *alterum* inferne *pendet.*” ³ Et illud, “ æquatas esse civitates,” *notat* idem *quiddam* in rebus genere *inter se* differentibus ; nempe æquale in superficie terræ et in potentia.

3. ^q Sunt autem etiam urbana plurima ² per translationem simul, et ex deceptione *auditorum* præoccu-

¹ Ut Iliad. xlii. 799. Trojanorum impetum assimilavit fluctibus ;

^m Eos enim dum *sponte se agitantes* fingit, id servat quod *poetae* est, *imitationem*, i. e. actum.

ⁿ De metaphoris, *quomodo sumendæ* ? Simpliciter quidem (ut supra) et solitarie spectatæ, *sumendæ* tibi erunt *a rebus affinis* et *propinquis*, non tamen *palam* notis. Hoc enim *urbani hominis* est.

^o Sicut contra, in *philosophia*, *perspicacissimi viri* est, *simile* notare posse in *rebus toto genere* *semotis.*

^p Exempla : primum Archytæ, de *forensis arbitri et aræ* similitudine :

2. Secundum, de *communi ratione rei nauticæ*, sc. *anchoræ*, et *cremastæ*, i. e. unci, in quo vas, aliudve, suspenditur.

3. Tertium, de *simili æqualitate in civili potentia et in campi planitie.* Unde Isocrates *civitates*, quarum imperium imminutum erat, *complanatas* vocavit.

^q Speciatim vero, metaphoræ *cum aliis rebus* *conjugi* possunt, quo *fiant lepide :*

¹. *Cum fallacia auditorum prensante, et mox reiecta.*

pante : ¹ sic enim *cum jam didicisse quidpiam*, fit magis perspicuum, eo quod contra *se id habeat atque prius putarat*; ² et *ipsius profecto animus sic intra pectus loqui videtur*; “Ego autem errabam.” ³ Et ex apophthegmatibus sane ea sunt urbana, quæ *sumuntur* ex eo quod non dicat *id quod verba ipsa sonant*: velut illud Stefichori in *Locrenses*, “*cicadas apud eos humi cantaturas.*” ⁴ Et quæ scite in modum ænigmatis formata fuerint, ob eandem causam, *cum intelliguntur*, jucunda sunt. Perceptio enim *in istis fit*, atque editur *etiam translatio*. Et, ⁵ quod dicit Theodorus, *jucundum est, nova sc. proferre*: hoc autem fit, quando *id quod dicitur* ⁶ præter opinionem fuerit, ⁷ et non ex priori (ut ille ait) opinione *dicatur*; sed *ita* ut ea quæ in ridiculis leviter immutata sunt, ⁸ Quod quidem ipsum valent ⁹ tum falsa dicta, quæ, quod ex literis syllabisve spectantur, paragrammata vocant; hæc enim *jucunde fallunt auditorem*: ¹⁰ tum ea quæ in metris *inexpectato afferuntur*: non enim *ita deinceps afferuntur*, ut audiens a principio existimabat.

“*Ingredebatur autem habens sub pedibus perniones.*” ille vero auditor putavit fuisse dicturum, “*talaria.*”

¹ Hoc festivum esse, probatur, tum quia *deceptione discussa jam aliquid didicisse gaudemus*:

² Tum quia *cum, errore agnito, semetipsum corrigit animus, jucunditatem sentit*, ex lib. i. c. 11.

³ Cum spinosis apophthegmatibus; in quibus quod subobscurè verbis latuit, id mox, abacta ignorantia, resciscere perjucundum est:

⁴ Talis est sententia Stefichori, de qua supra, lib. ii.

⁵ Cum ænigmatibus belle formatis. Hæc enim ob intelligentiam, quam pariunt, et ob transpositionem expressam, urbanitate delectant.

⁶ Cum prolatione novorum:

⁷ Sive hæc nova sint penitus inopinata:

⁸ Sive ejusmodi quæ a priori opinione discrepent, exigua tantum immutatione facta.

⁹ Ad hæc sane referuntur,

¹⁰ Tum quæ in oratione ex literarum immutatione fiunt: (quæ ob id paragrammata appellant:)

¹¹ Tum quæ in versibus ex mutatione verbi integri:

^b Hoc autem *inexpectatum*, simul ac dictum est, perspicuum oportet esse. ^c Paragrammata vero faciunt ut *quis* dicat, non *id* quod videtur dicere, sed quod invertit *propositum rei* nomen; ^d velut, ^e illud Theodori Byzanti in Niconem citharædum, *Θράττα σε*, simulat enim se *prima facie* dicere, *Θράττα σε*, *conturbat te*, ac decipit eum qui audit: aliud enim *revera* dicit; *sc. Thracia te serva genuit*: quamobrem *hoc* ei, qui didicerit, *jucundum est*; siquidem nisi *auditor* prænoscatur *Niconem* Thracem esse, non videbitur esse urbanum. ^f Et illud *ejusdem*, “^g vis ipsum *πίπτει*, perdere,” *oblique* notat, “*vis ipsum Persarum partibus favere.*” ^h In *homonymis* autem, vel *metaphoris*, &c., si *iteratæ* in sermone fuerint, oportet utrumque *vocabulum* congruenter esse prolatum. ⁱ Fiunt autem etiam urbana *sic*; *veluti* dicere, “^k *Atheniensibus* maris *ἀρχὴν* (*principatum*) non *ἀρχὴν* (*principium*) esse malorum: eos enim *exinde* quæstum facere:” ^l aut ut Isocrates, “*maris archen Lacedæmoniorum reip. archen esse malorum:*” utroque enim *exemplo*, quod non putasset quis dicturum eum fuisse, id dictum est; et *statim* cognitum est illud

^b *Posteriora hæc* id postulant, ut *quanquam* prius *obscura* essent, ipso tamen verbo emisso, *clare* intelligantur.

^c *Paragrammata* autem semper, *ambiguo* sensu, aliud quid *oblique* notant, quam quod *propositum* fuit: atque horum,

^d Alia id faciunt *cum levi mutatione literæ vel syllabæ*:

^e Ut illud Theodori in Niconem, *materno* genere ignobilem, *Θράττα σε*, &c:

^f Alia vero *cum immutata significatione*, *iisdem* *vocalibus* *restitis*:

^g Exemplum *ejusdem* Theodori.

^h De *figura opposita* in *homonymis* et *metaphoris* *iterandis*: urbanam eam *tunc* fore, *cum* ambo *proferantur commode*.

ⁱ Nam *suavia* forte dixeris *etiam* illa, *quæ commode* prolata non sunt, i. e. in quibus non *geminatur* idem nomen, nisi *cum particula adjecta*:

^k Sive id *feceris negative*: ut rhetor antiquus, qui defendit *Athenienses* &c,

^l Sive *affirmative*, quod minus *lepidum*: ut Isocrates ad *Philip-pum*, ubi *Lacedæmonios* *incurat*, &c.

verum esse; ^m nam et affirmare, “archen esse archen,” non est sapientis; verum non ita dicit, *sed significatione diversa*: et cum dicit, “non archen,” *ἔστι*, non negat *idem* quod dixerat, verum alio modo. ⁿ In omnibus autem his, si congruenter nomen prolatum fuerit, siue homonymia sit, siue translatio, tum belle et scite locutio se habet: ^o velut qui dixit, “¹ Anaschetus non Anaschetus,” homonymiam hic negavit: sed congruenter hoc fit, si nomen illud negatum semper bis ponatur. ² Et hoc,

“Non fias magis quam te oportet, hospes,

“Hospes:”—————

vel, “non magis quam te oportet,” *ἔστι*, *idem efficitur*. ^p Et illud, “non oportet hospitem, hospitem semper esse:” nam et hoc etiam *significat* alienum quiddam, *sensuque diversum*. ³ Idem etiam valet celebre illud dictum Anaxandridæ,

“Honestum est mori, priusquam morte quid dignum fecerit:”

idem enim est, ac dicere, “^q dignum enim est mori virum non dignum mori:” ^r aut, “dignum est mori virum non morte dignum:” ^s vel non facinorosa facientem morte digna.” ^t Ac forma quidem *elocutionis*

^m Ratio cur hæc vocabula iterata suo more placeant.

ⁿ Verum hæc summe festiva sunt ac splendida, quæ congruenter prolata fuerint: in quibus conditiones requiruntur duæ:

^o Prior, ut, *adfixa negandi particula, repetatur idem nomen sub intellectu diverso*.

1. Primum exemplum est vituperantis, de Anascheto, viro bono, qui minime ἀνίσχητος fuit, i. e. moribus importunus.

2. Secundum exemplum hortatorium ad hospitem: idque cum *invitandi formula* expressum;

^p Vel cum *sententia generali*, de officio hospitis.

3. Tertium exemplum *iudiciale*, de *condemnatione viri boni*.

^q Interpretatio exempli quoad utramque partem: in *priore quidem*, ut pro καλῶς ponatur *synonymum* ἀξίως:

^r In *posteriore*, ut *verbum sit infinitum*,

^s Aut *casus obliquus*.

^t *Conditioni* jam dictæ *accedat oportet illud*, ut *oppositio ista fiat verborum circuitu quam brevissimo*.

in his *omnibus exemplis eadem est, sc. opposita in membris*; verum quo brevius et oppositius prolata sint, eo probantur et *arrident* magis. ^a *Causa autem est, quod propter oppositionem quidem, quæ ibi est, fit magis perceptio, propter brevitatem vero sententiæ res citius percipitur.* ^x *Oportet autem semper adesse et personam, in quam apte dicitur, et dictionem rectam*; si id, quod dicitur, verum, ac non inane *fit futurum*: licet enim hæc *duo* separatim habere; ^y velut, “*mori oportet nihil in vita peccantem*;” sed *hoc* non urbanum est, *quia non recte dicitur.* ^z “*Dignum ducere oportet uxorem dignam*:” sed nec urbanum, *quia personæ duæ sunt*: ^a verum si simul utrumque habeat, *personam unam et dictionem rectam, urbanum erit*: ut, “*dignum est mori virum non dignum mori.*” ^b Cæterum quo plura *urbana dictum aliquod* habeat, tanto urbanius apparet; velut, ⁱ si nomina sint et translatio, et translatio ejusmodi, *sc. ex proportionem*; et ² si oppositio, atque compar; et ³ si actum *etiam* habeant.

4. ^c *Jam vero etiam imagines, uti in superioribus quoque dictum est, semper sunt probatæ quodammodo translationes*: ^d semper enim ex duobus dicuntur, sicut *ea* quæ ex proportionem *sumitur* translatio: velut, “*scutum (dicimus) poculum est Mar-*

^a Ratio cur utraque hæc urbanitatem pariant: oppositio enim melius intelligi rem facit; brevis tempore, celerius percipi.

^x Posterior conditio; ut in hac repetitione ne ex ulla parte claudet, et sententia vera substrata sit, et persona una, in quam utraque membra apte cadant.

^y Exemplum de persona, absque sententia vera:

^z Contra, de sententia vera, cum persona una non fit.

^a Exemplum de utrisque belle conjunctis.

^b Regula generalis de tribus urbanorum generibus; 1. *metaphora*, 2. *oppositionem*, 3. *actu*. Ex iis quo plura comprehenderit sententia, tanto elegantior fore.

^c Ad translationes urbanas reducuntur quoque imagines urbanæ.

^d Hæc enim semper ex duobus terminis constant, ut et translationes ex proportionem; quarum summa est urbanitas.

tis," et arcus, "cithara sine chordis." ^e Ac sic quidem dicentibus non simplex nomen, sed compositum quiddam est: ^f dicere vero arcum "citharam," aut scutum "poculum," est quiddam simplex. ^g Atque assimilant sane hoc modo; veluti, "simiæ tibicinem;"—"lucernæ irroratæ lusciosum;" ambo enim contrahuntur, et connivent. ^h Belle autem et scite profertur, quando fuerit illa ex proportionem translatio: licet enim per imaginem dicere, ⁱ "scutum poculum esse Martis:" ^{et}, "parietinas, seu parietum ruinas, attritum pannum domus:" ^{et} dicere, "Niceratum esse Philoctetem morsum a Pratyē," ut assimilavit Thrasymachus, videns Niceratum superatum a Pratyē in rhapsodia, sed alentem comam, et sordidatum adhuc. ⁱ In quibus imaginibus conformandis maxime exploduntur poetæ, nisi belle exprimant, etiamsi urbanitate placeant et probentur: dico autem, quando absque alterius termini adjectione poeta sic reddat:

"Hic homo, tanquam apium, crura distorta gerit."

Et,

"Tanquam athleta Philammon sub iugo decertans coryco," i. e. pila ænea.

Atque huiusmodi omnia sunt imagines: quod autem imagines sint translationes, sæpe dictum est.

5. ^k Et præterea, proverbia quædam sunt translatio-

^e Distinguendum hic tamen; ut enim translatio alia composita est, ex utrisque suis terminis expressis;

^f Alia simplex et inchoata, ex uno tantum:

^g Ita et imago, alia simplex ex uno termino metaphorico contracta: ac tales possunt esse ridiculæ, non urbanæ:

^h Alia composita, ex compositæ translationis terminis utrisque desumpta: tales sunt potissimum sale conditæ ac lepidæ.

1. Exemplum primum.

2. Secundum.

3. Tertium.

ⁱ Et poetis sane perplacent imagines hæc, sametsi tractatu minus tutæ: siquidem nisi eas utrisque terminis belle explicuerint explodi soleant, nil juvante quæ inerat urbanitate.

^k Proverbia quoque sunt translationes, a specie quidem ad speciem: unde sermoni adspargunt urbanum quiddam; sed minus gratum.

nes a specie ad speciem : velut, si quis, quasi bonum *ab alio* capturus, *ipsum aliunde ad se* adducat, deinde damnum *ab eodem* acceperit ; “ quasi Carpathius (inquit) leporem : ” ambo enim *id malum* quod dictum *est* passi sunt. ¹ Ac unde quidem urbana ducantur, et quamobrem, propemodum dicta est causa.

6. ^m Sunt autem etiam superlaciones *illæ*, quæ festivæ habentur, translationes *quædam* ; velut in fugillatum, *seu cruentatos oculos habentem*, “ putassetis enim ipsum esse mororum calathum : ” nam fugillatum *est* rubicundum *quid* : ⁿ sed *istud* nimium *est*, et *supra fidem* : ^o illud autem, *cum dicitur*, *hoc esse ut id*, et *id*, *est* superlatio locutione differens : *ex. gr.*

“ Ut Philammon sub jugo decertat coryco : ” *convertitur autem sic*, “ putassetis autem ipsum Philammonem esse pugnantem coryco. ” *Item*,

“ Ut apium, distorta crura ferre : ” *convertitur*, “ putabam autem, non crura, sed apia habere ; sic distorta *sunt*. ” ^p Sunt autem superlaciones pueriles : *motum* enim vehementiorem *animi* declarant : ^q quamobrem qui irascuntur *eas* dicunt maxime : *velut Achilles*,

“ Neque si mihi tot auri munera, quot arena sunt pulverisque grana, dederit, placabit animum, &c. ”
^r Et,

¹ Epilogus, de urbanis.

^m Adde, hyperbolæ nonnullæ merito habendæ sunt pro urbanis ; siquidem *sunt* illæ translationes *quædam* :

ⁿ Sed ejusmodi hercle, quæ omnem superent fidem.

^o Quod si sub imaginum forma (cum similitudinis notis) enunci-entur ; manent illæ quidem superlaciones eadem quæ ante ; sed locutione tamen sola differentes.

^p Omnino, hyperbolæ omnes juveniliter exultant, utpote a turbidis animorum motibus profectæ :

^q Unde, qui animo irato sunt, hujusmodi solent incredibilia funderè :

^r Exempla duo ex oratione Achilles ad legatos Agamemnonis, Iliad. ix. 385. 388. Primum, ubi munera Agamemnonis,

^s Alterum, ubi conditionem etiam matrimonii respuit :

“ *Filiam autem Agamemnonis Atridæ uxorem non duco ;*

“ *Neque etiam si cum aurea Venere pulchritudine contendat,*

“ *Operibus vero muliebribus cum Minerva.”*

“ Utuntur autem maxime hoc *superlationum* genere oratores Attici : quamobrem senī eas dicere, indecorum fuerit.

CAP. XII.

De variis elocutionum modis, seu differentiis.

Modi elocutionis colliguntur 1º, distinctione : alia est elocutio scriptionis, alia contentionis ; de quibus §. 1. Dein, subdistinctione : alia enim est concionis ; alia iudicii ; de quibus §. 2. Collatio distinctionis cum subdistinctione, §. 3.

“ **O**PORTET autem non latere, aliam unicuique orationum generi convenire elocutionem : non enim eadem *elocutio* scriptionis et contentionis est ;^b neque concionis et iudicii. “ Utrumque autem necesse est scire, et eam quæ scriptionis, et quæ contentionis :^d hoc enim est scire, quomodo eleganter et emendate loquaris :^e illud vero, non cogi filere, si quid velis communicare cum aliis ; quod patiuntur illi,

^f In usu autem frequenti rhetoribus sunt leviculis : quo minime videantur digna oratore prudenti.

^a *Distinctio elocutionis* : alia scriptionis est, seu stilus ; alia contentionis.

^b *Subdistinctio* ; ex his, alia deliberativis orationibus, alia iudiciis, vel demonstrativis, congruit.

^c *Distinctionis pars utraque necessaria est cognitu :*

^d *Contentionis quidem, ut ne coram nescias apte ornateque eloqui :*

^e *Scriptionis vero, ut absentibus quæ tua aut illis scire interest scribendo impertias.*

qui nesciunt scribere. ^f Est autem elocutio quidem scriptionis *ea* quæ exactissima est; ^g contentionis autem, illa quæ actioni maxime est accommodata: ^h istius autem, *quæ actioni apta*, duæ sunt species; morata una, pathetica altera. ⁱ Quamobrem et histriones talia dramata affectant, *morata sc. et affecta*; et vicissim poetæ ipsi tales histriones requirunt. ^k Si autem, qui ad lectionem comparati sunt, gestantur in manibus, velut Chæremon; quippe accuratus, ut rhetor quisquam, qui orationes scripsit; et Lycimnius inter poetas dithyrambicos. ^l Et istorum si orationes cum illorum inter se comparentur, eæ quidem, quæ domi scriptæ placebant, in contentionibus angustæ et jejunæ apparent: ^m quæ vero rhetorum in foro bene habitæ, in manibus plane humiles et vulgares. Causa autem est, quia id quod dicitur in contentionibus et forensi negotio apte congruit. ⁿ Quamobrem etiam ea quæ actioni apta sunt, ablata actione, non obeuntia suum munus, apparent insulsa: veluti, et dissoluta, et idem sæpe repetere, in scriptionis elocutione recte repudiantur: in contentiosa vero oratione, etiam oratores his ipsis utuntur: hæc enim ambo actioni sunt accommodata. ^o Necessæ vero est ^p oratores, dum

^f Elocutio scripturæ, quæ:

^g Contentiosa, quæ.

^h Contentiosæ duæ species: una moribus fingendis, altera affectibus permovendis, occupata.

ⁱ Unde apud poetas, quæ morum affectuumque plenæ ab histrione poscuntur fabulæ, in quibus studium ipsorum eluceat maxime:

^k Quæ vero ad amussim scriptæ, circumferuntur manibus, et domi accurate considerantur.

^l Apud oratores pariter, quæ domestica lectione splendide orationes, in foro recitatae putantur humiles:

^m Quæ vero dicte nimio opere placuere, literis exceptæ vix respondent hominum iudicio.

ⁿ Contentiosæ locutionis vim declarant exempla pbraſum quarundam: v. g. dissoluta et repetitiones, quæ in foro vigeant, semota actione, jacent ut frigida atque abjectæ.

^o Hæ autem quam forensi negotio conducant, facillime apparet.

^p Ratio prima, quia gestum actionemque in ipso dicente excitare videantur, vel invito.

idem repetunt, *et voce, et gestu*, &c, immutari; quod quidem quasi viam sternit ad actionem; ^p “iste autem est qui expilavit vos; iste est qui decepit; iste est qui postremum vos proderere conatus est:” velut etiam Philemon histrio fecit, et in Anaxandridæ Gerontomania, cum loquitur Rhadamanthus, et Palamedes: ^qet in prologo *fabulæ* piorum, illud, “Ego inquam:” si quis enim hæc *diCTIONUM genera* non adjuvet actione, fit *ei similis* qui trabem gestat. ^r Et dissoluta eodem modo *se habent*; “^uveni, occurri, rogavi:” necesse enim *est oratorem hæc* actione exprimere, et non, perinde ac si unum quid dicat, iisdem moribus, et eodem tono, *seu vocis affectu*, pronunciare. ² Præterea habent ^speculiare aliquid *ipsa* dissoluta: in tempore enim æquali, *quo unum dicebatur*, multa videntur esse dicta: ^tnam conjunctio, *seu connectens copula*, unum facit *ea quæ sunt* multa: quare, si illa sublata fuerit, perspicuum est, e contrario, id quod unum *erat jam* fore multa: ^uhabent igitur amplificationem *hæc*, “veni, narraui, supplicavi *precibus multis*:” “videtur autem negligere quæcunque dixi, quæcunque aio.” ^xHoc *idem* vero *artificiose* vult facere etiam Homerus, in illo,

^p Velut, *repetitio pronominis* “iste:” quod Philemon histrio, in fabula Anaxandridæ, sub persona Rhadamanthi pronunciavit, crebra variaque vocis ac manuum mutatione.

^q Et *repetitio pronominis* “ego” in fabula dicta piorum.

^r Similiter quoque *dissoluta histrionibus egent*, qui *necessario ipsa gestu* adjuvent.

² Secunda ratio: quia *in his multa uno eodemque spatio ac spiritu* efferuntur *quo unum dictum fuisset*:

^s Atque *boc* quidem *proprium est dissolutis*:

^t Etenim *propter copularum exemptionem amplificandi vim habent dissoluta*: uti didicimus hujus lib. cap. 5.

^u Exemplum.

^x Veruntamen *et repetitionibus quoque boc idem adaptavit Homerus, per fallaciam* res tenues hac ratione augens: ex. gr. Iliad. ii. 671. in catalogo navium, quo Nireum æternaret, quod unum erat, *plura videri fecit per fallaciam a consequenti*.

"Nireus autem ex Syme infula—

"Nireus Aglaïæ filius—

"Nireus, qui pulcherrimus omnium Græcorum."—

De quo enim multa dicta sunt, necesse est etiam sæpe eam dictum fuisse: si igitur (*e converso*) et sæpe dictum sit, etiam et multa videntur dicta, quæ tamen dicta non sunt: quare cum semel tantum Nirei meminerit, amplificavit tamen propter fallaciam, et memoriam ejus hic prodidit, cum nusquam de illo posterius mentionem factururus esset.

2. ^a Ac deliberativa quidem elocutio etiam omnino similis est umbratili picturæ: quanto enim amplior sit spectantium turba, tanto longinquius pictura illa spectari solet. Quamobrem ea quæ in utrisque (*pictura, et deliberativa elocutione*), nimis exquisita sunt, supervacanea, et pejora apparent. ^a Judicialis vero accuratius quiddam est: adhuc autem majorem curam requirit dictio, quæ ad unum judicem habetur: ^b minimum enim illic est in subsidii oratoriis; quia facilius conspici potest, quod est proprium rei, et quod alienum: ^c ac contentio jactatioque omnis oratoria abest: quare judicatio ibi sincera est, et incorrupta. ^d Quamobrem non iidem oratores in omnibus his ge-

^r Si enim de quo multa dicta sunt necesse sit sæpe de eo dictum esse; etiam contra, de quo sæpe, de eo multa, &c. Quod tamen modum necessarium est, sæpe falsum reperitur: idem enim verbum elocutione, alio alioque sono, gestuque, repetere licebit.

^s Subdistingtionis partes, quales sint? Deliberativam enim elocutionem, cum in frequentissima hominum corona celebretur, minime esse limatam, necesse est; quo facilius ad aures illorum permeet, qui spatio remoti sunt:

^t Judicialis, quæ ad pauciores habetur, exactius polienda erit; præsertim ea quæ coram uno judice. Quo enim pauciores judices, eo præstantiores dantur, et acridis judicii.

^u Ratio hujus duplex: quia sc. et figurarum rhetoricarum laqueus locus in judiciis exiguus, facultas nulla:

^v Et jactatio illic actorum non impedit, quo minus exerceantur jacticia vera:

^w Unde, oratores dicendi generibus alii aliis inserviunt aptius:

neribus æque probantur et placent; verum ubi maxime est opus actione, ibi minimum diligentia requiritur: hoc autem, ubi voce est opus, et maxime, ubi magna.

3. ^e Demonstrativa igitur elocutio scriptioni accommodatissima est: opus enim ipsius est lectio: secundo autem loco est elocutio judicialis. ^f Dividere vero elocutionem, quod suavem oporteat esse, et magnificam, supervacaneum est. ^g Cur enim ita magis, quam temperantem, et liberalem, et si qua alia est morum virtus? ^h Nam ut suavis sit, facient profecto conditiones eæ, quæ superius dictæ sunt, si modo ab initio recte definita sit elocutionis virtus. ⁱ Ob quem enim alium finem oportet eam esse perspicuam, et non humilem, sed decoram? Si enim nugatoria est, non est dilucida; neque si concisa; sed profecto medium et modus quidam convenit: ^k et suavem efficient ea quæ dicta sunt, si bene sint inter se temperata; nempe, ^l usitatum, et peregrinum, ^m et rhythmus, et appositum ad persuadendum ex decoro. Ac de elocutione quidem dictum est, cum communiter de omnibus, tum figillatim de unoquoque genere.

demonstrativis plus olei operæque infumitur: judicia stilum non incomptum, conciones etiam Asiaticum ac liberiores ferunt.

^e Collatio distinctionis et subdistinctionis: demonstrativa elocutio scriptioni potissimum quadrat; judicialis, contentioni; deliberativa ambigit.

^f Subdividit elocutionem alii in magnificam et suavem; ineptenimis:

1°. Enim rō magnificum ab hac facultate longe devium est, non minus quam ceteræ virtutes morales.

2°. Suave autem in eadem hac arte superfluum esse, liquet ex supradictis. Nam

^g Et elocutionis virtus (quæ perspicuo et decoro definita fuit) huic fini inservit maxime, ut elocutio, mediocritate retenta, fiat suavis:

^h Et suavis dictio nihil aliud est quam elocutio,

ⁱ Ex propria materia coherens,

^k Et formarum suarum gratia ac nitore illustris.

CAP. XIII.

De partibus orationis, quot sint.

Partes orationis propriæ et necessariae, duæ; propositio, et fides, seu confirmatio &c, §. 1. Ex communi usu, quatuor sunt; præmium, propositio, fides, et peroratio, §. 2.

RELIQUUM est, ut de dispositione dicamus. Sunt autem orationis duæ partes: ^a necessarium enim est et rem primum dicere, de qua agitur, et eam deinde demonstrare. ^b Quamobrem ut is, qui *questionem* aliquam prædixerit, non eandem demonstraverit; aut *questionem* demonstraverit is, qui eam non prædixerit, est impossibile: nam et qui demonstrat, *questionem* aliquam *propositam* demonstrat; et qui proponit, is demonstrandi gratia proponit: ^c horum autem, illud quidem propositio est; hoc vero, fides: quemadmodum in *scientiis*, si quis distingueret, illud quidem, problema, hoc vero, demonstrationem esse. ² Nunc vero *rhetores nostri* ridicule eam dividunt; ^d narratio enim ubi est, ^e judicialis tantum orationis

^a Partes *necessarias et proprias* esse duas,

1°. Demonstrat: quia *necessario* requiritur, ut et rem proponas, et subinde argumentis probes.

^b Unde, ut horum alterutrum *sejunctim* facias, altero omisso, a natura et opinione alienum est.

^c Atque hæ partes oratori nuncupantur *propositio*, et *fides*, seu *probatio*; sicut *matheumatico* una pars *questio*, seu *problema*, dicitur; altera, *questionis demonstratio*.

2°. Refellit *divisiones veterum*, (forte *Isocratis*,) qui inter *necessarias partes* numerarunt,

^d Tum eas, quæ non omnibus generibus conveniunt: 1°. enim, *demonstrativis et deliberativis* accensuere eas, quæ *judicialis solus* sunt: ut

^e *Narrationem*; eamque *judiciorum formulæ* ineptissime referant.

est : demonstrativi autem et deliberativi generis quomodo tandem contingit, esse vel narrationem qualem illi dicunt, ¹ vel ea quæ contra adversarium afferuntur, i. e. dissolutionem ; ² aut quomodo contingit perorationem esse partem orationum demonstratarum ? ³ Proœmium vero, et adversa rationum collatio, et summaria repetitio in deliberativis tunc fit, cum illic adsit contraria disputatio ; (etenim accusatio et defensio ibi sæpe adhibentur ;) sed non quatenus consultatio est, verum ex accidenti solum. ⁴ Quin peroratio non est judicialis omnis : veluti, si pusilla oratio sit, aut res facile sub memoriam cadat : sic enim contingat, ex orationum talium longitudine amputari aliquid ; quod absurdum est. ⁵ Necessariæ igitur partes sunt, propositio, et fides.

2. ⁶ Ac propriæ quidem hæ duæ : plurimæ vero, quæ adhiberi possunt, sunt proœmium, propositio, fides, peroratio. ⁷ Quæ enim contra adversarium sunt, seu dissolutiones, ad fidem pertinent : et adversa rationum collatio est amplificatio eorum quæ sua sunt : quare est ea etiam fidei quædam pars : demonstrat enim aliquid, qui hoc facit. ⁸ Cæterum proœmium non est pars fidei, neque etiam peroratio ; sed res expositas

¹ Et dissolutionem objectionum et criminum.

² Demonstrativis tribuere perorationem : cujus illa minime indigent.

³ Tum etiam eas, quæ singulis generibus non semper et necessario congruunt : ut proœmium, consuetudinem, et repetitionem, quæ deliberativo non insunt : nisi cum, inter eos qui sententias dicunt lite orta, alter alterius vitam criminatur.

⁴ Item perorationem : quam non semper postulat oratio judicialis : præsertim si illa perbrevis sit, aut si res facile mandetur memoriæ.

⁵ Epilogus dictorum.

⁶ Ad summum, si plures velis partes, cedo quatuor : exordium, propositionem, fidem, et perorationem.

⁷ Ad has enim reducuntur reliquæ : ut ad fidem referuntur dissolutiones, seu refutatio ; et adversa rationum collatio, seu contentio :

⁸ Non autem proœmium, vel peroratio : his enim probandi vis neutiquam inest.

in memoriam redigit. ^a Erunt igitur, si quis has *particulas* subdiviserit (¹quod quidem faciebant sectatores Theodori) *hæc re diversa*; narratio, et supernarratio, et prænarratio: item refutatio, et superrefutatio. ^o Oportet autem, cum quis *novam* aliquam speciem et differentiam dicat, *tum demum solummodo ipsi nomen* imponere. ² Alioqui, fit inane et nugatorium: velut Lycimnius in sua arte facit, irruptionem nominans, et digressionem, et ramos.

CAP. XIV.

De præmiis in singulis tribus orationum generibus.

Præmium quid: est autem demonstrativum, §. 1. Judiciale, §. 2. Deliberativum, §. 3.

^a **A**C præmium quidem est principium orationis, quod in poesi *comica vel tragica est prologus*, et in tibicinum cantu *proaulium, seu præsentio*: omnia enim principia hæc sunt, et tanquam viæ munitio aggredienti. ^b Ac est quidem ¹proaulium simile demonstrativarum præmio: etenim et tibicines quicquid ad canendum *cum choro ipso habuerint*, id, postquam præcinerint, connectunt ^{*} cum

^a *Rejiciuntur subdivisiones veterum;*

¹^o. Theodori Byzantii, qui narrationem et refutationem in alias species minutissime concidit, absque nominibus novis:

^o Atqui speciebus novis nova etiam nomina imponenda; modo species illæ re differant.

²^o. Lycimnii nugatoriæ subdivisiones elewantur, qui nova nomina confinxit, absque speciebus ullis subfratis.

^a Præmium est *aggressio, seu aditus ad causam*: sicut *prologus ad fabulum*, et tibicinum *proaulium ad præstitutum chori cantum*.

^b Præmium *demonstrativum*,

¹^o. *Conformandum est ut tibicinum proaulium*: ut enim illi, antequam chori cantum aggrediantur, eum *prolusione quadam præcinent*; et subinde ^{*} cum *endosimo chorodidascali inserto utraque copulant partes*; *proaulium* sc. et *chori cantum*:

auspicatu melodiæ per chorodidasculum indito, cui accinere chorum oportet. ^c Et in demonstrativis orationibus opus est eodem modo scribere: nam quicquid *ipsi* placuerit, postquam ab initio statim dixerit, endosimo interposito, *præfationem cum oratione* connectat oportet: ^d cuius quidem omnes exemplum *sibi* faciunt Isocratis proœmium in encomio Helenæ: nihil enim finitimi sophistis in proœmio subest, et Helenæ in oratione sequenti. ^e Simul vero etiam hoc pacto, si a re proposita digressus fuerit, pulchre convenit, haud totam orationem uniusmodi esse. ^f Ducuntur autem demonstrativa proœmia ¹ ex laudatione, aut vituperatione: ² velut Gorgias in Olympica oratione, “Ob multa digni sunt, qui suspiciantur, O viri Græci.” Laudat enim eos, qui publicos Græcorum conventus coegerunt: ³ Isocrates vero vituperat; “quod corporum quidem virtutes donis honorarunt, at prudentibus *veris* nullum præmium constituerunt.” ⁴ Et a deliberatione; veluti, ^h si quis ita incipiat: “Oportet probos viros honorare; quamobrem et ipse Aristidem laudandum suscepit:” ⁱ aut, “Tales, qui neque celebres sunt, neque abjecti; sed quicunque *eadem* probi et obscuri

^c Pariter in demonstrativis, proœmium tibi esto libera et aliena quædam prælusio; sed ita ut, paullatim progrediendo, eam præstituta orationi cum intermedio quodam endosimo agglutines.

^d Exemplum ex Isocratis orat. de encomio Helenæ.

^e Huic alieno proœmio illud quoque accedet commedi, quod, si postea digressionem usus fueris, gratiam acquirat oratio ex illa rerum varietate ortam.

^f 2°. Ducuntur hæc proœmia ex locis tribus: quorum, 1. a laudatione vel vituperio:

¹ Sic in panegyricis orationibus suis, in Olympiorum celebritate habitis, a laude quidem exorsus est Gorgias;

² A vituperatione, Isocrates.

³ 2°. A deliberatione, seu hortatione:

^h Exempla ficta duo: quibus consilium datur, vel ad viros celebrandos probos, &c,

ⁱ Vel ad tales prædicandos, qui, cum virtutibus inclarescerent, præcones ipsarum natæ non sint.

sunt ; qualis est Alexander Priami filius, dum in Ida montibus lateret : hic enim, qui sic orditur, quodammodo deliberat. ³ Præterea verò, *proœmia demonstrativa ducuntur* ex proœmiis judicialibus ; hoc est, ex iis formis, quæ referuntur ad auditorem : v. gr. si de re præter opinionem habenda sit oratio, aut de difficili, aut de pervulgata multisque communi ; ut nobis veniam dent qui audiunt : ^k veluti Chœrilus exorsus est,

“ Nunc vero, quum omnia vulgata sint,” &c.

Demonstrativarum igitur proœmia ducuntur ex his ; ex laudatione et vituperatione ; ex hortatione et dehortatione ; ex iis formis, quæ referuntur ad auditorem. ^l Oportet autem endosima ipsa, quæ proœmio narrationem subnectunt, aut aliena esse, aut etiam propria orationi sequenti.

2. ^m De proœmiis autem orationis judicialis assumendum est, ea idem valere, quod fabularum valent prologi, et epicorum præfationes : ⁿ nam quæ dithyrambicorum quidem sunt, ea similia sunt demonstrativis :

“ Propter te, O Bacche, et tua dona, frve spolia.”

^o In sermonibus autem dramaticis, et carminibus epicis, est specimen quoddam orationis sequentis ; ita ut exinde auditores prævidere queant, qua de re oratio futura sit ; neque amplius suspensa sit eorum cogitatio : quod enim indefinitum est, id aberrare animum

3°. Ex judicialis proœmii formis communibus, quæ auditores reddunt attentos et benevolos : vide infra.

^k Exemplum ex Chœrilo, qui initio poematis veniam petit, quod de rebus vulgaribus cogatur scribere.

^l Endosimon non semper remotum est, ut proœmium ; sed interdum alienum, interdum etiam simile orationi sequenti.

^m Proœmium judiciale supponitur eandem habere vim, quam prologi in fabulis, et præfationes in epicis, seu heroicis.

ⁿ Quanquam enim principia dithyrambicorum (quæ canebant Bacchum) similia sint non judicialibus, sed proœmiis demonstrativis ; (siquidem ambo dijuncta atque a re aliena sumunt ;)

^o Fabularum tamen prologi, et epicorum præfationes, hærent poemati ipsi, præindignantque scopum operis sequentis.

facit. ^p Qui igitur principium *auditori*, quasi *primam cognitionem*, in manus tradit, facit ut *is*, *attente* adhærens, *reliquam* sequatur orationem : ^q ob id *ita ordinat* Homerus,

“ * *Iram Diva cane.* ” —

Et,

“ *Dic mihi, Musa, virum.* ” —

^r Item alius poeta sic,

“ *Edicito mihi, Musa, sermonem alium, quomodo e*
Asia regione,

“ *Veni in Europam bellum magnum.* ” —

^s Et tragici indicant quod *continetur* in fabula *sequenti*, etsi non statim, ^t ut Euripides *facit* ; ² at certe, ubi *existit* prologus, seu *facti expositio*, saltem indicant ; ut etiam Sophocles in *Œdipode*,

“ *Mibi pater Polybus fui Corinthius,* ” &c.

^t Et comœdia eodem modo *facit*. ^u Maxime igitur necessarium munus *proœmii*, et proprium, *est* hoc ; indicare finem, cujus gratia *habetur* oratio : quamobrem si manifesta sit, et parva res, non *est* utendum *proœmio*. ^x Aliæ vero formæ, quibus in *proœmio* utuntur, *medicamenta sunt*, et *omnibus partibus* communia. ^y Ducuntur vero hæc cum ex dicente, tum ex audi-

^p Unde qui sic tanquam in manum principium porrigit facit ut attentiori animo totam deinceps orationem haurias.

^q Exempla de principis epicis, ex Homer. Iliad. i. et Odyss. i.

^r Et ex poeta, nescio quo.

^s Exempla fabularum dramaticarum, sc. *tragœdiarum* ;

^{1^m}. Euripidis in *Œdipode* :

^{2^m}. Sophoclis in *Œdipode Tyranno* ; ubi habentur hæc, actu tertio.

^t Et comœdiarum similis ratio.

^u Ex suppositis colligitur propria forma, seu munus, *proœmii* judicialis esse, ut scopum prædicat orationis habendæ.

^x Aliæ formæ accedunt, ut communes et non necessariae, suntque remedia quædam ad leniendos vel retinendos auditores, ne alienentur.

^y Ducantur illas ex locis quatuor : 1. ex eo qui dicit, 2. ex iis apud quos agitur, 3. ex te, 4. ex adversario.

tore, tum ex re, tum ex adversario. * De ipso quidem et adversario *assumenda sunt ea, quæcunque valent ad criminationem solvendam, et objiciendam.* ^a *Hæc autem non similiter in oratione collocari debent:* nam defendenti quidem, in principio *adhibenda sunt ea quæ pertinent ad criminationem;* ^b *accusanti vero, in peroratione.* ^c *Qua de causa autem ita facere oportet, non est incertum:* defendentem enim, quando est introducturus seipsum, *necessarium est remove impedimenta quæ obstant:* quare *solvenda est ei primum criminatio:* ^d *accusanti vero crimina in peroratione objicienda ideo sunt, ut auditores eorum melius recordentur.* ^e *Formæ autem illæ, quæ referuntur ad auditorem, constant* ^f *tum ex eo ut eum tibi benevolum facias, vel adversario iratum;* ^g *tum vero interdum ex eo ut fiat attentus, vel contra:* non enim semper prodest facere attentum. Quamobrem multi ad rifum conantur adducere, *quo ab attendendi diligentia avertant.* ^h *Ad docilitatem autem reducere hæc omnia poterit, si quis velit, atque illud etiam, ut quis vir probus appareat:* ⁱ *istiusmodi enim viris libentius attendere consueverunt.* ^k *Attenti vero esse*

^a Quod ad primum et quartum locum, de dicente et adversario, *sumendæ sententiæ illæ, quæ criminandi purgandique vim habent.* De quibus cap. seq.

^b Non tamen eodem semper modo et ordine. Qui enim defendit, *criminationem adversarii a principio disjicere,*

^c Qui accusat, *extremæ eam orationi reservare, debet.*

^d *Defendant enim, cum omnia facienda sint quo se infinuet, necessario ea quæ efficiunt amovenda:*

^e *Accusanti, crimina in peroratione ponenda;* quo firmitus illa memoriæ auditorum hæreant.

^f Quod ad secundum et tertium, *formæ illæ, quæ auditorem occupantur, id agunt, ut paretur is, 1º. benevolutus, aut contra;*

^g *Attentus, vel contra:*

^h *Et omnino, ut is qui audit docilis fiat;*

ⁱ *Et qui dicit, commode moratus.*

^k Illæ autem, *quæ ad rem ipsam spectant, efficiunt auditorem attentum quidem, si proposueris rem esse magnam, et auditorum propriam, &c,*

solent rebus magnis, privatis, admirabilibus, et jucundis: quamobrem auditorum animis inferere oportet, de talibus orationem futuram esse. ⁱ Sin autem non attentos *velimus, dicemus parvam rem esse; nihil ad illos pertinere; molestam esse.* ^k Oportet vero non latere, ^l hujusmodi omnia esse extra orationem *et causam*: ^m nam ad improbum *referuntur* auditorem, et *eum qui quæ sunt extra rem libenter audit; quoniam, si non talis sit, nihil opus est procæmio, nisi quantum satis sit, ut rem dicat summam, quo, tanquam corpus, suum habeat caput oratio.* ⁿ Præterea, attentos facere *auditores*, omnibus *orationis* partibus *est commune, si opus sit: ubi enim auditores relaxant animos magis, quam cum incipiunt.* ^o Quamobrem *ridiculum est, in principio attentionem collocare, cum omnes maxime attenti audiunt: quare ubicunque fuerit occasio dicendum erit, v. g.* ^p “et mihi adhibete animum: neque enim magis mea quam vestra res nunc agitur.” ^q Et illud, “dicam enim vobis rem, qualem nunquam alias audistis, atrocem, aut adeo admirandam.” ^r Hoc autem est, uti dixit Prodicus Cbicus, “quando dormitent auditores, tunc ipsis in medium inculcare demonstrationem quinquaginta

ⁱ *Oscitantem vero, et absenti animo aversum, si doceas, esse pusillam, alienam, &c.*

^k Theoremata contra magistros veteres: 1^m. *formas prædictas a re et causa alienas esse.*

^l Ratio: quia *referuntur ad auditorem corruptum, et suo munere fungentem, quod infra fufius.*

2. Secundum theoremata, de forma attentionis; *eam non propriam esse procæmii, sed communem illi cum partibus aliis quibuscunque.*

^m Hinc præceptum; *attentionem non initio evocandam esse, cum omnes expectando arrectis auribus stent, sed in quavis alia parte, cum tempus hoc poscere videbitur. Idque, ex: gr:*

ⁿ Per formas *ex re auditorum privata,*

^o Et *ex magnitudine, seu novitate facti.*

^p Hac vi Prodicti illa vox discipulos *oscitantes* expergefecit; “*Hec vobis demonstrationem, quam drachmis 50. vendo, baud minoris.*” Auctor Plato, in Cratylō.

drachmis *astimatum*.” ⁹ Quod autem *hæc* ad auditorem referantur, non quatenus auditor est, qui *causa intellecta recte judicet*, manifestum est: ¹ omnes enim aut criminantur, aut metus dissolvunt, in proœmiis; ² velut illud nuncii ad Creontem:

“ Rex, dicam quidem, non me præ studio *buc* nuntiatum venisse,” &c.

³ Et illud regis Thoantis,

“ Quid proœmiaris ? ” —

⁴ Et qui malam causam habent, vel qui putant se habere, in ambagibus hujusmodi immorantur: in quavis enim parte melius est eos versari, quam in ipsa re, et causa. ⁵ Quamobrem servi haud quaquam interrogata dicunt, sed quæ circum sunt; et præfationibus ad se excusandos utuntur. ⁶ Unde autem oporteat efficere ⁷ auditores benevolos, et aliorum ejusmodi affectuum unumquemque, formæ superius dictæ sunt. ⁸ Quoniam vero *ab Ulysse Minervam precante* probe dictum est,

“ Da me ad Phæacas amicum venire, et miserandum ; ”

idcirco hæc duo oportet intueri, ut *saveat nobis iudex*,

⁹ Sententiam, formas communes referri ad auditorem, declarat: nam,

¹ Et universim omnes iisdem utuntur in proœmiis, ad iram in alios movendam, vel erga se delinendam:

1. Exemplum primum, ex Sophoclis Antigam. Loquitur nuncius eorum qui cadaver Polynicis sepeliissent, &c.

2. Secundum ex Euripidis Iphig. in Tauris, ubi Iphigeniam tergiversantem increpat Thoas:

³ Et speciatim, qui malam causam tuentur, &c, istiusmodi formis, quo rem malam subterfugiant, tanquam ad diverticula, se præcipiunt.

⁴ Probatur a servorum more circuitionibus se excusantium, ne pœnas luant.

⁵ De formis benevolentiae, &c, præcepta duo: 1^m. in auditoribus conciliari eam ex formis et locis lib. ii. cap. 4. expositis.

2^m. Dicentem etiam ipsum se attemperare oportet, vel ut auditoribus benevolum, vel eorum misericordia dignum: (quod probatur exemplo ex Odyss. xiv.) idque per formas lib. ii. cap. 4. et 10.

et *miseriordia in nos moveatur*. ^aIn demonstrativis autem oportet oratorem efficere, ut una cum eo, quem laudandum suscepimus, collaudari putet auditor aut se, aut genus suum, aut studia ipsius, aut alio aliquo modo. ^yQuod enim Socrates apud Platonem dicit in oratione funebri, verum est, “ non esse difficile Athenienses apud Athenienses laudare, sed apud Lacedæmonios.”

3. ^zDeliberativi autem generis proœmia assumuntur ex proœmiis orationis judicialis: natura autem deliberativum genus ea minime recipit: ^aetenim auditores etiam rem, de qua agatur, sciunt. ^bEt res ipsa nihil indiget proœmio, nisi ^cpropter dicentem ipsum, aut contradicentes, ^daut si auditores, non, quantam velis, rem existiment; sed aut majorem, aut minorem: (quamobrem aut criminatione in eos qui contradicunt uti, aut criminationem depellere, necesse est; et vel augere rem, vel extenuare; horum vero gratia, proœmio res ipsa indiget:) ^eaut etiam propter ornatum; propterea quod tenuia atque abjecta appareant quæ afferuntur, nisi illud habuerint: ^fejusmodi enim,

^z Adde: in demonstrativis sic prensanda est benevolentia, simul ut auditor putet ornari se, et laudes, quas aliis dederis, in ipsum redundare: atque hoc per formul. lib. i. cap. 9.

^y Quæ quàm facilis sit provincia, quamque plausibilis, docuit Socrates in Menexeno.

^z Proœmia deliberativa assumuntur illa quidem ex proœmiis judicialibus: proprie vero, et ex sua natura, nulla sunt.

^a Ratio posterioris dicti; quia auditores rem satis intelligunt, ut proœmium non desideres:

^b Prioris; quia res, de qua consultationem ineunt, proœmium non flagitat: nisi

^c Vel ex genere judiciali mutuatum, aut propter defensionem sc. dicentis, vel adversarii criminationem:

^d Aut propter amplificationem, vel diminutionem rei, &c.

^e Vel ad imitationem generis demonstrativi; sc. ornatus gratia, ne absque exordii dignitate humilis atque inconcinna fordescat oratio.

^f Quo nomine ejicienda est oratio Gorgiæ, in demonstrativo illa quidem genere scripta.

tenne sc. et abjectum, est Gorgiæ encomium in Eleos : nulla enim cubitorum erectione, aut brachiorum ejectione ante adhibita, confestum incipit ; " Elis, beata civitas."

CAP. XV.

De criminatione et purgatione, quæ præmio potissimum sunt affines.

*Purgandi criminis objecti via, seu rationes propriae, §. 1.
Communes loci, tam ad criminandum, quam ad purgandum, §. 2.*

^a **D**E criminatione autem, ¹ unus quidem *modus diluendi est ex iis, quibus quis malam sibi quæ adversam auditorum opinionem amoveat : ^b nihil enim differt, dicentene aliquo crimen objectum, an non dicente, opinio concitata sit : quare hoc præceptum universale est. ² Alius modus, ut iis, de quibus judicialis controversia est, occurramus, dicendo ; ¹ aut " quod res non sit," aut, *si sit, vel* " quod non noxium sit," aut " ^c non huic," aut " non tantopere," vel, " ^d quod non injustum ;" aut " non magnum ;" ^e vel " quod non turpe," aut " non habens magnitudinem ;" de hujusmodi enim solet esse controversia : ^f ut Iphicrates*

^a *Dissolvendi purgandique criminis viæ expeditæ sunt hæ :*

1a. Ex remotione malæ opinionis de nobis : ut utamur iis, quæ illius delendæ, et ex animis auditorum evellendæ, vim habent.

^b *Ratio præcepti.*

2a. Ex occurso controversiæ : ut resistas iis, de quibus in judiciis controversitur : idque

1º. Per negationem : aut simpliciter, quod non sit factum ;

^c Aut, si factum deprehensum sit, vel non esse narium et inutile, &c,

^d Vel non injustum et iniquum, &c,

^e Vel non turpe, seu inhonestum, &c.

^f Exempla resistendi ; (si noxium, at non iniquum ;) posse enim aliquibus jussu quoque detrimenta importari.

adversus Nauficratem *calumniantem*: fatebatur enim “*se fecisse, quod is dicebat; et nocuisse, sed non injuste egisse.*” ² Aut ut *is*, qui injuriam fecit, compensatione utatur: velut, si noxium *illi* fuit, “at honestum:” si ³ molestum, “at *eidem ipsi* utile;” aut aliquid aliud tale. ¹ Alius modus, ut *demonstre-*
mus id quod factum est esse erratum humanum, aut in-
 fortunium, aut necessarium: ⁴ velut Sophocles dixit, “*se tremere, non, quemadmodum calumniatus*
dixit, quo videretur esse senex, sed ex necessitate;
aeque enim volenti sibi esse annos octoginta.” ⁵ Et,
 ut compensem *damnum cum agendi consilio, et sine cu-*
jus gratia fecit: ⁶ velut, “quod non habuit in ani-
mo nocuisse, sed hoc aut illud boni asserre voluisse:” ⁷ Et,
 “quod nullo pacto hoc, quod *adversarius* criminatus
 est, facere *molitus sit*; sed accidit, ut *is præter ipsius vo-*
luntatem læderetur:” *hoc addito*, “justum vero esse, ad-
versus se omnium odium concitari, si, ut id efficeretur,
molitus esset.” ⁸ Alius, si *is qui* criminatur *eodem cri-*
mine implicitus fuerit, vel nunc *in presenti causa*, vel
 prius *in alia simili*, sive ipse, sive suorum *aliquis*. ⁹ Ali-
 us, *si illi eo crimine* corripiantur, quos *cuncti* confiten-

2º. Si inficiari nequeas, commodum erit, ut compensatione inju-
 riam illatam extenuas, v. g.

Si noxium illi, at honestum:

³ Si triste, at eidem utile.

3a. Ex causis facti, cujus arguimur: ut vel simpliciter excuses, id
 lapsu esse, aut fortunæ culpa, aut necessitate imposita commissum:

⁴ Sic Sophocles calumnianti, tremere illum simulato, quo videretur
 senex, respondit, *Se hoc non arbitrio suo, sed naturæ lege, et*
octoginta annorum imperio gravatum facere.

⁵ Vel, siquid læseris, compenses *damnum causa finali*, seu consilio
 animi tui:

⁶ Nec cogitasse te quicquam, nisi bonum illi creare:

⁷ Nec id unquam egisse, ut *damnum dares*, verum hoc inopinato
 evenisse.

4a. Ex communiione criminis cum calumniantem; spectandum enim,
 si *is in eodem deprehensus* fuerit errato, aut vitio, &c.

5a. Ex communiione facti cum viris innocentibus: si illi deprehensi
 sunt eadem egisse, quæ nos.

tur haud esse criminationi illi obnoxios: ^m veluti, si adversarius arguat; "quoniam adulter est mundus in vestitu, ergo et hic, et ille, qui mundi sunt, erunt adulteri; quos tamen cuncti fatentur ea culpa esse liberos." ⁶ Alius, si is qui nunc criminatur, ob eandem culpam alios ante criminatus sit, ⁿ aut alius quispiam ipsum: ^o vel si, absque aliqua criminatione, ei culpæ affines illi vulgo existimati sint, quæ ipse reus nunc premitur, qui postea tamen reperti sunt non affines culpæ. ⁷ Alius, ut e regione criminantem criminemur: absurdum enim est, si ipse indignus sit fide, hujus orationem postea esse fide dignam. ⁸ Alius, si de præsentis causa ante alibi factum est iudicium; ^p ut Euripides fecit in illa actione, quæ Antidosis Athenis dicitur, adversus Hygiænontem, qui ipsum accusabat impietatis; "quod carmen, in Hippolyto coronato, fecit, suadens hominibus pejerare;

"Lingua juravit, mens vero injurata manet:" respondit enim Euripides, "ipsum injuste agere, qui causas in Bacchanali certamine cognitæ ad tribunal Areopagitarum transferre vellet: illic enim se carminis sui reddidisse rationem, aut redditurum esse, si relicto

^m Ex. gr. si adversarius insimulet, hunc moerbum esse, quia se accuratius ornat; sequetur, puta, Socratem, Aristippum, et alios viros temperantes, qui munditiarum studiosi sunt, esse moerchos. Hæc autem fallacia est ex consequenti.

6a. Ex inani suspitione alias habita: si vel idem crimen conjectum sit in alios ab adversario;

ⁿ Aut etiam in ipsum adversarium ab alio;

^o Vel falsa ejusdem suspicio iis viris hæserit, qui ab eo perlonge remoti esse inventi sunt.

7a. Ex recriminatione: ut, calumniantem contra criminando, ipsam artibus illum petas, quibus ille te.

8a. Ex iudicio antea facto: quæ enim in uno foro semel decreta fuerint, non debent alterius fori iudicio premi.

^p Hoc pacto Euripides, ab Hygiænonte insimulatus, (quod hominibus perjurii auctor esset, cum in Hippolyto scriberet, "Juravi lingua," &c.) respondit, eum inique facere, qui iudicium ejus rei in aliquam curiam comportaret: se enim in Liberi patris certaminibus, ubi par erat, rationem ejus carminis reddidisse, &c.

Areopago voluerit ibi se accusare." ⁹ Alius, ex eo, si criminationem ipsam accusemus, *dicentes*, ⁹ "quam ingens malum ipsa sit?" ¹ Atque hoc etiam, "Quod judicia litesque alias efficiat."

2. ² Communis autem ambobus locus est, quo notas dicimus: ¹ velut, in Teucro, Ulysses ei notas obijcit, "quod affinis esset Priamo; Hesiōne enim, ipsius mater, soror Priami fuit; et proinde eum Trojanis favere:" ille vero respondit, se fidelem esse Græcis, ex notis his; "quod ipse pater Telamon hostis semper fuisset Priamo:" et, "quod ipse exploratores Trojam missos non indicaverit." ² Alius locus, criminanti utilis, ¹ ut, cum mediocrem rem laudet, ipse prolixè deinde vituperet; ² cum vero amplam, concisè perstringat: vel, multis bonis prius commemoratis, unum tandem vituperet, quod ad rem potissimum pertinet. ³ Tales autem accusatores artificiosissimi sunt, et iniquissimi: bonarum enim rerum ope adversario nocere conantur, miscendo ipsas cum uno malo. ⁴ Commune autem præceptum criminanti et crimen dissolventi est hoc; ⁵ quoniam eandem rem contingit plu-

9a. Ex criminationis natura generali: ut infectetur totum calumniæ genus, et quasi ream ipsam agamus: quod

⁹ Et magnum illa sit mortalibus malum:

¹ Et, a re propofita semper defleſcens, novas lites, hydræ more, parturiant.

² Sequuntur loci communes: unus (tam ad criminandum valens, quam ad purgandum) a rei notis et indiciis.

¹ Exemplum ex fabula Teucro.

² Alter (criminanti aptus) ex commixtione laudum cum vituperiis duplex est: 1°. ut rem parum laudatam copiosa sequatur vituperatio:

2°. Ut rei splendide laudatæ subijciatur infectatio concisa: vel, cum plures ejus dotes prædicaveris, addatur unum magnum malum;

³ Calumniandi hæc ratio pot vāfra et callida:

"Hic nigræ succus loliginis, hæc est

"Ærugo mera."

3°. Accedit præceptum (ad idem crimen obijciendum, vel diminuendum, utile) a diverso fine et proposito.

¹ Cum enim eadem res in varios fines destinato fiat;

rium gratia gestam esse ; ^a idcirco criminanti quidem depravanda erit, in pejorem partem arripiendo ; ^a purganti vero in meliorem. ^b Veluti, " quod Diomedes Ulyssiem sibi explorationis socium præ cæteris Græcis elegit ;" huic quidem, qui hoc factum in meliorem partem interpretetur, dicendum, " hoc eum fecisse, quod Græcorum optimum et prudentissimum existimavit Ulyssiem ;" illi vero, qui in pejorem partem trahat, dicendum, " quod non hujus rei causa elegit, sed quia solus is non erat cum ipso concertaturus, aut de ipsius gloria decerpturus, quippe ignavus." Ac de criminatione quidem dicta sint tam multa.

CAP. XVI.

De narratione.

Narratio demonstrativa, §. 1. judicialis, §. 2. deliberativa §. 3.

^a **N**ARRATIO vero in demonstrativis quidem non est *seriatim* continuata, ut *judicialis*, sed *interrupta* secundum partes. Oportet enim actiones percurrere illas ex quibus oratio conficitur. ^b Componitur enim oratio *demonstrativa* sic, ut habeat ^c tum

^a Calumniatori expedit, in *sinistram* partem detorquendo, malitiose rodere,

^a Defensori eandem, in *meliorem* trahendo, ornare.

^b Exemplum e tragœdia veteri : quod sumptum fuit ex Iliad. x.

^a Narratio demonstrativa,

1°. Qualis ? Interrupta sc. et desuncta ubique esse debet in partibus orationis, non continenter in uno loco facta :

^b Nam, cum oratio demonstrativa constet partim ex rebus ejus quem laudamus, partim ex earum probatione, quam parit ars ;

^c Res quidem, seu actiones illas, sigillatim recenseri suis locis oportet, seposita arte oratoria :

id quod vacat arte, *sc. actiones cujusquam, quæ ad oratorem deferuntur*; (qui enim dicit rerum gestarum causa et opifex nequaquam est;) ^dtum id quod est ex arte. Hoc vero est, demonstrare, aut rem esse, si fide careat, aut qualis sit, aut quanta, aut etiam simul demonstrare hæc omnia. ^c Ob hanc autem causam interdum non continuata narratione oportet uti, sed separatim narrare omnia; quia difficulter sub memoriam cadit, narratis simul omnibus, postea seorsim demonstrare sic: "atque ex his quidem actionibus, hic fortis vir est habendus; ex illis vero, sapiens, aut iustus." ^e Ac simplicior oratio est ista, continuata, quæ singulis ante narratis seorsim probationes subjicit; ^f illa vero, quæ cum rebus probationes intertexuit, varia, et non attenuata. ^g Oportet autem claros quidem viros in memoriam revocare solum, non eorum facta narrando exponere: quamobrem plerique eorum quas laudamus haud indigent narratione; (veluti, si Achillem laudare velis; omnes enim res norunt ab eo gestas;) sed ipsorum factis, ut perspicuis, ad eos ornandos uti oportet: ^h si vero Critiam ignotum hominem laudes, narranda sunt actiones ejus præclaræ; quoniam haud multi sciunt.

2. ⁱ Narrationem autem judicalem ^j hodierni rbe-

^d Reliqua argumentis artificiose probari, &c.

^e Ob horum igitur argumentorum copiam, continuatæ narrationi supersedendum erit; ne, si singula deinceps narres, ita ut gesta sunt, (argumentis eorum seorsim positis,) memoriæ auditorum pessima consulas.

^f Collatio dictarum narrationum: continuata et perpetua humilis est, minusque artificiosa:

^g Quæ interrupte sit, eleganti varietate perplacet.

2º. Quos et quæ narrare debemus? Non facta *sc. heroum clarissimorum*, quippe quæ vel mentione sola satis elucet:

^h Sed si quem probum virum, cujus bona latent, illustrare velis, cuncta, quæ laudi illi vertantur, explices necesse est.

ⁱ De narratione judiciali; 1. qualis sit; et 2. ex quibus. Virutem quidem ejus *Isocrates* esse voluit, ut concisa esset. *Inepte.*

tores ridicule aiunt oportere esse celerem : ^k quamquam, ut ille *pistori ad panem conficiendum farinam* subigenti, cum interrogaret, “duramne an mollem farinam subigeret?” “Quid? an bene (inquit) *eam subigere est impossibile?*” ^l Ita hic similiter *ad faciendam fidem* : ^m oportet enim *rem* haud prolixè narrare, ut nec exordiri prolixè, nec *prolixam* fidem facere : neque enim in hoc, *sc. prolixitate*, id quod bene *se habet* æstimatur, neque celeritate, aut brevitate, sed ipsa mediocritate. ⁿ Id autem fit, ^o si dicat *ea* ^a quæcunque *rem actam* declarent ; ^p aut quæcunque efficiant ut *auditores* existiment factum esse *id quod objecerit*, aut nocuisse, aut injuriam fecisse, aut tanta *esse facta*, quanta *videri ea* velit : ^p ab adversario autem contraria *sunt afferenda*. ^q Narrationi autem *tuæ aliunde* attexas quæcunque vel ad tuam virtutem pertinent ; ^r veluti, “ego vero admonebam, semper suadens iusta, ne liberos suos desereret ;” ^r vel ad alterius improbitatem ; “*ille autem improbe* respondit mihi, ubi ipse fuerit, futuros *sibi* esse alios liberos ;” quod regi *Psammético* deficientes *ab eo* *Ægyptios*, cum liberos reliquissent, respondisse ait Herodotus : ^r vel quæcunque *solent esse*

^k Ut enim pistori, ad panem, *nec mollius farina subigenda* fuit, *nec durius, sed medio modo* :

^l Ita oratori, ad fidem, *nec prolixè narrandum, nec breviter* ;

^m Sed ut in reliquis partibus, ita *in hac*, mediocritas retinenda est, ut communis earum omnium virtus.

ⁿ Constat autem *narrandi hic* modus, 1°. *proprio munere* ; ut

^o Et *percurras ea* saltem, quæ *exponant rem* ;

^p Et in *accusando* *recenseas ea*, quæ *opinionem* mihi *inferant*, *fecisse eum*, vel *nocuisse*, &c.

^q In *defendendo*, quæ *opinionem contrariam*.

^r Ex *assumptis et extraneis* : *accusanti* enim *interferenda illa*, quæ *probitatem ipsius indicent*, et *mores bonos* :

^s Exemplum *fictum* :

^t *Adversarii* autem *mores malos*.

^u Exemplum est ex historia apud Herodot. in Euterpe.

^v Et *adspargenda quædam*, quæ *judicum animos titillent*.

jucunda iudiciis. ^a Defendenti autem minor narratio *conducit*: controversiæ vero *litigantium hæ sunt*; aut "non esse factum" quod ille narravit; aut "non noxium esse;" aut "non injustum;" aut "non tantum." ^z Quare *harum* si quid fateatur, *in eo non est* immorandum; ^y nisi *narrandum* quid sit, quod ad illam *purgationem* pertineat; velut, "si actum est, at non esse injustum," &c. ^z Præterea, narrare oportet *tanquam actas et transactas res illas*, quæcunque, *dum ita exponuntur, quasi jam agantur*, aut miserationem aut indignationem *auditoribus* minime afferant. ^a Exemplum est ¹ Alcinoi apologus, quo *Ulyssis errores prolixè* narrantur, ^b qui *breviter* apud Penelopem triginta uno versibus factus est: ² et ut Phayllus circulum: ³ et Euripidis prologus in *fabula Cæneo*. ^c Moratam autem narrationem esse oportet: idque erit, si noverimus quid efficiat *ipso* mores: ¹ jam igitur unum, quod *eos efficit, est*, ut prælectionem orator indicet. Mores autem *sunt* cuiusdammodi (*i. e. boni vel mali*) eo *sc.* quod hæc cuius-

^a Defendenti autem, seu reo, quia minor narratio satis est; et controversiæ disceptandæ sunt quatuor; aut non esse factum, aut non detrimentosum, &c.

^z Id agendum; ut si confessum sit esse factum, aut noxium, &c., quam minima narratione transigat.

^y Veruntamen, si compensatione se purgaverit, &c., protrahere illam licebit.

^z Denique tam actori, quam reo, *res atroces fusiis, et quasi oculis præsentaneæ, exponendæ sunt, si sic narratæ percellant animos*; *sin minus, satius erit, quasi transactas, uno verbo perstringere*.

^a Exempla; 1^m. Ulyssis, qui Odyss. ix, x, xi, et xii. errores suos Alcinoi Phæacum regi prolixè,

^b Eisdem Odyssæa penult. uxori Penelopæ paucis versibus, exposuit.

2. Secundum:

3. Tertium, ex fabula Euripidis.

^c Speciatim, quomodo tuos, vel personarum quos narras, et quibus rebus, exprimas mores? Duobus scilicet,

1°. Ex indicato consilio et fine cuiusque in rebus singulis gerendis: qualem is scopum in iisdem secutus sit: qualis enim prælectio est, tales inde mores emanant, sc. boni vel mali.

dammodi sit : ^d praelectio vero cujusdammodi *conferatur* ratione finis, *cujus gratia praelegit*. ^e Ob hanc *causam* mathematicae demonstrationes non habent in se mores ; quia ne praelectionem *quidem* : nam id *cujus gratia, seu finem*, non habent : ^f verum *sermones* Socratici *habent* ; de hujuscemodi enim, *i. e. praelectione et fine*, illi dicunt. ^g Alia vero morata sunt, quae singulos mores sequuntur ; ^h veluti, “ quod simul *secum* loquens abibat ; ” declarat enim *hic discessus* audaciam et rusticitatem morum. ⁱ Et illud, *si loquatur orator* non tanquam ex sententia, *seu sagacitate animi*, ut faciunt hodierni *rhetoires*, sed tanquam ex praelectione ; ^j “ ego vero *hoc* volui : ” ^k et, “ praelegi enim hoc, *tanquam* melius, etiamsi nihil emolumenti *inde* caperem : ” illud enim (*ex subtili ratiocinatione dicere*) prudentis est ; hoc vero (*ex electione simplici loqui*) est viri probi : prudentis enim est, ut utile persequatur ; probi vero, ut honestum. ^l Si vero id, *quod praelegisse te ais*, fide careat, tunc *causam ejus* subungere oportet ; ^m ut Sophocles facit ex-

^d Praelectio autem sibi scopum praestituit bonum vel malum, &c.

^e Hinc est, quod *scientiae mathematicae cum moribus* nihil habeant commercii, quippe *nihil cum praelectione et fine* :

^f Contra vero, *morales disputationes Socratis*, apud Platonem, Xenophontem, &c. *Illae siquidem de vita et moribus* ad finem aliquem utilem *instituta* sint.

^g 2°. Exprimuntur mores *ex narratis consequentibus quibusdam* : quorum tria genera :

1. *Alia pertinent ad actionem et gestum* : e. g. *inter loquendam abire, aut mustitantem discedere, agricolis ingenii est*.

2. *Alia consequentia spectant ad discursum mentis, et loquendi modum* : v. gr. dicas, “ *te non subtili ratione fretum loqui, sed simplici animo et bono*. ” Ut,

1. Decrevi hoc, genio suadente, facere :

2. Malui rem meam deteriorem fieri, quam officio deesse :

^h Sin illud, *quod lubens asseruisti, incredibile sit, rationem adjunges sententiae* judiciiue *tui, quo fiat id verisimile*.

ⁱ Exemplum ex Antigona Sophoclis, ubi illa incredibilem *sum* tuetur vocem : quod pro fratre defuncto ea fecerat, quae pro conjuge liberisque nollet.

emplum ex Antigona, *ubi ipsa dicit, "se magis sollicitam fuisse de fratre, quam de viro aut liberis: nam eos refici posse, etiamsi perierint;*

"Sed cum mater et pater in Plutonis domum descenderint,

Non erit unde frater ullo pacto exoriri possit."

ⁱ Si vero non habeas causam, *dices tamen, "quod non ignoras, te res vulgo incredibiles dicere; sed te natura talem esse, ut licet utilitatis ratio id posceret, ad hæc tamen propensor fueris:"* haud facile enim credunt homines aliud agere sua sponte *quenquam*, præter id quod utile est. ¹ Præterea, *mores efficit, ex iis quæ ad motum animorum pertinent dicere, narrando sc.* ^k cum ea quæ *affectibus sunt* consequentia, et quæ *auditores* sciunt, ⁱ tum ea quæ privatim vel ipsi, vel adversario insunt: "¹ ille vero abiit, me *limis oculis* torve subaspiciens:" et, ut de Cratylo Æschines, "² quod exhibilans et manibus explodens *adstaret:*" apposita enim ad persuadendum *hæc sunt*; quoniam *consequentia ea*, quæ *auditores* sciunt, indicia fiunt illorum *affectuum*, quos nesciunt: ^m plurima autem talia assumere ex Homero licet; *veluti,*

"Sic igitur ait; anus vero Euryclea compressit manibus vultum:"

qui enim lachrymare occipiunt attrectant *manibus*

ⁱ Quod si ratio in promptu non sit, dicas, "*hominum iudiciis adversari propensionem naturæ tuæ; ut quæ recta sentias, sublata omni spe fructus, gerere malis.*"

3. *Alia consequentia* (quibus exprimantur mores) *ad affectus animorum spectant:*

Narranda enim sunt,

^k Tum *consequentia communia*, quæ cuique nota sunt:

ⁱ Tum *proprie affectuum notæ*, dicentis et adversarii; quas iudices antea non perspexerant.

Exempla communium consequentium:

^{1^m}. Quo significatur animus iratus, maleque erga se affectus.

^{2^m}. Quod notat animum petulantiae superbiaeque plenum.

^m Similia exempla apud Homerum plurima: ut Odyss. xix. de Euryclea nutrice, quæ pedes heri Ulyssis lavatura, &c, lachrymas tenere non potuit.

oculos. ⁿ Et statim ante narrationem occurrentem teipsum cuiusdammodi introducas, ut quasi talem te, et adversarium tuum, *quamprimum* intueantur *auditores*, *qualem cupis*: latens vero hoc facias: ^o quod autem hoc tibi facile sit, perspicere licet ex iis, qui res in *tragædiis* nunciant: de quibus enim nihil *ad hoc* scimus, *simulataque* tamen *prodeunt*, de iis concipimus *existimationem* aliquam. ^p Multis autem in locis *orationis* narrare oportet, et quandoque non in principio.

3. ^q In deliberatione vero narratio minime locum habet; quia de futuris nemo narrat. ^r Verum si in ea narratio fuerit, ^s præteritorum *sane* erit; ut, cum illa in memoriam revocaverint, melius consultare poterint de futuris; ^t vel criminantes eos, qui illa *gesserint*, aut laudantes: ^u verum eo tempore nequaquam deliberantis *proprium* obit orator munus. ^x Si vero id fide careat *quod dicitur*, *oportebit* et polliceri te etiam causam rei *dubiæ* statim esse dicturum, et rem illorum arbitrio commissurum, quibus *committi auditores ipsi* velint: ^y veluti, Jocasta *poetæ* Carcini, in *fabula* Cæ-

ⁿ *Præceptum*: mores tui ipsius ab initio, antequam unum verbum narres, exprimendi sunt: viz. ut voce gestuque &c, te conformatum insinues: quo ut bonis te imbutum moribus auditores excipiant, adversarium respuant, ut contrariis:

^o Hoc quam proclive, docet exemplum nunciantium; quos, etiamdum tacentes, vel frugi esse auguramur, vel malos.

^p *Præceptum alterum*: tametsi mores antesignani esse debeant, narratio tamen ipsa cuilibet parti interpolanda, et interdum ab initio missa facienda est.

^q In deliberativas narratio proprie non cadit: (siquidem illa de præteritis est; deliberatio, de futuris:)

^r Siquando autem incidat, de præteritis quidem ita fiet, ut,

^s Vel, iis memoria repetitis, expeditius de futuris consulas:

^t Vel ut insinuando laudandoque earum rerum auctores tueare sententiam tuam:

^u Quanquam hoc cum sit, assumpta est narratio talis ex aliis generibus, non deliberantis propria.

^x Hic quoque narrationibus attingendi sunt mores, ut, si quando incredibilia narres, polliceri debeas te totam rem auditoribus probaturum, et stare velle iudicio eorum, quorum ipsas visum fuerit.

Exempla: 1^m. ex Cædipode Carcini.

dipode, semper pollicetur, percunctante eo, qui quærebat filium: ²et Æmon Sophoclis ita de Antigona apud patrem Creontem loquitur, ut se tamen in ejus potestate futurum spondeat.

CAP. XVII.

De fide, seu de confirmatione et refutatione.

Primum, de quæstionibus probandis, §. 1. Dein de probationibus ipsis, cum iis, quæ ad demonstrandum valent, §. 2. tum iis, quibus adversarii argumenta elevamus, i. e. de solutionibus, §. 3. De moribus declarandis præcepta, §. 4.

^a **F**IDEM vero oportet idoneam esse ad demonstrandum: demonstrare autem opus est, (^bquoniam controversia fere est de quatuor,) de re controversa afferendo demonstrationem; veluti, ^{*}in iudicio, si reus ¹non factum esse *controversetur*, oportet hujus quæstionis maxime demonstrationem afferre; ²si vero non nocuisse, hujus; ³aut si non tantopere; ⁴aut si juste. ^cNon aliter faciendum erit, si an factum fuit hoc sit controversia. ^dNeque vero la-

^{2m}. Ex Antigona Sophoclis: ubi Æmon sponsam illam suam tuetur contra edictum Creontis.

^a Ad quæstiones demonstrandas comparata est fides, seu ea ex quibus fides fit.

^b Eæ quatuor sunt in singulis orationum generibus:

^{*} In judiciali, defendenti quidem demonstrandæ hæc quatuor:

1. Quod non fecerit, 2. Quod non nocuit, 3. Quod non tantopere,

4. Quod non injuste:

^c Accusanti vero, hæc: quod fecerit, &c.

^d Notandum, cum in sola quæstione de facto necessarium sit, alterutrum, vel actorem improbum esse, (si objiciat sc. quod exploratum

teat, necessarium esse, in hac controversia *de facto* sola, alterum *litigatorem* esse improbum: non enim excusationem *ibi* habet ignoratio, quemadmodum si qui de iusto controversarentur: ^e quare in hac *disceptatione de facto* diu insistendum est; in aliis vero, secus. ^f In demonstrativis autem, plerumque, amplificatio adhibenda est, “quod honesta et utilia *sint quæ fecerit* :” nam facta *ipsa absque probatione* oportet credi: ^g raro enim etiam horum demonstrationes *ibi* adducunt; et tunc solum, cum illa fide *prorsus* careant, aut alius *quis potius* ea laude (*quæ huic tribuitur*) videatur dignus. ^h At in deliberationibus contenderit quis, aut non futura esse, *quæ censet is qui ante sententiam dixit*; aut futura quidem, quæ censet, sed non iusta; aut non utilia, aut non quanta *fore contendit*. ⁱ Oportet vero etiam observare, nunquid falsi attulerit *adversarius* extra causam *principalem*: tecmeria enim hæc esse *specie tenus* apparent, quod etiam in aliis *quæ ad quæstionem pertinent* mentitus fuerit.

2. ^k Sunt autem ^l exempla quidem maxime ac-

ipsi non sit), vel *reum, si manifesta neget*: (ut, præter litis damnum, iactura quoque existimationis accedat:)

^e Huic *quæstioni imprimis immorandum est*, quo facti crimen aut probes aut eleves, &c.

^f In genere *demonstrativo* quæstiones *posteriores tres* plerumque *probandæ* occurrunt: i. e. *amplificatio* afferenda est, quod *valde honesta* aut *utilia* fecerit:

^g *Prima autem, (quod fecerit), raro* admittitur; tunc sc. cum *facta* videantur *incredibilia*, vel *alius quis eorum auctor* existimetur.

^h In *deliberativo* denique, *auctori sententiæ firmandæ* sunt *quæstiones* omnes quatuor, ut ante in *judiciali*.

ⁱ *Præceptum de quæstionibus a causa alienis. In iis si falsus deprehendatur adversarius, fidem ejus in causa principali irritam facies, aut suspectam.*

^k De *probationibus quæ ad demonstrandum valent*. Generatim, notat, earum *alias aliis orationum generibus* promptius *inseruire*:

v. g.

^l *Exempla, deliberativis:*

commodata deliberationi ; ^m enthymemata autem iudicio : illa enim (*deliberatio*) circa futurum est ; ut ex præteritis necesse sit exempla ducere : hoc vero (*iudicium*) de iis quæ sunt, vel non sunt ; cuius rei magis est demonstratio et necessitas : quod enim factum est, id necessitatem habet, ut confirmari enthymemate queat. ⁿ Non oportet autem continenter, et perpetua serie, dicere enthymemata, sed cum aliis fidei generibus ubique permiscere : ^o alioqui, illident illa atque impediunt se mutuo. ^p Est enim etiam quantitatis modus in accumulandis ipsis : ^q unde illud,

“ O chare adolescens, quoniam tot dixisti, quot utique diceret cordatus vir :”

sed non ait, “ quoniam talia dixisti,” &c. ^r Et non de rebus omnibus enthymemata quærere : sin minus hoc serves, facies quod nonnulli solent ex iis qui philosophiæ incumbunt, qui syllogismo concludunt notiora et certiora, quam sunt propositiones ipsæ, ex quibus ea colligunt. ^s Et quando affectum aliquem concitare velis, ne proferas eo tempore enthymema : ^t etenim aut ejiciet affectum, aut frustra (*cum affectu*) proferetur enthymema : motiones enim quæ simul

^m Enthymemata, judicialibus, &c.

ⁿ Speciatim ; 1°. Quomodo probationes dicte, si adsint, conformari debeant ? Præceptum unum, de enthymematibus, bimembre : ne absque modo in oratione continuentur, &c.

^o Non continuentur : ne posteriora priorum infringant vim :

^p Non absque modo : quia rationum terminus datur certus, quem transcendere non decet :

^q Quod probatur testimonio Menelai, Odyss. iv. ubi ad Pisistratum Nestoris filium ait, servandum esse modum, etiam in optimis sententiis proferendis,

^r Nec studeas res omnes firmare enthymematibus : quæ enim absque illorum lumine, sua vi, satis lucent, iis non nisi ex obscurioribus lumen addes ; quod quam cæcum sit, quis non videt ?

^s Alterum præceptum, de affectibus et moribus. Neque enim, cum auditori affectum accendere velis, cum enthymemate inturbabis fines :

^t Aut enim exturbabis animo inceptum *modus*, aut argumenti, quod suo loco positum multum prodesset, *facturam facies*, &c. :

adhibentur ejiciunt *se* invicem; et vel *ipsæ* *se* tollunt, ut nullæ *prorsus* appareant, vel imbecillas efficiunt. ^u Nec, cum moratam *adhibes* orationem, oportet enthymema aliquod simul quærere: non enim habet mores nec prælectionem demonstratio. ^x Sententiis autem utendum est, et in narratione, et in fide: nam *hoc quidem* moratum est, *si* narres; ^y “ego equidem permisi *ei* juramentum, quamvis scirem, nemini, si illi, credendum esse:” ^z si vero affecte *narrare velis, sic dices*: “et non poenitet, me permisisse, etiam si ego sim qui injuriam acceperim: huic enim *ex ea re* superest lucrum, mihi vero justum.” ² *Versari* vero in deliberativo genere, ¹ difficilius est quam in judiciali; nec injuria: ¹ quia *deliberatio* circa futurum est; ibi vero (*in judiciali*) *versamur* circa præteritum; cujus sane scientia comprehendi potest etiam ab *ipsis* vaticiniis, uti dixit Epimenides Cres: ille enim vaticinabatur non de rebus futuris, sed de præteritis, illis tamen, quæ obscura essent. ² Et lex est actionis fundamentum, seu principium, in judicialibus: qui vero habet principium, ei facilius est demonstrationem assequi. ³ Et *deliberatio* non habet multa diverticula;

^u Neque etiam, cum mores exprimas, *ipsis* enthymema importune permisceas.

^x Veruntamen *sententia* cum *his* omnibus conspirat amicissime, quum et *narrationi*, (quæ moribus affectibusque repletur,) et *fidei*, accommodata sit.

^y Exemplum sententiæ ab eo editæ qui pecunia, quam alteri concredidit, ab eodem fraudatus est. Connecitur autem illa cum *narratione morata*:

^z Vel affecta.

2°. *Quomodo fidem demonstrativam augeas, vel, si desit, suppleas?* Modis sc. duobus.

1°. *Per aliorum enthymematum assumptionem.* In *deliberatione* enim, quia durior provincia obeunda est, quam in *judiciis*: idque ratione triplici,

1. *Ratione rei probandæ*; quæ in *deliberationibus* est futurum contingens, quod sciri nequit; in *judiciis* vero, præteritum:

2. *Ratione principii argumentationum omnium certissimi*; quod in *judiciis* est ipsa lex; in *deliberationibus* omnino nullum est:

3. *Ratione subsidiorum*, quibus firmatur oratio *judicialis*: talia

velut illa sunt in judiciis, quæ adversarii objectiones dissolvunt, vel quæ de seipso dicuntur, vel quæ affectam orationem faciunt: verum hæc minime omnium admittit deliberatio, nisi e munere suo seque ipsa discesserit. ^a Oportet igitur eum, qui inopia argumentorum laborat, hoc facere; quod quidem Athenienses oratores faciunt; ^b et ipse etiam Isocrates: etenim deliberans accusat; veluti Lacedæmonios quidem, in sua panegyrica, quæ deliberativa est; Charetem vero imperatorem, in sociali, seu de pace. ^c In demonstrativis autem, ubi propria paucissima habent, quæ dicant, oportet orationem alienis laudationibus, tanquam episodii quibusdam, refecire: ^d velut Isocrates facit: semper enim, dum unum laudat, aliquem alium virum ad laudandum introducit; ^e et illud quod gloriose Gorgias dicebat, "nunquam sibi orationem deesse," hoc est: si enim de Achille loquatur, Peleum patrem laudat, deinde Æacum avum, deinde et proavum Deum, Jovem: ^f similiter vero etiam fortitudinem laudat: ^g et hæc, atque hæc, in quavis oratione per gradus facit; quod hujusmodi quiddam est. ^h Ac ha-

sunt, digressiones, ad offensionem adversarii factæ, vel ad commendationem nostri; vel ad auditores permovendos, &c. Quibus sane omnibus nuda est deliberatio:

^a Idcirco, deficientibus præfidiis aliis, ad consultationes arripienda erunt subsidia ex genere judiciali, ne videare nugæ dicere:

^b Exemplum Isocratis, qui inter hortandum in alios etiam invehit solet.

^c In demonstrativis autem, quia summa est argumentorum penuria, assumenda erunt aliorum hominum rerumve laudes, ad orationem augendam;

^d Eæque vel diversa a re proposita, (ut Isocrates, in laudando Busiride, digreditur in laudem Ægypti, ubi is regnavit, &c.)

^e Vel cum eo, quem laudas, ex consecutione coherentes; sive, cum ipsius genere; (ut Gorgias fecit;)

^f Sive cum virtutibus ejus; seu alio modo.

^g Similes etiam consecutionum gradus servavit Gorgias in accusando, vituperando, &c.

^h 2°. Fides etiam augetur per morum amabilium assumptionem; vel saltem (si enthymema defuit) suppletur per eorundem substitutionem.

benti quidem demonstrationes, et morate dicendum erit, et demonstrative: si vero non habeas enthymemata, morate *dices*: et quidem magis probo *viro* convenit, ut *ipse* bonus appareat, quam ut oratio *ejus* exquisita *sit*. ^h Ex enthymematibus vero, quæ *valent* ad refutandum magis probantur *et arrident*, quam quæ ad demonstrandum; quia quæcunque refutandi obeunt munus, ea magis apparent syllogismo conclusa esse: contraria enim juxta se *posita* magis nota fiunt.

3. ⁱ Quæ vero *afferuntur* contra adversarium, seu *dissolutiones*, non altera aliqua species sunt, sed ad fidem *enthymematicam* pertinent; *ita* sc. ut alia quidem solvant per objectionem; alia, per ratiocinationem. ^k Oportet autem cum in consultatione, tum in iudicio, ^l eum quidem qui priori loco dicit suam primum ipsius facere fidem; posterius vero *illis*, quæ *ipsi* adversantur, *rationibus* occurrere, solvendo eas, et priusquam obijciuntur elevando. ^m Sin autem contrariarum *rationum* pugna *multiplex et* varii generis fuerit, prius contraria, quæ *afferri possunt, solvere oportet*: veluti fecit Callistratus in Messeniaca concione: quæ enim dicturi erant *adversarii* cum is primum sustulisset, sic *deinde ipse quod causæ suæ prodesset* protulit. ⁿ Eum vero, qui posteriori loco dicit, prius dicere

^h Collatio enthymematum: *elencticis plus salis* adpersum est, quam *demonstrativis*. *Majore enim vi et evidentia conclusionem* dant, cum *conficiantur ex oppositis* juxta se invicem collocatis.

ⁱ Dissolutiones (quibus adversantia argumenta *elevas*) *reducere* oportet *ad enthymematicam fidem*; *ita ut harum cum illis amica sit cognatio*.

^k De *istarum ordine in deliberativis, et in iudiciis*, illud *præcipitur*, ut,

^l Qui priori loco dicit primum *rationes suas* explicet: *mox illis* quæ ipsi *adversentur occursum* eat.

^m Exceptio: si *multa variaque* tuæ causæ *offererint*, *imprimis* tibi *disturbanda illa*: ne *tanti sint ponderis, ut avertant eorum animos qui te audiunt*.

ⁿ Contra, qui posteriore loco dixerit, ei primum *argumenta adversarii discutienda* occurrunt;

oportet ea, quæ adversarii rationi *obstunt*, solvendo eam, et contrariam ratiocinationem opponendo ; ° et maxime, si *adversarii* argumenta *auditoribus* probata fuerint : P ut enim hominem ante in crimen vocatum non recipit animus *judicis* ; eodem modo ne orationem quidem *attente audimus*, si adversarius bene dixisse visus fuerit : q oportet igitur locum in auditore parare ad orationem sequentem : *id* autem fiet, si *impedimenta* sustuleris. r Quamobrem *oratore*, cum vel adversus omnia *argumenta adversarii*, vel adversus *ea quæ* maxima, aut quæ probata sunt, aut quæ facile possunt redargui, pugnaverit, ita *demum* oportet suas *ipsius rationes* fide dignas reddere : s *velut Hecuba*,

“ *Dearum primum patrociniū suscipiam :*

Ego enim Junonem defendam :”—

in his attingit *primum Hecuba* quod in *oratione Helenæ* erat *insulsiſſimum*. Ac de fide quidem *enthymematica* hæc *dicta sunt*.

4. r Quod *attinet ad declarandos mores*, u quoniam nonnulla de seipſo prædicare, aut invidioſum eſt, aut importunitatem dicendi, vel alterius obſtreſtationem *paratam* habet ; x et de alio *quædam dicere*, aut

° *Potiffimum* quidem, ſi *judicum viſa ſint animis inſediſſe*.

P Ut enim *hominem*, qui *flagrat infamia*, *repudiare* conſuevimus ; ita *ne orationem* *benigne excipimus* eam, cui *oratio adversarii præponderaſſe* viſa eſt.

q Prius ergo *præparabis tibi ſedem in animo audientis*, *exturbatis* (quæ totum illum occupant) *adversarii dictis*.

r *Mox igitur, poſtquam contra adversarii rationes omnes*, aut *firmiſſimas*, &c, *acriter præliatus fueris*, *tua demum argumentis firmare* par eſt, *quo ad perſuadendum illa valde valeant*.

s Exemplum ex Euripidis *Troad*. Loquitur *Hecuba* apud *Menelaum*, contra *Helenam*, quæ *Deorum imperio* ſe *Paridem* ſecutam eſſe dixerat.

t De *moribus* (qui ad *demonſtrationes* et ad *diſſolutiones* valent) *præceptum* :

u Quoniam enim *illi*, *abſque invidiæ metu*, aut *exiſtimationis diſpendio*, interdum *exprimi* nequeunt ; ſive *mores tuos* *ipſius prædices* ;

x Sive *adversariorum depraves* ;

convicium *præ se fert*, aut rusticitatem *morum*; ^γ idcirco oportet alium *ea exponentem* introducere: ² quod quidem Isocrates facit *in oratione ad Philippum*, *ubi fingit alios in Philippum ea dicere*, et in Antidosi: ³ et ⁴ ut Archilochus vituperat; inducit enim patrem *Lycamben* dicentem de filia, in iambo,

“*Pecunia nihil est quod desperari, nihil quod non jurari futurum queat.*”

² Et Charonem fabrum inducit in iambo, *cujus initium est*,

“*Non mihi Gygis divitiæ tanti sunt.*”—

^h Et ut Sophocles *Æmonem* pro *Antigona* *verba facientem*, apud patrem *Creontem*, quasi *de illo non ipse, sed alii loquantur*. ^c Oportet vero etiam immutare *enthymemata*, et *sententias* facere aliquando: ^d velut, “oportet eos, qui sana mente sunt, tunc *reconciliationes cum hostibus* facere, cum prospera fortuna utuntur; sic enim *optimis conditionibus* rem gerent:” *enthymematicæ* autem *idem sic*, “si enim *reconciliationem* tunc facere oportet, quando *reconciliationes* et *utilissimæ* sint, et *commodissimarum conditionum* plenæ, *perfecto* tunc facere oportet, cum prospera fortuna utuntur.”

^γ Idcirco, ad hæc *declinanda*, *tutissimum* erit eos *verba exponere*, i. e. *per aliam personam fictam, personarum* exponere: ut

² In *deliberativis*: exemplum ex Isocrate:

³ In *demonstrativis*: exempla ex Archilocho, poeta iambico:

1. Primum,

2. Secundum.

^b In *judicialibus*: exemplum ex Sophoclis *Antigona*.

^c *Præceptum generale de enthymematibus, et moribus*: quia enim illis *exprimendis enthymemata parum apte quadrant, commutando* sane hæc erunt in *sententias moratas*.

^d Exemplum *sententiæ enthymematicæ, seu ex dissoluto enthymemate confectæ*, (de qualibus, vide lib. ii. cap. 22.) sumptum forte ex Isocratis orat. cui nomen Archidamus, a quo hæc fingit pronuntiata, in rebus Laconum afflictis.

CAP. XVIII.

De contentione judiciali, sive de interrogatione, et de ridiculis.

De interrogatione, quæ ad captandum adversarium prodest, §. 1. Et de responsione, §. 2. De ridiculis, quibus adversarium sugillando argumenta ejus eludas, §. 3.

^a **Q**UOD ad interrogationem autem, *banc* fieri opportunum est, præcipue quidem, quando *adversarius* alteram *propositionis partem*, quæ *concludi contra illum debet*, jam *sponte sua* affirmaverit; ita ut, si unum *aliud* præterea interrogaveris, *statim* contingat absurdum: ^b veluti Pericles Lamponem *vatem primum* interrogavit de cæremoniis sacrorum Deæ *Sospitæ*: cum autem responderet *is*, “*nefas esse hominem non initiatum hæc audire,*” *amplius* interrogabat, “*an ipse hæc nosset?*” Aiente illo, “*at quomodo (intulit Pericles) hæc nassi, qui non es initiatus?*” ² Secundo loco autem, quando *sententiarum*, quæ *hic spectantur*, una quidem sit *omnibus* manifesta, altera vero *ei*, qui *illam* interrogaturus est, *adversarium* concedere velle perspicuum sit: eum enim, qui unam propositionem percunctatus est, non oportet

^a *Interrogationis tempora opportuna quatuor. Præcipuum est, cum, una parte contradictionis ab adversario jam pronunciata et concessa, si alteram tantum interrogaveris, e vestigio perducere illum possis ad absurdum; i. e. ad contradictorium ejus, quod primum affirmaverat.*

^b *Exemplum de Pericle, qui Lamponem augurem de cæremoniis Deæ Servatricis (sive Cereris, sive Dianæ,) interrogabat, &c.*

² *Secundum tempus; cum contradictionis una pars omnibus perspicua sit, alteram si, cum interrogaveris, baud dubie concessurus sit adversarius: ex hac enim interrogata deduces eum ad falsum, i. e. ad contradictionem ejus, quod omnibus notum est.*

præterea interrogare *sententiam eam, quæ omnibus manifesta est*, sed ipsam conclusionem afferre: ^c velut Socrates, cum Melitus *accusator* objiceret, "ipsum non putare Deos esse," quæsiuit *ex eo*, "an is Dæmonium *esse* aliquod diceret?" Consistente *illo*, interrogavit, "annon Dæmones aut Deorum filii essent, aut divinum aliquid?" Affirmante *illo*, "est igitur, inquit, qui Deorum filios arbitratur esse, Deos autem *non esse*." ³ Præterea, quando orator demonstraturus est, *adversarium* aut contraria dicere, aut *ea quæ sunt præter opinionem communem*. ⁴ Quarto loco, quando *adversarius* non habet, nisi sophistica responsione, *tuam rationem* dissolvere: si enim *adversarius concisis distinctionibus* responderit sic; "hoc partim esse, partim non esse;" vel, "partim esse hæc, partim vero illa;" vel, "aliquo quidem modo esse, aliquo vero non;" conturbantur *auditores, ut quid sibi hæc velint hæsitantes*. ^d Alias vero, *nisi uno horum quatuor temporum, interrogationem* aggredi non oportet: nam si *adversarius interrogationi commode instantiam* ferat, victus videtur *hic qui interrogavit*. ^e Neque enim *huic licet* multa interrogare, propter infirmitatem auditoris, *qui plurimas simul argutias sub-*

^c Exemplum ex Platone, in apologia Socratis; ubi is Melitum accusatorem interrogavit, num Dæmonia essent Deorum filii? Aiente igitur illo, conclusit, putare aliquem posse, Deorum filios esse, et tamen Deos non esse.

3. Tertium tempus, cum *adversarius duci eo* videtur posse, ut vel contraria dicat, vel id quod inopinabile est.

4^m. Cum *adversarius facultatem respondendi non habeat, nisi per spinosas sophisticasque distinctiones*, quas vulgus hominum semper suspectas habent: eas enim cum *judices audiunt*, mente commoveantur; ut qui, tanquam in salebra hærentes, nesciant quid sequi, aut probare debeant, in tam subtilibus minutisque argutiis.

^d Præceptum; nullis aliis, præter jam dicta, temporibus, *interrogationem tentandam*: periculum enim esse, ne *adversarius, instantiam aperte ferens, causam tuam* in iudicio elevet.

^e Prolepsis: neque enim est, quod *instantiam* (siquam attulit) *alia interrogatione aggredi* licere putes: siquidem *cumulatas* interrogationes auditoris infirmitas baud ferat.

sequi nescit: quamobrem et enthymemata quam maxime contrahere oportebit, *ne longitudine audientem fatigent*.

2. ¹ Respondere vero oportet, ¹ ad ambigua quidem, *ea* distinguendo *prolixiori* oratione, et non *ditione* concisa. ² Ad ea vero quæ videntur contraria, solutionem afferendo *statim* cum responsione ipsa, priusquam quod *absurdi* reliquum *est* interrogaverit, aut syllogismo *id quod vult* concluderit. (Non enim difficile *est* prospicere in quo *manet adversarii* ratio, cui *obstare debemus*: manifesta autem sit nobis ex topicis etiam hæc prospectio, atque *argumentorum etiam et objectionum* solutiones.) ³ Et una concludendo, si *adversarii* interrogatio conclusionem efficiat, oportet subito rei causam adjicere: ¹ veluti Sophocles, interrogatus a Pisandro, “an visum esset ipsi, ut et aliis Senatoribus, de constituendis quadringentis tyrannis?” Affirmavit: “quid vero,” inquit Pisander, “nonne prava hæc tibi videbantur esse?” Affirmavit: “nonne igitur tu commisisti mala hæc?” Sane affirmavit; “non enim erant alia *his* meliora.” ² Et, ut Lacon quidam, cum posceretur ratio Ephoratus a se gesti, interrogatus a quodam, “an ipsi justo supplicio periisse viderentur Ephori alii, ipsius collegæ?” Affirmavit: ille vero, “nonne igitur tu hæc injusta cum illis decrevist?” Et is affirmavit: “nonne

¹ Responsio, pro varietate interrogationum, (ne te irretiant,) varie formanda:

1°. Ad ambigua fit, distinguendo *prolixè*, non *concise*.

2°. Ad contraria danda est interim ut *solutione* statim *prævenias*, priusquam *adversarius* propositiones *sequentes* interroget, aut ex *ipsis* conclusionem inferat.

³ Sin *adversarius* interrogando ad *conclusionem* pervenerit, eludenda erit illa conclusio, *allata causa*, ut e laqueo, quo pæne irretitus es, te integrum expedas.

1. *Exempla*: 1^m. *Sopboclis*, viri politici et principis, qui unus e 400 tyrannis fuit;

2^m. *Spartiatæ* cujusdam, qui *Ephorus* fuisset, rerumque in eo magistratu rationem reddebatur.

igitur iuste, inquit, et tu peribis?" "Minime," inquit, "illi enim, cum pecunias accepissent, hæc egerunt; ego vero nequaquam, sed ex animi sententia." ^h Quamobrem neque *amplius* interrogare oportet post conclusionem *prolatam*, ⁱ neque conclusionem *ipsam* interrogare, nisi adhuc multum veritatis in *disceptatione* supersit.

3. ^k De ridiculis autem (quoniam aliquem *ea* videntur usum habere in contentionibus; et Gorgias *Leontinus* dicebat, "seria dicta contrariorum risu et joci discutienda esse, risum vero seriis," id recte monens;) ^l dictum est in libro de poetica; ^m nempe, quot sint ridiculorum genera: ⁿ quorum unum quidem convenit *homini* libero; alterum vero, nequaquam: ^o qui igitur dicit, quatenus ipsi *ridiculum* conveniens sit, assumere *debebit*. ^p Est autem *diffimulator*, quæ et ironia, liberalior quam scurrilitas, quæ *ῥυπελοχία* dicitur: ille enim, *diffimulator*, sui gratia, ut se *oblectet*, fingit ridiculum; scurra vero, alterius, ut *risum* moveat.

^h Ex hac regula *præceptum* bimembre. Ne interroget post *conclusionem*:

ⁱ Neve ipsam *conclusionem* interroget; præterquam si non *conclusa* sit, adeoque *firma* sit, ut labefactari nequeat.

^k De ridiculis et joci: quoniam illa *valent* in contentionibus; idque tunc, cum iis *utendum* esse præcipit Gorgias:

^l Propterea, 1. Quot sint eorum genera, petiisses ex secundo Poetic. libro, nisi is injuria temporum petiisset:

2. Qualia *usurpanda*, patet *distinctione*: cum enim non omnes joci eandem personam, sed alii ingenuum hominem magis decant, alii minus:

^m Videndam, ut sibi convenientibus se *exornet* quisque.

ⁿ Ex joci autem, quæ minus decent, *diffimulatio* *conveniens* præponenda est: illa enim voluptatem superbe captat ex *infamia* alterius: hæc *voluptati alienæ* turpiter *infervit*.

CAP. XIX.

De epilogo, seu peroratione.

PERORATIO vero componitur ex quatuor *partibus*; tum ex eo, ut *orator* ¹ auditorem erga se bene *affectum* comparet, et in adversarium male; ² tum ex eo, ut amplificet et deprimat; ³ tum ex eo, ut ad affectus, quos velit, auditorem impellat; ⁴ tum ex memoriæ renovatione. ¹ Natura enim comparatum est, ut orator, postquam *in fide* demonstraverit, se quidem vera, adversarium autem falsa *dicere*, ita *demum* suas partes laudet, atque *adversarium* vituperet, et *antedicta* quasi expoliat. ² Ex duobus autem alterum est *oratori* spectandum *semper*, ut demonstret, vel, “quod *ipse* his (*auditoribus*) sit bonus atque utilis;” vel, “quod simpliciter et *in universum* vir bonus:” ³ de illo vero (*adversario*) *similiter*, vel, “quod sit his malus;” vel, “quod simpliciter.” ⁴ Jam vero ea, ex quibus tales comparare oporteat, *i. e. loci, et formæ*, expositi sunt; unde *sc. sumptis rationibus*, *oratore* oportet efficere *homines* bonos et malos. ² Deinceps autem, cum res *antea* demonstratæ fuerint, secundum ordinem natu-

^a Perorationis munera quatuor cum ordinem servant,

1°. Ut sit benevolentia auditoris :

2°. Amplificatio dictorum :

3°. Animorum commotio :

4°. Enumeratio probatorum.

1ma. Enim, naturæ ductu, fidem sequitur benevolentia : cum enim tuas res firmaris, adversarii refelleris, tempus erit, ut teipsum commendes, adversarium infimules, apud eos qui audiunt.

^b Commendes te ut bonum illis, atque utilem ;

Aut ut absolute bonum.

^c Infimules adversarium ut malum his ;

Vel ut omnino malum.

^d Locos formasque ad hanc rem destinatas pete ex lib. i. cap. 9.

2. Deinceps est, ut res superius in confirmatione demonstratas amplifices, vel extenues :

ræ id sequitur, ut eas amplifices, vel extenues: ^c oportet enim ea quæ facta sunt prius in confesso esse, si orator ipsorum magnitudinem explicare volet: ^f etenim et corporum naturalium incrementum est ex iis substantiis quæ prius extiterunt. ^g Unde vero oportet augere et extenuare, expositi superius sunt loci. ^h Posthæc autem cum perspicua sint et qualia, et quanta, agantur in causa; sequitur tum quidem, ut ad affectus auditorem ducas: sunt autem hi, misericordia et indignatio; et ira et odium; et invidia, et æmulatio, et contentio. ⁱ Dicti vero etiam sunt horum loci superius. ^k Quare reliquum est postremo loco, ut orator ea quæ ante dicta sunt in memoriam revocet: ^l id autem convenit ita facere, quemadmodum quidam magistri faciendum esse aiunt in proæmiis, non recte præcipientes: quo enim bene percipiantur ea quæ dicenda sunt, jubent eadem sæpe dicere: ^m ac ibi quidem, (in proæmiis,) oportet rem auditori exponere, ut ne lateat, de quo judicatio instituitur: ⁿ hic vero, (in peroratione,) oportet argumentorum capita, per quæ demonstratum fuit, reponere. ^o In-

^c Res enim illas jam certas indubiasque esse par est, si recte de earum amplitudine disputare vis.

^f Probatio a simili: neque enim in corporibus naturalibus æquæ ulla fit, nisi et id cui aliud adponendum est, et id quod adjungi debet, prius maneat.

^g Formas amplificationis petas ex lib. i. cap. 7, &c.

3. Post demonstrationes atque amplificationes, ordo postulat, ut excitentur affectus accommodati causæ.

^h Formæ affectuum repetendæ ex lib. ii.

4. Restat, ut ante expositorum redintegretur memoria:

ⁱ Quod commodissime fiet per repetitiones, et dissoluta: quæ veteres inscite præceperunt adhibenda esse in proæmiis, quo res tota facilius posset percipi.

^k Verum (ut scientior sis) in proæmiis res ideo evoluitur, ne incertus maneat de quo iudicium facere oporteat:

^l In epilogis autem argumenta singula repetenda, summam sc. eorumque capitibus tantum explicatis.

^m Repetitionis autem partes tres hoc prodeunt ordine: 1°. est aditus ipse; "fidem se auditoribus solvisse," &c. 2. Dein, repetitio brevis; qua, quæ attuleris, et quibus argumentis, exponat:

itium autem *repetitionis sit*, ¹ quod ipse jam ea, quæ pollicitus erat, *auditori* perfolvit. ² Quare *breviter debet* tum quæ fuerint illa, tum quarum rationum vi illa confecerit, ostendere. ³ Ducuntur vero, quæ *repetuntur*, ⁴ ex adversa collatione adversarii: conferre autem oportet, vel *e regione*, ea quæcunque ambo de eadem re dixerunt; ⁵ vel non *e regione*: *veluti*, “at iste quidem de hac re hæc *argumenta attulit*; ego vero res *hujusmodi*, et ob rationes has.” ⁶ Vel ex diffimulatione: velut, “iste enim illas *rationes* dixit; ego vero has:” et, “quid fecisset, si illas res ostendisset, non autem has?” ⁷ Vel ex interrogatione, “quid non *a me* ostensum est?” Vel sic; “quid *tota oratione* confirmavit *adversarius*?” ⁸ Aut igitur sic, seu ex collatione, *repetenda illa sunt*; aut, secundum naturæ ordinem, *oratorem argumenta oportebit* sua eodem pacto *repetere*, quo *in oratione dicta sunt*; et rursus, si velit, contrariæ orationis argumenta seorsim *ponere*. ⁹ Finis vero *enumerationis* conveniens est *ejusmodi* locutio quæ *membris dissoluta est*; ¹⁰ ut non oratio sit, sed peroratio: *velut*, “dixi; audistis, habetis, judicate.”

¹ Fit autem illa dupliciter: 1°. per *collationem rationum*, idque vel *e regione*, ut quasi pede collato committas tua cum argumentis adversarii:

² Vel non *e regione*, sed *seorsim*. Atque ita collatio alia *simplex et nuda* est;

³ Alia *figurata*: eaque aut per *ironiam*, et *contemptum* quendam:

⁴ Aut per *interrogationem*.

2°. Per *coordinationem absque collatione*: ita ut ordine, quem exposueris, *nihil mutato*, primum rationes tuas proprias, *subinde seorsim* (si tibi commodum) adversarii *contrarias* recites.

3. Postremo, *finis enumerationis* id postulat *elocutionis genus* quod *dissolutum* dicitur.

¹ Quo *paronomasia* alludit illa, non ut oratio sit, sc. copulis nexa, sed *peroratio*, i. e. orationem complectens clausula.

INDICES.

- I. *Locorum ex ipso Aristotele citatorum, vel in
παράλλεις similia.*
- II. *Verborum et Locutionum notatu dignio-
rum.*
- III. *Nominum Propriorum, præcipue Aucto-
rum in hoc opere ab Aristotele citatorum.*

INDEX LOCORUM

EX IPSO *ARISTOTELE CITATORUM,

VEL

Ἐκ παραλλήλων SIMILIUM.

Hujus Edit.

Pag.	Lin.	
1.	2, 4.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. xi. sect. 8, et 9.
2.	16.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. v. c. 10. p. 251.
3.	11.	Cf. Polit. lib. iii. c. 16. p. 216.
Ib.	22.	Cf. lib. Categ. c. viii. sect. i.
5.	4.	Cf. Metaphyf. l. i. c. 1.
Ib.	10.	Cf. Rhetoric. ad Alexand. cap. i.
Ib.	18.	Vide Topic. l. i. c. ii. sect. 4.
6.	16.	Cf. Topic. l. i. c. iii.
Ib.	24.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. iv. c. vii. p. 192.
9.	3-5.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. i. c. ii. p. 4.
Ib.	15.	Vide Analyt. Poster. l. i. c. i. sect. 3.
10.	1.	Vide Analyt. Prior. l. ii. c. xxiii. sect. 1.
Ib.	3.	Vide Topic. l. i. c. xii.
Ib.	8.	Cf. Topic. l. i. c. i. &c.
Ib.	11.	ἢ τοῖς Μεθοδοῦς—cf. Diogen. Laert. l. v. p. 119, D. F. Edit. Londin. 1664.
Ib.	12.	Cf. Topic. l. viii. c. xiv. sect. 14.

* In Organo secuti sumus Editionem Pacianam; in Poeticis Editionem Tyrwhittianam Oxoniæ editam anno 1794; in Ethicis ad Nicomachum Edit. Oxon. 1803; in reliquis operibus Editionem Casaubonianam, Lugduni editam, 1590.

INDEX LOCORUM.

Page	Line	
10.	15.	Cf. Topic. I. i. c. xii. sect. 5.
11.	1.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. ii. c. ii. p. 60.
Ib.	6.	Cf. Topic. I. i. c. xi. sect. 9.
Ib.	13.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. iii. c. ~~iii.~~ /
12.	10.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. iii. c. iii.
Ib.	12.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. i. c. iii. p. 6.
Ib.	15.	Vide Analyt. Prior. lib. I. c. viii. sect. 1; et 2.
12.	19.	Cf. Analyt. Prior. I. ii. c. xxvii. sect. 1.
Ib.	22, et seqq.	Cf. Analyt. Prior. I. ii. c. xxvii.
13.	20.	Vide Analyt. Prior. I. ii. c. xxvii.
Ib.	24.	Cf. Analyt. Prior. I. ii. c. xxiv. sect. 4.
14.	1.	Cf. Analyt. Prior. I. ii. c. xxiv.
Ib.	4—6.	Cf. Polit. I. iii. c. xv. et I. v. c. v.
15.	13, 14.	Cf. Problem. Sect. xviii. 5.
Ib.	18.	Vide Topic. I. ii. et seqq.
19.	14.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. iii. c. v.
20.	8.	Cf. Economic. lib. ii. initio.
22.	2.	Cf. Polit. I. v. c. i. &c.
23.	10.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. i. c. vii. p. 25 et c. 2. p. 43.
29.	3.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. iii. c. iii. p. 107.
Ib.	16.	Cf. Topic. I. iii. c. ii. sect. 1.
30.	20.	Cf. Polit. I. v. c. v. initio.
32.	16, 17.	Vide infra, I. ii. c. xxiv. p. 160. lin. 15.
33.	11.	Cf. Problem. Sect. xviii. 6.
34.	1.	Cf. Topic. I. iii. c. ii. sect. 6.
Ib.	13.	Cf. Topic. I. iii. c. ii. sect. 2.
Ib.	15.	Cf. Topic. lib. iii. c. ii. sect. 17, et 18.
35.	16.	Cf. Topic. I. iii. c. iii. sect. 3.
Ib.	12.	Cf. Topic. I. iii. c. i. sect. 7.
Ib.	14.	Cf. Topic. I. iii. c. i. sect. 14.
36.	17.	Cf. Topic. I. iii. c. ii. sect. 14.
37.	4.	Cf. Topic. I. iii. c. iii. sect. 9.
Ib.	15.	Cf. I. i. de anima, c. i. initio.
Ib.	19.	Cf. Topic. I. iii. c. i. sect. 4.
38.	3.	Cf. Topic. I. iii. c. i. sect. 11, et 13.
Ib.	4.	Cf. Topic. I. iii. c. i. sect. 4.
Ib.	6.	Cf. Topic. I. iii. c. ii. sect. 3.

INDEX LOCORUM.

Pag.	Lin.	
38.	11.	Cf. Topic. I. III. c. III. sect. 10.
Ib.	13.	Cf. Topic. I. III. c. I. sect. 3.
Ib.	17.	Cf. Topic. I. III. c. III. sect. 5.
Ib.	20.	Cf. Topic. I. III. c. I. sect. 4.
39.	4, 5.	Cf. Topic. I. III. c. I. sect. 20.
Ib.	5.	Cf. Polit. I. II. c. XII.
Ib.	15.	Cf. lib. I. de generat. animal. c. XVIII. p. 648, P. et Rhetor. ad Alex. c. IV.
40.	7.	Vide infra, p. 49. lin. 3.
Ib.	15.	Cf. Topic. I. III. c. II. sect. 5.
Ib.	16, 17.	Cf. Topic. I. III. c. I. sect. 15.
Ib.	18, 19.	Cf. Topic. I. III. c. I. sect. 16.
41.	1.	Cf. Topic. I. III. c. III. sect. 14.
Ib.	8.	Cf. Topic. I. III. c. III. sect. 17.
Ib.	11.	Cf. Topic. I. III. c. II. sect. 3, et 16.
Ib.	13.	Cf. Topic. I. III. c. V. sect. 9.
42.	9-17.	Cf. Politic. I. III. c. VII.
45.	1.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. IV. c. I. p. 149.
Ib.	3.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. V. c. II. p. 210.
Ib.	12, 13.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. IV. c. II.
Ib.	14, 15.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. VI. c. V.
Ib.	21, 22.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. IV. c. I. p. 159.
46.	5.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. IV. c. III. p. 171.
47.	16, 17.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. IV. c. III. p. 178, 179.
48.	1, 2.	Cf. Ethic. ad Nicom. Ibid. p. 178. lin. 3.
49.	4.	Vide supra, p. 40. lin. 7.
Ib.	13.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. I. c. XII. p. 47.
Ib.	16.	Cf. Politic. I. III. c. XIII. p. 212, B.
Ib.	17.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. I. c. XII. et Eudem. I. II. c. I. p. 121, B.
Ib.	18.	Cf. Problem. Sect. XIX. 27.
Ib.	21, 22.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. I. c. XII.
50.	11, 12.	Cf. Rhetoric. ad Alexand. c. IV. p. 353, C. et c. XXVI.
51.	4.	Cf. I. II. c. XX. p. 156. lin. 10.
52.	5.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. III. c. III.
Ib.	20, 21.	Vide supra, c. IX. et infra, I. II.
53.	15, 16.	Cf. Ethic. ad Nicom. I. III. c. III. p. 105.

INDEX LOCORUM

Pag.	Lin.	
54.	19.	Vide infra, l. ii. c. xiv. et seqq.
55.	1.	Cf. Physic. Auscult. l. ii. capp. iv. v.
Ib.	4.	Cf. Physic. Auscult. l. ii. c. v.
Ib.	7.	Cf. Physic. Auscult. l. ii. c. vi.
Ib.	9.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. iii. c. i. p. 96.
Ib.	19.	Vide infra, l. ii. c. ii. p. 88.
Ib.	20, 21.	Cf. Problem. Sect. xix. 5.
56.	1.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. iii. c. i. p. 95.
Ib.	6, 7.	Vide supra, c. vi. p. 29. lin. ult. et p. 30. lin. 3.
Ib.	17-19.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. vii. c. xii. p. 346. et l. x. c. v.
57.	4.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. vii. c. x. p. 343.
Ib.	9.	Cf. Ethic. Eudem. l. ii. c. vii. p. 124. G. et Me- taphys. l. iv. c. v. p. 511, G.
Ib.	21.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. iii. c. x.
59.	10, 11.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. ix. c. vi. p. 426.
60.	11, 12.	Cf. Problem. Sect. xviii. 2.
Ib.	14.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. viii. c. viii. p. 381.
61.	4.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. viii. c. viii.
Ib.	10.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. vii. c. xiv. p. 357.
Ib.	21, 22.	Cf. Poet. Sect. vi. p. 9. et 101.
62.	3, 4.	Cf. Poet. Sect. vi. p. 10.
Ib.	22.	Cf. Analyt. Prior. l. ii. c. xxviii. sect. 1.
Ib.	24.	Vide supra, p. 61. lin. 29, 31.
63.	8.	Cf. Problem. Sect. xviii. 6.
Ib.	14.	Poetic. [<i>ὑποπόνησις</i>] pars quæ hodie non existens videtur. Cf. l. iii. c. xviii. p. 235. lin. 12.
66.	4, 5.	Vide infra, c. xiv. p. 70. lin. ult. et p. 71.
71.	12, 13.	Cf. Ethic. Eudem. l. ii. c. iii. line. 71.
72.	4.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. v. c. xii. p. 232. et c. x. p. 249.
Ib.	20, 21.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. v. c. viii. p. 240.
74.	4.	Vide infra, l. iii. c. xviii. p. 234. lin. 22, 23.
Ib.	11.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. vii. c. v. et vi.
75.	9, 10.	Cf. l. ii. c. xxvii. p. 174.
Ib.	18.	Vide supra, c. xvi. p. 69.
87.	3, 4.	Vide supra, l. i. c. ix.
Ib.	7.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. ii. c. v. p. 69, &c.

INDEX LOCORUM.

Lin.	
3, 4.	Cf. l. i. c. xi. p. 59. lin. 19.
8.	Vide supra, p. 58. lin. 22.
7, 8.	Cf. Topic. l. vi. c. vi. sect. 8.
11.	Vide supra, p. 89. lin. 3. et seqq.
5.	Vide supra, p. 87. lin. 18. et seqq.
9.	Vide infra, p. 111. lin. 19.
16.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. iv. c. v.
3.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. iii. c. i. p. 96.
23.	Vide supra, p. 87. cap. ii. initio.
19, 20.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. viii. c. i. et vii.
1.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. ix. c. iv.
22.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. iv. c. i. et l. iii. c. vi.
1.	Cf. OEcon. l. i. c. ii.
7.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. viii. c. v. p. 373.
11, 12.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. iv. c. viii. p. 196, et 197.
24.	Vide supra, l. i. c. vii. p. 41. lin. 1, et seqq.
1.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. viii. c. i. p. 360.
Ibid.	5. Vide supra, p. 99. lin. 4.
Ibid.	8, 9. Cf. Ethic. ad Nicom. l. viii. c. xii.
Ibid.	9, 10. Cf. Ethic. ad Nicom. l. ix. c. vii.
Ibid.	19. Vide supra l. ii. c. ii. p. 88. lin. 1.
101.	19. Cf. Ethic. ad Nicom. l. iii. c. vi.
103.	4. Vide supra, p. 102. lin. 21, 22.
104.	1. Vide infra, c. x. p. 116. lin. 8; et 9.
Ibid.	17. Cf. Problem. Sect. xiv. 15.
106.	2, 3. Cf. Ethic. ad Nicom. l. iii. c. vi. p. 122.
Ibid.	15. Cf. Ethic. ad Nicom. l. iii. c. viii. p. 130.
109.	5. Vide supra, c. ii. p. 92. linn. 18, 19.
111.	19. Vide supra, p. 92. lin. 9.
113.	5. Vide supra, p. 112. lin. 4.
114.	7, 8. Vide supra, l. i. c. vi. p. 29. lin. ult.
116.	8. Vide supra, c. vi. p. 104. lin. 1.
117.	2. Cf. Ethic. ad Nicom. l. ii. c. vii. p. 83.
122.	19. Cf. Ethic. ad Nicom. l. viii. c. i. p. 361.
125.	11. Vide supra, l. i. c. ix.
126.	12. Cf. Problem. Sect. xxx. 1. p. 471, H.
Ibid.	21. Vide supra, c. iii. p. 94. linn. 23, 24.
Ibid.	24, 25. Cf. Ethic. ad Nicom. l. iv. c. iii. p. 178.

INDEX LOCORUM

Pag.	Lin.	
127.	1.	Cf. <i>Ethic. ad Nicom.</i> l. iv. c. lii. p. 172, 173.
128.	15.	Cf. <i>Problem. Sect. xxx.</i> r. p. 471, G. et de <i>Part. Animal.</i> l. ii. c. iv.
129.	8.	Cf. <i>lib. de Memor. et Reminif.</i> c. i. p. 417, C.
130.	1.	Vide <i>supra</i> , c. x. <i>sect. i.</i> p. 113.
131.	5.	Cf. <i>Polit.</i> l. vii. c. xvi. p. 269, C.
135.	2.	Cf. <i>Ethic. ad Nicom.</i> l. vi. c. ix. p. 279.
Ibid.	15.	Vide <i>supra</i> , l. i. c. viii.
136.	10, 11.	Vide <i>supra</i> , l. i. c. ix. p. 52. <i>linn.</i> 3, 4.
Ibid.	11, 12.	Vide <i>supra</i> , l. i. c. i. p. 3. <i>lin.</i> 16, et <i>seqq.</i>
Ibid.	19.	Cf. <i>Topic.</i> l. vi. c. i. <i>sect. 5.</i>
Ibid.	20.	Cf. <i>Topic.</i> l. ii. c. xi. <i>sect. 4.</i>
138.	8-11.	Cf. <i>Ethic. ad Nicom.</i> l. vi. c. iv. p. 265.
140.	7, 8.	Vide <i>supra</i> , l. i. c. vii.
141.	5, 6.	Cf. <i>Analyt. Poster.</i> l. i. c. xviii.
Ibid.	8, 9.	Vide <i>supra</i> , l. i. c. viii. et <i>Topic.</i> l. vii. c. i. <i>sect.</i> 26.
143.	14 et 24.	Cf. <i>Problem. Sect. xviii.</i> 37.
145.	19.	Cf. <i>Ethic. Eudem.</i> l. ii. c. ii. p. 161, E.
146.	1.	Vide <i>supra</i> , p. 144. <i>lin.</i> 19.
Ibid.	9.	Cf. <i>Ethic. ad Nicom.</i> l. x. c. vii. p. 487.
Ibid.	21.	Cf. l. iii. c. xi. <i>sect. iii.</i> p. 210.
147.	18.	Vide <i>supra</i> , l. i. c. xvi. <i>sect. 3.</i> p. 77. <i>lin.</i> 18.
148.	17, 18.	Vide <i>supra</i> , p. 144. <i>lin.</i> 11.
149.	7, 8.	Vide <i>supra</i> , <i>sect. i.</i> p. 144. <i>linn.</i> 12-14.
Ibid.	16.	Vide <i>supra</i> , l. i. c. ii. et <i>eum hoc capite</i> cf. <i>Ana-</i> <i>lyt. Prior.</i> l. i. <i>capp.</i> xviii-xxxi.
150.	1, 2.	Vide <i>supra</i> , l. i. c. ii. <i>sect. 6.</i> p. 11. <i>linn.</i> 19, 20.
Ibid.	16-18.	Vide <i>supra</i> , l. i. c. iv. <i>sect. 4.</i> p. 20.
152.	1.	Vide <i>Topic.</i> l. i. c. xiv.
153.	10-12.	Vide <i>supra</i> , l. i. <i>capp.</i> vi. <i>ix.</i> x.
Ibid.	12, 13.	Vide <i>supra</i> , l. ii. <i>capp.</i> i. ii. et <i>seqq.</i> ac xiv.
Ibid.	21.	Cf. <i>Topic.</i> l. ii. c. vi. <i>sect. i.</i>
154.	1.	Cf. <i>Topic.</i> l. ii. c. 7.
Ibid.	4.	Vide <i>supra</i> , p. 69. <i>lin.</i> 19.
Ibid.	14.	Cf. <i>Topic.</i> l. ii. c. ix. <i>sect. i.</i>
Ibid.	17.	Cf. <i>Topic.</i> l. ii. c. viii. <i>sect. 4.</i>
155.	20.	Cf. <i>Topic.</i> l. ii. c. xi. <i>sect. 2.</i>

INDEX LOCORUM

Pag.	Lin.	
136.	5.	Cf. Topic. I. ii. c. x. sect. 7—10.
Ibid.	16, 17.	Cf. Topic. I. ii. c. iv. sect. 6.
158.	1.	Cf. Topic. I. ii. c. ii. sect. 3.
Ibid.	14, 15.	Cf. Topic. I. ii. c. iii.
Ibid.	15, 16.	Cf. Analyt. Prior. I. i. c. xxi. Topic. I. iii. c. vi. sect. 18, et I. ii. c. ii. sect. 2.
Ibid.	16, 17.	Vide supra, I. i. c. x. sect. 3.
Ibid.	18, 19.	Cf. Topic. I. viii. c. ii. sect. 1—8.
160.	15.	Vide supra, I. i. c. vi. p. 38. lin. 16.
Ibid.	19.	Vide Topic. I. ii. c. iv. sect. 3. et de Anima, I. i. c. iii.
161.	3.	Cf. Topic. I. ii. c. iv. sect. 5. et cap. viii.
Ibid.	8.	Vide infra, p. 164. lin. 3.
Ibid.	9.	Vide supra, I. ii. c. xx. sect. 2. et seqq.
Ibid.	13.	Cf. Topic. I. ii. c. viii. sect. 2.
162.	1.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. xii. sect. 7.
166.	14.	Cf. Topic. I. ii. c. vi. sect. 2.
167.	2.	Vide infra, I. iii. c. xii. p. 214. lin. 17. ac Post. sect. iii. p. 4. et Sect. xli. p. 91.
Ibid.	4.	Vide infra, I. iii. c. xvii. sect. 2. p. 231. lin. 21.
Ibid.	7—9.	Cf. I. i. c. ii. sect. 5. p. 10. lin. 14; &c.
Ibid.	18, 19.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. xvi. sect. 11.
168.	4, 5.	Vide infra, I. iii. c. xix. p. 236. lin. 18.
Ibid.	9.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. iv. sect. 2, et 3.
Ibid.	21, 22.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. iv. sect. 6, et 7.
169.	1.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. xx. sect. 6.
Ibid.	23.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. v. sect. 7.
170.	9.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. v. sect. 6.
Ibid.	13.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. v. sect. 7.
Ibid.	19.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. v. sect. 9.
Ibid.	20.	Cf. Poet. Sect. xx. p. 56.
171.	3.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. v. sect. 4.
Ibid.	9, 10.	Cf. lib. de Soph. Elench. c. v. sect. 3.
Ibid.	15, 16.	Cf. Poet. Sect. xxxii. p. 64, et 65.
172.	13.	Cum toto hoc capite cf. Rhet. I. iii. c. 17. et Analyt. Prior. I. ii. c. xxvi.
Ibid.	18, 19.	Cf. Topic. I. viii. c. x. sect. 3, et seqq.
173.	20, 21.	Cf. Rhetor. ad Alexand. c. xiii.

INDEX LOCORUM.

Pag.	Lin.	
174.	12.	Vide supra, l. i. c. xvi. p. 75. lin. 11. et p. 76. lin. 15.
Ibid.	19.	Vide supra, l. i. c. ii. et l. ii. c. xxvi.
Ibid.	20.	Vide Analyt. Prior. l. ii. c. xxvii.
175.	6.	Vide Analyt. Prior. l. ii. c. xxvii. sect. 9.
180.	8-12.	Cf. Poet. Sect. x. p. 14, et 15.
181.	4, 5.	Cf. Poet. Sect. xxxv. p. 73. et seqq.
Ibid.	5.	Cf. Poet. Sect. xxxvii. p. 79.
Ibid.	9.	Cf. l. i. c. xi. p. 61. linn. 13-15.
Ibid.	19.	Cf. Polit. l. vii. c. xvii. p. 270, H.
182.	6.	Vide Poet. Sect. xxxv.
Ibid.	8.	Vide infra, c. iii. et c. vii. sect. 4. p. 196. lin. 2.
183.	1.	Vide Poet. Sect. xxxv. et xxxvii.
184.	15-17.	Cf. Poet. Sect. xxxvii. p. 80.
186.	10.	Vide supra, lib. i. c. xiv. p. 69. lin. 19. et lib. ii. c. xxiv. p. 159. lin. 9. Ac infra, p. 187. lin. 11. et p. 188. lin. 22.
188.	12.	Cf. Poet. Sect. xxxvii. p. 84.
Ibid.	15.	Vide supra, l. iii. c. i. p. 180.
190.	20, 21.	Cf. Poet. Sect. xxxv. p. 75.
192.	8.	Cf. Poet. Sect. xxxvi. p. 78.
194.	5, 6.	Cf. Poet. Sect. xxxv. p. 76.
Ibid.	14.	Cf. Poet. Sect. xxxvii. p. 79.
196.	2, 3.	Vide supra, l. iii. c. ii. p. 182. linn. 6-9.
197.	4.	Cf. Poet. Sect. x. p. 15.
203.	16, 17.	Vide supra, l. i. c. xi. p. 61. lin. 13.
204.	6, 7.	Vide supra, l. iii. c. iv. sect. 1. p. 189.
205.	6.	Vide supra, l. i. c. vii. p. 40. lin. 13.
206.	10.	Cf. Polit. l. ii. c. ix. p. 198, F.
208.	3, 4.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. i. c. x. p. 40.
209.	16.	Vide supra, l. iii. c. x. p. 204. lin. 21.
210.	6.	Vide supra, l. ii. c. xxii. p. 146. lin. 21.
Ibid.	7.	Vide supra, l. iii. c. ii. p. 184. lin. 20. et c. x. sect. 2. p. 203.
218.	5.	Cf. lib. i. c. ix. p. 50. linn. 20, 21.
219.	7.	Cf. Problem. Sect. xxx. 11. p. 473, D.
221.	16.	Cf. l. i. c. i. p. 2.
225.	10, 11.	Cf. l. ii. c. xxiv. p. 163. lin. 17.

INDEX LOCORUM.

Pag.	Lia.	
227.	4, 5.	Cf. l. iii. c. xv. p. 223. lin. 15.
Ibid.	11.	Cf. Poet. Sect. xxviii. p. 50.
229.	22.	Cf. Rhetor. ad Alexand. c. vi. p. 354.
230.	3, 4.	Cf. l. i. c. ix. p. 50, et 51.
Ibid.	20, 21.	Cf. l. ii. c. xxii. p. 149. lin. 5.
231.	21.	Cf. l. ii. c. xxv. p. 167. lin. 4.
232.	2.	Cf. l. ii. c. xxvii. sect. 1.
233.	15.	Cf. Topic. l. viii.
234.	4.	Cf. l. ii. c. xxiv. p. 158. lin. 1.
Ibid.	19, 20.	Vide Topic. lib. viii.
235.	7, 8.	Cf. Topic. l. viii. c. ii. sect. 10.
Ibid.	12, 13.	Vide supra, l. i. c. xi. p. 63. linn. 13, 14.
Ibid.	14, 15.	Cf. Ethic. ad Nicom. l. iv. c. viii.
236.	9.	Vide supra, l. i. c. vii. et xv. ac l. ii. c. ix. et xxiv.
Ibid.	13.	Vide supra, l. ii. capp. i.-xiii.
Ibid.	20.	Cf. l. iii. c. xlii. p. 218. lin. 5. et l. i. c. ix. p. 50. lin. 20.

INDEX

VERBORUM ET LOCUTIONUM

NOTATU DIGNIORUM.

Numerus prior paginam, posterior lineam indicat.

A.

ΑΒΕΛΤΕΡΙΑ

ἀγαθόν, τί	132, 8.
—— μιῖον, τί	29, 7.
ἀγαθὸς ἔχον	33, 21.
ἀγαμέμνης λέγειν	124, 3.
ἀγαπᾷ οὐχ ἰνὸς σώματος ἀπό-	194, 18.
λαυσι	158, 10.
ἀγαπητὸν,	41, 16, 18.
ἀγκυρα καὶ προμάγρα τὸ αὐτὸ	209, 20.
ἀγνῶς	204, 1.
ἀγορεύειν	20, 3.
ἀγραφα δίκαια	74, 20.
ἀγράφων δικαίων εἶδη	71, 21.
ἀγραφοὶ νόμοι	52, 3.
ἀγροικία ἤδυς	227, 17.
αἱροῖκοι μάλα γυναικῶτες	147, 5.
ἀρχίτοις	31, 4.
ἀρχιστρά	111, 12.
ἀγων	76, 10.
ἀγῶνις πολιτικοὶ	178, 19.
ἀγωνιᾷ περὶ τινος	47, 4.

ἀγωνίζεσθαι τοῖς πράγμασιν	179, 4.
ἀγωνιστικὴ ἀρετὴ τοῦ σώματος, τίς	27, 7.
ἀγωνιστικὴ λίσσις	214, 8.
—— ὑπερκρίτικατάτη	214, 13.
ἀδιάφορος	78, 7.
ἀδιάφορα	68, 15.
ἀδικεῖν, τί	51, 23.
ἀδικεῖσθαι, τί	79, 11.
ἀδικία, τί	45, 4.
ἀδικημα, τί	72, 23.
ἀδικημάτων διαίσεις	69, 1. 70, 3.
ἀδολιχεῖν	216, 23.
ἀδολιχείας αἴτιον ἐν τοῖς πρῶτοις	129, 9.
ἀδελφεῖν	66, 9.
ἀσκήζον	96, 12.
αἰλλόποδες ἵπποι	185, 23.
αἰλῆτοι ἐθῆ	233, 4.
αἰζήμιος	64, 4.
αἰθλον λαμβάνειν ἐκ τοῦ ἀγῶν	178, 16.
αἰσθημα τῇ ποιήσει	186, 19.
αἰκία	133, 14.

B b

INDEX VERBORUM

αἰκία	115, 8.	ἀλαθύνειν	60, 18.
αἰκίζειν	67, 16.	ἀλίσκεσθαι ψευδομαρτυρῶν	78, 11.
αἶνγμα	184, 15.	ἄλμη	164, 11.
αἰνγματῶδη	146, 20.	ἀλόγιστος ὄρεξις	53, 12.
αἰνήτῳ μεταφορᾷ	184, 21.	ἀλόγιστος τῷ ἰσομένῳ	114, 15.
αἰχροκερδία	107, 12.	ἄλογοι ὀρίξεις, τίνας	53, 14.
αἰχρολογεῖν	185, 3.	ἄλυρος μέλος	194, 5.
αἰχρότης in oratione quomodo fit emendanda,	193, 8.	ἄλυτοι τεκμήριον	13, 13. 175, 8.
αἰχύνῃ, τί	106, 21. 108, 22.	ἀλφάειν	145, 4.
αἰχυντῆλοι	66, 19. 111, 18.	ἀμαδύνειν	39, 15.
αἰχυντῆλᾷ	108, 7.	ἀμαρτήματα, τίνα	72, 21.
αἰδιόδοιαι τὰ παρόντα	58, 9.	ἀμίλεια, τί	93, 8.
αἰόσιν πρὸς	208, 8.	ἀμίλεια	57, 13.
αἰτίῳ, τόπος ἀπὸ ᾧ	165, 10.	ἀμιλλα sequitur νόμος	60, 10.
αἰτίῳ ἔχειν	229, 19.	ἀμίητος	183, 16.
αἰτίῳ ὃ ἔχειν	169, 19.	ἀμύνασθαι	158, 12.
αἰκαίᾳ τῇ ἑαυτοῦ τυὸς πείλας μι- τρεῖν	127, 14.	ἀμύντωρ	185, 18.
ἀκμαζόντων κάλλος, τί	26, 22.	ἀμφίβολα λέγειν	191, 22.
ἀκολασία	45, 9.	ἀμφίβηλος νόμος	76, 9.
ἀκράτης	52, 11.	ἀμφιδοξεῖν	8, 7.
ἀκολαταίῳ	154, 3.	ἀμφισβητήσιμα	31, 10.
ἀκολούθησις	201, 10.	ἀμφισβήτησις	71, 11. 223, 14.
ἀκορτία	142, 12.	ἀναδάλειν τὸς πολέμους	207, 14.
ἄκος ἐπὶ τῷ	195, 17.	ἀναδολαὶ Dithyrambica	198, 14.
ἀκρασία περὶ πάντα ὅσων ὀρέγοιται	65, 23.	ἀναδολὰ μακρὰ	200, 18.
ἀκραστικὰ	133, 14.	ἀναδολὰ χρόνιος	65, 6.
ἀκράτῳ τῆς διανοίας ὀργῇ	187, 1.	ἀναγιδοῦς εἰς ἡμᾶς	19, 7.
ἀκριβολογητέος	180, 15.	ἀναγκαῖον πρᾶξιν ἀναρῶν ἔφο	57, 9.
ἀκριβολογία	27, 20.	ἀναγκαστικοὶ ποιῶνται	214, 17.
ἀκριβὲς μὴ ἔχειν ρυθμὸν	197, 2.	ἀναδίδωσιν	132, 5.
ἀκραταὶ τῶν λόγων, πόσοι	16, 2.	ἀπαίρειν δίκαια	74, 13.
ἀκρατῶν πρὸς χάριν	4, 11.	—— συνθήκη	79, 15.
ἀκτὴ γινώσκου	186, 7.	ἀπαρτιτὸς	115, 6.
ἄκυρος γίνεσθαι	79, 18.	ἀταίχυντος	52, 17.
ἀληθεύειν, τὰ πρὸς	99, 16.	ἀταίχυντῶν	106, 20. 209, 7.
ἀληθές, τί	119, 17.	ἀταίχυντῶν	209, 10.
		ἀταίχυντία, τί	94, 9. 107, 1.
		ἀντίτοις ὡς αἰτίαι	170, 19.
		ἀναλαβεῖν τὸν ἀκρατῆν	4, 10.

ET LOCUTIONUM.

ἀνάλγητος	48, 5.	ἀντικρέειν	90, 11.
ἀνάλογος	194, 7. 195, 20.	ἀντίκρουσις	200, 9.
ἀνάλογος ἔχειν	34, 21.	ἀντιλογία	217, 17.
ἐκ τοῦ ἀνάλογου	183, 6.	ἀντίμιμος τῆς ψυχῆς ἐπιθυμία	188, 3.
ἀναλυτικὴ ἐπιστήμη	19, 19.	ἀντιπαραβάλλειν τίνα πρὸς ἄλληλᾱ	18, 14.
ἀναμάχισθαι	65, 20.	ἀντιπαραβολὴ	217, 16. 236, 20.
ἀναμνησκειν τὰ γεγόμενα	16, 23.	————— τί	218, 5.
ἀναπηρία	115, 11.	ἀντιποιοντες	89, 6.
ἀνασπινύζειν	169, 17.	ἀντιποιῶσθαι τινας	9, 6.
ἀνέλσσειν κάπας	184, 5.	ἀντιπράττειν	90, 13.
ἀνέρχετο	211, 5.	ἀντίστροφος	1, 1.
ἀνδρία, τί	45, 5.	ἀντίστροφοι τῶν ἀρχαίων ποιητῶν	198, 15.
————— κρείττω ἰσχύος	38, 4.	ἀντισυμπούμεθα	172, 15. 232, 10.
ἐν ἀνδρίας πᾶσι εἶναι	114, 14.	ἀντισπαῖδα	200, 8.
ἀνδριανοποιία	61, 24.	ἀντιτείνειν	99, 2.
ἀνέγκλητος πρὸς πάντας	21, 17.	ἀνύειν	199, 12.
ἀνιλεύειρος	52, 10.	ἀνυπερβλήτως	59, 20.
ἀνιλευθιρία, τί	45, 10.	ἀνωμαλίδας τὰς πόλεις	209, 22.
ἀνίλπιγα	104, 18.	ἀνώμοτος φρεν	224, 15.
ἀνισκ	63, 11.	ἀνώμαμα ἀνωμασμίως μεταφέρειν	184, 14.
ἀνδῶσαν ἔχει ἀκμήν	208, 5.	ἀξίαν γαμῶν δι' ἧς ἄξιοι	211, 24.
ἀνίδειν καὶ ἐπιτείνουσα	22, 5.	ἄξιοι θανάτου δεῖν	211, 13.
ἀνομολογούμενα συναγεῖν	153, 7.	ἀξύνειτο τῷ ἴσῳ	192, 18.
ἀνοτος	27, 16.	ἀόριστα	152, 4.
ἀνταγωνισαί	122, 16.	ἀπαγορεύειν	76, 8.
ἀνταποδοκίμειν	175, 20.	ἀπαιδυσία	9, 7.
ἀνταποδιδόναι τὴν ἴσιν	92, 1.	ἀπαιδευτοὶ παρ' ὅχλου μουσικώτεροι	150, 5.
ἀνταποδιδόναι ἀλλήλοις	191, 8.	ἀπαθεῖς διχῶς γίγνεται οἱ ἀνδρες	106, 1.
ἀντιφασαί	122, 16.	ποι	106, 1.
ἀντιποιῶν τ' οὗ ποιήσαντα	72, 1.	ἀπαλλαγὴ κακῶν	56, 7.
ἀντιδιαβάλλειν	224, 10.	ἀπαλλοτριῶσαι	25, 11.
τὰ πρὸς τὸν ἀντίδικον	217, 14.	ἀπαλλοτριώσεις, τί	25, 11.
ἀντίδοσις	224, 13.	ἀπανθίσιν	190, 6. 204, 4.
ἀντίδοσις λείψας	202, 10.	ἀπαρτῶν μακρὰν	191, 9.
ἀντίδοσις ψευδῆς	203, 10.		
ἀντικαταλλάττεισθαι	223, 16.		
ἀντικειμένη λέξις	201, 4.		
ἀντικειμένως	37, 8.		
ἀντικειμένως λέγεσθαι	211, 18.		

INDEX VERBORUM

ἀπειραμένος	69, 11.	fit emendanda,	193, 8.
ἀπείρατος	196, 19.	ἄπτα	57, 22.
ἀπιχθάνεσθαι τοῖς ἰχθύοις	33, 10.	ἀπτόμενοι μάλλον	14, 19.
ἀπιψυγμένῳ	πρὸς τὸ μέλλον	ἄπωδεν	60, 16.
	104, 14.	ἀπώμοτον ὕδιν	233, 4.
ἀπίθαιος	189, 2.	ἀργυρογνώμων	76, 3.
ἀπιγυῖν πᾶσι	130, 12.	Ἄριος πάγος	2, 14.
ἄπιγοι	128, 5.	ἀρεταί, τίνες μεγίσται	44, 21.
ἄπλιτος αὐγῇ	69, 18.	ἀρετῇ, τί	44, 16.
ἄπλῶς κριτὴς	11, 21.	ἀρετῶν πάλιν περιτρέπεται	196, 21.
ἀποδᾶς εἰς Μυσίαν	184, 5.	ἀρεσίῳ ἀξιῶσθαι	201, 14.
ἀποδοεῖς	217, 11.	ἀριστοκρατία, τί	42, 13.
ἀποδοεῖς ζητορικὴ ἐνδύμνημα	4, 19.	ἀριστοκρατίας etymon,	42, 17.
ἀποδιχισθαι ὅτι ἰπόντος	148, 21.	————— τέλος	43, 3.
ἀπὸ διατοίας λίγιν	227, 17.	ἁρμονία	178, 16.
ἀποδιδόναι τὸ δίκαιον	3, 6.	ἀρετῶσθαι ἢ ἀντιλέγειν	94, 6.
ἀποδοθησόμενος σύνδισμος	191, 13.	ἄρβυλος λίξις	196, 15. 198, 10.
ἀπὸ ἰξίως τι δεῖν	1, 7.	ἄρβυλάματα	64, 19.
ἀποκάμνῃν ἐξωτέρῳ τοῦ τέματος		ἄρτια ἰκῶν, ἢ περισσὰ	192, 4.
	200, 10.	ἄρτιασμοὶ	192, 4.
ἀποκρίσεσθαι	198, 7.	ἄρτιφρον	144, 19.
ἀπαλαυγία, τίνα	25, 7.	ἄρχαιοπλετοι	119, 14.
ἀπολούμιος	225, 7.	ἄρχιν χερῶν ἀδίκων	178, 8.
ἀποιούειν πρὸς τι	5, 9.	ἄρχῃ, ἀρχῇ κακῶν	210, 25.
ἀπὸ νεκρῶ φέρειν	107, 12.	ἄρχικόν, τὸ φροσίν	63, 2.
ἀποιόαι	57, 13.	ἄσαι χροῦς	209, 3.
ἀποπλάτης	218, 13.	ἄσιβειν εἰς ἱερὸν	160, 21.
ἀποπληκτικὸς	206, 6.	ἄσημοι φωναὶ	184, 12.
ἀπὸ σφαιρίσιος λίγιν	227, 18.	ἄσπλλα	40, 7.
ἀπεσιγῆσαι παρακαλιθήκη	107, 7.	ἄσπις, φιάλη Ἄριος	191, 1.
ἀποφυλῇ	166, 9.	ἄσπια, τίνα	204, 5.
ἀπὸ ταυτομάτη	1, 10.	ἄσφαλισίαι	60, 7.
ἀπὸ τύχης τίνα γίγνεται	55, 1.	ἄσφυγίτοις	17, 13.
ἀποτυμπανίζεσθαι	104, 15.	ἄσυλλόγητα	13, 20.
	111, 19.	ἄσυλλόγητοι, κατὰ τὰ	175, 5.
ἀπόφαισις	144, 11.	ἄσύμφορος	78, 6.
ἀπέραις	89, 13.	ἄσύδιτα	193, 18. 215, 1.
ἀπράγμοις	98, 2.	ἄσυντία	130, 15.
ἀπρίπτια in oratione quomodo		ἄσυντος	48, 10.

ET LOCUTIONUM.

ἀσφαλείας ὄρος	25, 8.	ἄφρων	53, 16.
ἀτασθαλία φύσεως	187, 1.	ἀφωρισμένων πῆρι κρίνειν	3, 11.
ἀτίλος	233, 19.	ἀχάριστοι	113, 4.
ἄτεχοι κρίσις	7, 18.	ἀχαριεῖν	113, 14.
ἀτέχων κρίσιν πῆρι	75, 3.	ἄχορδοι	194, 4.
ἀτιμῶν	89, 13.	ἄχορδος φόρμιγξ	212, 9.
ἀτιμάζειν τινα	89, 10.	ἀψήκοροι	125, 19.
ἀτίμητος	89, 14.		
ἀτιμότητος	168, 16.		
Ἀττικά φιδίτια	206, 10.	B.	
Ἀττικός πάροιχος	147, 20.		
αὐτίχημα, τί	72, 20.	Βάνυσος τίχη	48, 1.
αὐτάδης	48, 7.	βαρυτέροι	134, 5.
αὐλητικὰ παιδιαὶ	60, 5.	βάσανοι, μαρτυρίαι τινὲς	7, 20.
αὐξανόμενοι καὶ ἰπισφάλλομενοι	80, 15.		
	181, 15.	βασιλιῖα, τί	42, 19.
αὕξειν καὶ μειῶν	175, 17.	βασιλεῖς νομίμῳ πόλει	187, 16.
αὐτάρεσκια ζῆς	23, 11.	βασάζεσθαι	214, 16.
αὐταρκῆς ἔχων	29, 12.	βίλτιος αὐτὸς αὐτῷ	63, 5.
αὐτοδίδακτος	40, 12.	βίβη τίνα γίνεται	55, 9.
αὐτοκατάδαλα	223, 4.	βλαίσωσις, τί	161, 19.
αὐτοκατάδαλως	194, 10.	βλάσφημος	159, 10.
αὐτοκράτωρ γραττηγὸς	142, 5.	βοῶ ἢ Ἑλλάς	206, 12.
αὐτεργὸς	67, 11.	βοηθήματα	183, 2.
αὐτοφύες τῷ ἐπικτήτῃ χαλεπώτερον	72, 2.	βοηθητικὸς τοῖς φίλοις	
	40, 10.	βούλησις, τί	53, 13.
αὐτόχθονες	24, 4.	βρεβευτὴς τῷ δικαίῳ ὁ δικαστὴς	80, 3.
αὐτῷ ἀγαθόν	34, 11.	βραχύκωλοι περιόδοι	200, 20.
αὐχμηρὸς	212, 19.	βυμολοχία	235, 15.
ἀφαίρεσθαι τὸ συλλογισμὸν	144, 17.	βυμολόχος	235, 16.
———— τὴν χάριν	113, 3.		
ἀφανίζειν φύσιν τινὸς	19, 23.		
ἀφανιζόμενα ἐν μικροῖς τόποις	68, 15.		
		Γ.	
ἀφελὲς περιόδος, τί	200, 4.	Τὸ γεγονὸς αἰαγήκην ἔχει	230, 7.
ἄφιος	208, 7.	γυλοίας ἐδὲν χαλεπώτερον	148, 21.
ἄφιλοι	67, 8.	γυλοῖαν πῆρι	235, 9.
ἀφιλότιμοι	120, 19.	γυπαῖον et εὐγυγίς quid differant	131, 18.
Ἀφροδίτης etymon	166, 22.		

INDEX VERBORUM

γυπαϊότατος ὁ βέλτιστος	158, 4.	διῆται τὸ πρῶγμα	3, 18.
γῆρας, τί	195, 6.	δικατοὶ τόκοι	206, 3.
Γερουσιαστικά	215, 8.	διξίαι	74, 14.
γυνεῖα	57, 22.	δημηγορία	4, 6.
γῆρας, καλῶς	204, 2.	δημηγορικά	3, 25.
γλῶτται, ἀγῶντες	204, 1.	δημηγορικὴ πραγματεία	4, 1.
—— τοῖς ἰσοποιοῖς	χρησιμω-	δημιουργὸς χάριτος	187, 20.
τάται	188, 13.	δημοκρατία, τί	42, 12.
γλῶτται, υἱὸς	182, 6.	δημοκρατίας τέλος	43, 2.
γνησιότης ἀπ' ἀμφοῦν	24, 8.	διαβάλλασθαι ὡς πρὸς ἐπιβλαβεστά	
γνώμη, τί	144, 11.		181, 18.
—— καθόλου ἀπέφασιν	148, 17.	διαβιβασθῆναι εἰς	127, 22.
—— μέρος ἐνθυμήματος	141, 3.	διαβολὴ	2, 7.
γνώμης εἶδη τίτλαρα	145, 10.	διαβολῆς πέρι	223, 8.
γνώμη τῇ ἀρίστῃ κρίνουν	75, 11.	διαβολὴν λέγειν	220, 22.
	76, 15. 174, 12.	διὰ γίνεσθαι πλεονέκτης	119, 10.
γνωμολογεῖν ἐν τοῖς λόγοις	144, 10.	διὰ λογισμὸν τίνα γίνεται	55, 11.
γνωμολογίας πέρι	144, 8.	διὰ θυμὸν τίνα γίνεται	55, 15.
γνωμοτύποι	147, 6.	διαδιδεσθαι	126, 12.
γνωρίζω	1, 3.	διαδίδωμι εὐπαρξίας	65, 5.
γραφικὴν λέξις	214, 8.	διαδίδωμι	91, 2.
—— ἀκριβεστάτη	214, 13.	ἐκ διαιρέσεως τύπος	158, 15.
γρυπότης καὶ συμότης	22, 8.	διαίλα et δικα opponuntur	73, 10.
		διαίτητης qua in re differat. a	
		δικαστῇ	73, 11.
Δ.		διαίτητης καὶ βόμους ταῦτον	209, 19.
Δαδῆχος	183, 16.	διακατερεῖν	81, 2.
δαιμόνιοι, τί	158, 1.	διακρίβειν περὶ τινας	43, 21.
Δαλογενής	198, 1.	διαλαβεῖν εἰς εἶδη	19, 12.
δανείζεσθαι	107, 15.	διαλεκτικὴ	1, 1.
διδημοσιονμία	147, 21.	διαλύειν τ' ἀληθῆ	80, 20.
διδικασμένος	164, 20.	—— τὸ σαφὲς τῇ ἐπισκοπῇ	188, 9.
δικαιτικὰ ἐνθυμήματα	153, 3.	διαπτύχειν	193, 14.
διλία, τί	45, 7.	διαριθμῆσθαι ἀκριβῶς	19, 11.
δῖοι, ἔτεροι ὅτι ἰλιον	116, 2.	διασείναι ταῖν χειρῶν	228, 11.
διώσιν καλῶς ἀναζητοῦν, ἢ ἀνασκηνα-		διασίζω	Ibid.
ζῶν	169, 17.	διασίζω	192, 15. 16, 20.
διώσιν	147, 8.	διασέφω δικαστῇ	2, 15.

ET LOCUTIONUM.

διατρέβειν τῇ διατοίᾳ ἐν τινι	88, 10.	δοξάν, τὸ πρὸς, πῶς ἐρίξει	41, 1.
διατριβίον	227, 4.	δοξόσοφοι	121, 19.
διατράγειν	170, 5.	δοῦναι δίκην	160, 6.
διαφθείρειν τὴν σπεδὴν τῶν ἐναντίων	235, 11.	δοῦναι εἰς τὴν χεῖρα	220, 6.
διαφρονεῖν	155, 7.	δρομαία ὁρμῇ ψυχῆς	187, 16.
διὰ χρόνου	61, 11, 13.	δρομικός, τῆς	27, 10.
δι' ἐπιθυμίας τίνα γίνεσθαι	55, 19.	δύναμις τοῦ λέγειν et τοῦ πράττειν	31, 2.
δίεστυτο μαιμώνωσα	209, 5.	δυνατὰ, τίνα	32, 19.
διήγησις	217, 12.	δυνατῶν εἶδη δύο	32, 20.
διήγησέν τις	225, 15.	δυσίλπιδις	129, 3.
διηρημένη λέξις	201, 2.	δυσίριδις	98, 9.
διδυραμωποιοὶ	188, 12.	δυσμημόνυτος	225, 21.
διΐσταί	157, 2.	δυσχεραίνοντας καὶ ἐύλαβμένους λέγειν	194, 17.
διΐχυρίζεσθαι	127, 11.	Δωδωνίς, vates Dodonæa,	159, 2.
δικαιοπραγεῖν	70, 4.	δωρητοὶ	202, 18.
δικαιοσύνη, τί	45, 3.	δῶρον, τί	26, 8.
δικαιωμάτων διαίρεσις	69, 1. 70, 3.		
δικαιικά	4, 1.		
δικαστῆς βράβευτής ἐστὶ τοῦ δικαίου	80, 3.		
		E.	
δική, ἴασις,	74, 1.	Ἐὰρ ἐκ τῆς ἐπ' αὐτῷ ἐξαιρεῖται	40, 15.
δικηρ ἔχειν	94, 4.		205, 8.
δίπης μέρη	16, 14.	ἐγγίγνησθαι	125, 4.
δικολογεῖν	50, 22.	ἐγγύτερον τῷ τέλει	40, 17.
δικολογία	4, 6.	ἐγκαλύπτειν	111, 21.
Διουσιακὸς αἰὼν	224, 16.	ἐγκαταλιμπάνει τὰς συγκυδιούουσας	52, 13.
Διουσόκολακίς	183, 19.	ἐγκλημάτων διαίρεσις	70, 17.
διορίζειν καθαρῶς	10, 18.	ἐγκάμιοι, τί	49, 14.
διπλᾶ ὀνόματα	196, 3.	ἐγχρονίζειν πρὸς γάμον	206, 4.
διπλῶν ὀνομάτων usus	182, 7.	ἔδισμα	187, 12.
	186, 9.	ἔδωδμα	68, 12.
διπλῇ λέξει	188, 12.	ἔδει τίνα γίνεσθαι	55, 10.
διπλοῦσι λεξίων	186, 15.	ἔδιστος	55, 21.
διψα καὶ πεινά	57, 20.	εἶδη τῶν ἐνδυσημάτων	177, 9.
διωσις δίκης	65, 5.	εἰκὴ τι δράσθαι	1, 7.
διωσις τῆς ἐκτίσεως	65, 7.	εἰκὴ λέγειν	187, 9.
διωδίντος, περὶ τοῦ	7, 15.		
διωδὸν φέρον	215, 11.		

INDEX VERBORUM

εἰκός, τί	12, 19.	ἔλος, τί	113, 16.
εἰκόνες, μεταφορὰὶ λόγου δόμιναι	190, 20.	ἐλευδέρια, τίνα	25, 4.
εἰκόνος πῶρι	189, 8. 204, 6.	ἐλευδέρμοι, τί ποιοῦσιν,	45, 1.
εἰρηνεύσθαι πρὸς τινα	20, 25.	ἐλευδερύτης, τί	45, 9.
εἰρομένη λέξις	198, 13, 16.	ἐλλειμμα νόμου	72, 3.
—— τίς	ibid. 18.	ἐλλειπῇ ἐπιτιλαῖν	61, 21.
εἰρωνεία βωμολοχίας ἐλευθερώτερον	235, 15.	ἐλληρίζειν	191, 3.
—— κατάφρονητικὸν τι	93, 2.	ἐλπίδι ζῆν	126, 14.
εἴρωνες	103, 13.	ἐλπίσαι	115, 1.
εἰρωνεύσθαι	93, 1.	ἐμμελῆς σκαπτεῖν	98, 14.
εἰσαγωγικός	21, 14.	ἐμμένειν ἐν τοῖς νομίμοις	42, 15.
Ἐκατος, Apollo	198, 2.	ἐμμένον χάσμα τῆς λέξεως	196, 14.
ἐκδιδάσκειν	144, 20.	ἐμποδισμός	88, 21.
ἐκκλησιαστές	3, 10. 16, 8.	ἐμποῦν	221, 14.
ἐκκόπτειν ἐκ τῆς γῆρας	165, 14.	ἐμποῦν ἄργον	87, 14.
ἐκπρᾶν τὸ πάθος	230, 16.	ἐπαγγελος	77, 5.
ἐκπρεστικός	116, 2.	ἐπαίμα πρᾶγμα	188, 20.
ἐκλαμβάνειν ἐπὶ τὸ χεῖρον	225, 9.	ἐπαγίοις τοῖς ἐγκλήμασιν	64, 14.
ἐκλογὴ	152, 17.	ἐπδόσμοι	218, 19.
ἐκόσιν, τίνα ποιοῦσιν	52, 3.	ἐπδόσμοι τῇ λόγῳ	219, 21.
ἐκπιπλυνμένοι	114, 18.	ἐπικωμιάζει	40, 9.
ἐκπίπτειν	212, 19.	ἐίργεια δόξης	88, 13.
ἐκπτεῖν	199, 4.	ἐίργεια, μίμησις	209, 14.
ἐκτάσις	26, 7.	ἐίργετα σημαίνειν	208, 3.
ἐκτοπίζειν	219, 2.	ἐῖδιοι ἢ ποιήσεις	196, 11.
ἐκχύν τὴν πόλιν	206, 11.	ἐῖδυσάσαι	196, 6.
ἐλθεῖν πρὶαςθαι καὶ τοὺς ἄλλας	161, 18.	ἐῖδυμμα, ῥητορικός συλλογισμός	9, 18.
ἐλλειψος et συλλογισμός different,	153, 5.	ἐῖδυμματα, ἐκ τίνων λέγεται	173, 13.
ἐλλειψος ποιεῖν	231, 22.	ἐῖδυμματικός	3, 24.
ἐλλειπτικὰ ἐῖδυμματα	153, 4.	ἐῖδυμμάτων πρὶς	149, 13.
	167, 4.	—— εἶδη τίνα	15, 20.
ἐλειπὸν et διπλὸν quid different,	116, 2.	—— τόποι τίνος	15, 21.
ἐλειπτικοί, τίνος	129, 19.	ἐν οἷς μηδὲν ἀποτίτυχασιν	110, 5.
ἐλείπειν	95, 17.	ἐν πᾶσι	98, 5.
		ἐν τοῖς ὅχλοις	150, 4.
		ἐρεκεος	152, 16.

ET LOCUTIONUM.

ἔσοχος πρὸς τι	109, 16.	ἐπιμυθεῖν γιγνώσκοντι	188, 8.
ἔσοχος τῇ αἰτίᾳ	172, 1.	ἐπιζητεῖν	66, 18.
ἔσθλας an fit enthymema	176, 3.	ἐπιζητεῖναι	67, 9.
ἔσθλας πλεοναχῶς φέροισι	172, 18.	ἐπιγυγνέσθαι δημοσίαις	71, 5.
ἔσθλας πρὸς τὴν πολλὰς	5, 19.	ἐπιγυγνέσθαι	88, 20.
ἔσθλας μέθοδος,	4, 16.	ἐπιγυγνέσθαι, τί	88, 21.
ἔσθλας πρὸς τὴν	7, 21.	ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν	32, 4.
ἐξ ὑπαρχῆς	7, 7.	ἐπὶ τὸ χυρὸν ἐκλαμβάνειν	225, 9.
ἐξ οὗν εἰς οἷα	49, 2.	ἐπιβουλεύειν τυραννίδι	14, 4.
ἐξ ὑπογύμνῳ	3, 6. 152, 3.	ἐπιγυμνάζειν	74, 14.
ἐξαγγελτικὰς πολλοῖς	109, 19.	ἐπιγυμνάζειν	71, 1.
ἐξαλλάττειν	181, 5.	ἐπιδημιάζειν	98, 11.
ἐξαλλάττειν τὸ εἶδος	187, 7.	ἐπιδημιάζειν	218, 9.
ἐξαπατᾶν	80, 1.	ἐπιδημιάζειν	20, 25.
ἐξαριθμεῖν	203, 9.	ἐπιδημιάζειν περὶ τινος	75, 4.
ἐξιδὸς μοχθηρίας ὑπερβολῇ	188, 5.	ἐπιμειναι	8, 10.
ἐξιλαγμένους	152, 1.	ἐπιμειναι, τί	72, 4.
ἐξίς, τίνος	195, 7.	ἐπιμειναις et χρῆται, iidem,	28, 4.
ἐξιστάειν λόγον	1, 5.	ἐπιμειναι	192, 21.
ἐξιστάειν ἐκ τῆς φύσεως	131, 19.	ἐπιμειναι	75, 1. 163, 24.
ἐξίσταται	231, 8.	ἐπιμειναις ποιῶσθαι	185, 16.
ἐξω τῷ ἀποδιᾶν	179, 5.	ἐπιμειναις ἀπομειναι	196, 2.
ἐξω τῷ ἀπομειναις λέγειν	2, 13.	ἐπιμειναις, τί	57, 16.
ἐξω τῷ λόγῳ	221, 16.	ἐπιμειναις εἶδη	ibid.
ἐπαγγέλλω	172, 9.	ἐπιμειναις	144, 3.
ἐπαγγελτικώτερος	160, 9.	ἐπιμειναις	138, 20.
ἐπαγωγή, ἀρχή	141, 5.	ἐπιμειναις περὶ	235, 17.
——— οὗτοι οἰκιστὴν ῥητορικοῖς	144, 2.	ἐπιμειναις	193, 7.
ἐπαίειν	22, 12.	ἐπιμειναις περὶ τῆς	25, 2.
ἐπαίειν περὶ νομοθεσίας	21, 20.	ἐπιμειναις ἐπὶ ἰδίῳ	79, 20. 132, 10.
ἐπαίειν, τί	49, 13.	ἐπιμειναις εἶναι	167, 10.
ἐπαίειν πρὸς τι	17, 6. 43, 8.	ἐπιμειναις, τίς	204, 11.
ἐπαίειν	217, 16.	ἐπιμειναις	209, 1.
ἐπαίειν	105, 12.	ἐπιμειναις εἶναι	205, 14.
ἐπιμειναις ἐπαίειν	146, 17.	ἐπιμειναις	188, 9.
ἐπιμειναις	231, 13.	ἐπιμειναις τῇ κρίσει	3, 13.
ἐπιμειναις, πρὸς ἐπιμειναις	218, 10.	ἐπιμειναις ἀφωρισμένη	1, 3.
		ἐπιμειναις	181, 14.

INDEX VERBORUM

ἐπιτείχισμα πόλεως	188, 23.	ἐπιξασπάττοι	126, 18.
ἐπιτηδίοις ταῦτα	99, 9.	ἐπιπαλιόνητος	11, 20.
ἐπιτήρει διὰ	67, 11.	ἐπιργασία, τί	25, 20.
ἐπιτιμᾶν τοῖς σέβας	63, 5.	ἐπιργατικὴ δύναμις	44, 17.
ἐπιτυγχάνει τῶν δοξῶν	148, 15.	————— δόξη	25, 18.
ἐπιχαλκικός	118, 12.	ἐπὶ θύκας ορροφ. κακοῦθους	126, 10.
ἐπιχαλκεύει	236, 1.	ἐπιμερία	95, 6.
ἐποίησαν τῶν γυμνασίων	159, 13.	ἐπίδοσια κτημάτων καὶ σωματίων	23, 12.
ἐποικοδομῶν	39, 15.	ἐπιδιόρηται	80, 14.
ἐποιοιοὶ	188, 13.	ἐπιδυμῶνται ἐν ἀτυχίαις	92, 12.
ἐπος καὶ τὰ φοιχίαι ταῦτο	169, 2.	ἐπιδύσασθαι τῆς ἐφορίας	235, 2.
ἐπέρωσις	218, 13.	ἐπιδύτη, βλάβη τῆς δικασίας	207, 20.
ἐργον θητικόν	47, 20.	ἐπιδυσία	90, 11.
ἐρπίσιοι, ῥακὸς οἰκίας	212, 15.	ἐπικαίρας χρῆσθαι	195, 16.
ἐρικιή	172, 11.	ἐπικατάλλαςτος	98, 20.
ἐρικικαὶ παιδία	60, 6.	ἐπικατήρατα, τίνα	33, 8.
ἐρωθευδάκτυλος ὡς	185, 14.	ἐπικίηται πρὸς ἐργον	91, 3, 5.
ἐρωτος ἀρχή, τίς	59, 10.	ἐπικολοι	98, 8.
ἐρωτήσις περί	233, 15.	ἐπικυβή	48, 4.
ἐτερόφθαλμος	41, 17.	ἐπικυβήσις λίγυι	194, 17.
ἐτερόφθαλμος Ἑλλὰς	205, 10.	ἐπικύβητος	114, 11.
ἐυαλαξοῦνται	131, 17.	ἐπικύβητος	315, 3.
ἐυαλαγνός	192, 13.	ἐπικύβητος λίξις	199, 13.
ἐυαλαγνός λίξις	200, 2.	ἐπικύβητος	68, 13.
ἐυαλαγνός	68, 14.	ἐπικύβητος	47, 16.
ἐὺ ποιητικὸς τῶν ἄλλων	93, 3.	ἐπικύβητος	125, 19.
ἐὺ ποιητικὸς εἰς χρέματα	97, 21.	ἐπικυβήσιναι σέβας	2, 11.
ἐυγίγναι, τί	24, 4, 7.	ἐπικυβή	194, 11.
ἐυγίγναις ἡδη	131, 12.	ἐπικυβήσιναι	90, 16.
ἐυγίγναι et γυναικῶν quid different,	131, 18.	ἐπικυβή	126, 11.
ἐυγίγναι, τί	27, 13.	ἐπικυβή	46, 13.
ἐυγίγναι, τίς	27, 14.	ἐπικυβή	23, 10.
ἐυδαμνία, τί	23, 10.	ἐπικυβή	198, 10.
ἐυδαμνισμός, τί	49, 20.	ἐπικυβή	69, 17.
ἐυδαμνισμός	67, 1.	Εὐσεβίου Prologus	215, 10.
ἐυδοξία, τί	25, 15.	ἐυσεβή	209, 18.
ἐυδοξία	233, 15.	ἐυσεβή	6, 4.

ET LOCUTIONUM.

ἐξουσίαν λόγος	188, 10.	ζημιῶν μικροῖς	64, 13.
ἐξουσίαν μέγας	199, 9.	ζυγομαχεῖν τῷ κορίτῳ	213, 2, 15.

ἐντυχίμην βαρύτης 134, 6.

εὐτεκνία, τί 24, 13, 16.

εὐτελῆ ὀνόματα καὶ πρᾶγματα

194, 12, 13.

εὐτραπίλοι 127, 16.

εὐτραπλία, παιδαγωγία ὕβρις

127, 17.

εὐτυχήματα, τίνα 28, 17.

εὐτυχία, τί 28, 5.

εὐφρατος 192, 14.

εὐφρῆς 203, 14.

εὐφύια 31, 3.

εὐχόμεναι et πωλύνειν 183, 13.

εὐρυχορ 48, 4.

εὐνοίας ὁσμή 57, 23.

ἐφαρμάττειν 76, 11.

ἐφῶδα πολίμην 205, 18.

ἐφορία 235, 2.

ἐχέσθαι ταῖς δόξαις 59, 6.

ἐχίπος 143, 4.

ἐχέδρας, τίνα ποιητικὰ 100, 14.

ἐχέδρα et ὄργη quid differant, 100, 16.

Z.

Ζῆλος, τί. 123, 11.

ζῆλος et φθόνος quid differant, 123, 15.

ζῆλον εἶναι θαυμαστικόν. 111, 9.

ζῆλον ἔτιμω 97, 24.

— πρὸς ἄλλους 48, 2.

— πρὸς τὸ συμφέρον. 128, 20.

— τῇ ἐλπίδι 126, 14.

— τῇ ἡδονῇ 127, 3.

— τῇ μετῴχῃ 129, 6.

H.

ἡδιστά, ἐν τίνι ἐστίν 58, 2.

ἡδιστά, ἐν τίνι ἐστίν 58, 7.

ἡδιστά, τί 38, 9.

ἡδιστά, τί 56, 17.

ἡδιστά, ὅπως ἰδίῳ 26, 20.

ἡδιστά, χρῆσθαι ὡς ἡδιστά 187, 11.

ἡδιστά, τί ποιεῖ 227, 10.

ἡδιστά, ἔχοντας λόγους 149, 5.

ἡδιστά, τὰ ἐκείνην ἐκείνην 227, 15.

ἡδιστά, πρὸς τί 8, 1.

— λίξιν 194, 10.

ἡδιστά, λόγοι διὰ τίνων γίνονται 135, 16.

ἡδιστά, λόγους τίνα ποιεῖ 149, 5.

ἡδιστά 108, 10.

ἡδιστά ἡδιστά τίρπει 62, 9.

ἡδιστά, πρὸς τί 125, 13.

ἡδιστά, πρὸς τί 126, 17.

— τελευταία 128, 17.

ἡδιστά 197, 14.

ἡδιστά, ἢ ἡδιστά, 73, 17.

ἡδιστά 69, 18.

ἡδιστά λόγους 194, 1.

ἡδιστά ἐν 184, 20.

ἡδιστά ἡδιστά 197, 4.

ἡδιστά τῇ θυμῷ 126, 2.

— τοῦ κερδαίνειν 102, 24.

Θ.

Θαυμάσια, τίνα 105, 11.

Θαυμάσια, τί 105, 3.

INDEX VERBORUM

θαῖξι' τὰ μέλλοντα	106, 3.	ἰχὺς, τί	26, 25.
θάσος, τί	105, 4.	ἴσως, καὶ τάχα	128, 2.
θαυμαστὰ, ἐπιθυμητὰ	61, 15.	Ἰταλιῶται	159, 14.
θερίζει κακῶς	188, 22.		
θεῖρος	16, 6, 9.		
θεωρήματα	19, 17.		
θῆρ θῆρα ἔγνω	62, 13.		
θερίειν	148, 17.		
θεριῶδες ἀδικημα	74, 11.		
θητικὸν ἔργον ποιῶν	47, 20.		
θορυβῶνται	10, 15.		
θραύει σε	210, 18.		
θρυλλισθαι	147, 9. 219, 16.		
θύγατρες ἴππων	185, 22, 23.		
θυμικοὶ	126, 1.		
θυμώδεις	126, 19.		
θυσάμενος	147, 12.		

I.

ἱαμβῶιον	180, 8.	καθαρεῖοι περὶ τὸν βίον	98, 17.
ἱαμβῶια φθέρειν	197, 6.	καθίζοντες	94, 15.
ἱαμβῶ, qualis numerus, 197, 4.		καθόλου μὴ ὅτι καθόλου εἰπεῖν	147, 6.
ἱασίς	73, 24. 74, 2.	καὶ ἀ λέγειν	210, 9.
ἱατὸν χρόνῳ	101, 3.	κακὰ συνάγει τὸς ἀνθρώπους	31, 20.
ἱατρικὴ, τί	7, 12.	κακοθήσια, τί	128, 3.
ἱατρεύματα	220, 20.	κακοηθισίον	225, 9.
ἰδία, οἱ φιλοτιμέμενοι ἐπὶ τῇ	91, 14.	κακολόγοι	98, 22. 110, 1, 4.
ἰδία, τίνα	152, 12.	κακυργί παρὰ ταῦτας	182, 17.
ἰδιοὶ νόμοι	52, 2.	κακυργικά	133, 13.
ἰδιωτικοὶ	214, 20.	κακώσις σωματῶν	115, 8.
ἰέναι εἰς τὸ κατὰ φύσιν	57, 1.	καλάμη γῆρας	204, 3.
ἱεροσυλεῖν	35, 6.	καλλιπτεῖσθαι	181, 13.
ἱεροσυλῆσαι	71, 4.	κάλλος, τί	26, 17.
ἱματιδάριον	186, 2.	καλλωπιγῆς	170, 13.
Ἰσθμίων πατήγουρις	187, 14.	καλὸν, τί	44, 13.
ἰστορικὸς τῶν παρ' ἄλλοις ἐξηγμένων	20, 17.	καλὰ, τίνα	45, 19. et seq.
		καλῶν δύο γίτη	30, 12.
		καμπήρες	199, 3.
		καμπύλον	144, 13.
		καὶ ἀπὸ περὶ φέρειν	107, 11.
		καπηλιῶ	206, 10.
		κάρπημα, τίνα	25, 6.
		Καρπείδιος τὸν λαγὼ	213, 7.
		καταβλάπτειν	230, 9.
		καταδικάζειν	81, 13.
		καταδολῶσασθαι	151, 4.
		καταιχύνειν	111, 10.
		κατακορῆς	187, 6.
		κατακρίως χρῆσθαι	195, 12.

ET LOCUTIONUM.

καταλιθόμηνος	58, 24.	κλάδοι τῆς ὕλης	188, 1.
καταλλακτικώτερος	49, 1.	κλίπτει τὴν λίξιν	182, 1.
καταμαρτυροῦναι τὰ μέλλουσα	51, 8.	κλίπτων	184, 3.
καταπαύσθαι	67, 13.	κληρωτοὶ	141, 18.
καταπλήττειν τὸν ἀκροατὴν	195, 3.	κοινὰ, τίνα	152, 9.
καταπραΰναι	96, 13.	κινεῖαι γινώμασι	147, 9.
κατασιωπᾶν	214, 11.	κοινὰ πείσεις	141, 2.
κατασκευάζειν	93, 10. 169, 17.	κοινὸς Ἑρμῆς	168, 18.
κατασκευαστικά	175, 19.	κοινὸς νόμος, τί	69, 7.
κατάσσει	93, 16.	κοινωνικὸς	168, 17.
καταφρόσεις contraria τῷ ζῆλῳ		κόλαξι, qualis	61, 5.
	124, 21.	κόλασις et τιμωρία quid differant,	55, 17.
καταφρόσεις, τίνας	88, 19.	κόλασις, ἴασις	74, 2.
καταψεύδονται	81, 3.	κόλλει χαλκὸν ἐπ' αἰὲρ	184, 17.
κατάψυξις	128, 16.	κόλλησις	184, 19.
κατειλημμένος	14, 18.	κολοῦν ποιεῖν	198, 7.
κατιπτεῖν τιος	225, 1.	κολοῖς παρὰ κολοῖν	62, 15.
κατιγραμμένη λίξις	198, 15.	κορδακικὸς ῥυθμὸς	197, 8.
—— τίς	199, 7.	κορύκω ζυγομαχεῖν	213, 2, 15.
κατιυορκῆσαι	186, 9.	κοσμῶ	158, 9.
κατεψυγμένοι	128, 14.	κότοι ἔχειν	90, 3.
κατηγορεῖν	113, 9.	κοττάβια	68, 5.
κατοικτιρεῖν	143, 5.	κραυγὴ Καλλιόπης	184, 10.
κάτοπον βίη	188, 24.	κρίματα ἢ διάνοια	220, 5.
Καύκος ἔρως	173, 2.	κριμαίγρα	209, 21.
καχύποπτοι	128, 4.	κρίνει κατὰ φρόνησιν	37, 19.
καίμενοι ὀδῶς νόμοι	3, 1.	κριτὸς	16, 6.
καίεσθαι ἐπὶ τάφῳ τιος	206, 17.	κριτὸς, τίς	135, 5, 12.
κελεύειν	37, 15.	κριτὸς et δικαστὴς differunt	16, 7.
κεκολωτῆν	140, 14.	κριτὸς ὡσπερ ἀργυρογινόμεν	76, 3.
κερδαίνειν ἀπὸ μικρῶν	107, 10.	κριτῶν εἶδη δύο	16, 7.
κεφάλαια συλλογισμῶν	168, 5.	κυανόχρουν θαλάττης ἰδαφος	186, 13.
κεφαλαιωδῶς εἰπεῖν	221, 19.	κυβῶται	60, 7.
κεφαλῆς	137, 17.	τὰ κύκλω	49, 15. 222, 12.
κεχημένους, qui oraculum consult,	160, 12.	κυκλῶν	47, 1.
κίβδηλον δίκαιον	76, 4.	κυροαῖσαι	143, 4, 6.
κίβδηλος, τί	102, 10.	κύριος	42, 5, 6, 8, 10. 76, 8.
κινῆσαι	179, 20.		79, 6, 13. 123, 9.

INDEX VERBORUM

κύριος ἐν κρίσει	42, 10, 11.	λοτός	226, 1.
κύριος κριτής	3, 15.	λογίζεσθαι πρόβραδον	11, 12.
κυρίως ἀπόφασις, vel ἀπόφασις,	42, 6.	λογικοί συλλογισμοί	5, 2.
κύρια ὀνόματα	181, 3.	λογισμὸς ἐστὶ τὸ συμφέροντος	127, 4.
κυριώτατοι τῶν πόντων enthyme-		λογιστικὴ ἄρετις	53, 12.
ma	4, 20.	λογιστράφοι	124, 20.
κύων παροδαπὸς	168, 14.	λόγος ἄξιον	168, 20.
κύων unde laudari potest	168, 12.	λόγος μέγας δύο	217, 5.
κῶλοι, τί	200, 3.	λόγος χρῆσθαι αὐτὸν ὀνόματος	193, 6.
κύπας ἀνάσσειν	184, 5.	λόγοι, οἷον οἱ Αἰσώπειοι πρὸς Λεόντα,	141, 10.

Λ.

Λᾶας αἰαίδης	208, 13.
λαθητικοί, τίς, et λαθητικά, τίνα,	64, 14. et seqq.
λάλυμα	165, 2.
λέξως ἀρετὴ, τίς	180, 18.
—— ἐν κώλοις εἶδη δύο	201, 1.
λέξως σχῆμα, quale esse debeat,	196, 14.

λέξις ἢ ἐν περιόδῳ	199, 7.
—— γραφικὴ	214, 13.
—— ἀγωνιστικὴ	ibid.
—— δημηγορικὴ	216, 6.
—— ἐπιδεικτικὴ	216, 16.
—— δικανικὴ	216, 17.
λήθη δι' ἀμέλειαν	93, 7.
ληκτικός, vel λεκτικός, ῥυθμός	197, 4.

λήμη τῷ Πειραιέως	205, 21.
λήμματα, quæstus,	65, 12.
ληρῶδες	218, 12.
λήσσει οἰόντα	65, 1.
λησαὶ vocant se πορτεῖς	184, 1.
λεβανωτός,	190, 16.
ληλαύριον χρὸς ἄσαι	209, 3.

λόγος ἐν μεθρὶ εἶναι	92, 4.
λοιδορηματίοι	186, 3.
λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς σπουδαίοις	94, 4.
λυπηρὰ	63, 15.
λυτικὰ	175, 18.
λύχνος ψαπαζήματος ἐν μύσσει	212, 13.

Μ.

Μαιμῶν	209, 5.
μακαρισμός, τί	49, 20.
μακροί	27, 20.
μακροβιότητος δύναμις	27, 19.
μακρόπλοιοι περίοδοι	200, 19.
μακρῶς διηγείσθαι	226, 9.
μακροτέρως	204, 7.
μαλακός	52, 12. 134, 6.
μαλακῶς λέγειν	196, 1.
μαλακώτερον συλλογίζεσθαι	151, 21.
μᾶλλον κάλλιον	37, 7.
μανιὰς	48, 7.
μανικώτερα ἦδη	132, 6.
μαντιεύσθαι	69, 8.
μαρτυρίαν διαίρειναι	78, 14.

ET LOCUTIONUM.

μαρτύρων εἶδη	76, 2.	μοταρχία, τί	42, 18.
ματίειν σκληρὰν ἢ μαλακὰν	226, 8.	μοταρχίας εἶδη	42, 19.
μαχητίον	175, 2.	μοτόκυκλος περίοδος	200, 4.
μαχητικαὶ παιδία	60, 5.	μοχθηρία τῶν σωλυντιῶν	178, 19.
μαχητικοὶ περὶ κέρους	66, 19.	—— τῷ ἀκρατῷ	179, 6.
μέγα	34, 5.	μεσσοῖον φύσις	187, 18.
μεγάλα θύε	168, 14.	μυθολογίῃ	147, 4.
μεγαλαῖκοι	134, 8.	μυκτῆρ et ῥίς eadem	22, 10.
μεγαλοκόρυφος γῆ	186, 7.	μύλωνες ποικίλοι	206, 9.
μεγαλοπρέπεια, τί	45, 12.	μυριοστὸν ἔτος	116, 10.
μεγαλοψυχία, τί	45, 11.	μυγήρια unde dicta	168, 10.
μέγιθος	178, 15.	Μυσῶν λεία	66, 21.
μεγίδας ἀρετὴ, τίς	27, 4.		
μεῖν κὴ αὖξειν	136, 4.		
μέμερος περίοδος	200, 5.	N.	
μέμνηται τὰ γεγονημένα	58, 9.		
μεῖν et δι	191, 6.	Ναοποιοὶ	73, 18.
μίνης πληρέμενος	186, 10.	ναύκληρος	190, 4.
μεταβάλλοντες	87, 7.	νευτιῶντες	190, 12.
μεταβαίνει ἐξ αὐτῶν	14, 20.	νεμεσθῶν, τί	117, 6. 118, 22.
μεταβολὴ πάντων γλυκὺ	61, 10.	—— Diis tribuitur	117, 10.
μεταλαβὼν ὑγιείας	6, 20.	νεμεσπτικοὶ	120, 10.
μεταστάτης	89, 14.	νεμέσεως πέρι	118, 19.
μεταφορῶν εἶδη	205, 5.	νόφλητοι	119, 14.
μέχρι τινός	1, 5.	νίκη, ὑπεροχὴ τις	126, 6.
μετατρέφειν τὸ δίκαιον	80, 5.	νομοθεσίαι	3, 4.
μητρῴζειν	134, 6.	νόμος, συνθήκη τις	79, 15.
μητρὰ γύγτης	183, 15.	νόμοι ὁρῶς κειμένοι	3, 1.
μητροφόντος	185, 17.	νόμοι φάσαν βασιλεῖς	187, 15.
μμαιφύος	118, 6.	νόμων διαίσεις	52, 1. 69, 5.
μικρὸν	34, 4.	νοσημάτιον	186, 3.
μικραδικηταὶ	134, 7.	νοτάζειν	222, 3.
μικροπρέπεια, τί	45, 14.	νωδότης	132, 8.
μικροψυχία, τί	45, 13.		
μήμιμος poetice pro μνημένῳ	58, 17.		
μνημονύματα	47, 13.	Ξήνθου διάλεκτος	181, 8.
μνημονεύειν	58, 10.	Ξηνικὴν ποιεῖν τὴν λέξιν	187, 8.
μνησίκαιος	98, 19.	Ξυδὸς Ἐνυάλιος	147, 15.

INDEX VERBORUM

O.		ορειῦσι κατὰ	185, 20.
		ορισμῷ, τόπος ἀπὸ τῷ	158, 1.
Ὀγκος τῆς λέξεως	193, 5.	ὀρμὴ τοῦ ποιῶν	139, 19.
ὀδοποιεῖν, τί	1, 9.	οὐ ἴσικα	34, 10.
ὀδοποιεῖν τινί	215, 5.	οὐλα σκίλη φερῶν	213, 18.
ὀδοποιήσας τῷ ἐπίοντι	218, 16.	οὐρανόμενες κακὰς	196, 4.
ὀδυνερός	115, 5.		
ὀδυρετικοί	130, 1.		
ὄζοι	218, 13.		
οἰκία λέξις	194, 20.		
οἰκία ὄρος	25, 10.		
οἰκοδόμος ἡδοῆς	187, 20.		
οἶτοι μέμιγμένοι	181, 19.		
οἰωμένοι	126, 12.		
οἷος εἴσεται	208, 15.		
ὀλιγαρχία, τί	42, 13.		
ὀλιγαρχίας τέλος	43, 3.		
ὀλιγαρχῶ	182, 7.		
ὀλιγοχρονώτεροι	38, 14.		
ὀλιγυρία, τί	88, 13.		
ὀλιγυρίας εἶδη τρία	88, 17.		
ὀλύμπιοι	168, 15.		
ὁμοειδῆς λόγος	219, 3.		
ὁμοειδῆ καὶ συγγενῆ	184, 14.		
ὁμοιοτέλειον	203, 8.		
ὁμοίωμα	9, 9.		
ὁμολογεῖν καὶ μεταμέλεισθαι	94, 3.		
ὁμύμοσαι	81, 10.		
ὁμωμείας	168, 9.		
ὀνόματα, μιμήματα	179, 21.		
ὀνόματα διπλᾶ	186, 6.		
ὀνομάτων μαθήσεις ἡδεῖα	203, 18.		
ὀνομάτων εἶδη	182, 5.		
ὀνόματος κάλλος in quibus sit	184, 22.		
ὀνόματος, τόπος ἀπὸ τοῦ	166, 14.		
ὀξύθυμος	52, 15. 103, 12.		
ὀργή, τί	87, 18.		
ὀρκων διαίρεσις	81, 7.		
		Π.	
		Παλίως λέγειν τι	128, 2.
		παγκρατιαστικές, τίς	27, 12.
		παῖδος ποιῶν	230, 15.
		παῖδα, τίνα	87, 7.
		παῖδα συμβεβηκότα τοῖς μεγάλαις	7, 13.
		παθητικὴ πῖσις	8, 13.
		παθητικῶς λέγεσθαι	148, 1.
		παθητικὴ λέξις	194, 16.
		παθητικῇ λέξει quæ conveniunt	196, 3.
		παιῶν, τίς	197, 12. &c.
		παιῶνες εἶδη δύο	197, 29.
		παιδεία, τί	47, 14.
		παιδία τῶν ἡδῶν ἐν	63, 11.
		παιδαί ἡδεῖαι	60, 5.
		παιαιστικός, τίς	27, 10.
		παιδημον χάρις	187, 19.
		πανηγύρις συνάγει	201, 3.
		πάντων περὶ πάντα	44, 18.
		παραβάλλειν πρὸς ἄλλας	51, 2.
		παραβολή	141, 9. 17.
		παραγραφὴ	198, 9.
		παραδειγμα, τί	13, 21. 141, 10.
		παραδειγμα ἔμπορικὴ ἐπεργασία	9, 19.
		παραδειγμάτων περὶ, καὶ ὅσα εἶδη αὐτῶν	141, 4. 6.

ET LOCUTIONUM.

παραδουματῶδεις ῥητορίαι	10, 12.	πῆταθλοι κάλλιστοι, τίνες	27, 12.
παραδειγματῶδεις ἐνθυμήματα	174, 21.	πειταστέργγος ἰσός	206, 8.
παραδουγῖσθαι	226, 15.	πειτηκαυτάδραχος	222, 4.
παραυτῖσθαι	94, 18.	πειταιθυμένη ὕψος	127, 17.
παραπμάζειν	127, 19.	πειπρασμένοι	13, 5.
παραλείφειν	190, 15.	πειπρασμένος λέγειν	181, 16.
παραληρῶντες	11, 7.	πείρας εἰ τέμαρ idem	13, 5.
παραλία	205, 17.	πειρήγοι δαπάναι	20, 12.
παραλλήλα	167, 6.	πειρίχοντα ὀνόματα	191, 16.
Πάραλος	205, 19.	πειρήχτης	32, 5.
παραλογιστὴς ἐκ τ' αἰτίας	48, 11.	πειροδὸς τῆς γῆς	22, 15.
παρὰ μικρὸν σύξισθαι	62, 3.	πειροδός, τί	199, 8.
παρεποιῖσθαι	210, 11.	πειροδὸν εἶδη δύο	199, 22.
παρεξήκτω ἱππῶσιν	202, 18.	πειρίπτται	62, 3.
παρασημαίνεσθαι	153, 15.	πειριττὰ	33, 4.
παρασκευάζεσθαι πρὸς βασιλίαν	141, 12.	πειρίτλημα ἀφίππευ	189, 3.
παρασφίξεσθαι παρὰ τὸν ἱατρὸν	76, 20.	πείραςαι	210, 22.
παραφυῆς	9, 3.	πεισιῖν εἰς ὄργην	154, 8.
παραποχλαῖν	99, 9.	πεισιῖται	60, 7.
παρήμπτηξιν	188, 2.	πειφυκέναι ἱκανῶς πρὸς τὸ ἀληθές	5, 5.
παρήσους	202, 11.	πειφυκότης λέγειν	181, 17.
παρημίαι γνωμικαί	147, 19.	πειζῖν τινα	27, 2.
μαρτυρία εἶναι	77, 13.	πειδαῶν τὸ πρᾶγμα	194, 19.
μεταφορὰ εἶναι ἀπ' εἶδους	213, 5.	Πιτθίδες	164, 9.
παραμοιώσεις, τί	202, 12.	πειθήκω αὐλητὴν εἰκάζειν	212, 12.
παρρησιαστικοί	103, 13.	πειρὸς	52, 16.
πάχυν τὸ ἔχαστοι	96, 8.	πειρῖναι εὐλογος εἰς τι	50, 24.
πατραλαῖαι	118, 6.	πείγεις, ἀπόδειξις τις	4, 17.
πατρὸς ἀμύττωρ	185, 18.	πείγειν πείρη	229, 6.
πείδλα	210, 15.	πείγειν εἶδη	7, 18.
πειζύνειν διὰ θαλάττης	201, 16.	πείγεις σῶμα	2, 5.
πειγικός	7, 11.	πείγεις κοιναί, πόδας	141, 2.
πείλωρος ἀνὴρ	186, 18.	πείγεις ἵπταχοι	7, 18.
πείλωρος κακὸν	196, 5.	πείγεις ἄταχοι	7, 18.
πείταθλοι κάλλιστοι	26, 20.	πείγειν ἀτίχων εἶδη	75, 3.
		πεινυτικός	66, 17.
		πειρώματα	78, 8.

INDEX VERBORUM

πληρῶς	220, 6.	προάγειν εἰς ἔργον	2, 15.
πληρὺς, τί	132, 13.	προάγειν εἰς γέλωτα	221, 10.
πλητε μίση	25, 1.	προαιεῖν	218, 18.
πλητεῖν, ὑ τίτι ἐστίν	25, 12.	προαιεῖον	218, 15.
πλητῆρες	142, 2.	προαιετῶν, τίνα	32, 17.
πλευρῶν	13, 17.	προαιεσθῶν	223, 6.
πληγῶν	205, 12.	πρόβλημα	217, 11.
πλευρῶν κρῖτον ποῖόν τινα	3, 22.	πρόβουλοι	234, 23.
πλευρῶν εἶδη	22, 1. 42, 9.	προβουλεύεσθαι	232, 11.
πλευρῶν	9, 5.	προβουλεύειν	232, 5.
πλευρῶν αἰώνιος	178, 18.	προβουλεύειν	67, 22.
πλευρῶν συλλογισμὸς	150, 13.	προβουλεύειν	218, 10.
πλευρῶν διαπύχων	193, 14.	προβουλεύεσθαι	8, 8.
πλευρῶν ἕκαστος	186, 6.	προβουλεύειν	145, 15.
πλευρῶν ἕκαστος	38, 9.	προβουλεύειν	26, 6.
πλευρῶν, τίς	28, 3.	προβουλεύειν τὰ μέλλοντα	16, 24.
πλευρῶν	232, 5.	προβουλεύειν	146, 17.
πλευρῶν	89, 16.	προβουλεύεσθαι	191, 13.
πλευρῶν ἐπὶ τρίτῳ τέκνῳ	206, 2.	προβουλεύειν	223, 6.
πλευρῶν et βαδίζειν synonyma	182, 18.	προβουλεύειν	106, 17.
πλευρῶν	184, 1.	προβουλεύειν τοῖς τυχεῖσι	48, 13.
πλευρῶν καὶ πρόσθεν τῆς πόλεως	20, 8.	πρόδοτος	217, 10.
πλευρῶν κτείνω	169, 11.	προειμίμω τέλεος	140, 11.
πλευρῶν συκῇ	194, 15.	προειμίμω	96, 1.
πλευρῶν ἐπὶ	2, 6. 8, 16.	προειμίμω τίτος	196, 17.
πλευρῶν	64, 4.	πρόλογος	218, 15.
πλευρῶν, τί	93, 16.	προδοποιεῖσθαι	90, 20. 128, 15.
πλευρῶν	94, 22.	προδοποιεῖν	218, 14.
πλευρῶν ἔχειν πρὸς τινα	93, 15.	προδοποιεῖσθαι	222, 12.
πλευρῶν	190, 9.	προδοποιεῖν ἄλλοι τὸν ἀπὸ τοῦ	200, 20.
πλευρῶν	4, 4.	πρὸς ἄλλοι ζῆν	48, 2.
πλευρῶν	217, 15.	πρὸς ἐπὶ τοῖσι λέγειν	135, 7.
πλευρῶν	217, 15.	προδοποιεῖν	116, 1.
πλευρῶν	217, 15.	προδοποιεῖσθαι	53, 18.
πλευρῶν	217, 15.	προδοποιεῖν ποιεῖν	221, 9.
πλευρῶν	217, 15.	προδοποιεῖν τοῖς μεγάλοις	221, 12.
πλευρῶν	217, 15.	προδοποιεῖν	210, 3.

ET LOCUTIONUM.

προσπεικτᾶσθαι τιμὴν	48, 21.	ῥητορικὴ, τί	7, 8.
προσπειπλήττειν αὐτὸν αὐτῷ	195, 18.	——— διὰ τί χρήσιμον	5, 10.
προσδῆκη	2, 4.	ῥητορικῆς γένη	15, 23.
προσκαταλλάτθωσθαι	64, 11.	ῥιπίειν τὰ σκέλη	27, 9.
προσκυήσεις ἢ ἐκγᾶσεις	26, 7.	ῥοδοδάκτυλος ἠὼς	185, 13.
πρόσεδδι τῆς πόλεως	20, 9.	ῥόπαλοι τοῦ δήμου	205, 19.
προσπλάιειν	200, 9.	ῥυθμός	178, 17.
προσσημαίνειν	71, 13.	ῥυθμός, τί	196, 21.
προγάται	159, 18.	ῥυθμῶν divisio	197, 4.
πρόσφατοι μάρτυρες	77, 1, 19.	ῥυπαινότῳ μεταφορᾷ	183, 20.
πρόσχημα	137, 17.		
πρωτάσεις ῥητορικῆς, τίνας	17, 24.		
πρωτρεῖπει ποιῆν	157, 16.		
προτροπὴ	16, 12.		
προῦπηργμία	48, 20.		
προφάσεως δέεται μόνος ἢ ποτηρία	67, 6.	Σαλάκωνες	132, 16.
προφρονητικοὶ	128, 13.	σάλπινγξ, μέλος ἄλγυρος	194, 7.
πτολιπέρδιος Ulysses	96, 5.	σαφῆς, τίνα	181, 3.
πλώσεις ὁμοίαι	38, 18. 154, 14.	σαφηνίζειν	182, 14.
πλώσειν παρομοιώσεις	203, 3.	σέλινοι οὖλος	213, 1.
πλωχέων εὐχεται	183, 13.	σιμαὶ θιαῖ	160, 5.
πλωχόμενος κόλαξ	186, 8.	σιμόν ἄγαν	188, 19.
πυκτικός, τίς	27, 11.	σιμότης, τί	134, 6.
πυρίτλειν	13, 11.	σημεῖα ἢ λόγια	106, 14.
πυρίχρεως ὄψις	186, 11.	σημεῖα λυτὰ	13, 10.
πυρρόδριξ	77, 9.	σημείων εἶδη	12, 22.
		σιάλω παραλείφειν	190, 14.
		σιμότης	22, 8.
		σίπης αἶψα	186, 18.
		σέψις	12, 9.
		σκιαγραφία	216, 7.
		σκληρὰ ὀνόματα	195, 22.
		σκληρὰ μᾶτίειν	226, 8.
		σκοπεῖσθαι πρὸς τὸ αὐτῶν	4, 11.
		σκυθρωπὸς φροντὶς	187, 18.
		σκυλεύειν	190, 2.
		σώμματα παρὰ γράμμα	210, 12, 16.
		σόλοικοι	132, 17.

P.

ῥάδα, τίνα	32, 21.
ῥαθυμία	57, 13.
ῥάκος οικίας	212, 15.
ῥαψωδία	178, 7.
ῥαψωδίας ortus	179, 23.
ῥητορικῶν παραδειγματώδεις	10, 12.

INDEX VERBORUM

σαλοικίζω	192, 20.	συμπιπτατῶν	200, 12.
σοφίᾳ, τί	63, 3.	συμπύπτει ἀπὸ τέχνης	113, 6.
σπατάζειν καὶ εἰρηνεύειν	opposita	συμπλήματα	49, 10.
	93, 2.	συμφέρον μᾶλλον	34, 1.
σπατάλει	94, 16.	συνάγειν ἐξ ἑμμελογημένων	153, 6.
σπατάται χαλκῶς	203, 3.	——— τὰ ἀμμελογήματα	153, 7.
σπασίμα γίγνεται	132, 7.	συναγαγίῃ τι	97, 4.
σπίμυλα ἑλαιοῦ δίδονται	164, 12.	συναλείφειν τὰ φαῦλα	107, 19.
σπύρετος ἀκτὴ	186, 7.	συνάλλαγμα	4, 2.
σπυροὶ λόγοι	214, 19.	συναπιργάζεσθαι	116, 12.
σπύρειν	201, 19.	συναποδότησι	111, 20.
σπυρίτης ἀγνὸς	12, 3.	σύνδιςμος ἐν πτωτῶν τῶν πτωχῶν	215, 15.
σπυρίτης γίγνεται	165, 13.	συνδίσκον χρηστὸν	193, 17. 191, 4.
σπυρίτης et τόπος	pro eodem	συνδιαβίῃ καὶ συνδιαμείνῃ	98, 7.
	175, 11.	συνδρομαί	206, 15.
σπατάλει τις	205, 3.	σύνιγγος φαίνοσθαι	102, 2.
σπατάλει τῷ σκοπῷ	22, 23.	συνιγγραμμένως καὶ ἀντικειμένως ἐπὶ	
σπατάλει ἔχειν πρὸς τι	5, 6.		168, 1.
σπυρίτης καὶ	2, 17.	σύνδισος	39, 16.
σπυρίτης καὶ	146, 19.	συνιγγοῦν τι	142, 19.
συνάλλαγμα	79, 17.	σύνηδρι, τί	55, 20.
συνιγγοῦν ἔργα	158, 7.	διὰ συνήδριαν	1, 7.
συνιγγοῦν ἀνθρωπίνους	73, 1.	συνήκη, τί	79, 12.
συνιγγοῦν τύχειν	68, 10.	συνήκων πρὸς	79, 4.
συνιγγοῦν	109, 17.	συνιγγοῦν τὸν	27, 2.
συνιγγοῦν	7, 20.	συνιγγοῦν	140, 3.
συνιγγοῦν	206, 19.	συνιγγοῦν τὸν	195, 1.
συνιγγοῦν	52, 13.	συνιγγοῦν	142, 12.
συνιγγοῦν τάλαντος	213, 11.	συνιγγοῦν πρὸς τι	88, 15.
συνιγγοῦν πρὸς τὸν	184, 19.	συνιγγοῦν	39, 15.
συνιγγοῦν	171, 23.	συνιγγοῦν τέχνην	2, 2.
συνιγγοῦν	66, 16.	συνιγγοῦν	193, 7.
συνιγγοῦν	168, 4.	συνιγγοῦν λόγον	193, 16.
συνιγγοῦν	21, 15.	συνιγγοῦν λυπηρὰ	57, 10.
συνιγγοῦν	224, 21.	συνιγγοῦν	182, 17.
συνιγγοῦν	16, 11.	συνιγγοῦν	182, 18. 19.
συνιγγοῦν	17, 4.	συνιγγοῦν	38, 17.
συνιγγοῦν	191, 22.	συνιγγοῦν	234, 14.
συνιγγοῦν	167, 19.	συνιγγοῦν	60, 7.

ET LOCUTIONUM.

σφιτερισμός	71, 17.	τιχύνται	183, 19.
σφοδρότητα δηλῶν	213, 20.	τιχολογεῖν τὰ ἔξω τῷ πράγματι	3, 19.
σχιτλιασμός	147, 7.	τιχολογεῖν περί τινος	4, 4.
σχολῇ	155, 21.	τῆλᾶ, ἴσθι τῆλᾶ,	205, 19.
σώζεσθαι ἐκ κινδύνου	62, 4.	τῆνοι, pro ἐκείνοι,	203, 11.
σῶμα τῆς ψίγης, scil. enthymema	2, 5.	τίθεται ἐν ἑπαύρῳ	17, 17.
σώματος ἀρετὴ, τί	26, 13.	τιμὴ, τί	25, 18.
σώματος αἰσχύνη	188, 3.	τιμῆς μέτρη	26, 5.
σώματος χρεῖα	6, 7.	τιμὴ, ὥσπερ ἀξία τις	39, 6.
συνμάτων ἰσχύς	106, 9.	τίμιον παρ' ἐκείνοις	48, 17.
συνεῖναι	131, 14.	τιμωρία et κόλασις quid differant,	55, 17.
Συτείρας ἱερὰ	233, 18.	τιμωρίας τυχεῖν	59, 1.
συντηρία	105, 9.	τόποι τρεῖς	178, 13.
συνφρονικοὶ	129, 14.	τόποι et σοιχηῖον pro eodem	153, 1.
συνφροσύνη, τί	45, 7.	τόποι διαλεκτικοὶ	14, 23.

T.

Ταλάρος συκαμῖον	213, 12.	τρόποι	207, 16.
ταπεινῶσθαι πρὸς τινα	94, 11.	τρόπος	65, 4.
τεθηγμένος ὄργῃ	187, 2.	τροφαὶ δημόσιαι	26, 6.
τίμιον πρὸς ἀλήθειαν	41, 15.	ταύτομάτη	1, 10.
τίμας ἢ πείρας ταύτων	13, 5.	τροχαῖος, κορδακινός	197, 8.
τιμηρίον, τί	12, 25.	τροχιερὸς ἐνδύμας	197, 9.
τιμηριώδη ἐνδυμήματα	175, 4.	τρυφεροὶ	132, 15.
τίχτη βάνυσος	48, 1.	τρυφῶντις	107, 22.
τακτοποιίας ὅδε ἡλιθιώτεροι	149, 1.	τυραννὴς, τί	42, 20.
ταλσφόροι γίνεσθαι	186, 11.	τυραννίδος τέλος	43, 5.
τέλος, τί	34, 11.	τύχη, τί	125, 13.
τέλος, tandem	22, 7.	τυδιάσση	98, 11.
τιμίτη	26, 6.		
τέρμα	200, 11.		
τεταπεινῶσαι ὑπὸ τῷ βίῳ	128, 8.		
τετράγωνος ἀνὴρ	208, 4.		
τεράμιλα in ἱαμβοῖν versa	180, 8.		
τίτληγες χαμόδιον ἄδουσι	146, 22.		
————— ἄσονται	210, 6.		

Υ.

Ἵδρις, τί	89, 3.
Ἵδρις, πῶς ἡδονὴν ἱμποιεῖ	89, 7.
Ἵδρικὴ διάδοσις	114, 16.

INDEX VERBORUM

ἐγχεῖ σπαιῖσαι	6, 18.	Φ.	
ἐγμία, τί	26, 13.		
ἐγρὸς ἰδρὸς	187, 14.	Φαληγεῖν ἡ κύματα	209, 12.
ἐπιδύματα	137, 18.	φαντασία	88, 12.
ἐπιγαλγῖν ἐπ' ἀλλήντι	107, 20.	φαντασία, τί	58, 3.
ἐπεβαίνειν δίκαια	74, 14.	φεισκέζω	191, 20.
ἐπιβολαὶ μεταφορικαὶ	213, 10.	φείρων ἀπὸ νεκροῦ	107, 12.
ἐπιβολαὶ μισανκιδίαι	213, 20.	φῦλοι, τίνας	32, 19.
ἐπιβολαὶ saepe pro virtutibus habentur	48, 8.	φθονοῖ	121, 20.
ἐπιριπαιεῖν	107, 19.	φθόνος, τί	117, 13. 121, 8.
ἐπιριπαιεῖν	114, 5.	φθόνος et νέμεις, quid differant,	117, 11.
ἐπιρέχον et ἐπιερχόμενοι, τίνα	34, 2.	φιάλη Ἀριω	191, 1. 212, 9.
ἐπιτέμερος γάμων	206, 5.	φιάλη, ἀσπίς Διοῦσα	190, 22.
ἐπιροχὴ ἀριτῆς	47, 12.	φιδίτια Ἀττικὰ	206, 10.
ἐπιροχὴ πλειόνων	39, 9.	φίλαυτοι πάντες	62, 20.
ἐπίχου λόγον	1, 5.	φιλεῖν, τί	96, 19.
ἐπηρητικοὶ τῷ νόμῳ	45, 6.	φιλεῖσθαι, τί	61, 2.
ἐπύγυιον	3, 6.	φιλερασαὶ	62, 22.
ἐπύγυιον τῇ ἐργῇ	95, 9.	φιλεργία ἀνὸς ἀνελυθιρίας	24, 19.
ἐπύδικος	78, 12.	φιλέταιροι	127, 5.
ἐποθύσθαι ἐπὶ τὸ ὄχημα	9, 5.	φιλεταιῖος	37, 6.
ἐποθίσθαι	50, 8.	φιλεταιρία	37, 7.
ἐποδῆκα	50, 2.	φιλίας ἔδη	100, 8.
ἐποκαρίζεσθαι	185, 24.	φιλίας τίνα ποιητικὰ	100, 9.
ἐποκορισμοί, τί	ibid.	φιλογέλοιοι	130, 2.
ἐπύκρισις	178, 6.	φιλογέλος	127, 16. 130, 3.
ἐποκρίται	178, 18.	φιλόδικος	164, 19.
ἐποκριτικὴ λέξις	214, 13.	φιλόδικον	68, 18.
ἐποκριτικῆς ortus	179, 23.	φιλόδοξον περὶ το	121, 20.
ἐποκριτικὸν εἶνα φύσιν	179, 15.	φιλόδοξον ἐπὶ τιν	122, 1.
ἐπύκωφος	190, 4.	φιλόζωοι	128, 16.
ἐπύκωφον θυχεῖς	223, 8.	φιλόδοτοι	134, 14.
ἐπομοῖα	201, 9.	φίλος, τίς	97, 1, 3.
ἐπύπτιον	213, 12.	φίλοιος, ὁ χαίρων εἶνα	60, 22.
ἐπωπιασμένος	213, 11.	φιλοκόλασις	62, 21.
ἐπύρξις	167, 11.	φιλόλογος	159, 13.
		φιλόνοκος	52, 15.
		φιλόνοκος	33, 16. 60, 2.

ET LOCUTIONUM.

φιλοπονεῖν	183, 1.	χίματα	210, 14.
φιλεῖν, τί	96, 19.	χλευάζειν καὶ σκώπτειν	91, 7.
φιλότιμος	62, 22.	χλευασαὶ	110, 3.
φιλοτίμος	52, 14.	χλωρὰ καὶ ἴαιμα πράγματα	188, 20.
φιλοτιμεῖσθαι ἔργοις	122, 1.	χρᾶσθαι	160, 12.
φιλοτιμεῖσθαι πρὸς τινα	92, 19.	χρεῖα τῶν αἰθρώπων πρὸς ἀλλήλους	79, 19.
	109, 5, 9.		19, 12.
φιλόφιλοι	100, 1. 127, 5.	χρηματίζειν	25, 5.
φιλοχρηματία	37, 8.	χρήσιμα τίνα	192, 5.
φοβερὰ, τίνα	102, 6. 103, 16.	χρησμολόγοι	149, 9.
φόβος, τί	101, 17. 104, 5.	χρηστέτης	28, 4.
φοινικίς νέμνεται	183, 9.	χρηστοφιλία	23, 16.
φοινικοδάκτυλος ἦτος	185, 14.	χρονοτριβεῖν	188, 11.
φορὰ	132, 2.	χρυσοκόμας	198, 2.
φόρμιγξ ἄχορδος	212, 9.	χρυσίδαριον	186, 2.
φορμὸς	112, 14.		
φορτικός	178, 21.		
φορτικότης τῶν ἀπροατῶν	148, 14.		
φοιμιάζεσθαι	222, 9.		
φρίκησις, τί	45, 14.		
φυλακὴ τῆς χώρας	20, 6. 21, 7.	ψαλάξιν	212, 13.
φυλακτήρια	21, 9.	ψευδηγορεῖν	154, 11.
φυλακτικοὶ	66, 17.	ψευδομάρτυρες	74, 16.
φυλακικὸς τῶν ἐγκλημάτων	98, 19.	ψόφοι	185, 1.
φύσει τίνα γίνεταί	55, 4.	ψοφῶδες ποιηταὶ	188, 13.
φωνὴ πάστων τῶν μορίων μιμητικώ- τατος	179, 22.	ψώμισμα καταπίουσιν	190, 14.
		ψωμὸν δεχέσθαι	190, 8.

Χ.

Χαλιπὸν, τίςιν ὀρίζεται	32, 22.
χαλιπὸς	189, 19.
χάρις, τί	112, 2.
χάρις ὑπερυγῖν τι	112, 3.
χαίρει καὶ ἥτις τοῦ κερδαίνειν	102, 24.

Ω.

ὦσις	132, 14.
ὀνομασμένως μιλαφύρειν τὰ ἀνώτατα	184, 14.
ὠραίοι	190, 5.
ὥς καθόλου εἰπεῖν	131, 2.

INDEX

NOMINUM PROPRIORUM,

PRÆCIPUE

AUCTORUM IN HOC OPERE AB ARISTOTELE

CITATORUM.

Prior numerus paginam, posterior lineam indicat.

A.

- A**CHAICI portus, 193, 13.
 Achilles irascitur Achivis in Tenedo insula, 170, 7.
 Achilli quænam fuerint peculiaria, 152, 12.
 Achilles laudandi materia, 17, 19. 231, 15.
 Ægina insula, glama Piræei, 205, 20.
 Ægyptiorum responsum regi Pfammeticho, [cf.
   Herodot. Euterpe, c. 30. et Plutarch.
   de Exilio, pag. 425, tom. iii. *Edit. Wyt-*
   tenbach. in forma 8va. *Oxon.* 1797.] 226, 19.
 Æmon, in Sophoclis Antigona, 229, 5. 233, 7.
 Ænefidemus quare misit Geloni cottabia, [cf.
   Athen. Deipn. l. xv. p. 666, B. et 668,
   E. *Edit. Casaub.*] 68, 4.

INDEX

Æschinis (Socratici) dictum de Cratylō,	228, 10.
Æsionis metaphoræ, [cf. Suid. in voc. Δημόδενης 'Αθην.]	206, 10, 12.
Æsopi Fabulæ,	141, 10.
—— Fabula ad Samios, de vulpe et erinaceo,	142, 4.
Agathonis Tragædi locus citatus, [cf. Aristophan. Βατραχ. vers. 83, 84. Θεσμοφορ. 29, 94, &c. et Platon. Sympof. initio,]	138, 10, 171, 15.
Agefipolis quid dixit Apollini Delphico, [cf. Xenoph. Hellenic. l. iv. c. vii. sect. 2.]	160, 11.
Ajax, fabula Theodectis,	163, 17. 165, 8.
Alcidamas [δ'Ελατήης, Γοργίᾳ μαθητῆς, vide Athen. Deipn. l. xiii. c. vii. p. 592, C.] epithetis utitur nimium crebris,	187, 11, &c.
Alcidamantis metaphoræ frigida et longe pe- titæ,	188, 22, 24. 189, 1.
—— duplicia nomina,	186, 10—13.
—— voces peregrinæ,	Ibid. 18. 187, 1.
—— epitheta frigida,	187, 11, 14—20. 188, 1—5.
—— locus citatus,	159, 9.
—— locus alter,	Ibid. 16.
—— Oratio Messeniaca,	69, 19.
Alcibiadis familia quomodo degeneravit,	132, 6.
Alcinoi Apologus, [Odyss. libb. ix.—xii.]	227, 7.
Alcæi et Sapphonis dialogus,	46, 17.
Alexander (Paris) an fuerit magnanimus,	179, 10.
—— Oratio rhetoris cujusdam incerti,	158, 8. 170, 10.
Alexandri (Paridis) laus,	160, 15.
Alcmæon, fabula Theodectis, [cf. Ethic. ad Nicom. l. iii. c. i. p. 93, 94. et Athen. Deipn. l. vi. p. 222, B.]	155, 8.
Alphesibœæ dictum, ex eadem fabula,	Ibid.
Amasis [seu forte Psammenitus, Amasidis filius, cf. Herodot. l. iii. c. 14.] in cæde filii non lacrymavit, super amicum mendi- cantem lacrymas effudit,	115, 20.

NOMINUM PROPRIORUM.

Anaxagoras a Lampfacenis sepultus est, et memoria ejus ab iisdem in honore habita,	159, 14.
Anaxandridæ iambicum de filiabus suis,	206, 5.
———— celebre dictum,	211, 13.
———— Τεγοντομᾶνῖα, fabula deperdita, [cf. Athen. Deipn. l. ix. p. 374, A. l. xiii. p. 570, E. et l. xiv. p. 614, C.]	215, 8.
Androclis Pitthei dictum de legibus,	164, 8.
Androtonis imago de Idrieo,	189, 18.
Antigone Sophoclea fratrem magis curat quam maritum et liberos,	228, 1.
Antimachi locus, [ex Thebaide forsan, cf. Athen. Deipn. l. xi. p. 468, A. 475, E. et 482, F.] de Teumesso, Bœotiæ colle,	193, 20.
Antiphontis Plexippus, fabula deperdita, [cf. Athen. Deipn. l. xv. p. 673.]	92, 9.
———— Meleager, fabula deperdita,	163, 14.
———— — ex eadem fabula locus citatus,	Ibid. 15, 16.
———— morituri dictum,	111, 19.
Antisthenis imago de Cephisodoto,	190, 15.
Archibius,	78, 1.
Archidamus,	189, 19.
Archilochus, quamvis maledicus, [cf. Scholiast. in Aristophan. Εἰρην. 1296.] a civibus suis magno in honore habitus,	159, 10.
Archilochi locus citatus,	233, 1.
———— de Charone, [cf. Plut. περὶ Εὐδουρίας, tom. ii. p. 917, Edit. Oxon.]	233, 5.
Archytæ dictum,	209, 19.
Areopagitæ ἐξω τῷ πρᾶγματος dicere prohibebant,	2, 14.
Argivi puniunt eos propter quos vel lex fertur, vel carcer ædificatur,	74, 9.
Aristippi dictum in Platonem,	160, 8.
Aristogitonis et Harmodii amor, [cf. Thucyd. l. vi. c. 54.]	169, 25.
———— statuæ in foro collocatæ,	50, 19.

INDEX

- Aristophanis Babylonii**, fabula deperdita, [cf. Aristoph. *Ἀχαρν.* 377, et Scholiast. in loc. Ibid. 502. et *Ὀπιδ.* 1555.] 186, 1.
- locus citatus, [juxta Scholiast. Græc. in Rhetor. Aristot. fol. 62, lin. 38. *Parif.* 1539.] 202, 16.
- Aristopho**, 157, 7.
- Athenienses** Homeri testimonio usi sunt de Salamine, [cf. *Iliad.* ii. 557, 8. et Diogen. Laert. l. i. p. 12, B. *Edit. Londin.* 1664.] 77, 4.
- cum Epidauriis et maritimis paciscuntur, 205, 16.
- inter Athenienses laudare facile, [cf. Platonis Menexen. tom. ii. p. 235, D. *Edit. H. Steph.*] 48, 15. 222, 19.
- Athos** perfoſſus, 201, 17.
- Attica Phiditia**, [cf. Athen. Deipn. l. iv. c. vi. p. 139, C. et c. viii. p. 141.] 206, 10.
- Attici** rhetores *ὑπερβολαῖς* utuntur, 214, 5.
- Autoclis** [Strombichidæ filii, cf. Xenoph. Hellen. l. vi. c. iii. sect. 2, et 5.] dictum in Mixidemidem, 160, 4.

B.

- Babylonii**, fabula Aristophanis deperdita, [cf. Aristophan. *Ἀχαρν.* 377, et Scholiast. in loc. Ibid. 502. et *Ὀπιδ.* 1555.] 186, 1.
- Biantis** præceptum de amicitia, 128, 7. 148, 4.
- Bœoti** fimiles illicibus, 190, 9.
- Brysonis** sophisma, [cf. Analyt. Poster. l. i. c. ix. Soph. Elench. cap. xi. sect. 5. et quæ habet Athenæus ex Ephippo, poeta Comico, Deipn. l. xi. p. 509, D.] 185, 3.

C.

- Calliæ** [Hipponici filii, cf. Xenoph. Hellen. l. vi. c. iii. sect. 2, et 3.] responſum Iphicrati, 183, 16.

NOMINUM PROPRIORUM.

Calliopes clamor,	184, 10.
Callippus erga Dionem quomodo se gesserit, [cf. Plutarch. vit. Dion. tom. v. p. 210— 213. <i>Edit. Bryan.</i>]	68, 2.
Callippi rhetoris ars qualis fuerit,	161, 8. 164, 3.
Callisthenes capite damnatus,	95, 16.
Callistrati accusatio,	36, 7.
———— Oratio Messeniaca,	232, 7.
Callistratus quomodo Melanopum accusavit, [cf. Plutarch. Vit. Demosth. p. 26, <i>Edit.</i> <i>Barton. Oxon.</i> 1744. et Xenoph. Hellen. l. ii. c. xxvii. et l. iii. c. iii.]	73, 16.
Calydon	199, 19, 21.
Carcini Medea, fabula deperdita,	166, 7.
———— Œdipus, fabula deperdita,	229, 3.
Carthaginienses quare sunt spoliati,	66, 13.
Cephisodotus,	190, 13.
Cephisodoti dictum in triremes,	206, 8.
———— in concursus populares,	Ibid. 14.
———— de Charete,	203, 10.
———— ad Athenienses,	Ibid. 15.
Chabriæ accusatio,	36, 9.
———— defensio,	207, 6.
Chæremon, poeta ἀντιγράφης,	214, 7.
Chæremonis Pantheus,	167, 3.
Chares ab Hocrate accusatus, in Oratione Sociali, sive de Pace,	231, 11.
———— Olynthiaci belli rationes reddit,	205, 11.
Charetis cum Eubulo lis,	77, 21.
Charidemus,	162, 11.
Charon faber, in Archilochi Iambis, [cf. Plu- tarch. <i>ἀπὸ Εὐδοκίᾳς</i> , tom. ii. p. 917, <i>Edit.</i> <i>Oxon.</i>]	233, 5.
Chii Homerum magnopere honorabant,	159, 11.
Chilo a Lacedæmoniis, quamvis literarum minime studiosis, in Senatorum numerum coop- tatus est,	159, 13.

INDEX

Chilonis præceptum, Μηδὲν ἄγαν,	127, 9. 147, 22.
Chœrilus [ὁ ἐρωποιδὴς, cf. Athen. Deipn. l. xi. p. 464, A. et Topic. l. viii. c. i. sect. 26.]	219, 18.
Chœrili poematis (forte) exordium de bellis	
Græcorum cum Persis,	220, 10.
—— locus alter citatus,	219, 18.
Cimonis familia quomodo degeneravit,	132, 8.
Cleon,	191, 11. 196, 19.
Cleophon contra Critiam Solonis Elegis usus est,	77, 6.
Cleophontis locutio ridicula,	194, 14.
Conon ad Evagoram se contulit,	160, 17.
Cononis dictum de Thrasybulo,	166, 18.
Coracis rhetoris ars unde sit conflata,	171, 24.
Corinthii quare irati sunt Simonidi,	32, 12.
Cratylus,	228, 10.
Critias,	226, 5.
Critiæ lis cum Cleophonte,	77, 6.
Cræso datum oraculum, [cf. Herodot. l. i. c. 53-91.]	192, 1.
Cyeni fortitudo, ac cædes,	152, 15.
Cydias de Sami κληροχίᾳ quid dixit Athenien- sibus,	III, 4.

D.

Darii expeditio,	141, 13.
Demadis dictum in Demosthenem,	171, 1.
Democratis dictum de Oratoribus,	190, 13.
Democriti Chii jocus in Melanippidem, [ix παρωδίας vers. Hesiodi, Opp. et Dier. 248, 249. Edit. Brunck.]	200, 14, 16, 17.
Demosthenis (ducis) dictum in Athenienses,	190, 11.
—— — η̄ περί αὐτῶν δίκη,	155, 16.
Diogenis Cynici dictum in cauponas Atticas,	206, 9.
Diomedes Ulyssæm elegit,	225, 10.
—— cur Ulyssæm prætulerit,	163, 17. 225, 10.
Diomedontis Publicani dictum de vectigalium redemptura,	154, 19.

NOMINUM PROPRIORUM.

Dionis quid fecit Callippus, [cf. Plutarch. Vit. Dion. tom. v. p. 210—213. <i>Edit. Bryan.</i>]	68, 2.
Dionysii cognomento Ænei locus ex Elegia,	184, 8.
Dionysius Siculus tyrannidem affectans custodiam petit, [cf. Herodot. lib. i. c. 59.]	14, 4, 6.
Dionysii prioris familia quomodo degeneravit,	132, 7.
Diopithi mortuo munera a Persarum rege missa fero nimis pervenerunt,	115, 14.
Dorieus, victor Olympicus, [cf. Harpocrat. in voc.]	12, 3.
Draconis leges,	166, 20.

E.

Eleatis quid responderit Xenophanes, de Leu- cotheæ cultu, [cf. Plutarch. <i>περὶ Λεωκοθαιμ.</i> tom. i. p. 679, <i>Edit. Owen.</i>]	166, 9.
Ἑλεσι, five Miserationes, Thrasymachi,	179, 14.
Elis a Gorgia laudata,	223, 7.
Empedocles verbis ambiguis utitur,	191, 20.
Empedoclis locus, de non interficiendis animan- tibus,	69, 15.
Epicharmus quomodo amplificatione usus est, [cf. lib. de Generat. Animal. c. xviii. p. 648, F.]	39, 15.
Epicharmi locus citatus, [cf. Demetr. de Elocut. Sect. 24.]	203, 10.
Epidaurus,	205, 16.
Epigramma Simonidis in Olympicum victorem, [cf. Eustath. in Homer. p. 1761, lin. 23. <i>Edit. Rom.</i>]	40, 5. 49, 3.
Epimenides Cres quomodo vaticinatus est,	231, 3.
Epimenidis dictum de vatibus,	Ibid. 2.
Ergophilo accusato quid accidit,	95, 15.
Evagoras, Cypri rex, quomodo ab Isocrate laudatus est,	160, 16.
Eubulus Platonis dicto contra Charestem usus est,	77, 21.

INDEX

Euclemonis defensio,	74, 4.
Euphrone Thebis occiso, reus cædis quomodo se defenderit, [cf. Xenoph. Hellen. l. vii. c. iv.]	155, 17.
Eveni Parii pentameter, [cf. Aristot. Metaphyf. l. iv. c. v. Ethic. Eudem. l. ii. c. vii. et Theognid. vf. 464, p. 20. Gnostic. Poet. Græc. Edit. Brunck.]	57, 9.
Euripides,	182, 3. 220, 13.
—— ab Hygiænone impietatis accusatus quid responderit,	224, 12.
Euripidis Hecuba, vf. 864, 5.	145, 7.
—— Hippolytus, vf. 988, 9.	150, 5.
—— vf. 612.	224, 15.
—— Iphigenia in Aulide, vf. 68, 9.	171, 4.
—— vf. 80.	268, 8.
—— Iphigenia in Tauris, vf. 727.	193, 14.
—— vf. 1162.	222, 9.
—— Medea, vf. 294, 5.	144, 19. 146, 1.
—— vf. 296, 7.	145, 3, 4.
—— Orestes, vf. 234.	61, 10.
—— Cyclops, vf. 86. conferend.	184, 5.
—— Meleager, fabula deperdita, Fragm. i. p. 572. <i>Edit. Musgrav.</i> [cf. Scholiast. Græc. in Aristot. Rhet. fol. 61, B. lin. 30. Scholiast. in Aristophan. <i>Barpax.</i> vf. 1269. Lucian. Conviv. p. 1048. <i>Edit.</i> <i>Bourdelot.</i> Demet. Phaler. Sect. 58. et Sophoclis Philoctet. initio.]	199, 19.
—— Troades, vf. 1051.	145, 19.
—— vf. 990.	169, 1.
—— vf. 969, 971.	232, 17, 18.
—— Telephus, fabula deperdita, Fragm. ii. p. 589. <i>Edit. Musgrav.</i> [at Cyclops ejus- dem, vf. 86. omnino conferendus.]	184, 4.
—— Sthenobœa, fabula deperdita, Fragm. i. p. 587. <i>Edit. Musgrav.</i> [cf. Aristophan.	

NOMINUM PROPRIORUM.

<i>Barpax</i> . vf. 1248, 1250. et Scholiast. in loc.]	145, 5.
Euripidis Ceneus, fabula deperdita, [cf. Aristophan. <i>Ἀχαρν.</i> vf. 417. et Scholiast. in loc.]	227, 9.
———— Antiope, fabula deperdita, <i>Fragm.</i> xxxiv. p. 549. tom. iii. <i>Edit. Musgrav.</i> [cf. Plutarch. <i>περὶ Ἀδελφότητας</i> , tom. iii. p. 68. Platonis <i>Gorg.</i> p. 191. et Routhii <i>Animadv.</i> in loc. p. 432.]	63, 8.
———— locus ex fabula incerta, <i>Andromeda</i> forte, [cf. Ciceron. <i>de Finibus</i> ; l. ii. c. 32. Stobæum, <i>Serm.</i> xxix. p. 200. lin. 49. <i>Edit.</i> 1609. et Plutarch. <i>Sympes.</i> l. i. p. 472. tom. iii. <i>Edit. Oxon.</i>]	58, 14.
———— locus alius, [cf. <i>Fragment.</i> p. 505, vf. 12. <i>Edit. Barnes.</i>]	163, 11.
———— locus alius, <i>Fragm.</i> iii. p. 592, <i>Edit. Musgrav.</i> [sed verba sunt Thyestis ad Atreum fratrem, juxta Scholiast. Græc. in <i>Rhetor.</i> fol. 43, B. lin. 48.]	154, 11, 12, 13.
Euripidis responsum ad Syracusanos, [cf. Scholiast. Græc. in <i>Rhetor.</i> fol. 35, lin. 30.]	110, 9.
<i>Εὐσεβίς</i> , fabula incerti Auctoris sic dicta,	215, 10.
Euthydemī ratio sophistica, [cf. lib. de <i>Soph.</i> <i>Elench.</i> cap. xx. sect. 6.]	168, 24. 169, 2, 3.
Euthynus,	138, 14.
Euxenus,	189, 20, 21.

F.

Fabulæ Æsopicæ,	141, 10.
———— <i>Libycæ</i>	<i>Ibid.</i>
Fabula Æsopi pro demagogo Samio,	124, 4, 19.
———— <i>Stesichori</i> in <i>Phalarin</i> ,	142, 4, 8.

G.

Geloni <i>κοτταβία</i> ab Æneſidemo miſſa, et quare, [cf. Athen. Deipn. l. xv. p. 666, B. et 668, E.]	68, 4
Γερωντομανία, fabula Anaxandridæ deperdita, [cf. Athen. Deipn. l. ix. p. 374, A. l. xiii. p. 570, E. ac l. xiv. p. 614, C.]	215, 8.
Glauco Teius τὸ περὶ τὴν ὑπόκρισιν ῥητορικὴν per- tractavit,	178, 10.
Gorgias duplicibus nominibus frequenter uſus eſt,	186, 8.
Gorgiæ <i>εἰρωναῖαι</i> ,	196, 12.
—— metaphoriæ longe petitiæ,	188, 20.
—— λέξις ποιητικῇ,	189, 3.
—— proœmium orationis Olympicæ,	219, 5.
—— encomium in Eleos,	222, 5.
—— dictum de hirundine,	189, 2.
—— de ſeipſo, nunquam ſibi orationem deſſe,	231, 14.
—— debere ſeria aduerſariorum argu- menta ridiculis evertere, et contra,	235, 10.
Græciæ luctus,	206, 18.
—— oculi,	205, 10.
Gygis opes,	233, 6.

H.

Harmodii et Ariſtogitonis amor, [cf. Thucyd. l. vi. cap. 54.]	169, 25.
—— ſtatue Athenis in foro collocatæ,	50, 19.
Hecabe Euripidis, in Troad. vf. 990,	166, 22.
Helenam unde laudet Iſocrates,	160, 14.
Heracliti (Ephēſii) ſcripta interpunctu difficilia,	192, 15.
—— locus citatus,	Ibid. 18.

NOMINUM PROPRIORUM.

Herodici valetudo qualis fuerit, [cf. Platon. de Repub. tom. ii. p. 406, A. <i>Edit. H. Stepb.</i> et Plutarch. de fera Num. vind. tom. iii. p. 236, <i>Edit. Oxon.</i>]	46, 15.
Herodici dictum de Thrasymacho,	166, 18.
———— de Polo, [cf. Routhii <i>Animadv.</i> in Platonis <i>Gorgiam</i> , p. 365.]	Ibid.
———— de Draconte legumlatore,	Ibid. 20.
Herodoti Thurii [cf. Strabon. l. xiv. p. 970, <i>Edit. Amst.</i> et Plutarch. de Exilio, o. xiii. tom. iii. p. 437, <i>Edit. Oxon.</i>] Clio, c. i.	198, 16.
———— Euterpe, c. 30.	226, 20.
Hesiodi locus, [Opp. et Dier. vf. 15. inter Gnomic. Poet. Græc. <i>Edit. Brunck.</i>]	99, 11. 122, 19.
———— vf. 248, 249. omnino conferendi,	200, 16, 17.
Hesione, Priami soror,	224, 23.
Hippolochus,	50, 18.
Hipparchi cædes,	169, 26.
Homeri <i>Iliad.</i> lib. i. vf. 1.	220, 8.
———— vf. 82.	90, 3.
———— vf. 255.	31, 17.
———— vf. 356.	89, 13.
———— vf. 477.	185, 13.
———— l. ii. vf. 160, 176.	31, 26.
———— vf. 196.	90, 1.
———— vf. 298.	32, 2.
———— vf. 671, 2, 3.	215, 20.
———— vf. 557. [cf. Diogen. Laert. in Vit. Solon. l. i. p. 12, B. <i>Edit. Londin.</i> 1664.]	77, 4.
———— l. iv. vf. 126.	209, 1.
———— l. ix. vf. 588, 589, 590.	39, 12.
———— vf. 522.	202, 18.
———— vf. 385, 388, 390.	214, 1.
———— vf. 644.	89, 14.
———— l. xi. vf. 542, 3.	120, 4, 5.

INDEX

Homeri Iliad: l. xi. vf. 573.	209, 3.
———— l. xii. vf. 243.	147, 13.
———— l. xiii. vf. 587.	208, 15.
———— vf. 799.	209, 12.
———— l. xv. vf. 542.	209, 5.
———— l. xviii. vf. 109.	58, 24. 88, 8.
———— vf. 309.	147, 15.
———— cf. l. xx. vf. 164, 442, 445.	189, 10.
———— cf. l. xxi. vf. 168.	209, 3.
———— l. xxiii. vf. 108.	59, 18.
———— l. xxiv. vf. 54.	96, 12.
Homeri Odyff. l. i. vf. 1.	220, 9.
———— l. iv. vf. 204.	230, 11.
———— l. vi. vf. 327.	222, 15.
———— l. ix. vf. 504.	96, 5.
———— l. xi. vf. 597.	208, 13.
———— cf. l. xiv. vf. 214.	204, 3.
———— l. xv. vf. 399, 400.	58, 16.
———— l. xix. vf. 361.	228, 14.
———— l. xxii. vf. 347.	40, 12.
———— l. xxiii. vf. 263, et seqq.	227, 8.
Homerus rebus inanimis metaphorice tribuit.	
animata,	208, 10.
a Chiis magno in honore habitus,	159, 11.
Homeri testimonio usi sunt Athenienses,	77, 4.
Hygiænonis 'Αντιδοσις, contra Euripidem,	224, 12.

I.

Jasonis Thessali dictum, [cf. Phutarch. 'Ῥῆμα.	
Παραγγελμ. tom. i. p. 532, Edit. Gron.]	68, 7.
Idrieus,	189, 16.
Incerti Poetæ senarii, de gratia non referenda	
iis qui non sponte, sed coacti, in nos beneficia contulerunt,	154, 7—10.
locus, de Theffio, ut videtur, et	
Cæneo, filii orbato, [cf. Ovid. Metamorph.	
l. viii. vf. 486.]	156, 7.

NOMINUM PROPRIORUM.

- Incerti Poetæ loci duo, ex Hymno, ut videtur,
in Apollinis honorem, 198, 1, 2.
- _____ locus, de ira moderanda, [cf.
Brunck. Gnostic. Poet. Græc. p. 343.] 146, 5.
- _____ de invidia, 122, 9.
- _____ hexameter, [cf. Herodot. l. i.
c. 155.] 77, 18. 147, 18.
- _____ locus de valetudine, [cf. Athen.
Deipn. l. xv. c. 14. p. 694, E, F. Pla-
ton. Gorg. p. 107, et 108, *Edit. Routh.*
et Gnostic. Poet. Græc. p. 243, *Edit.*
Brunck.] 145, 16.
- _____ fabula οἱ Εὐσεβῆς dicta, 215, 10.
- _____ locus de quodam distorta crura ha-
bente, 213, 1, 18.
- _____ de Philammone athleta, [cf. Æf-
chin. contra Ctesiphont. p. 93. Demof-
then. de Corona, p. 162, 163. *Edit. Oxon.*
1801. et Suid. in voc. Φιλάμμων.] Ibid. 2, 15.
- _____ ænigma celebre, [cf. Aristot. Poet.
Sect. 37. *Edit. Tyrwhitt.* Athen. Deipn.
l. x. p. 452. et Plutarch. Conviv. tom. i.
p. 607. *Edit. Oxon.*] 184, 17.
- _____ locus, [sed cf. Fragment. V. ο So-
phoclis Tereo, p. 251, tom. ii. *Edit. Oxon.*] 146, 9.
- _____ locus alter, [sed locum hunc ex
Aristophane desumptum esse ait Scholi-
astes Græcus in Rhet. Aristot. fol. 62,
lin. 38. *Parif.* 1539.] 202, 16.
- _____ loci plures, 193, 3. 198, 5. 210, 14. 211, 8.
220, 3.
- _____ metaphoræ, 194, 5, 7.
- Incerti Oratoris dictum de Pitholao et Lyco-
phrone, 202, 5.
- _____ dicta, ex Oratione de Alexan-
dro, (*Paride.*) 158, 8. 170, 10.
- Incertorum Auctorum loci, et exempla varia, 161, 13. 162,

INDEX

20. Ibid. 21. 164, 17. Ibid. 19. 165, 1. 168, 6.	
Ibid. 10. Ibid. 16. Ibid. 19. 170, 13. Ibid. 14,	
15. 171, 4. 191, 10. 202, 19. 203, 1. Ibid. 3. Ibid.	
4. Ibid. 5. 207, 4. Ibid. 12. Ibid. 19. 210, 21.	
211, 6. Ibid. 24. 212, 12, 15. 213, 11. 215, 5.	
Ibid. 12. Ibid. 17, 18. 219, 10, 11. 222, 1, 2.	
224, 1. 226, 8. Ibid. 16, 18. 227, 16, 18. 230,	
22, 23.	
Jocasta, in Œdipo Carcini,	229, 3.
Iphicratis dictum de seipso,	46, 9. 49, 2.
———— de Thebanis Philippo transitum	
in Atticam præbentibus,	157, 2.
———— de statua ipsi donanda, ex Orat.	
contra Harmodium,	156, 17.
———— ex eadem Oratione,	158, 3, 6.
———— contra Aristophontem,	157, 7.
———— in Calliam,	183, 15.
———— contra Charetem,	207, 1.
———— contra Naufratem,	123, 15.
———— de filio suo,	162, 6.
———— de foedere Atheniensium cum	
Epidauriis isto,	205, 16.
Ismenia et Stilbonis controversia,	159, 1.
Isocrates ἀντιπαρολαϊς utitur,	56, 21.
———— inter hortandum alios accusat,	231, 10.
———— Helenam unde laudet,	166, 14.
———— Orationes suas alienis laudationibus,	
tanquam episodis, ornat,	231, 13.
Isocratis dictum de Euthyno,	138, 13.
———— Archidamus conferendus, p. 36. lin. 5,	
Edit. Batt.	233, 9.
———— Oratio περὶ τῆς Ἀντιδόσεως,	232, 24.
———— de Evagora, rege Cyprio, p. 95,	
lin. 13.	160, 16.
———— Helenæ Encomium, initio,	219, 1.
———— p. 124, et 132,	
lin. 8,	160, 14.

NOMINUM PROPRIORUM.

Isocratis Helenæ Encomium, p. 135, lin. 11.	160, 15.
———— Oratio Socialis, five de Pace,	231, 12.
———— p. 412. lin. 5.	210, 25.
Isocratis Oratio ad Philippum, p. 233, lin. 10.	208, 5.
———— p. 234, lin. 5.	206, 15.
———— p. 247, lin. 10.	209, 22.
———— p. 258. lin. 9.	210, 25.
———— p. 265, lin. 4.	204, 19.
———— p. 265, et seqq.	232, 24.
———— p. 295, lin. 3.	208, 6.
———— Oratio Panegyrica, initio,	219, 7. 201, 2.
———— p. 220, lin. 7.	196, 8.
———— p. 168, lin. 7.	196, 9.
———— p. 136, lin. 2.	201, 6.
———— p. 138, lin. 11.	201, 10.
———— p. 143, lin. 4.	201, 12.
———— p. 153, lin. 3.	201, 14.
———— p. 164, lin. 2.	201, 16.
———— p. 174, lin. 2.	201, 18.
———— p. 199, lin. 13.	201, 19.
———— p. 216, lin. 11.	202, 1.
———— p. 220, lin. 8.	202, 3.
———— p. 217, lin. 5.	207, 16.
———— p. 212, lin. 14.	207, 13.
———— p. 201, lin. 4.	207, 10.
———— p. 184, et seqq.	231, 11.
Italioæ Pythagoram magnopere honorabant,	159, 14.

L.

Lacedæmonii Chilonem in Senatorum numerum cooptarunt,	159, 13.
Lacedæmoniorum foemina vitiosæ,	24, 22.
Lacedæmone comam alere honestum, et quare,	47, 19, 20.
Laconica apophthegmata quibus locis convenient,	146, 20.
Laconici cujusdam Ephori responsum,	235, 1.

I N D E X

Lampo [cf. Scholiast. in Aristophan. Νεφέλ. 331. et Ὀρν. 521.] a Pericle interrogatus quid dixit,	233, 19.
Lampsaceni Anaxagoram sepeliverunt, et memo- riam ejus diu coluerunt,	159, 14.
Leodamas, Callistratum et Chabriam accusans, quid dixit,	36, 6, 9.
Leodamantis a Thrasybulo accusati defensio,	165, 12.
Leptinis dictum de Lacedæmoniis bello afflictis,	205, 9.
Leucotheæ cultus, [cf. Plutarch. περὶ Δαιτυδαμ. tom. i. p. 679, Edit. Oxon.]	166, 4.
Libyæ fabulæ,	141, 10.
Lycimnii (five Licymnii) Sophistæ dictum,	185, 1.
Lycimnius, in arte sua, nova nomina, sed inania et nugatoria, invenit, [cf. Platon. Phædr. tom. iii. p. 267, C. Edit. H. Stepb.]	218, 12.
———— inter Poetas Dithyrambicos ἀναγνώ- σκους et ἀκριβῆς,	214, 18.
Lycoleon, Chabriam reum defendens, quid dixit,	207, 5.
Lycophron [ὁ Σοφιστής, cf. Aristot. Polit. I. iii. c. ix. p. 208, G. lib. de Soph. Elench. c. xv. sect. 16, et Athen. Deipn. I. vi. p. 267, A.] duplicibus nominibus, ac vocibus barbaris, frigide gaudet uti,	186, 6, 17.
———— in judicium vocatus—et quid dictum est de eo,	202, 4.
Lycurgi leges Lacedæmoniis magnopere profu- erunt,	159, 17.
Lyfiæ locus, ex Oratione deperdita, [cf. Dionys. Halic. in Vit. Lyfiæ, sub finem,]	163, 4.
———— λόγος ἐπιταφίος, p. 45, lin. 16. Edit. Oxon. 1768.	201, 16.
———— p. 52, lin. 17.	206, 17.

M.

Mantias, orator Atheniensis,	158, 21.
------------------------------	----------

NOMINUM PROPRIORUM.

Marathonia pugna,	150, 22.
Medea, fabula Carcini deperdita,	166, 7.
Melanippides a Democrito Chio irridetur,	200, 14.
Melanopus quomodo a Callistrato accusatus est, [cf. Plutarch. Vit. Demosth. p. 26. <i>Edis.</i> <i>Barton. Oxon.</i> 1744. et Xenophont. Hel- len. l. ii. c. 27. et l. iii. c. 3.]	73, 3.
Meleager, fabula Antiphontis deperdita,	163, 14.
Miltiadis decretum,	205, 15.
Mitylenæi Sapphonem honorabant,	159, 11.
Mixidemidis accusatio,	160, 4.
Macroclis (five Myroclis) dictum,	205, 21.

N.

Nauficrates,	223, 15.
Nicanoris cædes, et judicum sententia de eadem,	155, 16.
Niceratus ὁ παψωδὸς,	212, 16.
Nireus, Græcorum pulcherrimus, ab Homero uno tantum in loco memoratur,	216, 4.

O.

Odysea speculum vitæ humanæ,	188, 24.
Œdipus, fabula Carcini deperdita,	229, 3.
Œnei orbitas, [cf. Athen. Deipn. l. vi. p. 223, D.]	156, 8.
Olympici victoris cujusdam dictum de seipso,	40, 7. 49, 4.
Olympionicarum præmium,	12, 5.
Oraculum antiquum de Cræso, [cf. Herodot. l. i. c. 53. 91.]	192, 1.
Orestes, fabula Theodectis deperdita,	169, 9.
———— ex eadem locus citatus,	Ibid. 11, 12, 13.

P.

Palamedes, in Γεγοντολογία Anaxandridæ,	215, 9.
Pamphili ars qualis fuerit,	164, 3.

INDEX

- Parii Archilochum, quamvis maledicum, magnopere honorabant, 159, 10.
 Pentheus, fabulæ Chæremonis deperdita, 167, 3.
 Peparethiæ (Orationis forte pro urbe Peparetho habitæ) locus citatus, 158, 19.
 Periandri Corinthii testimonio usi sunt Tenedii adversus Sigeenses, 77, 5.
 Periclis λόγος ἐπιτάφιος, et ex eodem metaphora pulcherrima κατ' ἀναλογίαν, [Quæ hic citat Aristoteles ex oratione Periclis, non reperiuntur apud Thucydidem, l. ii. c. 35. Sed cf. Herodot. l. vii. c. 162.] 40, 13, 205, 6.
 ——— dictum de insula Ægina, [sed cf. Plutarch. Vit. Demosth. initio; et Athenæum, qui Demadi hoc tribuit, Deipn. lib. iii. c. 21. p. 99.] 205, 20.
 ——— dictum in Samios, 190, 7.
 ——— in Bœotos, Ibid. 9.
 ——— in Lamponem, 233, 17.
 Periclis familia quomodo degeneravit, [cf. Platon. Alcibiad. i. tom. ii. p. 118, E. Edit. H. Steph.] 132, 9.
 Phayllus, Poeta Cyclicus, 227, 8.
 Philammon, athleta, [cf. Æschin. contra Ctesiphont. p. 93. Demosthen. de Corona, p. 162, 163, Edit. Oxon. 1801. et Suid. in voc. Φιλάμμων,] 213, 2, 15.
 Philemon, ὁ ὑποκριτής, 215, 7.
 Philippus petit transitum in Atticam, 157, 2.
 Philocrates accusatus quid dixit, 95, 11.
 Philoctetes a Pratyæ morsus, 212, 16.
 Philomela, 189, 5.
 Pindari Olymp. i. initio, 36, 16.
 ——— locus citatus, [cf. Schneider. Carm. Pindar. Fragm. p. 18.] 168, 14.
 Pisander quomodo Sophoclem interrogabat, 234, 22.
 Pisistratus exemplo est eorum qui custodiam pe-

NOMINUM PROPRIORUM.

tunt, quod tyrannidem affectent, [cf. Herodot. l. i. c. 59.]	14, 5.
Pitholaus in iudicium vocatus — et quid dictum est de eo,	202, 4
Pitholai dictum de Paralo, Atheniensium nave,	205, 18.
———— de Sesto oppido,	205, 19.
Pittaci apophthegma,	126, 8.
———— lex de ebriis, [cf. Polit. l. ii. c. 2. et Diogen. Laert. l. i. p. 19. D. Edit. Lond. 1664.]	173, 12.
Platonis (forte Comici) dictum in Archibium,	78, 1.
Platonis Menexenus, sive <i>ἐπιδάμιος</i> , p. 15. lin. 7, et 24. Edit. Oxon. 1768.	48, 15. 222, 19.
———— Phædrus,	196, 13.
———— Protagoras, tom. i. p. 339, B. Edit. H. Steph.	208, 3.
———— Apologia Socratis, Sect. 15. p. 85. lin. 3. Edit. Forster. Oxon. 1765.	234, 2.
———— Ibid. pagg. 84, 85.	158, 1.
———— de Repub. l. v. tom. ii. p. 469, E. Edit. H. Steph.	190, 1.
———— l. vi. p. 488, B.	190, 3.
———— l. x. p. 601, B.	190, 5.
———— Gorgias, p. 151, lin. 4. Edit. Rontb. conferend.	38, 5.
Plexippus, fabula Antiphontis deperdita,	92, 9.
Polus,	166, 19.
Polybus,	220, 15.
Polycratis dictum in Thraſybulum,	169, 8.
———— de muribus,	170, 4.
Polyenæti Sphettii dictum in Speusippum,	206, 6.
Pratys, ὁ παλαῖος, Niceratum vincit,	212, 18.
Prodicti dictum de excitandis auditoribus dormitantibus, [cf. Platon. in Cratylo, tom. i. p. 384, B. et Axioch. tom. iii. p. 366, C. Edit. H. Steph.]	222, 3.
Prologus fabulæ τῶν Εὐσεβίων,	215, 10.

INDEX

- Prologus fabulæ Cœnei, 227, 9.
 Protagoras genera nominum divisit, 192, 7.
 Protagoræ ἐπαγγελμα, sc. τὸ τὸν ἥτις λόγον κρείττω
 ποιεῖν, male acceptum ab hominibus, et
 quare, [cf. Isocrat. περὶ Ἀντιδόσεως, tom. ii.
 p. 381, lin. 3. *Edit. Batt.* Aristophan.
 Νεφέλ. vf. 112. &c. et Platon. Apolog.
 Socrat. p. 61, lin. 6. et 63, 9. *Edit. For-*
ster. 1765.] 172, 7, 8, 9.
 Proverbia quædam, scilicet,
 Αἰεὶ τὸν ὅμοιον, [cf. Odyss. l. xvii. vf. 217. Aristot.
 Ethic. ad Nicom. l. viii. c. i. p. 361,
Edit. Oxon. 1803, et Empedoclis locum
 ibi citatum; ac Erasmi Adag. Chil. i.
 Cent. ii. Prov. 21, 22. 62, 11.
 Αἰεὶ κολοῖς παρὰ κολοῖον, [cf. Schotti Proverbia
 Græca, pagg. 39, 182, 460. et 602, vf.
 429. ac Erasmi Adag. Chil. i. Centur. ii.
 Prov. 23. 62, 15.
 Ἀτλὴνδς πάροικος, [cf. Schotti Prov. Græc. pag.
 35. et 642, vf. 1268. et Erasmi Adag.
 Chil. ii. Centur. i. Prov. 72.] 147, 20.
 Δικαιοσύνη μικρὸν ἐστὶ, [cf. Schotti Prov. Græc. p.
 588, vf. 194. et Erasmi Adag. Chil. ii.
 Cent. i. Prov. 67.] 41, 6.
 Ἐγνων, δὲ θῆρ θῆρα, [cf. Schotti Prov. Græc. p. 630,
 vf. 1019. et Erasmi Adag. Chil. i. Cent.
 ii. Prov. 20. p. 79. A.] 62, 13.
 Ἐλεος πρίσθαι καὶ τοὺς ἄλλας, [cf. Erasmi Adag.
 Chil. iii. Cent. vi. Prov. 25.] 161, 18.
 Ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ, [cf. l. i. c. ix. p. 47. lin. 2.
 Euripid. Cresphont. Frag. iii. p. 557.
Edit. Musgrav. Theognid. vf. 84. inter
 Gnostic. Poet. Græc. *Edit. Brunck.* Lon-
 gin. περὶ ὕψους, Sect. iv. p. 26. *Edit. Pearce.*
 Schotti Prov. Græc. p. 341. et 626, vf.

NOMINUM PROPRIORUM.

953. et Erasmi Adag. Chil. ii. Cent. i.
Prov. 70.] 109, 12.
- Ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν, [cf. Schotti Prov. Græc.
p. 636, vf. 3. et Erasmi Adag. Chil. ii.
Cent. i. Prov. 65.] 32, 4.
- Ἥλιξ ἡλικα τέρπει, [cf. Schotti Prov. Græc. p. 636,
vf. 3. et Erasmi Adag. Chil. i. Cent. ii.
Prov. 20.] 62, 9.
- Ἰχθύες ἀλὸς δέοντα, [cf. Erasmi Adag. Chil. iv.
Cent. viii. Prov. 63.] 164, 10.
- Κἄν ἀπὸ νεκρῶ φέρειν, [cf. Schotti Prov. Græc.
p. 176, et 226. et Erasmi Adag. Chil. ii.
Cent. i. Prov. 69.] 107, 11.
- Καρπάδιος τὸν λαγῶ, [cf. Schotti Prov. Græc.
p. 301, et 469. et Erasmi Adag. Chil. ii.
Cent. i. Prov. 81.] 213, 7.
- Καύνιος ἔρω, [cf. Ovid. Metamorph. l. ix. vf. 453.
Schotti Prov. Græc. p. 225, et 455. et
Erasmi Adag. Chil. iii. Cent. ii. Prov.
44.] 173, 2.
- Κεραμεὺς κεράμεϊ, [cf. Hesiod. Opp. et Dier. vf. 15.
et Erasmi Adag. Chil. i. Cent. ii. Prov.
25.] 99, 11. 122, 19.
- Κοινὸς ὁ Ἑρμῆς, [cf. Schotti Prov. Græc. pagg.
222, 284, 467. et 642, vf. 1301. ac Erasmi
Adag. Chil. ii. Cent. i. Prov. 85.] 168, 18.
- Μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, [cf. Schotti Prov. Græc.
pagg. 206, 264, 390. et 606, vf. 510. ac
Erasmi Adag. Chil. i. Cent. x. Prov. 52.] 77, 16.
- Μουσῶν λεία, [cf. Schotti Prov. Græc. pagg. 118,
232, et 488. ac Erasmi Adag. Chil. i.
Cent. x. Prov. 92.] 66, 21.
- Νήπιος, ὃς πατέρα κλείνας παῖδας καταλείπει, [cf. He-
rodot. l. i. c. 155. Homer. Odyss. l. iii.
vf. 196. Schotti Prov. Græc. p. 584,
vf. 88. et Erasmi Adag. Chil. i. Cent. x.
Prov. 53.] 77, 18. 147, 18.

I N D E X

- Προφάσεις δέονται μόνον ἢ πονηρίαι, [cf. Schotti Prov.
Græc. pagg. 247, 307. et Erasmi Adag.
Chil. ii. Cent. i. Prov. 68.] --- 67, 6.
- Τὰ κατὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, [cf. Aristot. Polit.
l. v. c. v. p. 236, A. *Edit. Casaub.* Schotti
Prov. Græc. p. 594, vf. 282. et Erasmi
Adag. Chil. ii. Cent. i. Prov. 71.] 31, 20.
- Τὰ σφυρία δείται ἐλαίῳ [cf. Schotti Prov. Græc.
p. 588, vf. 191. et Erasmi Adag. Chil. iv.
Cent. viii. Prov. 64.] 164, 12.
- Τὸ συγχεῖν γὰρ καὶ φθίνειν ἐκτεταται, [cf. Schotti
Prov. Græc. p. 622, vf. 879. et Erasmi
Adag. Chil. iv. Cent. viii. Prov. 59. 122, 9.
- Pfammethico regi quid responderint Ægyptii,
[cf. Herodot. lib. ii. c. 30. et Plutarch. de
Exilio, p. 425. tom. iii. *Edit. Gron.*] 226, 19.
- Pythagoras ab Italiotis in honore habitus, 139, 14.

R.

- Rhadamanthus, in Γεγοντομανία Anaxandridæ, 215, 9.

S.

- Samii pueris similes, et quare, 190, 7.
- Sappho apud Mitylensæos in honore habita, 159, 12.
- Sapphonis responsum Alcæo,
—— dictum de morte, 46, 20. 160, 7.
- Simonidis locus de Corinthiis, 32, 14.
- metaphora, de viro bono, [cf. Platon,
Protag. p. 339, A. B. tom. i. *Edit. H.
Steph.* et Stobæum, Serm. xliv. p. 311,
Edit. 1619.] 208, 3, 4.
- epitaphium in Archedicen, Hippia
filiam, [cf. Thucyd. l. vi. c. 59.] 49, 5.
- epigramma in victorem Olympicum,
[cf. Eustath. in Homer. p. 1761, lin. 23. ---
Edit. Rom.] 40, 47. 49, 4.

NOMINUM PROPRIORUM.

Simonidis responsum Hieronis uxori, de sapientibus et divitiis,	133, 3.
———— carmen de mulis Olympionicæ ejusdam, [cf. Aristophan. <i>Εἰρην.</i> vf. 696, ac Scholiast. in loc. et Athen. Deign. l. xiv. c. 21. p. 656, D.]	185, 19, 22.
Sisyphi lapis,	209, 9.
Socrates accusatorem Melitum quomodo interrogavit, [cf. Platon. Apolog. Socratis, Sect. xv. p. 85. lin. 3. <i>Edit. Forster. Oxon.</i> 1765.]	234, 2.
Socratis familia quomodo degeneravit,	132, 9.
———— dictum de laudandis Atheniensibus, [cf. Platonis Menexen. tom. ii. p. 235, D. <i>Edit. H. Steph.</i>]	48, 15. 222, 19.
———— de Archelao,	158, 10.
Socrates, oratio Theodectis sic dicta,	160, 21.
Socraticæ <i>παραβολαί</i> ,	141, 17.
Socratici sermones <i>ῥῆγ</i> habent, mathematicæ demonstrationes non item,	227, 14.
Solenis Elegi, [cf. Diogen. Laert. in Vit. Solon. l. i. p. 11, F. 12, A. et 15, D. <i>Edit. Lond.</i> 1664.]	77, 6.
———— ex iisdem locus citatus, [cf. Proclum, ad Timæum, l. i. p. 25. <i>Edit. Basil.</i>]	77, 9.
———— Leges Atheniensibus magnopere profuerunt,	159, 16.
———— Lex graviorem poenam imposuit, si quis τὸν ἐταρόφθαλμον τυφλώσῃ, [cf. Diogen. Laert. in Vit. Solon. l. i. p. 14, C. <i>Edit. Londin.</i> 1664.]	41, 17.
Sophoclis Iambi,	199, 18.
———— Antigona, vf. 463, 4, 5.	69, 13, 4. 75, 18, 19.
———— vf. 229,	222, 8.
———— vf. 924,	228, 3.
———— vf. 647, et seqq.	229, 5.
———— vf. 704, et seqq.	233, 7.

INDEX

Sophoclis Œdipus Tyrannus, vi. 793.	225, 15.
————— Σύνδεσμοι, [fabulæ sic dictæ Fragment. a Plutarcho servatum, tom. i. p. 280, <i>Edit.</i> <i>Oxon.</i> conferend.]	170, 6.
————— (forte) Teucer, fabula deperdita, 157, 6.	224, 22.
————— Tyro, fabula deperdita, [cf. Brunckii Animadv. in Fragment. Sophoc. tom. ii. p. 256, <i>Edit. Oxon.</i>]	166, 16.
Sophocles calumnianti quid responderit,	223, 20.
Sophocles (orator, et vir politicus,) pro Eucte- mone quid dixerit,	74, 4.
————— ejusdem responsum Pisandro,	234, 22.
Speusippus,	206, 6.
Stesichori fabula in Phalarin,	142, 4. et seqq.
————— dictum in Locrenses,	146, 21. 210, 6.
Stilbonis et Ifmenię controversia,	159, 1.
Strabax,	162, 11.

T.

Telephus, fabula Euripidis deperdita,	184, 5.
Tenediorum cum Sigeensibus lis,	77, 5.
Teucer, Tragedia deperdita, (forte Sophoclis.)	157, 6. 224, 22.
Teumessus,	193, 21.
Theagenes Megarensis exemplo est eorum qui tyrannidem affectantes custodiam petunt,	14, 6.
Themistoclis interpretatio oraculi de muris lig- neis, [cf. Herodot. l. vii. c. 141.]	77, 11.
Theodamantis dictum de Archidamo,	189, 19.
Theodectea rhetorica,	203, 9.
Theodectis Ajax, fabula deperdita,	163, 17. 165, 8.
————— dictum de Socrate, ex Oratione ejus- dem nominis,	160, 21.
————— dictum aliud (forte) ex eadem oratione,	162, 19.
————— Alcmaeon, fabula deperdita,	155, 8.
————— locus citatus ex eadem fabula,	Ibid. 10, 12, 14.

NOMINUM PROPRIORUM.

Theodectis Orestes, fabula deperdita,	169, 9.
———— locus citatus ex eadem fabula,	Ibid. 11, 12, 13.
———— locus ex τῷ νόμῳ,	159, 4.
———— locus alter,	162, 10.
Theognidis metaphora, (τόξον, φόρμιγγ' ἀχορδός,) ex carmine deperdito, [cf. Demetrium de Elocut. sect. lxxxv.]	212, 9.
Theodori rhetoris ars qualis fuerit,	166, 13.
———— dictum de novis rebus dicendis,	210, 8.
———— in Niconem citharædum,	Ibid. 17.
Theodori sectatores Orationis partes quomodo diviserunt,	218, 9.
Theodori Tragœdi vox præ aliis histrionibus cele- brata,	180, 19.
Thessaliscus Ismeniae filius,	159, 3.
Thrasymachi rhetoris ἑλεει, sive Miserationes,	179, 14.
———— dictum de Nicerato,	212, 17.
Thrasymachus Pæane primus usus est,	197, 10.
Timothei metaphora, ἀσπίς, φιάλη Ἀρεῶς, [cf. Aris- tot. Poet. p. 75, Edit. Tyrwibitt. et Ani- madv. ejusdem in loc. ac Athen. Deipn. l. x. p. 233, D.]	197, 1. 212, 9.

U.

Ulysses, apud Homerum, prolixè Alcinoο, per- paucis versibus Penelopæ, errores suos narrat,	225, 7.
Ulyssis dictum ἐν τῷ Τεύχερ,	224, 22.
———— Ajaci, ex fabula Theodectis,	165, 9.

X.

Xenophanis dictum de piis ac impiis jurejurando sefe obstringentibus,	82, 3, 6.
———— contra Hesiodum Theogoniæ scriptorem,	162, 15.

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

Xenophanis dictum Eleatis, de Leucotheæ cultu, [cf. Plutarch. <i>περὶ Δεισιδαιμ.</i> tom. i. p. 679, <i>Edit. Oxon.</i>]	166, 3.
Xenophontis Hellenic. l. iv. c. 7.	160, 11.
Xerxis expeditio,	141, 15.

Z.

Zeno exemplo est eorum, quibus <i>ἀδικήματα</i> <i>εἰς</i> <i>ἑταῖρόν τινά,</i>	65, 13, 15.
--	-------------

